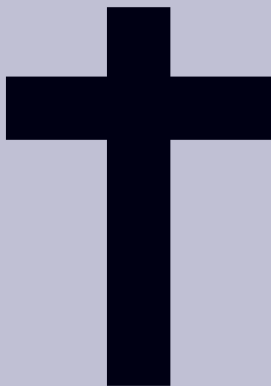


Tuḡarã Majaroka



NT Portions in Tanimuca-Retuarã

Tuparã Majaroka

NT Portions in Tanimuca-Retuarã

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tanimuca-Retuarã

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Portion only

in Tanimuca-Retuarã

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

4e379460-3432-5782-bd03-3b795b62c06a

Contents

San Marcos	1
Los Hechos	67
1 Corintios	156
2 Corintios	198
Filipenses	228
1 Tesalonicenses	238
2 Tesalonicenses	247
Santiago	252
1 San Juan	263
Apocalipsis	273

Evangelio según San Marcos

*Rupuko'a jũjerimaji, Juan imaekaki, ƀo'imajare wārōekaki
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9,15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Ikuƀaka sime Jesús, Jā'merũkika Tuƀarāte wā'maekaki maroƀa. Tuƀarā Maki kime. Ā'mitirikōrĩ je'e: jiiƀakaja ima sime kimajaroƀa. ² Ikuƀakaja simaroyireka're ārĩwa'ri Tuƀarāro'si bojaĩjirimaji Isaías wāmeiki imaekakite o'oeka, Tuƀarāte Kimakire jaika mirāka:

“Miruƀubaji aƀika yirika bojarimajire yiƀũatarāñũ. Suƀa imarĩ meyarũki ruƀu yirika bojaweirimaji kimarāñũ, ba'iaja nabaaiƀa naja'ataoƀaro'si.

³ Po'imajamatorā kimarāñũurō'ōrā kire ā'mitirĩ etarāñũrāte jājiroƀa ikuƀaka kērĩrāñũ: ‘Imatikaja, suƀabatirā jia ƀuƀajoaekaja mija imabe, Maiƀamakire ikuƀarō'ōƀiji etarāka simamaka. Ba'iaja baabekaja jia oyiaja ƀuƀajoabaraka mija imabe', kērĩrāñũ, Tuƀarāte ārĩka”, ārĩwa'ri Isaías imaroyirekakite o'oeka.

Juanre baarũkia ƀuƀajoaweibaraka i'suƀaka Isaías imaroyikakite o'oeka.

⁴ I'suƀaka kio'oeka be'erō'ō, ñoaka sajaritikařa Juanre etaeka ƀo'imajare imaberikařo'ōrā. Suƀa imarĩ, ƀo'imajare ruƀuko'a jũjebaraƀa, ikuƀaka nare kijaika: “Ba'iaja mija baaiƀa ja'atatirā Tuƀarārika bojariroƀa āñũ uƀakaja mija baabe. I'suƀaka mija baamaka ĩawa'ri, ba'iaja mija baakoƀeikareka ye'kariabaraka Tuƀarāte mijare wayũarāñũ. I'suƀaka mija baarāka be'erō'ōƀi ruƀuko'a mija jũjerũjebẽ”, Juanre nare ārĩka. ⁵ Rĩkimařa Judeakařa, suƀabatirā Jerusalėnkařoƀa ƀo'imajare kiƀō'irā etarijarika kire ā'mitiyaokaro'si. I'suƀaka netamaka ritaja ƀo'imajare imaeka wājitāji, “Ikuƀaka ba'iaja baaiƀi ñime”, ārĩwa'ri Tuƀarāte nabojaroyika be'erō'ōƀi Jordán wāmeiriarařa Juanre nare ruƀuko'a jũjeroyika.

⁶ Ruƀuko'a nare jũjerimaji camello ƀoyapĩ kĩkeka jarioiƀi kimaeka. Suƀabatirā wa'ibikirāwẽko ajeakaka kiwa'eyoka imaeka. I'suƀakajaoka ěora ñimia, mumiokoapitiyika ba'arijayaƀa kimaeka.

⁷⁻⁸ —Yibe'erō'ōƀi ƀuri aƀika etarāki. Yi'i ƀuri, i'suƀakamarĩka ñime. Yire tērĩwa'ribaji oñuka kimamaka, yi'i ƀuri marākā'ā baatirā kiũ'ƀuko'a kuterā yuruƀaberijĩki ñime. Tuƀarāte mija ā'mitiriƀeamaka ĩawa'ri, okoapitakaja mijare ruƀuko'a yijũjeyu. Yibe'erō'ōƀi etarāki ƀuri Espĩritu Santo

mijare ña'ajããrãki. I'supaka mijare kibaarãka simamaka, Tuparãte yapaika upakaja jia baarijayurã mija imarãñu,—ãparaka Juanre nare wãrõroyika.

*Juan p̄o'irã eyatirã “Rupuko'a yire mijũjebe”, Jesúre ãrĩka
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)*

⁹ I'sia poto Galilea ka'iaپی Nazaret wãmeika imaekarõ'õrã Jesúre a'rika. Topi a'ririari Juan p̄o'irã keyaeka. Torã keyaeka poto Jordán wãmeiriarã rupuko'a Juanre kire jũjeka. ¹⁰ Riakapi Jesúre marĩrĩkaekarõ'õjĩte wejeḡemarã yu'awa'ri, kĩaeka poto, wejeḡema wiritaeka. I'supaka sabaaka poto okoipakoa upaka imaekarã ña'rĩjãitirã Espĩritu Santore kireka ña'rĩro'ika. ¹¹ I'supaka sabaaka be'erõ'õjĩte wejeḡemarõ'õpi, ikupaka Tuparãte ãrĩka:

—Mi'i imaki Yimaki wãtaka ñoñuka. Jia jĩjimaka ñime mika, — kire kẽrĩka.

*Satanãre korikoḡeka Jesúre ba'iaja baarika ãaokaro'si
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)*

¹² Topi mae p̄o'imajamatorã Jesúre ke'ewa'rika Espĩritu Santo. ¹³ I'supaka kire kibaaka poto i'parã p̄o'imajarakarĩmi Jesúre torã imataḡaeka. Torã kimaeka poto, “¿Yaje ritaitaka Tuparãte takaja yi'yuka kime?”, ãrĩwa'ri kire korirĩ Satanãre kip̄o'irã ḡemakotowirika. I'supaka kire kibaako'omakaja ba'iaja baaberikaki Jesús. Supabatirãoka p̄o'imajamato imaekarõ'õ simamaka, werika wa'iro'sitakaja imaekarõ'õ simako'omakaja ángelrãkare kire ãarĩrĩroyika.

*Galilea ka'iarã mamarĩtaka Jesúre wãrõũ'mueka
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)*

¹⁴ Juanre wẽkomaka imariwi'iarã Herodete tarũjeka be'erõ'õ Galilearã Jesúre a'rika. Torã keyaeka poto, “Ikupaka Tuparãrika bojariroka ima”, ãrĩwa'ri p̄o'imajare kiwãrõeka. ¹⁵ Torãjĩrã mae,

—Mae sarã seyarũkia, koyiaja sajariwa'yu, mamarokapi Tuparãte p̄o'imajare jã'meũ'murũkia. I'supaka simamaka ba'iaja mija baaika i'yopiḡaraka saja'atatirã, Tuparãrika bojariroka takaja mija ã'mitiripẽabe kirirã mija imaokaro'si,—ãrĩwa'ri nare kiwãrõeka.

*Wa'ibaarimaja imaekarãte Jesúre akaeka kika wãrũrimaja nimaokaro'si
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)*

¹⁶ I'tojĩrã mae, Galilea p̄a'warijepi a'ririḡaraka, Simón, supabatirã kibe'erõ'õkaki Andrés wa'ibaarimaja imaekarãte Jesúre ãatõḡoeka. I'supakaja p̄a'warã wãḡua taabaraka nimaekarõ'õrã nap̄o'irã keyaeka. ¹⁷ Nap̄o'irã eyatirã,

—Dajoa yika. Wa'ibaarimaja imariḽotojo, mae ḽuri yire ā'mitiriḽēawa'ri, ḽo'imajare yiro'si rēarimaja mijare ḽimarḽjerāñu,— nare kērika.

¹⁸ I'suḽaka nare kērika ḽotojo sarāja nawāḽua yiatatirā kika na'rika.

¹⁹ Toḽi ate sa'riwa'ribaji a'ririjaḽaraka, Santiago, kibe'erō'ōkaki Juanka nimaeka ḽoto Jesúre nare ĩatōḽoeaka. ĩrā ĩḽarā nimaeka Zebedeo makarā. Kūmuarā wāḽua jiebaraka nimaeka. ²⁰ I'suḽaka imaekarāte ĩatōḽotirā nare kiakaeka. I'suḽaka nare kēḽakā'ā kika na'rika naro'si mae. I'suḽaka simamaka nakūmuarā naḽaki Zebedeore tuika, kire jeyobaarimajaḽitiyika.

Satanárika ima ḽa'rĳjāikakite Jesúre jieka
(Lc 4.31-37)

²¹ Galilea ḽa'warō'ōḽi a'ritirā Capernaúm wejearā kika wārūrimajaḽitiyika Jesúre eyaeka. Judiotatarāte jēritaroyikarĳmi simaeka ḽoto narērĳriwi'iarā Jesúre kākaeka. Torā kākatirā mae ḽo'imajare kiwārōū'mueka. ²² Tuḽarāte kire ārĳrijayu uḽakaja jia nare kiwārōeka ā'mitiritirā, “Kiwārōika uḽaka wārōirāte ā'mitirikoribeyurā yija ime. Jia wājitāji ḽuḽajoaiki imarĳ tērĳtaka wārōrimaji kime”, narĳḽuḽajoaeka. ²³⁻²⁴ I'suḽaka nimaekarō'ōrā ĩ'rĳka Satanárika ima ḽa'rĳjāikakite imaeka.

—Jesús, Nazaretkaki, ¿dakoaka oka mika yijareka imamaka, yijare mijo'ayu? ¿Kopakaja yijare riatatiyarĳi mi'tayu bai je'e? Mire ḽiawārūyu, Tuḽarāte ḽūataekaki mima imarĳ, ba'iaja baakoribeyuka mime,— Jesúre kērika akaserebaraka.

²⁵ I'suḽaka kēḽakā'ā,

—Mijaia'si. Kire mija'atabe,— Jesúre kire ārĳka.

²⁶ I'tojĳte mae ḽo'imajire taratatirā jājia akasererikapi ikipi Satanárika kireka ima ḽorika. ²⁷ I'suḽaka ima ĩakoriberikarā imarĳ, ritaja torā imaekarāte marākā'ā baawārūberijĳka narjrika. I'suḽaka imawa'ri, natiyiaja ikuḽaka narĳbu'aeka:

—¿Marākā'ā kibaayu? Mamaka wārōrimiji simarĳjiyu. I'suḽakajaoka kijā'meika uḽakaja Satanárika ima ḽarĳi kire yi'yua,— ḽo'imajare ārĳka.

²⁸ I'suḽaka kibaeekarō'ōjĳte ritaja Galilea ka'iakarāre sōrĳpataeka.

Pedro mañeko wāmarĳa imaekakote Jesúre tāāeka
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ I'suḽaka baaweatirā Jesúre ḽoriwa'rika narērĳriwi'iareka kimaekarō'ōḽi. Santiago, Juan Jesúska a'rikarā Simón, Andréka ĩḽarārika wi'iarā. ³⁰ Torā neyaeka ḽoto ikuḽaka Jesúre narĳka:

—Simón mañeko wāmarĳtaka imako. Supa imarĳ kopeyurūkiareka takaja ḽeyuko koime,— narĳka.

31 Topi kopō'irā eyatirā kopitakarā ñi'atirā kore kibaimi'mataeka. I'supaka kore kibaaeka potojo wāmaria koimakopeka koreka o'rika. I'supaka jariwa'ri, nare ba'ariji'abaraka koimaeka mae.

Rikimarāja risirika nareka imamaka wāmaria imaekarāte Jesúre jieka

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32 I'sirimi aiyate ka'raeka be'erō'ō rikimarāja jīñurā, Satanárika ima ña'rījāikarāteoka Jesús pō'irā ne'eeyaeka. 33 Nimaupatiji i'sia wejeakarā rērīkarā kimaeka wi'ikoperekarā. 34 I'supaka nabaamaka, ritajakaka risirika nareka imaekarāte kijieka. Supabatirāoka Satanárika ima ña'rījāikarāte jiebaraka, “Tuṣarā Maki mime”, kire ārīwārūrūkirā nimako'omakaja, sakijairūjebberika.

Galilea ka'iarā tuṣaraka, judiorākare rēririwi'iarā Jesúre wārōroyika

(Lc 4.42-44)

35 Topi ate, bikitojo ñamiji po'imajamatorā Jesúre a'rika, Tuṣarāka jairī. 36 I'supaka baarī ke'rika be'erō'ō kimabepakā'ā ĩawa'ri, Simón kijeyomarāpitiyika kire mo'arī na'rika. 37 Suṣa imarī, kimaekarō'ōrā eyatirā,
—Ritaja po'imajare mire mo'ayuma,— kire narīeyaeka.

38 I'supaka kire narīko'omakaja ikupaka nare kiyi'rika:
—Dajoa, apewejearā Tuṣarārika mabojataparī, i'supakaro'siji yi'taeka simamaka,— nare kērīka.

39 I'supaka nare kērīka be'erō'ōpi Galileaka'ia ritatojo kijeyomarāpitiyika kituritapaeka mae. I'supaka tuṣaraka torā narēririwi'ia imaekarō'ōrā rakakaja kiwārōroyika. I'supaka baataṣabaraka Satanárika ima ña'rījāikarāteoka kijieka.

Kipō'iarā kāmia po'ijirikakite Jesúre jieka

(Mt 8.1-14; Lc 5.12-16)

40 I'supaka turitapabaraka kimaeka poto kipō'iarā kāmia po'ijirikakite* Jesús pō'irā etaeka. Kipō'irā etatirā, kiwājitāji kiñukurupaeka kire jiyipupayeewa'ri. I'supaka baatirā ikupaka kire kērīka:

—Yire mijeriyapaye'e, yire mijiebe.—

41 I'supaka kēpakā'ā, Jesúre kire wayuīaeka mae. Suṣa imarī kire rabetirā ikupaka kire kērīka:

—Ā'ā yiyapaika sime. I'supaka simamaka jia mijape mae,— kire kērīka.

42 I'supaka kire kērīkarō'ōjiteje kāmia kireka imakopeka yayaeka. 43-44 I'supaka imakopekakite a'rirā baaeka ruṣu ikupaka Jesúre kire ārīka:

* 1:40 Leproso

—Mia'mitipe. Mire yibayaika majaroka ritaja ꝑo'imajare bojaꝑibabekaja, wārūaja a'ritirā miꝑo'ia mibeape kurarākakakite. Kire samibeawearāka ꝑoto Moisés imaekakite nare jā'meroyika upakaja mibaabe. I'supakajaoka jia miꝑo'ia jayua imarī, jījimaka imawa'ri īꝑarā wī'ñaka wēkoakaka Tuparāro'si kurare joejirā kire mijibe. I'supaka kibaarāka be'erō'ōꝑi, “Kāmika rataki imakoꝑeroyirapakiji jia kiꝑo'ia jayu mae”, ꝑo'imajare mireka ārīwārūrāñu,— kire kērīka.

⁴⁵ I'supaka kire kērīko'omakaja ritaja ꝑo'imajare sakibojajaꝑataeka. I'supaka kēñua ā'mitiritirā, Jesús ꝑō'irā rīkimarāja ꝑo'imajare rērīka kire īarika yaꝑawa'ri. I'supaka nimaeka simamaka, wejeñe'metājirā ꝑuri kituriberiroyika. I'supaka simako'omakaja rīkimarā ꝑo'imajare imabeyurō'ōrā ꝑuri kituritapaꝑoyika. I'supaka kimaroyika simako'omakaja ritaja wejeakarā rīkimarāja ꝑo'imajare kiꝑō'irā etaeka.

2

Ritaja kiꝑo'ia rī'meꝑatabeyuka imariꝑotojo òñia imaekakite Jesúre jieka

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹⁻² I'supaka ñoapañaka kimatapaeka be'erō'ō, Capernaúm wejearā Jesúre ꝑe'rietaeka ate. I'supaka simamaka ā'mitiritirā, rīkimarāja ꝑo'imajare kiꝑō'irā rērīka mae. I'supaka baawa'ri wi'ia ꝑurutērībakarāja nimaeka. I'supakajaoka simaeka ꝑēteꝑē'rōtopioka koꝑereka wā'ta. I'supaka nimamaka nare kiwārōeka mae. ³ I'supaka baabaraka kimaeka ꝑoto botarakamarāre kiꝑō'irā etaeka. Ritaja kiꝑo'ia rī'meꝑatabeyukate* kiꝑeyurūki ꝑemapi ne'era'aeka. ⁴ Rīkimarāja ꝑo'imajare imaeka imarī marākā'ā baatirā kākawārūberīwa'ri, wi'īꝑema ī'rātiji imaekarō'ōrā kire ne'emirīwa'rika. Topi mae, Jesúre imaeka ko'apito wi'irupututua naꝑoaeaka. I'supaka baatirā kiꝑeyurūkiapi Jesús ꝑō'irā kire naja'aruetaeka. ⁵ “Jia yire yi'riwa'ri, i'supaka nabaayu”, nareka kērīꝑuꝑajoaeka. I'supaka ꝑuꝑajoabaraka,

—Yijeyomaki, mae ba'iaja mibaaikareka mireka sayijieyu, — ritaja kiꝑo'ia rī'meꝑatabeyukate kērīka.

⁶⁻⁷ I'supaka kire kērīka ꝑoto, ikupaka ꝑuꝑajoabaraka Moiséte jā'meka wārōrimajare ruꝑajiyeka: “¿Dako baaerā i'supakataka ī'ire jaiyu je'e? I'supaka āꝑaraka ‘Tuparā upakatakaja ñime’, kiōrīkoꝑeyu ruku bai je'e. Tuparā ī'rīkaja imaki ba'iaja mabaaika jūjewārūrimaji”, narīꝑuꝑajoaeka. ⁸ I'supaka ꝑuꝑajoabaraka nimaeka Jesúre ōrīwārūeka.

—¿Dako baaerā supa mija ꝑuꝑajoayu? ⁹⁻¹⁰ ¿Diroka kire ñarījīkareka jia mija ꝑuꝑarijīñu ruku? “Ba'iaja mibaaikareka

* 2:3 Paralítico

jia mijayu mae”, kire ñarĩjĩka, “¿Yaje rita kire kēĩtiyayu?”, ni'ioka āĩwārũberijĩka sime. “Mi'mitirā, miṓeyurũkia me'ewa'ṓe”, kire ñarĩjĩka ṓuri ñaũu uṓakaja simamaka ĩatirā “Rita kēũu”, yireka mija āĩrāũu. ṓo'imaja Ma'mi ñimamaka, Tuṓarāte yire ṓũataeka ika ka'iareka ba'iaja ṓo'imajare baaika yijũjeokaro'si. Suṓa imarĩ “Rita, i'suṓaka kibaaokaro'si Tuṓarāja kire jā'meiki”, yireka mija āĩwārũerā, ikuṓaka mijare yibe aerā baayu,— nare kēĩka.

Torājĩrā mae, ritaja kiṓo'ia rĩ'meṓatabeyuka imaekakite ikuṓaka kēĩka:

11 —Mi'mirĩkatirā miṓeyurũkia me'eṓe'riwa'ṓe miwi'iarā,— kire kēĩka.

12 Suṓa kēĩka ṓotojo kimi'mirĩkaeka. ṓo'imajare rĩkimarāja ĩaeka wājitāji mi'mirĩkatirā, kiṓeyurũkiaṓitiyika kiṓoriwa'rika. I'suṓaka nare kibaabeamaka ĩatirā ritaja torā imaekarā ṓo'imajare jĩjimaka jarika. Suṓa imarĩ Tuṓarāreka jia ṓuṓajoawa'ri ikuṓaka narĩka:

—Jiitakaja Tuṓarāte baaika maekaka ṓuri samaiyu. Ikuṓaka kibaaika ĩakoribeyurā maimaroyiraṓe ruṓu,— narĩka.

*Leví, “Dajoa yika wārũrimaji mimaerā”, Jesúre ārĩka
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)*

13 Torājĩrā ate, Jesúre ṓa'warijerā a'rika. Rĩkimarāja ṓo'imajare kiṓo'irā etamaka, Tuṓarārika nare kiwārõeka.

14 Suṓa nare baaweতিরā, topi o'riwa'rikõrĩ Leví, Alfeo makire kĩatõṓeoka. Romatatarā ĩṓarimarāro'si niñerũ† jēñeĩjirũkirõ'õrā ruṓaki. Naro'si i'suṓaka baarimaji imarĩ, ritaja ṓo'imajare impuesto kĩjirũjerijarika. Kire ĩatõṓotirā ikuṓaka Jesúre ārĩka:

—Dajoa yika.—

I'suṓaka kēṓakā'ā ā'mitiritirā, Levíre Jesúka a'rika mae.

15 Kika ke'rika simamaka kiwi'iarā eyatirā Jesúre kika ba'aeka. I'suṓakajaoka rĩkimarāja Romawejeekarā ĩṓarimarāro'si naũu uṓakaja waṓa jēñeĩjirimajare, suṓabatirā aṓerā “Ba'iaja baarimaja nime”, ṓo'imajare āĩroyikarā ṓariji Jesúka ba'aeekarā. I'suṓaka nabaaeka kire ā'mitiripēairā jariwa'ri. Suṓabatirā kika wārũrimajaoka imaekarā naka.

16 Jesúre i'suṓaka baabaraka imaeka ṓoto fariseokaka ṓuṓajoairā imariṓotojo, Moiséte jā'meka wārõrimajare nare ĩaeka. Nare ĩatirā, ba'iaja baarimajaka imarika yaṓabeyurā imarĩ, Jesúka wārũrimajare ikuṓaka narĩka:

—¿Dako baaerā ba'iratarāka mijare wārõrimajire ba'ayu?— narĩka.

17 I'suṓaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikuṓaka Jesúre nare yi'rika:

—Jia dako risiriji'yumarĭaja imarã puri ĩkobaarimajire yaɸabeyurã. Wãmarĭa imarã puri ĩkobaarimajire nare ĩkobaarika yaɸairã. I'suɸakaoka sime yiro'si. “Ba'iaja baabeyurã yija ime”, ãñurãte jeyobaaokaro'simarĭa yi'taeka. “Ba'iaja yija baarijayuareka i'yoa yija ime”, ãñurãte ba'iaja baaika naja'ataokaro'si yi'taeka. I'suɸaka simamaka naka ñimarijayu,— nare kërĭka.

“¿Marãkã'ã simamaka, ba'abekaja imatirã Tuɸarãka jairika sime?”, ãrĭwa'ri Jesúre najërĭaeka
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Ĩrãkuri, Juan ruɸuko'a jũjerimajika wãrũrimaja, suɸabatirã fariseokaka ɸuɸajoairã ĩrãrĭmi Tuɸarãte takaja ɸuɸajoabaraka ba'abekaja imaroyikarã. I'suɸaka nimarijayua ĩairã imarĭ, ikuɸaka Jesúre najërĭaeka ĩrãrimarã:

—Juanre wãrũekarã Tuɸarãte takaja ɸuɸajoabaraka nimarĭmi ba'abeyurã. I'suɸakajaoka fariseokaka ɸuɸajoairãte ime. ¿Dako baaerã mika wãrũirã puri i'suɸaka baabeyurã je'e? — kire narĭka.

¹⁹ I'suɸaka napakã'ã ikuɸaka nare kërĭka:

—Ikuɸaka sime. Napitañi'aika niaerã no'yibojairã puri sĭawa'ri jĭjimaka imarã. Kika nimarõ'õjĭte takaja jĭjimakaɸi kika naba'ayu ruɸu. I'suɸakajaoka imarã nime yika wãrũrimaja. Yika wãrũbaraka nima ɸototakaja jĭjimaka ba'abaraka nime ruɸu. ²⁰ Yire nañi'arãñurĭmi puri, yika nimabesarãka simamaka, ba'iaja ɸuɸayurã nima imarĭ, ba'abekaja nimarãñu.

²¹ Aɸeroka ã'mitirikõrĭ je'e: Saya bikijakaka, mamakaɸi mapãijĭ'aberijĭka. Mamaɸãipi samapãijĭ'ajĭka, samajũjeika ɸoto, baie'ewa'ri bikijakato berĭwa'ri jã'rĭbaji sajarijĭka simamaka. Ikuɸaka ãrĭrikopakaja sime saya bikijakakaɸi mijare yibojawãrõika: Mamakukukaka majaroka mijare yiwãrõika mamarĭ imara'aekakuku ɸitiyika mija ɸuɸajoarukea'si.

²² ã'mitirikõrĭ je'e: Iyaokoa mamaka ima wa'ibikirãwẽko ajea bikijaka baaeka wajorã mapãaberijĭka. Bikijaka wajorã samapaamaka berijĭka simamaka.† I'suɸaka simako'omakaja i'suɸakarãja samapaajĭka, sarãja saririjĭñu. I'suɸaka simamaka, mamaka ima iyaokoa wa'ibikirãwẽko ajeakaka baaeka mamawajorã samapaajĭkareka jia simajĭñu. ã'mitirikõrĭ je'e: mamakukukaka majaroka mijare yiwãrõika ã'mitiripẽatirã, bikija mamarĭ mija baaroyika upakatakaja baabekaja mija imabe,— nare kërĭka.

† 2:22 En el proceso de fermentación, vino nuevo hace inflar la bolsa de cuero. Si el cuero de la bolsa es viejo y no flexible, puede reventarse.

Jērītariĩmi simako'omakaja Jesúka wārūrimajare trigo rika e'etirā ba'aeka

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Judiotatarāte jērītarojikarĩmi rioa imaekarō'ōpi Jesúre tērño'rika kika imaekarāka. Torā a'ririjaparaka kika wārūrimajare ōterikia e'etirā naba'aeka. ²⁴ I'supaka sanaba'amaka ĩatirā, fariseokaka p̄upajoirā ikupaka Jesúre najērīaeka:

—Yaje. Jērītariĩmi ba'iraberika imabeyua. Mika wārūrimaja ōterikia e'etirā naba'aika, ba'irabeirā upaka nabaayu. Irĩmi i'supaka baarika jājika maro'si sime, — fariseokaka p̄upajoirāte ārīka.

²⁵ I'supaka kire narĩko'omakaja ikupaka nare kiyi'rika:

—Davidka imaroyikarā ba'arika naro'si imabepakā'ā kēsia imawa'ri, marākā'ā nabaaeka ¿yaje mija ōñu je'e?

²⁶ Ā'mitirikōrĩ je'e: Tuṣarāte jiyipupaka ōrĩriwi'ia ajeakaka baaeka imaroyika poto, kurarāka ĩpamaki imatiyaiki Abiata wāmeiki kimaeka. Kēsirabawa'ri Tuṣarāte jiyipupaka ōrĩriwi'iarā kākatirā p̄an imatiyaika Tuṣarāte jia baawa'ri napāāroyikakaka Davidre ba'aeka. Moisés imaroyikaki kurarāka imarātakaja “Sanaba'arū”, kērīka simako'omakaja i'supaka kibaaeka. Sakiba'aeka poto kijeyomarāteoka Davidre saji'aeka. I'supaka nare kiruputamaka ĩatirā, Tuṣarāte kire boebariberika, — nare kērīka.

²⁷ I'supaka nare ārīweatirā, ikupaka Jesúre nare ārīka ate:

—Jia p̄o'imajaro'si simaerā Tuṣarāte jērītariĩmi baaeka. “Jērītariĩmi nimarūkiakaka takaja yi'paraka p̄o'imajare imarāñu”, ārīwa'rimarīa Tuṣarāte nare p̄o'ijiaeka. ²⁸ Supa imarĩ Po'imaja Ma'mi ñimamaka, jērītariĩmi imarikakaka Tuṣarāte yire jā'mewārūrūjeka. I'supaka ñima simamaka, “Ikupaka irĩmi mija baabe, ika p̄uri jiamarīa ima”, ārīwārūiki ñime, — nare kērīka.

3

Kipitaka baikōkotaeka imaekakite Jesúre jieka

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ I'sia be'erō'ō narērĩriwi'iarā Jesúre kākaeka ate. Torā ĩrīka kipitaka baikōkotaekakite imaeka. ² Jesúre torā kākamaka ĩatirā ikupaka fariseokaka p̄upajoirāte ikupaka p̄upajoaeka: “Jērītariĩmi ba'irabebeyurā maima simako'omakaja, ¿kipitaka baikōkotaekakite Jesúre jierāñu ruku?”, kireka narīpupajoaeka. “I'sirĩmi i'supaka kibaarākareka, kire mokabaarāñu. “Tuṣarāte Moisés imaekakite o'orūjeka yi'riberiwari ba'iaja kibaayu’, marīrāñu”, narīpupajoaeka.

³ I'supaka napupajoako'omakaja ikupaka Jesúre ārīka kipitaka baikōkotaekakite:

—Po'imaja wājitāji mimi'mirīkabe.—

⁴ I'supaka kire ārīweatirā, ikupaka Jesúre ārīka torā imaekarāte:

—¿Marākā'ā jērītarirīmi nimarijarirū ārīwa'ri Tuparāte i'sirīmi maro'si po'ijiaeka je'e? ¿Jia, ba'ia, supabatirā po'imajare tāārika, nare jāārika, diba'i jībaji ima je'e? — nare kērīka.

I'supaka nare kērīko'omakaja okamarīaja kire na'mitirika.

⁵ I'supaka nimamaka boebakapi nare īabaraka, ba'iaja kipuparika simaupakaja kipitaka baikōkotaekakite nawayuābepakā'ā. I'supaka imariṗotojo mae ikupaka kire kērīka:

—Mipitaka mitīpatabe.—

I'supaka kire kērīka ṗotojo kipitaka tīpatatirā jia kijarika mae. ⁶ I'sia kibaamaka īatirā fariseokaka pupajoirāte ṗoriwa'rika Herodes po'imajapitīyika jaiokaro'si. “¿Marākā'ā baatirā Jesúre majāājīñu?”, ārīokaika naka najaiibu'aeka.

Rīkimarāja ṗa'warījerā Jesúre imaekarō'ōrā po'imajare kipō'irā etaeka

⁷ I'sia be'erō'ō kimaekarō'ōpi ṗoriwa'ritirā Galilea ṗa'warījerā Jesúre a'rika kika wārūrimajapitīyika. Torā ke'rika ṗoto tokarā ṗariji rīkimarāja po'imajare kika a'rika.

⁸ Torājīrā mae, “Jiitaka Jesúre baabearījayu”, po'imajare āpakā'ā ā'mitiriwa'ri, rīkimarāja po'imajare kipō'irā etaeka. Judea, Jerusalén, Idumea, Jordánria i'sipē'rōtorā, Tiro supabatirā Sidónkarā nimaeka. I'siaraka wejekarā űoakurirā imarā imariṗotojo kire īarī netaeka. ⁹⁻¹⁰ I'supaka netaeka imarī, rīkimarāja jīñurāte tāārijayuka kimamaka, “Kire yija rabejīkareka, jia yija jarijīñu”, ārīpupajoawa'ri kire naraberiyapaeka. I'supaka simamaka kika wārūrimajare ikupakā'ā kērīka: “Kūmua mija mo'abe, po'imajare rīkimarāja yire rabewā'imarīrījitoika simamaka. Yire natērītajīkareka kūmwarā yijājīñu”, nare kērīka.

¹¹ Supabatirā Jesúre īatirā Satanārika ima űa'rījāīkarā ī'rīka upakaja kiwājitāji űukurupatirā ikupaka nakasereroyika:

—Tuparā Makitakiji mime,— kire narīka.

¹² I'supaka napakā'ā,

—Po'imajare samija bojapiba'si,— jājirokapi nare kērīroyika.

Īṗoū'puarāe'earirakamarā kika wārūbaraka imarūkirāte Jesúre wāmaeka

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³⁻¹⁵ I'sia be'erō'ō īmimapemarā mirīwa'rīrā kibaaeka ṗoto, kire jiyuekarakamakire kiakaeka. Īmimapemarā

kika neyaeka poto ĩ'pou'puarãe'earirakamarãre kiwã'maeka kijeyomarãro'si. I'supaka nare baatirã, “Yirika po'imajare wãrõtaparĩ mijare yipũatarãñu. Supabatirã Satanárika ima ña'rĩjãirãte po'imajareka ‘Mija pope’, mija ãrĩrãka upakaja naporirãñu”, nare kãrĩka. ¹⁶ ĩ'pou'puarãe'earirakamarã kiwã'maekarã ikupaka nawãmea imaeka: Simón wãmeikiteje ĩ'paroka wãmeiki kimarika yapawa'ri, Pedro Jesúre kire wãmejĩ'aeka. ¹⁷ Aperã kijeyomarã wãmea ikupaka imaeka: Santiago, kibe'erõ'õkaki Juanpitiyika, Zebedeo makarã nimaeka. ĩ'rã ĩ'parãte Boanerges Jesúre wãmeyeeka. Nokapi samarĩjikareka, “Wĩpo makarã”, ãrĩrika simaeka. ¹⁸ Aperã imaekarã: Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Alfeo maki Santiago, Tadeo, supabatirã imaekaki, Simón, Celotekaka pupajoaeka mirãki. ¹⁹ Supabatirã Judas Iscariote. Iki imaerã baaekaki Jesúre bojajããrimaji.

*“Satanárikapi Jesúre ba'irabeyu”, ãrĩwa'ri kire nokabaaeka
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23)*

²⁰ Nare e'eweatirã, kika wãrũrimajaka wi'iarã ate Jesúre pe'rika. Torã neyaeka poto rĩkimarãja po'imajare napõ'irã rãrĩka ate. Supa imarĩ no'ojĩteoka maba'awãrũberijĩka naro'si simaeka. ²¹ I'supaka kire nabaaika ã'mitiriwa'ri, “Jiamarĩa pupajoaiki kime je'e mae”, kirĩrãre kireka ãrĩka. Supa imarĩ kire akarĩ netaeka nawi'iarã kire e'ewa'yaokaro'si.

²² Moiséte jã'meka wãrõrimaja Jerusalénpi etaekarã ikupaka Jesúreka ãrĩkarã:

—Satanárika ima ĩpamaki Beelzebú kipupakarã ña'rĩjãikaki kime. Supa imarĩ Beelzeburikapi ba'iaja nareka ña'rĩjãikarãte kipoatayu,— ãrĩwa'ri ba'iaja kireka najaike.

²³ I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã, “I'supakamarĩa sime”, ãrĩwa'ri nare bojaokaro'si Jesúre nare akaeka:

—¿Yaje ikupaka kirikaja Satanáre baajĩñu ruku? “Po'imajire ba'iaja juaerã kireka miña'rĩjãibe”, ãrĩripotojo ¿marãkã'ã baatirã “Kireka mipope”, ãrĩwa'ri kirikaja kãrĩwãrũjĩñu ruku? I'supakamarĩa sime. ²⁴ Ikupaka sime apea: ĩ'rãtata imaripotojo najããribu'atirã, jia ĩ'rãtiji puparitiirã nimawãrũberijĩñu. ²⁵ I'supakajaoka simajĩñu ĩ'rãwi'irekaja imarãro'si. ²⁶ I'supakajaoka simajĩñu Satanáro'si. Kirika imaka kijĩrĩjĩka jãjimarĩka jariwa'ri dakoa kibaawãrũberijĩñu,— Jesúre nare ãrĩka.

²⁷ Ikupaka aperoka nare kibojaka ate:

—Ĩ'rĩka o'yiokaki wi'iarã kiba'irĩjia ĩ'marĩ eyajĩkire, “Ãja'a, miro'si simarũ”, ãrĩwa'ri kire ĩjiberijĩki. I'supaka baabeyuka kimamaka, o'yiokakire werika baatirã, kire kipi'pejĩka be'erõ'õpi puri kiba'irĩjia kã'majĩñu. I'supakajaoka sime

yiroy'si. Satanáre tēriwa'ribaji imaki imarī, Satanárika ima ña'rījāikarāreka yiṓoatarijayu. I'suṓaka baawa'ri kijā'mekoṓeirāte kiro'si yikūmuriarjayu. Suṓa imarī i'suṓaka yibaaokaro'si yire jeyobaabeyuka kime Satanás,— Jesúre nare ārika.

²⁸ Ikuṓaka nare kibojañujuka:

—Rita mijare ñaṓu. Po'imajare ritaja ba'iaja baarijayua, suṓabatirā ritaja ba'iaja Tuṓarāreka najaiika, i'yopi'riwa'ri kire sanaye'kariarūjemaka, ye'kariawārūiki kime Tuṓarā.

²⁹ I'suṓaka simako'omakaja Espírítu Santorikaṓi Satanárika ima ña'rījāikarāre yijiemaka ĩatirā, “Beelzeburiikaṓi nare kijieyu”, añurāte, ba'iaja nabaaiika ye'kariaberijiki kime Tuṓarā,— Jesúre nare ārika.

³⁰ “Beelzebú kiṓuṓakarā ña'rījāikaki imarī, i'suṓaka Jesúre baawārūyu”, kireka ĩrārimakire ārika ā'mitiritirā, i'suṓaka Jesúre nare ārika.

*“Ikuṓaka imarā nime yibe'erō'ōkarā, suṓabatirā yiṓakoarā”,
Jesúre ārika*

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Torā ṓo'imajaka jaibaraka Jesúre imaeka ṓoto kiṓakore etaeka, kibe'erō'ōkarāṓitijika. Torā eyatirā ṓeterāja natuika. ṓēteṓi imatirā kire nakarūjeka. ³² I'suṓaka naṓakā'ā Jesús wā'tarā ruṓataekarāte ikuṓaka kire ārika:

—Miṓako, mibe'erō'ōkarāṓitijika ṓeterā imarā. Mire niariyapayu naṓu,— kire narīka.

³³ I'suṓaka naṓakā'ā ikuṓaka nare kērika:

—¿Mako koime yiṓako? ¿Nirā nime yibe'erō'ōkarā? Mae mijare yibojaerā baayu.—

³⁴ Suṓa nare āritirā kiṓō'irā ruṓaekarāte ĩabaraka ikuṓaka kērika:

—Yibe'erō'ōkarā, suṓabatirā yiṓakoarājaoka mija ime yika imarā. ³⁵ Mia je'e, ikuṓaka sime: Tuṓarāte yapaika uṓaka yi'yurā imarā yibe'erō'ōkarā, suṓabatirā yiṓakoarā,— nare kērika.

4

*Ōterikia ōterimajire ōteika ṓuṓajoatirā Jesúre nare bojawārōeka
(Mt 13.1-23; Lc 8.4-15)*

¹ I'sia be'erō'ō Galilea ṓa'warijerā Jesúre wārōeka ate. Torā rikimarāja ṓo'imajare kiṓō'irā etaeka. I'suṓaka nima-maka ĩawa'ri kūmuarā kijāirupaeka. Po'imaja ṓuri nimaupatiji ṓa'warije ka'iareka oyiaja imaekarā. ² I'suṓaka nimamaka ĩrāba'ikakamañiṓi bojawārōbaraka ikuṓaka nare kērika:

³⁻⁸ —Ā'mitirikōri je'e: Ōterimaji ōterikiyapea ōterī ke'rika. Sakiōterūkīrō'ōrā eyatirā sakitaakeka ṓoto ĩrāri'o ma'arā jūjika

wĩñaka ba'aeka. Apea ña'rĩka āta watopekara kũpajĩ ka'ia imarō'ōrā. Torā ña'rĩka wārũaja pu'ririṗotojo aiyapeka sajoemaka jia rĩkoariberiwa'ri sajiĩrika. Apea ña'rĩka wi'siwatopekara. I'supaka imaekarō'ōrā ña'rĩka puri pu'ririṗotojo jia jājiberiwa'ri saruiberika. Apea jia ka'ia imaekarō'ōrā ña'rĩka. I'suparō'ōrā ña'rĩka puri jia jājitirā pu'rika. Supa imarĩ ĩ'rārijũki treinta rakao sarikarika, aperiũki sesenta rakao, aperiũki puri cien rakao rikarika,— āriwa'ri nare kibojaeka.

⁹ I'supaka simamaka ikupaka nare kērika mae:

—I'tojirāja sime sakaka majaroka. Samija ā'mitiriwārũye'e jia samija puṗajoabe puri,— nare kērika.

¿Marākā'ā simamaka bojawārōrikakakapi ṗo'imajare miwārōyu? āriwa'ri Jesúre najēriaka

(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ I'sia be'erō'ō Jesúre ĩ'rĩkaja imaeka ṗoto kiṗō'irā imaekarā supabatirā kika wārũrimajapitiyika rēritirā ikupaka kire narĩka:

—¿Marākā'ā āriika mibojawārōyu?—

¹¹ I'supaka napakā'ā, ikupaka nare kērika:

—Bikija ṗo'imajare sōriberika simako'omakaja maekaka puri ritaja kirirāte jā'mebaraka jia mija imaerā Tuṗarāte mijare sōriũjerijayu. Aṗerāte puri kire ā'mitiriṗēabeyurā nima-maka bojawārōrikakakapi yibojarijayu. ¹² Ā'mitirikōri je'e, bikija Tuṗarā majaropũnurā no'oeka ikupaka āñua: “Saniaika simako'omakaja ĩabeyurā upakaja nimarijayu. I'supakajaoka yibojaika ā'mitiritiyariṗotojo ā'mitiriṗēabeyurā upakajaoka nimarijayu. I'supaka imabekaja, kire takaja ā'mitiriṗēairā imawa'ri, 'Ba'iaja yibaaika miye'kariabe', āriwa'ri Tuṗarāte jēñeirā nimajāēka. I'supaka āñurā nimarikareka sareka nare kiwayuĩajāēka”,— Jesúre nare āriika.

“Ikupaka āriika sime ōterikia ōterimajire sōteika majaroka”, āriwa'ri Jesúre nare sabojawaṗu'ataeka

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Supabatirā mae ikupaka Jesúre nare āriika ate:

—¿Yaje ōterikia ōterimaji majaroka mija ōriwārũbeyu bai je'e? I'supaka mijare yimajarobojako'a mija ōriṗũabesarākareka, apea mijare yibojakoperākaoka mija ōriṗũabesarāñu je'e,— nare kērika.

¹⁴ I'supaka āritirā ikupaka nare sakibojajiika:

—Ōterikia ōterimaji āriwa'ri mijare yibojako'a Tuṗarārika bojataṗarimaji upakaja sime. Supa imarĩ Tuṗarā majaroupakaja sime ōterikiyapea. ¹⁵ ĩ'rārimarā ṗo'imaja imarā ma'arā ōterikiyapea ña'ataeka upaka imarā. I'supaka imarā nimamaka Tuṗarārika na'mitirikopeika be'erō'ō Satanare nareka saye'kariayu, kũpajĩ sanorikopeikareka. ¹⁶ Aṗerā

po'imaja imarā, āta watopekārā kūpajī ka'ia imarō'ōrā ōterikiyapea űa'rīka upaka imarā. Tuṕarārika ā'mitiritirā jījimaka nimakoṕeyu. ¹⁷ I'suṕaka nimako'omakaja Tuṕarārika jia nare űa'rījāibeyurā imarī, nayi'yuaṕi āriwa'ri oka nare imamaka, suṕabatirā saṕareaoaka aṕerāte nare ĩariṕe'yomaka, űojimarīji Tuṕarārika na'mitirikopeika naja'atayu. ¹⁸⁻¹⁹ Aṕerā po'imaja imarā wi'siwatopekārā ōteriki yapea űa'rīka upaka imarā. Tuṕarārika ā'mitiriripotojo naṕuṕakarāja jīitaka oyiaja imarika jitoirā nime. I'suṕakajaoka “Rīkimakaja niñerū yija rikarāka jia yija imarāñu”, āṕaraka waṕuju naṕuṕaka nare ṕakiyu. I'suṕaka imawa'ri, sareka takaja ṕuṕaribaraka imarijayurā imarī, Tuṕarārika naye'kariyu. Suṕa imarī saye'kariyurā imarī kiyapaika upakaja baabeyurā nime. ²⁰ Aṕerā ṕuri Tuṕarārika jījimakaṕi ā'mitiririjayurā. Ikuṕaka nime: Jia ka'ikirō'ōrā ōterikiyapea űa'rīka jia jājia ṕu'riwa'ri rīkimakaja saruika. Īrārijūki treinta rakao sarikarika, aṕerijūki sesenta rakao, aṕerijūki ṕuri cien rakao rikarika. I'sia rikarika upaka imarā nime Tuṕarārika jia ā'mitiripēairā. Jia kire yi'yurā imarī, kiyapaika upaka oyiaja baairā nime,— nare kērīka.

Peria yaaboika upaka ṕuṕajoatirā, Jesúre nare bojawārōeka (Lc 8.16-18)

²¹ Ikuṕaka nare kērīka ate:

—Peria mawāāyu, jia yaaboairō'ō imarika yaṕawa'ri. I'suṕaka simamaka jotorokārā mu'aṕāārūkimarīa sime. ²² I'suṕakajaoka sime ika mijare yibojaika jia po'imajare ōrīṕūabeyua simako'omakaja Tuṕarāja “Ikuṕaka sime”, kērīrāka ṕoto sanorīrāñu. ²³ Mijare yibojaika jia mija ōrīwārūriyapaye'e, jia samija ṕuṕajoabe ṕuri,— nare kērīka.

²⁴ I'suṕakajaoka nare kērīka:

—Mijare űañua mija ā'mitiripēabe. Samija ā'mitiripēaika ko'aṕitorāja, “Ikuṕaka simekā'ā”, mija āriwārūokaro'si Tuṕarāte mijare jeyobaarāñu. I'suṕaka ṕemawa'ribaji kibaarāñu jīitakarāja mijare jeyobaarūkika imarī. ²⁵ I'suṕakajaoka jībaji ōrīrika yaṕawa'ri sā'mitiyukate saṕemawa'ribaji sakiōñaoakaro'si Tuṕarāte kire jeyobaarāñu. Sā'mitiripēariyapabeyukate ṕuri kūpajī kiōrīkopeika, Tuṕarāte kireka saye'kariarāñu,— nare kērīka.

²⁶⁻²⁷ I'suṕaka ṕuṕajoatirā ikuṕakaoka Jesúre nare ārīka:

—Maṕamaki Tuṕarārirā jiikuku kio'arūjerūkiakaka mijare yibojaerā baayu mae. Ōterikiyapea jia ṕu'yu upaka nime. Īakōrī je'e: Ōterimajire ōterikia ōteika be'erō'ō űamiareka, ĩmiarekaoka, kikāñu ṕoto, kārībeyuka kima ṕotooka sakiṕu'rirūjemakamarīa ṕu'ritirā, saṕu'riweiyu. I'suṕaka sime “Sōñu upakaja saṕu'yu ikuṕaka sime”, kērīberiko'omakaja.

28 Jia ka'ia imawa'ri, sōñu upakaja jājia sajayurō'ōrāja pu'ririjayua sime ōterikia. Mamarī saḡu'yu ḡoto ritabijīkaja sime. I'supaka sima be'erō'ō jo'babajijūki jariwa'ri saḡūñuayu. Torājirā kopakaja saruiyu mae. 29 Ōterikia boḡakā'ā ĩatirā, "Saye'eye'e", āriḡupajoatirā saba'ipite se'erī a'yu. Ōterikia pu'ririjayu upakajaoka sime Tuḡarārirāro'si. "I'supaka sime", narīwārūberiko'omakaja, Tuḡarāte yapaika upaka jia baairā nare kijarirūjerijayu,— nare kērīka.

"Ōterikia mostaza wāmejijūki yaḡe upaka sime", āḡaraka Tuḡarāte jā'merūkiakaka Jesúre wārōeka

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

30 Aḡeroka ikupaka nare kibojaeka ate:

—Tuḡarāte ritaja kirirā imarāte jā'merūkiakaka jībaji mija ōñaokaro'si, ikupaka majaroka mijare yiwārōerā baayu. 31 Ōterikia mostaza yaḡea moteika upaka nime Tuḡarārirā. Ritaja aḡea ōteriki yaḡea kūḡajībajirījiaka sime mostaza yaḡea. 32 I'supaka simako'omakaja saḡi pu'ritirā aḡea ōteriki tērīwa'ribaji ĩmirā saḡu'riweiyu. I'supaka imawa'ri rīkimakaja ñoaka sarīḡia imamaka ijia jājia yaaika ḡoto wī'ñaka sarā ru'yu. Ā'mitirikōrī, i'supakajaoka nime Tuḡarārirā naro'si. Mamarī rīkimamarīrāja kire ā'mitiripēairāte imako'omakaja, sabe'erō'ōbaji ḡuri rīkimarāja kire ā'mitiripēairāte imarijarirāñu,— nare kērīka.

33 Norīwaḡu'ataekarō'ōjirā, i'supaka rīkimaka majarobojarikapi ḡo'imajare kibojawārōroyika. 34 I'supakapi oyijaja ḡo'imajare kiwārōroyika. Supa simako'omakaja ĩrīkaja kika wārūrimajapitijika kimaroyika ḡoto ḡuri, bojawārōrirokakaka jia nare kibojawaḡu'ataroyika.

Werika wejea nare baaeka Jesúre o'ataeka

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

35 I'sirīmiji na'irā simaeka ḡoto ikupaka kika wārūrimajare Jesúre ārīka:

—Dajoa, ḡa'wa mawaata'riwa'rirā.—

36 I'supaka kēḡakā'ā, ḡo'imajare a'ribojaweatirā, Jesúre jāmaeka kūmurā najāika. Supa imarī saḡi naka ke'rika mae. Aḡea kūmuareka imaekarāoka nabe'erō'ō tērīwa'rikarā. 37 Torā natērījarika ḡoto jājia wīrōa baeū'mueka. Sabaemaka jājia ḡakuwa'ri kūmuarā jimarīa okoa jāika. Supa imarī kūmuarā okoa ḡurueka mae. 38 I'supaka simako'omakaja kiruḡuko'a ñu'takarā ḡeatatirā kūmui'toḡearā Jesúre kārījāmaeka. I'supaka kimamaka ĩatirā, kika wārūrimajare kire tōrōeka.

—Mia'mitipe wārōrimaji. Maña'mirā baayu. ¿Jia bai miro'si sime je'e?— kire narīka.

³⁹ I'supaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, mi'mirīkatirā ikupaka kērīka:

—Mibaea'si wīrōa, i'supakajaoka pakuri, — sakēpakā'ā so'rika mae.

Wīrōa baetiyyika, supabatirā okoa pakurimarīa jarika ⁴⁰ Torājīrā mae,

—¿Dako baaerā mija kīkiko'o je'e? ¿Jia yire yi'riberiwa'ri “Yijare ĩarīrwārūiki kime”, yireka ārībeyukajirā mija ime bai? — nare kērīka.

⁴¹ I'supaka kērīko'omakaja jimarīa pūpatawa'ri, “¿Maki kime ruku ĩĩ? Wīrōa, okoa pariĳi kire yi'yua”, āparaka najērīabu'aeka.

5

Gerasa ka'iareka Satanárika ima ña'rjĳāikaki majaroka
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ I'supaka simaeka be'erō'ō Jesúre kika imaekarāpitiyyika Gerasa ka'iarā tērīyaeka. ² Tērīeyatirā Jesúre marīwa'rika poto ĩrīka Satanárika ima ña'rjĳāikakite kire torika. Majaka āta wi'iarā nataroyikarō'ōpi Jesús pō'irā ketaeka. ³ Torā kimaeka wejabiritika upaka oyiaja imaroyikaki imarī. Perumijiaĳi kire naĳi'peroyika simako'omakaja ñojmarĳi pi'peberikaki upaka kijariroyika. ⁴ ĩ'rākurimarīa kiāñaraka, kīpitakaoka kire naĳi'peko'omakaja sakitūrūtataroyika. I'supaka kimamaka po'imajare marākā'ā kire baawārūberiroyyika. ⁵ I'supaka imaki imarī, ĩmi, ñamioka, ĩmima watopekarā, majaka nataroyikarō'ōrā akaseretaĳabaraka kituritaĳaroyika. I'supaka imataĳabaraka tīmarĳi ātaĳi kīpo'ia kiwa'etaĳaroyika.

⁶ I'supaka kimaekarō'ōpi Jesúre ĩatirā kīpō'irā kirīrīra'aeka. Kīpō'irā eyatirā kiwāĳitāĳi kiñukuruĳaeka, “Marākā'ā yibaaberijĳi kime”, kīpūpaka kire ārīka simamaka. ⁷⁻⁸ I'supaka kima-maka, ikupaka Jesúre kire ārīka:

—Mia'mitiĳe Satanárika ima. ĩ're kīpūpakareka mimarō'ōpi miĳoĳe,— kire kērīka.

I'supaka kēpakā'ā,

—Jesús, Tuĳarā tērīrikaja imatiyaiki Maki mime. ¿Marākā'ā yire mibaaerā baayu mae je'e? Tuĳarāte ĩaika wāĳitāĳi, “Ba'iaja mibaaika ĳarea ba'iaja mire baabesarāki yi'i mae”, yire meĳe”,— akasererikaĳi Satanárika ima ña'rjĳāikakite ārīka Jesúre.

⁹ I'supaka kēpakā'ā ikupaka Jesúre kire ārīka:

—¿Marākā'ā miwāmea?—

I'supaka kire kēpakā'ā,

—Legión ñime, rīkimarā ba'irā yija ima simamaka.—

¹⁰ Supabaturā “Ika ka'iaḡi yijare miḡoata'si”, jimarī Jesúre kērījarika. ¹¹ I'supaka simaeka ḡoto nakoyikurirā rīkimakaja ba'abaraka jējewēkoa ḡa'itaeka ĩmimajā'āreka. ¹² I'supaka sima-maka ikupaka Satanārika ima kire ārika:

—Kireka yijare miḡoataye'e, “Jējewēko ḡupakarā mija ḡa'rījāibe”, yijare meḡe,— āparaka kire najēñeka.

¹³ I'supaka napakā'ā,

—Torā mija a'ḡe,— nare kērīka.

Toḡi mae ĩmirījireka ḡa'rījāitiirā imakoḡekarāre ḡorika, jējewēkoa imaekarā ḡa'rījāiokaro'si. Supa imarī jējewēkoa dos mil rakamaki imaekarā Satanārika ima nare ḡa'rījāimaka jājia narīrīwa'rika. Rīrīwa'ritirā ḡusipemarā eyatirā toḡi naḡa'rīka ḡa'warā. I'supaka baawa'ri nimauḡatiji naḡa'miḡataeka.

¹⁴ I'supaka sabaamaka śarīrīrimaja rīrīwa'ritirā, wejearā, wejematorāoka ḡo'imajare sanabojaeka. Toḡi mae “¿Dakoa supa baaika?”, ārīwa'ri ḡo'imajare ĩarī a'rika. ¹⁵ Jesúre imaekarō'ōrā eyatirā, ikupaka Satanārika ima kireka ḡa'rījāika imakoḡeroyikakite imamaka niaeka: “Jariroaka jāāekaki, i'supakajaoka kimaroyika uḡakamarīaja, jā kiḡupaka japakā'ā, ḡa'rīyaaekaja ruḡaki kime mae”, ḡo'imajare ārīḡupajoaeyaeka. I'supaka kimamaka ĩatirā, jimarīa Jesúre nakīkika “Tērīritakiji kime”, ārīwa'ri. ¹⁶ Supabaturā Satanārika ima kireka Jesúre ḡoataekakaka, supabaturāoka jējewēkoa baaekakaka ĩāekarāte bojaeka aḡerāte. ¹⁷ I'supaka kibaaika ā'mitiritirā Gerasakarā Jesúre kīkiwa'ri nawejeḡi kiḡe'ririka nayapaeka.

¹⁸ I'supaka nimamaka toḡi ḡe'rira'aerā kūmuarā kijāika ḡoto ikupaka Satanārika ima kireka ḡoritapaekakite kire ārika:

—Mika a'ririka yaḡatiyarīji yiyapayū yi'ioka, — kire kērīkoḡeka.

¹⁹ I'supaka kērīko'omakaja ikupaka Jesúre kire ārika:

—Yika a'ḡekaja, miwi'iarā miḡe'riwa'ḡe. “Yire wayuūaiki imarī, jā Maiḡamakire yire baayu”, ārīwa'ri mirīrāre mibo-jaokaro'si,— kire kērīka.

²⁰ I'supaka kērīka yi'riwa'ri kiḡe'rika. ḡe'riwa'ritirā Decāpolireka imaeka wejearā Jesúre kire baaeka majaroka kibojatapaeka. I'supaka kibaaeka ā'mitiritirā marākā'ā ḡo'imajare ārīwārūberika, i'supaka ima ā'mitirikoriberikarā imarī.

Jairo makore Jesúre tāāeka
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Torājīrā kūmua ke'rikapīji Jesúre ḡe'rira'aeka ate. Saḡi ḡe'rietatirā ḡa'warījerā kirīkamarika ḡoto, rīkimarāja ḡo'imajare kiḡō'irā rērīka. ²² I'supaka nimaeka ḡoto judīorākare rērīwi'i ĩḡamaki, Jairo wāmeikite Jesús ḡō'irā

etaeka. Supabatorā kiwājitiāji kiñukurupaeka. ²³ Supabatorā ikupaka kire kērīka:

—Yimakore puparirirā baayu. Mipitaka kopoiarā mija'apearika yiyapatiyayu kojājiokaro'si,— kire kērīka.

²⁴ I'supaka kire kēpakā'ā, Jesúre kika a'rika mae. Topi kopakaja rīkimarāja kīrika pō'imajare kika a'rika.

²⁵ Na'rika nawatōpekapi ĩ'rāko wāmarīa imaekakote torā imaeka. ĩ'pōū'puarāe'earirakakuri wejejē'rāka koeyawa'rika pupuriweoko jisia ka'wisijūabaraka. ²⁶ ĩ'rīkaremarīa

īkobaarimajare kore nikobaarūjekoperoyika. I'supaka nabaaika wapa koniñerū imakōpeka ritaja nare kōjipataroyika. I'supaka baariṭotojo jā'rībaji kojarijarika. ²⁷ I'supaka

baabaraka koimaeka poto “Wāmarīa imarāte jimarīa Jesúre bayayu”, ārīrika koā'mitiriyoyika. I'supaka simamaka koimaeka wā'tarā Jesúre etamaka ĩatirā, rīkimarāja pō'imajare imaeka watōpekapi kipēterō'ōrā koeyaeka. ²⁸ Jesúre

imaekarō'ōrā eyatirā “Kijariroaka yiraberākareka jia yijarirāñu”, kōrīpupajoaeka kopuparō'ōpi. I'supaka

pupajoawa'ri kijariroaka korabeka mae. ²⁹ I'supaka kobaaeka potojo koreka so'rika mae. “Risirika yireka imakōpeika o'yua mae”, kōrīwārūeka. ³⁰ Kijariroaka korabeka be'erō'ō, “Tērīrika ñimapi ĩ'rīkate tāñu”, kipupakapi Jesúre ārītika. Supa imarī jorowa'ritirā ikupaka pō'imajare kērīka:

—¿Maki yijariroaka rabeko'oka?—

³¹ I'supaka kēpakā'ā kika wārūrimajare ikupaka ārīka:

—Mipō'irā rīkimarāja imarā mire rabeirā. ¿Marākā'ā simamaka “¿Maki yijariroaka rabeko'oka?”, meñu?—

³² I'supaka kire narīka simako'omakaja pō'imajare ĩabaotabaraka kire rabekakite kimo'arijarika. ³³ I'supaka

kimaeka poto “Yi'i, risirika ñima yire o'yaokaro'si mire rabeko'oko”, ārīpupajoawa'ri kipō'irā koeyaeka. I'supaka kopupaka imako'omakaja kire kīkiwa'ri tarariṭotojo kiwājitiāji koñukurupaeka. I'supaka baatorā kobaaeka upakaja kire kobojaeka. ³⁴ I'supaka kōpakā'ā, wayuñarimaji imarī, ikupaka kore kērīka:

—Mae mia'mitipe yiwāyuñaike. Yire yi'riwa'ri, jia mijayu mae. “Yirisirika yire o'yua”, ārīwa'ri jījimaka mipē'riwa'pe mae,— kore kērīka.

³⁵ I'supaka kore kērīka poto judiorākare rērīriwi'i ĩpamaki Jairo wi'iakarāre etaeka. Torā eyatirā ikupaka Jairote narīka:

—Mimako pupaririko'oko. “Yimakore mibayape”, wārōrimajire merīa'si mae,— kire narīka.

³⁶ I'supaka narīko'omakaja,

—Ba'iaja puparibekaja, yire miyi'pe,— Jesúre kire ārīka.

³⁷ Pedro, Santiago, supabatorã Santiago rĩĩ Juan maekaraka-marã tarãreje Jesúre akawa'rika. ³⁸ Naka a'ritirã, rēĩriwi'i ĩpamaki wi'iarã jimarĩa oparaka nimaekarõ'õrã keyaeka. ³⁹ I'supaka nimamaka, ikupaka nare kēĩryaeka:

—¿Dako baaerã mija oyu? Pupaaribeyuko me'rõre ime. Kārĩkako koime,— kēĩka oparaka imaekarãte.

⁴⁰ “Kopakaja pupariritiyaekako koime”, ārĩwa'ri Jesúre neeka. I'supaka nimamaka ĩatirã, nare kiporirũjeka. Supabatorã puparirikakote imaeka kurarakarã kopakiarã, supabatorã kika imaekarã maekarakamarãpitiyika kikãkaeka.

⁴¹ Naka kãkatirã kopitakarã kore ñi'atirã ikupaka kore kēĩka:

—Talitã cum,— kore kēĩka. (Mokarokaipi marĩĩkareka, “Me'rõ, mimi'mibe, mire ñaũu”, ārĩrika sime i'siroka).

⁴² I'supaka kēĩka potojĩji mi'mirĩkatirã, kojaarĩkawa'rika. Ĩpoũ'puaerã'earirakakuri wejejẽ'rãka eyawa'yuko koimaeka. Ōñia kojaripe'pakã'ã ĩawa'ri, marãkã'ãoka ārĩwãrũberĩjĩka najarika kika imaekarã, i'supaka ima ĩakoriberikarã imarĩ.

⁴³ I'tojĩte,

—Aperãte samija boja'si,— nare kēĩka.

Supabatorã ba'arika koro'si nare ke'era'arũjeka.

6

Nazaretwejearã Jesúre a'rika

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Torãĩrã mae, kika wãrũrimajapitiyika Jesúre a'rika, kime'rãĩ kimaeka wejearã. ² Torã eyatirã jēĩtariĩmi simaeka poto po'imajare kiwãrõũ'mueka judiorãkare rēĩriwi'iarã. Kire ã'mitiritirã, “Jiitakaja õñuka kime”, ārĩwa'ri marãkã'ã narĩwãrũberika, i'supaka jaikite ã'mitirikoriberikarã imarĩ. I'supaka kibaamaka ikupaka po'imajare kireka ārĩka:

—¿Marãkã'ã baatirã jiitakaja ĩ'ĩre õrĩpũayu? ¿Maki kire wãrõekaki ruku? Maikoribeyua pariĩ ritaja baabeaiki kime,— narĩka.

³ Supabatorã ikupaka narĩka apea:

—Marĩa maki, õ'õrã yapua yi'yerimaji kime. Supabatorã Santiago, José, Judas, Simónpitiyika nama'miji kimema. Iki kima simamaka kibe'erõ'õkarã rōmijãoka õ'õrã makaja imarã,— torã imaekarãte ārĩka.

I'supaka simamaka “Yija upakaja imaki imarĩ imatiyabeyuka kime”, ārĩwa'ri kire na'mitiripēariyapaberika.

⁴ I'supaka napupajoamaka, ikupaka nare kēĩka:

—Tuparãro'si bojaĩjirimajire “Jiitaka mare kibojayu”, ritaja po'imajare kireka ãñuka kime. I'supaka simako'omakaja kipo'ijirika wejearã, kitã'omajataka puri i'supaka ārĩbeyurã,— kēĩka.

⁵ Supa imarĩ jia kire nayi'ribepakã'ã, maikoribeyua nare kibeawärüberika. I'supaka imariṗotojo ĩ'rãrimarãre takaja kipitaka ja'aṗeatirã wãmarĩa nimaeka nareka kijieka. ⁶ Kitã'omajare kire ã'mitiripēabepakã'ã marākã'ã ārĩwärüberijika Jesúre jarika. I'supaka imariṗotojo aṗea wejearã ṗo'imajare wärōtaparĩ ke'rika mae.

Jesúre kika wärürimajare Tuparãrika nawärōtapaokaro'si mamarĩ kipũataũ'mueka

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ ĩ'ṗoũ'ṗuarãe'earirakamarã kika wärürimaja imaekarãte Jesúre akaeka. Supabatirã kirika nare ja'ajiyetirã,

—Satanãrika ima ṗo'imajareka ña'rĩjãikarãte mija ṗoatabe mijaro'sioka,— nare kērĩka.

I'supaka nare ārĩweatirã ĩ'ṗarimaki oyiaja Jesúre nare ṗũataeka aṗea wejeareka imaekarãte wärōtapaokaro'si.

⁸ —Torã mija a'rirãka ṗoto ṗan, yaiṗi'ia, niñerũoka mija e'ewa'ria'si. I'supaka simako'omakaja mija tu'ua takaja mija e'ewa'ṗe. ⁹ Supabatirãoka ũ'ṗuko'a, jarirooka mija jãũka takapiji mija a'ṗe,— nare kērĩka.

¹⁰ Ikuṗakaoka ate nare kērĩka:

—Wejearã yirika bojarĩ mija eyaũ'murãñu, wi'itakarãja mija imabe, aṗe wi'i, aṗe wi'irã baabekaja. Aṗea wejearã mija a'rirãka ṗoto takaja toṗi mija ṗoṗe. ¹¹ Mija eyarijarirãka wejerakakaja mijare e'etoriberiwa'ri, Tuparãrika ã'mitiripēarika nayapabesarãkareka, jãjiapi nare jaika ka'wisijũabekaja nare mija ja'atabe. Toṗi a'rirãka ṗoto, ikuṗaka mija baabe: Mija ũ'ṗuko'arã ka'ia uyua eika mija ṗajepatebe “Yijare mija ã'mitiripēabeyua simamaka, Tuparãte mijare ba'iaja mijare baarãñu”,— ārĩwa'ri kika wärũekarãte kērĩka.

¹² I'supaka nare kērĩka be'erō'ō ṗo'imajare wärōrĩ na'rika mae. Supa imarĩ napō'irã eyatirã ikuṗaka nare narĩka: “Ba'iaja mija baaika ja'atatirã Tuparãte mija ã'mitiripēabe”, neyaekarō'ōrã imaekarãte nabojarijarika. ¹³ I'supakajaoka Satanãrika ima ña'rĩjãika imaekarãte nareka sanajieroyika. I'supakajaoka rĩkimarãja wãmarĩa imaekarãte iyebakapi yo'yebarakã, narisirika nareka ima no'ataroyika.

Ikuṗaka sime Juanre reyaekakaka

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Ritaja maikoribeyua Jesúre baabearoyika ã'mitiritirã ṗo'imajare sabojapibaeka. ṗo'imajare i'supaka añua ĩṗi Herodesoka sōrĩkaki. I'supaka ṗo'imajare añua ã'mitiritirã ikuṗaka ĩ'rãrimarãre ārĩka:

—Juan, ṗo'imajare ruṗuko'a jũjerimajiji kime je'e aṗeyari. Reyariṗotojo ate oñia jarijiki imarĩ, maikoribeyua kibeayu je'e aṗeyari,— narĩka.

¹⁵ Aþerã ikupaka ãrĩkarã:

—Tuparãro'si bojaĩjirimaji imaroyikaki Elías kime je'e aþeyari,— narĩka.

I'supaka narĩko'omakaja aþerimarã þuri ikupaka ãrĩkarã:

—Bikija Tuparãro'si bojaĩjirimaja imaroyikarã upaka kime je'e aþeyari,— narĩka.

¹⁶ I'supaka najaimaka ã'mitiritirã, ikupaka Herodete ãrĩka kiro'si:

—Juan bikija kirupuko'a yita'terũjekaki imariþotojo õña jariþe'ritirã i'supaka kibaabearijayu je'e aþeyari ate,— kërĩka.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka këpakã'ã, Juanre najããerã baaeka ruþu, kirĩĩ Felipe rũmu Herodías wãmeikore ë'matirã Herodete koka imaeka. I'supaka kibaamaka, ikupaka Juanre kire ãrĩka:

—Herodías mirĩĩ rũmure me'maeka ba'iaja mibaayu, Tuparãte jã'meika yi'riberiwari, — ãrĩwari kire kibojakoperoyika.

I'supaka këpakã'ã, koka jia imarika yapawa'ri Herodete kire ñi'arũjeka kisurararãkare. Kire ñi'atirã þerumijiapi þi'petirã, wëkomaka imariwi'iarã kire natarika.

¹⁹⁻²⁰ “I'supaka kijaika wapa kire jããrika sime”, ãrĩþupajoaekako imarĩ, Herodiare kire jããrũjerika yapaeka. I'supaka kopupajoako'omakaja, Herodes þuri “Tuparãte yapaika upakaja jia wãjia baaiki Juanre ime”, ãrĩwari jia jiyiþupaka kireka õrĩkaki. Supa imarĩ Juanre kojããrũjeriyapako'omakaja kiyapaberikopeka. I'supakajaoka Juanre bojaroyika jĩjimakaþi ã'mitirikaki imariþotojo “Kibojaika upakaja yiyi'riye'e”, ãrĩriþotojo, sareka ña'rĩyaarĩ kimawãrũberika. ²¹ I'supaka Juanka kimako'omakaja

“Ikupaka yibaajĩkareka, yiþupajoaika kitã'tewãrũberijĩnu je'e”, Herodíasre ãrĩþupajoekarĩmi seyaeka. I'supaka kõrĩþupajoekarĩmi Herodete þo'ijirika wejejẽ'rãka sarãkutorika. Supa imarĩ kiro'si ba'irabeĩjirimaja ĩparimarãre, supabatirã surararãka ĩparimarãreoka, Galilea ka'iakarã imatiyarimajareoka kiakaeka, “Mabayaarirã”, ãrĩwari.

²² Ritaja kiakaekarãte rërikarõ'õrã kãkatirã Herodías makore nare bayatããbeeka jĩjimaka nimaokaro'si. “Jitaka mare kobaabeayu”, Herodes kijeyomarãþitiyika ãrĩþupajoekarã. I'supaka imawa'ri ikupaka kore kërĩka:

—¿Dakoa mire ñijirika miyapayu maekaka jĩitakaja mibaaika wapa? Miyapaikaja mire ĩjirã i'supaka ñaņu. ²³ Mire þakibeyuka yi'i, ika ka'iakaki ĩþi imarĩ, ritaja yiba'irĩjia wapajã'rĩakaka ñe'metãjirõ'õjĩrã mire ĩjĩjiki imarĩ supa mire ñaņu,— Herodías makore kërĩka.

²⁴ I'supaka kore këpakã'ã, kopakore jërĩarĩ ko'rika mae.

—¿Dakoa kire yijëñerãņu ruku, ma'i?— kore kõrĩka.

I'supaka kõpakã'ã,

—“Juan ɸo'imajare ruɸuko'a jũjerimaji ruɸuko'a yiyapayu”, kire meɸe,— kore kõrĩka.

²⁵ I'suɸaka kore kõɸakã'ã, jajuaja a'ritirã koĩɸamaki Herodes ɸõ'irã koeyaeka. Kĩɸõ'irã eyatirã ikuɸaka kire kõrĩka:

—Juan ruɸuko'a yiyapayu. I'suɸaka simamaka kimarõ'õrã a'ritirã, sata'tetirã, seroarã saɸeatatirã yire samijibe maekakaja,— kire kõrĩka.

²⁶ I'suɸaka kõɸakã'ã jimarĩa Herodete ba'iaja ɸuɸarika. Juanre jããrika yaɸaberiripotojo, mamarĩji kore kërĩka ki-jaita'ariyaɸaberika. ɸo'imajare ã'mitirika wãjitãji, “Miyapaikaja mire ñijirãñu”, kërĩtika simamaka, kojẽñeikaja kore kĩjirã baaeka. ²⁷ I'suɸaka simamaka ñojimarĩji ñ'rĩka kisurarate Juan ruɸuko'a ta'terĩ kiɸũataeka. ²⁸ Torã eyatirã Juan ruɸuko'a ta'tetirã, seroɸemarã saɸeatatirã sake'era'eka. I'suɸaka baarĩ ke'rikarõ'õɸi ɸe'rietatirã Herodias makore sakĩjika. Suɸa imarĩ iko mae kopakore sĩjikako.

²⁹ I'suɸaka Juanre nabaaka ã'mitiritirã, kika wãrũeka mirãrãte kiɸo'imirãka e'erĩ etaeka sayayeokaro'si.

Cinco mil rakamarã imaekarãte Jesúre ji'aeka
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ I'suɸaka simaeka be'erõ'õ Jesúka wãrũrimaja kirika bojataɸarĩ turikarãte ɸe'rietaeka. Suɸa imarĩ kiɸõ'irã etatirã nawãrõtapaeka majaroka kire nabojaeka. ³¹ I'suɸaka simaeka ɸoto torã rĩkimarãja ɸo'imaja i'tarijayurã, ɸe'ririayurãoka imaekarã. I'suɸaka simamaka kika wãrũrimajaka no'ojĩteoka maba'awãrũberijĩka Jesúro'si simaeka. Suɸa imarĩ ikuɸaka kika imaekarãte kërĩka:

—Dajoa, ɸo'imajamatorã kũɸajĩ majërĩtaerã,— nare kërĩka.

³² I'suɸaka nare kërĩka be'erõ'õ, kũmuɸi ɸo'imajamatorã naka ke'rika mae. ³³ Na'rirã baaeka ruɸu rĩkimarãja ñawãrũekarã. I'suɸaka nabaamaka ñatirã, ritaja wejeakarãre rĩrĩwa'rika Jesúre a'rikarõ'õrã. I'suɸaka baaekarã imarĩ, kijeyomarãɸitiyika torã keyabeyukajiji torã neyaweitika jãjia rĩrĩwa'rikarã imarĩ. ³⁴ I'suɸaka nabaaka simamaka waata'rieyatirã marĩwa'rikõrĩ rĩkimarãja ɸo'imajare imamaka Jesúre ñaeka. Torã eyatirã, ovejawẽkoa nare ñarĩrĩrimajire imabeyurã uɸaka ɸo'imajare imamaka kĩaeka. I'suɸaka nimaeka Tuɸarãrika nare wãrõrimajire imaberika simamaka. I'suɸaka imaekarã nimamaka “Jia õrĩwãrũbeyurã nime. Suɸa imarĩ marãkã'ã baawãrũberijĩñurã nime”, ãrĩwa'ri wayuãekaki imarĩ, ritajakaka nare kiwãrõũ'mueka mae. ³⁵ Aiyate ka'rawa'rirã baaeka ɸoto kika wãrũrimajare kika jairĩ etaeka. Ikuɸaka kire narĩka:

—Na'irã sajaritiyu mae. ɸõ'imamato sime õ'õ. Suɸa imarĩ ba'arika imabeyua. ³⁶ Suɸa imarĩ wejekoyikurirã ba'arika

waruaparaka ꝑo'imagare imarō'ōrā sawapañjiba'arī na'rirū,— kire narīka.

³⁷ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—Mijaja ba'arika nare mija jī'abe.—

I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire narīka:

—¿Pan yija wapañjirāñu bai je'e wapañjā'rītaka simako'omakaja? Rīkimarāja ꝑo'imagare imamaka, dosciento rakato denario sawapa simarāñu,— kire narīka.

³⁸ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka nare kērīka:

—¿No'ojīrārakato pan mija rikayu je'e? Mija ĩabe ruꝑu.—

I'supaka kēpakā'ā,

—Īrāpitarakatojikaja sime. Supabatirā wa'iaoka ĩ'parāñjikaja ima,— kire narīka.

³⁹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—“Ritaro'ro jia taya imarō'ōrā mija ruꝑabe”, ꝑo'imagare mija āꝑe.—

⁴⁰ I'supaka kēpakā'ā, kērīka upakaja ꝑo'imagare nabaarūjeka. Supa imarī nare najā'meka upakaja nimaekarō'ōrā ĩ'rāo'roreka cincuenta, aꝑerio'roreka cien rakamarā nimaeka. ⁴¹ Supa imarī pan ĩ'rāpitarakato imaeka, wa'ia ĩ'parā imaekaoka Jesúre e'erikaeka. Supabatirā wejeꝑemarā yu'ayoitirā, “Jia mibaayu a'bi”, āriweatirā, pan kiña'kata'ruika mae. Supabatirā “ꝑo'imagare samija ꝑibabe”, āriwa'ri kika wārūrimajare sakījika mae. I'supakajaoka kibaaeka ĩ'parā wa'ia imaeka ritaja ꝑo'imajaka sanapibaba'aerā. ⁴² I'supaka kibaamaka ritaja ꝑo'imagare ba'aeka, jia ña'ꝑirika najarīkarō'ōjīrā. ⁴³ Sabe'erō'ō, ĩ'ꝑoũ'ꝑuarāe'earirakapi'i ꝑururika kika wārūrimajare rēaeka naña'ꝑika ꝑiyia. ⁴⁴ Cinco mil rakamarā ĩmirīja nimaeka saba'aekarā.*

Okopemapi Jesúre turika

(Mt 14.22-27; Jn 6.15-21)

⁴⁵ I'supaka baaweatirā kika wārūrimajare ikupaka Jesúre ārīka:

—Kūmuarā jāitirā i'sipē'rōtorā mija waata'riwa'ꝑe. Supabatirā Betsaida wejearā yire mija ta'abe.—

Kika wārūrimajare waata'riwa'rika ꝑoto ꝑo'imagare a'yaokaro'si kimajaroka bojabaraka kimaeka ruꝑu.

⁴⁶ I'supaka baaweatirā, ĩmimakarā kimarīwa'rika, Tuꝑarāka jairī. ⁴⁷ Aiyate ka'raeka be'erō'ō Galilea ꝑa'wa ñe'metājirāja kūmua eyawa'rika, sarijeꝑi rīkamaritirā Jesúre ĩamaka. ⁴⁸ Wīrōa jājia baemaka jājia nawē'āko'omakaja sa'ribepakā'ā kīaeka. Supa imarī bikitojo ñamiji okopemapi turitirā nakoyikurirā

* **6:44** Tal vez la cifra fuera mucho más que cinco mil que comieron, si hubiera contado las mujeres y los niños.

keyaeka. Nare kio'riwa'rirā baatikarā kire niatōpoeaka.
 49-50 Okoꝑemaꝑi kituꝑakā'ā ĩatirā, jimarīa nakasereka,
 “Po'imaja oꝑirekoa sime je'e”, āriꝑuꝑajoawa'ri. I'suꝑaka
 nimaeka jērāko'atirā, ikuꝑaka nare kērīka:

—Rikitubaka mija jaꝑe, kīkibekaja. Yi'iji nime,— kērīka.

51 Suꝑa nare āritirā naꝑō'i kūmuarā kijāika mae. Sarā
 kijāika ꝑoto wīrōa o'rika mae. Suꝑa imarī i'suꝑaka kibaamaka
 ĩatirā marākā'ā āriwārūberijīka najarika, i'suꝑaka ĩakoriberikarā
 imarī. 52 Saruꝑubaji, ꝑan kūꝑajī imako'aꝑi ꝑo'imajare
 Jesúre ji'amaka ĩako'omakaja, “Tērīwa'ribaji imaki Jesúre ime”,
 āriꝑeyukajirā nimaeka, ōriwārūberikarā imarī.

Genesaretka'iakarā jīñurāte Jesúre tããeka
 (Mt 14.34-36)

53 Pa'wa waata'riwa'ritirā Genesaret wāmeika ka'iarā
 neyaeka. 54 Waata'rieyatirā nakūmua ji'apāātirā
 namarīwa'rika ꝑotojīteje torā imaekarāte Jesúre ĩawārūeka.
 55 Kire ĩatirā jajuaja na'rika aꝑerāte bojarī. Sā'mitiritirā
 wāmarīa imaekarāte naꝑeyurūkiapi ne'era'aeka kiꝑō'irā.
 56 Ke'riroyikarō'ōrāja kūꝑajīriwejerā, jo'bariwejerā,
 wi'imatorāoka, kiꝑō'irā neyaroyika. Suꝑabatirā rīkimarāja
 ba'irījia ĩjibaraka ꝑo'imajare imaekarō'ōrā, jīñurāte
 naꝑāājijeroyika nare kitāāokaro'si. Kijariroaka kūꝑajīji
 nare kiraberūjerika yaꝑawa'ri jimarīa jīñurāte kire akaeka.
 Kijariroaka rabekarakamarāreje narisirika o'riꝑataeka mae.

7

*“Mañekiarāte baaroyika uꝑakaja yi'yurā imarī, Tuꝑarāte
 jā'meka yi'ribeyurā nime”, āriwa'ri Jesúre bojaeka*

1 Fariseokaka ꝑuꝑajoairā, suꝑabatirā judiōtatarāte jā'meka
 wārōrimajaoka Jesús ꝑō'irā etaekarā, Jerusalénrō'ōꝑi i'tatirā.
 2 Kiꝑō'irā eyatirā ĩrārīmarā kika wārūrimajare ꝑitajūjebekaja
 ba'amaka niaeka. I'suꝑaka nabaamaka ĩatirā “Mañekiarā
 ꝑitajūjetirā oyiaja mare ba'arūjekarā. Kika wārūrimaja ꝑuri
 ba'iaja baawa'ri ꝑitajūjebekaja ba'airā”, narīꝑuꝑajoaeka.
 3-4 (Ikuꝑaka nime, fariseokaka ꝑuꝑajoairā, suꝑabatirā aꝑerā
 natā'omaja judiōrākaoka: Nañekiarāte baaroyika uꝑakaja
 yi'yurā imarī, “Tuꝑarāte jia yijare ĩajiyurūkiaro'si sime”, āriwa'ri
 naba'aerā baaika ruꝑu naꝑuriakaja ꝑitajūjeriōyiaja nabaayu.
 I'suꝑakajaoka nabaarijayu ba'arika wapaĩjipe'rietatirā.
 Suꝑabatirā ko'a, jotoa, seroa ꝑeruakaka baaeka najūjerijayu.*

* **7:3-4** Marcos explica que según las tradiciones de sus antepasados, si algo o alguien no aceptable a Dios, hubiera tocado el objeto, el objeto se quedaría mal frente a los ojos de Dios. Así que cualquier persona que utilizaría el objeto después también se pondría mal en los ojos de Dios. Entonces, lavaban todos los artículos para evitar la posibilidad de ser mal (o impuro) en los ojos de Dios.

I'supakajaoka nabaayu naba'awearijayu rakakaja ĩ'rātiji naruparikūmuja jia najūjerijayu. “Mañekiarāte yijare wārōeka yija yi'riberirika yapabeyuka Tuparā. Supa imarī kīaika wājītāji ba'iaja baairā yija imakoreka nawārōeka upakaja yija baayu”, ārīpupajoawa'ri, i'supaka nabaakoṗeyu). ⁵ Supa imarī Jesúka wārūrāte pitajūjebekaja ba'amaka ĩatirā,

—¿Dako baaerā mika wārūrimaja puri mañekiarāte jā'meka yi'ribeyurā? Miabe, pitajūjebekaja naba'ayu,— kire narīka fariseokaka pupajoairā, supabatirā judiorākare jā'meka wārōrimajaoka.

⁶ Sā'mitiritirā ikupaka Jesúre nare ārīka:

—“Tuparāte yapauka upakaja jia baairā yija ime”, ārīripotojo mija pupajoaika upakamarīa mija ime. I'supaka mija imakaka pupajoaweibaraka, Tuparāro'si bojañjiokaro'si Isaias imaekakite o'oeka:

“Ikupaka ika ṗo'imajareka Tuparāte āñu: ‘Yire jiyipupaka ōñurā upaka najaiko'omakaja, napuparō'ōṗi yire jiyipupayeebeyurā nime.

⁷ Supabatirā ṗo'imajare jā'meka upakaja nawārōikakakaja “Tuparāte jā'meka sime”, narīrijayu. Supa imarī dakoa wapamarīaja yire najiyipupayeeokoṗeyu’”, kio'oeka,— nare kērīka.

⁸ Topi mae, ikupaka Jesúre nare ārīka ate:

—Tuparāte jā'meika ā'mitiripēabeyurā imarī, mañekiarāte mijare wārōeka puri jia mija ā'mitiripēayu,— nare kērīka.

⁹ I'supakajaoka ikupaka nare kērīka:

—Mañekiarāte wārōeka takaja ā'mitiripēaokaro'si, Tuparāte jā'meika ja'atarika puri jiiitakaja ōñurā mija imema. ¹⁰ Ikupaka Moiséte ārīka mija ĩabe: “Mipakire, mipakoreoka yi'riwa'ri jia nare mibaabe”, ārīwa'ri kio'oeka. I'supakajaoka, “Īrīka kipakire, kipakoreoka ba'iaja baarijayukate majāākoṗejīñu”, ārīwa'ri kio'oeka. ¹¹ Mija puri “Mañekiarāte ikupaka mare wārōeka”, ārīwa'ri sayi'yurā imarī, ikupakakakapi jā'merijayurā: “Yipakire, yipakoreoka jeyobaaberijiki yi'i. Ritaja yirikaika Tuparāro'si oyiaja ima. Iki ĩrīkateje sapi yijeyobaarāñu”, āñurāteje, “Jia nabaayu”, mija āñu.

¹² “I'supaka pupajoairāro'si, kipakiarāte kīarīrīberikoṗejika marā imabeyua”, mija ārīrijayu. ¹³ I'supaka mija jaiyu, mañekiarāte baaroyiroka yi'yurā imarī, Tuparārika yi'ribeyurā mija jayu. Supabatirāoka aṗea rīkimakaja ima i'supaka mija baarijayua,— nare kērīka.

¹⁴⁻¹⁶ I'supaka nare ārītirā ṗo'imajare kiakaeka ikupaka nare āñaoakaro'si:

—Mae mija imaupatiji yire ā'mitiritirā mija ōrīṗūabe. Ba'arika mija ba'aikamarīa sime ba'iaja mijare baarūjeika Tuparā ñakoareka. Mija pupakapi “Ikupaka yibaaye'e”,

āriṣupajoatirā ba'iaja mija baariṣarea Tuṣarāte mijare ĩariṣe'yoyu,— nare kērika.

17 I'supaka nare āriweatirā wi'itōsiarā kika wārūrimajapitiyika Jesúre nare kākataṣawa'rika mae. Wi'itōsiarā kika kākatarā,

—Po'imajare miwārōko'akaka yijare mibojajiibe, — kika wārūrimajare kire ārika.

18 I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērika:

—¿Yiwārōko'a jia mija ā'mitiriwārūberiko'o bai je'e mijaro'sioka? “Po'imajare ba'aikamarīa ba'iaja nare baarūjeika Tuṣarā ṅakoareka”, ṅarīko'ojīkaja ¿mija ōriwārūberiko'o bai je'e?

19 Maba'aika maṣupaka ṅa'rījāibeyua. Maba'aika mañe'mearā takaja ṅa'rījāirijayua. Suṣabatirāoka maṣo'iaṣi ṣorirūkiaja sime,— nare kērika.

(Suṣa imarī “Ritaja maba'aika jājibaarimajimarīka Tuṣarāte ime”, āriwa'ri i'supaka nare kērika).† 20 Ikuṣakajaoka nare kibojajiika ate:

—Ba'iaja ṣupajoairā imarā ba'iaja baarijayurā. I'supaka imarā nimamaka, Tuṣarā ṅakoareka ba'iaja nare sabaarūjerijayu. 21 I'supaka imarā imarī, ba'iaja ṣupajoairā najayu. Suṣabatirā “Yirūmumarīko iko, yitūmimarīka īī”, āriřimarīaja ba'iaja naka nabaawā'imarīrijayu. Suṣabatirā karee'erimaja, jāārimaja, rōmikirā imariṣotojo aṣerā rōmijāka ba'iaja baarijayurā, rōmijā tīmiarā imakoṣeirāoka i'supakaja baarijayurā naro'si. 22 I'supakajaoka aṣikate ba'irījia rikaika oakiyurā, ritaja dika jariwa'ririimarīaja ba'iaja baarijayurā, ṣakirimaja, suṣabatirā nayapaika upakaja i'yopiṣekaja ba'iaja baarijayurā, aṣerā jia kiro'si imarijayurāte ā'mijāirā imarā. Suṣabatirā aṣerāte ba'iaja jajairibiyaokaro'si ṣakirika nareka jairijayurā, “Aṣerāte tēriwa'ribaji imatiyairā yija ime”, āñurā, i'supakajaoka Tuṣarāte yaṣaikakaka ṣupajoabekaja, waṣuju naṣupaka nare āñu upakaja baarijayurā nime. 23 Naṣuṣarō'ōṣi ba'iaja ṣupajoairā imarī, i'supaka ritaja nabaarijayu. I'supaka imarā nimamaka Tuṣarā ṅakoareka ba'iaja nimarijayu, — nare kērika.

Judiotatamarīko imariṣotojo Jesúre ā'mitiriṣēaekako
(Mt 15.21-28)

24 I'supaka kibojaeka be'erō'ō a'ritirā Tiro‡ wāmeika wejewā'tarā Jesúre eyaeka. Torā keyaeka ṣoto kareaja wi'iarā keyariyaṣakopeka. I'supaka kiṣupajoaeka imako'omakaja ṣo'imajare sōritika. 25 I'supaka simamaka sā'mitiritirā ikuparō'ōṣiji ī'rākote kiṣō'irā etaeka. Satanārika ima

† 7:19 Esta frase es una explicación o comentario de Marcos, el escritor. ‡ 7:24 Una región de gente no judío

ña'rjãikako pako koimaeka. I'supaka komakore imamaka, kore kiwayuñarika yapawa'ri kiwãjitãji koñukurupaeka. ²⁶ Sirofeniciaka iakako, judiotatamariko koimaeka. Topi mae ikupaka kire kōrika:

—Yire mijeyobaabe. Yimako Satanarika ima ña'rjãikako koime. I'supaka simamaka kopupakareka simakopeika mipoatarika yiyapayu mae,— kire kōrika.

²⁷ I'supaka kōpakã'ã ikupaka kore kērika:

—Mae judiotatarã, yika wãrũrimajaka takaja ñimarãñu ruðu. Supa imarĩ mimakore jierĩ nare ya'ritapajika, jiamarĩa naro'si simajĩñu. Ìakōrĩ je'e: I'supaka mire yibaajikareka puri me'rãka ña'pibeyukajirã ba'arika ë'matirã nayaiwëkorjãka § yiji'aika upaka nare yibaajĩñu,— kore kērika.

²⁸ I'supaka kēpakã'ã, ikupaka kire koyi'rika:

—Rita meñu, ñipamaki. I'supaka simako'omakaja ba'arika peatarũkia rokarã me'rãka ba'aña'ruika saba'ayu yaiwëkorjãka,— kōrika. (Ikupaka arĩrika i'supaka kire kōrika: “Mika wãrũrimajare wãrõbaraka mimako'omakaja, kũpajĩ yire mijeyobaarãka jia yiro'si simarãñu”).*

²⁹ I'supaka kōpakã'ã ikupaka kore kērika:

—Jia mipupajoaika simamaka, i'supaka yire miyi'yu. I'supaka simamaka Satanarika imakopeika poyua mimakoreka mae. Supa imarĩ miwi'iarã mipe'riwa'pe,— kore kērika.

³⁰ Kowi'iarã pe'rieyatirã kopeyurũkipemarã jia jãjiko komakore peyumaka kōieyaeka. Kopakaja Satanarika ima koreka porikako.

Ã'mitiribeyuka imarĩ jaiwãrũbeyukate Jesũre jieka

³¹ I'tojirã ate Tirowejeapi Jesũre o'rika. Topi o'riwa'ritirã Sidón wãmeika wejearã keyaeka. Topi ke'rika, Decãpolispi kio'rika. Supabatirã topi o'ritirã Galilea pa'warã keyaeka.

³² Torã kimaeka poto ã'mitiribeyuka, jaiwãrũbeyuka kipõ'irã po'imajare e'eeyaeka. Kire e'eeyatirã “Mipitaka kipõ'iarã mija'apeabe kijiio'karosi”, kire narika. ³³ I'tojite ã'mitiribeyukate kire takaja aperiõ'orã ke'ewa'rika. Torã mae kika takaja kimaekarõ'orã ã'mitiribeyuka ã'mukopea Ìpapẽ'rõtowã'tarãja kipitawãjoa kikãkataeka. Supabatirã kipitawãjoapi rijo'kaka e'etirã kirërõkakarã kirabeka.

³⁴ Supabatirã wejepemarã yoimiatatirã, kire wayuñawa'ri Jesũre yiataeka. I'supaka baatirã ikupaka kire kērika mae:

§ 7:27 Los judíos nombraron a los no judíos perros. En una manera más tierna, a ellos Jesús les refirió como perritos en este ejemplo. * 7:28 Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la respuesta de ella.

—Epatá,— kire kērīka. (Kiokapi puri “Sawiritarū”, ārīrika simaeka).

³⁵ I'supaka kērīka potojo ā'mitiribeyuka imakopekakite ā'mitiyuka jarika. I'supakajaoka jia jaiwārūbeyuka kimakopekareka jia jaiki kijarika mae. ³⁶ I'supaka kire baaweatirā, po'imaja pō'irā etatirā ikupaka Jesúre nare ārīka:

—Aperāte samija bojapiba'si.—

I'supaka nare kērīrijarika simako'omakaja, jājibaji aperāte sanabojarijariroyika. ³⁷ I'supaka kibaamaka jījimaka imawa'ri, ikupaka narīka:

—Ā'mitiribeyurā, jaiwārūbeyurāte pariiji jieiki kime. I'supaka simamaka ritaja kibaaika jītakaja sime,— narīka.

8

Cuatro mil rakamarā imaekarā po'imajare Jesúre ji'aeka (Mt 15.32-39)

¹ Torājīrā ate rīkimarāja po'imajare kipō'irā rērīka. Kika nimekā'āja naba'arika purika mae. I'supaka simamaka kika wārūrimajare akatirā ikupaka nare kērīka:

² —Īrāre wayuoka ñoñu, maekarakarīmi sajaritiyu yika nima. Supa imarī naba'arika puyua mae. ³ Naba'arika puyua simamaka, “Mija pe'pe”, nare ñarījīkareka, ma'a ñe'metājirāja nakēsirabaña'rījīñu yoepi i'taekarā pariiji nima simamaka. I'supaka simamaka nare yiji'ariyapayu ruðu, ba'aweatirā nape'yaokaro'si,— kika wārūrimajare kērīka.

⁴ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kire narīka:

—Po'imajare imabeyurō'ō simamaka, marākā'ā baatirā ba'arika nare maji'awārūberijīka sime,— kire narīka.

⁵ I'supaka napakā'ā ikupaka kērīka:

—¿No'ojīrā ba'arika mija rikayu je'e?—

I'supaka kēpakā'ā,

—Ī'potēñarirakato sime pan,— narīka.

⁶ Topi mae po'imajare ka'iarā kiruparūjeka. Pan e'erikatirā ikupaka kērīka: “Jia mibaayu Tuparā”, kire kērīka. Supabatirā pan ña'kata'rutirā kika wārūrimajare sakījika. Īrā ritaja po'imajare sapibaekarā mae. ⁷ Supabatirāoka wa'imakarāka kūpajī imaeka. Wa'ia e'erikatirā, “Jia mibaayu Tuparā”, kērīka ate. Supabatirā kika wārūrimajare sakīpibarūjeka. ⁸ Nimaeka upatiji po'imajare ba'aeka, jia ña'pirika najarīkarō'ōjīrā. Sabe'erō'ō, Ī'potēñarirakapi'i pururika kika wārūrimajare rēaeka naña'pika piyia. ⁹ Cuatro mil rakamarā eyaerā baakōrī nimaeka saba'aekarā. Naba'aweaeaka be'erō'ō nare ke'ribojaeka. ¹⁰ I'sia be'erō'ō kika wārūrimajaka kūmuarā kijāika ate. Sapi Dalmanutaka'iarā na'rika.

*“Maikoribeyua yijare mibaabeabe”, Jesúre narĩkopeka
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)*

11 Torã keyaeka poto kire korirã kipõ'irã fariseokaka pupajoairäte eyaeka. “Majẽnerãka upakaja kibaawãrũbesarãkareka ‘Tuparãte pũataekakimarĩka kime marĩye'e’”, narĩka. I'supaka simamaka ikupaka kire narĩka:

—“Tuparãte pũataekaki kime”, mireka yija arĩrã, yija ãakoribeyua yijare mibearika yija yapayu,— kire narĩka.

12 I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã, ba'iaja pupariwa'ri jãjia kiyiataeka kire yi'riberikarã nimamaka. I'supaka imawa'ri ikupaka nare kẽrĩka:

—¿Dako baaerã maikoribeyua nare yibearika maekukukarãte yapayu je'e? Ritama sime, mija ãakoribeyua mijare beabesarãki yi'i,— nare kẽrĩka.

13 Supabatirã Galilea pa'wa i'sipẽ'rõtorã kika wãrũrimajapitiyika nare kiwaata'ritapawa'rika.

*Levadura upaka sime fariseokaka pupajoarika
(Mt 16.5-12)*

14 Torã Jesúka a'rikõrĩ wãrũrimajare naba'arika ye'karirika. Supa imarĩ i'rãtojĩkaja pan narikaeka kũmuarã. 15 I'supaka simamaka mae ikupaka Jesúre nare arĩka:

—Fariseokaka pupajoarika levadura upaka sime. Supa imarĩ samija rakajebe. I'supakajaoka Herodere imakakaoka mija rakajebe,— kika wãrũrimajare kẽrĩka.

16 I'supaka nare kẽrĩka, norĩwãrũberika. I'supaka kẽpakã'ã natiyiaja jaibu'abarakã ikupaka narĩka:

—Pan marikabepakã'ã, supã kẽñu,— narĩka.

17 I'supaka najaika Jesúre õrĩka. Sõrĩtirã ikupaka nare kẽrĩka:

—¿Dako baaerã, “Pan imabeyuakaka”, mija jaiyu? ¿Yire õrĩbeyukajirã mija ime ruku bai je'e? I'supakajaoka, ¿pupajoarika õrĩpũaberitiyairãja mija ime bai? 18-19 Mija ñakoa imako'omakaja mija ãawãrũbeyu. Supabatirã ã'mukopea mijareka imako'omakaja mija ã'mitiriwãrũbeyu. ¿I'rãpitarakato pan cinco mil rakamarã imarã po'imajare yiji'arapakakaka mija ye'kariritiyu bai je'e? ¿Naba'arapakã be'erõ'õ, piyia dikarakapi'i sajariwa'rapaka mija rëarape je'e? — nare kẽrĩka.

I'supaka kẽpakã'ã, ikupaka narĩka:

—I'poũ'puarãe'earirakapi'i yija porotarape.—

20 —I'potẽñarirakato pan, cuatro mil rakamarã po'imajare yipibarapakã, naba'arape piyia saro'si, ¿dikarakapi'i sajariwa'rape je'e?— nare kẽrĩka.

—I'potẽñarirakapi'i sapiyia yija porotarape,— kire narĩka.

21 I'supaka napakã'ã ikupaka nare kẽrĩka ate:

—I'supaka yi'riwārūrā imariṗotojo, ħdako baaerā “Pan marikabeyuakaka mare kibojabeyu”, āriwārūbeyurā mija ime ruṗu bai je'e?— nare kērīka.

Betsaidawejeakaki nakoātimarīka imaekakite Jesúre jieka

²² I'sia be'erō'ō kika wārūrīmajaka Betsaida wejearā Jesúre eyaeka. Torā neyaeka ṗoto nakoātimarīkate ṗo'imajare e'eetaeka kiṗō'irā. Torā kire e'eeyatirā kire kijierika yaṗatiyawa'ri “Kire mirabebe”, āṗaraka kire najēñeka. ²³ I'supaka naṗakā'ā Jesúre kire tūtiwa'rika weje a'riwa'ri ṗañakarā. Torā kire e'eeyatirā, rijo'kakapi kiñakoa wi'etirā, kiṗitaka kire kija'aṗeaeaka. Supabatirā ikupaka kire kērīka:

—ĶYaje miyoiyu?—

²⁴ I'supaka kērīka be'erō'ō kūṗajī kīāũ'mueka. Supa imarī ikupaka kiyi'rika mae:

—Mae ṗuritaka kūṗajī yiyoiwa'tawa'yu. I'supaka simako'omakaja ṗo'imajare ñiakṗemaka, yaṗua rī'meika upaka oyiaja simamaka ñiayu,— kērīka.

²⁵ I'supaka kire kēṗakā'ā kiñakoarā Jesúre kiṗitaka ja'aṗeaeaka ate. I'supaka kire kibaaṗe'aeka be'erō'ōṗi ṗuri, ĩ'rākō'rīmatorāja ñakoṗaraka jia warioyiaja sōiṗataeka kiro'si mae. ²⁶ I'supaka kijapakā'ā ikupaka Jesúre kire ārika:

—Miwi'iarā miṗe'riwa'ṗe, wejeaṗi o'ṗekaja ṗuri,— kire kērīka.

“Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki mime”, Pedrote ārika
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ I'sia be'erō'ō Jesús kika wārūrīmajapitiiyika a'ririjarikōrī, Cesarea de Filipō wāmeika wejekoyikurirā neyarijarika. Torā ma'aṗi na'ririjarika ṗoto, kika wārūrīmajare ikupaka kijērīaeka:

—Yireka ṗuṗajoatirā, “ĶMaki kime”, ṗo'imajare yireka āñu?— nare kērīka.

²⁸ Topi,

—Ikupaka ṗo'imajare mireka āñu: “Juan ṗo'imajare ruṗuko'a jūjerimaji kime”, aṗerā ṗuri, “Elías imaekaki kime”, āñurā. Aṗerā imarā, “Bikija ĩ'rīka Tuparāro'si bojañjirimaji imaekaki kime”, mireka nañu,— narīka.

I'supaka naṗakā'ā ikupaka nare kijērīaeka:

²⁹ —Mija je'e, “ĶMaki kime”, yireka mija āñu?—

Topiji ikupaka Pedrote kire yi'rika:

—Mi'iji mime Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki,— kire kērīka.

³⁰ I'supaka kire kēṗakā'ā,

—I'supaka aṗerāte mija bojaṗiba'si ruṗu,— nare kērīka.

“Najāārūkikaro'siji ñime”, Jesúre ārika
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ I'tojīte ikupaka Jesúre nare wārōũ'mueka:

—Yi'iji imaki Po'imaja Ma'mi. Bikija i'supakaja yireka Tuparāte pupajoatika simamaka, ba'itakaja jūarūkikaro'si ñime. I'supaka simamaka kurarāka ĩparimarā, Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judíorāka ĩparimarāte yire ĩaripe'yotirā yire najāārūjerāñu. Supa yire nabaako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ōjo oñia yijaripe'rirāñu,— nare kērīka.

³² I'supaka nare sakibojaeka jia sanoñaokaro'si. I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā, apered'ōrā Pedrote kire e'ewa'rika. Torā mae,

—“I'supaka simarāñu”, yijare meñua mibojarika yapabeyuka yi'i,— Pedrote kire ārīkopeka.

³³ I'supaka kēpakā'ā, jorowa'ri kika wārūrimajare Jesúre ĩaeka. I'supaka nare ĩatirā ikupaka Pedrote kērīka:

—Yika wārūrimaji mima simamaka, yibe'erō'ōrā imarūkika mime. I'supaka simamaka, marākā'ā baatirā yire jā'merimajimarīka mime. Supa imarī, Satanāre jaika upakaja mijaiyu. Tuparāte yapaika upaka pupajoarikopakaja wapuju po'imajare yapaika upakaja pupajoaiki mime, — Pedrote kērīka.

³⁴ I'supaka kire ārīweatirā apered kika wārūrimajare, supabatirā ritaja apered torā imaekarāte kiakaeka. Nare rērākū'atirā, ikupaka kērīka:

—Īrīka yiriki imarika yaparākiro'si, kiyapaikakaka, supabatirā kirikarākakaka pupajoabekaja yire yi'ririṣareaja ba'iaja kijūarāñu. Ikupaka sime: Ba'iaja jūabaraka yapua tetaeka kōkeiki kiyapaika upakaja baawārūbeyuka. I'sirokapi pupajoaiki imarī, yika a'rirūkika kime. ³⁵ Ba'iaja jūabaraka reyarika yapaberīwa'ri “Jesúre yapaika upakaja baabesarāki yi'i”, āñuka oñia imajiparika tōṓobesarāki. Yire ā'mitiripe'āiki imawa'ri, yirika bojariroka kibojaike ā'mitiripe'yowa'ri najāārāki puri oñia imajiparika tōṓorāki. ³⁶⁻³⁷ Īrīka oñia kima ṓoto ba'irījiareka takaja pupariwa'ri ritaja tōṓoiki puri, kireyarāka ṓoto ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirāki. Ritaja ba'irījia tōṓoeka mirāki imariṓotojo, dako imabeyua saṓi oñia imajiparika kiwapaĳirūkia. Supa imarī ba'irījia kitōṓokoṓeka, dako wapamarīaja kiro'si sajarirāñu. ³⁸ Ikupaka sime ĩakōrī je'e: Maekaka po'imaja ba'iaja baarijayurā nima simamaka, Tuparāte ja'atairā nime. Mia, i'supaka imarāte ĩaika wājitāji, yire yapaberīwa'ri “Jesúrikimarīka ñime, supabatirā kiwārōikaoka ā'mitiririyapabeyuka ñime”, āñurāte puri yipe'rietarāñurīmi i'supakajaoka naka ñimarāñu yiro'sioka. I'supaka naka ñimarāka simamaka “Yirirāmarīrā mija ime”, nare ñarīrāñu yiro'sioka. I'sia ṓoto Po'imaja Ma'mi imarī, Yipaki Tuparārika

yaaboarikapi yipe'rietarāñu. Supabatirāoka jiiṛā ángelrāka yika etarāñurā,— Jesúre āṛika.

9

¹ Ate ikupaka Jesúre nare āṛika:

—Rita sime, tēṛiwa'ribaji kirikapi Tuṣarāte jā'merūkia eyarāñu. I'supaka simamaka ōñia nimañujuju, ĩ'rārimarā ō'ōṛā yika imarāte sīarāñu,— nare kēṛika.

*Kika wārūrimajare ĩaeka wājitāji aṣeaja ĩoika Jesúre jarika
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)*

² ĩ'rōtēñarirakarāmi be'erō'ō Pedro, Santiago, Juan maekarakamarāre Jesúre ṣusipemarā akawa'rika. Torā neyaeka ṣoto aṣea ĩoika Jesúre japakā'ā niaeka. ³ Kijariroaka boitakaja ya'tarika sajarika, samajūjekoṣemakaoka ṣemawa'ribaji boiya'tarika sajarika. ⁴ I'supaka Jesúre jarika ṣoto, torā Elías, Moisés imaroyikarā kipō'irā ṣemakotowirikarā. I'supaka baatirā kika najaimaka maekarakamarā kiakawa'rikarāte sīaeka. ⁵⁻⁶ I'supaka sima ĩatirā naṣuṣataeka. I'supaka simamaka ṣuṣatawa'ri, marākā'ā āṛiwārūberiwariji ikupaka Pedrote āṛika:

—Mia'mitipe wārōrimaji, ō'ōṛā maimajika jiiitaka sime. Mijaro'si maekarakawi'i ṣesiwi'ia yija baarāñu. Miriwi'i, Moisériwi'i, suṣabatirā Elíariwi'ioika yija baarāñu,— kire kēṛika.

⁷ I'supaka kimaeka ṣoto oko ũmakaka uṣaka ruiṛa'atirā nare sarubu'ataeka. I'supaka baatirā ikupaka nare sajaika sawatopekapi:

—Ī'ĩ, kime Yimaki. Yiwātaitakiji kime. Suṣa imarī jia kire mija ā'mitiripēabe,— sārīka.

⁸ I'supaka nare sārīka be'erō'ō, ĩabaotaerā baakōṛi ĩ'rīkaja Jesúre rīkakamapakā'ā niaeka mae.

⁹ ĩmimaṣemarā nimaekarō'ōṣi kika torā a'rikarāṣitiiyika Jesúre tu'ara'aeka ate. Natu'arijarika ṣoto ikupaka nare kēṛika:

—Mija ĩako'a aṣerāte mija boja'si. Yi'i, Po'imaja Ma'mire reyarāka simako'omakaja ōñia yijariṣe'rirāka be'erō'ō aṣerāte samija bojarāñu,— nare kēṛika.

¹⁰ I'supaka kēṛika jia yi'rikarā imarī, aṣerāte sanabojaberika. I'supaka simako'omakaja natiiyiaja ṣuri ikupaka narību'aeka:

—¿Marākā'ā āṛiwa'ri “Reyariṣotojo ate ōñia yijariṣe'rirāñu”, kēṛiko'o ruku?— narīka.

¹¹ I'supaka āṛikarā imarī ikupaka kire najērīaeka:

—¿Dako baaerā, “Po'imajare jā'merūkika* Tuparāte pūātaerā baarāka ruḡu Elías imaki mamarī etaū'murāki”, Moiséte jā'meka wārōrimajare āñu?— narīka.

¹² I'supaka napakā'ā,

—Rita sime supa nañua. Elías imaekakite baeka upaka baarimaji etarāki mamarī. Etatirā, ritaja imatikaja nimaokaro'si ikupaka po'imajare kērīrāñu: “Koyiaja sajariwa'yu Tuparāte pūatarākire etarūkia. I'supaka simamaka Tuparāte yapaika upakaja baabaraka, kire ta'atikaja mija imabe.” Ikupaka ñañua ōrīripotojo “Ketarāka potora jia kire mabaaye'e”, po'imajare ārīpupajoakoḡeyu. I'supaka napupajoaika simako'omakaja, ikupaka kijūarāñu ārīwa'ri Tuparārika bikija o'ora'aekarāte yireka ārika: “Po'imaja Ma'mire ba'iaja ā'mika jūarāñu. Supabatirā ‘Tuparāte pūataekakimarīka mime’, āparaka po'imajare kire ḡe'yorāñu.”

¹³ Rita sime. Elías imaekaki upaka baarimaji etatirapaki mae. I'supaka simamaka nayapaika upakaja ba'iaja po'imajare kire baarape. I'supaka kijūarūkia upakaja āñua Tuparārika no'oeka pūñurā,— nare kērīka.

Me'rī pupakareka Satanārika ima ña'rījāikakite Jesúre poataeka

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴ Torājīrā mae aḡerā kika wārūrimaja pō'irā Jesúre ḡe'rieyaeka ate. Torā keyaeka ḡoto kika wārūrimaja pō'irā rīkimarāja po'imajare imaeka. Supabatirā Moiséte jā'meka wārōrimajare kika wārūrimajaka okabojibu'abaraka nimamaka kīaeyaeka. ¹⁵ “Ikuparō'ōḡiji Jesúre etarāñu je'e”, ārīpupajoabekaja imaekarā imarī, ketamaka ĩawa'ri, jījimaitakaja po'imajare jarika. Jījimaka jariwa'ri kīpō'irā narīrīwa'rika kire jēñarī. ¹⁶ I'supaka po'imajare imaekarō'ōrā eyatirā ikupaka kika wārūrimajare kijērīaeka:

—¿Dakoakaka naka mija okabojiko'o?— nare kērīka.

¹⁷ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka ĩrīkate po'imaja watoḡekapi kire yi'rika:

—Mia'mitipe wārōrimaji. Yimaki kīpupakarā Satanārika ima kireka ña'rījāika imaki, supabatirāoka okamarīka kime. I'supaka imaki kimamaka, miḡō'irā kire ye'era'ako'o.

¹⁸ Ikupaka kire sabaarijayu: Yimakire ba'iaja sabaaike rakakaja jājia kire saña'atarijayu. I'supaka kire sabaaike ḡoto kirijeapi jōḡotakaja ḡoririjayua. Supabatirāoka kioḡia kā'rīḡaatabaraka ritikaja kijiyirijayu. I'supaka kimamaka “Yimaki pupakarā Satanārika ima ña'rījāikakite mija ḡoatabe”, ñarīkoḡeko'o mika wārūrimajare. Supa ñarīko'omakaja sanapoatawārūberiko'o,— kire kērīka.

* 9:11 Mesías

19 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre ārīka pō'imajare:

—Yika ñoaka yibaarijayua ĩarijayurā imariþotojo, “¿Yaje rita Tuparārikapi yijare kijeyobaatiyajĩnu ruku?”, añurā mija ime bai je'e ruþu. I'supaka imarā imarĩ, yire mija ā'mitiripēaokaro'si ¿no'ojĩrā takaja mijare yiwārōrānu je'e? Mae, yipō'irā me'rĩre mija e'era'abe,— nare kēřika.

20 I'supaka kēpakā'ā Jesús pō'irā kire ne'ewa'rika. Jesúre ĩawa'ri, ikuparō'ōþiji me'rĩreka imaekakire kire tarataeka. I'supaka kire sabaamaka, jĩrĩña'rĩtirā kitūrũeka. I'supaka baabaraka jōþoaja kirijokopea jarika. 21 I'supaka kibaamaka ĩatirā ikupaka kipakire kijēřika:

—¿Dikarakakuri wejeř'rāka mimakire eyawa'yu i'supaka kima?— kire kēřika.

I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kiyi'rika:

—Kūþajika kimaeka þotorāja i'supaka yimakire imaũ'mueka. 22 Ĩ'rākumarĩa þekaō'toarā Satanárika ima kire ña'atarape, supabatirā okoarōka kire saña'ataroyirape kire riatariyapawa'ri. I'supaka simamaka sakaka jiewārũiki mimaye'e, yijare miwayuĩarākareka yijaro'si kire mijiebe,— kire kēřika.

23 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka kire kēřika:

—¿Dako baaerā, “Jiewārũiki mimaye'e”, yire meñu je'e? Yire ā'mitiripēaiki mimarākareka, “Dakoa ka'wisika imabeyua miro'si”, yire merĩrānu,— kire kēřika.

24 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka kipakire ārīka:

—“Yimakire kijiejĩnu je'e aþeyari”, ārĩwa'ri mire ña'mitiripēayu. Supa imarĩ jiiþaji mire ña'mitiripēaokaro'si yire mijeyobaabe,— akasererikapi kire kēřika.

25 I'supaka jaibaraka Jesúre imaeka þoto rĩkimabaji pō'imajare naþō'irā rĩrĩra'amaka kĩaeka. Rĩkimarāja ni'tamaka kĩaekarāre kipō'irā etabeyukaji ikupaka Satanárika ima kēřika:

—Mia'mitiþe, pō'imajare okamarĩa imaerā, ā'mitiribeyurā nimaokaro'sioka nare imarũjeiki mimamaka me'rĩ þupakareka mire yiporirũjeyu. Supabatirā aþekurioka kireka miña'rĩjāibesarānu,— sakēřika.

26 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri tĩmarĩji akasererikapi, tararikapitiyika kire sariaña'taeka. Supa kire baatirā kipupakareka ña'rĩjāikakite þorika mae. Kiporitapeka be'erō'ō þuparirikaki upaka me'rĩte jarika. Toþi kire ĩatirā, “Kopakaja jĩřika kimajaka ime”, pō'imajare ārīka.

27 I'supaka narĩko'omakaja kipitakapi kire ñi'atirā Jesúre kire baimi'mataeka. Ikupaka kire kibaaeka þotojo jia rĩkamañuka kijarika mae.

28 I'sia be'erō'ō wi'iarā Jesúre kākawa'rika. Torā kika wārũrimajaka takaja kimaeka þoto ikupaka kire narĩka:

—¿Dako baaerã yija þuri Satanárika ima þoatawãrũberiko'orã je'e?— kire naríka.

²⁹ Topi ikupaka nare kiyi'rika:

—Tuparãte takaja jẽñetirã, i'supaka ima mija þoatawãrũrãñu. Ikiþi takaja sime i'supaka baawãrũrika, dako imabeyua aþea,— nare këríka.

“Najããrũkika ñime”, ãrĩwa'ri Jesúre nare bojaeka ate

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰⁻³¹ Topi no'rika þoto Galilea ka'iarã a'ririþaparaka kiwãrũrimajare kiwãrõrijarika. Nare wãrõbaraka kimaekarõ'õ þo'imajare õrĩrika kiyapaberika. Ikupaka nare kiwãrõeka:

—Í'rika imaki yire bojajããrũkika þo'imajare yire ñi'aokaro'si. Þo'imaja Ma'mire ñi'atirã, najããrãñu. Supa yire nabaako'omakaja maekarakarĩmi be'erõ'õ õñia yijariþe'rirãñu,— nare këríka.

³² I'supaka nare kijaibojarijarika kika wãrũrimajare õrĩwãrũberika. Sõrĩwãrũberiripotojo, “ Órĩþũawãrũbeyurã mija ime ruþu bai je'e, mare kërĩjĩñu aþeyari”, ãrĩþupajoawa'ri kire sanajẽrĩaberika.

“¿Maki imaki makaki maro'si imatiyarũkika?”, ãþaraka natiyiaja Jesúka wãrũrimajare jaibu'aeka

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Topi no'riwa'rika Capernaúm wejearã neyaeka. Torã eyatirã wi'iarã nakãkaeka. Wi'itõsiarã nimaeka þoto, ikupaka nare kijẽriaeka:

—Ma'api mai'tarijariko'o þoto ¿dakoakaka mija jaibu'arijariko'o?— nare këríka.

³⁴ I'supaka kërĩko'omakaja, kire nayi'riberika. “¿Maki imaki ruku imatiyaiki?”, ãrĩwa'ri ma'api i'tariþaparaka najaibu'arijarika kire nabojaribi'aeka. ³⁵ Kire nayi'ribepakã'ã, yurupatirã kika wãrũrimajare kiakaeka.

—Í'rikate imatiyaiki imariyaparãka, “Yiþemawa'ribaji imarã aþerã”, ãrĩwa'ri dako okamirãmarĩaja ritaja þo'imajaro'si ba'irabejĩrimaji kimarãñu,— nare këríka.

³⁶ Supa imarĩ nawatopëkarã imaekaki me'rĩre e'erikatirã ikupaka nare këríka:

³⁷ —Í'ĩ me'rĩ imatiyaikimaríka kime. I'supaka kimako'omakaja, yire yi'riwa'ri i'rikate jia kire baajĩka, jia yire baarika kopakaja i'supaka kire kibaayu. Supabaawa'ri yire þũataekakiteoka i'supakaja baaiki kime,— nare këríka.

“Ba'iaja maka imabeyuka þuri majeyomaki kime”, Jesúre ãrĩka

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

³⁸ Ikupaka Juanre kire bojaeka:

—Wārōrimaji, miwāmeaḗi Satanárika ima ḗoatarapakire yija ĩarape. Maka imakoribeyuka kimarape. Satanárika ima ḗoatarika mijā'meberikaki kimamaka, "I'supaka mibaa'si", kire yija ārāpe,— Juanre kire ārīka.

³⁹ Supa kire kēpakā'ā, ikupaka kiyi'rika:

—Jia kibaarape. I'supaka baaikite mija jājibaa'si. ĩ'rīka yire ā'mitiripēawa'ri maikoribeyua kibaabeaika be'erō'ō ba'iaja yire jaiyuyebeyuka kime. ⁴⁰ Ba'iaja mare baabeyuka imarī, maka imatikaki upakaja kime. ⁴¹ Rita mijare yibojayu. Yirirā mija imamaka ĩawa'ri mijare jeyobaaikika jia jījimaka Tuḗarāte imarāñu. Okoa kūḗajī kisīarāka ārīwa'ri ḗariji "Jiika kime", Tuḗarāte kireka ārīrāñu. I'supaka kibaaika wapa jia Tuḗarāte kire jeyobaarāñu,— nare kērīka.

"Ba'iaja baarika rakajekaja mija imabe", ārīwa'ri Jesúre nare wārōdeka
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Me'rīre ĩatirā ikupaka nare kērīka:

—Me'rārījaka ima upaka yire yi'yurāte imarijaju. Supa simamaka, ba'iaja nare baarūjeikite jimarīa ba'iaja Tuḗarāte kire baarāñu. I'supaka kijūakoreka aḗikate ba'iaja kibaarūki ruḗubaji, āta jo'baka kiwāmuarā jī'abaatirā kire naña'metarikareka jia simajāāeka kiro'si. ⁴³⁻⁴⁴ Ba'iaja baarika mija ja'atabe. ĩakōrī je'e: Mija ḗitakapī ba'iaja mija baarijariye'e samija toata'tabe saḗi ba'iaja mija baakoreka. Mija ḗitaka ĩ'rāḗē'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakoḗeko'omakaja Tuḗarā ḗō'irā mija a'rirāñu. ĩ'ḗapē'rōto ḗitaka mijareka imamaka, ba'iaja mija baaika, tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia. Peka jū'rēika yaribeyua ima torā. ⁴⁵⁻⁴⁶ Mija ũ'ḗuapī ba'iaja mija baarijariye'e ĩ'rāḗē'rōto mija toata'tabe. Mija ũ'ḗua ĩ'rāḗē'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakoḗeko'omakaja Tuḗarā ḗō'irā mija a'rirāñu. ĩ'ḗapē'rōto mija ũ'ḗua imamaka, ba'iaja mija baaika tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia. ⁴⁷ Mija ñakoapī ba'iaja mija baarijarirākarekaoka samija e'etabe. Mija ñakoa ĩ'rāḗē'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakoḗeko'omakaja Tuḗarā ḗō'irā mija a'rirūkirā mija jarirāñu. ĩ'ḗapē'rōto mija ñakoa imamaka, ba'iaja mija baaika tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia. ⁴⁸ Peka jū'rēika yaribeyua ima torā. Supa imarī jimarīa naḗo'ia bekoa ba'arijarirāka.

⁴⁹ Mae imarā ḗo'imaja ba'iaja jūapatarūkirā nime. "ḗekapī mooika be'erō'ō rakajekaja maimaye'e", ārīwārūirā mija ime. I'supakajaoka ba'iaja jūakoritirā, ba'iaja baarika

mija ja'atarãñu, jibaji Tuparãte ã'mitiripẽaokaro'si. ⁵⁰ Mija ãbe. Ba'arika yukiraika simamaka jia sajayu. I'supaka simako'omakaja okaka sima sawayu poto puri, marãkãã baatirãoka okaka samabaawãrũbeyu ate.† I'supaka simamaka sataarikaja sime i'tojirã. Yukira pupajoatirã, yukira majããmaka jia maba'arika jayu upaka jia mija baabu'aikapi ãriwa'ri jibaji imarã mija jarirãñu. Supa imarĩ Tuparãte yapaika upakaja baarija'atabekaja mija imarijape dakoa okamirãmarĩaja mija imaokaro'si,— nare kërĩka.

10

*“Mija rõmia taabekaja”, ãriwa'ri Jesúre nare wãrõeka
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)*

¹ Capernaúm wejeapi imatirã Judea ka'iarã Jesúre a'rika. A'ririjarikõrĩ, torã eyatirã Jordán wãmeiria kiwaata'rika. Apepẽ'rõtorã keyaeka poto, rikimarãja po'imajare kipõ'irã rërĩka ate. Neyairõ'õrãja, nare kiwãrõrijariroyika upakaja nare kiwãrõeka. ² Po'imajare wãrõbaraka kimaeka poto fariseokaka pupajoairãte kipõ'irã etaeka. “Jia kiyi'riwãrũberirũ”, ãriwa'ri ikupaka kire najërĩaeka:

—¿Imirĩji kirũmure kija'ataika, ba'iaja baarika sime bai?—
kire narĩka.

³ I'supaka napakãã ã ã'mitiritirã ikupaka nare kiyi'rika:

—¿Marãkãã Moiséte mijare jã'meka je'e?—

⁴ I'supaka kẽpakãã ã ã'mitiritirã, ikupaka kire nayi'rika:

—Ikupaka simaeka Moisés imaroyikakite bojaeka: “Írĩkate kirũmure taarika yapajĩka, pãpera kio'ojĩñu. ‘Mire yitaaerã baayu’, ãriwa'ri pãpera o'oeka kore ãjiweatirã naja'atabu'ajĩñu”, Moisés imaekakite ãrĩka,— fariseokaka pupajoairãte ãrĩka.

⁵ I'supaka napakãã ã ã'mitiritirã, ikupaka nare kërĩka:

—Tuparãte ã'mitiripẽarika yapaberikarã mija ñekiarãte imamaka i'supaka Moiséte naro'si so'oeka. I'supakajaoka sime mijaro'si. ⁶⁻⁷ I'supaka kibaaeka simako'omakaja po'imajare kipo'ijiaeka potorãja “Ímirĩji supabatirã rõmoreoka Tuparãte po'ijiaeka. Supa imarĩ rõmie'etirã kiro'siji ãmirĩjite imarãñu koka. I'supaka simamaka kipakiarãre kõrõtapatirã kipupayariji kimarãñu koka mae. ⁸ I'supaka imaki imarĩ kirũmuka puri rakakaja pupajoabeyurã najayu mae. Íparã imaripotojo írĩka upakaja sime napupaka”, ãriwa'ri sabojayu Tuparãrika o'oeka pãpera pũñurã. ⁹ “I'supaka nimarũ”, Tuparãte ãñua simamaka, mija rõmia taabekaja mija imabe, — nare kërĩka.

† 9:50 Frecuentemente, la sal de la región no era pura, sino que fue mezclada con otros minerales. Si la sal se derretiría por la humedad, los minerales sin sabor que se quedarían, no servirían para la comida.

10 Wi'iarā kākawa'ritirā kijaikakaka kika wārūrimajare kire jērīaeka. 11 I'suṗaka naṗakā'ā ikuṗaka nare kiyi'rika:

—Mamarī kirūmu imaekakote ja'atirā aṗeko ke'ekoṗeiko kirūmumarīko koime Tuṗarā űakoareka. Kirūmumarīkoteje kiwā'imañua mamarīkako kirūmutakore ba'iuṗakaja baawa'ri i'suṗaka kibaayu. 12 I'suṗakajaoka sime rōmo kotūmite ja'atirā aṗikaka kotūmiarikoṗeiki kotūmimarīka kime Tuṗarā űakoareka. Kotūmitakimarīkaka kowā'imañua simamaka mamarīkaki kotūmitakire ba'iuṗakaja baawa'ri i'suṗaka kobaayu, — Jesúre nare ārika.

*“Me'rāka yiṗō'irā i'tairāte mija jājibaa'si”, Jesúre ārika
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)*

13 Jesús ṗō'irā me'rāka ṗo'imajare e'era'aeka. “Nare rabebaraka 'Jia nare mibaabe, Tuṗarā', āṗaraka naro'si kijēñerū”, āriṗuṗajoawa'ri kiṗō'irā me'rāka ne'ewa'rika. I'suṗaka nabaamaka iatirā, ikuṗaka Jesúka wārūrimajare nare ārika:

—Jesúre najo'akoreka, kiṗō'irā nare mija e'era'a'si, — ṗo'imajare narīka.

14 I'suṗaka naṗakā'ā ā'mitiritirā Jesúre boebarika. I'suṗaka imawa'ri kika wārūrimajare ikuṗaka kibojaeka:

—Yiṗō'irā me'rāka etarika mija jājibaa'si. Jiṗuṗarāte jia ā'mitiriṗēairā nime me'rāka. Nimauṗaka yire ā'mitiriṗēairāte jia Tuṗarāte imaruṗutarāñu. 15 Rita mijare yibojayu. Me'rārijaka jia yi'yuakaka ṗuṗajoatirā Tuṗarāte jia mija yi'ririjarijīñu. I'suṗaka yi'ribeyurāte ṗuri Tuṗarāte e'etoribesarāñu kijā'merūkirāro'si imarāñurāte,— kika wārūrimajare kērīka.

16 I'suṗaka nare āriweatirā me'rīre ke'erikaeka. Ke'erikaeka rakamarāre naruṗuko'arā kiṗitaka ja'aṗeatirā ikuṗaka kērīka: “Jia nare mibaabe”, āṗaraka Tuṗarāte naro'si kijēñeka.

*Īrīka niñerū ba'ipite Jesúka jairī eyaeka
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)*

17 Toṗi Jesúre a'rirā baaeka ṗoto kiṗō'irā ĩrīka ĩmirījite rīrīyaeka. Jesús wājitāji űukurupatirā ikuṗaka kire kērīka:

—Jiitaki mime wārōrimaji. Tuṗarāka oñia űimajipariyapayu. I'suṗaka imaokaro'si ¿marākā'ā yibaajīñu ruku?— kire kērīka.

18 I'suṗaka kēṗakā'ā ā'mitiritirā, ikuṗaka kire kērīka:

—¿Dako baaerā, “Jiitaki mime”, yire meñu je'e? Tuṗarā ĩrīkaja imaki jiika. 19 Tuṗarāka oñia imajiparika miyaparākareka kijā'meika uṗakaja miyi'ririjape. Ā'mitirikōrī je'e: “ṗo'imaja jāābekaja. Rōmika imako'omakaja, aṗekoka wā'imarībekaja. Karee'erimarīa sime. ‘Ba'iaja kibaarape’, āṗaraka waṗuju aṗerāte boṗapakibekaja. ṗo'imajare ba'iaṗiji pakitirā naniñerū mija ē'ma'si. Miṗaki, miṗakoreoka jia

mija ā'mitiripēabe”, āparaka sabojayu Tuparā majaropūñurā o'oeka. I'sia ōñuka mime,— kire kērīka.

²⁰ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupakā'ā kire kērīka:

—Mia'mitipe wārōrimaji. Tuparāte jā'meika ōrīwa'ri yime'rārīrāja jia sayi'ririjarikaki ñime,— kire kērīka.

²¹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Jesúre kire wayuñaeaka mae. Supa imarī ikupaka kire kērīka:

—Īrāba'ikaka mibaarika jariwa'yua ruḡu. Miba'irījia aḡerāte mijipatabe sawaḡa tōḡoerā. Supabatirā wayuoka baairāte samijibe. Supa mibaarākareka Tuparā ḡō'irā eyatirā rīkimabaji sawaḡa mitōḡorāñu. Supa imarī ñaḡu upakaja miyi'rirāka be'erō'ōḡi yika wārūrimaji imaokaro'si mi'tabe,— kire kērīka.

²² I'supaka kire kēpakā'ā ā'mitiritirā, rīkimakaja ba'irījika imaki imarī, ba'iaja kiḡupariwa'rika.

²³ Ke'rika be'erō'ō kika wārūrimajare ĩatirā ikupaka Jesúre ārīka:

—Rīkimakaja ba'irījia rikairāro'si “Tuparāte takaja yi'riwa'ri kiyapaika upakaja yibaarāñu”, ārīḡupajoarika ka'wisika sime, —nare kērīka.

²⁴⁻²⁵ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, marākā'ā marīwārūberijīka naro'si simaeka. I'supaka nimamaka ikupaka nare kibojaeka ate:

—Mija ā'mitipe yijeyomarā. “Ritaja Tuparāte yapaika upakaja yibaaye'e”, ārītirā kirirā najayaokaro'si ka'wisitaka sime ḡo'imajaro'si. Ā'mitirikōrī je'e: Camello jo'baki imarī, ḡerupota koḡea kiwaḡu'ribeyu. I'supakajaoka “Ñiḡamaki kimamaka, Tuparāte takaja yapaika upaka yibaarāñu”, rīkimaka ba'irījia rikairāte ārīwārūbesarāñu,— kērīka.

²⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitirikoriberikarā imarī, natiyiaja jaibu'abaraka ikupaka narīka:

—I'supaka simarākareka maki Tuparāka ōñia imajiparūkika imabeyuka mirākīyu,— narīka.

²⁷ I'supaka nimamaka ĩatirā ikupaka Jesúre nare bojaeka:

—Naḡupayariji tārībeyurā ḡo'imaja. I'supaka simako'omakaja kire yi'yurāte Tuparā ḡō'irā a'rirūkia, ritaja baawārūiki kimamaka,— nare kērīka.

²⁸ Supa kēpakā'ā, ikupaka ḡedrote kire yi'rika:

—Jia mia'mitipe. Yija ba'irījia ja'ataraparā imarī, mika yija imarijaju,— kire kērīka.

²⁹⁻³⁰ Topi ikupaka kire kiyi'rika:

—Rita mijare yibojayu. Aḡerāte Tuparārika bojarī a'yurā, narīrāre ja'atawa'rirañurā. Nabe'erō'ōkarā, naḡaki, naḡako, namakarā, nawi'ia supabatirā narioaoka naja'atawa'ririjarirañu, yirika bojariroka bojarī na'ririjarirāka ḡoto. Yirirā imarī yirika bojaokaro'si narīrāre

ja'atawa'yurāte, jia Tuṕarāte baarāñu. Maekaka ritaja rikabaraka nima rīkimabaji Tuṕarāte nare ĩjirāñu. Wi'ia, rioa, nabe'erō'ōkarā, naṕakoarā suṕabatirā rīkimarāja makarāritiirā nimaerā Tuṕarāte nare ja'atarāñu. I'suṕaka simako'omakaja yire na'mitiripēaika simamaka ba'iaja aṕerāte nare baarāñu. I'suṕaka naro'si simarāka simako'omakaja ōñia imajiparika Tuṕarāte nare ja'atarāñu. ³¹ Rīkimarāja maekaka imatiyarimaja imakoṕeirā, Tuṕarā pō'irā neyarāka ṕoto imatiyabeyurā najarirāñu. Aṕerā rīkimarājaoka maekaka imatiyarimajamarīrā imarā, Tuṕarā pō'irā neyarāka ṕoto imatiyairā najarirāñu,— nare kērika.

“Najāārūkika ñime”, āriwa'ri Jesúre nare bojaeka ate
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² I'suṕaka nare kērika be'erō'ō Jerusalénrā eyairō'ōrā imaeka ma'aṕi na'rika. Torā a'ririjaparaka kika wārūrimajare kiruṕutawa'rika. Kibe'erō'ōṕi a'ṕaraka ikuṕaka najaibu'arijarika: “¿Dako baaerā kiruṕu wayuṕi'ribekaja Jerusalénrā ke'yu?”, narīka. Kibe'erō'ōṕi i'tarijarikarā ṕo'imaja ṕuri jimarīa ba'iaja ṕuṕarikoṕekarā. I'suṕaka nimamaka ĩatirā, kika wārūrimajaka takaja jaiokaro'si, ṕo'imajamatorā nare ke'ewa'rika. Torā eyatirā “Ikuṕaka simarāñu”, āriwa'ri nare kibojaeka ba'iaja kire nabaariwā'imarīrā baaekakaka.

³³ —Jia mija ā'mitiṕe. Jerusalénrā ma'rirā baayu. Torā ĩ'rīka imaki ṕo'imaja Ma'mire bojajāārūkika. I'suṕaka kibaamaka kurarāka ĩparimarā pō'irā, suṕabatirā Moiséte jā'meka wārōrimaja pō'irāoka yire ne'ewa'rirāñu. Suṕa imarī yire ne'etorirāka ṕoto “Majāārūkika kimarū”, yireka narīrāñu. Suṕabatirā “Āja'a, kire mija jāābe”, āriwa'ri judíotatamarīrāte yire nijirāñu. ³⁴ Suṕabatirā ba'iaja yire naṕo'imajī'irāñu. I'suṕakajaoka yire narijo'kaṕaterāñu. Ajeaṕi yire naṕajerāka be'erō'ō yire najāārāñu. I'suṕaka nabaako'omakaja, maekarakarīmi be'erō'ō ōñia yijariṕe'rirāñu,— nare kērika.

Santiago Juanṕitiyika “Ikuṕaka yija yaṕayu”, āriwa'ri Jesúre najēñeka

(Mt 20.20-28)

³⁵ Topi Zebedeo makarā Santiago, Juanṕitiyika Jesús pō'irā eyatirā, ikuṕaka kire narīka:

—Mia'mitiṕe wārōrimaji. Mire yija jēñeika miyi'ririka yija yaṕayu,— kire narīka.

³⁶ I'suṕaka kire naṕakā'ā, ikuṕaka kiya'rika:

—¿Marākā'ā mijaro'si yibaarika mija yaṕayu?—

³⁷ I'suṕaka kēṕakā'ā ikuṕaka kire narīka:

—Ṕemawa'ribaji wejeareka ritaja ṕo'imajare mijā'merāñurīmi seyarāka ṕoto ikuṕaka yijare mibaarika

yija yaṗayu: Īrīkate ritapē'rōto, aṗikate kākopē'rōtopi yijare miruṗarūjebe mire jeyobaabaraka yija imaokaro'si, — kire narīka.

³⁸ I'suṗaka naṗakā'ā, ikuṗaka nare kērīka:

—Yire mija jēñekopeikakaka jia ōrīwārūbeyurā mija ime. Ba'iaja ṗo'imajare yire jūarūjerāñu. Yijūarāka uṗakaja jūaokaro'si ɔyaje mija rakajepāāwārūjīñu je'e mijaro'sioka? — nare kērīka.

³⁹ —Ā'ā, rakajepāāwārūjīñurā yija,— kire narīka.

I'suṗaka naṗakā'ā ikuṗaka nare kērīka:

—Rita mijare yibojayu. Ba'iaja yijūarāka uṗakaja ba'iaja mija jūarāñu mijaro'sioka. ⁴⁰ I'suṗaka simako'omakaja mija yaṗaika uṗaka mijare ñimarūjewārūbeyu. Ritapē'rōto, kākopē'rōtorā yika ruṗarūkirāte Yīṗaki Tuṗarāte wā'marāñu,— nare kērīka.

⁴¹ I'suṗaka kire narīka, aṗerā Jesúka wārūrimaja ĩṗaṗitarakamarā imaekarāte ā'mitirika. Suṗa imarī Santiago, Juanre ā'mitiritirā, “ ‘Aṗerāte tērīwa'ribaji yija ime’, noñu ruku”, ārīwa'ri naboebarika. ⁴² I'suṗaka nimamaka ĩatirā, nare akatirā ikuṗaka Jesúre nare ārīka:

—Ritaja wejekarā ĩṗarimarā naṗo'imajare jājiṗi jā'merijayurā, nayapaika uṗakaja nare baawā'imapaaraka. I'suṗaka nare nabaaika ōñurā mija ime. ⁴³ Mija ṗuri, nuṗaka imabekaja. Yirirā imarāro'si ikuṗaka sime: Mija watoṗekarā ĩṗi imariyapaiki, “Ikuṗaka ṗo'imajare yaṗayu”, ārīwa'ri nayapaika uṗakaja aṗerāte jia kibaajīkareka jia sime. ⁴⁴ Imatiyarimaji imarika yaṗaiki ṗuri, aṗerāte kijeyobaajīkareka jia sime. I'suṗaka imawa'ri naro'si ba'irabejīrimaji uṗakaja kiba'iraberijarijīkareka jia sime. ⁴⁵ I'suṗaka simamaka, ṗo'imaja Ma'mi ñimako'omakaja “Yīro'si ṗo'imajare ba'irabejīrū”, ārīwa'rimarā ō'ōrā yī'taeka. I'suṗaka imabekaja ṗo'imajare jeyobaarimaji imaokaro'si ō'ōrā yī'taeka. Suṗa imarī ba'iaja nabaaika waṗa naro'si reyarī ō'ōrā yī'taeka,— nare kērīka.

Bartimeo ñakoa Jesúre jieka

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Jesús kika wārūrimajaṗitīyika Jericó wejearā nimaeka be'erō'ō, topi na'rīka rīkimarāja aṗerāṗitīyika. Naka ke'rīka ma'arījerā ĩabeyuka Timeomaki, Bartimeore ruṗaeka. Wayuoka baaiki imarī, niñerū aṗerāte kijēñeroyika. ⁴⁷ “Jesús Nazaretkaki o'yuka”, naṗakā'ā ā'mitiritirā jājia akasererīkapi ĩabeyukate kire akaeka.

—Mia'mitīṗe Jesús. ĩṗi David imaekaki riṗarāmi mime. Ritaja ṗo'imajare mijā'meokaro'si Tuṗarāte wā'maekaki, yire miwayuūabe,— ĩabeyukate kire ārīka.

48 I'supaka kiakaseremaka ã'mitiriwa'ri, rĩkimarãja þo'imajare kire waþeka “Miakaserea'si”, ãþaraka. I'supaka narĩkoþeko'omakaja jãjibaji kiakasereka.

—Mia'mitiþe David riþarãmi. Yire miwayuĩabe,— kire kērika.

49 I'supaka kiakasereka ã'mitiritirã, Jesúre tuiĩkaeka mae.

—Kire mija akabe yiþõ'irã ki'taokaro'si, — þo'imajare kērika.

Supa kēþakã'ã ãbeyukate nakaeka.

—Okajãjia mijape. Supabatirã mimi'mirĩkabe. Jesúre mire akayu,— þo'imajare kire ãrika.

50 I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã, þemakato kijariroaka e'etaturã, mi'maari ñojimarĩji Jesús þõ'irã ke'rika. 51 Kiþõ'irã keyaeka þoto, ikuþaka Jesúre kire ãrika:

—¿Marãkã'ã mire yibaarika miyapayu?—

—Mia'mitiþe wãrõrimaji. Jia ãiki yire mijariþe'rirũjerika yiyapayu ate,— kire kērika.

52 I'supaka kēþakã'ã, ikuþaka kire kiyi'rika:

—Yire ã'mitiriþēawa'ri “Jesúre yire jierãñu”, merĩþupajoamaka, mire yijieyu mae,— kire kērika.

I'supaka kērika þotojo ãbeyukate yoiki jarika mae. Supa imarĩ,

—Miþe'ririþape'e, miþe'þe mae,— Jesúre kire ãrika.

I'supaka kēriko'omakaja Jesús be'erõ'õ ãbeyuka imakoþekakite a'rika.

11

Jerusalénrã Jesúre eyaeka

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1-2 Jerusalén i'tara'arĩ Olivos wãmeika ãmimakarã neyaeka. Torã ãþaweje wejea imaeka. Betagé, Betania wãmeika simaeka. Jerusalén koyikurirã eyaturã, ikuþaka kika wãrũrimaja ãþarãte kērika:

—Maruþurõ'õrã imawejearã mija a'þe. Torã burrowēko makarãka ãrika ji'apããeka mija tõporãñu. Ni'i ãrikaoka þo'imajire marĩþeikoribeyuka kime ruþu. Kire kuteturã, kire mija e'era'abe. 3 Aþerãte mijare jērĩamaka: “¿Dako baaerã kire mija e'ewa'yu?”, narĩrãka, ikuþaka mija yi'þe: “Maipamakire kire yapayu. Supa imarĩ sayija e'ewa'yu. Ñojimarĩji sakiþe'atarãñu ate”, ãrĩwa'ri nare mija bojabe,— nare kērika.

4-5 I'supaka kērika ã'mitiritirã, na'rika. Torã eyaturã ma'arã burrowēko makarãka niatõþoeke. Koþereka wã'tarã naji'apããekaki kimaeka. Kire tõþotirã kire nakuteke. I'supaka nabaamaka ãaturã torã imaekarãre ikuþaka nare jērĩaeka:

—¿Dako baaerã burrowêko makarãka mija kuteyu? — narïka.

⁶ I'supaka napakã'ã ã'ã'mitiritirã, Jesúre nare ãrïrũjeka upakaja nare nayi'rika. Supa imarï “Jee, samija e'ewa'pe”, narïka burrowêko ba'iparã. ⁷ Supa imarï Jesús põi'irã sane'ewarika. Supabatirã sayapãia nacamisa pëmarã natapiaekapi burrowêko makarã pëmarã napa'aeka. Sapa'aweatirã ne'eeyaeka potojo sapëmarã kimarïro'ika. ⁸ Rïkimarãja pø'imaja sayapãia pëmakato e'etatirã ke'rika wãjitãji sanajitapãpeka. “Yija ïpamaki mime”, ãrïwa'ri i'supaka nabaaka jiyipupaka kire õrïwa'ri. Aperã wejeripũñua e'etirã ja'apãpekarã ke'rika wãjitãji. ⁹ Supa imarï Jesúre ruputaekarã, kibe'erõ'õ imaekarãoka jimarï najiiwariarika jïjimaka imawa'ri.

—“¡Jitaki kime Tuparã!”, pø'imajare ãrïrũ. ¡Mare kijã'meokaro'si Maipamakite pũataekakire etayu! Jia Tuparãte kire baarũ ãrïwa'ri. ¹⁰ Mañeki David imaekaki riparãmite etayu mae. Supa imarï jia maro'si sime Tuparãte maro'si pũataekakipi ãrïwa'ri. I'supaka kibaamaka “Tuparã, mabo'ikakuripi imaki, tẽrïwa'ribaji jïika mime”, nimaupatiji pø'imajare ãrïrũ,— ãrïwa'ri najaika jïjimaka imawa'ri.

¹¹ I'supaka nañuju Jerusalén wejearã Jesúre eyaeka. Torã eyatirã Tuparãte jiyipupaka õrïriwi'iarã kikãkaeka. Torã kãkatirã ritaja kïapibataeka. I'sia be'erõ'õ sarã'irã baamaka, Betaniarã kipe'riwa'rika, ï'pøũ'puarãe'earirakamarã kika wãrũrimajapitiyika.

*Rikamarjũki simaripareaja Jesúre higuera kumupurika
(Mt 21.18-19)*

¹² Aperiimi Betaniawejeapi no'riwa'rika. O'riwa'ritirã na'ririjarika poto Jesúre kësirabaeka. ¹³ Yoepi higuera wãmeika õteriki ritajũkia õimaka kïaeka. Jia pũñuijũki sõimaka “Rïkimakaja rikaika sime je'e”, kërïpupajoeka.* I'supaka simako'omakaja sawã'tarã eyatirã sapũñutakaja simamaka kïaeka. Rikamarã simaeka, sarikayu jẽ'rãmarã simaeka imarï. ¹⁴ Rikamarjũki simamaka ïatirã, ikupaka sakërïka:

—Apekurioka mirika pø'imajare ba'arũkimarã mimarãñu,— ãrïwa'ri sakikumupurika. I'supaka kijaika kika wãrũirãte ã'ã'mitirika.

*Tuparãte jiyipupaka õrïriwi'iaipi waruarimaja supabatirã
wapãjirimajare Jesúre poataeka
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)*

¹⁵ Ate Jerusalénwejearã eyatirã Tuparãte jiyipupaka õrïriwi'ipëte imaekarõ'õrã kikãkaeka kika wãrũrimajapitiyika.

* **11:13** La apariencia de muchas hojas señala que la higuera carga higos no maduros, pero comestibles.

Torā kākaeyatirā waruaparaka, wapañjibaraka imaekarāte kīaeka. Supabaturā apetatarārika niñerū o'ae'ebataka imaekarāte itatirāoka nare kiḡoataeka. Niñerū o'arimajare naniñerū peatarūkirō'ō kituriña'rupateka. Supabaturāoka niñerū e'eokaro'si okoipakoa† ijirimaja ruparikūmua kituriña'rūeka. ¹⁶ I'supakajaoka, “Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ipētepi koyikuriji sime”, āriwa'ri ba'irīja ne'ewa'rioyikarō'ōpi nare sake'ewa'rirūjeberika. ¹⁷ Supabaturā ikupaka ḡo'imajare kiwārōeka:

—Kimajaropūñurā o'oekarā ikupaka Tuparāte bojayu: “Ritaja tatarāte yika jaiokaro'si narērīrūkiwi'i simarāñu yiwī'ia”, āriwa'ri sabojayu Tuparārika o'oeka. Supa imarī torā ba'irīja ijitirā niñerū e'ebataka mija ima kareba'arimaja wi'i upaka samija baayu,— nare kērīka.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, “¿Marākā'ā baatirā kire majāājiñu?”, kurarāka iparimarāre āriḡupajoaeka, Moiséte jā'meka wārōrimajaoka. “Jiitaka kiwārōika”, āriwa'ri ritaja ḡo'imajare jaimaka ā'mitiritirā Jesúre nakīkika. ¹⁹ Na'irā sajakā'ā Jerusalénrō'ōpi kika wārūrimajapitiyika Jesúre pe'rika.

Rikamarjūki higuera jirīka
(Mt 21.20-22)

²⁰ Aperiimi bikitojo na'rika ḡoto higuerajūki rikamarīa imaeka wā'tarā neyaeka. Torā eyatirā sarīkoa pitiyika ritaja jirīpataeka simamaka niaeka. ²¹ Topi mae Jesúre jaika mirāka Pedrote pupajoatōḡoeka.

—Miabe wārōrimaji. Samikumupurapaka be'erō'ō sajirīka ime mae,— kire kērīka.

²² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre bojaeka kika wārūrimajare:

—Tuparāte mija ā'mitiripēabe. “Kire yija jēñerāka kiyi'rirāñu”, āriḡupajoirā mija imabe. ²³ Rita mijare ñañu. Tuparāte ā'mitiripēaiki imarī, “Imimaka riakarā ka'raña'rirū”, kēñu upakaja kiro'si sabaarāñu. I'supaka “Tuparāte yiro'si baabesarāñu je'e”, āriḡupajoabekaja mija jēñebe. “Yijēñeika upakaja kiyi'rirāñu”, āriḡupajoabaraka kire mija jēñebe. I'supaka mija pupajoarākareka mija yapaika upakaja simarāñu. ²⁴ Supa imarī Tuparāte jēñetirā, “Yijēñeika kiyi'ritiyayu”, mija āriḡupajoabe mija pupakapi. I'supaka mija baarākareka “Tuparāte yi'rirāñu”, āriwa'ri mijare yibojayu. ²⁵⁻²⁶ Tuparāte jaibarakaja, mamarī ba'iaja aperiāte mijare baaika mija ye'karipe. I'supaka mija baabe, Mapaki mabo'ikakurirā imakioka ba'iaja mija baaika mijareka

† 11:15 Ellos vendieron palomas para los sacrificios.

kiye'kariaokaro'si. I'supaka simako'omakaja aþerāte ba'iaja baaika mija ye'kaririberijika, Maþaki mabo'ikakurirā imakioka ba'iaja mija baaika ye'kariaberijiki kiro'si,— nare kērīka.

¿Makire mire jā'memaka i'supaka mibaayu? āriwa'ri Jesúre najērīaeka

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ I'sia be'erō'ō Jerusalén wejearā ke'rika ate kika wārūrimajapitiyika. Torā eyatirā Tuþarāte jiyiþupaka ōriwi'iarā kikākaeka þoto kurarāka iþarimarāre kiþō'irā eyarīkaeka, Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka iþarimarāoka. ²⁸ Torā eyatirā ikupaka kire najērīaeka:

—¿Dako baaerā Tuþarāte jiyiþupaka ōriwi'iaþi þo'imajare miþoatarape? Supabatirā ¿makire jā'meikaþi i'supaka mibaarape?— kire narīka.

²⁹ I'supaka napakā'ā, ikupaka nare kiyi'rika:

—Yi'ioka i'rāba'ikaka mijare jērīariyapaiki. Yire mija yi'pakā'ā ā'mitiritirā, yire jā'meiki wāmea mijare yibojarāñu. Ikupaka mijare yijērīariyapayu: ³⁰ ¿Juanre þo'imajare ruþuko'a jūjeokaro'si maki kire jā'mekaki? ¿Tuþarā kire jā'mekakikā'ā? ¿Po'imajaja kire jā'mekarā bai? Yire mija yi'þe,— nare kērīka.

³¹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, natiyiaja najaika.

—¿Marākā'ā kire mayi'rijīñu ruku? “Juanre þo'imajare ruþuko'a jūjerā Tuþarāte kire þūataeka”, marījika, “¿Dako baaerā Juanre bojarapaka mija yi'riberape?”, mare kērīrāñu.

³² I'supaka simako'omakaja, “Po'imajaja Juanre jā'mekarā”, marījika, þo'imajare mare boebarirāñu. “Tuþarā Juanre þūataekaki kiro'si bojañirimaji kimaokaro'si”, þo'imajare āriþupajoaika simamaka, ¿marākā'ā Jesúre mayi'rirāñu ruku? — natiyiaja najaibu'aeka. ³³ Supa imarī,

—Ōribeyurā yija,— kire narīka.

I'supaka napakā'ā,

—Jee, yire jā'mekaki wāmea mijare bojabesarāki yi'ioka,— nare kērīka.

12

“Yire mija yi'ribesarākareka, ‘Aþerāte Yimakire yi'rirū’, Tuþarāte āriñāñu”, Jesúre nare ārika

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Bojawārōrikaþi ikupaka þo'imajare kiwārōū'mueka ate.

—Īlakōri je'e: Īrika iyarioa ōterimajire imaeka. Sōteweatirā sakiwaeta'teka. Supabatirā iyaka mukerūkia kibaaeka iyaokoa e'okaro'si. I'supaka baaweatirā ĩmipañakarā wi'ia kibaaeka sīarīparaka nimarūkirō'ō. I'supaka baaweatirā aþerāte ikupaka kērīka: “Yirioa mija tuerākareka iyaka

mija e'erākakaka mijare ñijirãñu.” Supabatirã turitaparĩ nare ke'ritapaeka mae. ² Iyaka rērĩka poto ĩrĩka kiro'si ba'irabejirimajire kipũataeka iyaka kiro'si imaeka ke'eokaro'si. ³ Iyarioarã keyaeka poto kire ñi'atirã rioa tuerimajare kire pajeka, kire iyaka ĩjiriyapaberiva'ri. Topi mae “Me'pe”, kire narĩka. Supa imarĩ dakomarĩaja kipe'rieyaeka kire jã'mepũataekaki pō'irã. ⁴ Iyaka ke'eetabepakã'ã ĩatirã, apika ba'iraberimajire kipũataeka iyaka kire e'erũjebarakaka. Iyarioarã keyaeka poto, kirupuko'arã kire napajeta'ruika. I'supaka kire baatirã tĩmarĩji kire najairiwã'imarĩka. ⁵ I'supaka kire nabaamaka ĩatirã, apikate ate rioba'ĩpite pũataeka. Torã keyamaka, rioa tuerimajare kire jãatorika mae. I'supaka nare nabaawã'imapakã'ã ĩawa'ri rĩkimarãre rioba'ĩpite pũataeka. I'supaka nare kipũatako'omakaja ĩrãrimarãre jãjia napajeka, aperiãte puri najããeka.

⁶ Supa imarĩ kimaki ĩrĩkaja jariwa'rikaki mae. Jimarĩa kiwãtaka kimaeka. “Yimakire puri ‘Rioba'ĩpi maki kime’, ãrĩwa'ri kire nay'rirãñu je'e”, kērĩpupajoaeka. I'supaka pupajoawa'ri kimakire piyia kipũataeka mae. ⁷ I'supaka kipupajoaeka simako'omakaja rioba'ĩpi makire eyamaka ĩatirã, ikupaka rioa tuerimajare jaidu'aeka: “Ika rioba'ĩpi maki kime. Kipakire reyarãka be'erõ'õ kiro'si jariwa'rirũkia sime ika rioa. Kire majããerã ika rioa maro'si sajariwa'yaokaro'si”, narĩka. ⁸ I'supaka pupajoawa'ri kire ñi'atirã kire najããeka. Supabatirã kipo'ia riorijerã nataaeka. I'tojĩrãja sime ika majaroka,— Jesũre nare ãrĩka.

⁹ I'supaka nare bojaweatirã, ikupaka po'imajare kijẽrĩaeka:

—¿I'supaka kiro'si ba'iraberimajare baaekarãte marãkã'ã rioba'ĩpite nare baarãñu ruku? Ikupeka nare kibaarãñu: Rioa tuerimajare jããrĩ ke'rirãñu. Supabatirã aperiãte rioa kĩarĩrĩũjerãñu.

¹⁰⁻¹¹ Mija ã'mitipe. Tuparã majaropũñu ĩrãkõ'rĩmato ikupaka bojaika ¿yaje mija ĩakoyu je'e? Ikupeka Tuparãro'si bojaĩjirimajire o'oeka:

“Wi'ia baarimajare ãta ĩ'rõ taaeka. I'supaka simako'omakaja, apika i'sio ãtapĩ wi'ia kibaamaka apo ãta tẽrĩwa'ribaji imatiyao sajarika. Nayapaberikao imako'omakaja, i'sioĩpi ãrĩwa'riji maĩpamaki Tuparãte jia jiyia wi'ia baaeka. I'supaka baiki kimamaka, ‘Jiitaka sime’, jĩjimakaĩ marĩpupajoayu”, ãrĩwa'ri kibojaeka Tuparãrika o'oekaki.—*

* **12:10-11** Salmo 118.22-23. Estos versículos refieren a Jesús. Así quiere decir: Aunque Jesús fue despreciado por los líderes religiosos de Israel, Dios le hizo la persona más importante; el que salvará a su gente.

¹² I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā, judíotata ĩparimarāre kire ñi'ariyapaeka. “ ‘Rioa ba'iraberimaja upaka nime', mareka āriwa'ri i'supaka majaroka Jesúre mare bojako'o”, narĩpupajoaeka. I'supaka simako'omakaja po'imajare kikiwa'ri kire nañi'aberika. Supa imarĩ topi na'rika mae.

“¿Yaje Romawejea ĩpamakire impuesto mawapaĩjijĩnu?”,
 āriwa'ri Jesúre najērĩaeka
 (Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ ĩrārimaki fariseokaka pupajoairā, Herodes jeyomarāoka Jesús pō'irā eyaekarā, niṣamarāre nare pūataeka simamaka. “Jesúre jia yijare yi'riwārūbesarākareka, kire yija okabaarāñu”, āriwa'ri kipō'irā neyaeka. ¹⁴ Kipō'irā eyatirā ikupaka narĩka:

—Mia'mitipe wārōrimaji. Rita oyajaja bojaiki mime. Po'imajare mire jaiyuyekoṣeika dakoa jo'abeyua mire. Imatiyairā, imatiyabeyurāro'sioka kíkibekaja Tuparārikakaka wārōiki mime. Supa imarĩ ikupaka mire yija jērĩayu: ¿Yaje Romawejeakaki ĩpire jā'meika upakaja impuestos kire yija wapaĩjijĩnu ruku? Kire yija wapaĩjijĩkareka ¿Moisés imaekakite jā'meka ba'iaja baairā yija jarijĩñu bai?—

¹⁵ I'supaka jiaṣi kire narĩko'omakaja kire ṣakirika napakatarikoṣeka Jesúre ōrĩka. Supa imarĩ ikupaka nare kiyi'rika:

—¿Dako baaerā mijare yiyi'yua ā'mitiritirā yire mija okabaariyapayu? ĩrāto niñerū† yiro'si mija e'era'abe ñiaokaro'si,— nare kērĩka.

¹⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ĩrāto niñerū kiro'si ne'era'aeka. Siatirā ikupaka nare kērĩka:

—¿Maki pema sime samija ĩamaka? Supabatirā, ¿maki wāmea sareka o'oeka sime?— nare kērĩka.

I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire nayi'rika:

—Īṣi César pema upaka sime,— kire narĩka.

¹⁷ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka nare kērĩka:

—Īṣi César rika ima kire samija ĩjibe. I'supakajaoka Tuparārika ima kireje samija ĩjibe,— nare kērĩka.† I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā okamarĩaja najarika ōrĩtiyaiki kime āriwa'ri.

¿Reyarĩpotojo ōñia po'imajare jariṣe'rirāñu ruku? āriwa'ri
 Jesúre najērĩaeka

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Supa imarĩ ĩrārimaki saduceokaka pupajoairāte eyaeka Jesúka jairĩ. “Po'imajare reyarāka be'erō'ō ōñia jariṣe'ririka

† 12:15 Denario † 12:17 Denle entonces al rey lo que es debido a un rey. Y denle a Dios lo que es de Dios: servirle a Él con todo.

imabeyua”, ãñurã nimaeka. Supa imarĩ Jesúre sakaka jërĩaokaro'si kipõ'irã neyaeka.

19 —Mia'mitipe wãrõrimaji. Ikuþaka maro'si Moisés imaekakite o'oeka: “Kima'mi makarãmarĩaja rûmure kireyataþajĩka, kima'mi rûmu mirãkote kibe'erõ'õkakire e'ejĩka marã imabeyua kika komakarãrirã”, ãrĩwa'ri Moisés imaekakite o'oeka,— kire narĩka.

Supabaturã ikupaka narĩka ate:

20 —Ĩakõrĩ je'e: Bikija ĩ'rĩkate imaeka. Ĩrõtẽñarirakamarã kibe'erõ'õkarãre imaeka. Mamarĩ kirõmie'eũ'mueka nama'mi. Makarãmarĩaja kirûmure kireyataþaeka. ²¹ Supa imarĩ kotĩmite reyataþamaka kibe'erõ'õkakite kore e'eka ate. I'supakajaoka makarãmarĩaja kireyaeka kiro'si. Supa imarĩ kibe'erõ'õjitekaki koka imaekaki. Nuþakajaoka kireyaeka. ²² I'supakaja oyiaja kirĩrãre ritaja koka imakoripatakopeka. Koka makarãririmarĩaja nareyaþataeka. Nareyaþataeka be'erõ'õ koreyaeka narûmu imakoperoyikako. ²³ “Po'imaja reyariþotojo õñia jariþe'rirãñurã”, ãñuka mime. Karemarĩa rita bojaiki mimarãkareka, ¿ritaja narûmu koimaeka simamaka, ni'ika kotĩmaritiyarãñu ruku õñia kojariþe'rirãka þoto?— saduceokaka puþajoairãte ãrĩka Jesúre.

24-25 I'supaka kire napakã'ã, ikupaka kiyi'rika:

—Tuþarã majaropũñurã o'oeka õrĩbeyurã mija ime. Supabaturã “Ritaja baawãrũiki kime Tuþarã”, ãrĩwãrũbeyurã mija. I'supaka imarã imarĩ, rukubaka puþajoairã mija ime. Õñia najariþe'rirãka þoto rõmie'ebesarãñurã þo'imaja. I'supakajaoka simarãñu rõmijãro'si. Tuþarãte imarõ'õkarã ángelrãka upaka þo'imajare imarãñu. ²⁶ Mae reyariþotojo õñia þo'imajare jariþe'rirũkiakaka mijare yibojaerã baayu. ¿Moisés imaekakite o'oekekaka ĩakoribeyurã mija bai je'e? Yaþumakarãka jũ'rẽika watopekapi Tuþarãte ikupaka ãrĩka Moisés imaekakite: “Mija ñeki Abraham imaekaki jia yire baarijayuka. I'supakajaoka Isaac supabaturã Jacob imaekarã jia yire baarijayurã”, Tuþarãte kire ãrĩka. ²⁷ “Ĩrã maekarakamarã jia yire baabaraka imarijayurã”, Tuþarãte ãrĩka, õñia nimamaka. Tuþarã þõ'irã nime, reyaekarã imariþotojo naririberika simamaka. Supa imarĩ “Õñia þo'imajare jariþe'ribesarãñu”, ãñurã imarĩ, tẽrĩrikaja rukubaka puþajoairã mija ime,— saduceokaka puþajoairãte kërĩka.

*Imatiyairokakaka Tuþarãte jã'meika Jesúre bojaeka
(Mt 22.34-40)*

²⁸ Topi mae saduceokaka puþajoairãte Jesúka jaika þoto Moiséte jã'meka wãrõrimajire sã'mitiritirã, “Jia Jesúre nare

yi'yu", kēĩpupajoaeka. Supa āriwa'ri Jesús pō'irā ke'rika kire jēĩaokaro'si.

—¿Dika sime Tuparāte jā'meika imatiyaika?— āriwa'ri Jesúre kijēĩaeka.

²⁹⁻³⁰ Supa imarĩ ikupaka kire kiyi'rika:

—Tuparāte jā'meika imatiyaikakaka ikupaka sabojayu: “Mija ā'mitipe Israelka'iakarā. Tuparā ĩ'rĩkaja imaki Maipamaki. Aperāte mawayuĩaika tēriwa'ribaji jia maipamaki Tuparāte mayi'ririjarijĩnu. I'supakajaoka ritaja ōriřipupakirā maimapitiyika jia Tuparāte mayi'rijĩnu. Supabatirā ĩ'rāmijipiji pupajoatirā jia kire mabaarijarijĩnu”, āriwa'ri sabojayu imatiyaika Tuparāte jā'meika. ³¹ I'sia rokajĩtekaka ikupaka bojaika: “Maŋo'ia mawātaika upakajaoka aperāte mawātajĩnu.” Dika aŋea ika ĩ'pakurikaka Tuparāte jā'meika tēriwa'ribaji imatiyaika imabeyua, — Moiséte jā'meka wārōrimajire kēriika.

³² Supa kēpakā'ā ikupaka Jesúre kiyi'rika:

—Rita meñu wārōrimaji. ĩ'rĩkaja kime Tuparā. Maki apika imabeyuka kiupaka imaki. I'supaka meñua rita sime. ³³ “Aperāte mawātaika tēriwa'ribaji jia Tuparāte mayi'ririjarijĩnu. Ritaja ōriřipupakirā maimapitiyika jia Tuparāte mayi'rijĩnu. Supabatirā ĩ'rāmijipiji pupajoatirā jia kire mabaarijarijĩnu. I'supakajaoka maŋo'ia mawātaika upakaja aperāteoka mawātajĩnu”, āriwa'ri mibojaika imatiyaika sime. Moisés imaekakite jā'meka upakaja Tuparāte jia baawa'ri wa'iro'si ri'ia kiro'si majoeĩjiyu. I'supaka mabaaika jia ima simako'omakaja Tuparāte mayi'ririjayua, supabatirā aperāte mawātarijayuaoka, tēriřikaja imatiyaika sime,— kire kēriika.

³⁴ Jia kiyi'pakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre kire āriika:

—Yire meñua ña'mitiyuareka, “Tuparā, miyapaika upakatakaja yibaarāñu”, āriwārūrũkika mime. Kirikitaki mimatiyarika kũpajji mire jariwa'yua je'e,— kire kēriika.

I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā, ni'i ĩ'rĩkaoka kire jēĩaberikaki mae, “Mare tēriwa'ribaji ōñuka kime”, āriřupajoawa'ri.

“¿Maki riřarāmi kime ruku Jā'merũkika Tuparāte wā'maekaki mijareka?”, āriwa'ri Jesúre nare jēĩaeka

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Tuparāte jiyipupaka ōriřiwi'iarā wārōbaraka kimaekarō'ōpi ikupaka po'imajare kēriika:

—“Jā'merũkika Tuparāte wā'maekaki^S David imaekaki riřarāmi kimarāñu”, nañu Moiséte jā'meka wārōrimaja. ¿Yaje rita nañu ruku jee? ¿Yaje kiriparāmitakioka kimarāñu

je'e mijareka? ³⁶ I'supaka napupajoaika simako'omakaja, kiriparāmireka ĩpi Davidre jaika poto, “Ñipamaki mime”, kireka kērīka. I'supaka simamaka, David imaekaki Espiritu Santore kire jeyobaaekapi ikupaka kio'oeka:

“Ñipamakire ikupaka Tuparāte ārīka: ‘Ritaja po'imajare jā'merimaji mimarāñu. Supa imarī yiritapē'rōtorā mirupabe. I'supaka mimarāka simamaka mimajamarāre yitērīrāñu mire nayi'yaokaro'si', Tuparāte kire ārīka”, ārīwa'ri David imaekakire o'oeka.

³⁷ “Ñipamaki mime”, ĩpi Davidre kire āpakā'ā, ŷyaje ruku kiriparāmitakiji kime je'e? Davidre tērīwa'ribaji kimema,— nare kērīka.

Jia nare kiwārōmaka ā'mitiritirā, rīkimarāja torā imaekarāte jījimaka jarika.

“Moiséte jā'meka wārōrimaja ikupaka ba'iaja baarijayurā”, Jesúre ārīka

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Ikupaka po'imajare kiwārōeka ate:

—Moiséte jā'meka wārōrimajare baarijayu upaka mija baakoreka jia mija pupajoabe. Mija ĩabe, ikupaka nabaarijayu. “Imatiyairā yija ime”, ārīpupajoairā imarī, jariroaka jía jāātirā po'imajare ĩaika wājītāji naturirijayu. Supabatirā wejeñe'metāji na'ririjayu poto jiaĭpi apherāte nare jēñerika nayapayu. ³⁹ Rērīriwi'iarā nakākaika poto imatiyarimajare ruparō'ōrā oyiaja narupariyaparijayu. Baya nabaarijayu poto i'supakajaoka imarika nayapayu. ⁴⁰ “Jia baairā maime”, ārīripotojo, nañu upakaja baabeyurā nime. Natīmiarāte reyatapaekarāte pakitirā, naba'irījia, nawi'iaoka nareka ne'marijayu. I'supaka wayuoka baairāte wayuĭabeyurā imaripotojo po'imajare ĩaika wājītāji, ñoaka Tuparāka najaiyu. “Tuparāte yapaika upakaja jia baairā nime”, po'imajare ārīpupajoarū ārīwa'ri i'supaka kika najairijayu. I'supaka nabaakopeika jiamarīa sime. I'supaka ba'iaja nabaaike wapa, wapaĭjibaraka jimarīa ba'iaja najūarāñu. Nupaka mija baa'si jia mija pupajoabe,— Jesúre ārīka ritaja po'imajare.

Tīmite reyatapaekako wayuoka baaiko imaripotojo niñerū ĩjikako majaroka

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā niñerū jāārūkia wā'tarā Jesúre rupeka. Po'imajare niñerū jāāika kīarijarika. Rīkimaka ba'irījia rikairā rīkimakaja niñerū i'sikotorā jāāekarā.

⁴² I'supaka nabaairō'ōrā wayuoka baaikote eyaeka. Kotīmite reyatapaekako koimaeka. Ĩpato niñerū yabirījiaka i'sikotorā

kojããeka. Cobrekaka simaeka imarĩ, wapaãã'ĩmarĩa simaeka koniñerũjĩka. ⁴³ Supa imarĩ kika wãrũrimajare akatirã ikupaka nare kãrĩka:

—Jia mija ã'mitipe. Wayuoka baaiko imariþotojo jia Tuþarãro'si i'kore ĩjiyu. Rĩkimaka ba'irĩjirã þemajĩrã ĩjiko koime. ⁴⁴ Rĩkimakaja ba'irĩjirã þuri rĩkimaka niñerũ rikairã. Sakaka nijika simako'omakaja rĩkimakaja sajariwa'yu narika ruþu. I'ko þuri wayuoka baaiko imariþotojo korikaikajĩka simauþatiji ĩjĩþataiko. Ba'arika kowapaãjirũkia imakoþeikaja Tuþarãte kũjĩþatayu,— kika wãrũrimajare kãrĩka.

13

Tuþarãte jiyiþuþaka õrĩriwi'ia nakuyepaterãnu ãrĩwa'ri Jesúre bojaeka

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Tuþarãte jiyiþuþaka õrĩriwi'ia kimaekarõ'õþi kiþorika þoto ikupaka ĩ'rĩka kika wãrũrimajare kire ãrĩka:

—Miabe wãrõrimaji. Jiitaka sime i'sia wi'ia. Jia jo'bari'o ãtakaka baaeka sime,— Jesúre kãrĩka.

² I'supaka kãpakã'ã ã'mitiriwa'ri, ikupaka Jesúre kire yi'rika:

—Maekaka jiiwi'i samija ĩaika simako'omakaja, ñamajĩ þo'imajare kuyepaterũkia sime. Supa imarĩ ika wi'iakaka ãta ĩ'þari'o tuapeþeka þeyubesarãka, saririþatarãka simamaka,— nare kãrĩka.

“Ritatojo wejea ririrã baarãka ruþu ikupaka simarãnu”, Jesúre ãrĩka

(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ I'sia be'erõ'õ Olivos wãmeika ĩmimaþemarã eyatirã Jesúre ruþaeka. I'sia ĩmima wãjitãji ñoakuri þañakarã Tuþarãte jiyiþuþaka õrĩriwi'ia imaeka. Pedro, Santiago, Juan, Andrẽþitiyika Jesús þõ'irã na'rika naro'siji kire jẽrĩaokaro'si.

⁴ —Mibojaika, ¿marãþate i'supaka simarãnu? I'supaka simarũki ruþu, ¿dakoã yija ĩãũ'murãnu ruku?— kire narĩka.

⁵ I'supaka naþakã'ã, ikupaka nare kiyi'rika:

—Jia mija þuþajoabe aþerãte mijare þakikoreka. ⁶ Mija ĩabe. “Þo'imajare yijã'meokaro'si Tuþarãte þũataekaki ñime”, ãþaraka rĩkimarãja þakirimajare eyarãnu. I'supaka baawa'ri rĩkimarãja þo'imajare naþakirãnu.

⁷ Mija koyikurirã imarãñurãte jĩrĩrãka ã'mitiritirã, mija kĩkia'si. Aþewejeakarãre þitã'mua jẽ'rãta'arãka ã'mitiritirã, mija kĩkia'sioka. I'supaka simarijarirãka imariþotojo ñojimarĩtaka riribesarãka ritatojo wejea ruþu. ⁸ ĩrãtata jĩrĩrãñurã aþetataka. Supabatirã ĩrãka'ireka imarã, aþeka'ireka imarãþitiyika jĩrĩrãñurã. ĩrãrikõ'rĩmatorã ka'ia iyirãka. Supabatirã ba'arika þupakã'ã, ba'arimarã

po'imajare jarirãñu. I'supaka jũairã imariṗotojo satẽrĩwa'ribaji najũarijarirãñu ruṗu.

⁹ Rakajekaja mija imabe. Mijare ñi'atirã ñparimarã põ'irã mijare ne'ewa'rirãñu. Supabatirã rẽrĩriwi'itõsiarã mijare naṗajeriwã'imarĩrãñu. Yire ã'mitiripẽairã mija imamaka, ñparimarã wãjitãji mijare narĩkamarirũjerãñu. Na'mitirirãka wãjitãji yirika nare bojabaraka, “Jesúre ã'mitiripẽairã yija ime”, mija ãrĩrãñu. ¹⁰ Ritatojo wejea ririrã baarãka ruṗu ritaja po'imajare yirika bojaṗatarũkia simarãñu. ¹¹ Mijare ñi'atirã ñparimarã wãjitãji mijare ne'ewa'pakã'ã, kĩkiwa'ri “¿Marãkã'ã nare mayi'rirãñu?”, ãrĩṗuṗajoabekaja mija imabe. Mija ãrĩrũkirõ'õjĩte eyarãka ṗoto “Ikupaka nare yija ãrĩrãñu”, ãrĩṗuṗajoairã mija imaokaro'si Espĩritu Santore mijare jey-obaarãñu. I'supaka mijare kijeyobaarãka simamaka, ikĩṗi ãrĩwa'ri jia nare mija yi'riwãrũrãñu, mija õñu uṗakaja mija ṗuṗajoikaṗimarã,— nare kẽrĩka.

¹² Ate nare kẽrĩka:

—Yire yi'yurãte ikupaka nabaarãñu. Ñrĩka makarã imariṗotojo yire yi'riṗarea ñrĩkate nañi'arũjerãñu kire najããokaro'si. Supabatirã yire yi'yurã nimamaka naṗakiji kimakarãte jããrũjerãki. I'supakajaoka yire yi'yurãte ã'mijĩawa'ri naṗakiarã majamarã jaritirã namakarãja nare jããrũjerãñurã. ¹³ Yire ã'mitiripẽairã mija imamaka ñawa'ri, ritaja po'imajare mijare ã'mijĩarãñu. I'supaka simako'omakaja yire yi'ririija'atabeyurãte takaja ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'rirũkirã nimakoṗeikareka Tuṗarãte nare wayuĩarãñu.

¹⁴ Tuṗarãte bojaĩjirimaji imaekakite o'oeka uṗakaja “Ñrãrĩmi Tuṗarãte jiyiṗuṗaka õrĩriwi'iarã ñrĩka ba'iaja baarimaji kimarũkimatorãja kimarãka mija ñarãñu.” (Yi'i Marcos ika ṗapera yo'oika ñarãñurã, jia samija õrĩwãrũbe).^{*} Tuṗarãte yaṗaberitiyaika kibaarãka ṗoto Tuṗarãte jiyiṗuṗaka õrĩriwi'ia ba'iaja kijarirũjerãñu. I'supaka simarãka ñawa'ri, ñojimarĩji Judea ka'iarã imarãte ṗusiarã ru'rimirĩrãkareka jia naro'si simarãñu. ¹⁵ Kiwi'i ṗemarã imarãki toṗi ruitirã, kiba'irĩjia e'erĩ kiwi'iarã kãkabekaja ñojimarĩji kiru'rirũ. ¹⁶ Rioa ba'irabebaraka imarãkioka, w'iarã ima kicamisa ṗemaṗi kijããrijayuto e'erĩ kipe'riberijĩñu. ¹⁷ Rõmijã yata imarãñurãro'si ka'wisika simarãñu naru'yaokaro'si. Ñṗubaka me'rãka rikarãñurãro'sioka i'supakaja simarãñu. ¹⁸ Pu'ejẽ'rãka simarãka ṗoto i'supaka simakoreka Tuṗarãte mija jẽñebe. ¹⁹ I'supaka simarãka ṗoto ba'itakaja ritaja po'imajare jũarãñu. Tuṗarãte wejea po'ijiaekarãja ba'iaja najũarijarika ṗemawa'ribaji

* **13:14** Esta advertencia es del escritor, Marcos. No es lo que dijo Jesús.

ba'iaja p̄o'imajare j̄uarãñu i'sia p̄oto. I'sup̄aka simarãka be'erõ'õp̄i p̄uri apekurioka i'sup̄aka imarũkiaro'si marĩa simarãñu mae. ²⁰ I'sup̄aka simako'omakaja “Ñoaitakaja i'sup̄aka j̄uabaraka nima'si, i'tojirãja simarũ”, Tuḡarãte ārĩrũkimarĩa simarikareka ritaja, ĩ'rĩkaoka jariwa'ririmarĩaja p̄o'imajare p̄urijããeka. I'sup̄aka imarũkia simako'omakaja kiwã'maekarãte wayuĩawa'ri ñoaitakamarĩaja i'sup̄aka kimarũjerãñu.

²¹ “Mija ĩabe õ'õrã Cristore ime”, ĩ'rĩka mijare ārĩpakikoperãkite mija ã'mitirip̄eã'si. Ap̄ika ārĩkaki, “Mija ĩabe õ'õrã kime Mesías, Jã'merũkika Tuḡarãte wã'maekaki kime”, mijare ārĩrãkiteoka mija yi'ria'si. ²² Rĩkimarãja pakirimajare eyarãñu. ĩ'rãrimarã “Yi'i imaki Jã'merũkika Tuḡarãte wã'maekaki”, ārĩrãñurã. Aḡerã imarãñurã “Yi'i imaki Tuḡarãro'si bojaĩjirimaji”, ãñurã. Sup̄abaturã p̄o'imajare pakio'omakaja niakoribeyua nare baabearãñurã. Tuḡarãte wã'maekarã p̄ariji nare ã'mitirip̄eãrika yaḡawa'ri, i'sup̄aka nabaakoperãñu. ²³ Jia õrĩwãrũtirã, “I'sup̄aka simarãka”, mija õrĩrã ikup̄aka mijare ñañu. Sup̄a imarĩ rakajekaja mija imabe.

*Po'imaja Ma'mire p̄e'rietarũkiakaka
(Mt 24.29-35,42-44; Lc 21.25-36)*

²⁴ Ba'iaja p̄o'imajare j̄uarãka be'erõ'õ aiyate ñamita'rĩrãñu. Ñamikakioka yaaboabesarãki. ²⁵ Tã'p̄ia ña'rĩrãka. Ritaja wejepemareka ima Tuḡarãte rĩ'merũjerãñu. ²⁶ I'sup̄aka simarãka p̄otojĩ ritaja Po'imaja Ma'mire niarãñu ate. Oko ũmakaka watopekapi jia yaaboaike, sup̄abaturã tẽrĩwa'ribaji yirikapi yi'tarãñu. ²⁷ Tuḡarãte imarõ'õkarã ángelrãkare yip̄utarãñu yiwã'maekarãte narẽaokaro'si. I'sup̄aka nare yijã'memaka ritatojo wejeareka p̄o'imaja ima up̄atataja r̄earĩ nap̄ibirãñu.

²⁸ Higuera wãmeika õterikiakaka p̄up̄ajoabaraka mijare yiwãrõerã baayu mae. Higuera ritajũkia sap̄ũñua so'aika ĩaturã, “Kũp̄ajĩ sajariwa'yu ijijẽ'rãka seyarũkia”, marĩwãrũyu. ²⁹ Sup̄a imarĩ yibojaika up̄akaja simaũ'murãka p̄oto, “Kũp̄ajĩ sajariwa'yu Po'imaja Ma'mire etarũkia”, mija ārĩwãrũrãñu mae. ³⁰ Rita sime ika mijare yibojaika. Yibojaika up̄akaja simarãka p̄oto ĩ'rãrimarã maekaka imarãte õñia imarãñu ruḡu. ³¹ Ika ka'ia, wejepemaoka ririrũki oyiaja sime. I'sup̄aka simako'omakaja yirika† p̄uri ririrũkimarĩa sime.

³² Maki õrĩbeyuka yetarũkirĩmikaka. Mabo'ikakurirã imarã ángelrãkaoka õrĩbeyurã. Yi'i, Tuḡarã Maki imariḡotojo ñorĩbeyuoka yi'i. Mapaki Tuḡarã ĩ'rĩkaja õñuka yetarũkirĩmikaka.

³³ I'supaka simamaka òrīweitikaja mija imabe. Sōrībeyurā imarī, rakajekaja mija imarijape. ³⁴ Jia mija ā'mitipe, ika bojawārōrikapi mijare yibojaerā baaka: Īrīka wi'iba'ipi imaekaki. Turitaparī ke'rika poto, kiro'si ba'irabejirimajare wi'ia kīarīrūrūjeka. Ke'rirā baaeka ruḡu “Ika mija ba'iraberika imarāka”, nare kērīka. Kopereka tuerimaji “Yire ta'abaraka, ò'òrāja wi'ia ĩarīparaka mimabe”, kire kērīka. ³⁵ Kiuḡakaja ya'rirāñu yiro'sioka. Supa imarī jia yire ta'abaraka mija imabe, yi'tarūkia mija òrībeyua simamaka. “Na'irā, ñami ñe'metāji, karaka akarāka potoji, wārīrika ru'ara'arāka poto, i'tojite ki'tarāñu”, yireka ārīwārūbeyurā mija ime. ³⁶ Ikuḡarō'òḡiji etatirā, “¿Dako baaerā mija kāñu, yiyapaika upaka baabekaja?”, mijare ñarīkoreka, rakajekaja mija imarijape. ³⁷ Mijaro'sitakamarīa ikupaka yibojaweyu ritaja po'imajaro'si. Jia imatikaja yire ta'atikaja mija imarijape,— nare kērīka.

14

“¿Marākā'ā marījīkareka Jesúre majāārūjejiñu ruku?”, āḡaraka najaibu'aeka

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Topi mae, ĩḡarīmi sajariwa'rika Pascua baya ruḡu. Levadura rukeberika ḡan naba'aribaya simaeka. I'sia poto po'imajare òrībeyuju Jesúre ñi'arika kurarāka ĩḡarimarāre pakatarikoḡeka, Moiséte jā'meka wārōrimajapitiyika. “¿Dikapi kire okabaatirā kire majāārūjejiñu?”, āḡaraka najaibu'aeka. ² Ikuḡaka ĩ'rārimakire ārīka:

—Pascua baya simarāka poto Jesúre mañi'ajīkareka, jimarīa po'imajare boebarijīñu. Boebariwa'ri ba'iaja nabaajīkareka, marākā'ā baatirā nare mokajāāwārūberijīñu. Supa imarī Pascua baya simarāka poto, kire mañi'aberijīñu ruḡu,— narīka.

Rōmore Jesús ruḡuko'a ḡemarā ruḡuko'awearūkia yo'yekako
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ I'sia ruḡubaji ḡañaka Betania wejearā kimaeka potoji, Simón kāmia rabaeka mirāki wi'iarā Jesúre imaeka. Torā ba'abaraka nimaeka poto ĩ'rāko rōmore naḡō'irā eyaeka, āta alabastro wāmeikakaka jotoa baaeka rikatirā. Satōsiareka nardo wāmeika iyebaka imaeka jia jiijsiakaka. Supabaturāoka waḡajā'rītakakaka simaeka. Alabastrojotoku'rea ḡeparu'ataturā Jesús ruḡuko'arā iyebaka koyo'yeka kire jiyiḡupayeewa'ri. ⁴ I'supaka kire kobaamaka ĩaturā, jimarīa ĩ'rārimarāre kore boebarika. I'supaka imawa'ri,
—¿Dako baaerā kiruḡuko'arā iyebaka koyo'yeyu? Waḡuju sakowe'wepateyu. ⁵ I'sia iyebaka trescientos denario rō'òjirā

wapajã'rĩa sime. Sawapa tõpotirã wayuoka baairãte koĩjirĩ imakoþeyu,— ãparaka ã'rãrimarãre jaibu'aeka natiyiaja.

I'supaka ãparaka kore najaiyuyeka.

⁶ I'supaka napakã'ã, ikupaka Jesúre nare ãrĩka:

—Koimaparũ. Jia yire baawa'ri i'supaka kobaayu. ⁷ Mija watoþekarã imajiparũkirã nime wayuoka baairã. Supa imarĩ mija yaparãka þotojo nare mija jeyobaarijarijĩñu. Yi'i þuri mijaka imajipabesarãki. ⁸ Iko þuri koþupaka kore jiyuika upakaja jia yire baaike. Yireyarũki ruþu iyebaka jia jiiĩsia yire koyo'yeyu. Yire nayayerũkia þupajoaweiko upaka i'supaka yire kobaayu. ⁹ Rita ika mijare yibojayu. Ritaja wejeareka Tuparãrika wãrõbaraka, jia yire kobaeka mirãka þo'imajare bojarijarirãñu. Supa imarĩ jia kobaeka þupajoabaraka, kore naye'kariribesarãñu,— nare kãrĩka.

Jesúre nañi'aokaro'si karerõ'õþi Judare kire bojajããeka
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Torãjirã mae kurarãka ãparimarãka jairĩ Judas Iscariotere a'rika. Jesúka wãrũrimaja ã'þoũ'þuarãe earirakamarãkaki imaki kimaeka. “Jesúre mija ãi'aokaro'si, kimarõ'õrã mijare ye'ewa'rirãñu”, nare kãrĩka. ¹¹ I'supaka nare kibojamaka ã'mitiritirã, jĩjimaka najarika. I'supaka jariwa'ri,

—Niñerũ mire yija ãjirãñu,— kire narĩka.

Supa imarĩ “Þo'imajamatorã Jesúre nañi'aerã, ¿marãkã'ã nare yibaarũjerãñu ruku?”, Judare ãrĩþupajoaũ'mueka.

Jesúre þiyia ba'aekakaka

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹² Pascua baya ũ'muroyikarĩmi levadura rukeberika þan naba'aribaya seyaeka. I'sirĩmi oveja makarãka jããtirã naba'aroyika. Egiptoka'iarã nañekiarãte imaeka þoto Tuparãte nare tããeka þupajoabaraka i'supaka nabaaroyika. Supa imarĩ kika wãrũrimajare ikupaka kire jãrĩaeka:

—¿No'orã ba'arika baaweirĩ yija a'ririka miyapayu, Pascua baya þoto maba'arũkia?— kire narĩka.

¹³ Topi ã'parã kika wãrũrimajare þũataweibaraka ikupaka nare kãrĩka:

—Wejearã mija eyarãka þoto torã ã'rĩka jotoapi okoa kãkewa'yukate mija ãtõþorãñu. Kibe'erõ'õ mija a'þe.

¹⁴ Kibe'erõ'õ a'ritirã, wi'iarã kikãkarãñurõ'õ ãtirã, ikupaka ãparaka saba'ipite mija jãrĩabe: “Yijare wãrõrimaji ikupaka ãrĩko'oka: ¿No'orã sime yika wãrũrimajaka, Pascua baya þoto ba'arũkia nabaaweirũkirõ'õ?”, kãrĩko'o”, mija ãþe.

¹⁵ I'supaka mija ãpakã'ã ã'mitiritirã, ãmipẽ'rõtorã ima kuraraka jo'barõ'õjite mijare kibearãñu. Koþakaja najietikarõ'õ simarãñu. Supa imarĩ ã'sia kurarakarã maba'arũkia mija baaweibe,— nare kãrĩka.

16 I'supaka nare kērīka be'erō'ō, torā na'rika. Torā eyatirā Jesúre nare bojaeka upakaja simamaka niaeka. Torā Pascua bayarīmi naba'arūkia nabaaeaka mae.

17 Rā'iwa'ri neipupurō'ō sajarika poto Jesúre torā eyaeka kika wārūrimaja, ĩ'poũ'puarāe'earirakamarā kika imaroyikarāpitiyika. 18 Naka ba'abaraka ikupaka nare kibojaeka:

—Mija ā'mitipe. Rita mijare yibojayu mae. Mawatopekarā ĩ'rīka imaki maka ba'ariḡotojo, yimajāmarāre yire ñi'aokaro'si yire bojajāārūkika,— nare kērīka.

19 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ba'iaja naḡuparika. Topi mae nimarakamakiji ikupaka kire āḡaraka najērīaũ'mueka:

—¿Yi'imarīka i'supaka baarāki ruku? — āḡaraka kire najērīaeka.

20 Topi mae ikupaka nare kiyi'rika:

—Ī'poũ'puarāe'earirakamaki seroarā yika ḡan ñu'aba'airākaki kime. 21 Tuḡarā majaropūñurā sabojaika upakaja simaerā baayu yiro'si. Po'imaja Ma'mi ñime. Yire ñi'atirā ḡo'imajare yire jāārāñu. “Aḡerāte kire ñi'arū”, āñiwa'ri yire bojajāārāki ḡuri, jimarīa ba'iaja jūrāki. I'supaka simamaka imaberiri kimakoḡeka,— nare kērīka.

22 Ba'abaraka nimekā'āja ḡan Jesúre e'eka. Sarikatirā, “Jia mibaayu Tuḡarā”, kērīka. I'supaka āñitirā sañakatarutirā nare sakījika.

—Āja'a, samija ba'abe. Ika ḡan koḡakaja yiḡo'ia sime,— nare kērīka.

23-24 Topi ate ko'a ke'eka. Sarikatirā, “Jia mibaayu Tuḡarā”, kērīka. I'supaka āñitirā nare sakījika. Suḡa imarī nimarakamakiji sanukueka be'erō'ō ikupaka nare kērīka:

—Ika iyaokoa koḡakaja yiriwea sime. Riweajurubaraka yireyarākapi āñiwa'ri rīkimarāre Tuḡarāte tāārāñu. I'supaka yireyamaka ĩatirā, “Ba'iaja nabaalka yijūjerāñu”, Tuḡarāte ārīka upakaja kibaarāñu mae. 25 Rita mijare ñañu mae, Tuḡarāte yire jā'merūjerūkia seyabeyukaji iyaokoa mijaka ukuokaro'simarīa ñime. Yijā'meũ'murāñurīmi seyarāka poto ḡuri, aḡeupaka, mamaka iyaokoa yukurāñu mae,— nare kērīka.

“*Jesúre ōrībeyuka yi'i, yireka merīrāñu*”, *Pedrote kērīka*
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

26 Suḡa imarī Tuḡarā baya koyaweatirā Olivos wāmeika ḡusiarā na'rika. 27 Torā na'rika poto ikupaka nare kērīka:

—Yire ā'mitiripēairā imariḡotojo yire mija ja'atarāñu. Suḡa imarī yire ja'atawa'ri rakakaja mija ḡibiḡaterāñu. Tuḡarā majaropūñurā āñu upakaja simarāñu. Ā'mitirikōrī je'e: “Oveja ĩarīñimajire yijāārāñu. I'supaka yibaamaka

kioveja ru'riṕatarāka”, āriwa'ri sabojayu. ²⁸ Suṕa imarī yire najāāko'omakaja ōñia yijariṕe'rirāñu. I'suṕaka imatirā mija ruṕubaji Galileaka'iarā yeyarāñu. Suṕabatirā torā mijare ye'etorirāñu,— nare kērīka.

²⁹ I'suṕaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikuṕaka Pedrote kire ārika:

—Aṕerā ṕuri nimirakamakiji mire ja'atarāñurā je'e. Yi'i ṕuri mire ja'atabesarāki,— kire kērīka.

³⁰ I'suṕaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikuṕaka Jesúre kire ārika:

—Rita mire ñañu. Ire ñamiji karaka i'ṕakuri akaerā baarāka ruṕubaji, maekarakakuri, “Jesúre ōribeyuka yi'i”, nare merīrāñu,— Pedrote kērīka.

³¹ I'suṕaka Jesúre kire āriko'omakaja, ikuṕaka Pedrote kire ārika:

—Jēno'otaka, “Mire ñoribeyu”, āriḅesarāki yi'i. Mikaja reyarūkika ṕariji ñima simamaka, “Jesúre ōribeyuka yi'i”, ñarīḅesarāñu,— Pedrote kire ārika.

Pedrote ārika uṕaka oyiaja i'rīka uṕakaja narīka aṕerāoka.

Getsemaní wāmeirō'ōrā Tuṕarāka jairī Jesúre a'rika
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Topi mae Getsemaní wāmeirō'ōrā na'rika. Torā eyatirā kika imaekarāre ikuṕaka kērīka:

—I'torā Tuṕarāka jairī ya'yu. Ō'ōrāja mija ruṕabe ruṕu,— nare kērīka.

³³ Torājīrā Pedro, Santiago suṕabatirā Juanre, kika ke'ewa'rika. Torā na'ririjayukā'āja jimarī kiwayuṕi'riū'mueka.

³⁴ I'suṕaka imawa'ri ikuṕaka nare kērīka:

—Yiṕuṕakapi yiwayuṕi'ritiyayu “Reyatiyaerā yibaayu”, āñurō'ōjīrā. Ō'ōrā mija tuibe ruṕu. Kāṕekaja yire mija ta'abe,— nare kērīka.

³⁵ Suṕabatirā ñoakuripañakarā ke'rika. Torā eyatirā ka'iarā mo'ipāñatirā, Tuṕarāka kijaika ba'iaja ā'mika jūarika yaṕaberikoṕewa'ri. ³⁶ Kika jaibaraka ikuṕaka kire kērīka:

—A'bi, ritaja baawārūiki mime. Suṕa imarī yire najāākoreka, yire mijeyobaarika yiyāṕayu. I'suṕaka mire yijēñeko'omakaja yiyāṕaika uṕakamarīa mibaakoṕejīkaoka marā imabeyua. Miyāṕaika uṕakaja simarū,— Tuṕarāte kērīka.

³⁷ Tuṕarāka jaiweatirā kiṕe'riwa'rika maekarakamarāte imaekarō'ōrā. Kārīrikarekaja nosika ṕotojī naṕō'irā keyaeka. I'suṕaka nimamaka ĩatirā, ikuṕaka Pedrote kērīka:

—¿Simón, dako baaerā mikāñu? ¿I'rākuri aiyajērā rō'ōjīrājīkaja kāṕekaja imaberijīka mime bai je'e?

³⁸ Rakajekaja Tuṕarāte jēñebaraka mija imabe, ba'iaja mija baakoreka. “Tuṕarāte yaṕaika uṕakaja yija baarāñu”, āñurā imariṕotojo, mija ṕo'iaṕi ṕuri samija rakajepāwārūbeyu.

Suḡa imarĩ Tuḡarāte yaḡaika uḡakaja mija baawārūbeyu,— nare kērĩka.

³⁹ I'suḡaka nare ārĩweatirā Tuḡarāka jairĩ ke'rika ate. Ma-marĩ kire kijēñeka uḡakajaoka kire kērĩka ate. ⁴⁰ I'suḡaka baaweatirā kijeyomarā ḡō'irā kiḡe'riwa'rika. Jimarĩa ōḡmaka nare baaeka simamaka kārĩkarā nimaeka. I'suḡaka nimaekarō'ōrā naḡō'irā keyamaka, tūrūtirā kiruḡu ni'yōḡi'rika. Suḡa imarĩ marākā'ā kire ārĩwārūberijĩñurā nimaeka. ⁴¹ Suḡa nimekā'āja Tuḡarāka jairĩ ke'rika ate. I'sia be'erō'ō naḡō'irā etatirā,

—¿I'suḡakaja kāḡarakaja mija imañuju ruḡu? Koḡakaja yire nañi'arijē'rāka seyayu mae. ḡo'imaja Ma'mite nañi'aokaro'si bojajāārimajire koḡakaja etayuju mae. Ba'iaja baarimajare yire kiñi'arūjerā baayu. ⁴² Mija mi'mibe. Dajoa kire matoyari, — kika wārūrimajare kērĩka.

Jesúre nañi'aeka majaroka

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ I'suḡaka Jesúre jaiyuju Judare etaeka. Jesúka wārūrimaji ĩḡoũḡḡuarāe'earirakamarākaki Judare imaeka. Rĩkimarāja ḡo'imajare i'taeka kika. Sara, yaḡua rikabaraka Jesúre ñi'arĩ ni'taeka. Kurarāka ĩḡarimarā, Moiséte jā'meka wārōrimaja, suḡabatirā judíorāka ĩḡarimarāre ḡūataekarā nimaeka. ⁴⁴ “Ikupaka kire yibaarāñu”, ārĩwa'ri Judare nare bojatikarā nimaeka.

—Jesúre mija ĩawārūokaro'si u'surikaḡi kire yijēñerāñu. I'suḡaka yibaarāka be'erō'ō kire ñi'atirā jia kire mija ĩarĩrĩwa'ḡe,— nare kērĩka.

⁴⁵ I'suḡaka nare kērĩweaeka be'erō'ō Jesús ḡō'irā eyatirā ikupaka kire kērĩka:

—¿Yaje mime wārōrimaji?—

I'suḡaka kire ārĩtirā kire kiu'sueka. ⁴⁶ I'suḡaka kibaamaka ĩatirā, Jesúre nañi'aeka.

⁴⁷ I'suḡaka kire nabaamaka ĩatirā, Jesús wā'tarā rĩkamarikaki sara baiwararĩ ke'etaeka. Saḡi kurarāka ĩḡamaki imatiyaiki ba'irabeĩjirimaji ā'mua kitoakōrōtaeka.

⁴⁸ —¿Dako baaerā sara, yaḡuaḡitiyika yire ñi'arĩ mija i'tayu? ¿Karee'erimajire ñi'arirokaḡi yire mija ñi'aripaḡatayu bai? ⁴⁹ ĩrārĩmi jariwa'ririmarĩaja mija watoḡekarā Tuḡarāte jiyiḡuḡaka ōrĩriwi'iareka mijare wārōbaraka ñimaroyi. Torā ñimarijarapaka ḡoto yire ñi'arĩ mija etaberape ruḡu. Yire mija ñi'aika, Tuḡarā majarōḡñurā sabojaika uḡakaja sime yiro'si, — Jesúre nare ārĩka.

⁵⁰ Suḡa imarĩ kire nañi'amaka ĩatirā, kika wārūrimajare nimaupaḡitiji kire ru'ritaḡawa'rika. ⁵¹ Kire ne'ewa'rika ḡoto ĩrĩka bikirimaji kibe'erō'ōḡi a'ririḡarikaki. Sayapañijĩka

takaja wā'ojĩ'atirā kimaeka. Kibe'erō'ō ke'ririjarika poto torā imaekarāte kire ñi'ape'rotaeka. ⁵² I'supaka kire baakoḡewa'ri kisayapāitakaja kireka naba'itatamaka, dakomarīaja kiru'riwa'rika.

Judiotatarā ĩparimarā imatiyaitata imaekarā, “Oka mireka ima”, Jesúre narīka

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55,63-71; Jn 18.12-14,19-24)

⁵³ Supabatirā kurarāka ĩpamaki imatiyaiki imaekaki wi'iarā Jesúre ne'ewa'rika. Kire ne'eeyaeka poto kurarāka ĩparimarāre nimaupatiji torā rērika. Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka ĩparimarāoka rērikarā.* ⁵⁴ I'supaka nabaeka poto Pedrore ñoakuripi a'ririjaparaka kurarāka ĩpamaki imatiyaiki wi'i pēteta'teka imaekarō'ōrā keyaeka. Torā kākaturā Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia tuerimajaka kipekajūrūrupaeka.

⁵⁵ I'supaka simaeka poto kurarāka ĩparimarā, supabatirā judiotatarā ĩparimarā imatiyaitataoka “¿Dakoapi Jesúre majāārūjeññu?”, āriwa'ri jaibu'abaraka nimaeka. Supa imarī “Ikupaka ba'iaja Jesúre baarape”, āriwa'ri bojarūkirāte nayapakopeka. I'supaka nayapaeka simako'omakaja ba'iaja oka kireka imaeka natōḡoberika. ⁵⁶ “Ika ba'iaja Jesúre baarape”, rīkimarāja narīpakiko'omakaja ĩrīkate bojaeka upakamarīa nabojakopeka. ⁵⁷⁻⁵⁸ ĩrārimarā mi'mirīkatirā imabeyuapiji ikupaka āparaka kire nokabaaeka:

—“Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia ḡo'imajare baaeka yipōapaterāñu. I'supaka simako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ōjo ate sayibaarāñu, ḡo'imajare baaekamarīa”, Jesúre āpakā'ā yija ā'mitirape,— narīka.

⁵⁹ I'supaka bojaripotojo ĩrīka upakamarīa rukubaka oyiaja nabojapakopeka ruḡu.

⁶⁰ Supa imarī kurarāka ĩpamaki imatiyaiki nimaupati wājitāji mi'mirīkatirā ikupaka Jesúre kijērīaeka:

—¿Dako baaerā nare miokae'eberitiyayu je'e? ¿Dakoapi āriwa'ri i'supaka tīmarītakaja mire nokabaayu je'e?— kurarāka ĩpamakire kire ārika.

⁶¹ I'supaka kērīko'omakaja Jesúre kire okae'eberika. I'supaka kimekā'āja ikupaka kurarāka ĩpamakite kire jērīaeka ate:

—¿Mi'iji bai mime Jā'merūkika Kiwā'maekaki,† Tuparā Maki?— kire kērīka.

⁶² I'supaka kire kēpakā'ā ikupaka Jesúre kire yi'rika mae:

—Ā'ā, yi'iji ñime. Supabatirā ñamajī Tuparā ḡō'i ritape'rōtorā ḡo'imaja Ma'mite ruḡamaka mija ĩarāñu. Supabatirā ĩmipi

* **14:53** La Junta Suprema (Sanedrín) de líderes judíos que gobernaba asuntos religiosos. † **14:61** Mesías

oko ũmaka watopekapi yiruir'amakaoka mija ĩarãñu,— kire kērĭka.

⁶³ I'supaka kēpakā'ã ã'mitiritirã, boebariwa'ri kiõñu upakaja kijariroaka pemakato kurarãka ĩpamakire baibebataeka. “Tuparã upakaja ñime’, kēñu ruku”, ãrĭwa'ri i'supaka kibaaeka. I'supaka baawa'ri ikupaka aperedã ĩparimarãre kērĭka:

—Dika ba'iaja baaiki kime aperedã ãrĭrũkia jariwa'ribeyua mae, kopakaja ritaja ba'iaja kēñua morĭwãrũpatayu.

⁶⁴ Mijaoka ã'mitiriko'orã ba'iaja Tuparãreka kijaiko'a. Supa imarĭ ĩmarãkã'ã kire mabaarãñu je'e mijareka? — ãrĭwa'ri kijērĭaeka kĭparimarã jeyomarã imaekarãte.

I'supaka kēpakā'ã ã'mitiritirã,

—Oka ba'iaja kiro'si ima simamaka jããrikaja sime kire,— nimirakamakiji narĭpataeka.

⁶⁵ Supabaturã ĩrãrimarã Jesũre rijo'katapatebaraka kiñakoa pĭpetãtetirã kire napajeka. Kire pajebaraka ikupaka kire najērĭaroyika:

—ĩMaki mire pajeiki? Karemarĭa Tuparãte mire bojarãkareka, “ĩki yire pajeko'oka”, merĭrãñu,— kire narĭwã'imarĭka.

Kire e'ewa'paraka Tuparãte jiyipupaka õrĭriwi'ia tuerima-jaoka kĭpema pajerijarikarã.

“Jesũre õrĭbeyuka yi'i”, Pedrote ãrĭkarõ'õ

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18,25-29)

⁶⁶ I'supaka ba'iaja Jesũre baabaraka wi'itõsiarã nimaeka poto pēterãja Pedrote imaeka ruðu. Torã kimaeka poto kurarãka ĩpamaki imatiyaikiro'si ba'iraberirõmore kĭpõ'irã etaeka. ⁶⁷ Pedrote pekaõ'to wã'tarã jũrũrupamaka ĩatirã, ñoaka kire koyoirĭkaeka. Topi ikupaka kire kõrĭka:

—Mi'ioaka Jesũs Nazaretkakika turiroyirapaki mime,— kire kõrĭka.

⁶⁸ I'supaka kire kōpakā'ã, ikupaka kore kiyi'rika:

—I'supaka meñua õrĭbeyuka yi'i, mijaikaoka ã'mitiriwãrũbeyuka yi'i,— kore kērĭka.

I'supaka kore ãrĭweatirã, kopereka imaekarõ'õpi kĭporiwa'rika poto karaka akaeka. ⁶⁹ Topi ate kire ĩatõpotirã ikupaka torã imaekarãte kõrĭka:

—ĩĭ imaki Jesũka wãrũrimajakakijioka kime,— nare kõrĭka.

⁷⁰ I'supaka kōpakā'ã “Kika wãrũrimajimarĭki yi'i”, Pedrote ãrĭka ate. Ñoapañaka imatirã ate torã imaekarãte ikupaka kire ãrĭka:

—Mi'ioaka naka imaekaki, Galileakaki mime je'e apeyari,— kire narĭka.†

† 14:70 Por el acento de Pedro, adivinaron que él era de Galilea. Todos los discípulos de Jesús eran de Galilea menos Judas.

⁷¹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kiyi'rika:

—i'supaka mija añukate òrīberitiyaiki're yi'i! Wapuju yipakijikareka ba'iaja Tuparāte yire baajĩñu,— kērīka.

⁷² I'supaka kēñukā'āja ate karaka akaeka. Sakamaka ā'mitiritirā, Jesúre kire bojaeka kipupakarā kire ña'rījāirika, “Ī'pakuri karaka akaerā baarāka ruḡu maekarakakuri, 'Jesúre òrībeyuka yi'i', merĩrāñu.” I'supaka Jesúre ārīka kire ña'rījāirapakā'ā, jimarīa Pedrote orika.

15

Pilato pō'irā Jesúre ne'eeyaeka

(Mt 27.1-2,11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Supabatirā aḡerĩmi bikitojo ĩparimarā imatiyarimaja ni-maupatiji rērīkarā ate. Kurarāka ĩpamarā, Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judíorāka ĩparimarāoka torā nimaeka. Rērītirā “Ikupaka Jesúre mabaajĩñu”, āḡaraka najaibu'aeka. Topi mae, Jesús ḡitaka ḡi'ḡetirā Pilato pō'irā kire ne'ewa'rika.

² Kipō'irā kire ne'eeyaeka ḡoto ikupaka Pilatore kire jērīaeka:

—¿Mi'i bai judíotatarā ĩpamaki?— kire kērīka.

I'supaka kire kēḡakā'ā, ikupaka Jesúre kire ārīka:

—Mi'iji añuka i'supaka,— kire kērīka.*

³ Supabatirā kurarāka ĩpamarā rīkimaka ba'iaja Pilato wājītāji Jesúre nokabaaeka. ⁴ Supa imarī ikupaka Pilatore kire jērīaeka ate:

—¿Dako baaerā miokae'eberitiyayu je'e? ¿Ritaja mire nokabaaika mia'mitiribeyu bai je'e?— kire kērīka.

⁵ I'supaka kire kērīko'omakaja Jesúre okae'eberika ruḡu. Kiokae'ebepakā'ā ĩawa'ri, i'supaka imaekakite ĩakoriberiroyikaki imarī, marākā'ā ārīberijīka Pilatore jarika.

“Jesúre najāāḡarū”, narīkakaka

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Īrākuri wejejē'rā rakakaja Pascua baya simaroyika ḡoto ĩrīka wēkomaka imariwi'iarā imakite Pilatore ḡoataroyika. I'supaka kibaaroyika simamaka ĩrīka sareka imaekakite kīḡoatarika ḡo'imajare yaḡaeka. ⁷ I'supaka nabaaeka ḡoto wēkomaka imariwi'iarā Barrabásre imaeka kika ba'iaja baaekarāḡitiyika. Roma ĩḡamakire yi'riberiwa'ri tokarā surararākaka jīḡaraka ḡo'imajare jāāeka mirāki kimaeka.

⁸ Supa imarī rīkimarāja eyaekarā ikupaka Pilatore narīka:

—Mibaarijariroyika upakaja, ĩrīkate miḡoatarika yija yaḡayu,— kire narīka.

* 15:2 La respuesta puede entenderse como “Sí, como usted dice”, o “Usted es quien lo dice.” Probablemente Jesús no afirmó claramente que era rey de los judíos para que Pilato no pensara que él refiere a un rey político como César o Herodes.

⁹ I'supaka kire napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—¿Makire yipōatarika mija yaḡayu? ¿Yaje judíotatarā ĩḡamakire yipōatarika mija yaḡayu je'e?— nare kērīka.

¹⁰ “Jesúre ā'mijīairā imarī, yipō'irā kurarāka ĩḡamarāre kire e'eetayu”, ārīḡupajoekaki imarī, kire ḡoatarika yapakoḡekaki imarī, i'supaka kērīka. ¹¹ Jesúre ḡoatarika kiyapako'omakaja kurarāka ĩḡarimarā ḡuri jājirokapi ikupaka ritaja ḡo'imajare ārīkarā:

—“Barrabásre miḡoatabe Jesús ō'toarā”, Pilatore mija āḡe,— kurarāka ĩḡamarāre ārīka.

¹² “Barrabásre miḡoatabe”, napakā'ā ā'mitiritirā ikupaka Pilatore nare yi'rika:

—I'supaka yibaarākareka, “Judíotatarā ĩḡamaki”, mija āñukate ḡuri ¿marākā'ā yibaarāñu je'e?— nare kērīka.

¹³ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, akasererikapi,

—¿Yapua tetaekarā kire miḡatakīarūḡeḡabe!— kire narīka.

¹⁴ I'supaka narīko'omakaja,

—¿Dakoa ba'iaja kibaaeka je'e?— nare kērīka.

I'supaka kēpakā'ā, jājibaji nakasereka ate,

—¿Yapua tetaekarā kire miḡatakīarūḡebe!— narīka.

¹⁵ Supa imarī ḡo'imajaka jia imarika yaḡawa'ri Barrabásre kiḡoataeka mae. Jesúre ḡuri, aḡeakaka ḡajerūkia nabaaeka imaroyikapi surararākare kiḡajerūḡeka. I'supaka kire nabaaeka be'erō'ōḡi, “Yapua tetaekarā kire ḡatakīarī mija e'ewa'ḡe”, Pilatore nare ārīka.

¹⁶ I'supaka kijā'meka simamaka toḡi a'ritirā ĩḡi Pilato wi'itōsiarā† nakākaeka mae. Supabatirā torā imaekarā surararākare nakaeka nimaḡpatiji Jesús ḡō'irā narēñaokaro'si. ¹⁷⁻¹⁸ Wi'itōsiarā nimaḡpatiji rērīpatatirā jairoḡemakato iyayapea upaka ĩoika Jesúre najāāwā'imarīka, ĩḡire jāāroyikakaka. Supabatirā ḡotatākobu'ya baatirā, kiruḡuko'arā tuatirā ikupaka kire nawapeeriwā'imarīka:

—Jia ritaja mire najiyiḡupayeerū, judíotata ĩḡamaki,— kire āḡaraka, ba'iaja kire najaiwā'imarīka.

¹⁹ Supabatirā yaḡuapi kiruḡuko'arā ḡajerijaparaka kire nar-ijo'kataḡaterijarika. Kiwājitāji ñukurupatirā eewā'imapearaka kire nawapeka. “¿Mi'i imaki ĩḡi imatiyaiki bai?”, āḡaraka kire nawapeka. ²⁰ Kire eewā'imarīweatirā kijairoḡemakato iyayapea upaka ĩoika e'etirā mamarī kijāāekatojo kire najāāeka ate. Supabatirā yaḡua tetaekarā ḡatakīarī kire ne'ewa'rika mae.

Yapua tetaekarā Jesúre ḡatakīarī ne'ewa'rika
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

† 15:16 Llamado pretorio en latín.

²¹ Kire ne'ewa'rika poto Simón, Cirenewejeakakire napõ'irã etaeka. Alejandro, Rufopitiyika Ì'parã paki kimaeka. Jerusalénwejearã eyatirã Jesús wã'tapì Simónre o'riwa'rirã baaeka poto Jesúre napatakĩarũkia yapua tetaeka surararãkare kire kõkerũjeka.

²² Supabatirã Gólgota wãmeirõ'õrã Jesúre ne'ewa'rika. “Rupuko'a ù'ã pusia”, ãrĩrika simaeka Gólgota. ²³ Torã eyatirã iyaokoa, mirra ìkoa rukeka† kire nasĩamaka sakiukuberika. ²⁴ Torãjĩrã mae Jesúre kijarirooka e'etatirã, yapua tetaekarã kire napatakĩaeka. Kijarirooka yapawa'ri ikupaka narĩka: “Ni'i kijarirooka e'erika mairã”, ãparaka barewã'imarĩrikapì surararãkare sakorika. I'supaka barewã'imarĩrirokapì kijarirooka kijãækato ne'eka mae.

²⁵ Bikitojo botarakaoteñarirakakuri aiyajẽrã eyawa'rika poto kire napatakĩaeka mae. ²⁶ Kirupuko'a bo'irã yapupãia o'oeka naji'ataeka. “Oka kireka imaeka pareaja i'supaka kijũayu”, narĩrũ ãrĩwa'ri i'supaka nabaaeka. “Ì'ĩ kime judiõtata ìpamaki”, ãrĩwa'ri sarã no'ojĩ'aeka simaeka. ²⁷ Torã Ì'parã karee'erimajareoka napatakĩaeka. Ì'rika kiritapẽ'rõtõpì, apika kikãkopẽ'rõtõrã nimaeka. ²⁸ I'supaka Tuparã majaropũñureka sabojatika simamaka i'supaka kiro'si simaeka. Æ'mitirikõrĩ je'e: “Ba'iaja baairãpitiyika kimamaka, ba'iaja baaiki kime kiro'si”, pò'imajare kireka ãrĩrãñu, ãrĩwa'ri o'oeka simaeka.

²⁹ Jesús wã'tapì o'rikarã kire jiyipupayeeberiwa'ri narupuko'a narĩ'meka. Ikupaka ãrĩroyikarã:

—iYaa! “Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'ia yipõapaterãñu. I'supaka baatirã, maekarakarĩmi be'erõ'õ sayibaarãñu ate”, merãpe. ³⁰ I'supaka baaiki mimaye'e, mirikapì miõñu upakaja mipõ'ia mitãbe. Supabatirãoka yapua tetaekarã mire napatakĩaikapioka miruira'abe,— jaiyuyebaraka kire narĩka.

³¹⁻³² Kurarãka ìparimarã, Moiséte jã'meka wãrõrimajaoka ikupaka ãparaka kire jaiyuyekarã:

—Aperãte tãækaki imaripotojo kiõñu upakaja kipõ'ia puri kitãwãrũbeyu. Karemarĩa Mesías, Israelka'iakarã ìpamakitaki kimarãkareka, kiruirãñu. Yapua tetaekapì kiruimaka ìatirã, “Rita, ikiji mime”, kire marĩrãñu,— pò'imajare narĩka.

Jesús wã'tarã yapua tetaekarã patakĩaekarãoka naka Ì'rãtiji kire jaiyuyekarã.

Jesúre puparirika

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Wãjitãji aiyate eyawa'rika poto wejea ñamita'rika. Maekarakakuri aiyajẽrã be'erõ'õjĩrã saborika ate. ³⁴ Saborika poto jãjirokapì ikupaka Jesúre jaiwataeka:

† 15:23 Un sedante para que no sufra tanto

—Eloí, Eloí, ¿lama sabactani? — kērīka. (Hebreo okapi ikupaka ārīrika simaeka: “Tuṣarā, Yipaki, ¿dako baaerā yire miarīrīrija'atayu?”, ārīrika simaeka).

³⁵ Kire ā'mitiritirā, ī'rārimarā torā imaekarāte ikupaka ārīka:

—Tuṣarāte bojañjirimaji imaekaki Elíasre kiakakoyu, — narīka.

³⁶ Suṣa imarī ī'rīka torā imaekaki okoarā samañu'amaka u'rie'eikaṢ e'erī rīrīwa'rikaki. Se'eetatirā iyaokoa kā'marīkarā sakiñu'aeka. Suṣabatirā Jesús rijearā yaṣuapi sakitaaruṣakoṣeka sakimi'mirītaokaro'si. I'suṣaka kire baakoṣetirā ikupaka ṣo'imajare kērīka:

—Jaika ruṣu mija ta'abe. Elías imaekakire kire ruetamaka mairā,— nare kērīka.

³⁷ I'suṣaka kērīka be'erō'ō jājirokaṣi akaseretirā Jesúre ṣuṣaririka mae. ³⁸ Kīṣuṣarirīkarō'ōjīte Tuṣarāte jiyiṣuṣaka ōrīriwi'iarā, sayapāia mo'rīa baata'teka imaeka īmipi berirūika ka'iarā eyabaka. ³⁹ Jesúre ṣuṣaririka ṣoto surararāka īṣamakire yaṣua tetaeka wājitāji yoirīkamarīka. Kīṣuṣarīpakā'ā īatirā,

—Tuṣarā Makitakiji ī're imakoṣeka mirākīyu,— kērīka.

⁴⁰ Ōoakurīpañakapi rōmijā ī'rārimarāoka kīṣuṣarīpakā'ā kire īaekarā. Nawatoṣekarā nimaeka ikarakamarā aṣerā: Marīa Magdalena, suṣabatirā Marīa, José, kirī'ī Santiago ī'ṣarā ṣako koimaeka Marīa. Suṣabatirā aṣeko Salomé imaekako.

⁴¹ Galileawejarā Jesúre imatapaeka ṣoto kire jeyobaaeka mirārā nimaeka ī'rā rōmijā. Rīkīmarāja rōmitika Jerusalénrā kika eyaekarāoka kīṣuṣarīpakā'ā īaekarā.

Jesúre ṣuṣarīpakā'ā īatirā āta wi'iarā kire ne'ewa'rika

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Torā apika, José Arimateawejeakakire imaeka. (Judiotatarā īṣarimarā imatīyaitatakaki kimaeka). Suṣabatirāoka jiyiṣuṣaka ṣo'imajare kire ōñuka kimaeka. “Tuṣarāte wā'maekaki imarī, ritaja ṣo'imajare jia Jesúre jā'merāñu”, ārīrikaoka ōñuka Josére imaeka. Jesúre ṣuṣaririka ṣoto rā'irikoyīaja sajaritika simamaka, kūṣajjī sajarīwa'rika jērītariñmi ruṣu jieweibaraka nīmaroyīkarīmi ṣuririka. Suṣa imarī ñojimarīji āta wi'iarā Jesús majaka natariyaṣaeka. Suṣa simamaka okajājia jaritirā kīkīrimarīaja Pilato ṣo'irā a'ritirā Jesús ṣo'ia Josére jēñeka. ⁴⁴⁻⁴⁵ I'suṣaka kēṣakā'ā ā'mitiritirā, “Yee, ¿kopakaja kīṣuṣariritiyu bai?”, Pilatore ārīṣuṣajoaeka. Suṣa imarī surara īṣamakire Pilatore akaeka “¿Yaje rita simatīyayu?”, kire āñaokaro'si. “Rita sime”, surararāka īṣamakire kire ārīka ā'mitiritirā, Jesús ṣo'ia Josére ke'erūjeka. ⁴⁶ I'suṣaka kēṣakā'ā ā'mitiritirā, Jesúre buteokaro'si ī'rāto

sayapãia boia jáakaka Josére wapaĩjika. Supabatirã kipo'ia ruerĩ ke'rika mae. Kire rueweatirã sayapãiaپی Josére kire buteka. I'supaka kire baatirã āta wi'ia po'imajare baaekarã kire kitaeka. Sarã kire tatirã āta jo'bakapi sakitāteka. ⁴⁷ María Magdalena, María, José pakopitiyika kire kitaekarō'ō niaeka.

16

Ōñia Jesúre jaripe'rika

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Jērītarīmi, aiyate ka'raeka be'erō'ō María Magdalena, María Santiago pako supabatirã Salomé wāmeikopitiyika maekarakakorã ruṑuko'a wearūkia jia jiiĩsia nawapaĩjika, Jesús po'iarã yo'yeokaro'si. ² Ba'irabeũ'murirīmi* bikitojo wārīrika ña'rīpataeka poto na'rika āta wi'iarã. Aiyate warara'aekarō'ōjīte torã na'ririjarika. ³⁻⁴ Supabatirã natiyiaja ikupaka najaibu'arījarika:

—Āta jo'bakapi āta wi'ia natāteka, ħmaki maro'si se'etarāki ruku?— narību'arījarika.

Torã neyaeka poto āta jo'baka aṑerō'ōrã satapamaka niaeka. ⁵ Āta aṑerō'ōrã tapamaka ĩatirã, sarã nakākawa'rika. Torã kākawa'ritirã ĩaṑūataerã baakōrī nakākawa'rika kopēritapē'rōtopi, ĩ'rika bikirimaji saya boia jāĩkīte ruṑamaka niaeka. Kire ĩatirã rōmijāte puṑatatiyaeka. ⁶ Naṑuṑatamaka ĩawa'ri, ikupaka nare kērīka:

—Mija puṑata'si. Jesús Nazaretkaki yaṑua tetaekarã naṑatakīarapakite mo'arī mija i'tayu. I'supaka simako'omakaja kimabeyu ō'ōrã. Kīpuṑarīpakā'ā ō'ōrã kire nayayerapaka be'erō'ō kopakaja ōñia kijaripe'yu. Mia, ō'ōrã kire natakopēraparō'ōrã karemarīa kimajīka. ⁷ Mija a'pe. Kika wārūrimaja mirārāte, supabatirã Pedoreoka ikupaka mija bojape: “Mija ruṑubajirã Galilearã eyaokaro'si a'riweitiki Jesús. Mijare kibojatika upakaja torã kire mija ĩatōṑorāñu”, ārīwa'ri nare mija bojabe,— nare kērīka.

⁸ I'supaka kērīka ā'mitiritirã, puṑatatiyawa'ri tarabaraka rōmijāte ru'rīṑoriwa'rika. I'supaka simaeka ĩatirã naṑuṑataeka simamaka, aṑerāte samajaroka naboṑapibaberika.

Ōñia kijaripe'rika be'erō'ō María Magdalena wāmeika imaekakote Jesúre pemakotowirika
(Jn 20.11-18)

⁹ Najērītaroyikarīmi be'erō'ōkarīmi bikitojo ōñia Jesúre jaripe'rika. Bikitojo ñamiji ōñia jaripe'ritirã María Magdalena ṑō'irã mamarītaka Jesúre pemakotowiriū'mueka.

* 16:2 Domingo

Ī'potēñarirakamaki Satanárika ima koreka ña'rĭjãikarâte kiþoataeka miráko koimaeka. ¹⁰⁻¹¹ Kire ĭatirã, kika turitapaeka mirãrãte bojarĩ ko'rika. Ba'iaja þuþariwa'ri oþaraka nimaekarõ'õ naþõ'irã eyatirã ikupa nare kõrĩka: “Õñia Jesúre jayu ate. Kire ñiako'a simamaka ñañu”, aþaraka nare kobjakopeka. I'supaka nare kobjako'omakaja kore nayi'riberika.

*Kika wãrũeka mirãrã ĭ'parã þõ'irã Jesúre þemakotowirika
(Lc 24.13-35)*

¹² I'supaka nare kõrĩkopeka be'erõ'õ ĭ'parã Jesúka wãrũeka mirãrã Jerusalenpi na'ririþarika þoto nare kiþemakotowirika aþeaja ĭoiki jaritirã. ¹³ Pe'riwa'ritirã aþerã Jesúka wãrũeka mirãrãte sanabojaeka. “Jesúre yija ĭako'o”, nare nabo-jako'omakaja nare nayi'riberika ate.

“Ikupa yirika þo'imajare mija wãrõrãñu”, ãrĩwa'ri Jesúre bojaeka

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ I'sia be'erõ'õ kika wãrũeka mirãrã ĭ'rõũ'þuarãe'earirakamaki imaekarãre ba'aruþeakarõ'õrã Jesúre þemakotowirika. Naþõ'irã þemakotowiritirã, ikupa nare kẽrĩka:

—Õñia yijariþe'rapaka be'erõ'õ, ¿dako baaerã aþerã yire ĭaraparãte bojarapaka mija yi'ririþaþaberitiyarape?— ãrĩwa'ri nare kiwapeka.

¹⁵ I'supaka nare ãrĩtirã, ikupa nare kẽrĩka:

—Ritatojo wejearã mija a'þe, yirika ritaja þo'imajare õrĩþatarũ, ãrĩwa'ri nare sabojatapaokaro'si. ¹⁶ Yirika ã'mitiripẽawa'ri, “Jesúre yi'yuka ñime mae”, ãrĩwa'ri kirupuko'a jũjerũjeiki, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'ribesarãki. I'supaka simako'omakaja yirika ã'mitiripẽabeyukaro'si þuri ba'iaja kibaaika waþa ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã Tuþarãte kire þũatarãñu. ¹⁷ Mija ĭabe. Ikupa yire ã'mitiripẽairãte nabaabearãñu: Yirirã nimamaka tẽrĩwa'ribaji yirikapi Satanárika ima ña'rĭjãikarãreka þoatarijarirãñurã. Suþabatirãoka aþerã oka norĩbeyua najairãñu. ¹⁸ Ññaka nañi'akoperãka, suþabatirã okoa rĩmaka nukukoperãkaoka dakoa nare o'ribesarãñu. Þo'imaja jĩñurã þo'iarã naþitaka naja'aþearãka þotojo þo'imajare jãjirijarirãñu,— nare kẽrĩka.

Mabo'ikakurirã Jesúre a'rika

(Lc 24.50-53)

¹⁹ I'supaka maipamaki Jesúre nare ãrĩka be'erõ'õ Tuþarãte mabo'ikakurirã kire e'emiawa'rika. Suþa imarĩ kiþõ'irã kiritapẽ'rõtopi Jesúre ruþe mae, tẽrĩrikaja jiyiþupaoka õrĩrũkika imarĩ. ²⁰ Kimirĩwa'rika be'erõ'õ kika wãrũeka mirãrãte kirika

bojataparĩ a'rika. I'supaka bojataparabarakā nimaeka poto,
niakoribeyua p'o'imajare nabeaokaro'si Maiḡamakite nare
jeyobaaroyika, "Rita sime nabojaika", p'o'imajare ãñaokaro'si.
I'tojĩrãja sime ruḡu.

Hechos de los Apóstoles

Espíritu Santore mijare yiña'ajããrãñu, Jesúre arika

¹⁻² ¿Yaje mime Teófilo? Bikija pãpera miro'si yipũataũ'murape. Jesúre imaroyirapaka, supabatirã kiwãrõroyirapakakaka sapi mire yibojaþũarape. Ritaja mire yibojaikareka mabo'ikakurirã Tuþarãte kire e'emiaekarõ'õjirã miro'si yo'otiyirape. Mabo'ikakurirã Tuþarãte kire e'emiaerã baaeka ruþu kirika bojariroka bojarimaja kiwã'maekarãka kimaeka. Espiritu Santore kire jeyobamaka kiyapaeka upakaja nabaarũkiakaka nare kibojaeka. ³ Reyariþotojo õña kijaripe'rika be'erõ'õ irãkurimarã kimajaroka bojataþarũkirãte kipemakotowiriroyika. Iþarã þo'imajarakarĩmi i'supaka nare baabaraka Jesúre imaeka. "I'kitakijioka kime", nañaokaro'si supa kibaaroyika. Supa baabaraka "Ikuþaka yire yi'yurãte jã'mebaraka Tuþarãte nare imaruþutarãñu mae", ãþaraka nare kiwãrõrijarika.

⁴ Irãkuri naka rãritirã ba'abaraka kimaeka þoto, ikuþaka Jesúre nare bojareka're:

—Jerusalénrãja mija imabe ruþu. Maþaki Tuþarãte mijare bojaeka upakaja Espiritu Santore mijare kipũatarãñu. Supa imarĩ õ'õrãja kire mija ta'abe. Kopakaja mijare yibojaroyirapaka ã'mitiriroyiraparã mija ime. ⁵ Mamarĩþuri okoapi takaja ruþuko'a þo'imajare Juanre jũjeka. Maekaka þuri no'õjirãmarãja Espiritu Santore Tuþarãte mijare ña'ajããrãñu kiyapaika upakaja mija imawãrũokaro'si,— kika wãrũekarãte kãrika.

Mabo'ikakurirã Jesúre a'rika

⁶ Irãrĩmi ate Jesúka rãritirã ikuþaka kire narika:

—Yija iþamaki, "Maekaka þuri Romatatarãte þoataturã Israel ka'iakarãre yijã'merãñu Tuþarãte þũataekaki imarĩ", ¿yaje meñu je'e?— kire narika.

⁷ Supa napakã'ã ikuþaka nare kãrika:

—Marãkã'ã baaturã mija õrĩrũkimarã sime. Maþaki Tuþarã irĩkaja sõñuka. ⁸ I'supaka simako'omakaja Espiritu Santore mijare ña'rĩjãirãka þoto, okajãjia mija jarirãñu. I'supaka jariwa'ri aþea wejearã a'ritirã, yika imaekarã imarĩ, yimajaroka nare mija bojarãñu. Jerusalénrã, Judeaka'iarã, Samariaka'iarã, supabatirã ritatojo wejearekaoka, yimajaroka mija bojarirãñu,— nare kãrika.

⁹ I'supaka nare kērika be'erō'ō, kire nayoiyukā'āja, mabo'ikakurirā ke'rika. Oko ūmakakarā keyawa'rika poto kopakaja kiōiberika. ¹⁰ Ke'pakā'ā wejepeparāja nañakoarika. I'supaka nimekā'āja ikuparō'ōpiji īparā ángelrāka boia jariroaka jāēkarā naḡō'irā pemakotowirirākaekarā. ¹¹ Topi ikupaka nare narīka:

—Galileakarā, wejepeparāja mija ñakoaria'si mae. Mijaka imaroyirapaki mabo'ikakurirā Tuparāte kire e'emiamaka mija ĩaikijioka topi mija ḡō'irā etarāki ate ke'yu upakajaoka,— nare narīka.

Judaswāsa ō'torā Matīare ne'eka

¹² Olivos wāmeika pusiarā nimaeka apóstolrāka. I'sia be'erō'ō Jerusalénrā naḡe'rika mae, nimaekarō'ōpi koyikuriji simaeka simamaka. ¹³ Wejearā eyatirā wi'iarā neyaeka. Īmika wi'iareka mirīwa'ritirā, kurarakarā ī'rākō'rīmatorāja neyaeka. Ikupati nimaeka torā eyaekarā: Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeo maki Santiago. Supabatirā aḡerā imaekarā Simón Celote, supabatirā Santiago maki Judas. ¹⁴ Jesús be'erō'ōkarā, kipako María, supabatirā aḡerā rōmijāḡitiyika ī'rākō'rīmatorāja narērīroyika ī'rīka upakaja pupajoawa'ri Tuparāka jairā.

¹⁵ I'supaka nabaaroyika poto Jesúre ā'mitiripēarī naka narērīroyika, ciento veinte rō'ōjīrā ḡo'imaja nimaeka. Ī'rākuri i'sirakamarā watopekapi mi'mirīkatirā ikupaka Pedrore nare bojaeka:

¹⁶ —Wātaka ñoñurā, mija ā'mitipe. Bikija mañeki David imaroyikaki Espiritu Santore kire āpakā'ā, Jesúre nañi'aerā Judare bojajāārūkiakaka, kio'oeka. ¹⁷ Mia je'e, yijakakiji Judare imakoperoyirape. Jesúka yija imaokaro'si yijare kiwā'maeka upakaja kiwā'maekaki. ¹⁸ (I'supaka imariḡotojo niñerū yapawa'ri Jesúre kibojajāārape. Kibojajāārāpaka wapa mirāka kipe'atarapakapi ka'ia nawaruarape. Sarā mae kirupuko'api ña'rītirā, kiñe'mea kijāwatarape kitapisia ḡoripateribaka. ¹⁹ I'supaka kibaaeka ā'mitiritirā, Acéldama Jerusalénkarāre sawāmejī'aeka i'sia ka'ia. Nokapi, “Riweka'ia”, ārīrika simaeka).* ²⁰ Ikupaka Davidre bikija o'oeka:

“Baiḡarāmarīa wi'ia jariwa'rīrāka sarā imaekakite a'ritapawa'rika simamaka. Apika etatirā sarā imaberijīki.”

Topi ḡuri,

“Apika o'atirā kiba'iraberū”, ārīwa'ri David imaroyikakite o'oeka upakaja Judare baaeka.

* **1:19** Probablemente la información en versículos 18 y 19 no fue dicho por Pedro, sino es añadida por Lucas, el escritor para ayudar el lector entender que pasó a Judás.

21-22 I'supaka kibaaeka simamaka kire o'arika sime mae. Mia, maipamaki Jesúre maṗō'irã imaroyirapaka ṗoto makaja imaroyirapakite ma'eye'e. Juanre ruṗuko'a Jesúre jūjemaka ãekaki, mabo'ikakurirã Jesúre a'rikarō'ōjĩrã maka imaroyirapaki kimajĩñu. Supabatirã reyaripotojo òñia Jesúre jariṗe'rika be'erō'ō kire ãekakioka kimarākareka jia simarãñu,— Pedrote nare ãrĩka.

23 Torãjĩrã mae, i'ṗarã torã imaekarãte nawã'maeka. “José, Matíasṗitiyika nime jia ṗupakirã”, narĩka. José Barsabás kiwãmea imako'omakaja aṗewãme Justo kire narĩka.
24-25 Torãjĩrã mae,

—Yija iṗamaki Jesús, mi'i imaki ritaja ṗo'imajare ṗupajoaika òñuka. I'supaka simamaka “I'i kime Judas ò'toarã o'arũkika mijaka wãrōrimaji”, ãrĩwa'ri yijare miōrĩrũjebe. Mia je'e, Judas ṗuri yijare a'ritapaparapaki ba'iaja baarika yaṗawa'ri. Supa imarĩ maekaka ba'iaja baariwapa tiyibeyurō'ōrã kime,— kire narĩka.

26 Supa imarĩ José wãmea ãtarã no'ojĩ'aeka, supabatirã Matías wãmea aṗorã. Topi mae jotoarã jããtirã, sanajãjeeka mamari ña'rĩrãñuo ãaokaro'si. Siatirã, “Matías kime Tuparãte wã'maiki”, narĩka. Torãjĩtepi i'ṗoũ'puarãe'earirakamakiro'si kijarika mae.

2

Espíritu Santore nare ña'rĩjãika

1 Pentecostés* bayarĩmi seyaeka ṗoto Jesúre yi'yurãte ni-maupatiji i'rãkō'rĩmatorãja narērĩkũ'ika. 2 Ikuṗarō'ōṗiji jãjia wĩrõa baeika upaka sokaarika wejeṗemapi. I'sia wi'iarã ruṗataekarã nimaupatiji jia sana'mitirika. 3 Supabatirã ṗekajũ'rẽika upaka simamaka niaeka. I'supaka ṗekajũ'rẽikapĩ ṗibitirã nimaekarakamakireje saña'rĩṗeika. 4 Sapi Tuparãte ṗũataekaki Espíritu Santore nare ña'rĩjãika. Nareka ña'rĩjãitirã aṗerã oka na'mitiribeyua imakoṗeikaja nare kijaiwãrũrũjeka. I'supaka kibaamaka nimaekarakamakiji rakakaja jairã najarika kijã'meka upakaja.

5 I'sia ṗoto judiotatarã imariṗotojo aṗerō'ōrã ṗo'ijirikarãoka Jerusalénwejearã imaekarã. I'sirokapĩ ãrĩwa'ri rakaka oyiaja jairã nimaeka. I'supaka imariṗotojo jia Tuparãte jiyiṗupayeeirã nimaeka. 6-7 Torãjĩrã mae wĩrõa baeika upaka okaaririka ã'mitiritirã, i'rãoka torã rērĩkarã. Torã eyatirã rakakaja jairã imariṗotojo nokarokapĩ jairãte ã'mitiyurã nimaeka. I'supaka simamaka jimarĩa naṗupataeka. Topi natiyiaja ikuṗaka najaibu'aeka:

* 2:1 Fiesta judía que se celebraba cincuenta días después de la Pascua.

—Galileakarā nime. ⁸ Tokarā imariṗotojo ġmarākā'ā mija oka, suṗabatirā yija oka ṗariji najaiyuje'e? ⁹⁻¹¹ Ī'rātatarā maime. Mija ĩabe: Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, Frigia, Panfilia, Egipto, suṗabatirā Cirenewejea a'riwa'ri Libia, suṗabatirā Romakarā maime. Creta, Arabiapi i'taekarāoka imarā maka. Suṗabatirā Romapi i'taekarā, judiorāka, suṗabatirā Tuṗarāte jiyiṗupayeerijayurāoka imarā naro'si. Suṗa imariṗotojo, tērīwa'ribaji jia Tuṗarāte baarimajaroka mokapiji maka Galileakarāre jairijiyu,— āriṗu'abaraka nimaeka.

¹² Puṗatatiyawa'ri, marākā'ā āriṗika imabepakā'ā ikupaka narīka:

—ġDakoapi āriṗa'ri suṗa nabaayu?—

¹³ Suṗabatirā aṗerimarā ṗuri,

—Nukuwejabiyu,— āṗaraka ba'iaja neewā'imarīka.

Torā etaekarāte Pedrote bojawārōeka

¹⁴ I'suṗaka nañua ā'mitiritirā, Pedro, kijeyomarā ĩrōū'puarāe'earirakamarā ṗitiyika jia wāārō'ōrā nawirirīkaeka. Torājīrā jājirokapi ikupaka Pedrote ārika ritaja torā imaekarāte ā'mitiyaokaro'si:

—Judiorāka aṗerō'ōpi i'taekarā, suṗabatirā Jerusalénkarāoka jia mija ā'mitiṗe ruṗu. ¹⁵ “Nukuwejabiyu”, yijareka mija āriko'omakaja wejabiribeyurā yija. Sajē'rākamarā simamaka imabeyurā ruṗu ukuwejabiyurā. ¹⁶ Ikupaka simatiyayu. Yijare mija ĩaika, “I'suṗakaja simarāñu”, Tuṗarārika bojaĳirimaji, Joel imaekakite ārika. Mia je'e:

¹⁷ “Ō'ōĳitepi ñamajī wejetiyia seyarāñurō'ōĳīrā Espiritu Santore ritatojo wejeareka imarāte yiña'ajāārāñu. Suṗa imarī mija makarā yirika bojarimaja nimarāñu. Bikirimajare ṗuri wāārō'ōrāja yibaarūkia ñiarūjerāñu. I'suṗaka simako'omakaja ṗakiarāte ṗuri nakārōmarō'ōpi nare sayibearāñu.

¹⁸ Torājīrā mae, Espiritu Santore yiña'ajāārāñu yijā'meika upakaja baairāte. Rōmijāte, ĩmirĳareoka i'suṗaka yibaarāñu yirika bojariroka bojarimaja nimaokaro'si.

¹⁹ Mija jērāko'abeyua wejeṗemarā mijare yibearāñu. Suṗabatirā ritaja wejeareka i'suṗaka yibaamaka, ‘Tērīriki kime Tuṗarā’, ṗo'imajare āriṗāñu. I'suṗakajaoka ṗitā'muapi ṗuyurā, suṗabatirā ṗeka jū'rēika ũmakapupakā'ā niarāñu.

²⁰ Mia je'e, ĩmikaki aiyate neiñamita'rimaka, ñamikakioka, riwerō'ōĳīrā jū'aka jarirāki. I'suṗaka simarāka ṗoto wejetiyia seyamaka, jia suṗabatirā ba'iajaoka ṗo'imajare baeeka ĩatirā, sawapa maipamaki Tuṗarāte

nare baarãñu. Imatiyairĩmi simarãñu i'supaka kibaarãñurĩmi.

21 'Ñipamaki, ba'iaja baaiki ñime. Ba'iaja yibaaika miye'kariabe', yire ãrĩrãñurate puri, ba'iaja nabaeka wapa Tuparãte nare baabesarãñu", Tuparãro'si Joelre o'oeka,— ãrĩwa'ri Pedrote nare bojaeka.

22 Sabe'erõ'õjite ikupaka Pedrote nare ãrika ate:

—Mija ã'mitipe Israelkarã. Jesús Nazaretkaki Tuparãrikapi maikoribeyua mijare baabearoyikaki. I'supaka Tuparãte baaeka simamaka “Kijã'meka upakaja Jesúre baaeka”, ãrĩwãrũirã mija ime. ²³ I'supaka simako'omakaja, Jesúre ã'mijãraparã, kire okabaaraparã mija ime. Supabatirã yapua tetaekarã kire mija patakãrũjeka. I'supaka mija baarũkia õritikaki Tuparã puri. “Ba'iaja kire nabaarãka imako'omakaja yi'i puri jia pupajoawa'ri Jesúre pũatarãki”, Tuparãte ãrika.

24 Ba'itakaja jũabaraka Jesúre reyako'omakaja Tuparã puri õña kire jaripe'rirũjekaki, reyariba'imarika Jesúre imaeka simamaka. ²⁵ Supa imarĩ mañeki, David, Jesúre imarãkakaka pupajoawa'ri, ikupaka kio'oeka:

“Maipamaki, yikaja yire jeyobaabaraka mime. Supa imarĩ wayupĩ'ribeyuka yi'i.

26 Supa imarĩ jĩjimaka yipupakapi ñime. I'supaka simamaka jĩjimakapi mika yijaiyu. Supabatirãoka 'Reyaripotojo õña yijaripe'rirãñu', ãñuka ñime.

27 Maipamaki, miyapamaka, reyairãte nayayeirõ'õrã imarũkimarika ñime. Supabatirã mirikitaki imawa'ri, miyapaika upakaja baarimaji ñimamaka yipõ'ia mirabarũjebesarãñu.

28 Supa imarĩ õña yire mijaripe'rirũjerãñu. Supabatirã jia jĩjimaka ñimarãñu ate mika imawa'ri”, ãparaka David imaekakire o'oeka're.

29 Mija ã'mitipe yijeyomarã. Mañeki David imaekakite reyamaka õ'õrãja kire nayayeka supakaja kimajapema õiñujua ruþu. ³⁰ Supa imarĩ kiro'si imarũkiakamarĩa pupajoabaraka supa Davidre ãrika. Ñamajĩ imarũkiakaka bojarimaji kimaeka. I'supaka imarĩ, “Ñamajĩ i'rĩka yiriparãmi kimarãñu Tuparãte pũatarũkika, yupakajaoka ipi imarũkika”, ãrĩwa'ri David imaroyikakite pupajoaeka, Tuparãte kire õrĩrũjemaka. ³¹ Sõñuka imarĩ, “Jã'merimaji Tuparãte pũatarãñuka reyaripotojo õña jaripe'rirãki. Supabatirã reyaekarãte imarõ'õrã imabesarãki imarĩ, kipo'iaoka rababesarãka”, ãrĩwa'ri kio'oeka're. ³² Jesúre reyarapaka be'erõ'õ, kire yija ãrape ate. Supa imarĩ “Tuparãja supa kire baarapaki”, yija ãrĩwãrũyu. ³³ Mabo'ikakurirõ'õpi imatirã Tuparãte akaeka Jesúre. Supa imarĩ Tuparãte imarõ'õrã kiritapẽ'rõto

jijipupayeerükirō'ōpi kirupe mae. “Ō'ōrā jā'mebaraka ñima upakaja Espiritu Santore mipūatabe”, Jesúre kērīka. Supa imarī Jesús mae yijare Espiritu Santore ña'ajāēkaki. Mae mija ĩako'a, mija ā'mitiriko'a, Espiritu Santore yijare ña'rījāikakaka sime. ³⁴ Ate David imaekakirika ikupaka mijare yibojayu. “Yi'iji i'supaka ñimarāñu”, āriwa'rimarīa Davidre so'oeka. Dakoapi āriwa'ri ritikaja Tuparā pō'irā kipo'ia mirīwa'riberijiki iki. I'supaka simamaka Jesúre mirīwa'rirūkia simamaka ikupaka Davidre o'oeka:

“Yiritapē'rōto jijipupayeerükirō'ōpi mirupabe,

³⁵ mimajamarāre yitērīpatayuju', Tuparāte āñu Ñipamakire”, āriwa'ri David imaekakite o'oeka.

³⁶ Supa imarī ritaja Israelkarā, ika jia mija ope: Yapura tetaekarā mija jāēkakitejeoka Jesúre, Tuparāte po'imaja ĩpamaki imarūjeka, supabatirā Jā'merūkika kire kiwā'maeka,— āriwa'ri Pedrote nare bojaeka.

³⁷ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, jimarīa ba'iaja pupariwa'ri ikupaka Pedrorākare narīka:

—¿Yija jeyomarā, marākā'ā yija baarāñu je'e mae?—

³⁸ Topi ikupaka nare kērīka:

—Ba'iaja mija baaika ja'atirā jia mija imabe. Supabatirā, rupuko'a mija jūjerūjebe, “Yijare tāārimaji Jesúre ime”, āriwa'ri. I'supaka mija baamaka, ba'iaja mija baaika ye'kariatirā Espiritu Santore Tuparāte mijare ña'ajāārāñu. ³⁹ Espiritu Santore mijare kipūatarāñu, supabatirā mija makarā, mija riparāmerā, supabatirā yoepi i'taekarāteoka. “Yimakarā upakaja mija imarāñu”, kērīka upakaja y'rirāñurā upatireje Espiritu Santo kiña'ajāārāñu,— Pedrote ārika.

⁴⁰ Torājīrā mae ikupaka nare kiokajāārījarika:

—“Ba'iaja yija baaika yijareka ye'kariatirā, yijare mitāābe”, āriwa'ri Tuparāte mija jēñebe ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ba'iaja baairā po'imajapitiyika mija a'ria'si āriwa'ri,— nare kērīka.

⁴¹ I'supaka kibojaeka jījimaka ā'mitiriwa'ri tres mil rakamaki Jesúre yirīkarā. I'supaka imawa'ri rupuko'a najūjerūjeka mae. ⁴² Supabatirā apóstolrākare wārōika ā'mitirirā napō'irā narērīroyika. Nawārōika y'i'riwa'ri sana'mitiripēarija'ataberika. Supa imarī ĩrīka ta'iarāja pupajoairā najarika mae. I'supaka imawa'ri, ĩrākuri jariwa'ririmarīaja rērīkū'itirā napibaba'aroyika, supabatirā Tuparāka najaika. Supabatirā, “Ika ima Jesús po'ia upaka ima. Mare tāārimaji kime”, āriupajoabaraka pan napibaba'arījarika.

Jesúre yi'yurā ikupaka imaekarā

⁴³ Apóstolrāka rīkimakaja maikoribeyua beaekarā, i'supaka nabaarūkia Tuparāte nare ja'ataeka simamaka. I'supaka

nabaaika ĩawa'ri jimarĩa ritaja Jerusalénkaräre puṗataeka. 44-45 Jesúre yi'yurā puṗi ĩ'rĩka ta'iarāja puṗajoaekarā. Suṗa imawa'ri natiyiaja nayapaika uṗakaja najeyobaabu'aeka. Aṗerikuri naba'irĩjia, naka'iaoka nijika sawaṗa e'etirā najeyomarāte yaṗaika ko'aṗitorāja niñerū nare ĩjirā. 46-47 ĩ'rārĩmi jariwa'ririmarĩaja, ĩ'rĩka ta'iarāja puṗakirā imarĩ, Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōrĩriwi'i pēterā narērĩroyika. Suṗabatirā najeyomarāre akawa'ritirā nawĩ'iarā piyia Jesúre ba'aeka uṗakaja paṇ naṗibaba'aeka kire jiyiṗuṗaka ōrĩwa'ri. I'suṗaka baatirā jiiroka puṗarĩtirā ba'arika naṗibaba'aroyika, Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōñurā imawa'ri. I'suṗaka nabaamaka ĩatirā “Jiitaka baairā nime”, ritaja pu'omajare nareka ārĩpuṗajoaeka. ĩ'rārĩmi uṗakaja torā rĩkimabaji Maiṗamakire tāāekarāte puṗuwa'rika, kire yi'yurā kimaruṗjekarā imarĩ.

3

Bitamajite Pedrote jieka

¹ ĩ'rārĩmi uṗakaja rā'irā Tuṗarāka jairĩ judĩorākare eyaroyika Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōrĩriwi'iarā. Torāĩrā mae ĩ'rārĩmi Pedro, Juanṗitiyika torā Tuṗarāka jairĩ na'rika. ² Torā ĩ'rĩka bitamaji pu'ijirikakite koṗerekarā ruṗaeka. I'suṗaka kimamaka ĩ'rārĩmi uṗakaja kijeyomarāre kire kōkewa'riroyika. I'suṗaka kire baatirā koṗereka Jiyurika añua wāmeika rō'ōrā kire naruṗataroyika. Torā ruṗatirā wayuoka kibaayu ārĩwa'ri “Niñerū kūṗajĩ yire mija ĩjibe”, āṗaraka kimaeka. ³ Pedrorākare torā kākāerā baaeka ĩatirā,

—Yire mija wayuĩabe kūṗajĩ,— nare kērĩka.

⁴ Topi,

—Ō'ōrā miabe,— Pedrote kire ārĩka.

⁵ Suṗa kēṗakā'ā “Mae kūṗajĩ yire nijirāñu je'e”, ārĩwa'ri jia nare kiyi'rika.

⁶ —Niñerū puṗi yire imabeyua. Aṗeakaka imatiyaika mire yijeyobaarāñu. Jesucristo Nazaretkakire yire jā'mekaṗi ārĩwa'ri, “Mi'mirĩkatirā jia a'yuka mijape”, mire ñañu,— Pedrote kire ārĩka.

⁷ I'suṗaka kire ārĩtirā kĩpitaka ritape'rōtopi ñi'atirā Pedrote kire mi'marĩkaeka. I'suṗaka kire kibaamaka kiū'pua, kiāñarakaoka jiika mae. ⁸ Suṗa imarĩ kibu'rĩrĩkaeka. Suṗabatirā Pedrorākaṗitiyika Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōrĩriwi'iarā buṗurĩkewa'ritirā kikākawa'rika mae. “Jia Tuṗarāte yire baayu, bitamaji uṗaka ñimareka yire kijieyu”, ārĩwa'ri jĩjimaka kimaeka. ⁹ Kituritaṗamaka torā imaekarāre kire ĩaeka. Suṗabatirāoka “Jiitaka Tuṗarāte yire baayu!”, kēṗakā'ā na'mitirika. ¹⁰ Suṗa imarĩ kire ĩatirā “Niñerū jēñebaraka

Jiyurika añua wāmeika kopereka rō'ōrā ruḡako'okaja kimema. ĸMarākā'ā simamaka i'suḡaka kijayu je'e?", narīka.

Tuḡarāte jiyiḡuḡaka ōrīriwi'i ḡēte Salomón wāmeika imaekarō'ōrā ḡo'imajare kibojaeka Pedro

¹¹ Bitamaji imakopēkaki, Pedrorākakaja kimajipaeka. Tuḡarā jiyiḡuḡaka ōrīriwi'i ḡēte Salomón wāmeika imaekarō'ōrā i'suḡaka nimaeka. I'suḡaka kima ĩtirā ḡuḡatawa'ri, rīrīra'atirā rīkimarāja ḡo'imajare torā etaeka.

¹² Torā netamaka ĩtirā, ikuḡaka Pedrote nare ārīka:

—Mija ḡuḡata'si yitā'omaja Israelka'iakarā. Yijapi ārīwa'rimarīa i'suḡaka kijayu. Suḡabatirā “Tērīritarā imarī noñu upakaja kire najieko'o”, yijareka mija ārīḡuḡajoa'si. Suḡabatirā “Aḡerā bo'ibajirā jia Tuḡarāte yi'yurā imawa'ri suḡa kire nabaako'o”, mija ārīa'sioka. ¹³ Ikuḡaka simatiyayu: Mañekiarā, Abraham, Isaac, suḡabatirā Jacobrākare jiyiḡuḡaka ōrīkaki Tuḡarāte yapaeka upakaja baaekaki kime Jesús. I'suḡaka kimamaka ritaja ḡo'imajare jiyiḡuḡaka ōrīrūkika Tuḡarāte kire imarūjeka. Kire ĩariḡe'yowa'ri ĩparimarāre kire mija okabaaeka “Kire mija jāābe”, ārīwa'ri. I'suḡaka mija ārīko'omakaja Pilato ḡuri ba'iaja kire baarika yapaberikopēkaki. ¹⁴ Tuḡarāte yapaika upakaja baiki Jesúre ḡoatarikopakaja Barsabás, ḡo'imajare jāārimajiratakiteje Pilatore mija ḡoatarūjeka. ¹⁵ I'suḡaka baawa'ri ḡo'imajare ōñia imajiparika ja'atarimajire mija jāārūjeka. I'suḡaka kire mija baako'omakaja, Tuḡarā ḡuri ōñia kire jariḡe'rirūjekaki. Kire ĩaekarā imarī, “Ōñia kime mae”, yija ārīwārūyu. ¹⁶ ĩ' bitamaji imakoperoiyirapakite ōñurā mija ime. Jesúre yi'yurā yija imamaka kiū'ḡua kire kijieyu. Kire ĩtirā “Rita sime, Jesúre kire jieika”, mija ārīwārūyu.

¹⁷ Nōñua sime yijeyomarā, mija ĩparimarāḡitiyika ōrīḡūaberiwa'ri Jesúre mija jāārūjeka. ¹⁸ “I'suḡaka simarāñu”, Tuḡarāte ārīka simamaka suḡa simarape. Mia je'e, bikija ikuḡaka Tuḡarāro'si bojaĳirimajare ārīka: “Cristore ba'iaja baawā'imarītirā kire najāārāñu”, narīka. ¹⁹ Sōñurā imarī, “Ba'iaja kire yija baarapaka yijareka samiye'kariabe”, Tuḡarāte mija aḡe mijare sakiye'kariaokaro'si. I'suḡaka mija baarākareka mijare kijeyobaaika jia ōñurā mija imarāñu. ²⁰ I'suḡaka mija imamaka Cristore mija ḡo'irā Tuḡarāte ḡūatarāñu ate. Bikijarāja “ĩ' nare Jā'merūkika”, Tuḡarāte ārītikaki kime Jesús. ²¹ Maekaka mabo'ikakurirā Jesucristore ime ruḡu. “Mae ritatojo wejea jierī me'ḡe”, Tuḡarāte kire ārīrāñurīmi ō'ōrā etarūkika kime. Ika yibojaika upakaja Tuḡarāro'si bojaĳirimaja bikija kirirā imai'tara'aekarāte ārīka. ²² Mia je'e, ikuḡaka Moisés imaroyikakite bojaeka

mañekiarâte: “Maipamaki Tuparãro'si bojarimaji ñima upakaja apika kirika bojarimajire kipũatarãñu. I'supaka baarãñuka matataki imarãki, supabatirã ritaja kãrĩrãka upakaja mija yi'pe. ²³ Kẽñu upakaja yi'ribeyurãte puri topi kire p̄oatãtirã, kire kiriatarãñu”, ãrĩwa'ri Moisés imaroyikakite bojaeka.—

²⁴ Apea ikupaka Pedrote ãrĩka:

—Samuel imaroyikaki, supabatirã kibe'erõ'õ Tuparãro'si bojaĩjirimajaoka, maekaka imarũkiakaka, simaupakaja bojaekarã naro'si. ²⁵ Bikija, mañekiarãte Tuparãte bojatika nabojaeka kiro'si bojaĩjirimaja. “Moiséte imaeka upaka apika yirika bojaĩjirimajire yipũatarãñu”, ãrĩwa'ri mañekiarãte Tuparãte bojatika simamaka, simaupakaja sime maro'si mae. Ikupaka Abraham imaekakite Tuparãte bojaeka: “Jia ritaja p̄o'imajare yibaarãñu, miriparãmipi ãrĩwa'ri”, Tuparãte kire ãrĩka. ²⁶ Mia yijeyomarã Israelkarã, Tuparãte yapaika upakaja baarimaji kime Jesús. Õ'õrã Tuparãte kire pũataeka poto mamarĩ maro'si kire kipũataeka jia mare kibaaokaro'si. Ba'iaja mabaaike maja'ataokaro'si i'supaka Israelkarãro'si kibaaeka,— Pedrote nare ãrĩka.

4

¹⁻² “Najããekaki imariopotajo õña Jesúre jaripe'rika. I'supaka kibaaeka simamaka mareoka Tuparãte õña jaripe'rirũjerãñu”, Pedro Juanpitiyika p̄o'imajare bojabaraka imaeka poto napõ'irã netaeka kurarãka, saduceokaka pupajoairã, supabatirã Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'ia ãrĩrĩrimaja ipamakioke. Kopakaja na'mitiritika simamaka, jimarĩa boebaka nimaeka. ³ Supa nabaamaka Pedro, Juanka iparãte wẽkomaka imariwi'iarã nare ne'ewa'rika. Na'itakarã sajakã'ã “Waeroka bikitojo naka majaiye'e”, narĩpupajoeka. ⁴ I'supaka nare nabaako'omakaja, Jesús majaroka kibojamaka ã'mitiritirã sayi'yurãte rĩkimarãja imaeka. Mia je'e, imirĩatakaja majoajikareka cinco mil rakamarãrõ'õjĩrã Jesúre yi'yurãte imaeka Jerusalénreka.*

⁵⁻⁶ Topi mae bikitojo Jerusalénrãjaoka, judiotatarã iparimarã, supabatirã Moisére jã'meka wãrõrimaja, supabatirã pakiarimarãpitiyika torã narẽrĩka. Kurarãka ipamaki imatiyaiki Anás, supabatirã Caifás, Juan, Alejandroraoka imaekarã. Supabatirã Anás tã'õmajaoka torã imaekarã. ⁷ Supa imarĩ Pedro, Juanpitiyika wẽkomaka imariwi'iarã imaekarãte Anãre akarũjeka. Mae kipõ'irã eyatirã kiwã'tarã narĩkataeka poto, ikupaka nare kijẽrĩaeka:

* 4:4 Probablemente hubo mucho más creyentes contando las mujeres y niños también.

—¿Maki i'supaka baarika mijare jā'merapaki? Supabaturā, ¿marākā'ā simamaka bitamajite mija jierape?— nare kērīka.

⁸⁻⁹ I'supaka kēpakā'ā, Espiritu Santore kire jeyobaamaka ikupaka Pedrote yi'rika:

—Yija ĩparimarā, pakiarimarāoka, mija ā'mitipe ruḡu. Makire yijare jā'memaka bitamajite wātawa'ri kire yija jierape āriwa'ri mijare sayija bojaerā baayu mae. ¹⁰ Mija ā'mitipe Israelkarā. Jesús Nazaretkakite jā'meikapī āriwa'ri ĩĩ bitamajite yija jierape. I'supaka yijare baarūjerapakite yapua tetaekarā mija jāārapaka simako'omakaja ōñia Tuḡarāte kire jaripe'rirūjerape. ¹¹ Mija ā'mitipe, bikija David imaekakite ikupaka o'oeka:

“Wi'ia baarimaja, āta i'rō mija taaeka. I'supaka simako'omakaja apika i'sio ātapī wi'ia kibaamaka aḡo āta tērīwa'ribaji imatiyaio sajarika”, āriwa'ri David imaroyikakite o'oeka, Tuḡarāte ḡūatarūkikate ḡuḡajoaweibaraka.†

¹² Jesucristo ĩrīkaja imaki ritatojo wejeareka ḡo'imajare tāārūkika Tuḡarāte ḡūataekaki. Maki apika imabeyuka Jesús upaka baaiki,— Pedrote nare ārīka.

¹³ Pedro, Juanḡitiyika kīkirimarāja najaimaka ā'mitiritirā, ĩparimarāre ḡuḡataeka. “Jia ḡapera wārūtiyaberikarā imariḡotojo jīitakaja najaiyu, Jesús jeyomarā mirārā imarī”, narīḡuḡajoaeka. ¹⁴ Bitamajite Pedrorākaka imamaka ĩawa'ri, “Ba'iaja mija baayu”, ĩparimarāre nare āriwārūberika. ¹⁵⁻¹⁶ Torājīrā mae, ḡēterā ĩparimarāre nare ḡorirūjeka. ḡēterā na'rika be'erō'ō natiyiaja ikupaka najaibu'aeka:

—¿Marākā'ā nare mabaarāñu mae? Ritaja Jerusalénkarāre ōrīḡatayu bitamajite najieka. Supa imarī “Wapuju pakirimaja nime”, marīwārūberijīka sime. ¹⁷ I'supaka simamaka bitamaji majaroka ā'mitirimarā sime. Supa imarī ikupaka nare marīye'e mae: “Jesurika ḡo'imajare mija jaimirīrīkawa'rīrākareka ba'iaja mija jūarāñu”, nare marīye'e,— āriwa'ri ĩparimarāre jaibu'aeka.

¹⁸ I'supaka baaweatirā nimaekarō'ōrā nare akatirā, ikupaka nare narīka:

—Jesumajaroka ḡo'imajare mija wārōa'si mae, — nare narīkoḡeka.

¹⁹ I'supaka ĩparimarāre nare āpakā'ā, ikupaka nare nayi'rika:

—Mija āñua yija yi'rijīkareka, Tuḡarāte yi'ribeyurā yija jarijīñu. ¿Tuḡarāte yi'rīrikopakaja, mijare yija yi'rijīñu

† 4:11 La figura de la piedra quiere decir: Ustedes, los jefes de los judíos rechazaron a Jesús. Aunque ustedes lo hicieron así, él es el único que pueda reconciliar la gente con Dios.

bai je'e? Tuparāte ĩaika wājitāji, ĩdika jiiibaji imaje'e, mija p̄upajoaikareka? ²⁰ Jesúre ārika yija ā'mitirika mirāka, kibaaroyika yija ĩaekaoka, bojarija'ataberijirā yija ime, — narīka.

²¹⁻²² I'supaka napakā'ā,

—Samija bojarimirīrkawa'ria'si. I'supaka mija baarākkareka, ba'iaja mija jūarāñu,— ĩparimarāre nare ārika.

Bitamaji imakopekakire tupakā'ā ĩawa'ri, jia p̄o'imajare jiyipupaka Tuparāte ōrika. Supabatirā najiekaki, ĩ'parā p̄o'imaja pemawa'ribaji wejejē'rāka eyawa'yuka kimaeka. I'supaka p̄o'imajare imamaka kikiwa'ri ba'iaja Pedrorākkare baabekaja ĩparimarāre nare p̄oataeka.

“*Jesúrika bojariroka bojabaraka nimarū', āriwa'ri, yijare mijeyobaabe*”, āparaka Tuparāte najēñeka

²³ Poriwa'ritirā najeyomarā p̄ō'irā Pedrorākkare eyaeka. Nap̄ō'irā eyatirā kurarāka, supabatirā pakiarimarāre jaika nare nabojaeka. ²⁴ Sā'mitiritirā ĩrīka ta'iarāja p̄upakirā imarī ikupaka Tuparāte najēñeka:

—Yija ĩpamaki, ritaja ōñuka mime. Supa imarī mi'ijioka imaki wejepema, ka'ia, riapakiaka, supabatirā ritaja sareka imarūkia baaekaki. ²⁵ Bikija, yija ñeki David, miyapaika upakaja baaroyikaki Espiritu Santore kire jeyobaamaka ikupaka kio'oeka:

“ĩDako baaerā judiotatarā, judiotatamarīrāoka Tuparāte boe-bariwa'ri, ba'upakaja kire nabaari-pupajoaeka?”

²⁶ Ritatojo wejeareka imarā ĩparimarā, supabatirā p̄o'imajare imaruputarimajaka rērītirā, imaweitikaja nimaeka ba'iaja mire baaerā. Supabatirā 'Jā'merimaji kimarū', āriwa'ri mi-pūataekakiteoka ba'iaja baaokaro'si nimaeka”, āriwa'ri kio'oeka.

²⁷ Rita Davidre o'oeka upakaja simarape yija wejearā. ĩpi Herodes, supabatirā Poncio Pilato, apetatarā, supabatirā Israelka'iakarāoka ĩrīka ta'iarāja p̄uparitiirā nimaeka. Miyapaika upaka baarimaji mi-pūataekakire ba'iaja baaokaro'si i'supaka napupajoaeka. ²⁸ Bikijarāja “I'supaka nabaarāñu”, merīka upakaja imawa'ri supa nabaarape. ²⁹ Yija ĩpamaki, yijare mia'mitipe. “Ba'iaja mija jūarāñu”, yijare nañua miye'kariria'si. Jia mire yi'yurā yija imamaka yijare mijeyobaabe. Supabatirāoka dako werikimarāja Jesús majaroka yija wārōerā yijare mijeyobaabe. ³⁰ Tērīriki imarī wāmarīa imarāte jiebaraka maikoribeyua mibeabe, “Jesúpi āriwa'ri i'supaka sime”, p̄o'imajare āñaokaro'si,— Tuparāte narīka.

³¹ Tuparāte najaiweaeka poto, nimaekarō'ō ka'ia iyika. I'supaka sabaaeka watopekapi, Espiritu Santore nare

ña'rĩjãika. Sapi ãrĩwa'ri dakoa werikimarĩaja Tuparã majaroka po'imajare nabojaeka.

Jesúre yi'yurã tiyiaja ba'irĩjia naþibabu'aeka

³² Jesúre yi'yurã ĩ'rĩka ta'iarãja puþakirã imaekarã. Supa imarĩ narikaika, “Yirikatakaja sime”, ãrĩbeyurã imarĩ “Maro'siji sime”, ãrĩwa'ri najeyomarãre najeyobaaeka. ³³⁻³⁵ ĩ'rãrimarã naro'siji ka'iareka imarã, suþabatirã wi'ia aþerãte nijirũkia nareka imarã, sawapa niñerũ natõþoika apóstolrãkare nijika, wayuoka baairãte najeyobaaerã. Supa imarĩ nakaki ĩ'rĩkaoka wayuitaka baaikite imaberika. Suþabatirã Tuparãte nare jeyobaamaka juitakaþiji “Maipamaki Jesús reyaripotojo õña jariþe'rikaki”, ãrĩwa'ri apóstolrãkare wãrõrija'ataberika. Supa imarĩ Jesúre yi'yurã rakamarãja jjimaka nimaokaro'si Tuparãte nare jeyobaaeka. ³⁶ Mia, Jesúre yi'yurã watoþekareka José wãmeiki levita imaeka. Chiþre wãmeika jumurikarã þo'ijirikaki kimaeka. Apóstolrãka, Josére Bernabé kiwãmea no'aeka. Griego okaþi, “Jjimaka aþerãte imarũjerimaji”, ãrĩrika simaeka. ³⁷ Kiro'siji kika'ia kirikaeka José. I'sia aþikate kĩjika sawapa tõpotirã apóstolrãkare ĩjiokaro'si, wayuoka baairãte najeyobaaokaro'si.

5

Ananías kirũmu Safirapitiyika ba'iaja nabaaka

¹ Ananías kirũmu Safirapitiyika þuri ikupa nabaaka: Ananías kirũmuþitiyika narioa ĩjitirã sawapa niñerũ natõþoeka. ² ĩ'rãtiji puþakirã imarĩ ka'i wapa imaekakaka kũþajĩ naya'eka. Suþabatirã saþiyia apóstolrãkare kĩjika þoto, —Õ'õjĩrãja yitõþoko'o,— kërĩþakika.

³⁻⁴ I'supaka kẽþakã'ã ikupa Pedrote kire ãrĩka:

—Ananías, ¿dako baaerã Satanare miyi'yu? Mirioaja sime mijirapaka. ¿Sawapa mire nawapaĩjika mirikamarĩa sime bai je'e? I'supaka simako'omakaja “Simaja riowapa mijare ñijipatayu”, merĩþakiyu. I'supaka meñua yijare takajamarĩa mipakiyu. Tuparãte, suþabatirã Espiritu Santoreoka þakiwa'ri supa mibaayu,— kire kërĩka.

⁵ I'supaka kire kërĩkarõ'õjĩteje Ananĩare puþaririña'rĩka. I'supaka ima ã'mitiritirã, jimarĩa tokarãre puþataeka. ⁶ Toþi mae ĩ'rãrimarã bikirimaja kire butetirã kire yayerĩ na'rika.

⁷ Torãjĩrã mae, maekarakakuri aiyajerã be'erõ'õ Ananías rũmu mirãkote etaeka, i'supaka kibaaka õrĩbekaja. ⁸ Koetaeka þoto,

—¿Simaupatiji bai sime ika riowapa mija tõþorapaka?— Pedrote kore ãrĩka.

—Ã'ã, simaupatiji sime,— kõrĩka.

⁹ I'supaka kōpakā'ā ikupaka kore kērīka:

—¿Dako baaerā mitīmika ī'rātiji pūpajoatirā, Tuṗarāte pūataekaki Espiritu Santore miṗakiyu je'e? Pēterā netara'ayu mitīmite yayerī turiko'orā. Mire yayerī na'rirāñu ate,— kore kērīka.

¹⁰ I'supaka kērīka potojo, koṗuṗaririña'rīka koro'sioka. Torā kākatirā, bikirimajare kore īatōṗoeka. Toṗi mae kore e'ewa'ritirā kotīmite nayayekarō'ōrā kore nayayeka.

¹¹ Nimarakamakiji Jesúre yi'yurā, supabatirā ritaja ṗo'imaja, "I'supaka sime're", naṗakā'ā ā'mitiritirā jimarīa naṗupataeka.

Apóstolrāka rīkimakaja maikoribeyu upakakaka nabaaeaka

¹² I'sia ṗoto Jesúre yi'yurā ī'rīka jariwa'ririmarīaja ī'rīka ta'iarāja pūpakirā imarī, Tuṗarāte jiyiṗupaka ōrīriwi'i wā'tarā Pórtico de Salomón wāmeirō'ōrā narērījarika. Jerusalénkarāre īaeka wājitāji Tuṗarāte kirikaṗi nare kijeyobaamaka rīkimakaja maikoribeyu upaka ima apóstolrākare baabeaeaka.

¹³ Jesúre yi'yurāte jiyiṗupaka ōrīwa'ri "Jiirā nime Jesúre yi'yurā", Jerusalénkarāre ārīko'omakaja marā kire yi'yurāka rērīberikarā, "Werika sime je'e", ārīṗupajoawa'ri.

¹⁴ Toṗi rōmijā, īmirījaoka rīkimabaji Maiṗamakire yi'yurāte ṗuburijarika.

¹⁵ Maikoribeyua upaka ima Pedrote baabeaeaka ā'mitiritirā, wāmarīa imarāte naṗeyurūkiṗi e'era'atirā ma'arījerā nare naṗāājiyeka. I'supaka nabaekarā, Pedrote o'ririka nata'aeka, "Yire kiraberū", ārīwa'ri. "Mare kirabeberikōṗerākaoka, kirārīrika mabo'īṗi o'rirākāṗiji matārīrāñu je'e", āṗaraka kire nata'aeka.

¹⁶ I'supakajaoka Jerusalén koyikuri imaekarā, wāmarīa imarāte, supabatirā naṗupakareka Satanārika nā'rījāikarāreoka naṗō'irā ne'ewa'rika. Toṗi mae, i'supaka nimaupatiji jia oyiaja najarika.

Apóstolrākare ba'upaka nabaaeaka

¹⁷ I'sia ā'mitiritirā kurarāka īṗamaki imatiyaiki, supabatirā kijeyomarā saduceokaka pūpajoairāoka apóstolrākare jimarīa ā'mijī'aekarā ba'iaja naka imawa'ri.

¹⁸ I'supaka imawa'ri nare ñi'arūjetirā Jerusalénrā imaeka wēkomaka imariwi'iarā, nare natarūjeka.

¹⁹ Torā nimaeka simako'omakaja i'siñamiji ángel Tuṗarāte pūataekakite naṗō'irā ṗemakotowirika. Supabatirā koṗereka wiwatatirā nare kiṗoataeka.

²⁰ Nare ṗoatatirā, —Tuṗarāte jiyiṗupaka ōrīriwi'iarā mija a'ṗe. Torā eyatirā, Tuṗarā ṗō'irā ōñia imajīṗarikakaka ṗo'imajare mija bojabe,— nare kērīka.

²¹ I'supaka kēpakā'ā bikitojo ñamiji, Tuṗarāte jiyiṗupaka ōrīriwi'iarā ṗo'imajare nawārōeka mae. I'supaka nare wārōbaraka nimaeka ṗoto, kurarāka īṗamaki imatiyaiki, kijeyomarāṗitīyika, Israelka'iakarā īṗarimarāre nakaeka, naka rēñaokaro'si. Torājīrā wēkomaka imariwi'iarā

surararākare napūataeka apóstolrākare nakayaokaro'si.
²² Wēkomaka imariwi'iarā eyatirā niamaka torā nimaberika.
 Torā ĩakopetirā, surararākare pe'riwa'rika ĩparimarāre bojarī.

²³ —Wēkomaka imariwi'ia jia tāteka imarō'ōrā yija eyako'o.
 Satuerimajaoka sakoperekarāja imako'orā. I'supaka
 simako'omakaja kopereka wiwatatirā, yija ĩamaka, torā
 nimaberiko'o,— narīka.

²⁴ Sā'mitiritirā, kurarāka ĩpamaki supabatirā Tuparāte
 jiyipupaka ōrīriwi'ia tuerimaja ĩpamakioka, marākā'ā
 baaberijika najūaeka. Supa imarī “¿Marākā'ātaka ruku
 simarāñu mae?”, narīka. ²⁵ I'supaka āparaka nimaeka poto
 ĩrīka napō'irā eyatirā ikupaka nare ārīkaki:

—Mia, wēkomaka imariwi'iarā mija takopekarā, Tuparāte
 jiyipupaka ōrīriwi'iarā po'imajare wārōbaraka imarā maekaka,
 — nare kērīka.

²⁶ Supa kēpakā'ā Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'ia tuerimaja
 ĩpamaki, kisurararākaka apóstolrākare e'erī ke'rika. Napō'irā
 eyatirā ba'iuapakaja nare baabekaja nare ne'ewa'rika.
 “Ba'iaja nare mabaamaka, ātapi po'imajare mare jāārāñu
 je'e”, narīpupajoaeka kīkiwa'ri. ²⁷ Nare e'ewa'ritirā, ĩparimarā
 pō'irā nare ne'eeyaeka. Torā ne'eeyamaka ĩatirā ikupaka
 kurarāka ĩpamakire nare ārīka:

²⁸ —Mijare taka puri “Jesús majaroka mija boja'si”, yija
 ārāpe're. I'supaka yija ārāpaka simako'omakaja ritaja
 Jerusalénkarāre samija wārōyu. Supa imarī nimaupatiji
 sanorīpatayu mae. “Napeareeka Jesúre najāāeka”, yijareka
 mija āñu,— kurarāka ĩpamakire nare ārīka.

²⁹ Topi ikupaka apóstolrākapitiyika Pedrore kire yi'rika:

—Tuparā kime yi'ritiyarūkika, po'imaja bo'ibajirā
 imaki kimamaka. ³⁰ Jesús yapua tetaekarā mija
 jāārūjekakite, Tuparāte ōñia jarirūjeka. Iki Tuparā
 imaki, bikijarāja mañekiarāte jiyipupayeera'aekaki.
³¹ Mabo'ikakuripi Tuparāte kire akaeka simamaka
 kiritapē'rōto jiyipupayeerūkirō'ōrā Jesúre rupe maekaka.
 “Po'imaja ĩpamaki mimabe”, kire kērīka. I'supakajaoka
 po'imajare ba'iaja baaikareka tāārūkika Tuparāte kire
 imarūjeka. “Mi'ipi āriwa'ri Israel riparāmerāte ba'iaja baaika
 naja'ataerā nareka sayiye'kariarāñu”, kērīka. ³² Ritaja
 Jesúre imaroyirapaka ĩaekarā imarī, po'imajare sayija
 bojarijayu. Supabatirāoka “Rita sime nabojarijayua”,
 po'imajare āñaokaro'si Espiritu Santore i'supaka baarijayu.
 Tuparāte jā'meika yi'yurā rakakaja, Espiritu Santore yijare
 kiña'ajāāroyirape,— Pedrote nare ārīka.

³³ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, jimarīa boebariwa'ri nare
 jāārīka nari'kaeka. ³⁴ Napitiyika ĩrīka fariseokaka pupajoaiki,

Gamalielte imaeka. Moisés imaroyikakite jā'meka jītakaja wārōrimaji kimamaka ꝑo'imajare jiyiꝑupaka kire ōrīka. Aꝑerā ĩparimarāꝑitiyika jaiokaro'si wirirīkatirā, toꝑi Pedrorākare kiꝑorirūjeka. ³⁵ Supabatirā ikupaka kijeyomarāka kijaika:

—Jia mija ā'mitipe yitā'omaja Israeltatarā. Īrāre baarika mija yaꝑaikakaka, jia mija ꝑupajoabe. ³⁶ ¿Teudas wāsare baaroyikakaka mija ye'kariritiyu bai je'e? “Imatiyaiki imarī ꝑitā'mua Romakarāka ko'aꝑiritirā nare yiꝑoatarāñu maka'iaꝑi”, kērīkoꝑeka be'erō'ō dikarakakuri wejejē'rākamarīaja seyawa'yu. Sā'mitiritirā, “Rita sime je'e”, āriwa'ri cuatro cientorakamarā Teudare nayi'rika. Simako'omakaja surararākare kire jāēka. Supa imarī kika imakoꝑekarāre nayapayu upaka ꝑibiꝑatemaka, kijā'mekoꝑekaoka ritaariberika. ³⁷ Sabe'erō'ō “I'siarakamarā ꝑo'imajare ime”, āriwa'ri nawāmea no'oirīmi seyaeka ꝑoto Galileakaki, Judare ō'ōrā etaeka. Kireoka kijaika yi'riwa'ri rīkimarāja ꝑo'imajare kika imakoꝑeka. Teudare nabaeka upakajaoka surararākare kire baaeka. Supa imarī kika imakoꝑekarāoka ꝑibiꝑatekarā. ³⁸ I'supaka simaeka ōriwa'ri “Ba'iaja baabekaja ĩrāre mija ja'atabe”, mijare ñañu. Waꝑuju naꝑupaka nare añu upakaja nabaaikareka ritaariberijīka sime āriwa'ri ñañu. ³⁹ I'simajaroka bojarī Tuparāte ꝑūataraparā nimajīkareka ꝑuri marākā'ā nare mija tá'tewārūbesarāñu. Ba'iaja nare mija baariyaparākareka jia mija ꝑupajoabe ruꝑu, Tuparāte yaꝑaika upakamarīa mija baa'si,— Gamalielre nare ārīka.

I'supaka nare kēꝑakā'ā,

—Rita meñu,— kire narīka.

⁴⁰ Torājīrā Pedrorākare nakaeka ate. Napō'irā netaeka ꝑoto nare ꝑajerūjetirā,

—Jesús majaroka mijare bojarika imabeyua mae,— āritirā nare naꝑoataeka.

⁴¹ Toꝑi mae jījimakapi Pedrorākare ꝑorika ĩparimarā ꝑō'ipī. “Jesúre yi'riwa'ri kire ja'atabeyurā imarī ba'iaja ꝑo'imajare mare baamaka, jiyiꝑupaka Tuparāte mare oñu”, Pedrorākare ārīka. ⁴² “ꝑo'imajare tāōkarō'si Tuparāte ꝑūataekaki kime Jesús”, bojarika ĩparimarāre jājibaako'omakaja ꝑo'imajare Tuparāte jiyiꝑupaka ōriwi'iarā ĩ'rārīmi upakaja aꝑóstolrākare sawārōroyika. Supabatirāoka naw'i'iarā ꝑo'imajare imarō'ōrā i'supaka oyiaja nabaaroyika.

6

Īꝑotēñarirakamarā nare jeyobaarimajare ne'eka

¹ Torājīrā i'sijē'rāreka rīkimabaji Jesúre yi'yurāte imarijarika. Supa imarī griego oka jairā ikupaka ārīkarā hebreo oka jairāte:

—Īrārīmi upakaja ba'arika p̄baripotojo, jia ĩrātiji samija ĩjibeyu. Natĩmiarāte reyatapaekarā hebreo oka jairā rōmijāte takaja rīkimabaji mija ĩjirijayu,— narīka griego jairā.

² I'supaka najaimaka ā'mitiritirā, Jesúre yi'yurāte nakaeka apóstolrāka. Supabatirā ikupaka nare narīka:

—Yija wārōrijayua ba'arika p̄barika pemawa'ribaji imatiyaika sime yijaro'si p̄uri. I'supaka simamaka ba'arika takaja yija p̄upajoarikareka yija ima ja'atarimaja yija imajāēeka. ³ I'supaka simamaka yija jeyomarā, ĩ'potēnarirakamarā jia p̄upajoairā, jiyipupaka noñurā imawa'ri Espiritu Santore jia yi'yurāte mija wā'mabe, “Ba'arika p̄barimaja mija imabe”, nare yija āñaokaro'si. ⁴ Yija p̄uri, Tuparāte takaja jairimaja, supabatirā kirika bojariroka wārōrimaja imarā,— apóstolrākare nare ārīka.

⁵ I'supaka napakā'ā “Rita sime”, āñurā oyiaja nimaeka Jesúre yi'yurā. Supa imawa'ri “Esteban imaki jia Tuparāte yi'yuka imarī, kiyapaika upakaja baarijayuka Espiritu Santore kire jeyobaamaka”, ārīwa'ri kire ne'eka. Supabatirā ne'eka Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas, supabatirā Antioquíakaki Nicolás, judíorākamarīka imaripotojo jia nare yi'yukapitiyika nimaeka ba'arika p̄barimaja ne'ekarā.

⁶ Supabatirā apóstolrāka p̄ō'irā nare ne'ewa'rika. “Īrā nime ba'arika p̄barimaja yija wā'mako'orā”, nare narīka. Supabatirā apóstolrāka napitaka narupuko'a p̄emarā ja'apeatirā, “Miyapaika upakaja nabaakaro'si nare mijeyobaabe”, Tuparāte najēñeka.

⁷ Sap̄i ārīwa'ri Jesúrika bojariroka yi'yurāte bojaeka ā'mitiritirā rīkimabaji sayi'yurāte Jerusalénrā p̄burijarika. Supabatirāoka kurarākaoka rīkimarāja kimajaroکا ā'mitiripēaekarā.

Estebanre nañi'aeka

⁸ Tuparāte kire jeyobaamaka jimarīa maikoribeyua p̄o'imajare ĩaeka wājitāji Estebanre baabearoyika. ⁹ I'supaka baabaraka kimaekarō'ōrā judíorākare rērīriwi'iaipi i'taekarāte eyaeka ikupaka kibaarijarika yapaberīwa'ri. “Poyarāre a'ritapaekawi'i”,* ārīrika upaka wāmeirō'ō simaeka. Cirenekarā, Alejandrīakarā, Ciliciakarā, supabatirā Asiaka'iakarāpitiyika nimaeka torā rērīkarā. Īrā Estebanka okabojikarā. ¹⁰ I'supaka kire nabaako'omakaja jia Estebanre nare yi'riwārūeka, Espiritu Santore kire jeyobaamaka. Supa imarī marākā'ā baatirā kire nokatērīwārūberika. ¹¹ Kire okatērīwārūberīwa'ri, aperāte niñerū nawapaĭjika, Estebanre nabojajāāokaro'si. Se'ekarā “Tuparāte, supabatirā

* 6:9 Sinagoga de Esclavos Libertados

Moisés imaroyikakiteoka Estebanre jaiyuyeraṗaka ā'mitiraparā yija ime”, āriwa'ri aṗerāte naṗakibojaeka. ¹² Naṗakika ā'mitiritirā, jimarīa wejeakarā, suṗabatirā ṗakiarimarā, Moisés imaroyikakite jā'meka wārōrimajaoka kire boebariwa'ri Estebanre ñi'atirā judiorāka ĩṗarimarā ṗō'irā kire ne'ewa'rika. ¹³ ĩṗarimarā ṗō'irā kire ne'eeyaeka ṗoto majaroka ṗakirimajare nakaeka. Niñerū nawapaĭjimaka ikupaṗaka nabojaṗakika:

—Īrākurimarīa Tuṗarāte jiyiṗupaṗaka ōriwi'ia suṗabatirā Moiséte jā'mekaoka kijaiyuyemaka yija ā'mitiyu. ¹⁴ Suṗabatirā “Jesús Nazaretkaki Tuṗarāte jiyiṗupaṗaka ōriwi'ia kuyepaterāki, suṗabatirā Moisés imaekakite jā'meroyika ṗaṗi ṗupaika maima kio'arāñu”, i'supaṗa Estebanre āṗakā'ā yija ā'mitiyu,— āriwa'ri nabojaṗakika.

¹⁵ Suṗa imarī torā imaekarāte kire yoirīkaeka. I'supaṗa kire nabaamaka ángel ṗema upaka ya'tarika kiṗema jarika.

7

“Oka yire imabeyua”, Estebanre ārika kurarāka ĩṗamakire

¹ Torājirā mae ikupaṗaka Estebanre kērīka kurarāka ĩṗamaki imatiyaiki:

—¿Yaje rita sime i'supaṗa nañua?— kire kērīka.

² I'supaṗa kēṗakā'ā, ikupaṗa kire kērīka:

—Mija ā'mitiṗe yitā'omaja. Bikija mañeki Abraham imaekakite Mesopotamiaka'iarā kimaeka ṗoto tērīwa'ribaji ōñuka Tuṗarāte kire ṗemakotowirika, Haránwejarā ke'rirā baaeka ruṗu. ³ Ikuṗaka sāñu Tuṗarā majaropūñurā:

“Mimarō'ō miṗoritapabe, suṗabatirā mirirāreoka toṗi me'ewa'ṗe aṗea ka'ia mire yibearāñurō'ōrā”, Tuṗarāte kire ārika. ⁴ I'supaṗa Tuṗarāte kire āṗakā'ā ā'mitiritirā,

Caldearō'ōṗi ṗoritirā Haránwejarā imarī ke'rika. Torā keyaeka be'erō'ō mae kiṗaki wāsare kire reyatapaeṗa. I'sia be'erō'ō ika maka'iarā Abrahamre imaerā Tuṗarāte kire ṗūataeka. ⁵ “Torā mimabe”, Tuṗarāte kire āriko'omakaja, saba'ipimarīa kimaeka ruṗu. Suṗa imarī “Yirika sime ika ka'ia”, Abrahamre āriwārūberika. Toṗi mae ikupaṗa simatiyayu Tuṗarāte kire ārika: “I'sia ka'ia mire ñijirāñu.

Mireyarāka be'erō'ō, miriṗarāmerārika simarāñu”, kire kērīka, makarāmarīka kimako'omakaja. ⁶ Toṗi ikupaṗa Tuṗarāte kire ārika ate: “Ñamajī toṗi ṗoritirā aṗerā ka'iarā miriṗarāmerāte imarāñu. Torā nimarāka ṗoto cuatro ciento rakakuri wejejē'rākarō'ōjirā nare najā'mewā'imarīrijarirāñu.

⁷ I'supaṗa simako'omakaja miriṗarāmerāte ba'iaja nabaarāka wapa ba'iaja nare yibaarāñu yiro'si. Suṗa yibaamaka toṗi ṗe'rira'atirā ika ka'iarā miriṗarāmerāte etarāñu ate. Torā

imatirã ñamajĩ yire jiyipupaka õrĩwa'ri yika najairijarirãñu”, Tuparãte ãrĩka mañeki Abraham imaroyikakite. ⁸ Supabatirã ikupaka Abrahamre kërĩka ate: “Mire yibojaika ã'mitiripëatirã, 'Tsupaka yibaarãñu', merĩrãkareka, mimakire p'o'ijirirãka be'erõ'õ circuncisión kire mibaabe. 'Tuparãriki kime', ãrĩwa'ri i'supaka kire mibaarãñu”, Abrahamre kërĩka. I'supaka Tuparãte kire ãrĩka simamaka, kimaki Isaacre p'o'ijirika maekarakaotëñarirakarĩmi seyawa'rika poto circuncisión Abrahamre kire baaeka. Supabatirãoka Isaac, kimaki Jacobre i'supakajaoka kibaeka. Jacobooka i'supakaja baaekaki kimakarã mañekiarã ã'pou'puarãe'earirakamarã imaekarãre.

⁹ Jacob makarã, narĩ'ĩ Josere jimarĩa na'mijãeaka, (napakire wãtatiyaekaki kimamaka)*. Supa imarĩ Egiptokarãre kire ijitirã kiwapa nare najëñeka. Supa kire nabaamaka Egiptokarã naba'iraberimaji upaka kimaokaro'si kire ne'ewa'rika. I'supaka kire nabaako'omakaja Tuparã puri jia kika imaekaki. ¹⁰ Egiptorã Josere ba'iaja jũarũkia imakopekareka Tuparãte kire tããeka. I'supaka kire kibaamaka tokaki ipi Faraón põ'irã Josere imaeka. I'supaka kimaeka poto jia kiõrĩwãrũkia Tuparãte ja'ataeka Josere. Sapi ãrĩwa'ri Faraõnte jijimaka Joseka imarijarika. I'supaka kika imawa'ri “Egiptokarã imaupatireje yiwi'iakarãreoka jã'merimaji mimabe”, Faraónre kire ãrĩka.

¹¹ I'sia poto Egiptorã ba'arika purika. Supabatirã Canaán ka'iarekaoka i'supakaja sajarika. Supa imarĩ ba'arika imabepakã'ã kësirabawa'ri, jimarĩa ba'iaja najũaeka. I'supaka najũaeka mañekiarã no'orã ba'arika tõpowãrũberiwa'ri. ¹² Supa imarĩ mañeki Jacob, “Egiptorã trigo nawaruayu're”, ãrĩrika majaroka ã'mitiriwa'ri, José ma'merãre kipũataeka “Samija wapañjiapë”, ãrĩwa'ri. ¹³ Supa imarĩ torã ba'arika e'erĩ natuyarika. Sabe'erõ'õ torãjaoka na'rika ate. I'supaka nabaamaka ikupaka Josere nare ãrĩka: “Yire mija ãwãrũbeyu, mija rĩ'ĩji ñime”, nare kërĩka. I'supaka Josere nare ãrĩka majaroka p'o'imajare kire bojamaka, “Jee, hebreatataki kime kã'ã”, Faraónre ãrĩka. ¹⁴ Torãjĩrã mae, kirĩrã nimaupatiji kipakipitiyika setenta y cinco rakamarã imaekarãte Josere akarũjeka Egiptorã nimaokaro'si. ¹⁵ Torãjĩrã mae, Egiptorã imarĩ, Jacobre a'rika. Ñoaka torã kimaeka be'erõ'õ kireyaeka. Supabatirã kimakarã mañekiarã wãsarãoka torãja reyaekarã. ¹⁶ Nareyaeka rakakaja Siquem wãmeirõ'õrã nare ne'ewa'rika, ãta wi'iarã namajaka tarĩ. Abraham wãsare Hamor makarãte wapañjkarõ'õ simaeka nare nataekarõ'õ.

¹⁷ I'supaka simako'omakaja rikimabaji Egiptorã mañekiarãte imarijarika. I'supaka nimekã'ãja, koyia sajaririjarika

* **7:9** Esta frase es información añadida para ayudar a los lectores entender la envidia de ellos. Véase Génesis 37.3-4

“Miriparāmerāte ka'ia ñijirāñu”, āriwa'ri Abrahamre Tuparāte ārika upaka seyarūkia. ¹⁸ I'supaka simarijarika poto Josére imaroyika ōribeyuka, supabatirā mañekiarāte imaroyikaoka jiyipupaka ōribeyuka Egiptorā mamaka ipire imaeka. ¹⁹ Iki ipi imaekaki pakibaraka ba'iaja mañekiarāte baaekaki. I'supaka baabaraka, “Rōmijāre makarāāritirā, imiriji kimajikareka kire mija taabe kijīnaokaro'si”, nare kijā'meka. ²⁰ I'supaka kijā'meka poto jiyuritakijika Moiséte pō'ijirika. Supa imarī maekarakamaki aiya kire ja'atabekaja kipakiarāte kire ba'iarika. ²¹⁻²² Marākā'ā baatirā wi'iarā kire ya'ewārūberiwari kipakore kire taaeka, topi Faraón makore kire e'eeka komaki upaka kire ba'iajaokaro'si. Koka kimarijayukā'aja Egiptokarāre pupajoaikakaka jia Moiséte ōrīwārūeka. Supa imarī jia jaiwārūiki, supabatirāoka imatiyaika oyiaja baiki kimaroyika. I'supaka kimamaka itirā jia jiyipupaka kire norika.

²³ I'parā pō'imajarakakuri wejejē'rāka keyaeka poto “Matikuri yitā'omajare iarī ya'riye'e mae”, kērīpupajoaeka. ²⁴ Torā keyaeka poto, kitā'omajire kipajeka i'rika Egiptoka'iakaki. Supa kibaamaka, ruḡuwapae'erā baakōri, Moiséte kire jāāeka. ²⁵ “ ‘Egiptoka'iakarāte ba'iaja mare baamaka mare e'eru'awa'ririmaji Tuparāte jā'mekaki Moiséte ime', yitā'omajare yire ārīrū”, kērīpupajoaeka. I'supaka kipupajoako'omakaja, sayi'ribeyurā upaka nimaeka. ²⁶ Topi mae aperiimi i'parā Israelkarā pajairāte kīaeka. Nare itirā ikupaka nare kērika: “Mija ā'mitipe. ¿Dako baaerā i'rātomaja imaripotojo mija jīñu?”, nare kērika. ²⁷ I'supaka kēpakā'ā, Moiséte turitatirā ikupaka pajabaraka imaekakite kire ārika: “¿Maki 'Maipamaki mimabe', mire ārāpaki? ²⁸ ¿No'oka Egiptoka'iakakire mijāārapaka upaka yire jāāerā mibaayukā'ā?”, Moiséte kērika. ²⁹ I'supaka kire kēpakā'ā “Kopakaja Faraónte sōrīrā baayu”, āriwa'ri Egiptopi Madián ka'irō'ōrā Moiséte ru'riwa'rika. Torā mae rōmie'etirā i'parā kimakarārika.

³⁰ Torājīrā i'parā pō'imajarakakuri wejejē'rā be'erō'ō, i'rārīmi Sinaí wāmeika pusiwāta pō'imajamatorā Moiséte imaeka. I'suparō'ōrā imaripotojo, kiwā'tarā i'rābi yapumakarāka jū'rēka watopekapi ángelte kire pemakotowirika. ³¹⁻³² Yapumakarāka jū'rēka yoitirā, Moiséte pupataeka. Papatariḡotojo jia itiyaokaro'si sawā'tabajirā ke'rika poto ikupaka Tuparāte kire ārika: “Yi'i imaki Tuparā. Miñekiarā Abraham, Isaac, Jacobrāka jiyipupaka norīroyikaki”, kire kērika. Sā'mitiritirā kipupaka kīkiwa'ri yapumakarāka jū'rēka kiyoiberika. ³³ Topi mae ikupaka maipamaki Tuparāte kire ārika: “Ō'ōrāja ñima simamaka ba'iaja baarūkimato sime.

Supa imarĩ miũ'puko'a e'etahirã yire mijiyipupayeebe.†
 34 Yirirã Israelkarã, Egiptorã ba'iaja najũamaka ñiaiyu. I'supaka imawa'ri ba'iaja najaijoamaka ña'mitiyu. Supa imarĩ 'Egiptokarã imarã judiorãkare ru'rirũ', ãriwa'ri nare jeyobaarĩ yi'tako'o. Supa imarĩ Egiptorã mire yipũatayu mae", Tuparãte ãrika Moiséte,— ãriwa'ri Estebanre bojaeka İparimarãre.

35 Topi ikupaka kërĩka ate:

—Apika marĩka Moiséjeoka kime, mañekiarãte kire yi'riberiroyikaki. "Yija İpamaki marĩka mi'i. Supa imarĩ ba'iaja yija baaika İarĩrimajimarĩka mime", mañekiarãte kire ãrika. I'supaka narĩka simako'omakaja Tuparãte Egiptorã imaeakarãre Moiséte e'ewa'rirũjeka nipamaki kimaokaro'si. Ika ñañua kũpajĩka yapua jũ'reka watopekapi kiãngelpi Tuparãte bojaeka Moiséte. 36 I'sia poto rĩkimakaja maikoribeyua baabeabaraka Egiptorã Moiséte imaeka. I'supaka baarika pĩkowearitirã mañekiarãte ke'era'aeka mae. Topi i'tarijaparaka, riapakiaka Oko Jũ'ayakareka, supabaturãoka po'imajamatorã maikoribeyua Moiséte baabearijarika İparã po'imajarakakuri wejeje'rãkarõ'õjĩrã. 37 İkijioka imaekaki ikupaka mañekiarãte bojaekaki: "Tuparãte yire ãrika upakaja kiro'si jaijirimaji i'tarãki apika. I'supaka Tuparãro'si baarimaji matã'omajijioka imarãki", Moiséte nare ãrika.† 38 I'sia bojaekakijioka kimaeka mañekiarãka Sinai wãmeika pusiwãta po'imajamatorã rërĩroyikaki. I'supaka imabaraka İrĩkaja pusipemarã marĩwa'ritirã ángelka jairĩ ke'rika. Torã Moiséte eyaeka poto Tuparãte jã'meka ángelte kire bojaeka. Sabe'erõ'õ kire kibojaekakaka mañekiarãte bojarimaji kimaeka Moisés. Supa imarĩ maimajiparũkiakaka kibojaeka upakaja simara'aeka maro'sioka.

39 I'supaka simako'omakaja kibojaeka upaka ima mañekiarãte yi'riberiroyika. I'supaka imawa'ri, Egiptorã pe'ririka nayapaeka ate. 40 I'supaka simaeka poto pusipemarã Moiséte imekã'ãja, ikupaka kima'mi Aarõnte narĩka: "No'orã kime mirĩĩ, Egiptoka'iarã maimarapaka poto mare e'era'arapaki. Torã kime morĩberijĩki kime mae. Supa imarĩ, jërãka yija jiyipupayeerũkirãte§ mibaapo'ijiabe. Mare imaruputarimajaka maimajĩkareka, jia maro'si simarãñu. I'suparãre imarãkareka ma'ririypairõ'õrãja mare na'rirũjerãñu", Aarõnte narĩka. 41 I'supaka pupajoawa'ri wa'ibikirãwẽko makarãka upaka İoika jërãka nabaeka. I'supaka sapo'ijiaturã wa'iro'sia sanajoejĩroyika. Supabaturã

† 7:33 Según las costumbres de los judíos, para mostrar reverencia, no se permitía llevar sandalias o zapatos en un lugar sagrado. Véase Josué 5.15 ‡ 7:37 Véase Deuteronomio 18.15,18. Pasaje referido al futuro Mesías (Cristo). § 7:40 Dioses ídolos

nabaapō'ijiaeka jiyipupaka ōrīwa'ri nabayaarika. ⁴² I'supaka nabaamaka Tuṡarāte nare ĩarĭja'ataeka, “Nayapayu upakaja nabaarū”, ārīwa'ri. Supa imawa'ri tā'pia, aiyaka, űamikaki aiyateoka jiyipupayeabaraka nimaeka. ĩākōrĭje'e: Tuṡarāro'si bojaĭjirimaji imaroyikaki Amós ikupaka ārĭkaki:

“Israelkarā, yire mija ā'mitipe ruṡu. ĩ'parā ṡo'imajarakakuri wejejē'rāka ṡo'imajamatorā mija imataṡaeka ṡoto yire jiyipupayeerberikarā, wa'iro'sia yiro'si mija joeĭjiberika.

⁴³ Yire jiyipupayeerimarĭaja mija pupaka mijare ārĭka upakaja mija baaeka jiyipupaka ōñurā mija ime. ĩākōrĭ je'e: Kūṡajĭka wi'ia baatirā, sareka Moloc wāmeikite kōketirā mija jiyipupayeerijariroyika. I'supakajaoka tā'pi upaka mija baaekaki Refān wāmeikiteoka jiyipupaka mija ōrĭroyika. I'supaka mija baamaka, Babilonia a'riwa'rirā mijare yitaarāñu”, Tuṡarāte ārĭka,— ārīwa'ri Estebanre bojaeka ĩparimarāre.

⁴⁴ Topi ikupaka nare kērĭka ate:

—Mañekiarāte ṡo'imajamatorā imaroyireka ṡoto cabra ajeakaka baaeka wi'i wā'tarā imatirā Tuṡarāte najiyipupayeeroyireka. I'sia imaeka “Tuṡarāte makaja ime”, ārīwa'ri kire najiyipupayeerūkĭrō'ō. Puṡĭpemarā Tuṡarāte kire sabeaeka upakaja ṡo'imajamatorā ruitirā Moiséte sabaarūjeka. ⁴⁵ Topi mae Moiséte reyaeka be'erō'ō Josuére kiō'toarā o'aeka. Kio'aeka be'erō'ō i'sia wi'ia namakarā mirārāte e'ewa'rika Canaán wāmeirō'ōrā. Na'rikarō'ō namajamarā ka'ia simako'omakaja, naka ĭrĭkarāte Tuṡarāte ṡoataeka. Cabra ajeapĭ wi'ia nabaaroyika imaeka ruṡu Davidre judĭotatarāte jā'meyukā'āja. ⁴⁶ Jia ĭĭjimaka Tuṡarāte imaeka mañekiarā ĩṡamaki David imaroyikakika. Supa imarĭ Tuṡarāka ĭĭjimaka imawa'ri kitā'omajapĭtiyika Tuṡarāte jiyipupaka kiōñāokaro'si wi'ia kiro'si baarika kĭpupajoakoṡeka. I'supaka simako'omakaja Tuṡarāte kire sabaarūjeberika. ⁴⁷ David maki Salomón ṡuri Tuṡarāro'si wi'ia baaekaki mae. ⁴⁸ I'supaka simako'omakaja ṡo'imajare baaeka wi'iarā imabeyuka kime Tuṡarā, ṡemawa'ribaji imatiyaiki imarĭ. Mia je'e ikupaka bikija kiro'si bojaĭjirimajire o'oeka:

⁴⁹⁻⁵⁰ “Rĭtajakaka ĩṡamaki ñime. Supabatirā yi'ĭji imaki ritaja ṡo'ijiaekaki. Supa imarĭ yiro'si wi'ia mija baarāka, ĭyikoyiaja simarāñu bai je'e?”, Tuṡarāte ārĭka,— ārīwa'ri Estebanre bojaeka.

⁵¹ I'supaka nare ārĭweatirā, ikupaka nare kērĭka ate:

—Mija ā'mitipe, Tuṡarāte yi'rĭriyapabeyurā mija ime. Supabatirāoka kirika ā'mitirĭriyapabeyurā mija ime. I'supaka imawa'ri mañekiarā wāsarā upakaja Eṡṡĭritu Santore

yi'ribeyurā mija ime mijaro'sioka. ⁵² Ritaja Tuparāro'si bojañjirimajare ba'iaja jūarūjerimaja mija ñekiarāte imaeka. Supabaturāoka Tuparāte yapaika upakaja yi'ririJayuki etarūkia bojarimajare najāñēka mija ñekiarā. Supa imarī maekakaja ketaeka potojo “Kire najāñrū”, āñwa'ri kire mija okabaaeka. ⁵³ Tuparāte jā'meika mija yi'ribeyu, āngelrākapi āñwa'ri mija ñekiarāre Tuparāte sabojaeka simako'omakaja,— Estebanre āñka ĩparimarāre.

Estebanre najāñēka

⁵⁴ I'supaka kēpakā'ā yaiwēkoa boibayua upaka nopia Estebanre nabeaeka, boebatakaja jariwa'ri. ⁵⁵ I'supaka nabaako'omakaja, Espiritu Santore jia kire jeyobaaikaki imarī, yu'awa'ri ĩaerā baakōñ, yaaboaika Tuparāñka kīaeka. Supabaturā Tuparā ritapē'rōtorā Jesúre rīkamarika. ⁵⁶ I'sia ĩatirā, ikupaka ĩparimarāre kēñka:

—ĭAya! Mabo'ikakurirā ñiayu mae. Tuparā ritapē'rōtopi Po'imaja Ma'mire rīkamayu,— Estebanre āñka.

⁵⁷ Torāñrāja puri kopakaja kijaika ā'mitiririka yapaberiwa'ri, na'mukoŕea natāteka. I'supaka baaturā okajāñirokapi akaserebaraka kīpō'irā narīñwa'rika. ⁵⁸ Supabaturā weje a'riwa'rirā kire ne'ewa'rika, ātapi kire jāñriataokaro'si. Torā kire e'eeyaturā najariroaka pēmakato e'etaturā, Saulote sanijika sakīarīñāokaro'si. Sakīarīñukā'āja ātapi Estebanre najāñbareū'mueka. ⁵⁹ I'supaka kire nabaayukā'āja, ikupaka Jesúre kēñka:

—Ñipamaki Jesús, yire me'etope,— kēñka.

⁶⁰ I'supaka āñweaturā ñukurupaturā, akasererikapi,

—ĭÑipamaki, ba'iaja yire nabaaike nareka samiye'kariabe! — Jesúre kēñka.

I'supaka kijaika be'erō'ōñte kopakaja kīpuparirika mae.

8

Jesúre yi'yurāte ba'iaja Saulote baariyapaeke

¹⁻³ Topi mae, jia Tuparāte yi'yurā imaekarā judiotatarā Estebanre nayayeka. I'supaka kire baaturā ñajoabaraka jimarīa kire norika. I'sirīmijioke tokarā Jesúre yi'yurāka jiamarīa imarijaturāte ba'iaja nare baaū'mueka. ĩakōñ je'e: Saulo, “Estebanre najāñparū”, āñpupajoekaki, i'supakaja ba'iaja nare pūpajoarūjerā baaekaki. ĩrāwi'i jariwa'ririmarīaja mo'abaraka Jesúre yi'yurāte tōpotirā ĩmirīja, rōmijāteoka wēkomaka imariwi'iarā nare kitaroyika. I'supaka simamaka Judea ka'iarā, supabaturā Samaria ka'iarā Jesúre yi'yurāte ru'riwa'rika. I'supaka aŕerāte baaeka imako'omakaja apōstolrāke puri Jerusalénrāja tuikarā.

Samaria ka'iarā Jesúrika bojariroka Felipete wārōeka

⁴ Jerusalénrō'ōpi ru'riwa'rikarā imariṗotojo aṗerō'ōrā eyatirā Jesúrika bojariroka nawārōeka. ⁵ Felipe Jerusalénpi ru'riwa'ritirā, Samariaka'iarā imawejearā eyaekaki. Torā eyatirā, “Po'imajare tāāokaro'si supabatirā nare jā'merimaji kimaokaro'si Tuparāte kire pūataeka”, āriwa'ri Jesúrikakaka Felipere nare bojaeka. ⁶ Torājīrā mae, rīkimarāja ṗo'imajare kīṗō'irā rērīka kire ā'mitiririyapawa'ri. Supabatirā, maikoribeyua kibaabemakaoka ĩawa'ri kibojaeka jiaṗi na'mitirika. ⁷ I'supaka maikoribeyua baabeabaraka rīkimarā ṗo'imaja ṗupakarā Satanārika ima ña'rījāikarāreka Felipete ṗoataeka. I'supaka kibaamaka nareka imaekarā akaserebaraka ṗorika. Supabatirāoka rīkimarāja bitamajareoka kijieka. ⁸ Supa imarī i'sia wejekarāre ĩjimaarika.

⁹⁻¹¹ I'sia wejearā Simónre imaeka. ĩrākuri wejejē'rāmarīa ye'oiki imarī, kīṗupakapi baabeabaraka kimaroyika. I'supaka baarijaparaka “Yi'i imaki imatiyaiki”, tokarāre kērīroyika. I'supaka nare kibaamaka rīkimarāja imatiyairā, imatiyabeyurā ṗariji kire nayi'rika. “Tuparāte kire jeyobaamaka tērītaki kime”, āriwa'ri jiyiṗupaka noñuka kimaeka. ¹² I'supaka nimako'omakaja Felipe ṗuri Jesucristorika bojariroka nare wārōekaki. “Tuparāte pūataekaki kime Jesús. Supabatirāoka kire yi'yurā ṗuri jia Tuparāte nare imaruṗutarāñu”, āriwa'ri nare kibojaeka. I'sia ā'mitiritirā Jesúre ĩmirīja, rōmijāoka kire nayi'rika. I'supaka imawa'ri Felipete narupuko'a najūjerūjeka “Kopakaja Jesúre yi'yurā yija ime mae”, āriwa'ri. ¹³ Simónoka, ye'oiki imariṗotojo, Jesúrika bojariroka yi'ritirā ruṗuko'a kijūjerūjeka. Torājītepi mae Felipeka kijeyoariū'mueka. Kika imarijaparaka Tuparārikapi maikoribeyua Felipete baabeamaka ĩatirā marākā'ā baaberijīkarō'ōjīrā Simónre jarika i'supaka ima ĩakoriberikaki imarī.

¹⁴ Apóstolrāka Jerusalénpi, “Samariaka'iakarā rīkimarāja Tuparārika na'mitiripēayu”, āririka na'mitirika. I'supaka simamaka Samariarā Pedro supabatirā Juanka ĩṗarāte naṗūataeka. ¹⁵⁻¹⁶ Samariaka'iarā eyatirā torā Jesúre ā'mitiripēairā ruṗuko'a jūjekarā imariṗotojo “Tuparāte pūataekaki Espiritu Santore nareka imabeyurā nime ruṗu”, narīwārūeka. I'supaka nimamaka “Espiritu Santore nare ña'rījāirū”, āriwa'ri Tuparāte naro'si najēñeka. ¹⁷ Supabatirā Jesúre ā'mitiripēairāte ĩrīkate jariwa'ririmarīaja narupuko'a narabemaka Espiritu Santore nare ña'rījāika.

¹⁸⁻¹⁹ Pedrorāka nare narabemaka Espiritu Santore nare ña'rījāimaka Simónre ĩaeka. I'sia ĩatirā niñerū nare ĩjirika yapawa'ri ikupaka nare kērīka:

—Mija baaeka upaka yibaamaka Espiritu Santore nare ña'rĩjairika yiyapayu yiro'sioka. Supa imarĩ ika sime i'supaka yire mija baarũjerũki wapa,— nare kũrika.

²⁰ I'supaka kũpakã'ã, ikupaka Pedrote kire ãrika:

—Wapamarĩaja Tuparãte ja'ataika, mawapaĩjirũkimarĩa sime. I'supaka miþupajoaika simamaka, miniñerũpitiyika ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã me'rirũ ãrĩwa'ri. ²¹ Ba'iaja miþupajoaika õñuka Tuparã. Supa imarĩ, yijaka aþerãte Espiritu Santore ña'ajãrimajimarĩka mime. ²²⁻²³ Kopakaja mae ba'iaja miþupaka mireka ñiawãrũyu. Mia, Tuparãte tẽrĩrika imakakapi yija baarijaya mioakiyu. Supabatirã ba'itakaja baarimaji imarĩ, marãkã'ã baatirã aþe upaka imarimajimarĩka mime. Ba'itakaja miþupajoaika ja'atirã Tuparãte mijẽñebe, “Ba'iaja yipupajoaika yireka miye'kariabe”, ãrĩwa'ri,— Pedrote kire ãrika.

²⁴ I'supaka kũpakã'ã ikupaka Simõnre kire ãrika:

—Maipamaki Tuparãka yiro'si mija jaiþe. “I'supaka mijũarãñu”, yire meñua jũarika yapabeyuka yi'i þuri,— Pedrorãkare kũrika.

²⁵ I'sia be'erõ'õ Jesũre baaroyika niaeka mirãka, supabatirã nare kibojaroyikakaka tokarãre nabojaeka. Po'imajare wãrõweatirã, Jerusalãnrã þe'riwa'rikõrĩ Samariaka'iarã wejerakakaja Jesũrika nawãrõrijarika.

Etiopĩaka'iakakire Felipete ruþuko'a jũjeka

²⁶ I'sia be'erõ'õ Tuparã Felipe þõ'irã ángelte þũataekaki ikupaka kire kẽñaokaro'si:

—Jerusalãnrã me'þe. Torã meyarãka þoto, Gaza wãmeika wejearã a'yu ma'arã me'þe. Yapumatopi o'yuma'a sime i'sima'a,— Felipete kũrika.

²⁷ Supa imarĩ kire kũrika upakaja Felipete a'rika mae. Topi a'ririjaparaka Etiopĩaka'iakakire kĩaeka. Etiopĩaka'iakarã ipamakore niñerũ ãarĩrĩrijeyobaarimaji imatiyaiki kimaeka. Jerusalãnrã Tuparãte jiyipupayeerĩ turikaki, torãjĩte kiþe'rieyawa'rika. ²⁸ Kawarure kitũrũrũkiapi kire yierijayukã'ãja Tuparãro'si bojarimaji Isaías wãsare o'oeakakaka kĩarjarika.

²⁹ Torãjĩrã mae, ikupaka Espiritu Santore ãrika Felipete:

—Kire eyatirã, kiwãtaþiji me'ririjape,— kire kũrika.

³⁰ Supa imarĩ kire rĩrĩeyatirã, Tuparãte bojaĩjirimaji Isaiaere o'oeakakaka ãabaraka kijaiþatemaka, kiã'mitirika. Topi mae,

—Torã mijaiþateika ¿yaje miõrĩwãrũyu?— Felipete kire ãrika.

³¹ I'supaka kũpakã'ã,

—“I'supaka sãñu”, ãrĩwãrũbeyuka yi'i, maki yire sabo-jabeyua simamaka,— kire kũrika mae.

Topi mae,

—Yipō'irā mimarijāibe yire samiwārōkaro'si,— Etiopíakakire kire ārīka.

³² Isaías Tuparārika o'oea kijaiṗatekarō'ō ikupaka bojaeka: “Oveja jāōkaro'si ne'ewa'yu ṗakaja īrīkate ne'ewa'rirāñu.

Kiṗoya nata'amaka oveja akaserebeyua sima ṗakaja ba'iaja kire nabaako'omakaja kiakaserebesarāñu.

³³ Rīkimarāja ṗo'imajare ĩarāka wājitāji ba'iaja kire nabaarāñu.

‘Ba'iaja baaiki kime’, kireka napakā'ā ki'yopi'rirāñu ba'iaja baabesarāki imarī. Supabatiṗa ṗo'imajare kire jāāmaka, kiriparāmerā imabesarāñurā”, ārīwa'ri

o'oekarō'ō Etiopíakakire jaiṗateka.

³⁴ Supa imarī kipō'irā Felipete marijāika.

—Tuparāro'si bojaijirimajite o'oeakaka ĩatirā yire mibojabe. ¿Yaje kirikakakaja kio'oea bai? ¿Aṗikareka ṗupajoawa'ri i'supaka kio'oea kā'ā?— Felipete kērīka.

³⁵ Topi mae, Isaíare o'oeakaka ā'mitiritirā, ikupaka Felipete kire ārīka:

—Isaías i'supaka o'oeakaki Jesúre ba'iaja jūarūkiakaka ṗupajoawa'ri.—

Supabatiṗa jía Jesúmajaroka kire kibojaeka. ³⁶ A'ririjari ma'arierā ṗa'wa imaekarō'ōrā neyaeka.

—Īākōrī, ō'ōrā sime okoa. Maekaka ruṗuko'a yire mijūjebe ñarijīka ¿yaje rukuya jia simajiñu?— Etiopíakakire kire ārīka.

³⁷ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kire kērīka:

—Yi'ritiyarīji Jesucristore miyi'rijīka, ruṗuko'a mire yijūjerāñu.—

I'supaka kēpakā'ā,

—Ā'ā, Tuparā Makiji kime Jesucristo,— Etiopíakakire ārīka.*

³⁸ Supa imarī “Ō'ōrā mituibe”, tūrūrūkia tuarimajite ārītirā, saṗi merīrīkatirā ṗa'warā natu'arīkaeka Felipete Etiopíakaki ruṗuko'a jūjeokaro'si. ³⁹ Pa'wapi namarīrīkaeka ṗoto, ikuparō'ōṗiji Felipete Espiritu Santore e'ewa'rika. Sabe'erō'ō ṗuri Etiopíakakire kire ĩaberika ate. I'supaka simako'omakaja jījimakaṗi Etiopíakakire o'rika. ⁴⁰ Apewejeearā Espiritu Santore kire e'ewa'rika be'erō'ō, “Azotowejeearā ñimekā'ā mae”, Felipete ārīṗupajoaeka. Topi o'riwa'rikōrī wejerakakaja Jesúrika wārōrijaparaka Cesarewejeearā keyaeka.

9

Saulote yi'riū'mueka Jesúre
(Hch 22.6-16; 26.12-18)

* **8:37** La mayoría de las traducciones de la Biblia no incluyen versículo 37 porque no aparece en las copias de la Biblia más antiguas.

¹ Saulo Jesúre yi'yurâte jããrika ri'kawa'ri ba'iaja nareka kijairoyika ruþu. Suþa imarĩ “Ba'iaja nare yibaaerã”, ãrĩwa'ri kurarãka iþamaki imatiyaiki þõ'irã ke'rika. ² “Ĩĩ Saulo, yiþũataiki Jesúre ã'mitiripẽairãte kiñi'arũ”, ãrĩwa'ri þapera kio'ookaro'si kijẽñeka, Damascorã judiorãkare rẽrĩriwi'ia imaruþutarimajare beaokaro'si.

—Ika mijã'meikapi nare ñiatõþorãka uþakaja ĩmirĩja, rõmijãteoka ñi'atirã Jerusalénrã nare ye'era'arãñu,— Saulote kire ãrĩka.

³ Suþa imarĩ ma'api a'ririjari Damasco wejearã keyaerã baaekarõ'õjĩte, ikuparõ'õþiji mabo'ikakuriþi yaaboaike kire jããta'aeka. ⁴ Toþi mae marãkã'ã baaberiwa'ri sarãja Saulote ña'rĩka. Torãjĩte mae, ikupaka kire sãrĩka:

—Saulo, Saulo, ¿dako baaerã ba'iaja yire mibaariwã'imañu?— kire sãrĩka.

⁵ Sã'mitiritirã,

—¿Maki mime je'e Ñiþamaki?— kẽrĩka.

—Ba'iaja mibaawã'imarĩrijayuka Jesús ñime,— kire kẽrĩka.

⁶ I'supaka kire ãritirã,

—I'supaka baarikopakaja, mi'mitirã, Damascorã me'þe. Torã meyarãka þoto, “Ikupaka mibaabe”, ĩrĩkate mire ãrĩrãñu,— Saulote kẽrĩka.

⁷ Sauloka a'rikarã, sajaikakite ã'mitiriripotojo kire niatõþoberika. Pupataekarã imarĩ torã najiyirĩkataeka supabatirã jaiberijĩkaoka najarika. ⁸ Sabe'erõ'õ mi'mirĩkatirã yoibaotaerã kibaakoþeka. Torãjĩrã mae õibeyua kiñakoa jarika simamaka Damascorã kijeyomarãre kire tĩtiwa'rika. ⁹ Torã kire ne'eeyaeka be'erõ'õ maekarakarĩmi yoibeyuka, ba'abekaja, supabatirã dakooka ukurimarĩaja Saulote imaeka.

¹⁰ I'sia wejearã Jesúre yi'yuka, ĩrĩka Ananías wãmeikite imaeka. Makãrãrũñuroka uþakapi kire þemakotowiritirã,

—¿Yaje mime Ananías?— Jesúre kire ãrĩka.

—Ã'ã Ñiþamaki, õ'õrã ñime,— kire kẽrĩka.

¹¹ —Ã'ã, mae Wãjima'a wãmeirõ'õþi me'þe. I'sima'api a'ririjari Judas wi'iarã meyarãñu. Torã eyatirã “¿Yaje õ'õrã Saulo, Tarsowejeakakire ime?”, kire meþe. Mia, i'supaka merĩrãñu yire jẽñebaraka imaki kimamaka.

¹² Makãrãrũñuroka uþakapi ikupaka kiro'si simako'o: ĩrĩka Ananías wãmeikite kire yibeako'o. Suþa imarĩ kipõ'irã kãkaeyatirã mipitaka kipemarã mija'aþearãka þoto, ate yoiki kijarirãka, kire yibeako'o,— Ananíare kẽrĩka

¹³ I'supaka kire kẽpakã'ã ikupaka Ananíare ãrĩka:

—Jimarĩa kimajaroaka ña'mitiyu, Jerusalénkarã mire yi'yurãte ba'iaja kibaarijayuakaka. ¹⁴ Supabatirã kurarãka

ĭpamarāre kire jā'mepūatamaka, ō'ōrā Saulote etaeka. Supa imarī mire ā'mitiripēairā yija imamaka, wēkomaka yijare baaokaro'si Jerusalénrā yijare e'ewa'ririmaji kime, — Ananiare kire ārika.

¹⁵ I'supaka kērīko'omakaja ikupaka Jesúre kire bojaeka:

—Mire űaņu upakaja kipō'irā me'pe. Yimajaroka pō'imajare wārōrimaji kimaerā kire yiwā'maeka. Judiotatarā, judiotatamarīrā, supabatirā niparimarāteoka sawārōrimaji kimarāñu. ¹⁶ I'supaka baarimaji kimamaka “Sapi ĩrākurimarĭaja jimarĭa ba'iaja mijūarāñu”, kire űarĭrāñu,— kireka Jesúre ārika Ananiare.

¹⁷ Torājĭrā kipō'irā Ananiare a'rika mae. Kimaeka wi'irā kipō'irā eyatirā kipitaka Saulo pēmarā kija'aŕeaeaka. Supabatirā ikupaka kire kērīka:

—Yijeyomaki mia'mitipe. Maiŕamaki Jesús, mi'tarijarapaka poto mire pēmakotowirapakiji, yire pūatako'oka miñakoa jĭirū āriwa'ri. Supabatirāoka Espiritu Santore mire űarĭjāirū āriwa'ri ŕariji yire kipūatayu,— kire kērīka.

¹⁸ I'supaka kērīkarō'ōjĭteje, wa'itĭti upaka ĭoika Saulo űakoapi űa'rĭka. Torājĭrā ŕuri jĭa kiñakoa jarika. I'supaka kire kibaa-maka, kimi'mirĭkaeka poto Ananiare kire rupuko'a jūjeka. ¹⁹ I'supaka kijarika be'erō'ō ba'atirā okajĭjia kijarika. I'supaka jaritirā űoapañaka Jesúre yi'yurāka Damascorā kimaeka.

Damasco wejeakarāre Jesúrika bojariroka Saulote bojaũ'mueka

²⁰ Torājĭrā mae judĭorākare rērĭriwi'iarā kākaturā, Jesúrika bojariroka wārōbaraka “Tuŕarā Maki kime Jesús”, Saulote nare ārika. ²¹ I'supaka kibaamaka, kopakaja pō'imajare ŕupataeka.

—Mia, ĭĭji kime Jesúre yi'yurāte ba'iaja baarimaji Jerusalénrā. Ō'ōrā kime Jesúre yi'yurāte űi'atirā, kurarāka ĭpamarā pō'irā nare e'ewa'yaokaro'si,— pō'imajare ārika.

²² I'supaka napupajoako'omakaja Tuŕarāte kire jeyobaa-maka, jĭibaji Jesúrika bojariroka kibojamirĭrkawa'rika. “Rita sime, Jā'merūkika Tuŕarāte wā'maekaki kime Jesús”, nare kērĭroyika. Jĭa sakibojamaka, Damascokarā judĭorāka ĭparimarā marāk'ā kire nokatērĭwārūberika.

Judiotatarāte kire jārika ri'kamaka Saulote ru'rika majaroka

²³ Damascorā űoatakaja sawārōbaraka Saulote imamaka, “Kire majāāerā”, judĭorāka Jesúre yi'ribeyurāte āriŕupajoaeka.

²⁴ Supa imarĭ űami, ĭmioka kire napāñaroyika wejeapi ŕoriwa'rĭrūkirō'ō koperekarā kire jāōokaro'si. I'supaka nabaako'omakaja Saulote sōrika. ²⁵ Kiōrika simamaka kibojaka yi'yurāte kire jeyobaaeka, kiru'yaokaro'si. Torājĭrā

mae, ñami wejea nata'tekarõ'õpi imatirã pi'i upaka ñoikarã kire jãätirã aþeþẽ'rõtorã kire naruetaeka kiru'yaokaro'si.

Jerusalénrã Saulote imaeka mae

²⁶ Topi, ru'riwa'ritirã Jerusalénrã keyaeka mae. Torã Jesúre yi'yurãka jeyoaririka kiyapakopeka. I'supaka kiyapako'omakaja “Jesúre yi'ribeyuka kime Saulo puri”, ãriwa'ri kire nakikika. ²⁷ I'supaka nimako'omakaja, Bernabé wãmeiki, Saulote jeyobaaekaki. “Mi'tabe, apóstolrãkaka majairã”, kire kërïka. Sauloka naþõ'irã eyatirã ikupaka Bernabére nare ãrïka:

—Saulo kime ñi, ma'api ke'ririjayukã'ã maipamaki Jesúre kire þemakotowirika. Supabatirã kika kijaika. I'supaka Jesúre kire baaeka be'erõ'õ Damascorã dako werikimarãja þo'imajare Jesúrika bojariroka wãrõrapaki kime,— Bernabére nare ãrïka.

²⁸ I'supaka nare këpakã'ã “Maka imarükika Saulote ime mae”, kireka narïka. I'supaka naþakã'ã, Jerusalénrã naka ki-maeka. Naka imarijari dako werikimarãja tokarãre Jesúrika kibojaeka. ²⁹ Judiotatarã imariþotojo griego oka jairãka Saulote jaibaraka imaeka. Tuþarã majarõþũnu añua nare bojabaraka, “Sãñu upakaja Jã'merükika Tuþarãte wã'maekaki kime Jesús”, nare kërïka. I'supaka këpakã'ã ã'mitiriwa'ri kire jããrika nari'kaeka. ³⁰ I'supaka kika nima ã'mitiriwa'ri, Cesarearã kijeyomarãre kire e'ewa'rika. Torã eyatirã Tarsowearã kire naþe'riwa'rirũjeka.

³¹ I'sia þoto puri Judea, Samaria, supabatirã Galilea ka'iarãoka ba'iaja Jesúre yi'yurãte jũaberika. Suþa simamaka Espiritu Santore nare jeyobaamaka jïjimakaþi Jesúre jïibaji yi'yurã nimamirĩrikawa'rika. Suþa imarĩ rĩkimabaji Jesúre yi'yurãte imarijarika. Supabatirãoka ritaja jiyiþupaka Maipamakire õþaraka nimarijarika.

Bitamajite Pedrote jieka

³² Suþa imarĩ Jesúre yi'yurãte ñ'rãweje jariwa'ririmarãja Pedrote ñataparoyika. I'supaka imawa'ri Lida wãmeirõ'õrã naþõ'irã turirĩ keyaeka. ³³ Torã eyatirã Eneas wãmeikite kĩaeka. Bitamaji imarĩ, maekarakaotẽnarirakakuri wejeje'rãka keyawa'rika kikãrĩrũkirõ'õrãja þeyubaraka. ³⁴ Torãjĩrã mae, ikupaka Pedrote kire ãrïka:

—Eneas, mia'mitipe, Jesucristore mire jieyu mae. Suþa imarĩ mimi'mirĩkabe. Supabatirã mikãrĩrũkia mibuþebe,— kire kërïka.

I'supaka kire kërĩkarõ'õjĩteje, bitamaji imakopekakite mi'mirĩkaeka. ³⁵ Rĩkimarãja Lidakarã supabatirã Sarónka'iakarãoka ñaekarã suþa kibaaeka. Suþa imarĩ nimaupatiji Jesúre yi'yurã oyiaja najarika.

Reyaekakote Pedrote tããeka

³⁶ Īrãko Joþe wãmeirõ'õkako Tabitã wãmeikote imaeka, Jesúre yi'yuko. Griego okap̄i þuri Dorcas wãmeiko koimaeka. Ji-iko þo'irõmo imarĩ wayuoka baairãte jia kojeyobaaroyika. ³⁷ I'supaka imariþotojo ikuparõ'õþiji wãmarĩa jariwa'ri koreyaeka mae. Koreyamaka ĩatirã reyairãte nabaaike upakaja koþo'ia najũjeka korĩrã. Supabatirã ĩmipẽ'rõtorã imaeka kurarakarã koro'siji kore nataeka. ³⁸ I'supaka kore baatirã “Lidarã Pedrote ime”, þo'imajare añua Joþekarã Jesúre yi'yurãte ã'mitirika. Sã'mitiritirã ĩþarãte Pedrote akarĩ napũataeka, koyikurirãja kimaeka simamaka. Kipõ'irã eyatirã ikupaka kire narĩka:

—Dajoa wãrũaja yijaka.—

³⁹ I'supaka napakã'ã ã'mitiriwa'ri, naka Pedrote a'rika Joþerã. Torã eyatirã Dorcas majaka nataekarõ'õrã kire ne'ewa'rika. Supa imarĩ koþõ'irã rĩkimarãja natĩmiarãte reyatapækarãre oþaraka imamaka kĩaeka. Ketamaka kipõ'irã narẽrika kika jaiokaro'si.

—Dorcate reyaerã baarapaka ruþu rĩkimakaja saya yijare koþu'aĩjirape,— ãþaraka Pedrote sanabeaeka.

⁴⁰ I'supaka kire napakã'ã,

—Mija þoriwa'þe ruþu,— nare kẽrĩka.

Naporiwa'rika be'erõ'õ, ñukurupatirã Tuparãka kijaika. Kika jaiweatirã, reyaekakote jorowa'ri ĩatirã,

—Tabitã mimi'mibe,— kore kẽrĩka.

I'supaka kẽrĩka þotojo koñakoa wiritaeka. Supa imarĩ Pedrote ĩatirã komi'mirupæka. ⁴¹ Topi mae, kopitakap̄i ñi'atirã Pedrote kore mi'mataeka. Supabatirã “Mija þoþe ruþu”, kẽrĩkarãte kiakaeka.

—Kopakaja õñia kojayu. Ate kore mija ĩarape mae,— Jesúre yi'yurã natĩmiarã reyatapækarã, supabatirã aþerã najeyomarãreoka kẽrĩka.

⁴² I'supaka kojarika ritaja Joþekarãre ã'mitiripataeka. Sã'mitiritirã rĩkimarãja Jesúre nayi'rika. ⁴³ Sabe'erõ'õ torã ñoaka Pedrote imaeka, wa'iro'si ajea ba'iraberimaji Simón þõ'irã.

10*Cornelio þõ'irã Pedrote a'rika*

¹ Cesareawejearã Cornelio wãmeikite imaeka. Torã rĩkimarãja surararãka Italiakarãkaki imatirã ĩrãþitarakamarã þo'imajarakamaki surararãka ĩþamaki kimaeka.

² Judiorãkimarĩka imariþotojo Tuparãte jiyiþupaka õñuka, kiwi'iareka imarãþitiyika. Judiorãka wayuoka baairãte rĩkimakaja niñerũ jeyobaarimaji, supabatirãoka Tuparãte

jaijipaki kimaeka. ³ I'supaka kimamaka ï'rārïmi tres rō'ōjïrã aiyate eyawa'rika poto makārārũñuroka upakapi Tuparãte pũataekaki ángelte kipō'irã etaeka. Jia Corneliore kire ïatiyaeka. Supabatirã kipō'irã kãkaeyatirã,

—Cornelio,— ángelte kire ārïka.

⁴ Topi mae, kireka ñakoariji,

—Aya, ¿marākã'ã sime je'e ñipamaki?— pupatawa'ri kire kērïka. I'supaka kēpakã'ã

—Tuparãte mijeñerijayu rakakaja mire kiã'mitiyu. Supabatirã wayuoka baairãte mijeyobaaikarekaoka jïjimaka kime. I'supaka mimamaka mireka pupajoajipaiiki kime. ⁵ Supa imarï Jopewejeearã imaki Simónre akarï a'rirũkirãte mipũatabe. Kiwãmeaoka Pedro. ⁶ Apïka Simón wa'iro'si ajea ba'iraberimaji riapakirijerã imaki pō'irã kime. Torã Simón Pedrote natōporãñu mipũatarãñurã,— ángelte kire ārïka.

⁷ I'supaka kire ārïweatirã ángelte a'rika. Sabe'erō'ō ï'parã kiba'iraberimaja, supabatirã ï'rïka surara jia Tuparãte yi'yuka imaekakiteoka kiakaeka. ⁸ Supa imarï kipō'irã netaeka poto, ángelte kire ārïkakaka Corneliore nare bojaeka. Nare sabojaweatirã Joperã nare ke'rirũjeka.

⁹ I'supaka kēpakã'ã a'ritirã, aþerïmi wãjitãji aiya simaeka poto Jope koyikurirã neyaeka. I'tojïte wi'i ruþututuarã Pedrote mirïka Tuparãka jairï. ¹⁰ Tuparãka jaibaraka kimaeka poto kopakaja kikēsirabaeka. I'supaka kimamaka aþerãte ba'arika kiro'si baayukã'ãja ikupaka makārārũñuroka upakapi kiro'si simaeka: ¹¹ Mabo'ikakurirã kïaeka poto sayapãia jo'bato ï'þapē'rōto ñi'atirã maja'aruetaika upaka saruira'aeka. ¹² Satōsuarã ritajakaka wa'iro'sia, wa'iro'siwēkoa þariji imaeka. Wa'ibikirãka upaka tuyua, wiyua, supabatirã yiibaraka tuyuaoka simaeka. * ¹³ Supa imarï ïmipi ikupaka Pedrote sajaikorika:

—Pedro mimi'mibe. Samijããba'abe,— kire sãrïkorika.

¹⁴ I'sia oka ã'mitiritirã ikupaka kiyi'rika:

—Marākã'ã baatirã yibaaberijïka Ñipamaki, Moisés wãsare jãjibaaeka ba'akoribeyuka ñime ruþu.—

¹⁵ Topi ate sajaikorika

—“Jãjika yiro'si sime”, merïa'si, Tuparãte ba'arũjeika þuri “Miba'abe”,— mabo'ikakuripi sãrïkorika.

¹⁶ Maekarakakuri i'supaka Pedrote sabaeka. Sabe'erō'ōþi mae sayapãia Tuparãte e'eka. ¹⁷ I'sia ïawa'ri “¿Dako baaerã supa yire sabaayu jee?”, Pedrote ārïpupajoeka. I'supaka pupajoabaraka kimekã'ãja, “No'orã Simónre ime”, aþaraka

* **10:12** Fue prohibido en la ley de Moisés comer animales tal como reptiles, culebras, marranos, perros, varios insectos, etc. Véase Levítico 11

po'imajare jēriarijariji, Simón wi'iarā neyaeka Corneliore pūataekarā. ¹⁸ Torā eyatirā ikupaka najērīaeka:

—¿Ō'ōrā yaje Simón Pedro wāmeikite ime?— narīka.

¹⁹ Kīaeka mirāka pūpajoabaraka kimekā'āja, Espiritu Santore kire jaika,

—Mia'mitiḡe. Maekarakamaki ĩmirīja mire mo'arī etairā. ²⁰ Mae miruiwa'ḡe, naka me'yaokaro'si “¿Yaje judiōrākamarīrāka ya'rijīñu je'e?”, āriḡpūpajoabekaja mimabe. Yipūatairā nime,— Espiritu Santore kire ārika.

²¹ Supa imarī, Corneliore pūataekarā maekarakamaki pō'irā Pedrote ruiwa'rika.

—Yi'iji ñime mija mo'aiki. ¿Dakoa āriwa'ri mija i'tako'o?— nare kērīka.

²² I'supaka kēpakā'ā ikupaka nayi'rika:

—Yija ĩpamaki Cornelio miḡō'irā yijare pūatarapaki. Jiika po'imaji kime Cornelio. Supabatirā Tuḡarāte jiyipūpayeeiki. Ritaja judiōtatarāoka kire jiyipūpayeeirā. Supa imarī ikupaka ángelte kire ārāḡe're: “Mia'mitiḡe Cornelio, Simón Pedrote mi-akapūabe. Supabatirā mire kibojarāka jia mia'mitiḡe”, ángelte yija ĩpamakire ārāḡe,— Simón Pedrote narīka.

²³ Supa napakā'ā,

—Ō'ōrā kākara'atirā yipō'irā mija kāḡe ruḡu,— Pedrote nare ārika.

Aḡerīmi ḡuri naka Pedrote a'rika mae. Joḡewejeakarā ĩrārimarā Jesúre yi'yurāoka, naka jeyoariwa'rikarā.

²⁴ Aḡerīmi Cesareawejeārā neyaeka. Neyaeārā baeaka ruḡu, kirīrā supabatirā kijeyomarāḡitiyika rērītirā Corneliore imaeka, “Simón Pedrote bojarāka ma'mitiriye'e”, āriwa'ri nare kioyibojaeka. ²⁵ Torā neyaeka ḡoto Pedrote e'etorirī Corneliore ḡorika. Supabatirā Corneliore ñukurupaeka kire jiyipūpayeeokaro'si. ²⁶ I'supaka kibaamaka kipitakarā ñi'atirā,

—Mimi'mibe. Miupakaja po'imaji ñime yiro'sioka,— Pedrote kire ārika.

²⁷ I'supaka kēpakā'ā kimi'mika mae. Supa imarī jaibu'arikapīji wi'iarā nakākaeka mae. Torā kākawa'ritirā rīkimarāja po'imaja rērīkarāte Pedrote ĩaeka. ²⁸ I'supaka nimamaka ĩatirā, ikupaka Pedrote nare bojaeka:

—Yija judiōtatarā aḡetatarāḡitiyika rukubaka imarika, supabatirā naḡō'irā turirikaoka jājibaairā yija ime. I'siakaka ōrīwārūrā mija ime. I'supaka simako'omakaja Tuḡarā ḡuri ikupaka yire bojarapaki: “‘Jājibaarimarīa sime’, ñañua ‘Jājibaarika sime’, mija āriā'si”, Tuḡarāte yire ārāḡe. Supa imarī “Judiotatiki imariḡotojo aḡetatarāka rukubaka ñima jājibaarūkimarīa sime”, ñarīwārūyu maekaka ḡuri. ²⁹ Supa imarī Cornelio majaroka yire naborapaka ḡotojo ñojimarīji

mipõ'irã yi'tarape. Supa imarĩ ħmarãkã'ã ãrĩwa'ri oka yire mija pũatarape?— Pedrote nare ãrĩka.

³⁰ I'supaka kēpakã'ã, ikupaka Corneliore kire ãrĩka:

—Botarakarĩmi sajaritiyu tres rō'õjirã aiyate eyawa'rapaka poto, Tuparãka jaibaraka ñimarapaka be'erõ'õ. Ikuarõ'õpiji ángelte saya yaaboaike jãätirã yipõ'irã kipemakotowirape.

³¹ Topi ikupaka yire kērãpe mae: “Cornelio. Tuparãte mijēñeika jĩjimakapi kiã'mitiyu. Supabatirã wayuoka baairãte mijeyobaaika jiaoka kiro'si sime. Sapi ãrĩwa'ri jia mire kibaayu.

³² Supa imarĩ Jopewejeearã imaki Simón Pedro wãmeikite miakarũjebe. Apika Simón wa'iro'si ajea ba'iraberimaji wi'iarã kime riapakirijerã”, ángelte yire ãrãpe. ³³ I'supaka yire kibojamaka ã'mitiriwa'ri, ñojimarĩji oka mire yipũatarape. Jia oka mi'tayu õ'õrã. Tuparãte ãika wãjitãji yija rēriko'o kioka simaupatiji õñaokaro'si. Tuparãte mire bojaika yija ã'mitiririyapayu,— Corneliore kire ãrĩka.

Cornelio jeyomarãre kiwãrõeka Pedro

³⁴ Sã'mitiritirã, ikupaka Pedrote jaiũ'mueka mae:

—“Aperimarãre kiwãtaika pemawa'ribaji ĩrãtatateje wãtabeyuka kime Tuparã”, ñarĩwãrũyu mae. ³⁵ Ritatojo wejeareka po'imajatata imaupatirekaja jiyipupaka kire õrĩwa'ri, kiyapaika upakaja baairãka jĩjimaka kimarijaju.

³⁶ Yija tã'omaja Israel wãsa riparãmerãro'si Jesucristo, ritatojo wejeareka imarã ĩpamakite baaekapi ãrĩwa'ri jia Tuparãka nimarũkiakaka nare kibojaeka. ³⁷⁻³⁸ Mamarĩ Galileaka'iarã, supabatirã ritaja Judea ka'iareka Jesús Nazaretkakire baaeka õñurã mija ime. Po'imajare wãrõbaraka Juanre narupuko'a jũjeyukã'ãja, mae kirikapi baawãrũiki Jesure kimaũ'murũjeka Tuparã. Supabatirã Espiritu Santore kire kija'ataeka.

I'supaka kibaakaki imarĩ, Galileakarãre supabatirã Judeaka'iakarãreoka jia kibaakaka. Supa imarĩ ritaja Satanãre ba'iaja jũarũjeroyikarãte kitããroyireka. I'supaka kibaaroyireka, Tuparãte kika imaeka simamaka. ³⁹ Yija, apõstolrãka, Jerusalénwejeearã, supabatirã judiotatarã ka'iarã ritaja Jesure baaeka ãekarã. Sabe'erõ'õ Jerusalénrã judiotatarã ĩparimarãte yapua tetaekarã kire jããrũjeka.

⁴⁰ I'supaka kire nabaako'omakaja maekarakarĩmireka, Tuparã puri Jesure õña jarirũjekaki. Supabatirã Jesure yijare kipemakotowiataeka. ⁴¹ Judiotatarãte nimaupatiremarĩa Jesure pemakotowirirã Tuparãte baaeka. Mamarĩtaka kiwã'maekarã yija imamaka i'supaka kibaakaka, “Õña Jesure ime ate”, yija ãrĩwãrũokaro'si. Ate õña Jesure jaripe'rika

be'erõ'õ kika ba'aekarã yija ime. ⁴² “Õña imarãte supabatirã reyaekarãteoka, ba'iaja nabaakaka wapa nare jēñerimaji

mimabe', āriwa'ri Tuparāte yire jā'meka āriwa'ri pō'imajare mija bojabe", Jesúre yijare ārika. ⁴³ Tuparāro'si bojañirimaja imaeka rakamakiji Jesúre imarūkiakaka pūpajoawa'ri no'oeka. Supa imarī Jesúre yi'yurāte ba'iaja baaeka wapa Tuparāte ye'kariarūkiakaka no'oeka,— Pedrote nare ārika.

Judiotatamarīrāteoka Espiritu Santore ña'rījāika

⁴⁴ I'supaka āparaka Pedrote imekā'āja Espiritu Santore nare ña'rījāika. ⁴⁵⁻⁴⁶ Supa imawa'ri ĩ'rārokamarīa pō'imaja oka norībeyuaja jaibaraka nimaeka Tuparāte jiyipūpayeebaraka. Sīatirā “Judiorākamarīrāteoka Espiritu Santore ña'rījāiyu mae”, āriwa'ri napūpataeka judiorāka Pedroka ĩ'rātiji etaekarā. ⁴⁷ Topi ikupaka judiorākare Pedrote ārika ate:

—Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mupakajaoka Espiritu Santore nare ña'rījāimaka ō'ōrā imarāte ĩ'rīkaoka “Rupuko'a nare mija jūjea'si”, ārika imaberijīñu,— judiorākare kērika.

⁴⁸ Supabaturā,

—“Jesucristore yi'riwa'ri kirirā maimae”, āriwa'ri rupuko'a mija jūjerūjebe,— Corneliorākare kērika.

Supa imarī narupuko'a najūjeka Pedroka imaekarā. Sabe'erō'ō,

—Me'ria'si ruṑu. Yijaka mimabe ñojimarīji ruṑu,— Pedrote narīka Cornelioka imaekarā.

11

Jerusalénkarā Jesúre yi'yurā imaekarāte Pedrote majarobojaka

¹ Topi mae, apóstolrāka, supabaturā Judeaka'iakarā Jesúre ā'mitiripēaekarāoka, “Judiotatamarīrā imaripotojo, Jesúre na'mitiripēayu're”, ārika majaroka na'mitirika. ²⁻³ Supa imarī Jerusalénrā Pedrote pe'rieyaeka poto, ikupaka kire narīka:

—¿Dako baaerā judiotatamarīrā wi'iarā mikākarape? Supabaturāoka ¿marākā'ā āriwa'ri naka miba'arape?— Pedrote narīka.

⁴⁻⁵ I'supaka kire napakā'ā ikupaka wājirokapi Pedrote nare bojajiika:

—Jopewejearā Tuparāte jaibaraka ñimarapaka poto ikupaka simarape. Makārārūñuroka upakapi ikupaka yire sapemakotowirape: Mabo'ikakuripi sayapāia jo'bato ĩ'papē'rōto ñi'atirā maja'aruetaika upaka ĩoika ima yipō'irā etarapaka. ⁶ “¿Dako satōsiareka ima?”, āriwa'ri jia sañiatiyarape. Ritajakaka wa'iro'sia, wa'iro'siwēkoa pariiji imarapaka. Wa'ibikirāka upaka tuyua, wiyua, supabaturā yibaraka tuyuaoka simarape. ⁷ Sañiawearapaka poto mabo'ikakuripi ikupaka yire sārīkorape: “Pedro mimi'mibe. Jāātirā samiba'abe”, yire sārīkorape.

8 “Marākā’ā baatirā yibaaberijika Nīpamaki, Moisés wāsare jājibaaeka ba’akoribeyuka ñime ruṑu”, āriwa’ri yiyi’raṑe. 9 Supa ñapakā’ā ikupaka yire sārīkorape ate: “Jājika yiro’si sime’, merīa’si, Tuparāte ba’arūjeika ṑuri ‘Miba’abe’”, sārīkorape. 10 Maekarakakuri i’supaka yire sārāpe. Sabe’erō’ōṑi mae Tuparāte sayapāia e’emiarape mabo’ikakurirā. 11 Ikuṑarō’ōṑiji i’supaka simarapaka be’erō’ō maekarakamaki ṑo’imajare ñimaraparō’ōrā eyarape. Cesareawejeakaki Cornelio nare ṑūatarapaki, yire ne’eayaokaro’si. 12 “Netarāka ṑoto, ba’iaja ṑuparibekaja naka me’ṑe”, Espiritu Santore yire āpakā’ā, ya’raṑe. Supabaturā īrōtēñarirakamarā Jesúre ā’mitiripēairā yika ō’ōrā imarā yijeyoa turaparā. Naka mae Cornelio wi’iarā yija kākarape. 13 Yija kākaeyarapaka ṑoto, ikupaka Cornelio yijare bojarape: “Yiwi’iareka ñimarapaka ṑoto ángelte yire ṑemakotowirirīkarape. Mia je’e ikupaka yire kērāpe: Jṑewejeearā Simónre akarī a’rirūkirāte miṑūatabe. Pedrooka kire nañu. 14 Mija ṑō’irā eyatirā, “Mire, miwi’iareka imarāteoka ba’iaja imarika tiyibeyurō’ōrā mija a’rirūkia imakoṑeikareka ikupaka Tuparāte mijare tāārāñu”, āriwa’ri mijare kibojarāñu’, Cornelio yijare ārāpe”, ángelte kire ārīka bojabaraka. 15 I’supaka yire kērāpaka be’erō’ō, yi’i ate nare bojaū’murapaki. Nare yijaiū’murapaka ṑotojo, ikuparō’ōṑi Espiritu Santore nare ña’rijāirape, mare mamarī kibaarapaka upakajaoka. 16 I’supaka simakaka ĩawa’ri, Maipamakire bojaeka yipupajoatōporape. Mia, ikupaka kērīka: “Bikijarā ṑuri okoapī Juanre ruṑuko’a mijare jūjeka. Tuparā ṑuri Espiritu Santo mijare ña’ajāārāki, kiyapaika upakaja baawārūirā mija imaokaro’si”, i’supakajaoka mamarīrāja Jesúre mare bojatika. 17 Jesucristore yi’yurā maimamaka, Espiritu Santore Tuparāte mare ña’ajāārāpaka upakaja judiorākamarīrā nimako’omakaja nareoka Espiritu Santore kiña’ajāārāpe. I’supaka Tuparāte nare baamaka “I’supakamarīa sime. Judiorākamarīrā mija ṑuri marākā’ā baatirā yijaka imaberijirā mija”, āriberijika ñimarape, — Pedrote nare ārīka.

18 I’supaka kēpakā’ā kire najērīatiyika. Topi mae ikupaka naṑupaka no’aeka:

—Jiitakaja baalki kime Tuparā. Judiorākamarīrāteoka ba’iaja nabaaike naja’atarāka, nare kiye’kariarāñu jia kika nimajiparū,— āriwa’ri narīka.

Antioquíakarā Jesúre nayi’riū’mueka

19 I’sia ruṑubaji Jesúre yi’ribeyurā Estebanre jāēekarā. Supabaturā aṑerā kiupaka imaekarā Jesúre yi’yurāteoka ba’iaja nabaake. Supa imarī īrārimarā Jesúre yi’yurā

Feniciaka'iarā, Chiprejūmurikarā imawejeareka, supabatirā Antioquía wejearōka naru'riwa'rika. Torā eyatirā, judiorākare takaja Jesúrika bojariroka nabojaeka. ²⁰ Aperā puri, Chiprekarā, Cirenekarā a'ritirā Antioquíarā eyaekarā. Torā eyatirā judiorākamarīrā imaekarāteoka maipamaki Jesúrika nabojaeka. ²¹ “Jia nobjawārūrū”, ārīwa'ri Tuṣarāte nare jeyobaaeka. Supa imarī rīkimarāja Jesúrika nabojaeka ā'mitiritirā, mamarī nayi'rikoperoyika naja'ataeka, kire yi'riwa'ri.

²² Antioquíawejearā Jesúre nayi'yua majaroka, Jerusalénkarā Jesúre yi'yurāte ā'mitirika. Sā'mitiritirā Antioquíarā Bernabére naṣūataeka. ²³ Supa kire naṣakā'ā ke'rika. Torā eyatirā, Tuṣarāte jia nare baaeka kīaeyaeka. I'supaka nimaeka ĩatirā ikupaka jījimakaṣi nare kibojaeka:

—Ika mija ima uṣakaja jībaji Jesúre mija yi'ririmirīrikawa'ṣe,— nare kērīka.

²⁴ Espiritu Santore kire jeyobaaikaṣi jīṣupaki kimaeka. Tuṣarāte yaṣaika uṣakaja oyiaja imaki imarī, jia Jesúre yi'yuka Bernabére imaeka. Supa imarī rīkimarāja kibojaeka ā'mitiritirā, Jesúre nayi'rika.

²⁵ I'sia be'erō'ō Tarso wāmeika wejearā Bernabéte a'rika, Saulote mo'arī. ²⁶ Kire tōṣotirā, “Dajoa Antioquíarā”, kire kērīka. Supa kire kēṣakā'ā ĩṣarā najeyoariwa'rika torā. ĩrākuriwejejē'rāka torā nimaeka, Jesúre yi'ririmajaka. Torā imatirā rīkimarāre Jesúrika nawārōeka. I'sia wejeakarā Jesúre yi'yurātejeoka “Cristianorāka nime”, ṣo'imajare ārīū'mueka.*

²⁷ I'sia ṣotojo Jerusalénkarā, Tuṣarāro'si bojaījirimajare eyaeka Antioquíarā, Jesúre yi'yurāte rērītirā imaekarō'ōrā. ²⁸⁻³⁰ Torā eyaekarākaki ĩrīka imaekaki Agabo wāmeiki. Jesúre yi'yurāte rērītirā imaekarō'ōrā eyatirā, Espiritu Santore jeyobaaikaṣi ṣupajoatirā, ikupaka nare kērīka: “Ritatojo ka'iarā nakēsirabarāñu, ba'arika torā ṣurirāka simamaka”, Agabote nare ārīka. (Ñamajībaji ba'arika torā ṣurika Romawejea ĩṣamaki Claudiore imaeka ṣoto). Sā'mitiritirā, “Judeakarāre ba'iaja jūaerā baayu're, niñerū nare maṣūataye'e”, Antioquíakarā Jesúre yi'yurāte ārīka. Narīka uṣakaja, narikaeka ko'aṣitorāja Saulo, Bernabéṣitiyika ĩṣarāwā'taja nijika, “Judeakarā Jesúre yi'yurāte imaruṣutarimajare samija ĩjibe”, ārīwa'ri.

12

Santiagore najāāeka, supabatirā wēkomaka imariwi'iaṣi Pedrote ṣorika

* **11:26** El nombre Cristiano quiere decir “Cristo es nuestro Señor.”

¹ I'sia poto ritaja Jesúre yi'yurã upatireje ba'iaja Herodere kisurararãkare baarũjeũ'mueka. Supa imarĩ ï'rãrimarã nare imaruputarimajare wẽkomaka imariwi'iarã nataeka. ² Supabatirã, Juan ma'mi Santiagore nañi'apakã'ã, “Kiwãmua mija toata'tabe”, nare kẽrĩka. ³⁻⁴ I'supaka kẽrĩka ã'mitiritirã, jijimaka judiorãka ïparimarãre jarika. Topi jijimaka nimamaka ïawa'ri pan levadura rukeberika naba'aroyikarĩmi Pedroteoka kiñi'arũjeka wẽkomaka imariwi'iarã kire tayaokaro'si. Pedrote ru'rikoreka jia kisurararãkare kiarĩrũjeka Herodes. Botarakatata imatirã rakaka tatareka botarakarimarã nimaeka. I'sirakamarã imarĩ,

—Botarakamaki oyiaja mija o'arijarirãñu kire tuerikareka,
— nare kẽrĩka.

Supabatirã “Pascua baya o'riwa'rirãka poto, p'oimajare ïarãka wãjitãji Pedrote ba'iaja jaiwã'imarĩtirã, kire yijããrũjerãñu”, Herodes pupaka imaeka. ⁵ Supa imarĩ ï'rãrĩmi upakaja jítakaja Pedrote natueka. I'supaka nima ã'mitiritirã, kijeyomarã Jesúre yi'yurã jimarĩa Tuparãte kiro'si jaijijika.

⁶ Torã kimaeka ñami simakopekaka Herodete kire jããrũjerũkirĩmi. Mia, wẽkomaka imariwi'iarã ï'parã surararãka kire tuerimaja watopekarã ï'pamiji perumijiaپی پی'pekaki kikãrĩpañaeka. ïarĩrĩtiyarũkirõ'õ simamaka aperiã surararãka koperekarã tuekarã. ⁷ Ikuparõ'õpiji, ángelte kipõ'irã etaeka. Supabatirã kimaeka kurara yaaboaeaka jãjia jãta'airõ'õ jarika. Topi mae, kãrĩka imaekaki Pedrote ángelte rabetõrõtaeka. Kitũrũeka poto,

—Wãrũaja mimi'mibe,— kire kẽrĩka.

I'supaka kire kẽrĩka potojo perumijiaپی kipita arikaka napĩ'pekopekaka kutueka. ⁸ I'supaka kijarika poto,

—Mijariroaka mijããu'mube, miũ'puko'aoka, — Pedrote kẽrĩka.

Topi ikupaka kire kẽrĩka ate:

—Mijariroaka pemakatooka mijããbe. Supabatirã yibe'erõ'õ mi'tabe,— ángelte kire ãrĩka.

⁹ I'supaka kire kẽpakã'ã, Pedrote kibe'erõ'õ a'rika. I'supaka baaripotojo “Supa sime”, marĩwãrũberijĩka simaeka kiro'si. “¿Yaje ritaitaka sime je'e?”, ãrĩripotojo “Makãrãrũñuroka upaka yiro'si sime je'e”, kẽrĩpupajoaeka. ¹⁰ A'ririariji mamarĩkaki surarate tueirõ'õ o'ritirã, apikate imarõ'õoka no'rika. Sa'riwa'ri jiyiakaka peruakaka baaeka wejukuraraka koperekarã neyaeka poto sõñu upakaja sawiritaeaka. Topi poritirã na'ririayukã'ãja ikuparõ'õpiji ángelte ririwa'rika. I'supaka simamaka ï'rĩkaja Pedrote tuika.

¹¹ Topi mae, “Rita sime. Kãrãrũribeyuka yi'i. Herodete yire jããkoreka yire kipoaerã ángelte kipũatayu Tuparã. I'supaka simamaka judiorãka ïpamarã ba'iaja yire

nabaaripakatayuareka, yiwaɸu'yu mae”, Pedrote ãrĩɸuɸajoaeka.

¹²⁻¹³ I'suɸaka kiɸuɸaka imekã'ãja Juan Marcos ɸako, María wi'iarã ke'rika. Satõsirõ'õrã rĩkimarãja Tuɸarãte jaibaraka ɸo'imajare imaeka. I'suɸaka nimaekarõ'õrã eyatirã koperekaɸi,

—¿Yaje mija ime?— nare kẽrĩka.

Sã'mitiritirã ï'rãko torã ba'iraberimajo, Rode, koperekarã eyarĩkaritirã, ã'mitirikako, “¿Maki kime?”, ãrĩwa'ri. ¹⁴ Sakowierã baaeka ruɸu, Pedrote jaika koã'mitiriwãrũeka. Sã'mitiriwãrũtirã jĩjimaka jariwa'ri kopereka wiebekaja,

—Pẽterã Pedrote imakoyu,— ãrĩwa'ri torã imaekarãte bojarĩ ko'rika.

¹⁵ I'suɸaka nare kõɸakã'ã,

—Miwejabiyu je'e,— kore narĩka.

Topi,

—Ritama ñãñu,— nare kõrĩka.

I'suɸaka nare kõɸakã'ã,

—Kire ïarĩrĩka mirãki ángel kime je'e aɸeyari,— kore narĩka.*

¹⁶ I'suɸaka narĩko'omakaja,

—¿Yaje mija ime?— ɸẽteɸi Pedrote ãrĩrĩkamarika.

I'suɸaka simamaka kopereka wiwatatirã kire ïawa'ri kopakaja naɸuɸataeka. ¹⁷ I'suɸaka nimamaka, kiɸitaka kimimataeka “Kareaja mija imabe”, ãrĩwa'ri. Topi mae, “Wẽkomaka imariwi'iarã ñimako'orõ'õɸi ikuɸaka Tuɸarãte yire baako'o”, nare kẽrĩka. I'suɸaka nare ãrĩtirã,

—Majeyomarã Jesũre yi'yurãte samija bojabe. Suɸabatirã i'suɸakajaoka mija ãɸe Santiagoreoka,— nare kẽrĩka.†

I'suɸaka nare ãrĩweatirã aɸerõ'õrã ke'rika.

¹⁸ Kiru'rika ñamibikitojo torã ïarĩrĩrimaja imaekarã surararãkare jimarĩa ba'iaja ɸuɸarika Pedrote imabepakã'ã ïatirã. “¿Marãkã'ã Pedrote baatiyako'o je'e? Ba'itakajama sime”, narĩka. ¹⁹ Kimabepakã'ã ïatirã, Herodete kire mo'arũjeka.

Kire natõɸobepakã'ã Herodete nare jẽrĩaɸeatiyaeka. I'suɸaka nare kijẽpakã'ã marãkã'ã nayi'riwãrũberijĩka simaeka naro'si. Suɸa imarĩ Herodete nare jããrũjeka mae. I'suɸaka nare baatirã Judeaɸi ke'rika Cesarearã imarĩ.

Tuɸarã reyarũjekaki Herodete

* **12:15** Algunos judíos creyeron que Dios enviaba ángeles para cuidar su gente. Creyeron que el ángel podía aparecer en una forma similar a la persona que cuidaba. Posiblemente la gente en la casa pensaron que un ángel llegó para avisarles que Pedro ya fue matado. † **12:17** Refiere a Santiago, el hermano de Jesús que era un líder de los creyentes en Jerusalén. El otro Santiago (el apóstol) había muerto (véase 12.2)

20 Tirowejeakarã supabatirã Sidónwejeakarãka jiamarĩa imawa'ri boebaka naka Herodete imaeka. I'supaka tokarãka imawa'ri, niñerũ e'eokaro'si ba'arika nare pũatarika kika'iakarãre kijãjibaaeka. Herodes ka'iaipi naba'arika e'etoyurã nimaeka Tirowejeakarã supabatirã Sidónwejeakarãoka. Supa imarĩ ĩrĩka upaka pupajoawa'ri Herodes pũ'irã okajierĩ pũ'imajare napũataeka. Herodete najairã baaeka ruþu, kijeyomaki imatiyaiki, Blastoka najaika. Jiaipi kire najaiẽjemaka “Jia mika imariyaþairã nime”, ãrĩwa'ri Blastore kire ãrĩka. I'supaka kẽpakã'ã, “Ĩrãrĩmi naka yijairãñu ruþu”, Herodete kire ãrĩka. 21 Naka kijairã baaekarĩmi, ĩpi imarĩ, jia jarirooka ĩþarimarãre jããroyika upakakaka kijããeka. Supabatirã ĩpire ruþaroyikarõ'õrã imatirã, torã rẽrĩkarãre kijaika. 22 Torãjĩrã mae, sã'mitiritirã,

—Mia, majiyipupayeeroyikite‡ mare jaiyu, ĩmirĩji upakamarĩa kime, — ãþaraka jimarĩa pũ'imajare akasereka jĩjimaka imawa'ri.

23 I'supaka ãþaraka nimaeka poto, Tuþarãte pũataekaki ángel, jimarĩ ba'iaja Herodete kimarũjeka. “I'supaka yireka ãrĩbekaja Tuþarãte mija jiyipupayeebe”, kẽrĩberiripareareka, wãjua Herodete ba'ariataeka.

24 I'supaka simaeka be'erõ'õ Jesúre yi'yurãte kirika boja-maka rĩkimabaji sayi'yurãte pubueka.

25 I'tojĩtejeoka Bernabé, Sauloþitiyika Jerusalénkarãre niñerũ ĩjirĩ na'rika. Nare ĩjiweatirã, Juanre Antioquiarã ne'ewa'rika. Juanrejeoka nawãmeyeeka Marcos.

13

Bernabé Sauloþitiyika, Jesúrika bojariroka nabojataþaeka

1 Antioquiarã Jesúre yi'yurãte rẽrĩbaraka imaroyika. ĩrãrimarã nakarã jia kirika bojawaþu'atarimaja Tuþarãte nare imarũjeka. I'supaka imarã imariþotojo, “Ikupaka pũ'imajare mija bojawaþu'atarijape”, ãrĩwa'ri kiro'si bojaĩjirimaja þariji nimaeka. Mia, Bernabé, Simón (kirejeoka narĩka Neika), Lucio Cirenekaki, Menahem Galileakaki (ĩpi Herodesþitiyika þakiarikaki), supabatirã Saulooka imaekaki naka. 2 Maĩþamakika jaiokaro'si rẽrĩtirã torã nimaeka. Supa imarĩ Tuþarãte pupajoabaraka ba'abekaja kire jaĩbaraka nimaeka. I'supaka nimaeka poto ikupaka Espiritu Santore nare ãrĩka:

—Bernabé, Sauloteoka yiyapaika upakaja baarimaja ni-maokaro'si nare ye'erape. Supa imarĩ yimajaroka wãrõtapařĩ nare mija pũatabe nare yijã'metika upakaja,— nare kẽrĩka.

‡ 12:22 Un dios

³ I'supaka kērīka ā'mitiritirā ba'abekaja Tuṗarāka jaiḃaraka nimaeka ruṗu. Supabatirā, Bernabéro'si, Sauloro'sioka jaij̄j̄ibaraka naṗo'iarā naṗitaka naja'aṗeamomeka, Tuṗarāte nare jeyobaarū āriwa'ri. I'supaka baatirā nare na'rirūjeka.

Chiṗre wāmeika jūmurikarā na'rika

⁴ Supa imarī Espiritu Santore nare ārika ṗapakaja Seleuciarā Saulote a'rika, Bernabéṗitiyika. Torā eyatirā waṗuruṗi na'rika Chiṗre wāmeika jūmurikarā. ⁵ Torā, Salamina wāmeika wejea imaekarō'ōrā namarīka. Torā eyatirā judiōrākare rēririwi'iarā Tuṗarārika nawārōeka. Juan Marcos naka imaekaki, nare jeyobaarimaji imarī.

⁶⁻⁸ I'sia jūmurikareka turitapabaraka Ṕafoswejea wāmeirō'ōrā neyaeka. Neyaekarō'ōrā judiōtataki Barjesús wāmeikite imaeka. Elimas wāmeiki kimaeka griego okaṗi ṗuri. Maikoribeyua beaṗakibaraka “Tuṗarāro'si jairimaji űime”, ṗo'imajare āririjayuka kimaeka. Jūmurika ĩṗamaki Sergio Ṕauloka jeyoayuka kimaeka. Sergio Paulo ṗuri jia ōriwārūrika ṗuṗajoaiki kimaeka. I'supaka imawa'ri Tuṗarārika ā'mitiritirā Bernabé, Sauloteoka kiakarūjeka. Elimas, maikoribeyua beaṗakirimaji ṗuri Bernabé, Sauloṗitiyika naṗuṗajoaika ṗapakamarīa ṗuṗajoaekaki. Supa imarī “Jesucristorika najaika mia'mitiripēa'si”, i'sia wejeakaki ĩpire kērījarika. ⁹⁻¹⁰ Supa imarī Espiritu Santore jeyobaaekapi kire ĩarikatirā ikupaka Saulote kire ārika (kiwāmeaoka imaeka Ṕablo):

—Satanare yaṗaika ṗapakaja baarimaji mime. Supabatirā ritaja jia ima yaṗabeyuka mime. Saṗi āriwa'ri ṗakibaraka ba'iaja ṗo'imajare mibaarijayu. Maiṗamaki Tuṗarārika bojarirokamarīa mibojapakiyu. I'supaka mibaaika mija'atabe. ¹¹ I'supaka mibaaika waṗa maekakaja ba'iaja Tuṗarāte mire jūarūjerā baayu. Supa imarī miñakoa yarirā baaika mae. I'supaka simamaka ĩabeyuka mimatarāñu. Aiyate yaaika ṗariji miabesarāñu,— Pablote kire ārika.

I'supaka kērīka ṗotojo kiñakoa ta'sikā'āja ririwa'rika mae. I'supaka imawa'ri kire t̄itirimaji ĩ'r̄ikate kiyapakopeka. ¹² I'supaka kijapakā'ā ṗuṗatawa'ri jūmurika ĩṗamaki ṗuri, Jesúre kiā'mitiripēaeka. “Ritaitaka sime nabojaika”, āriwa'ri sakiyi'rika.

Ṕisidiareka imaeka Antioquíarā Ṕablorākare eyaeka

¹³ Toṗi mae, Ṕablo kijeyomarāṗitiyika Ṕafoswejeapi nakūmujāika Panfilia ka'ia, Ṕerge wāmeirō'ō wejearā a'yaokaro'si. Torā nare maatatirā Juan Marcos ṗuri Jerusalénrā ṗe'rikaki. ¹⁴ Toṗi mae, Ṕergeṗi imatirā Antioquíawejarā na'rika, Ṕisidiaka'iwāta imaekarō'ōrā. Toṗi imatirā jērītarīmi simaeka ṗoto, judiōrākare rēririwi'iarā

nakākaeka. ¹⁵ Torā narupayukā'āja Moisés imaekakite jā'mekakaka supabatirā Tuparāro'si bojañjirimajare o'oekekaka ĩabaraka ĩrĩkate sajaiꝑateka. Kibojaeka be'erō'ō, judiorāka rēñiriwi'i ĩparimarā Bernabé, Pablopitiyika ĩ'parāte ikupaka narĩꝑūaeka:

—Yija jeyomarā, jia majaroka yijareka mija bojarūkia simaye'e, maekaka samija bojabe,— nare narĩka.

¹⁶ I'supaka napakā'ā, Pablote mi'mirĩkaeka. “Jaibekaja mija ā'mitipe ruꝑu”, āñwa'ri kipitaka kimimataeka. Torāñjirā ikupaka nare kēĩka:

—Yija jeyomarā Israelkarā, supabatirā judiorākamariā imariꝑotojo jia Tuparāte y'i'yurāoka, jia samija ā'mitipe. ¹⁷ Jiyiꝑupaka kire moñuka Tuparāja, Israel ka'iareka imarā ñekiarāte wā'maekaki. Nare wā'matirā jia Tuparāte nare baaeka. Egiptoka'iarā nimaeka, naka'iarāmarĩa nimako'omakaja rĩkimabaji nakārĩꝑoyaokaro'si nare kijeyobaaeka. Narejeoka kirikapi Egiptoka'iarā nimaeka ꝑoto kiru'rirūjeka. ¹⁸ Topi ru'ritirā, ꝑo'imajamatorā ĩ'parā ꝑo'imajarakakuri wejejē'rāka Israeltatarāte imaeka. Torā ĩ'rākurimarĩa kire ā'mitirĩꝑēabekaja nimako'omakaja nare ĩarĩñrimaji Tuparāte imaeka. ¹⁹ Canaán wāmeika ka'iakarā ĩ'ꝑotēñarirakatatarāte Tuparāte riataeka, naka'ia Israeltatarā ñekiarāte kñjiokaro'si. ²⁰ Supa imarĩ Egiptoka'iarā nimaũ'mueka be'erō'ō Canaán ka'ia ne'maekarō'ōñjirā cuatrocientos cincuentarakakuri wejejē'rāka sajarika.

Sabe'erō'ō, Samuel, Tuparāro'si bojañjirimaji kimaerā baaeka ruꝑu, Israeltatarāte ĩarĩñrimaja nimaokaro'si ĩ'rārimarāre Tuparāte imarūjeka. ²¹ Samuelte nare imaruꝑutayukā'āja “ĩrĩka yija ĩꝑamaki yija yaꝑayu”, mañekiarāte āñka Tuparāte. I'supaka napakā'ā, Saúl, Quis maki, niꝑamaki kimaerā Tuparāte kire wā'maeka. Supa imarĩ ĩ'parā ꝑo'imajarakakuri wejejē'rāka rō'ōñjirā ĩꝑi kimaeka. Benjamín imaekaki riꝑarāmerā riꝑarāmi kimaeka Saúl. ²² I'tojirā be'erō'ō Saúlre ꝑoatirā Davidre ĩꝑi Tuparāte imarūjeka. “David, Jesé maki, yiꝑuꝑajoaika upakaja ꝑuꝑajoaiki imaki ñiamaka. I'supaka imaki imarĩ yiyapaika upakaja kibaarāñu”, Tuparāte kireka āñka. ²³ David riꝑarāmerā riꝑarāmi kimaeka Jesús. Bikija Tuparāte bojara'atika upakaja Israel ka'iakarāre kitāñokaro'si Tuparāte kire ꝑūataeka. ²⁴ Jesúre etaerā baaeka ruꝑubaji Juan, Israelkarāre Tuparārika wārōekaki. Supa imarĩ ritaja tokarāre ikupaka kēĩka: “Ba'iaja mija baaika ja'atirā ruꝑuko'a mija jũjerũjebe”, nare kēĩka. ²⁵ Supabatirā kireyaerā baaeka ruꝑupañaka upakaja ikupaka Juanre āñka: “ ‘Tuparāte ꝑūataekakiji kime’, yireka mija āñkoꝑeyu. Jēno'o i'supakamarĩa

sime. No'ojĩrãmarĩaja sajariwa'yu yire pemawa'ribaji imakite etarũkia”, Juanre nare ãrĩka're,— ãrĩwa'ri Pablote nare bojaeka.

26 —Yijeyomarã Abraham riþarãmerã, supabatiãrã judiorãkamarĩã imariþotojo jia Tuparãte yi'yurãoka, jia mija ã'mitipe. Jesũre yi'riwa'ri ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã ma'rirũkia imakoþeikareka Tuparãte mare tããekakaka mare kiã'mitirirũjeyu. 27 I'supaka simako'omakaja Jerusalenkarã supabatiãrã niþarimarãoka, “Mare tããrimaji kime”, ãrĩwãrũberikarã. Supabatiãrã jẽritarirĩmi rakakaja Tuparãro'si bojaĩjirimajare o'oea iãtirã aþerãte sabojako'omakaja sanorĩwãrũberika. I'supaka imawa'ri Jesũre iariþotojo, “Tuparãte þũataekaki kime”, narĩwãrũberika. Sapi ãrĩwa'ri Jesũre najããrũjemaka, Tuparãro'si bojaĩjirimajare o'oea upakaja sajarika. 28 “Ikaþi kiþareayu”, ãrĩwãrũbeyurã imariþotojo, “Kire mijããrũjebe”, ãrĩwa'ri Pilatore napakatarika. 29 I'supaka baawa'ri Jesũre najããmaka, Tuparãro'si bojaĩjirimajare o'oea upakaja sajarika. I'supaka kire nabaæka be'erõ'õ yãua tetaekareka kimakoþekarõ'õþi aþerãte kire rueka. I'supaka kire baatiãrã ãta wi'iarã kire natarika. 30 I'supaka kire nabaako'omakaja Tuparãte õñia kire jariþe'rirũjeka. 31 Galileapĩ Jerusalenrã kika a'rika mirãrãte i'rãkurimarĩa kiþemakotowirika. I'supaka nare kibaabeæka iæka mirãrã nime maekakaoka “Rita sime, õñia jarikaki Jesús”, ãrĩwa'ri þo'imajare bojarimaja.

32-33 Supa imarĩ Bernabẽþitiyika jĩa majaroka mijare yibojaetayu. “Jia nare yibaarãñu”, ãrĩwa'ri mañekiarãte Tuparãte bojaeka upakaja mare kibaæka narĩþarãmerã mirãrã maimamaka. Mia, Jesũre najããeka simako'omakaja õñia kire kijariþe'rirũjeka. I'supaka Tuparãte baarũkia þupajoaweibaraka Salmo segundo wãmeĩþũñurã ikupaka Davidre o'oea: “Maki, yimakitakiji mima simamaka, mae ritaja þo'imajare sañorĩrũjeyu”, Tuparãte ãrĩka Jesũreka þupajoabaraka. 34 “Kireyako'omakaja õñia kire yijariþe'rirũjerãka simamaka reyarũkimarĩka kimarãñu mae”, Tuparãte ãrĩka. I'supaka simamaka ikupaka sãñu kimajaropũñurã: “Davidre ñarĩtika upakaja, jia mijare baarimajiji ñimarãñu”, Tuparãte ãrĩka. 35 Mia aþea: “Jiyiþupaka mire õñuka imarĩ, miyapaika upakaja baaiiki ñime. I'supaka simamaka, yiþo'ia rabakoreka õñia yire mijariþe'rirũjerãñu”, ãþaraka Davidre o'oea. 36 Õñia kimaeka þoto Tuparãte yapaika upaka baaiiki Davidre imaeka. I'sia be'erõ'õ kireyaeka. Kireyamaka kiñekiarãte nayayeka wã'tarã kire nataeka. Torã kiþo'ia rabaeka. Supa imarĩ aþikate þupajoawa'ri majaroka kio'oea. 37 Jesús þuri rababerikaki Tuparãte õñia kire jariþe'rirũjeka

simamaka. ³⁸⁻³⁹ Mija ã'mitipe yijeyomarã, ikupaka mija õrîrika yija yapayu: Moiséte jã'meka ma'mitiripeãkopemaka, ba'iaja mabaakareka mare tããbeyuka Tuparã. I'supaka simako'omakaja Jesúre ã'mitiripeãairãte takaja ba'iaja baarikareka Tuparãte ye'kariayu. Supa imarî Jesúre baaekapi ãrîwa'ri, ba'iaja baakoribeyurã maimé Tuparã ñakoareka. ⁴⁰⁻⁴¹ Rakajekaja mija imabe, bikija Tuparãro'si bojañirimajare bojaeka upaka mijare sima'si ãrîwa'ri. Mia je'e, ikupaka sime: “ Jia mija ã'mitipe yire eebaraka, yire jaiwã'imañurãoka. Mija rupurõ'õrã ima ikuparõ'õpiji mijare pupatarãka. I'supaka baawa'ri, mijare sariatarãnu. Mija ñarãka wãjitãji majërãko'abeyua yibearãnu. Ñrîkate mijare sabojarikareka samija õrîwãruberijããeka', Tuparãte ãrîka”, ãrîwa'ri kirika bojarimajire o'oeka, — ãrîwa'ri Pablote wãrõeka Antioquãkarãre.

⁴² I'supaka jaiweatirã Pablorkare porywa'rika judiorãka rërîriwi'iapi. Naporiwa'rika poto,

—Apea jërîtarikareka ate yijare sawãrõrî mija i'tabe,— nare narîka.

⁴³ Topi naporiwa'rika poto rîkimarãja judiorãkare Pablo, Bernabépitiyika nayejoariwa'rika. Supabaturã judiorãkamarirã imaripototo Moiséte jã'meka yi'riwa'ri judiorãkare baaroyika upakaja baarimajaoka naka a'rikarã. I'supaka nabaamaka ikupaka Pablorkare nare bojaeka:

—“Mare wayuñariwa'ri Jesúre reyaekapi ãrîwa'ri jñjimaka Tuparãte maka ime”, ãrîwa'ri mijare yija bojako'a mija yi'ririãata'si,— nare kërîka.

⁴⁴ I'sia be'erõ'õ jërîtarirîmi imaekareka, rîkimabaji i'sia wejeakarãre torã rërîka Tuparãrika ã'mitiyaokaro'si. ⁴⁵ I'supaka nabaamaka jiamarîa simaeka judiotatarã ñparimarãro'si. I'sirokapi ãrîwa'ri Pablote bojamaka ã'mitiritirã aperõ'õrã oyiaja nayi'rika. Supabaturã kiwãrõeka okae'ebaraka ba'iuapakaja kire najairiwã'imarîka. ⁴⁶ I'supaka nabaamaka, okajãjiapi ikupaka Pablorkare nare ãrîka:

—Judiorãka mija imamaka Tuparãrika mijare yibojaũ'mutirape. I'supaka simako'omakaja samija yi'ribeyu ruwu. I'siapi ãrîwa'ri, Tuparãka õñia imajiparika yapabeyurã upakaja mija ime. Mijare yija bojaika yapabeyurã mija imamaka judiorãkamarirãte Tuparãrika yija bojaerã baayu mae. ⁴⁷ Mia, ikupaka Tuparãte yijare ãrîka:

“Judiorãkamarirã põ'irãoka mire yipũatayu yimajaroka mibojajerã. Ritaja po'imajare Tããrükikate yi'yurãte takaja õñia kika Tuparãte imajiparũjerãnu’, ãparaka ritaja po'imajare mibojabe”, ãrîwa'ri Tuparã majaropũñurã sabojayu,— nare narîka.

48 I'supaka napakã'ã judíorãkamarĩrã imaekarã j̄jimaka imawa'ri "Jiitaka sime Tuparãrika bojariroka", narĩka. I'supaka imawa'ri kika õña imajiparũkirãte kire ã'mitiripẽaeka. 49 Supa imarĩ Pablo, Bernabépitiyika nabojaeka ã'mitiritirã tokarã sakoyikuri imaekarãoka sabojapibaekarã. 50 I'supaka simako'omakaja judíorãka iparimarã puri i'sia wejeakarã imatiyairãte supabatirã judíorãka pupajoaimiji yi'yurã rômijã imatiyairãpitiyika najaibu'aeka. Bernabé Pabloka boebaka imawa'ri, po'imajare naboibataeka. I'supaka baawa'ri topi nare napaataeka. 51 I'sia wejeapi naporika poto nu'puarã ka'ia eika napajepateka. "Ika wejeakarã Jesúrika bojariroka ã'mitiriripe'yoirã imarĩ ba'iaja najũarũkiareka wapu'ribeyurã nime", ãrĩwa'ri i'supaka nabaaka. I'supaka baatirã, Iconio wãmeika wejearã na'rika. 52 I'supaka nabaako'omakaja Antioquíawejearã nabojaeka yi'rikarã puri j̄jimaka imaekarã. Supabatirã Espiritu Santore nare jeyobaamaka ritaja Tuparãte yapaeka upakaja nabaarijrika.

14

Iconiowejearã imaekarãte Pablorãkare wãrõeka

1 Iconiowejearã eyatirã judíorãkare rērĩriwi'irã Pablorãkare kãkaeka. Supabatirã Jesúrika bojariroka nare nabojaeka. Sanabojamaka, judíorãka, judíorãkamarĩrãoka rĩkimarãja sanayi'rika. 2 I'supaka simako'omakaja ĩrãrimarã judíorãka Jesúre ã'mitiripẽaberiwa'ri judíorãkamarĩrã imaekarã Pablorãkare nabobayaokaro'si nare wapuju najaipakirijrika. I'supaka nabaamaka, "Ba'irã nime", nareka narĩpupajoaeka. 3 I'supaka nare nabaata'ako'omakaja Iconiorã ñoaka Pablorãkare imatapaeka. Torã imatapabaraka okajãjirã imarĩ, "Po'imajare wayuĩawa'ri jia Cristore mare baaeka", ãrĩwa'ri namajarobotapaeka. "Ritatakama sime", po'imajare ãñaokaro'si, majērãko'abeyua pariji Pablorãkare beaerã Tuparãte nare jeyobaaeka. 4 I'supaka simako'omakaja tokarãre ĩrĩka ta'iarãja pupajoaberika. Mia je'e: ĩrãrimarã judíorãka upaka pupajoaripototojo aperiã Pablorãka upaka pupajoaekarã. 5 Supabatirã Pablorãkare ba'iaja baarĩpupajoawa'ri, judíorãka, judíorãkamarĩrã, iparimarãkaoka jaitirã, "Ātapi Pablorãkare majããye'e", narĩka. 6-7 I'supaka nareka narĩka rakajewa'ri, Licaonia ka'iarã Pablorãkare ru'riwa'rika. Torã eyatirã tokarãre Jesúrika bojariroka nabojatapaeka. Litra wãmeirõ'õ supabatirã Derbe wãmeika wejearãoka sanawãrõtapaeka. I'supakajaoka nabaaka sawã'tarã imaekarãte.

Listrakarã Pablote ãtapi najããbareka

8-9 Listrarā īrīka bitamaji turīwārūbekaja pō'ijirikakite imaeka. Tokarāre Pablote jaimaka kiā'mitirirupaeaka kiro'si. Kire īarīkatirā, “Yire jieji Tupaarā, āriḡupajoaiki kime”, Pablote kireka āriḡupajoaeka. 10 Topi mae,

—Mi'mitirā jia meyarīkaḡe,— Pablote kire ārika.

I'supaka kire kērika potojo bu'rīrīkatirā kituriū'mueka. 11 I'supaka nabaamaka īawa'ri,

—Yeeja'a, īrā īparā majiyipupayeeroyirā nime. Po'imaja pō'iupakapi nā'rījāitirā īmipi maḡō'irā netayu, — āriwa'ri tokarāre akasereka aḡetomaja okapi.

12 I'supaka imawa'ri Bernabēre Zeus, narīka, supabatirā Pablote Hermes* narīka, “Zeusro'si jia bojawaḡu'atarimaji kime”, āriwa'ri. 13 I'sia wejeata'i a'riwa'ri rō'ōrā Zeusre jiyipupayeeriwi'ia imaeka. Tokaki kura upaka naro'si imaekaki Pabloraḡare jiyipupayeeriyaḡaekaki. Supa imarī wa'ibikirāwēkoarā ō'ōrika ja'aḡeatirā, wejeakuraraka koperekarā sake'ewa'rika. Torā eyatirā wa'ibikirāwēkoa jāārika nayapaeka, Pabloraḡare jiyipupayeekarō'si. 14-15 I'supaka naro'si nabaariyaḡamaka īatirā, Pabloraḡare najariroaka baibebaruika. “Jiamarīa mija baariyaḡayuma”, āriwa'ri i'supaka nabaaka. Supabatirā, pō'imaja watoḡekarā jorobaraka jājirokaḡi ikupaka nare najērīaeka:

—¿Dako baaerā i'supaka mija baariyaḡayu? ¡Mija upaka pō'imajajaoka yija ime! Tupaarīka bojariroka mijare bojarī yija i'tayu, mija ōñu upakaja mija baapō'ijiaekarāte mija jiyipupayeeriija'ataokaro'si. I'supaka simamaka Tupaarā ōñia imajipakite mija jiyipupayeēbe. Mia je'e, iki imaki ka'ia, wejeḡema, riapakiakaoka, supabatirā ritaja sareka imaoka pō'ijiaekaki. 16 Bikija imaekarā nayapaika upakaja waḡuju imaja jiyipupayeera'aekarā. Sayapaberiko'omakaja, Tupaarāte nare saja'atarūjeberika. 17 Kire najiyipupayeēberiko'omakaja jia nare kibaaka, “Jia baaiki Tupaarāte ime”, narīwārūokaro'si. Mia, okoa kijarirūjeyu, jia ba'arika bikiokaro'si. I'supaka ima ba'atirā nā'pirika maimaerā, supabatirā jījimaka maimaerā mare kijeyobaayu,— Pabloraḡare nare ārika.

18 I'supaka narīko'omakaja wa'ibikirāwēkoa pō'imajare jāāriyaḡaeka Pabloraḡare jiyipupayeekarō'si. I'supaka nabaamaka īawa'ri, “Yijare jiyipupayeewa'ri puri wa'ibikirāwēkoa mija jāā'sima”, Pablote pō'imajare āritataeka.

19 Torājīrā judiorāka Antioquīakarā supabatirā Iconiokarāoka etaekarā. Torā eyatirā torā imaekarāre kire nokabaaeka Pablote niariḡe'yoerā. I'supaka naḡakā'ā Pablote āḡapi najāābareka. Topi “Kopakaja kire mariatayu

* 14:12 Zeus y Hermes eran dioses en la mitología de los griegos. Zeus era el capitán de los dioses y Hermes el mensajero de los dioses.

mae”, āriwa'ri weje a'riwa'rirā kire nayiewa'rika. ²⁰ I'supaka nabaako'omakaja Jesúre yi'yurāte kiḗō'irā eyaeka ḗoto Pablote jājika. I'supaka imawa'ri wejearā naka kiḗe'riwa'rika ate. Aḗerīmi mae Derbe wāmeirō'ōrā ke'rika Bernabéḗitiyika.

²¹ Torā eyatirā Jesúrika bojariroka ḗo'imajare nawārōeka. Sanabojamaka ā'mitiritirā rīkimarāja sanayi'rika. Torā imataturā, Listrarā, Antioquíarā, Iconiorāoka ate nawi'ituririjarika ḗe'ririḗaparaka. ²² Wejerakakaja neyarijarikaḗō'ōrā Jesúre ā'mitiripēairāḗitiyika najaika. Sanajaimaka ā'mitiriwa'ri, jībaji Jesúre yi'riwa'ri okajājia tokarāre jarika. “Jesúre mija yi'yua mija ja'ata'si. Tuḗarāte jā'meirō'ōrā maeyaerā baarāka ruḗu rīkimakaja ba'iaja jūarijarirūkirā maimē”, āḗaraka nabojarijarika. ²³ Wejerakakaja neyarijarika uḗakaja Jesúre yi'yurāte imaruḗutarimaja imarūkirāte nawā'maeka. Maiḗamaki Jesúre jiyiḗupayeewa'ri ba'abekaja ruḗu ikupaka kire najaika: “Ō'ōrā mirirāte imaruḗutarimajare jia mijeyobaabe”, Pablorkare kire ārika.

Siria ka'iakaka Antioquíarā Pablorkare ḗe'riwa'rika

²⁴ I'supaka nabaeka be'erō'ō Pisidiarō'ōḗi o'riwa'ritirā Panfiliaka'iarā neyaeka. ²⁵ ḗerge wāmeika wejearā Jesúrika bojariroka wārōweatirā, Atalía, riḗakirijerā imaekarō'ōrā na'rika. ²⁶ Atalíarō'ōḗi kūmujāitirā Siria ka'iarā imaeka Antioquíarō'ōrā na'ririḗarika. Mamarī i'sia wejearā Jesúrika bojariroka nabojatapaerā baaeka ruḗu, “Mirika ba'iraberika nare mija'ataeka uḗaka oyiaja nabaawārūerā nare mijeyobaabe”, Jesúre ā'mitiripēaekarāte ārika Tuḗarāte. Suḗa imarī narīka uḗakaja baatapaweatirā Antioquíarā Pablorkare ḗe'rietaeka. ²⁷ Torā ḗe'rietatirā Jesúre ā'mitiripēaekarāte narērīrūjeka. Supabatirā ritaja Tuḗarāte nare jeyobaaekakaka tokarāre nabojaeka. “Jia Tuḗarāte yijare jeyobaarape. Suḗa imarī judíorākamarīrā imarāoka Jesúrika bojariroka jia ā'mitiyurā imarī Jesúre nayi'yu”, āriwa'ri nabojaeka. ²⁸ Ōoka torā Jesúre ā'mitiripēairāka Pablorkare imaeka.

15

Jerusalénrā Pablorkare eyaeka ḗoto aḗóstolrāka, imaruḗutarimajaka narērīka

¹ Antioquíarā nimaeka ḗoto Judeaka'iaḗi judíorāka Jesúre yi'yurāte etaeka. Torā eyatirā Jesúre yi'rikarāte judíotatarākare baaroyika nare nawārōeka.

—Bikija Moisés imaekakite jā'meka uḗaka circuncisión mija baabesarākareka, Tuḗarāte mijare tāābesarāñu,— nare narīka.

² I'supaka narīka ā'mitiritirā Pablorākaro'si jiamarīa simaeka. Supa imarī ī'papē'rōtorāja jājiapi najaibu'aeka. Supa imarī "Ritamarīa simeje'e nawārōika", āriḡupajoawa'ri Jerusalénrā Pablote kijeyomaki Bernabépitiyika, supabatirā ī'rārimarā naka imaekarāteoka na'rirūjeka, aḡóstolrāka, supabatirāoka Jesúre yi'yurāte imaruḡutairāka jaiokaro'si. "Torā eyatirā '¿Dako baaerā circuncisión baarika sime?', āriwa'ri nare mija jēpe", narīka.

³ Toḡi a'ritirā Fenicia, Samaria ka'iarāoka eyatirā, Jesúre yi'rikarāte ikupaka nabojaeka: "Judíorākamarīrā imariḡotojo yija bojaika yi'riwa'ri jiyiḡupaka noríkoḡeka ja'atagirā Jesúre yi'yurā", āriwa'ri nare nabojaeka. Supa narīka ā'mitiritirā jījimaka najarika.

⁴ Jerusalénrā neyaeka ḡoto aḡóstolrāka, supabatirā Jesúre yi'yurā, nare imaruḡutarimajaoka jia nare e'etorikarā. Toḡi mae, Tuḡarāḡi āriwa'ri ritaja nabaaroyika majaroka nare nabojaeka. ⁵ I'supaka naḡakā'ā, ī'rārimarā fariseokaka ḡupajoairā imariḡotojo Jesúre yi'rikarā imarī, aḡerā Jesúre yi'yurāka jairā nami'mirīkaeka.

—Judíotatamarīrā imariḡotojo Jesúre yi'yurāteoka circuncisión baarika, supabatirā Moiséte jā'meka upakaja yi'ririka sime,— narīka.

⁶ Supa imarī aḡóstolrāka, Jesúre yi'yurāte imaruḡutarimajaoka rērikarā sajaiokaro'si. ⁷ Ńoaka jaiбарaka nimaeka be'erō'ō, mi'mirīkatirā ikupaka Pedrote nare ārika:

—Yupaka imarā, mija ā'mitiḡe. Bikija mijakakiteje e'etirā, Tuḡarāte yire ḡūataeka judíorākamarīrāte Jesús majaroka yibojaerā. Sā'mitiritirā Jesúre nayi'rirū āriwa'ri nare sayibojaeka. I'supaka mijare ḡañua oñurā mija ime. ⁸⁻⁹ Tuḡarā imaki ritaja ḡo'imajare ḡupajoaika oñuka. I'supaka imaki imarī "Judíorākamarīrāoka yirirā nimarū", āriwa'ri Espiritu Santore nare kiña'ajāāeka, mare kiña'ajāāeka upakaja. Supa imarī "Judíorākamarīrā nimamaka ba'iaja nabaaiika nareka yiye'kariabesarāñu", kēriberika. Muḡakaja Jesúre yi'yurā nimamaka kireyaekapi āriwa'ri ba'iaja nima nareka jōjotagirā jīḡuparā nare kimarūjeka. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja "Jījimaka mijaka Tuḡarāte imaerā mija baarūkia jariwa'yua ruḡu", Jesúre yi'yurāte mija āririjayu. I'supaka jā'mebeyuka maekaka Tuḡarā. I'supakamarīa simako'omakaja mija ḡakatayuapi āriwa'ri jiamarīa mijaka Tuḡarāte ime. Mia, Moisés imaekakite jā'meka simaja yi'riwārūberikarā mañekiarāoka. Sanayi'ripatawārūberika upakajaoka maro'si sime maekaka. ¹¹ Ikupaka simatiyayu: Jia maipamaki Jesúre mare baaekapi āriwa'ri ba'iaja mabaaiikareka Tuḡarāte mare

tãäyu. I'supakajaoka judíorãkamarĩrãro'si sime,— Pedrote nare ãrĩka.

¹² I'supaka Pedrote ãrĩka ã'mitiritirã nimaupatiji nokata'rika. I'supaka nimaeka poto, Tuparãpi ãrĩwa'ri maikoribeyu upaka ima judíorãkamarĩrãte nabaabeaeka, Pablo, Bernabépitiyika nare nabojaeka. ¹³ Sabe'erõ'õjĩte Santiagote ikupaka ãrĩka:

—Ñañua jia mija ã'mitipe yijeyomarã. ¹⁴ Judíorãkamarĩrã majaroka Simónre mare bojaweayu. Sã'mitiritirã, “Judíotatamarĩrãteoka kirirã nimaerã jia Tuparãte baaũ'mueka”, marĩwãrũyu. ¹⁵ I'supakajaoka Tuparãro'si bojaĩjirimajare bikija o'oeka:

¹⁶ “David wi'ia* p̄o'imajare riatako'omakaja ñamajĩ ate jia sabaape'aokaro'si yetarãñu.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka yibaarãñu ‘Tuparãte mayi'riye'e’, judíorãkamarĩrã yiwã'maekarãte ãñaokaro'si. Yi'i, mija ĩpamakiji, i'supaka ñañu, bikijarãja yirirãte sõrĩrũjera'aekaki imarĩ.”

¹⁹ Ika yijaiweaikapi ãrĩwa'ri: Matã'omajamarĩrã imarã ba'iaja nabaaika ja'atairã nime Tuparãte yi'riwa'ri. I'supaka simamaka, “Mañekiarãte imara'aeka upakaja baarika sime”, nare ãrĩrũkimarĩa sime. ²⁰⁻²¹ I'supaka nare ãrĩbekaja, pãpera nare mapũataye'e ikupaka nare okajããokaro'si: “Wapuju imaja jẽrãka† jiyipupaka õrĩwa'ri sawã'tarã ri'ia napããeka mija ba'a'si. Rõmikirã, tĩmiarã, rõmimarĩrã, tĩmiamarĩrãoka ba'iaja baabekaja mija imabe. Supabatirãoka wa'iro'sia sawãmua namokoru'ataeka mija ba'a'si, i'supakajaoka sariwea.” Jẽritarĩmi rakakaja judíorãkare rẽrĩriwi'iarã i'supaka nabojara'aeka nimatapãekarõ'õrã. Supa imarĩ, i'supaka ñañu, jiyubeyua judíorãkare naka jarikoreka,— Santiagore nare ãrĩka.

Judíorãkamarĩrãte pãpera napũataeka

²² I'supaka kãpakã'ã, apóstolrãka, Jesúre yi'yurãte imaruputarimaja, supabatirã kire yi'yurã nimaupatiji ikupaka ãrĩkarã: “I'supaka mare kibojaika simamaka, ĩrãrimarã maka imarãte mapũataerã Pblorãkaka ika pãpera ne'ewa'rirã”, narĩka. Sayi'rikarã imarĩ Judas (kirejeoka narĩka Barsabás) supabatirã Silas nimaeka Antioquíarã Pblorãkaka jeyoariwa'rirũkirã. Jesúre yi'yurãte imaruputarimaja nimamaka i'supaka nare nabaaeka. ²³ Ikupeka sabojaeka i'sia pãpera:

“Apóstolrãka, supabatirã kire yi'yurãte imaruputarimaja ika pãpera pũatairã. Antioquíã, Siria, Ciliciarõ'õrã imarãro'si oka yija pũatayu. Judíorãkamarĩrã imaripeotojo Jesúre yi'yurã imarĩ,

* 15:16 El reino de David † 15:20-21 Ídolo

yija jeyomarã mija ime. ²⁴ Ikuṣaka sime, mia: Īrãrimarã yijakarã mija pō'irã eyatirã rukubaka nare naṣuṣajoarũjerape ãrĩrika majaroka yija ã'mitiyu. I'suṣaka mijare wãrõrĩ nare yija pũataekamarĩrã nime. ²⁵⁻²⁷ I'suṣaka simamaka ĩrĩka ta'iarãja ṣuṣajoatirã 'Naka jairimajare maṣũataye'e', yija ãñu. I'suṣaka ṣuṣajoawa'ri, Judas, Silas, wayuoka moñurã Pablo, Bernabéṣitiyika mija pō'irã yija pũatarãñu. Pablora ka aṣerãte nare jããrika yaṣakoṣeko'omakaja Jesũrika bojariroka bojarija'atabeyurã imarã nime ĩ'ṣarã naruṣuko'amarã. Mija pō'irã eyatirã ika yija o'oika uṣakaja mijare bojarimaja nime. ²⁸ Espĩritu Santore yijare jeyobaaikapi ṣuṣajoairã imarĩ, 'Mañekiarãte imara'aeka uṣakaja yi'rĩrika sime', mijare yija ãrĩṣakataribeyu. Suṣa imarĩ ika takaja mijare yija ãñu: ²⁹ 'Waṣuju imaja jẽrãka jiyiṣuṣaka õrĩwa'ri sawã'tarã ri'ia naṣããika mija ba'a'si. Suṣabatirã wa'iro'sia mija jããika ṣoto sariwea juruikaoka mija ba'a'si. Sawãmua namokoru'ataikaoka ba'abekaja. Mia, rõmikirã, tĩmiairã, rõmimarĩrã, tĩmiamarĩrãoka ba'iaja baabekaja mija imabe.' Samija yi'rĩrãkareka, jia mija imarãñu, mijare yija ãñu. Jia mija imabe", ãrĩwa'ri no'oeka.

³⁰ I'suṣaka nare ãrĩtirã nare sane'ewa'rĩrũjeka. I'suṣaka na'ṣakã'ã Antioquíarã eyatirã Jesũre yi'yurãte narẽrãtaeka. Narẽrĩka ṣoto ṣaṣera nare nijika. ³¹ Nare nijika ĩatirã jĩjimaka tokarãre jarika, jia nare sabojaeka simamaka. ³² Suṣa imarĩ Judas, Silasoka Tuṣarãro'si bojaĩjirimaja imarĩ, tokarã Jesũre yi'yurã imaekarãte rĩkimarãre kirika nabojawãrõeka. I'sia majaroka ã'mitiritirã jĩbaji Jesũre yi'riwa'ri okajãjia najarika. ³³ Torã nuṣaka imaekarãka imataturã "Yijare pũatarãṣarã pō'irã yija ṣe'rĩrã baayu mae", narĩka. I'suṣaka naṣakã'ã "Jia nimarũ mijare pũatarãṣarã", nare narĩka Tuṣarãte yi'yurã. ³⁴⁻³⁵ Topi naṣe'riwa'rika ṣoto Antioquíarã Pablo, Bernabéṣitiyika natuika Jesũrika bojariroka bojarĩ aṣerã najeyomarãṣitiyika.†

Pablote Jesũrika bojaṣe'arĩ a'rika

³⁶ Suṣa imarĩ ĩrãrĩmi ikuṣaka Pablote ãrĩka Bernabére:

—Jesũrika mawãrõekarãte ĩarĩ ma'rĩrã, Jesũre yi'yurãte marãkã'ã ime ãrĩwa'ri.—

³⁷ I'suṣaka kẽṣakã'ã, "Jee, dajoa, suṣabatirã Juan Marcore maka ma'ewa'riye'e", Bernabére kire ãrĩka.

³⁸ I'suṣaka kẽrĩko'omakaja, Pablote yaṣaberika, "Panfiliarã yija imaeka ṣoto yijare ja'ataturã Jerusalénrã Juan Marcore yijare ṣe'ritapawa'rika", ãrĩwa'ri kibojaeka. Suṣa imarĩ Pablote kire akariyaṣaberika ate. ³⁹ I'suṣaka

† 15:34-35 Algunos textos antiguos incluyen el versículo 34: "Õ'õrã yituirãñu", kẽrĩṣuṣajoaeka Silas.

simamaka ñoaka najaibu'aeka simako'omakaja ĩ'rĭka upakaja naṗuṗajoaberika. I'suṗaka imawa'ri ṗibitirā rakaka oyiaja na'rika. Juan Marcos, Bernabéka waṗuruṗi, Chiṗre wāmeika jūmurikarā na'rika. ⁴⁰ Pablo jeyomaki Silas imaekaki kika a'rĭrūkika. Torā na'rĭrā baaeka ruṗu jia Tuṗarāte nare baarū ārĭwa'ri, naro'si kire najēñeka tokarā Jesúre ā'mitirĭṗēairā. I'suṗaka nabaaeka be'erō'ō kopakaja na'rika mae. ⁴¹ Torā a'rĭrĭjarikōrĭ Siriarā, suṗabatirā Ciliciarō'ōrāoka Jesúrika bojariroka nabojaeka. Jesúre yi'rĭkarāka jaitirā jĭibaji Jesúre yi'ṗaraka okajĭjia nimaerā i'suṗaka Ṕablorākare nare jeyobaaeka.

16

Ṕablorākaka Timoteore jeyoariwa'rika

¹ Toṗi Ṕablorākare Derbewejeearā a'ritirā, Listra wāmeika wejeearā neyaeka. Torā eyatirā Jesúre ā'mitirĭṗēaikite niatōṗoeka. Timoteo wāmeiki kimaeka. Kĭṗako imaekako judĭotatako, Jesúre yi'yuko. Kĭṗaki ṗuri griegotataki kimaeka. ² Listrawejeekarā, suṗabatirā Iconiowejeekarā Jesúre ā'mitirĭṗēairā jia ṗuṗajoabaraka najaika Timoteoreka. ³ I'sia ōrĭwa'ri Timoteore naka a'rĭrika Ṕablote yaṗaeka. Naka ke'rika ruṗubaji, circuncisión Ṕablote kire baaeka. “Judĭotatarāki kĭṗakire imamaka circuncisión Timoteore kibaarūjeberika. I'suṗaka kireka nimaupatiji noñu”, ārĭwa'ri i'suṗaka Ṕablote kire baaeka judĭotatarāte kire ĩarĭṗe'yoa'si ārĭwa'ri. ⁴ Listrarā nimaeka be'erō'ō aṗea wejeearā na'rika. Suṗa imarĭ Timoteore naka jeyoariwa'rika. ĩ'rāweje jariwa'rĭrimarĭaja ikuṗaka Jesúre yi'yurāte nabojarijarika: “Jerusalénrā aṗóstolrāka suṗabatirā Jesúre yi'yurāte imaruṗutarimajare rēritirā ikuṗaka mijare narĭṗūayu: ‘“Judĭotatarā ñekiarāte imara'aeka upakaja yi'rĭrika sime”, mijare yĭja ārĭbeyu.’ ĩ'rāriroka takaja mĭja yi'rĭjĭñu”, aṗóstolrākare ārāṗakakaka nare nabojaeka. ⁵ I'suṗaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, Jesúre yi'rĭkatatarāre jĭibaji kire ā'mitirĭṗēamirĭrkawa'rika. Suṗabatirā ĩ'rārĭmi upakaja rĭkimabaji naṗuburĭjarika.

Makārārūñuroka upakaṗi Macedoniakakire Ṕablote ĩaeka

⁶ Asiaka'iarā Jesúrika bojariroka nabojatapaarika naṗuṗajoako'omakaja, toṗi no'rĭrūkimarĭa simaerā Espĭritu Santore nare ōrĭrūjeka. Suṗa imarĭ Frigiaka'ia, Galaciaka'iarā Ṕablorākare o'ritapa'rika. ⁷ Toṗi o'riwa'ritirā Misiaka'ia ta'irō'ōrā neyaeka. Toṗi Bitiniaka'iarā a'rĭrika naṗuṗajoakoṗeka. I'suṗaka simako'omakaja Espĭritu Santore toṗi nare a'rĭrūjeberika. ⁸ Misiaka'iaṗi o'riwa'ritirā Tróade wāmeika wejeearā natu'ae'yaeka. ⁹ I'sia wejeearā eyatirā

i'sirīmi ñami makārārũñuroka upakapi Macedoniakakire rīkamapakā'ā Pablote ĩaeka.

—Ō'ōrā Macedoniarā mi'tabe, yijare jeyobaaokaro'si, — Macedoniakakire Pablote ārīka.

¹⁰ “Ikupaka yikarārũrīko'o”, Pablote āpakā'ā ā'mitiriwa'ri, “Macedoniarā kirika bojariroka wārōrī Tuparāte mare pūatayu”, yija ārāpe.* Supa imarī a'yaokaro'si yija ba'irīja yija jierape.

Filipos wejearā Pablorākare etaeka

¹¹ Tróade wejeapi kũmujāitirā, wājiaja Samotracia wāmeika jūmurikarā yija a'rape. Apeřimi Neápolisrā yija eyarape. ¹² Topi Filiposrā yija a'rape. Rīkimarāja Romawejeakarāre imarape torā. Macedonia ka'iareka imatiyaiweje simarape. Ņoapañaka yija imarape torā. ¹³ Jērītarirīmi simarapaka poto weje a'riwa'ri imarapaka riakarā yija turape. “I'sia wejearā imarāte Tuparāka jairijayurō'ō sime je'e”, yija ōrīkoperape. Torā eyatirā, yija eyaruparimomerape. Topi ruparījī, torā rērībaraka imaraparā rōmijāte Jesúrika bojariroka yija bojarape. ¹⁴ Īrāko Lidia wāmeiko, Tiatirawejeakako, naka imarapako. Supabatirā sayapāia jía iyayapea ĩoika waruaka ĩjirirōmo koimarape. Judíorākamarīko imariṗotojo Tuparāte jiyiṗupaka ōñuko imarī, Pablote jaimaka Tuparāte kore ā'mitiripēarūjerape. ¹⁵ Jesúre koā'mitiripēamaka, rupuko'a kore yija jūjerape supabatirā korīrāreoka. I'supaka kore yija baarapaka be'erō'ō ikupaka yijare kojairape:

—“Ritaoka Jesúre yi'yuko koime”, mija ārīye'e, mija i'tabe yiwi'iarā,— jiaṗi yijare kōrāpe.

I'supaka kōpakā'ā kowi'iarā tuirī yija a'rape.

¹⁶ Īrārīmi ṗo'imajare Tuparāka jairoyikarō'ōrā a'rikōrī bikirirōmore yija ĩatōporape. Satanárika ima ña'rījāikako koimarape. I'supaka imarapako imarī, ñamajī wejeareka o'rirūkia kobojarape. Supa imarī koīparimarāre rīkimaka niñerū tōporape, i'supaka bojaiko koimamaka. ¹⁷ Iko bikirirōmo yija be'erō'ōṗi rīrīra'atirā ikupaka koakasererape:

—Īrā ĩmirīja imarā imatiyaiki Tuparāte yi'yurā. “Jesúre mija yi'rīrākareka, mijare kitāārāñu”, ārīwa'ri mijare nabojayu,— ārīokaika ritaja ṗo'imajare kobojarape.

¹⁸ Īrārīmi upakaja i'supaka kire koakasererīka. I'supaka jajua kobaata'amaka ĩawa'ri, ba'iaja simaeka Pabloro'si. Supa imarī jororīkatirā Satanárika ima koreka ña'rījāikakite ikupaka Pablote ārīka:

* **16:10** El uso de “nosotros” (yija) en los versículos 16.10-17 indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo, Silas y Timoteo en el viaje a Filipos.

—Jesucristorikaꝑi koreka mire yiporirũjeyu,— Pablote ārĩka Satanarika ima.

I'supaka kērĩka potojo kore ña'rĩjãikoꝑekakite koreka ꝑorika.

¹⁹ Koreka kiporitapaeka be'erõ'õ, ñamajĩ o'rirũkia kobjawārũberika mae. I'supaka koimamaka ĩatirã, “Aꝑekurioka ate niñerũ tõꝑobesarãñurã maimae mae”, koĩꝑarimarãre ārĩꝑupajoaeka. Supa imarĩ Pablote, Silareoka naboebarika. Supa baatirã nare ñi'atirã wejeñe'metãji imatiyairõ'õ ĩꝑarimarã ꝑõ'irã nare ne'ewa'rika. ²⁰ ĩꝑarimarã wãjitãji nare e'eeyatirã ikupaka narĩka:

—Ĩrã judiotatarã mawejeakarãre rukubaka ꝑupajoarũjerimaja imarã. I'supaka imarã imarĩ mawejearã oka nãꝑo'ĩjiayu mae. ²¹ Romatatarãre baaroyika upakamarĩa nawãrõrijayu. Supa imarĩ nawãrõika upaka mabaaberijĩñu,— narĩka nĩꝑarimarãre.

²² I'supaka napakã'ã ã'mitiriwa'ri, Pabloraãkare jimarĩa naboebaeka ꝑo'imaja. Supa imarĩ nare napajeũ'mueka. Topi jarirooka† nare ne'etarũjeka i'sia wejeakarã ĩꝑarimarã. Supabatirã wajoaꝑi nare napajerũjeka. ²³ I'supaka jãjiapi nare ꝑajetirã, wẽkomaka imariwi'iarã nare natarũjeka. Supabatirã,

—Jia nare miarĩꝑe naru'rikoreka,— wẽkomaka imariwi'ia ĩarĩrĩrimajire narĩka.

²⁴ I'supaka ĩꝑarimarãre ãpakã'ã ã'mitiriwa'ri, wẽkomaka imariwi'i tõsibajirã imaeka kurarakarã maꝑoriwãrũberijĩrõ'õrã nare kitarika. Supabatirã nu'ꝑua yaꝑupãia koꝑeru'aika watoꝑekarã kipi'peka.

²⁵ I'supaka kibaako'omakaja Pablo, Silasꝑitiyika Tuparãka jaitirã ñami poto nabayakoyaeka. Aꝑerã wẽkomaka imariwi'iarã imaekarã nabayakoyamaka ã'mitirikaã.

²⁶ Ikuꝑarõ'õꝑiji ka'ia jãjia iyika. Supabatirã wẽkomaka imariwi'ia iyika. I'supaka sabaayuju koꝑereka wiritapataeka. I'supaka sabaamaka torã imaekarãte ꝑerumijia nare napĩ'peka kutupataeka. ²⁷ I'supaka simamaka wẽkomaka imariwi'i ĩarĩrĩrimajire tũrũeka. ĩrãkoꝑereka rakakaja wiritapataeka imamaka, ĩawa'ri, “Wẽkomaka imariwi'iarã imakoꝑeĩrãte ru'ripatayu je'e”, kērĩꝑupajoakoꝑeka. Supa imarĩ kisara e'etirã kiõñu upakaja jããririrã kibaakoꝑeka.

²⁸ I'supaka kibaaerã baaeka poto ikupaka Pablote kire ārĩka:
—jMĩpo'ia jããbekaja! Yija imaupatiji õ'õrã yija imaupatayu.—

²⁹ Supa imarĩ yaaboaike wẽkomaka imariwi'ia ĩarĩrĩrimajire jẽñeka. Supabatirã Pabloraãka ꝑõ'irã rĩrĩkãkawa'ritirã nawãjitãji kiñukurupaeka, kikiwa'ri tarabaraka. ³⁰ Aꝑerõ'õrã nare e'ewa'ritirã, ikupaka nare kijerĩaeka:

† 16:22 Camisa

—¿Marākā'ā yibaaǰñu, ba'iaja yibaaikareka Tuṕarāte yire wayuāokaro'si?— kērīka Pablorākare.

³¹ I'suṕaka kēpakā'ā, ikuṕaka nayi'rika:

—Maipamaki Jesucristore mia'mitiripēarākareka, Tuṕarāte mire tāārāñu, suṕabatirā mirīrāreoka,— kire narīka.

³² Suṕabatirā maipamaki Jesucristorika bojariroka kire nabojaeka. Kiwi'iarā imaekarāteoka nabojaṕataeka.

³³ I'siñamiji nare naṕajeka kāmia kijūjeka Pablorākareka. I'suṕaka nare baaweaturā kiruṕuko'a kijūjerūjeka, kirirāreoka.

³⁴ I'sia be'erō'ō kiwi'iarā Pablorākare kiakawa'rika nare ba'ariji'aokaro'si. “Tuṕarāte yi'yurā yija ime mae”, āriwa'ri kirirāṕitiyika jia jījimaka nimaeka mae.

³⁵ Bikitojo i'sia wejeakarā ĩṕarimarā surararākare ṕūataekarā, wēkomaka imariwi'ia ĩarīrīrimajire bojarī,

—Nare mija'atabe mae, na'yaokaro'si.—

³⁶ Suṕa imarī wēkomaka imariwi'ia ĩarīrīrimaji ikuṕaka ārīkaki Pablote:

—ĩṕarimarāre jā'meika uṕakaja mijare yija'ataerā baayu. Suṕa imarī dakoa ba'iaja ṕuṕaribekaja mija a'ṕe mae,— kērīka.

³⁷ I'suṕaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikuṕaka Pablote bojaeka surararākare:

—Dakoa ṕarea yijare imaberiko'omakaja ika wejea ĩṕarimarā ṕo'imaja wājitāji yijare naṕajerūjerape. I'suṕaka yijare nabaarūjerape ¿dakoa ba'iaja nabaako'o? āṕekaja. Suṕabatirā ika wēkomaka imariwi'iarā yijare natarūjerape. Romakarā† uṕaka yija imako'omakaja najā'meika yi'ribekaja i'suṕaka yijare nabaarape. Suṕa imarī maekaka ṕo'imajare ōrībeyukaji yijare naja'atariyapakoṕeyu. I'suṕakamarīa simarāñu. Noñu uṕakaja yijare ṕoarī ni'tarū,— Pablote ārīka surararākare.

³⁸ I'suṕaka kēpakā'ā ā'mitiritirā ĩṕarimarāre bojarī surararākare a'rika. I'suṕaka nabojamaka ā'mitiritirā, Romakarāja Pablorākare imamaka ōrīwārūtirā ĩṕarimarāre kīkika. ³⁹ Suṕa imarī Pablorāka ṕō'irā okajierī ĩṕarimarāre a'rika. I'suṕaka baaweaturā, nare naja'ataeka. “Aṕea wejearā mija a'ṕe ruṕu”, jiaṕi nare narīka. ⁴⁰ Wēkomaka imariwi'iaṕi ṕoritirā Lidia wi'iarā Pablorākare a'rika. Torā eyatirā Jesúre ā'mitiripēakarāte narērātaeka. Jesúrikakaka nare nabojaeka jībaji Jesúre yi'ṕaraka okajājia nimaerā. I'suṕaka naka najaika be'erō'ō aṕea wejearā na'rika mae.

17

Tesalónica wejearā oka ṕo'ijirika

† 16:37 Ciudadanos de Roma

¹ Filiposwejeapi a'ritirā, Anfipoliswejea, supabatirā Apoloniawejeapi Pablorākare o'ririjarika. I'sia be'erō'ō Tesalónica wāmeika wejearā neyaeka. I'sia wejearā judiotatarāte rēririwi'ia imaeka. ² Pablo, kibaaroyika upaka baarī, judiotatarāte rēririwi'iarā a'rikaki. Supabatirā maekarakakuri jērītarirīmi Tuparārika bojariroka torā rērītirā imaekarāte kibojawapu'ataeka. Tuparāro'si bojaījirimaja imaekarāte o'oeka pūpajoatirā, ikupaka pō'imajare kibojaeaka:

³ —“Pō'imajare Jā'merūkika, Tuparāte pūatarāñuka ba'iaja jūarāki. Supabatirā kireyarāñu. Reyakoperipotojo ate ōñia kijaripe'rirāñu”, āriwa'ri Tuparāro'si bojaījirimajare āriō'oekakiji kime Jesucristo, mare Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki,— Pablote nare ārika.

⁴ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ī'rārimarā judiotatarā Jesúre yi'rikarā mae. Supa imarī Pablo, Silaspitiyika ī'rīka upakaja pūpajoaekarā imarī nare najeyoarika. Rīkimarāja judiotatamarīā imariipotojo Tuparāte jiyipūpayeekarāte kibojamaka ā'mitiritirā, Jesúreoka na'mitiripēaeka mae. Rīkimarā tokarā rōmijā imatiyairā Jesúre ā'mitiripēaekarā naro'si. Īrājaoka jeyoarikarā Pablote, Silaspitiyika.

⁵ Pablorākare rīkimarāja pō'imajare ā'mitiripēamaka ĩawa'ri, tokarā judiotatarāte Pablorākare ā'mijīaeka. Supa imarī i'sia wejeareka imaekarā ba'iaja baairāte narērātaeka. “Yijare mija jeyobaabe. Ika wejeareka imarā wājītāji Pablorākare ba'iaja majairāñu, Pablorākare naboebayaokaro'si pō'imaja”, judiotatarāte nare ārika. I'supaka baawa'ri, rīkimarāja pō'imajare narērātaeka. Supa imarī Jasón wi'iarā Pablorākare mo'arī na'rika, nare e'epoatirā pō'imajare nare ĩjiriyaḡawa'ri.

⁶ Nare tōpoberiwa'ri, Jasónre, supabatirā ī'rārimarā Jesúre ā'mitiripēaekarāte ĩparimarā pō'irā ne'ewa'rika. Ikupaka jājirokapi ĩparimarāre nabojaeka:

—Pablo, Silaspitiyika rīkimakaja wejeareka rukubaka oka baatarapararā imarā. Mawejarāoka rukubaka baarī netayu.

⁷ Ī'ī Jasón kiwi'iarā nare e'etorapaki. Ī'rīka Jesús wāmeikireka, “Īki kime ĩpi imatiyaiki”, āriwa'ri maipamakiki Césarte jā'meka yi'ribeyurā nime,— nīpamarāre narīka.

⁸ I'sia oka ā'mitiriwa'ri i'sia wejeakarā, nīparimarāpitiyika jīmarīā naro'si simaeka. ⁹ “Mijare yija ja'atarika mija yaḡaye'e, yijare mija waḡājibe”, narīka Jasónrākare. Supa imarī ĩparimarāre nawaḡājijika.

Pablorākare Bereawejarā imataḡaeka

¹⁰ Sarā'ika be'erō'ō ñami Jesúre ā'mitiripēaekarā Pablorākare naḡūataeka Bereawejarā. Torā eyatirā judiotatarāte rēririwi'iarā nakākaeka. ¹¹ Bereawejeareka imaekarā

Tesalónicawejeakarãre jiiibaji Pablorkãkare ã'mitiriyapaekarã. Torã Jesúrika bojariroka kibojamaka jia jjimakapi na'mitirika. Supabatorã kire ã'mitiritirã, “¿Yaje Tuparã oka añu upakaja yijare kibojayu?”, ãrĩwa'ri Tuparã majaropũñu niarijarika. ¹² “Rita sime kibojaka”, ãrĩwa'ri rĩkimarãja judiorkãkare Jesúre yi'rika. I'supakajaoka ĩ'rãrimarã judiotatamarĩã imatiyairã ĩmirĩja, rĩmijãpitiyika Jesúre yi'rikarã. ¹³ “Berearã Pablote Tuparãrika bojarikaroka bojayu”, ãrĩwa'ri majaroka Tesalónicakarã judiotatarãte ã'mitirika. I'sia ã'mitiriwa'ri naboebarika. Supa imarĩ Bereawejeearã a'ritirã po'imajare rukubaka napupajoarũjeka. Supa imarĩ Bereawejeekarã Pablote boebarikarã. ¹⁴ I'supaka nimaeka ã'mitiriwa'ri, ñojimarĩji ĩ'rãrimarã tokarã Jesúre ã'mitiripẽairã Pablote riapakirijerã e'ewa'rikarã. Silas, Timoteopitiyika puri tuikarã, naka a'ribekaja. ¹⁵ Riapakiakarã tu'aeatirã wapurupi Atenas wãmeika wejeearã Pablote ne'ewa'rika. Torã kire taritirã Berearã nape'rika ate. Naka Pablote majaroka pũataeka, “Silas, Timoteopitiyika ñojimarĩpañakaja ni'tarũ”, ãrĩwa'ri.

Atenawejeearã Pablote imatapaeka

¹⁶ Silare, Timoteopitiyika ta'abaraka Atenawejeearã ĩatapari Pablote a'rika. I'sia wejeearã rĩkimaka wapuju imaja jẽrãka najiyipupayeeika ĩawa'ri ba'iaja kipuparitiyaeka. ¹⁷ Supa imarĩ judiorkãkare rẽrĩwi'iarã Jesúrika Pablote bojaeka judiotatarãte, supabatorã judiotatamarĩã imaripotojo Tuparãte jiyipupayeeekarãte. I'supakajaoka ĩ'rãrĩmi jariwa'rĩmarĩaja wejeñe'metãji* turitaparãte i'sirokajaoka Pablote bojaeka. ¹⁸ Tokarã epĩcureoskaka wãrũrimaja, supabatorã estoicoskaka wãrũrimajaoka Pabloka nokatotoeka. Jesús majaroka, supabatorã reyakoiperipotojo ate õña kijaripe'rika majaroka nare kibojaka. Supa imarĩ ĩ'rãrimarã ikupaka ãrĩkarã:

—¿Dakoakaka õrĩpũabeyukate i'supaka jaiyu?— narĩka.

Aperã puri:

—Apeto wejeekarã najiyipupayeeroyirãreka† kijaiyu je'e apeyari,— narĩka.

¹⁹ Supa imarĩ “Areópago‡ wãmeirõ'õrã dajo majaiari”, ãrĩwa'ri Pablote ne'ewa'rika. Torã rẽritirã imaekarã ĩparimarãre ikupaka ãrĩka:

—Mamaka majaroka mibojaka ã'mitiririka yija yapayu.

²⁰ Yija ã'mitirikoribeyua majaroka miwãrõyu. ¿Marãkã'ã ãrĩrika miwãrõyu? Yijare mibojabe ruþu,— kire narĩka.

* 17:17 En la plaza de la ciudad † 17:18 Dioses de extranjeros ‡ 17:19 Una corte compuesta de jueces griegos para decidir, más que todo, cuestiones de religión o moralidad.

²¹ Atenakarā, supabatirā apeto ka'iakarā torā imaekarā mamaka pūpajoariroka pūpajoabaraka jaikarā, apēa baabekaja. Supa imarī mamakukukaka majaroka Pablote bojarika na'mitiririyaepaka.

²² Supa imarī nawatōpekape mi'mirīkatirā ikupaka Pablote nare bojaeka Areópago wāmeirō'ōrā:

—Mija ā'mitipe Atenareka imabayurā. Rīkimaka jērāka jiyeka mija jiyipūpayeemaka űiayu. ²³ Mija wejearā, turitapabaraka jērāka jiyipūpayeerī mija rērīrijayurō'ō rakakaja űiataparape. Īrākō'rīmato ikupaka ārīo'oekarō'ō yitōporape: “Ō'ō sime Maikoribeyukate jiyipūpayeerūkīrō'ō”, ārīo'oeka simarape. Mija ōrībeyuka majaroka yibojaerā baayu mae.

²⁴ Ika ka'ia, ritatojo ika wejeareka ima pō'ijiaekaki Tuparā. Ritaja ika ka'iareka imarā, mabo'ikakurirā imarā ĩpamaki imarī, pō'imajare baapō'ijiaeka kire jiyipūpaka ōrīriwi'iarāmarīa kime. ²⁵ Dika jariwa'ribeyua kiro'si. Kiro'si mabaarijitokopeika yapabeyuka. Iki imaki ritaja ōñia maimarūkia mare ja'ataiki.

²⁶ Mamarītaka ĩmirījite takaja Tuparāte pō'ijiaeka. Ikipi ārīwa'riji ritaja pō'imajatatarāte Tuparāte kārīpōaeka. Ika ka'iarā rakakaja nimaokaro'si Tuparāte nare pibataeka kiyapaeka upakaja. Iki imaki “Ika ka'iareka nimarāñu, supabatirā i'tojrā wejeareka ōñia nimarāñu”, ārīrūkika.

²⁷ I'supaka Tuparāte baeaka “¿Marākā'ā Tuparāte morījīñu je'e?”, pō'imajare ārīrū ārīwa'ri. “Yire ōrīriyapawa'ri yirirā pō'imajare imarū”, Tuparāte ārīka. Kire morīriyapājīkareka pūri, yoerāmarīaja Tuparāte ime. Makaja imaki kime.

²⁸ “Tuparāpi ārīwa'ri ōñia maimē, marī'meyu, supabatirā ika ka'iarā mare kimarūjeyu. Kimaberirikareka maimaberijāāeka.”§

Ikupaka āparaka ĩrārimarā mijaro'si majarobojarimajare o'oeka: “Tuparā makarā maimē”, ārīwa'ri.* ²⁹ I'supaka simamaka “Ikupaka kime Tuparā”, ārīpūpajoawa'ri, ātakaka, orokaka, platakakaoka najiyipūpayeerūkika pō'imajare jia baapō'ijiako'omakaja, Tuparā makarā imarī “I'supaka nabaapō'ijiaeka ĩoiki Tuparāte ime je'e”, marīpūpajoaberijīñu. ³⁰ I'supaka pō'imajare jia ōrīpūaberiripotojo ba'iaja baeaka wapa Tuparāte nare jēñeberika ruṣu. I'supakamarīa sime maekaka. Supa imarī maekaka ritaja ba'iaja mabaaiika ja'atarika Tuparāte mare jā'meyu. ³¹ űamajī ba'iaja pō'imajare baaika wapa kijēñerūkīrīmi ōrītiiki Tuparā. Jia oyiaja baaiiki imarī,

§ 17:28 En 600 a.C. el poeta griego Epimenides escribió esa poema en que alguien dijo estas palabras pensando en Zeus, el capitán de los dioses.

* 17:28 Dos poetas griegos escribieron esta frase (300 a.C.) pensando en Zeus.

nabaaeka takaja sawapa nare kijēñerāñu. Īrīka kiwā'maekaki i'supaka baarāki. “Reyakoperipotojo ōñia Tuṣarāte kire jariṣe'rirūjeka simamaka Cristo imaki Tuṣarāte wā'maekaki”, ritaja ṣo'imajare āriwārūyu,— Pablote nare ārīka.

³² Ōñia jariṣe'ririkakaka ā'mitiriwa'ri eebaraka Pablote Īrārimarāre boiwā'imarīka. I'supaka nabaako'omakaja aṣerā puri ikupaka ārīkarā:

—Ate samijaiṣe'arika ā'mitiririka yija yaṣayu, — Pablote narīka.

³³ Suṣabatirā rērībaraka nimaekarō'ōpi Pablote ṣoritapawa'rika. ³⁴ Īrārimarā kiupaka ṣuṣajoatirā Jesúre ā'mitiripēaekarā. Īrīka Dionisio wāmeiki naka imaekaki, Areópago rērīroyikarākaki. Īrāko Dámaris wāmeikooka Jesúre ā'mitiripēaekako. Suṣabatirā aṣerāoka kire yi'rikarā naro'si.

18

Corintowejarā Pablote imatapaeaka

¹ I'sia be'erō'ō Atenawejeapi Pablote a'rika, Corintowejarā. ² Torā eyatirā Īrīka Aquila wāmeiki, Pontoka'iakakika Pablote tōṣobu'aeka. Aquila kirūmu Priscilapitijika Italiaka'iaṣi a'ritirā Pablo ruṣubaji Corintorā neyaweika. Romakaki ĩpi Claudio wāmeiki Italiaka'iarā judiōtatarāte imarika yaṣaberiwa'ri, nare kiṣoataeka. Suṣa imarī Corintorā Aquilate a'rika kirūmuṣitijika, judiōtatarā imarī. Sabe'erō'ō naṣō'irā wi'iturirī Pablote a'rika. ³ Pablo uṣakaja sayapāia mo'rīakakapi Aquilate wi'ia* baaeka kirūmuṣitijika. Suṣa imarī Īrākō'rīmatorāja ba'irabeokaro'si naka kituika nawi'iarā. ⁴ Īrākuri jērītarirīmi jariwa'ririmarīa judiōrākare rērīriwi'iarā Jesúrika bojariroka bojarī Pablote a'riroyika. Judiōtatarā suṣabatirā judiōtatamarīrāteoka Jesúrika na'mitiripēaokaro'si nare kijaiējeriyapaeaka.

⁵ I'sia be'erō'ō, Macedoniapi i'tatirā, Silas, Timoteopitijika neyaeaka Pablo ṣō'irā Corintowejarā. Neyaeaka ṣoto kiba'iraberika ja'atatirā Jesúrika bojarirokatakaja bojabaraka Pablote imaeka. Ikuṣaka judiōtatarāte wārōbaraka kijaika: “Jā'merūkika Tuṣarāte wā'maekaki, kirejeoka yija āñu Jesús”, kērīka. ⁶ I'supaka kērīko'omakaja, aṣerā aṣeuṣaka ṣuṣajoawa'ri, jajua kire baata'aekarā. Suṣabatirā ba'iaja kire naṣipeka. I'supaka naṣakā'ā ā'mitiriwa'ri, kijarirooka kijāāṣateka “Kopakaja mijare yokajāākoṣeko'o”, āriṣuṣajoawa'ri. Suṣabatirā ikupaka kērīka:

—Tuṣarāte yire jā'meka uṣakaja kirika bojariroka mijare yibojakoṣeyu. Suṣa imarī mija reyarāñurīmi ba'iaja imarika

* 18:3 Tiendas de campaña

tiyibeyurō'ōrā mija a'rirāka, oka yire imabesarāka. Supa imarī mija ā'mitiririyapabeyua ĩawa'ri, irīmipi judíotatarāte imarāte Jesúrika bojariroka yibojaū'muerā baayu,— kērīka.

7 Topi pōriwa'ritirā Ticio Justo wi'iarā Pablote a'rika pō'imajare wārōrī. Judíorākamarīki imariṗotojo Tuparāte jiyipupaka ōrīkaki kimaeka Ticio Justo. Kiwi'i wā'tarā simaeka judíorākare rērīriwi'ia. 8 Crispo wāmeiki imaekaki judíorākare rērīriwi'i ĩpamaki. Iki, kirīrāoka maipamaki Jesúre ā'mitiripēairā nimaeka. I'supakajaoka Corintowejeakarā Jesúrika ā'mitiritirā rīkimarāja kire ā'mitiripēakarā. Supabatirā ruṗuko'a najūjerūjeka. 9-10 Ī'rāñami makārārūñuroka upakapi Jesúre jaika Pablote,

—Mikaja ñime. Supa imarī mikīkia'si. Aṗerā ba'iaja mire baawārūbesarāñurā. Okajājia jaritirā yimajaroکا pō'imajare mibojajipabe. Ika wejeareka rīkimarāja yire ā'mitiripēarūkirā imamaka, samibojarija'ata'si,— Pablote kērīka.

11 Supa imarī Corintorā ĩ'rākuri wejejē'rā aṗejē'rā ñe'metājirā pō'imajare Jesúrika bojariroka bojabaraka kimaeka.

12 I'sia be'erō'ō Galión wāmeiki Acaya ka'iarā ĩṗi† kimaeka poto ĩ'rīka upaka oyiaja pūṗajoawa'ri Pablote judíotatarāte ñi'aeka. Supabatirā Galión wājītāji kire ne'ewa'rika. 13 Ikuṗaka kire nabojaka:

—“Ikuṗaka Tuparāte majiyipupayeeyu”, ārīwa'ri Moiséte yijare jā'meka upakamarīa kiwārōtape ĩ'ī,— Galiónre narīka.

14 Pablote jairā baaeka potojo ikuṗaka Galiónre nare ārīka:

—Ba'iaja baaiki kimarikareka, supabatirā Romatatarāre jā'meika yi'ribeyuka kimarikareka, mijare ña'mitirijīñu imakoṗeyu. 15 Mija ōñu upakaja mija jā'meika simamaka, mija pūṗayariji oka mija jiebe. Yi'i pūri i'sia oka jierimaji marīka imarika yapaiki,— judíotatarāte kērīka.

16 Supabatirā judíotatarāte Galiónre pōatarūjeka surararākare. 17 Supabatirā judíorākare rērīriwi'i ĩpamaki Sóstenere nañi'aeka pō'imaja. I'supaka baatirā Galión wājītāji kire napajeka. I'supaka nabaako'omakaja, “¿Dako baaerā kire mija ṗajeyu?”, Galiónre ārīberika. “Marā imabeyua yire”, kērīpupajoaka.

Antioquíarā ṗe'rieyatirā ate Tuparā oka Pablote bojatarāka

18 Corintorā matikuri Pablote imaeka ruṗu. I'sia be'erō'ō Jesúre ā'mitiripēakarāte kimajaroکا kibojaka a'yaokaro'si. Supabatirā Aquila, kirūmu Priscilapitīyika Siriaka'iarā a'yaokaro'si, Cencreaswejearā natu'awa'rika. Cencreaswejēapi na'rirā baaeka ruṗu, “Tuparā, miwājītāji mire yibojaraṗaka upakaja yibaako'o”, ārīwa'ri kiruṗua

Pablote wi'epaterūjeka. ¹⁹ Waḡurupi a'ritirā Éfesowejea paḡitakarā neyaeka. Torā eyatirā Aquila, kirūmu Priscilapitiyika torā natuika. Pablo ḡuri marīwa'ritirā, judiorākare rērīriwi'iarā eyatirā, “Jā'merūkika Tuḡarāte wā'maekaki kime Jesús”, āriwa'ri nare jaiējerī. ²⁰ Matikuriji naka kimarika judiotatarāte yaḡakoḡeka. I'suḡaka simako'omakaja Pablo ḡuri yaḡaberikaki. ²¹ Suḡa imarī ikuḡaka nare kimajarobojaeka toḡi o'yaokaro'si:

—Ī'rārīmi Tuḡarāte yaḡarākareka, mijare ĩarī yi'tarāñu ate,— nare kērīka.

I'sia be'erō'ō waḡurupi Éfesowejeapi ke'rika. ²² Cesarea paḡitakarā eyatirā Jerusalénkarā Jesúre ā'mitiripēaekarā ḡō'irā Pablote wi'ituriwa'rika. Naka imatirā Antioquíarā ke'rika ate. ²³ Torā kimatapaeka be'erō'ō ke'riū'mueka ate. Galaciaka'iarā imatirā, toḡi Frigiaka'iarāoka keyaeka. I'sia ka'iareka Jesúre ā'mitiripēairā imaekarāte Jesúrika bojariroka kiwārōtapaeka. I'suḡaka kiwārōmaka ā'mitiriwa'ri, jībaji Jesúre yi'riwa'ri okajājia najarika.

Éfesorā Tuḡarā oka Aḡolore wārōeka

²⁴ I'sia ḡoto ĩrīka judiototaki Aḡolos wāmeiki Éfesorā eyaekaki. Alejandríawejeakaki kimaeka. Po'imajare ĩaika wājītāji jia jaiwārūiki kimaeka. Suḡabatirā Tuḡarā majaropūñu o'oeka jia kiōrīka. ²⁵ “Jesúre yaḡaika uḡakaja maimajīñu”, aḡerāte wārōmaka, jia ā'mitiripēaekaki kimako'omakaja Juanre ruḡuko'a ḡo'imajare jūjekakaka takaja oñuka kimaeka ruḡu. Tērītaka Jesús majaroka ōrīberikoperipotojo kiōrīkarō'ōjīrā kireka wājiaja okajāābaraka jījimakaḡi ḡo'imajare kibojaeka. ²⁶ Ī'rārīmi judiorākare rērīriwi'iarā, dakoa kīkirimarīaja jia ḡo'imajaka kijaika. Aquila kirūmu Priscilapitiyika kijaimaka ā'mitirikarā. Kijaika be'erō'ō kika jaiokaro'si aḡeḡañarō'ōrā kire ne'ewa'rika. Jesúrika jia kiōrīḡūawārūberikakaka jia kire naboḡawapu'ataeka. ²⁷ I'sia be'erō'ō Acayaka'iakarāre Jesúrika bojariroka bojarī ke'ririyaḡaeka. “Jia sime. Me'ḡe”, narīka Éfesokarā Jesúre ā'mitiripēaekarā. Suḡa imarī “Aḡolore jia mija e'etopē”, āriwa'ri paḡera no'oeka Acayaka'iakarāro'si. Torā eyatirā jia nare kijeyobaaeka. “Jesúre mija yi'ḡe”, Tuḡarāte ārīkarā nimaeka. ²⁸ Po'imaja wājītāji, Tuḡarā majaropūñu o'oekakaka bojabaraka,

—Jā'merūkika Tuḡarāte wā'maekaki kime, — āriwa'ri judiotatarāre kiwārōeka.

I'suḡaka jītaka nare kibojamaka, “I'suḡakamarīa sime”, judiotatarāte āriwārūberika.

19

Éfesorã Pablote imataþaeka

¹ Apolore Corintowejearã imañujuju, þusi watoþekarã imaeka ka'ia o'riwa'ritirã Éfesowejearã Pablote eyaeka. Torã eyatirã Jesúre ã'mitiripëaekarã ï'rãrimarãre kíatõþoeka. ² Supa imarĩ ikupaka nare kijërĩaeka:

—Jesúre mija ã'mitiripëarapaka þoto ¿yaje Espiritu Santore mijare ña'rĩjãirape?— nare kërĩka.

I'supaka këþakã'ã ikupaka kire nayi'rika:

—“Espiritu Santore ima”, maki yijare bojaberapaki,— kire narĩka.

³ Supa imarĩ Pablote nare jërĩaeka:

—¿Makire yi'riwa'ri rupuko'a mija jũjerũjerape? — nare kërĩka.

—Juanre wãrõeka upakaja rupuko'a yijare najũjerape,— narĩka.

⁴ I'supaka napakã'ã ikupaka Pablote nare ãrĩka:

—Po'imaja ba'iaja nabaaika ja'ataekarãre rupuko'a Juanre jũjeka. Supabatirã ikupaka Juanre nare bojaeka: “Yibe'erõ'õ etarũkikate mija yi'ririþape”, ãrĩwa'ri kiwãrõeka. I'supaka kërĩkakiji kime Jesús,— Pablote nare ãrĩka.

⁵ I'supaka ã'mitiritirã, narupuko'a najũjerũjeka “Maiþamaki Jesúre yi'yurã yija ime”, ãrĩwa'ri. ⁶ Supabatirã kipitaka Pablote napõ'iarã ja'apeaeka þoto Espiritu Santore nare ña'rĩjãika. I'supaka simamaka norĩbeyua imakoþeka oka najaika. Supabatirã Tuparãte nare õrĩrũjeka nabojaeka.

⁷ I'þoũ'þuarãe'earirakamaki rõ'õjĩrã nimaeka.

⁸ Maekarakamaki aiya jërĩtarĩmi rakaka judiorãkare rërĩriwi'iarã nare kibojaeka na'mitiripëaokaro'si þo'imajare jaiëjeriyapaiki Pablote imaeka. “Ikupaka Jesúre yi'yurãte jã'mebaraka Tuparãte nare imaruputarãñu”, ãrĩwa'ri kíkirimarãja nare kibojaeka. ⁹ I'supaka simako'omakaja ï'rãrimarã kijaika ã'mitiripëaberikarã, aþekurioka sã'mitiririka yapaberikarã ate. Po'imaja wãjitãji Jesúre þo'imajare tãaika majaroka ba'iaja najaika. Supa imarĩ nare a'ritapatirã Jesúre ã'mitiripëaekarãte kika ke'ewa'rika, Tirano wãmeiki wãrõriwi'iarã. Torã ï'rãrĩmi jariwa'ririmarãja nare kiwãrõroyika.

¹⁰ Torã ï'þakuri wejejë'rãka wãrõbaraka kimaeka. Supa imarĩ Asia wãmeika ka'iakarã, judiotatarã, judiotatamarĩrã imaekarãoka maiþamaki Jesúrika bojariroka ã'mitiripataekarã. ¹¹ Pablopĩ ãrĩwa'riji rĩkimakaja maikoribeyua Tuparãte beaeka. ¹² Supa imarĩ Pablote rabeka mirãka sayapãia, jariookaoka þo'imaja jĩñurã þõ'irã ne'ewa'þakã'ã narisirika o'riroyika. Supabatirã Satanãrika ima ña'rĩjãikarãteoka þorikarã.

13-14 I'sia poto ĩrārimarā judíotatarā p'oimajareka Satanárika ima ña'rĩjāika imaekarāte napoatatapaeka. Pablote ĩaji'awa'ri, “ Jesús, Pablote kireka bojaiki wāmeapĩ nareka mija pōpe', marĩũ'mukoyeye'e”, narĩka. I'supaka baairā upakajaoka Esceva, kurarāka ĩpamaki makarāte baatapaeka. ĩpotēñarirakamaki nimaeka. ¹⁵ ĩrārimi i'supaka narĩko'omakaja, ikupaka Satanárika ima nare yi'rika:

—Jesúre ñoñu, supabatirā Pabloteoka yijērāko'ayu. Mijare puri ñiawārübeyu. ¿Marā je'e mija?— nare kērĩka.

¹⁶ Supabatirā Satanárika ima ña'rĩjāikite napō'irā teritaeka. Tērĩrikaja jājiapĩ ba'iaja nare kibaaeka. Supabatirā najariroakaoka kibaiwa'ruika. Supa imarĩ riwejuparaka wi'iapĩ naru'riwa'rika. ¹⁷ Éfesowejeekarā nimaupatiji, judíotatarā supabatirā judíotatamarĩrāoka i'sia majaroka ā'mitiripataekarā. Sā'mitiritirā nakĩkika. “Tērĩritaki kime Jesús”, āriwa'ri rĩkimarā maipamaki Jesúre jiyipupaka ōrĩkarā mae.

¹⁸ I'sia majaroka ā'mitiriwa'ri ba'iaja nabaaike rĩkimarāja Jesúre ā'mitiripēaekarāte bojaeka. ¹⁹ Supabatirā ikupaka ye'okirāre baaeka ĩrārimarā ye'oroka koririmajare: Ye'orokakaka bojaika napapera, p'oimaja wājitāji e'ewa'ritirā najoeka. I'sia papera najoeriatataka cincuenta mil rakato plata rō'ōjĩrā wapajā'rĩa ririka.* ²⁰ I'supaka simamaka maipamaki Jesús majaroka ĩrākō'rĩmatomarĩa sapibimaka, rĩkimarāja Jesúre na'mitiripēaeka.

²¹ I'supaka so'rika be'erō'ō Jerusalénrā p'e'ririka Pablote pupajoaeka. “Macedoniaka'ia, supabatirā Acayaka'ia yo'riwa'rirāñu. Jerusalénrā ñimarāka be'erō'ō, Romawejearā a'ririka ima yiro'si”, kērĩpupajoaeka. ²² I'supaka āriupajoatirā Timoteo supabatirā Erastoka kire jeyobaarimajare kirupu kipũataeka Macedoniaka'iarā. Iki puri Asiaka'iarā† matikuriji kituika rupu.

Éfesorā rukubaka napupajoamaka oka p'o'ijirika

²³ Pablote Éfesorā imaeka poto, “Jesús ĩrĩkaja imaki p'oimajare tāārimaji”, āriwa'ri p'oimajare yapabepakā'ā jimarĩa oka napo'ijiaeka i'sia wejearā. ²⁴ Demetrio wāmeiki kimaeka i'sia oka bitamataũ'muekaki. Artemisare‡ najiyipupayeerũkiwi'i upaka ĩoikarĩjaka platakaka baarimaji kimaeka. Aperāoka kiupaka baarimaja imarĩ, aperāte sĩjibaraka rĩkimakaja niñerũ natōporoyika. ²⁵ Supa imarĩ kire jeyobaarimajare, supabatirā nupakajaoka

* **19:19** Cincuenta mil dracmas. Una dracma (moneda) valía un día de trabajo.

† **19:22** En Éfeso ‡ **19:24** Artemisa era la diosa principal de Éfeso. Los Romanos la llamaba Diana. Su templo en Éfeso era magnífico.

ba'iraberimajareoka kirērātaeka. Supabatirā ikupaka nare kērīka:

—Maa, ika ba'irabeirā p̄uri, rīkimaka niñerū tōp̄oirā maimē. ²⁶ ¿Pablote p̄o'imajare bojaika ā'mitirikoribeyurā mija bai? “Mija ōñu upakaja baatirā mija jiyip̄upayeeika, jiyip̄upayeerūkimarīa sime”, kēñu. Kijaika ā'mitiritirā rīkimarāja p̄o'imajare kire ā'mitirip̄ēayu. Éfeso wejeakarā takajamarīa kire ā'mitirip̄ēairā. Ritaja Asia ka'iarā imarā kire ā'mitirip̄ēairā oyiaja nime. ²⁷ Ba'iaja maro'si simarāñu. Supa imarī mabaap̄o'ijiaika p̄o'imajare waruaribesarāñu. Supa simamaka sawapa matōp̄owārūbesarāñu. Supabatirā Artemisare jiyip̄upayeeriwi'iarā p̄o'imajare a'ribesarāñu. Ritaja Asiaka'iarā, supabatirā ritatojo wejeareka Artemisare jiyip̄upaka ōñurā. I'supaka simako'omakaja, Pablote ā'mitirip̄ēawa'ri “Imatiyaikamarīko Artemisare ime”, p̄o'imajare ārīrāñu,— Demetriore nare ārīka.

²⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, jimarīa naboebarika. Supabatirā ikupaka āparaka nakasereka:

—¡Éfesokarāre jiyip̄upayeerijayuko, Artemisa jītako koime!
— narīka.

²⁹ Nakasereka ā'mitiritirā, rīkimarā p̄o'imajare nap̄ō'irā a'rika. Īrāoka boebaritirā, akaserekarā. Supa imarī ritaja wejeareka oka p̄o'ijirika. I'supaka simamaka Gayo, Aristarco Pablota jeyoariwa'rikarāte nañi'aeka. Macedoniakarā nimaeka. P̄o'imajare rērīriwi'iarā nare ne'ewa'rika. ³⁰ Kijeyomarāre jaijeyobaarī torā Pablote kākariyapakopeka. Kākarika kiyapamaka ĩatirā, “Mikāka'si”, Jesúre ā'mitirip̄ēaeakarāte kire ārīka. ³¹ Īrārimarā i'sia ka'ia ĩparimarāre§ torā imaeka. Pablo jeyomarā imarī, majaroka kiro'si pūataekarā: “Naka ĩrātiji baabekaja”, ārīwa'ri. ³² Rērīrūkikō'rīmatorā rukubaka nakasereka. Apeupaka, apeupaka nakaseremomeka. Īrīka upaka p̄upajoaberiwa'ri rukubaka p̄upajoabaraka nimaeka. “¿Dakoa baaerā yija rērīko'o?”, narīwārūberika. ³³ Judiotataki naka imaekaki Alejandrote p̄o'imaja wājītāji naro'si kire jairūjekarā judiorāka. Torā rērītirā imaekarāte jaiokaro'si, Alejandrote kīpitaka mi'mataeka “Mija jai'a'si ruḡu”, ārīwa'ri. I'supaka kibaako'omakaja nokata'riberika. “Dakoa oka imabeyua judiorākarō'si”, ārīwa'ri nare kibojāerā baakoḡeka. ³⁴ Judiotataki kimaeka ōrīwa'ri judiorākamarīrāte tērīwa'ribaji akasereka,

—¡Éfesokarāre jiyip̄upayeerijayuko, Artemisa jītako koime!
—

Ī'pakuri aiyajērārō'ōjīrā i'supaka ĩ'rīka upakaja akaserebaraka nimaeka.

³⁵ ĩ'rīka tokaki imaruputarimaji pō'imajare okata'rirūjekaki, supabaturā ikupaka nare kērīka:

—Mija ā'mitipe Éfeso wejeareka imarā. Majiyipupayeeiko Artemisa wi'ia ĩarīrimaja maime ika wejeareka imarā. Supabaturā ko'pō'ijērāka ĩmipi űa'rīka maiarīrijayu. "I'supaka imarā nime", ritaja pō'imajare ārīwārūpatayu mareka. ³⁶ Nirā pō'imaja "Pakirika sime", ārībeyurā. Supa imarī mija jo'ria'si, i'tojīrāja samija ja'atabe. Ba'iaja mija baa'si, jia mija pūpajoabe. ³⁷ ĩrā ĩmirīja mija e'era'airā majiyipupayeeiko Artemisarika karee'ebeyurā. Supabaturā ba'iaja koreka jaibeyurā nime. ³⁸ Demetriore kika ba'irabeirāpitiyika a'perāte nare okabaajīkareka, nīparimarā pō'irā oka jierī nare e'ewa'ritirā jia simajīnu. Oka naro'si imajīkareka, ĩparimarāre nabojajīnu. ĩparimarā, jā'merimaja nime oka jierimaja. ³⁹ A'pea oka bojarika mija yapajīka, Romakarāre jā'meka ānu upakaja ĩparimarāre rērīrāka poto nawājītāji mija bojajīkareka jia simajīnu. ⁴⁰ Mia, ĳmarākā'ā Romatatarā ĩparimarāte pūpajoarānu ruku i'supaka pō'imajare oka pō'ijiamaka? Ikupaka napūpajoarānu je'e a'peyari: "Mare boebariwa'ri ĩ'rāpē'rōtorāja mare nabaariyapayu Éfesokarā", narīpūpajoarānu je'e. I'supaka simamaka werika maro'si simajīnu. Supa imarī "ĳMarākā'ā oka imamaka, i'supaka pīpebaraka mija ime?", Romatatarāte ārīrākareka, marākā'ā nare yi'riwārūberijīka maime,— torā imaruputarimajite ārīka.

⁴¹ Sabe'erō'ō "I'tojīrāja simarū", ārītirā nare kīpe'rirūjeka.

20

Macedoniarā Pablote a'rika

¹ I'supaka oka imaeka be'erō'ō Jesúre ā'mitiripēaekarāte Pablote akaeka. Ke'rīrā baaeka ru'pu "Jesúre yi'ririjariwa'ri jia mija imabe", ārīwa'ri naka kijaika. I'supaka ārītirā, nare kimajaroka kibojaeaka a'yaokaro'si. Supabaturā Macedoniaka'iarā ke'rika. ² Macedoniaka'iarā a'ririjaparaka ĩrāweje upakaja Jesúre ā'mitiripēaekarā pō'irā kituririjarika. Napō'irā eyatirā "Jia Jesúre ā'mitiripēabaraka okajājia mija imabe", nare kērīka. I'sia be'erō'ō Greciaka'iarā keyaeka. ³ Maekarakamaki aiya torā kimaeka be'erō'ō Siriaka'iarā wapūrupi a'rīrā kibaeka. I'supaka simako'omakaja judiōtatarāte kire jāāerā nari'kaika majaroka kiā'mitirika. Supa imarī "Yi'taraparō'ōrā Macedoniaka'iarā yīpe'riwa'rīrānu bo'īpi", Pablote ārīpūpajoaeka. ⁴ Kika jeyoariwa'raparā ikarakamaki yija imarape: Sōpater Bereakaki Pirro maki, Segundo supabaturā Aristarco, Tesalōnicawejeakarā, Gayo

Derbewejeakaki, Timoteo supabatirã Tíquico, Trófimo Asiaka'iakarã, supabatirã yi'i Lucas. I'siarakamarã Pabloka yija jeyoariwa'rape. ⁵ Filiposwejea eyatirã, yijaka imaraparãte a'riweirape Tróadewejearã yijare ta'arĩ.*
⁶ Pan levadura rukebekaja ba'aribayarã yija imarapaka be'erõ'õ Filipospi yija a'rape wapuruipi. Írãpitarakarĩmi be'erõ'õ Tróadewejearã yija eyarape. Yija ruðu a'raparã, yija jeyomarãre torã yija eyarape. Torã í'potēñarirakarĩmi yija imarape.

Tróadewejearã Pablote imatapaeka

⁷ Ba'irabeũ'murirĩmi† yija rērãpe Jesúre yi'yurãpitiyika. Maro'si Jesúre reyaeka pupajoabaraka kijã'meka upakaja pan pibaba'aerã yija rērãpe. Yija ba'aerã baarapaka ruðu Pablote yijare bojarape. Aperĩmi ke'rirã baarapaka simamaka yijare kiwãrõyuju ñami ñe'metãji seyarape. ⁸ I'sia wi'ia maekarakakuku yuraika ima wi'ireka, piyikukurõ'õrã rērĩtirã yija imarape. Ríkimakaja yaaboaike imarapaka i'sia kurarakarã. ⁹ Supa imarĩĩrĩka bikirimaji Eutico wãmeiki imirã kurarakapi yoirũkia kopereka ‡ imaraparõ'õrã ruþarapaki. Ñoaka Pablote jaimaka, kopakaja õðmaka bikirimajite riarapaka. Kopakaja kãrĩtiyawa'ri kiña'rãpe mae. Poriwa'ritirã kire yija kōae'ekoperape. Kopakaja reyaekaki kimarape. ¹⁰ Supa imarĩ ruiwa'ritirã, kimajakarã eyapañarĩtirã Pablote kire wã'wojĩ'arape. Supabatirã ikupaka yijare kērãpe:

—Mija pupata'si. Õña jaripe'yuka kime,— yijare kērãpe.

¹¹ I'sia be'erõ'õ Pablopitiyika yija mirĩwa'rape ate. Torã mirĩeyatirã pan kipibarape. Yija ba'arapaka be'erõ'õ jairĩji Pablote wãrãpe. I'sia be'erõ'õ Asowejearã turitaparĩ ke'rape. ¹² Jia jãjika bikirimajite japakã'ã, kiwi'iarã po'imajare kire e'ewa'rape. I'supaka kimamaka jia jjimaka najarape.

Miletowejearã Pablote a'rika

¹³ Pablote ārãpaka upakaja wapuruipi Asowejearã yija a'rape. Topi wapuruipi a'ritirã kire yija ta'arape, ma'api ke'rapaka simamaka. ¹⁴ Asorã keyarapaka poto wapuruipi kire yija jããtorape. Kire jããtoritirã Mitilene wãmeika wejearã yija a'rape mae. ¹⁵ Aperĩmi topi yija a'rapaka be'erõ'õ Quío wãmeika jũmurika yija o'rape. Aperĩmi Samos wãmeika jũmurikarã yija eyarape. Topi a'ritirã aperĩmi Miletowejearã yija eyarape. ¹⁶ “Asiaka'iarã Jesúre ã'mitiripēairã pō'irã ya'rĩjĩkareka yiba'ejĩñu”, Pablote ãpakã'ã ã'mitiriwa'ri, Éfesowejea wãjjaja yija o'ritapawa'rape. “Jerusalén wejearã Pentecostés baya ñaokaro'si

* **20:5** El uso de “nosotros” (yijare) indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo hasta versículo 21.25 † **20:7** Domingo ‡ **20:9** Ventana

wārūaja ma'rijīkareka jia simajīñu”, āriṣupajoawa'ri, “Jajuaja ma'riye'e”, Pablote yijare ārāpe.

Éfesokarā imaruṣutarimajare ṣiyia jia kiokajāēka Pablo

17 Miletorā imatirā, Éfesowejarā Jesúre ā'mitiripēairāte imaruṣutarimajare Pablote oka pūatarape: “Mija i'tabe ō'ōrā. Éfesorā a'riberijīka ñime”, āriwa'ri nare kibojapūarape. 18 Supa imarī yija pō'irā neyarapaka ṣoto ikupaka Pablote nare ārāpe:

—Mamarī Asiaka'iarā eyatirā jia mijaka ñimaroyirapaka mija ōñu. 19 Mijaka ñimarapaka ṣoto Maiṣamakiro'si ba'irabejībaraka, “Mija tēriwa'ribaji ōñuka ñime”, āriberapaki yi'i. Supabatirāoka ṣo'imajare Jesúre ā'mitiripēabeyua ĩawa'ri yorape. Supabatirā judiōtatarāte ba'iaja baaokaro'si yire nari'kamaka ba'iaja yijūarape. 20 Jesúrika bojariroka mijare yibojarapaka ṣoto, dakoa jia bojarika mijaro'si ma'rāpāāberapaki yi'i. “Kirika bojariroka ā'mitiritirā jia nimarū”, āriwa'ri mijare sayibojapatarape. Rīkimarā wājītāji, supabatirā mija wi'iarāoka mijare sayibojaroyirape.

21 “Ba'iaja mija baaika ṣupajoariwa'ri samija ja'atabe. I'supaka Tuparāte yi'ririka yapawa'ri maiṣamaki Jesucristore mija ā'mitiripēabe”, āriwa'ri judiōtatarā supabatirā judiōtatamarīrā imarāteoka yibojaroyirape. 22 Espiritu Santore yire jā'meika upakaja maekaka Jerusalénrā ya'rirā baayu. Torā yire o'rirūkia ōribeyuka yi'i. 23 Ikatakaja mijare yibojawārūyu. Ritaja wejarā ya'ririjayurō'ōrā ikupaka Tuparāro'si bojañirimajare yire bojayu Espiritu Santore nare sōrīrūjemaka: “Wēkomaka imariwi'iarā mire natarāñu. Supabatirā ba'iaja mijūarāñu”, yire nañu. 24 Maiṣamakiro'si yiba'iraberūkia yire kija'ataeka jia simaupātiji yibaawearāka be'erō'ō yire najāājikareka marā imabeyua. “Po'imajare wayuñawa'ri Kimakire Tuparāte reyarūjeka mare tāāokaro'si”, āriwa'ri ṣo'imajare yibojāerā maiṣamaki Jesúre yire pūataeka.

25 “Kire ā'mitiripēairāte Tuparāte jia jā'merāñu”, āriwa'ri ritaja mijare yibojarape. Mae ṣuri “Apekurioka yire niabesarāñu”, mijareka ñariṣupajoayu. 26-27 Ritaja Tuparāte ṣo'imajare bojariyaparapaka upakaja mijare yibojarape, kūpājī ma'rāpāābekaja. Supa imarī ika mijare yibojayu: Īrika mijakaki Tuparā pō'irā eyabesarākareka, kireje oka imarāka, yiremarīa. 28 Supa imarī rakajekaja mija ōñu upakaja jia mija ṣupajoabe, Jesúre yapaika upakaja mija baarijayaokaro'si. I'supakajaoka Éfesowejarā ṣe'riyatirā, Espiritu Santore mijare jā'meika upakaja jia Jesúre ā'mitiripēairāte mija ĩarīpe. Maiṣamaki Jesúre maro'si riwejurubaraka reyaekapi āriwa'rīji, Tuparārirā maima. Supa simamaka jia nare mija imaruṣutabe, oveja ĩarīrīmajare

ĩarĩñu upaka. ²⁹ Yipupajoaikareka, ya'ritaparāka be'erō'ō aperia, pakirimajaroka bojarimajare etarāñu. Yaia oveja saba'ariataika upaka Jesúre ā'mitiripēairāte pakirimajaroka nawārōrāñu, Jesúre nayi'ririija'atarū āriwa'ri. ³⁰ Mija watopeka ĩrārimarā imarā pariiji pakirimajaroka Jesúre yi'yurāte wārōrāñurā. “Yija pupajoaika upaka napupajoarū naro'sioka”, āriwa'ri supa nabaarāñu. ³¹ Supa imarĩ rakajekaja mija imabe Jesúrika bojariroka imatiyaika mija ā'mitiripēariija'atakoreka. Maekarakakuri wejeje'rāka, ñami, ĩmioka mijare yiwārōrapaka mija ōrĩrijape. ĩrākurimarĩ oparaka mijare yokajāāroyirape.

³² Yijeyomarā, mijaro'si Tuparāka yijairā baayu, mijare kiarĩñaokaro'si. “Mare wayuñawa'ri ba'iaja mabaaike wapa, Tuparāte ye'kariayu”, āriwa'ri mija pupajoamaka, jibaji kirika bojariroka mija ā'mitiripēaerā Tuparāte mijare jeyobaarāñu. Supa imarĩ “Yirirāte jia yibaarāñu”, kērika upakaja Tuparāte baarāñu. ³³ Aperia niñerū, najariroakaoka oakiriberapaki yi'i.

³⁴ Ikuḡpaka simarape: Ñoñu upakaja ba'irabetirā ba'arika, jarirooka yitōporape. Supabatirā yika imaraparāteoka yitōpoijirape. I'sia ōñurā mija ime. ³⁵ Ritaja yiba'irabeka ĩapatawa'ri, “Pablote baaika upaka, jia maba'irabejiñu sawapapi wayuoka baairāte majeyobaaokaro'si”, mija āriwārūeka. Ikuḡpaka maipamaki Jesúre bojarapaka mija ye'kariria'si: “Se'etoyukate tēriwa'ribaji jjimaka kime sijirimaji”, Jesúre ārika,— Pablote nare ārāpe.

³⁶ I'supaka Pablote ārāpaka be'erō'ō naka ñukurupatirā Tuparāka kijairape. ³⁷ Tuparāka kijaiwearapaka poto oparaka kire nawā'ojĩ'arape, supabatirā kiye'tearā nu'surape. ³⁸ “Apekurioka yire ĩabesarāñurā mija mae”, Pablote ārika simamaka, jimarĩ ba'iaja napuparape. I'sia be'erō'ō papitakarā kire najeyoariwa'rape.

21

Jerusalénrā Pablote a'rika

¹ Jesúre ā'mitiripēairāte a'ribojaweatirā wapururā yija jāirape. Supabatirā wājiaja Cos wāmeika jūmurikarā yija a'rape. Aperia Rodas wāmeika jūmurikarā yija a'rape. Topi Pátararā yija eyarape. ² Supa imarĩ marĩrūkirō'ōrā yija imarapaka poto, “Feniciaka'iarā sa'rirā baayu ika wapuru”, napakā'ā, i'sia wapuruḡi yija a'rape. ³ A'ririari Chipre wāmeika jūmurika yija ĩao'rape. Wejerĩrika pē'rōtopi yija o'rape i'sia jūmurika. Siriaka'i wājitāji yija a'ririjarape. Wapuruḡi ne'ewa'rapaka ba'irĩjia Tirowejaarā namaataerā torā yija pāārape. ⁴ Torā Jesúre ā'mitiripēairāte ĩatōpotirā ĩ'potēñarirakarĩmi naka yija imarape. “Jerusalénrā Pablote ba'iaja jūarāñu”, āriwa'ri Espiritu

Santore nare õrĩrũjemaka, “Jerusalénrã me'ria'si”, kire narĩka. ⁵ I'supaka narĩko'omakaja ĩ'potẽñarirakarĩmi be'erõ'õ a'rirã yija baaeka ate. Torã Jesúre ã'mitiripẽairã imaraparã, narõmia, namakarãoka yijaka wejeapi jeyoariwa'ritirã papitakarã eyaraparã. Põ'sirõ'õrã eyatirã ĩ'rãkõ'rĩmatorãja ñukurupatirã Tuparãka yija jairape. ⁶ I'sia be'erõ'õ nare yija majaroka yija bojarape a'yaokaro'si. I'supaka baaweatirã wapururã yija jairape. ĩ'rã puri topi pe'raparã.

⁷ Tirowejeapi a'ritirã Tolemaidawejeearã yija eyarape. Torã eyatirã Jesúre ã'mitiripẽairãte ĩatõpotirã “¿Yaje mija ime?”, nare yija ãrãpe. Supabatirã ĩ'rãrĩmi naka yija imarape. ⁸ Apeĩmi topi a'ritirã Cesarea wãmeika wejeearã yija eyarape. Torã eyatirã Jesúrika bojariroka bojataparimaji Felipe wi'iarã yija a'rape. Iki imaekaki ĩ'potẽñarirakamarãkaki Jerusalénrã Jesúre ã'mitiripẽairã apóstolrãkare jeyobaarũkika najã'mekaki. ⁹ Botarakakorã makarõmiki kimarape. Tĩmiamarĩrã nimarape. Supabatirã Tuparãte nare õrĩrũjeikakaka apeerãte bojarimaja rõmijã nimarape. ¹⁰ Torã ĩ'rãrĩmimarĩa yija imatirapakarã, Judeaka'iaapi Tuparãro'si bojaĩjirimaji, Agabo wãmeikite etarape. ¹¹ Yija põ'irã eyatirã Pablo wa'eyoka kiwarerape. Sapi kiõñu upakaja kiũ'pua, kipitaka kipi'perape. Supabatirã ikupaka kibojarape:

—“Jerusalénrã ikupaka judiotatarãte ika wa'eyoba'ipite pi'perãnu. Kire pi'petirã judiotatamarĩrã imarãte kire nijirãnu”, ãrĩwa'ri Espĩritu Santore yire bojayu,— Agabote ãrãpe.

¹² I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiriwa'ri “Jerusalénrã me'ria'si”, ãrĩwa'ri Pablote yija bojarape Cesareakarãpitiyika. ¹³ I'supaka yija ãrĩko'omakaja ikupaka Pablote yi'rape:

—Mija oria'si. Mija opakã'ã ĩawa'ri, yirĩomayu. I'supaka simako'omakaja yipupaka puri simaupakaja ima. Jerusalénrã yire napĩ'perãka takamarĩa, yire jããrika nari'karãkareka, “Yire mija jãã'si”, ñarĩbesarãnu. Maĩpamaki Jesúre jã'meka upakaja baarimaji ñime,— Pablote yijare ãrãpe.

¹⁴ Yija ãrãpaka upaka kiyi'ribepakã'ã, i'tojĩrãja kire yija jaiẽjerija'atarape. Supabatirã ikupaka kire yija ãrãpe:

—Maĩpamakire yapaika upakaja simarũ.—

¹⁵ I'supaka ãrĩweatirã yija ba'irĩjia jieweatirã Jerusalénrã yija a'rape. ¹⁶ Cesareawejeekarã ĩ'rãrimaki Jesúre ã'mitiripẽairãka yijaka jeyoariwa'raparã. ĩ'rĩka Mnasón wãmeiki wi'iarã yijare ne'ewa'rape torã tuiokaro'si. Chiĩrekaki mirãki kimarape. ĩ'rãjẽ'rãmarĩa Jesúre ã'mitiripẽatiki kimarape.

Santiago põ'irã wi'iturirĩ Jerusalénrã Pablote eyaeka

¹⁷ Jerusalénrã yija eyarapaka poto jia jĩjimakapi Jesúre ã'mitiripẽairãte yijare e'etorape. ¹⁸ Apeĩmi bikitojo Santiago

þō'irā wi'titurirī Pabloka yija a'raþe. Nimaupatiji Jesúre ā'mitiripēairāte imaruþutarimaja imapataraparā Santiago þō'irā. ¹⁹ “¿Yaje mija ime?”, āriwētirā, “Judíotatarāte Jesúrika bojariroka yibojamaka, jimarī jia Tuþarāte baarape”, āriwa'ri ritaja o'rikakaka Pablote nare bojarape. ²⁰ I'sia ā'mitiritirā jījimaka imawa'ri, “Jiitaka baaiki kime Tuþarā”, narape. Suþabatirā ikupaka Pablote narape:

—Yija jeyomaki, matatarā rīkimarāja imarā Jesúre yi'yurā. Kire ā'mitiripēairā imaripotojo Moiséte jā'meka upaka oyiaja mabaarijaju ruþu. I'sia miōñu. ²¹ Aþerā þuri ō'ōrā imarāte ikupaka bojarā: “Judíotatarāriā ka'iarā Pablote imatapapoto ‘Moisés imaekakite jā'meroyika mayi'rija'atajiñu’, āriwa'ri judíorāka torā imarāte kibojayu. I'suþakajaoka ‘Mija makarā circuncisión baarika, suþabatirā matatarāte baarijarroyika yi'ririya'atarika sime’, kēñu”, ĩrārimarāte āririjayu,— Pablote narape.

²² —Metaika norīrāñu. “Kireka þo'imajare bojakopeika majaroka ritamarā sime”, nañaokaro'si ¿marākā'ā mibaarāñu? ²³ Ikupaka mibaajikareka jia simajiñu. Ō'ōrā maka botarakamaki ĩmirīja imarā, “Miaika wājitiāji ikupaka yija baarāñu”, Tuþarāte ārikarā nime. “Tuþarāte yija ārika upakaja, yija baarape”, āriwa'ri, Tuþarāte jiyiþupaka ōririwi'iarā narupua wi'epaterūjerī na'rirāñu. ²⁴ Mi'ioaka naka me'þe. Ba'iaja nabaaikareka jūjerika yapawa'ri judíotatarāre baaroyika upaka naka mibaabe. Oveja joeĵiokaro'si mijaro'si samiwaruape. Tuþarāro'si sajoējitiā, kurarākare mija ruþua mija wi'epaterūjebe “Tuþarāte yija ārika upakaja, yija baarape”, āriwa'ri. I'suþaka mibaamaka ĩawa'ri, “ ‘Moiséte jā'meroyika yi'ribeyuka Pablote ime’, aþerāte āñua þuri þakirika sime. Simaupakaja kiyi'yu”, matatarāte āriāñu. ²⁵ Judíotatarāriā Jesúre ā'mitiripēairāte þapera yija þūatarape. Ikupaka bojabaraka naro'si yija o'orape: “Ikatakaja mijare yija bojaþūayu: Waþuju imaja jērāka jiyiþupaka ōriwa'ri ri'ia naþāāikakaka mija ba'a'si. Riweaoka mija ukua'si. I'suþakajaoka wa'iro'sia wāmua namokoru'ataeka ri'ia mija ba'a'si. Suþabatirā rōmikirā, tīmiakirā, rōmimarīrā, tīmiamarīrāoka ba'iaja baabekaja mija imabe”, āriwa'ri yija o'orape,— Pablote narape.

Tuþarāte jiyiþupaka ōririwi'iarā Pablote nañi'aeka

²⁶ Suþa imarī aþerīmi botarakamaki imaekarāte Tuþarāte jiyiþupaka ōririwi'iarā Pablote e'ewa'rika. Ba'iaja nabaaika najūjeroyika upaka naka kibaaeka. I'suþaka baatirā, ikupaka kurarākare kibojaka: “Ikarakarīmi sajariwa'yu ruþu ba'iaja yija baaika yija jūjewearūkia. Þiyirīmi seyarāka þoto Tuþarāro'si

oveja mija joeļjirika yija yaṗayu, yija imarakamakiro'si", nare kērīka.

²⁷ Īṗotēñarirakarīmi seyaerā baaeka ṗoto Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōrīriwi'iarā Pablote imamaka, ĩ'rārimarā Asiaka'iakarā judiŕotatarāte kire ĩatōṗoeka. Jājirokapi ṗo'imaja wājītāji ba'iaja kireka akaserebaraka kire nañi'aeka. ²⁸ Ikuṗaka kire nokabaaeka:

—Yija tā'omaja, Israeltatarā, yijare mija jeyobaabe. Īĩĩmirīji imaki ba'iaja mare jaitaṗarimaji. I'suṗakajaoka “Moiséte jā'mekakaka mayi'rirūkimarīa sime”, āṗaraka ṗo'imajare kibojapibayu. Suṗabatirā ika Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōrīriwi'ia ba'iaja jaiyuyeiki kime. Judiŕotatamarīrāte ṗariji Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōrīriwi'iarā ke'eetamaka ba'ia sakimarūjeyu Tuṗarā ñakoareka,— ārīwa'ri aṗerāte nabojaeka.

²⁹ (I'sia ruṗubaji ĩ'rārirīmi wejeñe'metāji Tróximo wāmeikipitiyika Pablote imamaka niaeka. Éfesowejeakaki kimaeka Tróximo. Suṗa imarī, “Kika kime je'e”, ārīṗuṗajoakoṗewa'ri “Judiŕotatamarīkate Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōrīriwi'iarā ke'ewa'yu”, narīkoṗeka).

³⁰ Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōrīriwi'iarā oka ṗo'ijirika majaroka ā'mitiriwa'ri, i'sia wejeareka imaekarāte torā rīrīwa'rika. Pablote ñi'atirā kire nayieṗoeka. I'sia wi'iaṗi ṗoritirā, simauṗatiji koṗereka natāteṗataeka, torā oka ṗo'ijirikoreka.

³¹ I'suṗaka kire jāāerā nabaaeka ṗoto, Jerusalénwejeareka imaekarāte oka ṗo'ijiaeka majaroka Romakaki surararāka ĩṗamakire ā'mitirika.

³² I'sia majaroka ā'mitiritirā kisurararākare, suṗabatirā kirokajītekarā ĩṗarimarā imaekarāteoka kiakaeka. Suṗabatirā rīrīwa'ritirā rukubaka ṗuṗajoabaraka ṗo'imajare boebarikarō'ōrā neyaeka. Surara ĩṗamakire kisurararākapitiyika ketamaka ĩawa'ri, Pablote naṗajerija'ataeka. ³³ Suṗa imarī surara ĩṗamaki Pablote ñi'arūjekaki kisurararākare. Kire ñi'atirā, ĩṗamiji ṗerumijiṗi nare kire kipiṗerūjeka. Suṗabatirā ṗo'imajare kijērīaeka: “¿Maki kime ĩĩ? ¿Dakoa kibaako'a?”, kērīka.

³⁴ Rakaka oyiaja ṗuṗajoawa'ri akasererikaṗi najaika. Nakaseretaruṗamaka ā'mitiriwārūberīwa'ri, “I'suṗaka oka kireka ime”, kērīwārūberika. Suṗa imarī surararāka wi'iarā Pablote ke'ewa'rirūjeka surara ĩṗamaki. ³⁵⁻³⁶ Surara wi'iarā kire ne'ewa'ṗakā ā ĩatirā rīkimarāja ṗo'imajare kibe'erō'ō a'rika. “Kire mija jāāṗabe”, āṗaraka nakasererī'rīka. Surara wi'ia mirīrūkirō'ōrā neyaeka ṗoto, jājibaji boebariwa'ri okajājia najarika. Suṗa imarī ṗo'imajare kire jāā'si ārīwa'ri Pablote surararākare e'emiawa'rika.

ṗo'imajare ĩaeka wājītāji, “Dakoa oka yire imabeyua”, Pablote ārīka

37 Surara wi'iarā kire ne'ekākaerā baaeka poto, ikupaka niṣamakire Pablote ārīka griego okapi:

—Mika jairika yiyapayu,— kērīka.

I'sia ā'mitiritirā,

—¿Yaje griego oka jaiki mime? 38 “Bikitakamarīa Egiptokakite cuatro mil rakamaki ba'iaja baairāka jeyoariwa'ritirā po'imajamatorā kimaruṣutaeka. Roma iṣarimarāre ĩ'rāpē'rōtorāja kibaariyapakoṣeka. I'supaka baarapaki kime”, mireka nārīṣupajoako'o. I'supaka yiṣupajoakoṣeko'omakaja griego oka mijaikareka, Egiptokakimarīka mime,— kire kērīka.

39 I'supaka kēpakā'ā ikupaka Pablote kire ārīka:

—Jēno'o apika nime. Judiotataki nime yi'i ṣuri. Tarso wāmeika wejeakaki nime. Imatiyaiweje Ciliciaka'iarā sime. ¿Yaje po'imajaka yire mijairūjejiñu?— Pablote kire ārīka.

40 I'supaka kēpakā'ā,

—Naka mijaiḃe,— kire kērīka.

Supa imarī mirīrūkirō'ōrā rīkamaritirā po'imajare wiriwiri-jayaokaro'si kiṣitaka kimi'mataeka. Po'imajare okata'rika be'erō'ō hebreo okapi Pablote jaika:

22

1 —Yijeyomarā judiōrāka, pakiarimarāoka mija ā'mitiṣe ruṣu. “Dakoa oka kire imabeyua”, mija āñaokaro'si yimajaroka mijare yibojaerā baayu ruṣu,— Pablote ārīka.

2 Nokapi kijaimaka ā'mitiriwa'ri, wiriwiri najaritiyaeka. Ikupaka Pablote nare bojaeka:

3—Judiotatakiji nime yiro'si oka. Cilicia ka'ia, Tarso wāmeika wejeareka po'ijirikaki nime. Suṣabatirā ō'ō Jerusalénrā yipakiarika. Gamaliel wāmeikiṣi ārīwa'riji ṣapera yiwārūrāṣe. Mañekiarāte jā'mekakaka jia yiwārūrāṣe. Maekaka Tuṣarāte mija yi'yu upakaja yi'ririka yiyaparoṣyirāṣe yiro'si oka.

4 “Jia Tuṣarāte yi'yuka nime”, ārīwa'ri, Jesúre ā'mitiriṣeairāte ba'iaja jūaerā suṣa yibaarāṣe. Aṣerikuri nare yijāārūjerāṣe.

Īmirīja, rōmijāteoka nī'awa'ritirā wēkomaka imariwi'iarā nare yitarūjerāṣe. 5 Kurarāka iṣamaki imatiyaiki suṣabatirā iṣarimarā imatiyarimajaoka “I'supaka kibaarāṣe”, yireka ārīwārūrā. ĩ'rājaoka ṣapera yire baaṣiraparā, matā'omaja Damascowejeakarāre yibearūkia imakoperapaka. I'sia ṣapera e'etoritirā, so'oeka yire jā'meika upakaja Jesúre ā'mitiriṣeairāte mo'arī ya'rikoperāṣe. Jerusalénrā nare e'era'atirā iṣarimarāte wēkomaka nare baarūjerā yibaakoperāṣe.

“Ikupaka Jesúre yiyi'riū'murāṣe”, ārīwa'ri Pablote bojaeka (Hch 9.1-19; 26.12-18)

6 I'supaka baarĩ ĩmi ñe'metãji ma'aþi ya'rapaka þoto, Damascowejewã'tarã ñimarapaka þoto, ikuparõ'õþiji wejeþemaþi jãjia yaaboaike yire yaarapaka. 7 Supa imarĩ ka'iarã yiña'rãþe mae. Supabatirã ikupaka yire sajaikorapaka ña'mitirape: "Saulo, Saulo, ¿dako baaerã ba'iaja yire mibaarijayu?" 8 I'sia ã'mitiriwa'ri ikupaka yiyi'rape: "¿Ñipamaki, maki mime?", ñarãþe. I'supaka ñapakã'ã ikupaka kiyi'rape: "Yi'iji ñime Jesús, Nazaretkaki. Ba'iaja mibaarijayuki ñime", yire kërãþe. 9 I'supaka sayaaboamaka ĩatirã yika a'raparãre þupatarape. I'supaka sayaaboamaka ĩatirã yika a'raparãre þupatarape. ĩrã þuri i'supaka yaaboarapaka ĩakoperipotojo yire jairapaki oka na'mitiriberape. 10 I'supaka yire kijaimaka ã'mitiriwa'ri kire yijërĩarape: "¿Marãkã'ã yibaarika miyapayu Ñipamaki?", ñarãþe. I'supaka ñapakã'ã ikupaka yire kiyi'rape: "Mi'mitirã Damascorã me'þe. Torã ĩrĩkate mire bojarãñu ritaja mibaarũkia miro'si yija'ataeka", yire kërãþe. 11 I'sia yaaboaike ñiarapaka þoto yiñakoyarape. Supa imarĩ yika a'raparã Damascorã yire tĩtieyaraparã.

12 Torã ĩrĩka Ananías wãmeikite imarape. Moisés imaekakite jã'mekakaka simaupakaja yi'ripataiki kimarape. Tokarã judiotatarã, "Jia baaiki kime", ãriwa'ri kireka najairape. 13 I'sia wejearã yeyarapaka be'erõ'õ yipõ'irã Ananĩare etarape. Yiwã'tarã rĩkamaritirã ikupaka yire kërãþe: "Yijeyomaki Saulo, miyoibe ate." Ikuparõ'õþiji kire ñiarape. 14 Supa imarĩ ikupaka yire kërãþe: "Tuparã, mañekiarãte jiyipupayeeroyikakite wã'maiki mime kiyapaika upakaja mibaarũkia miõñaokaro'si. Supabatirã kipũataekaki, ba'iaja baakoribeyukate* miaerã, supabatirã kijaika mia'mitiyaokaro'si Tuparãte mipõ'irã kire þũatarape. 15 Jesús majaroka mibojataparĩjarĩrãñu. Miaeka mirãka, mia'mitirikaoka ritaja þo'imajare mibojataparãñu. 16 Miba'ea'si. Jesúre ã'mitiripëatirã, ba'iaja mibaaika kijũjerã kire mijẽnebe. Supabatirã rupuko'a mijũjerũjebe", yire kërãþe.

17 Ñoapañaka Jerusalénrã imakoþeka yipe'riwa'rape. Torã ĩrãrĩmi Tuparãte jiyipupaka õriwi'iarã Tuparãka jairĩ ya'rape. Tuparãka jaikõrĩ makãrãrũñuroka upakaþi Maipamakire jaimaka ñiarape. 18 Topi ikupaka yire kërãþe: "Ñojimarĩji Jerusalén wejeaþi me'þe. Õ'õrã imarã þo'imaja yimajaroka nare mibojakopemaka ã'mitiripëabesarãñurã", yire kërãþe. 19 I'supaka këpakã'ã ã'mitiritirã ikupaka kire yiyi'rape: "Maipamaki, õ'õrã imarã ritaja yibaaeka mirãka õñurã. Mire ã'mitiripëabaraka judiorãkare rërĩriwi'iarã imarãte e'epoatirã wëkomaka imariwi'iarã nare yitaroyirape. Supabatirã

* 22:14 Refiere a Cristo, el Mesías

nare yipajewā'imarĩroyirape. ²⁰ Mimajaroaka bojarimaji Estebanre najāāmaka yiyoirĩkamarāpe. Kire jāābaraka jariroaka nawaratarapaka ĩarĩrĩrimaji ĩimarape. Supa imarĩ Estebanre jāāweatirā, 'I'supakaja kire mabaajĩka jia sime', ĩarĩpupajoarape yiro'sioka", Maĩpamakire ĩarāpe. ²¹ I'supaka ĩarĩko'omakaja ikupaka yire kiyi'rape: "Me'pe. Yoerā mire yipūatayu judiotatamarĩrāte miwārōkaro'si", yire kērāpe, — āriwa'ri pō'imajare Pablote bojaeka.

Surararāka ĩpamaki Pablote ĩi'arũjekaki

²² I'supaka judiotatamarĩrāreka kērĩka poto pō'imajare kire ā'mitiritiyika. Ate boebariwa'ri akasererikapi kire napĩpeka.

—Kireyaparũ. Ōñia imaberijĩki kime,— narĩka.

²³ ũa'rĩyaarĩmarĩaja napĩpeka. Supabatirā najariroaka pemakato† warataturā ka'ia uyuakaka ĩmirā nabaremiarũka. "Boebaka yija ime", ārĩrika i'supaka nabaakea. ²⁴ I'supaka nabaamaka ĩawa'ri, surara ĩpamaki kisurararākare nawĩiarā Pablote ke'ekākawa'rĩrũjeka. "¿Dakoa oka imamaka, pō'imajare mire ā'mijĩayu?", āriwa'ri, "Pablote ajeapi mija pajebe", surara ĩpamakire nare ārĩka. ²⁵ Kire pajerā napĩperĩkaweakea poto ikupaka Pablote jaika tokaki ĩpamakire:

—¿I'rĩka Romatatakite mija pajejĩka jia simajĩñu ruku? ¿Ba'iaja yibaaika ĩakoribekaja yire mija pajerā baayu bai? — Pablote kire ārĩka.

²⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, kĩpamaki pō'irā a'ritirā, ikupaka kire kibojaka:

—Jia mirakajebe, i'supaka mibaarũki ruþu. ĩĩ ĩmirĩji mipajerũjeiki Romatataki kime,— kērĩka surara ĩpamakire.

²⁷ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri surara ĩpamakire ikupaka Pablote jērĩakea:

—¿Yaje rita sime Romatataki mima?—

—Ikijioaka ĩime,— Pablote ārĩka.

²⁸ —Rĩkimaka yiwapaĩjirape Romatataki imaokaro'si, — surara ĩpamakire kire ārĩka.

I'supaka kēpakā'ā,

—Romatataki pō'ĩjirikakiji ĩime,— Pablote ārĩka.

²⁹ Supa imarĩ kire pajerika yapakoþekarā kĩkiwa'ri aþerō'ōrā kire na'ritapawa'rika. "Ba'iaja Romatatakite yipajerũjekopeyu", āriwa'ri surararāka ĩpamakioka kĩkikaki.

ĩparimarā imatiyairā wājitāji Pablote jaika

³⁰ "¿Dakoa oka imamaka, pō'imajare Pablote ā'mijĩakea?", āriwa'ri aþerĩmi, kurarāka ĩpamarā, judiotatarā ĩparimarā imatiyaitataoka surararāka ĩpamakire rērātaeka. Supabatirā

Ɔablote Ɔerumijia kutetirā, nawājītāji kire e'ewa'ritirā kire kija'arīkaeka.

23

¹ Judiotatarā ĩƆamarāre ĩarīkatirā ikuƆaka Ɔablote ārīka:

—Yitā'omaja, ōñia ñimatiyikuriji TuƆarāte yaƆaika uƆaka baarimaji ñime. SuƆa imarī kiwājītāji jajumarīaja ñime,— Ɔablote nare ārīka.

² I'sia ā'mitiritirā kurarāka ĩƆamaki imatiyaiki, Ananías* wāmeiki Ɔablo Ɔō'irā rīkamarikarāte “Kirijea mija Ɔaape”, kērīka.

³ I'suƆaka nabaamaka ikuƆaka Ɔablote kire ārīka:

—“Jia baaike ñime”, āñuka imariƆotojo, ba'iaja mibaayu. SuƆa imarī sawaƆa ba'iaja mijūaerā TuƆarāte ba'iaja mire baarāñu. “Moiséte jā'meika yi'ribeyuka mime”, yireka merīko'omakaja kijā'meika yi'ribekaja yire miƆemaƆaarūjeyu,— Ɔablote ārīka kurarāka ĩƆamaki imatiyaikire.

⁴ I'suƆaka kēƆakā'ā ā'mitiriwa'ri, torā imaekarāte ikuƆaka Ɔablote ārīka:

—TuƆarāte wā'maekake kurarāka ĩƆamaki imatiyaikite ba'iaja mijaiyu.—

⁵ I'suƆaka naƆakā'ā ā'mitiritirā, ikuƆaka Ɔablote ārīka:

—Yitā'omaja, “Kurarāka ĩƆamaki imatiyaiki kime je'e”, ñarīwārūbeyu. “Mija ĩƆamakire jaiyuebekaja”, ārīwa'ri TuƆarā majaroƆūñu bojaika. “ĩƆamaki imatiyaiki kime”, ñarīwārūrikareka, kire yijaiyueberijāāeka,— Ɔablote ārīka.

⁶ Judiotatarā ĩƆarimarā rakaka oyiaja ƆuƆajoairā nimaeka. ĩrārimarā saduceokaka ƆuƆajoaekarā, aƆerā fariseokaka ƆuƆajoaekarā. I'sia ōrīwa'ri ikuƆaka jājirokapi Ɔablote jaika:

—Yitā'omaja, fariseokaka ƆuƆajoaiki ñime yiro'sioka. Yirīrāoka i'suƆakaja ƆuƆajoairā imarā. “ReyakoperiƆotojo Ɔo'imajare ōñia jariƆe'rirāñu ate”, ārīƆuƆajoaiki ñime. I'suƆaka ƆuƆajoaiki ñimamaka, mija wājītāji “Oka kire ima”, ārīwa'ri i'suƆaka yire mija jērīayu,— Ɔablote nare ārīka.

⁷ I'suƆaka kēƆakā'ā ā'mitiriwa'ri, saduceokaka ƆuƆajoairā okatotoū'muekarā fariseokaka ƆuƆajoairāka, rakakaja ƆuƆajoaekarā imarī.

⁸ (IkuƆaka nañu saduceokaka ƆuƆajoairā: “Reyairā Ɔo'imaja ate ōñia jariƆe'ribesarāñurā, ángelrākaoka imabeyurā, suƆabatirā Satanārīka imaoka imabeyua”, narīƆuƆajoayu. Fariseokaka ƆuƆajoairā Ɔuri, i'suƆaka ārīƆuƆajoabeyurā).

⁹ SuƆa imarī rakaka oyiaja ƆuƆajoairā imarī, jājirokapi nokatotoeka ruƆu. Topi mae Moiséte jā'meka wārōrimaja mi'mirīkaekarā jaiokaro'si. Fariseokaka ƆuƆajoairā nimaeka naro'sioka.

* 23:2 El sumo sacerdote de los años 48-58 d.C.

—Dika ba'iaja baabeyuka kime ĩĩ. Damascorã ke'rapaka poto ángelte kire jairape je'e apeyari. “I'supakamarĩa sime”, marĩberijĩñu,— ãrĩwa'ri najaibu'aeka.

¹⁰ Jimarĩa jãjirokapi okatotobu'abaraka, boebaitaka ni-mamaka ĩawa'ri, “Pablote ba'iaja baawã'imarĩtirã kire najããriatarãñu je'e”, surara ĩpamakire ãrĩpupajoaeka. Supa imarĩ kisurararãkare akatirã ikupaka nare kijã'meka: “Pablote nawatopekapi e'epoatirã mija wi'iarã kire mija tape ate”, nare kãrĩka.

¹¹ I'siñami Pablo pō'irã maipamaki Jesúre pemakotowirika. Kiwã'tarã eyarĩkaritirã, ikupaka Jesúre kire ãrĩka:

—Okajãjia mimabe Pablo. Jerusalénrã mima poto yimajaroka mibojaika upakajaoka Romawejeearã mimarãka poto mibojarãñu,— Pablote kãrĩka.

Pablote jããrika napakatarika

¹² Apeřĩmi ĩrãrimarã judiotatarã takaja kareaja rãrĩtirã, “Pablote majããjĩñu”, narĩpupajoaeka. “Ōñia kimarãkarō'ōjĩrã maba'abesarãñu, supabatirã okoa mukubesarãñuoka. Kire majããbesarãkareka, Tuparãte mare jããrũ”, natiyiaja narĩbu'aeka. ¹³ ĩrĩka upakaja i'supaka jaibu'abaraka imaekarã ĩ'parãpo'imajarakamarã tãrĩwa'ribajirō'ōjĩrã nimaeka. ¹⁴ I'sia be'erō'ō kurarãka ĩpamarã, judiorãka ĩparimarãka jairĩ na'rika. Napō'irã eyatirã ikupaka narĩka:

—Yija ĩrĩka upaka pupajoawa'ri, “Pablote ōñia imarãkarō'ōjĩrã, ba'abekaja, okoa ukubekaja maimaye'e. Kire majããbesarãkareka, Tuparãte mare jããrũ”, yija ãrĩko'o. ¹⁵ Mija, judiotatarã ĩparimarã imatiyaitatarãoka ikupaka mija baajĩkareka jia simajĩñu: Maekakaja surara ĩpamakire oka mija pũatabe, waeroka bikitojo mija pō'irã Pablote ke'era'arũ. “Yaje rita oka parea kire imarika yija ōrĩriyapayu. Supa imarĩ ō'ōrã Pablote me'era'abe”, ãrĩpakitirã oka kire mija pũatabe. I'supaka mija ãrĩrãkareka ō'ōrã Pablote etabeyukajiji kire yija jããtorirãñu,— narĩka.

¹⁶ Pablo paka'imaki i'supaka oka imamaka ōrĩkaki. Supa imarĩ i'sia oka Pablote bojarĩ, surara wi'iarã kikãkaeka. ¹⁷ Torã eyatirã Pablote kibojaeka. Supa imarĩ torã imaekaki ĩrĩka surara rupuko'amakite Pablote akaeka.

—Ĩĩ bikirimajire miipamaki pō'irã me'ewa'pe. Oka bojaerã kibaarijiju,— Pablote kire ãrĩka.

¹⁸ I'supaka kãpakã'ã ã'mitiritirã surararãka ĩpamaki pō'irã kire ke'ewa'rika. Ikupaka kĩpamakite kibojaeka:

—Yija ĩarĩñuka Pablo yire akatirã, “Ĩĩre miipamaki pō'irã me'ewa'pe”, kãpakã'ã kire ye'era'ako'o. Mire oka bojarika kiyaparijiju,— kire kãrĩka.

19 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, aḡerō'ō ḡañakarā kire e'ewa'ritirā kire kijērīaeka,

—¿Dakoa yire bojarika miyaḡayu?— kērīka.

20 Supa imarī ikupaka kire kibojaeka:

—Judíotatarā ĩrīka upakaja ḡupajoawa'ri niḡarimarā wājitāji Pablote mija e'ewa'yaokaro'si oka ḡūatarāñurā. “Yaje rita oka kire imarika ōrīrika yija yaḡayu”, narīpakirāñu.

21 I'supaka mijare narīkoḡemaka miyi'ria'si. Naka imarā ĩḡarā ḡo'imajarakamarā tērīwa'ribajirō'ōjīrā ma'a ñe'metāji Pablote jāēerā nata'arāñu. “Pablote ōñia kimarākarō'ōjīrā, ba'abekaja, okoa ukubekaja maimarāñu. Kire majāābesarāka, Tuḡarāte mare jāārū”, āñurā nime. Mire najēñerāka upakaja mijā'merūkia ta'atikaja nime,— surara ĩḡamakire kērīka.

22 —Me'ḡe. Yire mibojaika aḡerāte mibojaḡiba'si,— surara ĩḡamakire kire ārīka.

Félix ḡō'irā Pablote ne'ewa'rirūjeka

23 Supa kibaaeka be'erō'ō surararāka ĩḡamaki, kirokajīte imaekarā ĩḡarimarā ĩḡarāte akatirā ikupaka nare kibojaeka:

—Ire ñami nueve rō'ōjīrā aiyate eyawa'rirāka ḡoto Cesarearā Pablote mija e'ewa'rirāñu. Ikarakamaki mijaka a'rirāñurā: Doscientorakamarā imarāñurā ũḡuapī a'rirāñurā. Supabatirā setenta rakamarā a'rirāñurā kawaru ḡemaḡi. Supabatirā doscientorakamarā imarāñurā bejoarikawa'ririmaja. 24 Supabatirā kipemaḡi Pablote a'yaokaro'si kawaru tōḡoweitikaja mija imabe. ĩḡi Félix ḡō'irā ōñikaja Pablote eyarika yiyaḡayu,— nare kērīka.

25 Ikupaka ārīwa'ri naka surara ĩḡamakire ḡaḡera ḡūataeka Félixre:

26 “Yi' Claudio Lisias ika ḡaḡera ḡūataiki. ¿Yaje mime Félix, ĩḡi imatiyaiki? 27 Judíotatarā ĩ'ī Pablote ñi'atirā kire jāēerā nabaakoḡeraḡe. ‘Romatataki kime’, naḡakā'ā ā'mitiriwa'ri, kire najāā'si ārīwa'ri yisurararākaḡitiyika a'ritirā kire yija ē'maraḡe nareka. 28 'Tsiakaka oka kire ima', naḡakā'ā ā'mitiyaokaro'si, judíotatarā ĩḡarimarā imatiyaitata ḡō'irā Pablote ye'ewa'raḡe. 29 ‘Yija ñekiarāte jā'mekakaka yi'ribeyuka kime’, ārīwa'ri kire naboebaraḡe. Pablo ḡuri Romakarā ĩḡarimarāre jā'meika yi'ribeyukamarīka imarī, wēkomaka imariwi'iarā imaberijīki, majāāberijīkioka. 30 Judíotatarā kire jāārīka nari'kaika ōrītirā miḡō'irā kire yiḡūatayu. Kire okabaarimajareoka yiḡūatayu. Supa imarī torā na'yu ‘Ikupaka sime oka kiro'si’, mire nañaokaro'si. I'tojīrāja sime”, ārīwa'ri Félixre ḡaḡera kipūataeka.

31 Supa imarī surara ĩḡamakire jā'meka upakaja Pablote e'ewa'ritirā Antípatriswejearā neyaeka. 32 Aḡerīmi surararāka ũḡuapī a'rikarāte nawī'iarā ḡe'rieyaeka ate.

Cabaru pemaḗi a'rikarā takaja Pablopitiyika o'rikarā.
³³ Cesarearā eyatirā ĩḗi Félixre paḗera naja'ataeka. Suḗabatirā
 Pablote kiḗō'irā natarika. ³⁴ I'sia paḗera ĩaweatirā ikupaka
 Pablote kijērĩaeka:

—¿No'okaki mime?— kire kērĩka.

I'supaka kēpakā'ā,

—Ciliciaka'iakaki ñime,— Pablote ārĩka.

I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri,

³⁵ —“Mire ḗarea ima”, ārĩĩ mire okabaarimajare etarāka
 ḗoto nare mijairika ña'mitirirāñu ruḗu,— Félixre kire ārĩka.

Suḗa imarĩ, ĩḗi Herodes wāsare baarūjekawi'iarā
 kisurararākare kire kīarĩrũjeka.

24

Félixre ĩaeka wājitāji, “Oka imabeyua yiro'si”, Pablote ārĩka

¹ Ĩrāḗitarakarĩmi be'erō'ō kurarāka ĩḗamaki imatiyaiki
 Ananías, suḗabatirā judiotatarā ḗakiarimarāḗitiyika
 Cesarearā neyaeka. Nare jaiĩjirĩ Térbulo wāmeikite naka
 eyaeka. Cesarearā eyatirā ĩḗi ḗō'irā na'rika, “Pablote oka
 ima”, ārĩĩ. ² Suḗa imarĩ ĩḗi Félixre akaeka Pablote. “Oka
 Pablote ima”, ārĩwa'ri ikupaka Tértulote ārĩka Félixre:

—Jia mibaayu ñḗamaki. Miōñuḗi ārĩwa'riji, werika
 imabeyua maro'si. Suḗabatirā jia mijērāko'aikapĩ ritaja ĩĩbaji
 simamaka ika ka'iareka imarāte jia mijeyobaayu. ³ I'supaka
 mibaarijayua ōrĩtirā ritaja ḗo'imajare ĩĩjimaka mika ime.
 “Ñḗamaki jia yija jiyiḗupayeeiki, jia mibaayu”, yija āñu. ⁴ Ima
 aḗea miba'iraberika je'e. Suḗa imarĩ ñoaka mika yijaiberiĩñu
 miba'iraberika yiriatakoreka. Ñojimarĩji yijaika mia'mitipe
 ruḗu. ⁵ Ĩĩ imaki, Pablo kiokaḗi ḗo'imajare rukubaka
 ḗupajoarũjeiki. Ĩrāwejerāmarĩa turitirā judiotatarāte rukubaka
 kiḗupajoarũjetape. Jesús Nazaretkakire ā'mitiripēairā
 ruḗuko'amaki kime. ⁶ Tuḗarāte jiyiḗupaka ōrĩriwi'ia Tuḗarā
 ñakoareka ba'iaja baarūjeriyapawa'ri torā kākaberijĩrā uḗarāka
 torā kikākarape.* Suḗa imarĩ kire yija ñi'arape. Yija ñekiarāte
 jā'meka uḗaka, “Oka kire ima”, ārĩrika yija yaḗakoḗerape.

⁷ I'supaka baarika yija yaḗako'omakaja surara ĩḗamaki,
 Lisias yija ḗō'irā eyatirā, okajājia baatirā yijareka Pablote
 kē'marape. ⁸ Ikupaka yijare kērāpe: “ ‘Oka Pablote ima’, ārĩrika
 mija yaḗarākareka, ika ka'i ĩḗamaki Félix ḗō'irā mija a'ḗe”,
 yijare kērāpe. Suḗa imarĩ, ñḗamaki Félix, miōñu uḗakaja
 kire jērĩakōrĩ je'e ḗarea kire imakaka. I'supaka mijērĩarāka

* **24:6** La segunda parte de la frase es información añadida para ayudar los lectores entender a que refiere el abogado Tértulo.

be'erō'ō “Kire nokabaaika rita sime”, merĩrãñu,— Tértulote ãrĩka Félixre.

⁹ Torã judíotatarã kika imaekarãoka “Rita sime”, ãrĩkarã.
¹⁰ Supa imarĩ Félix jērãbaaekaki Pablote kipitakapi, “Mijaiibe”, ãrĩwa'ri. I'supaka kibaamaka ãtirã, Pablote jaiũ'mueka,

—Ñoñu, ika ka'iarã bikija ãpi imaũ'muekaki mime. Supa imarĩ miwãjitãji “Dakoa oka imabeyua yiro'si”, ãrĩwa'ri jĩjimakapi yijairã baayu. ¹¹ Ī'pou'puarãe'earirakarĩmi rō'ōjĩrãja seyawa'yu ruðu Jerusalénrã Tuparãte jiyipupayeerĩ yitupapaka be'erō'ō. “Rita sime je'e”, merĩrãkareka, aþerãte mijẽpe. ¹² Marãpateoka Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã rēritirã imarãka yokatotomaka ĩaberaparã ĩ'rã. Supabatirã simaupatiji judíorãkare rērĩriwi'ia yituriroyiraparō'õrã rērãparãre rukubaka pupajoarũjeberapaki yi'i. Jerusalén wejeareka oka yipõ'ijiaberapaka simamaka, “I'supaka Pablote ba'iaja baarapaka þoto kire yija ĩarape”, maki ãrĩwãrũberijĩki. ¹³ Supa imarĩ “Pablote yija okabaaika ritataka sime”, narĩwãrũberijĩñu. ¹⁴ Ika mijare yibojawapu'aerã baayu. Tuparã, yĩñekiarãte jiyipupayeeekakite jiyipupaka ñoñu yiro'sioka. I'supaka imariþotojo Jesúre yijare wãðeka upakaja Tuparãte yijiyipupayeyu. Judíotatarã ĩparimarã þuri “Jesúrika bojariroka þakirimajaroka sime”, ãñurã. Tuparãte yi'yuka imarĩ, Moisés imaekakite jã'mekakaka, supabatirã Tuparãro'si bojaĩjirimajare o'oekaoka yi'yuka ñime. ¹⁵ “Nimaupatiji reyairãte ate Tuparãte õñia jariþe'rirũjerãñu”, ĩrãrimarã õ'õrã imarãte ãñu upaka ãñuka ñime yiro'sioka. Ba'iaja baairã reyairãte, jia baarijayurã reyairãteoka i'supaka kibaarãñu. ¹⁶ Supa imarĩ jia oyiaja yibaariyapayu, Tuparã wãjitãji, þo'imaja wãjitãjioka, yire oka imakoreka.

¹⁷ ĩ'rãjē'rãmarĩa, apea wejearã turitapatirã, Jerusalénrã yipē'rietarape. Torã þe'rieyatirã wayuoka baairãte niñerũ yipibarape. Supabatirã Tuparãte jiyipupayeebaraka wa'iro'sia kiro'si torã yijoeĩjirũjerape. ¹⁸ Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iareka i'supaka baabaraka ñimarapaka þoto ĩrãrimarã judíotatarã yire ĩatõþoraparã. Yija tatarã ba'iaja nabaarijayua najũjeika upakaja yibaawearapaka þoto, yire niatõþorape. I'sia þoto rĩkimarã imaberaparã þo'imaja yika, supabatirãoka, oka imaberapaka. ¹⁹ Aþerã judíotatarã Asiaka'iakarã þuri yire ĩatõþotirã oka þo'ijiaraparã. I'supaka imarã imarĩ “Oka kire ima”, ãrĩwa'ri, bojarĩ ni'tarũ maekakaja. ²⁰ Bojarĩ ni'tabesarãkareka, ĩrã õ'õrã imarãja bojarũ. Ī'pou'puarãe'earirakarĩmi rō'ōjĩrãja seyawa'yu ruðu Jerusalénrã yija judíotatarã ĩparimarã imatiyaitata wãjitãji yimajaroka nare yibojarapaka be'erō'ō. Õ'õrã imarã, sã'mitiraparã imarĩ “Ikupaka Pablote ba'iaja baarape”, ãrĩwa'ri

yijare nabojaĵĵkareka jia simaĵiĵnu. ²¹ Apeyari “Reyariĵotojo ate oĵnia jaripe'rirāñurā ɸo'imaja”, ika takaja jājirokapi torā ñarāpaka ā'mitiritirāja “Oka kire ima”, mija āñuje'e,— Pablote āriĵka.

²² Jesúre ɸo'imajare ā'mitiripeaika majaroka ořitikaki Félixre imaeka imarī ikupaĵka nare kēriĵka:

—I'toĵirāja ña'mitirirāñu ruɸu. Surara iɸamaki Lisiare etarāka ɸoto, “Oka kire ima, oka imabeyua kiro'si”, ñarirāñu,— Félixre āriĵka.

²³ Supa imarī ikupaĵka surara iɸamakire kēriĵka:

—Wēkomaka imariwi'iarā Pablote mija iaripe. Torā tīmarīĵi kire mija baa'si. Kijeyomarāre etarākareka kire najeyobamaĵka mija jāĵibaa'si,— kēriĵka.

²⁴ I'sia wāriwa'ri aperiĵmirō'ōĵirā be'erō'ō Félixre etaeka ate kirūmu Drusilaĵitiyika. Judiotatako koimaeka. Torā eyatirā Pablote kiakarūĵeka. Ketaeka ɸoto, Jesucristore ā'mitiripearikakaka kiboĵamaka Félixre ā'mitirika. ²⁵ Ikupaĵka Pablote kire boĵaeka: “ Jia i'rātiji ɸuɸajoawa'ri i'supaka mija imabe', āriwa'ri Tuɸarāte mare boĵayu. Ba'iaĵa baarika mare jitoko'omakaja ba'iaĵa baabekaja maimaĵiĵnu. I'rāriĵmi ba'iaĵa mabaaiĵka waɸa Tuɸarāte mare jēñerāñu”, Pablote āriĵka. I'supaka kēpaĵkā'ā ā'mitiriwa'ri, Félixre ɸuɸataeka.

—Me'pe ruɸu. Dakoa baabekaja ñimarāñuĵimi ate mire yakarāñu i'siakaka riĵkimabaji ña'mitiyaokaro'si,— Pablote kēriĵka.

²⁶ “Niñerū yire kiĵirākareka, kire yija'atarāñu”, āriɸuɸajoawa'ri, ñemeĵa Pablote kiakaeka, kika jairā. I'supaka simako'omakaja kiyapaeka upakamarīa Pablote baaeka.

²⁷ I'supaka kibaayukā'āĵa i'ɸakuri weĵeĵe'rāka so'rika. I'sia be'erō'ō iɸi kimaekareka Félixre ɸorika. Supabatirā ɸorcio Festo wāmeiki kiō'toarā iɸi jāikaki. Félix iɸamaki kimaeka kiɸorirā baaeka ruɸu judiotatarāɸitiyika jia imarika yaɸawa'ri Pablote kija'ataberika ruɸu.

25

Festo wāĵitāĵi Pablote ĵaika

¹ Festo iɸi imarī kikākaeka be'erō'ō maekarakarīmi simaeka ɸoto Cesareapi imatirā Jerusalénrā turirī ke'rika. ² Torā keyaeka ɸoto kurarāka iɸamarā supabatirā, judiotatarā iɸarimarā imatiyairā “Oka ima Pablote”, āriwa'ri Festore boĵarī netaeka.

³ —Jia yijare mibaabe. Ō'ō Jerusalénrā Pablote etaerā kire miakaɸūabe,— āriwa'ri Festore naɸakatarika.

Saruɸubaji natiyiaĵa ikupaĵka najaika simamaka: “Pablote kiakarāka ɸoto ma'a ñe'metāĵirō'ōrā kire majāāye'e.” ⁴ I'supaka naɸakā'ā, ikupaĵka Festore nare āriĵka:

—Cesarearā wēkomaka imariwi'iarā Pablote ime. “Supa imarī ñojimarīji yipupayariji torā ya'rirāñu”, ñarīpupajoayu.⁵ Yika na'rirū ī'rārimarā īparimarā mijaka imarā. Oka kire imarākareka pūri, yika a'ritirā, “Oka kire ima”, narīrū,— Festore nare ārika.

⁶ Īpapitarakarīmi Jerusalénrā imatirā, Cesarearā Festore pē'riwa'rika ate. Apeṛīmi oka jieriwi'iarā ke'rika. Torā eyatirā Pablote kiakaeka. ⁷ Pablote kākaeyaeka poto judiōtatarā Jerusalēnpi i'taekarāte kipō'irā narākutorirīkaeka. “Rīkimakaja oka kire ima”, ārikoperipotojo, “T'siakaka oka kire ima”, narīwapu'awārūberika. ⁸ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, “Oka yire imabeyua”, āriwa'ri ikupaka Pablote ārika:

—Yija judiōtatarāte jā'meika ā'mitiripēabeyukamarīki ñime. Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā ba'iaja baarī kākaberapaki yī'i. Supabatirā Īpi Césarte* yī'ribeyukamarīki yī'i,— Pablote ārika torā ā'mitirirupaekarāte.

⁹ Judiōtatarāka jia imarika yapawa'ri, ikupaka Pablote kijērīaeka Festo:

—¿Yaje Jerusalénrā me'ririyaṣayu? Jerusalénrā pō'imajare ĩarāka wājītāji, “¿Yaje oka mire ima?”, āriwa'ri yijērīarika, “¿Yaje miyaṣayu?”,— Festore kire ārika.

¹⁰ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote yī'rika:

—Jēno'o. Ō'ōrā miwājītāji yīrīkame “Oka mire imabeyua, oka ima miro'si”, yire meñaokaro'si. I'supaka ō'ōrā baarimaji Īpi Césarte mire imarūjemaka, ō'ōrāja yire mijērīabe. Judiōtatarāte ba'iaja yibaaberapaka jia miōñu. ¹¹ Ba'iaja yibaaeka miōrīrākareka pūri, yire mijāārūjebe. “Yire mijāārūjea'si”, āriberijīki yī'i. “Oka kiro'si ima”, yireka nokabaaika ritamarīa simarākareka, ī'rīkaoka judiōtatarā pō'irā yire mija pūatawārūberijīñu. Supa imarī, Īpi César kipupakarāja, “Oka mire ima, oka mire imabeyua”, yire kērīrika yiyapayu,— Pablote ārika Festore.

¹² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, kire jajeyobaarimajaka Festore jaika. Supabatirā ikupaka Pablote kērīka:

—Supa sime, “Īpi Césare yire ārīrika yiyapayu”, mepakā'ā ā'mitiriwa'ri, kipō'irā mire yija pūatarāñu,— Festore kire ārika.

Īpi Agripare ĩaeka wājītāji Pablote jaika

¹³ I'sia wārīwa'ri apeṛīmirō'ōjīrā ĩpi imatiyaiki Agriṣa wāmeiki kibe'erō'ōkako Bereniceṗitiyika, Cesarearā neyaeka. Festore mamaka ĩpi jāika simamaka, “Jia mimabe”, kire ārīrī na'rika. ¹⁴ Ńoapañaka torā imatirā Pablo majaroka Festore bojaeka ĩpi Agripare.

* 25:8 El emperador de Roma

—Īpi Félixre imaeka poto wēkomaka imariwi'iarā ĩrĩkate kitaeka, ō'ōrāja kime ruḡu. ¹⁵ Jerusalénrā ñimarapaka poto kurarāka ĩpamarā supabatirā judiorāka ĩparimarā, “Oka kire imamaka kire majāājikareka jia simajĩñu”, yire narāpe. ¹⁶ Ikupaka nare yiyi'raḡe: “Yija Romatatarāte jā'meika ikupaka sime: ‘Oka kire ima’, āñurā wājītāji rĩkamaparaka, ‘Ikupaka simamaka, oka yire imabeyua’, nare kērĩbeyukaji kire jāārika imabeyua”, nare ñarĩka. ¹⁷ Supa imarĩ ō'ōrā judiotatarāte etarapaka poto, yiba'eberape. Aḡerĩmi ĩparimarāre oka jjeirō'ōrā naka eyatirā, Pablote yakarũjerape. ¹⁸ Yipuparō'ōpi, “ ‘T'siakaka ba'iaja baarapaki kime’, ō'ōrā etairā judiotatarāte kireka ārĩrāñu je'e”, ñarĩpupajoakoperape. I'supakamarĩa simarape. Aḡeakaka oyiaja kire nokabaarape. ¹⁹ “Tuḡarāte yija jiyipupayeerijayu upaka yi'ribeyuka kime”, ārĩwa'ri “Oka kire ima”, kireka narāpe. Supabatirā ĩrĩka Jesús wāmeikireka “Reyakoperipotojo ate ōñia kijariḡe'rika”, Pablote āpakā'ā kire nokabaarape. I'sia takaja nabojarape. ²⁰ Marākā'ā i'siakaka nare jērĩawārũberĩwa'ri ikupaka Pablote yijērĩarape: “ ‘Jerusalénrā, oka kire ima, oka kire imabeyua’, ārĩwa'ri, oka najjeirō'ōrā ¿yaje me'ririyaḡayu?”, kire ñarĩkoperape. ²¹ “Jēno'o, Romakaki ĩpi César, ‘Oka kire ima, oka kire imabeyua’, yire kērĩrika yiyapayu”, Pablote ārāpe. I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, “Romawejearā kipō'irā mire yipũatarākarō'ōjĩrā wēkomaka imariwi'iarā mimarāñu ruḡu”, kire ñarāpe,— Festore ārĩka Agripate.

²² Supa imarĩ ikupaka Agripate ārĩka Festore:

—Yi'ioka Pablote jairika ā'mitiriyaḡaiki.—

—Jee, waeroka bikitojo kijaimaka mia'mitirirāñu,— Festore kire ārĩka.

²³ Supa imarĩ bikitojo Agripa, Bereniceḡitiyika, Pablote jaimaka ā'mitirirĩ neyaeka. Torā eyatirā “Tērĩrikaja imatiyairā nime”, ḡo'imajare ārĩpupajoakaro'si jía jariroaka wapaḡā'rĩakaka jāātirā, rērĩrũki wi'iarā nakākaeka. Surararāka ĩpamarāḡitiyika, supabatirā i'sia wejeareka ĩparimarā imatiyairāḡitiyika nakākaeka. Nakākamaka ĩatirā, Festore akarũjeka Pablote. ²⁴ Pablote etamaka ĩatirā, torā rērĩtirā imaekarāte ikupaka Festore ārĩka:

—Ñipamaki Agripa, supabatirā yijaka rērĩtirā imarā, mija ĩabe, ĩĩ kime Pablo. Rĩkimarāja judiotatarā “Oka kire imamaka, kireyaḡajĩñu”, ārĩwa'ri akaserebaraka kire nokabaarijayu yire, Jerusalénrā supabatirā ō'ō Cesarearāoka. ²⁵ Yipupajoaikareka, oka imatiyaika imabeyua kiro'si. Supa imarĩ “Kireyaḡarũ”, ñarĩwārũbeyu. “Maiḡamaki César wājītāji, ‘T'siakaka oka mire ima, i'sia oka mire imabeyua’, yire kērĩrika yiyapayu”, kērāpaka upakaja “Īpi ḡō'irā kire yipũatarāñu”,

ñarĩpupajoayu. ²⁶ “I’siakaka Pablote oka imatiyaika”, ãrĩwa’ri ñĩpamakiro’si pãpera yo’owãrũbeyu. Supã imarĩ Pablote yakako’o, kire mijẽñaokaro’si rita bojarikareka ñĩpamaki Agriþa. I’supaka mijẽrĩarãka be’erõ’õ i’sia oka ã’mitiritirã ïpi César ro’si yo’orãnu. ²⁷ Waþuju “I’siakaka oka kire ima”, ãrĩwãrũberikoperiþotojo, Pablote yiþũatajĩka waþuju õriþũabeyuka upaka yibaañũ,— Festore kire ãrĩka.

26

“Yibojaiika mia’mitiþe, ïpi Agriþa”, Pablote ãrĩka

¹ I’supaka kẽpakã’ã ã’mitiriwa’ri, Pablote kijairũjeka Agriþa.

—Miõñu upakaja, “Oka yire imabeyua”, ãrĩwa’ri mibojabe, —kẽrĩka.

I’supaka kẽpakã’ã ã’mitiritirã, Pablote kipitaka mi’mataeka jiyiþupaka ïpire õrĩwa’ri. Supabatirã ikupaka kijaika mae:

²⁻³ —Ñĩpamaki Agriþa, mia’mitiyaokaro’si jĩjimakaþi yijairã baayu. Yija judiotatarãte baarijayua jia miõñu. Pũpajoatirã yija jaikaoka jia miõñu. Supã imarĩ judiotatarãte, “Oka kire ima”, ãñuakaka mae sayibojærã baayu. Jia jajumarĩaja ritaja yibojaiika mia’mitiþe,— Pablote kire ãrĩka.

⁴ —Yitã’omaja judiotatarã ritaja ñimaeka mirãka õñurã nime. Yiwejeareka me’rĩ ñimaeka supabatirã Jerusalénrã ñimataþaeka mirãkaoka jia noñu. “Me’rãrĩrãja mañekiarãte baaroyika upakaja kiyi’rika”, yireka nañu ruþu. ⁵ Yitatarã fariseokaka pũpajoirã, ïrã imarã tẽrĩrikaja Moisés imaekakite jã’meroyikakaka yi’yurã. Me’rĩ ñimaeka þotorãja fariseokaka naþupajoaika yiþupajoaroyika. “I’supaka kimaroyika”, narĩjĩka, rita sime.

⁶ “Reyairãte ate õñia yijariþe’rirũjerãnu”, ãrĩwa’ri Tuparãte bojaþũaeka yija ñekiarãte. Mia, i’supaka yiþupajoamaka, “Oka kire ima”, ãrĩwa’ri õ’õrã yire ne’era’ayu.

⁷ “Tuparãte ãrĩka upakaja kibaarãnu”, ãrĩwa’ri nata’ayu judiorãka ï’pou’þuarãe’earirakatata imarã. Supã imarĩ ïmi, ñamioka Tuparãte jiyiþupayeebaraka nime. Nupakaja i’siakaka yiþupajoako’omakaja “Oka kire ima”, yireka nañu.

⁸ “Reyairãte õñia Tuparãte jariþe’rirũjerãnu”, ãñurã imariþotojo ¿dako baaerã “Jesũre õñia jariþe’riberika”, mija ãñu je’e, judiotatarã õ’õrã imarã?— Pablote ãrĩka.

“Jesũre yi’yurãte ba’iaja yibaarape ruþu”, Pablote ãrĩka

⁹ Aþea ikupaka Pablote jaika:

—“Jesús Nazaretkakire ã’mitiriþeairãte ba’iaja yibaaparũ”, ñarĩroyirape ruþu mamarĩ. ¹⁰ I’supaka yiþupajoarapaka upakaja yibaarape Jerusalénrã. Kurarãka ïpamarãre jã’memaka, Jesũre ã’mitiriþeairãte wẽkomaka imariwi’iarã yitarũjeroyirape. Jesũre yi’yurãte najããmaka, “I’supaka

mabaapajĩñu”, ñarĩpupajoarape yiro'si. ¹¹ Īrākurimarĩa Jesúre ā'mitiripēairāte ba'iaja yibaarape, “Jesúre yi'ribeyurā yija ime”, narĩrũ āriwa'ri. Ritaja judiorākare rēriwi'irā nare e'ekākatirā i'supaka ba'iaja nare yibaaroyirape. Supabatirā, jimarĩa nare boebariwa'ri apewejearā ya'rape ba'iaja nare baaokaro'si.

*“Ikuṣaka Jesúre yiyi'riũ'murape”, Pablote nare ārika
(Hch 9.1-19; 22.6-16)*

¹² Kurarāka ĩpamarāre jā'meika yi'riwa'ri i'supaka baarĩ Damascowejearā ya'rape. ¹³ Ñipamaki Agriṣa, ma'api ya'ririjarapaka ṣoto, aiyate tēriwa'ribaji jājia yaaboaike ñiarape ĩmiñe'metāji seyawa'rapaka ṣoto. I'supaka yaaboarapaka āātika yire jāāta'arapaka supabatirā yika a'raparāteoka. ¹⁴ Supa imarĩ yija imarakamarāja yija ña'rāpe ka'iarā. Supabatirā hebreo okaṣi ikupaka yire sajamaka ña'mitirape: “Saulo, Saulo, ¿dako baaerā ba'iaja yire mibaarijaju?”, āriwa'ri sajaikorape ĩmiṣi. “I'supaka mibaakoṣeika miṣo'iaja ba'iaja mibaayu. Ṣota miterujĩkareka, mire sayi'arāñu. I'supaka baariupaka mibaayu”, āriwa'ri yire sajaikorape. ¹⁵ I'supaka sajamaka, “¿Maki mime je'e Ñipamaki?”, ñarāpe. I'supaka ñapakā'ā ikupaka Maiṣamakire yire ārāpe: “Yi'iji oka ñime, Jesús ba'iaja mibaaiki. ¹⁶ Mimi'mirĩkabe. ‘Yiyapaika upakaja kibaarũ’, āriwa'ri, miṣo'irā yipemakotowiyu. Supa imarĩ yimajaroka ṣo'imajare mibojapibarāñu. Maekaka miaika, supabatirā ñamajĩ mire yibearũkiaoka ṣo'imajare mibojapibarāñu. ¹⁷ Judiotatarā, supabatirā judiotatamarĩrā imarāte mire jāārika ri'karāka ṣoto mika ñimarāñu. ‘Ritaja ṣo'imajare yimajaroka Pablote bojarũ’, āriwa'ri naṣo'irā mire yipūatayu. ¹⁸ Naṣo'irā mire yipūatayu, aṣeupaka naṣupajoaokaro'si. Supa imarĩ ṣakirimajaroka yi'ribekaja, rita imakaka noriwarũrāñu. Supabatirā Satanāre ĩrāpē'rōtorāja baatirā, Tuṣarāte yapaika upakaja nabaarāñu. I'supaka Tuṣarāte na'mitiripēarāka ba'iaja nabaakoṣeika kiye'kariarāñu. Supa imarĩ kirirā nimajiparāñu”, āriwa'ri yire sajaikorape,— Pablote ārika Agriṣate.

“Jesúre jā'merapaka simaupakaja yiyi'rape”, Pablote ārika

¹⁹ —Ñipamaki Agriṣa, i'supaka ĩmiṣi kijaimaka ā'mitiriwa'ri, kērāpaka upakaja Jesúre yiyi'rape. ²⁰ Kērāpaka upakaja Damascokarāre Jesúsika bojariroka yibojaũ'murape. I'sia be'erō'ō Jerusalénkarā Judea ka'iakarāre nimaupatiĵi, supabatirā judiotatamarĩrāteoka kimajaroka yibojataparape. “Ba'iaja mija baaika ja'atatirā, Tuṣarāte yapaika upakaja mija pupajoabe. Supabatirā jia baabaraka mija imabe, ‘Tuṣarāte yi'yurā nime’, aṣerāte āriwarũokaro'si”, nare

ñarāpe. ²¹ I'supaka yibojamaka ā'mitiriwa'ri, Tuṡarāte jiyiṡupaka ōrīriwi'iarā judiŋotatarāte yire nī'arape. Suṡabatirā yire najāāriyapapape. ²² I'supaka nabaariyapako'omakaja, Tuṡarāte yire jeyobaarape. Maekakaoka Tuṡarāte yire jeyobaayu ruṡu. Suṡa imarī ō'ōrā ṡo'imaja imatiyarimajare, suṡabatirā waṡuju imabayurāteoka Tuṡarārika yibojayu. "I'supaka simarāñu", Moisés imaekakite bojatika upakaja, suṡabatirā Tuṡarāro'si bojaijirimajare bojatika upakaja i'siakaka mijare yibojayu. ²³ Moisés suṡabatirā Tuṡarāro'si bojaijirimajaoka ikupaka narīka: "Tuṡarāte ṡūatarāñuka ba'iaja jūatirā, reyarūkika. Iki imarāki reyakoṡeripotojo mamarīji ōñia jariṡe'rirāki. Ate ōñia jariṡe'ritirā Judiŋotatarā, judiŋotatarāriteoka kitāārūkia nare kiŋōrīrūjerāñu", āriwa'ri no'oeka. Nabojaeka upakaja simarape,— Pablote nare ārika.

Cristore kiā'mitiripēaokaro'si Agriṡate jaiējeriyapapekaki Pablo

²⁴ I'supaka "Oka yire imabeyua", āriwa'ri Pablote jaiyukā'aja jājirokapi Festore jaita'taeka,

—iWaṡuju jaiwejabiyuka mime Pablo! Tērītaka ṡapera miwārūeka simamaka rukubaka miṡupajoayu,— Festore kire ārika.

²⁵ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote yi'rika:

—Jēno'o nīṡamaki Festo, waṡuju jaiwejabiribeyuka yi'i. Jia ṡupajoatirā yijaiyu, suṡabatirā ritaitaka oyiaja sime. ²⁶ Maiṡamaki Agriṡa, yijaikakaka jia ōrīṡūaiki. Suṡa imarī kīkirimarāja i'siakaka kiwājitāji yijaiyu. Wāārō'ōrāja Jesūre wārōeka, i'supakajaoka ṡo'imajare kijeyobaeka. Suṡa imarī Jesús majaroka nimaupatiji ṡo'imajare ā'mitiripataika upakaja, ikioka sā'mitiripatarapaki nārīṡupajoayu,— Festore kērika.

²⁷ —Nīṡamaki Agriṡa, Tuṡarāro'si bojaijirimajare bojaeka ṡyaje mia'mitiripēayu? "Sā'mitiripēaiki kime", mireka nārīṡupajoayu,— Pablote kire ārika.

²⁸ —ṡI'supaka yire mijaikajīkapi "Jesūre kiā'mitiripēarāñu", yireka merīṡupajoayu bai?— Agriṡate ārika.

²⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote kire ārika:

—Rīkimaka majaroka yijaijīka, kūṡajī yijaijīkaoka, miro'si Tuṡarāte yijēñeyu. Suṡabatirā ō'ō yijaika ā'mitiyurā ritajaro'si Tuṡarāte yijēñeyu, Jesūre nā'mitiripēaika upaka mija ā'mitiripēaokaro'si. I'supaka simako'omakaja yupaka ṡerumijiaṡi ṡi'ṡekarā mija imarika yiyapabeyu,— Pablote nare ārika.

³⁰⁻³¹ I'supaka kērika be'erō'ō Agriṡa, Festo, Berenice torā ni-maeka upatiji aṡerō'ōrā na'rika, ikupaka natiyaja jaiokaro'si:

—Dakoa oka imabeyua kiro'si. Supa imarĩ “Kireyaparũ”, maki kireka ārĩberijĩki. I'supakajaoka wēkomaka imariwi'iarāoka kimaberijĩñu,— narĩka.

³²Supa imarĩ Agripate ikupaka ārĩka Festore:

—“Īpi César pō'irā oka jierika yiyapayu”, kērĩberirikareka, maekaka kire maja'atajĩñu imakopeyu,— kire kērĩka.

27

Romawejearā Pablote napūataeka

¹ Torājĩrā mae, “Pablote, supabatirā kika wēkomaka baariwi'iarā imarāteoka Italiaka'iarā mapūatajĩñu”, ĩparimarāre ārĩka poto surara ĩpamaki Julio wāmeikite Italiaka'iarā yijare ne'ewa'rirūjerape.* Īpi César surara wāmeitatarā ĩpamaki kimarape. ² Supa imarĩ Adramitio wāmeika wejeapi i'taeka waɸururā jāitirā yija a'riũ'murape ate. Asia ka'iareka ima wejea ɸapitaka turitaparĩ a'yua simarape i'sia waɸuru. Īrĩka Aristarco wāmeikite yijaka a'rape. Macedonia ka'iarā Tesalónica wejeakaki kimarape iki. ³ Cesareapi yija a'rape. Aɸerĩmi Sidónwejearā yija eyarape. Torā eyatirā jia Pablote ĩawārũwa'ri jia Juliore kire baarape. I'sia wejeareka imarā kijeyomarāre Pablote ĩarika yaɸamaka jājibaaberapaki Julio, “Kire jariwa'yua, ba'irĩjia kire nijirāñu je'e”, ārĩwa'ri. ⁴ Sidónpi yija o'rapaka poto jājia wĩrōa yijare baerapaka. Wājia a'riwārũberiva'ri Chiɸre wāmeika jūmurika jājitaka wĩrōa baeberapaka pē'rōtopi yija o'rape. ⁵ Ciliciaka'ia, ɸanfiliaka'ia, wājitāji yija o'rape. Topi o'ritirā Liciaka'iarā Mira wāmeika wejearā yija eyarape.

⁶ Torā eyatirā surara ĩpamaki Julio Italiaka'iarā a'yua ĩrākũmu waɸuru kīatōɸorape. Alejandriakaka simarape i'sia waɸuru. Sarā yija jāirape saɸi a'yaokaro'si. ⁷ Jājia wĩrōa baemaka, ĩrārĩmimarĩa a'ritirā, ka'wisi be'erō'ō Cnido wāmeika wejea ko'apito yija eyarape. Wājitāji sayija o'ritaparape. Yija a'rapaka wājitāji jājia wĩrōa baemaka, wājia yija a'riwārũberape. Wejerĩrĩka pē'rōtorā tēriwa'ritirā Salmona wāmeika wejearā yija o'rape. Supabatirā Creta wāmeika jūmurika, wĩrōa rārĩta'airō'ōpi yija a'ririjarape. ⁸ Topi rākuwa'ritirā, ka'wisi be'erō'ō Lasea wāmeika wejewa'tarā, Buenos ɸuertos nawāmeyeeirō'ōrā yija eyarape.

⁹ Īrārĩmimarĩa sajaritirape yija a'riũ'murapaka be'erō'ō. ɸu'ea koyiaja sajariwa'rapaka simamaka werika simarape riapakiaka mae. Supa imarĩ ikupaka Pablote nare okajārape:

* **27:1** El uso de “nosotros” (yijare) indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo hasta versículo 28.16.

10 —Yijeyomarã yipupajoaikareka õ'õpi mo'yua, werika simarãnu maro'si. Wapuru ña'mirãka, supabatirã waru-akaoka ña'mipatarãka je'e. Maririrãnu je'e apeyari,— Pablote nare ãrãpe.

11 I'supaka këriko'omakaja surara ipamakire kire ã'mitiripëaberape. Wapuru ipamaki, supabatirã wapuru temarïkarimajire takaja kiã'mitiripëarape. 12 “Pu'ea simarãka pototo marakajepããbesarãnu õ'õrã”, ãripupajoawa'ri, i'sia papitakarã pu'ea nare o'ririka aperature yapaberape, yijaka a'raparã. Supa imarï “Fenicewejearã Cretajumurikarã ma'riye'e. Torã pu'ea mareka o'rirũ”, narãpe. Ka'arirõ'õ pañaka simamaka wapuru pãärükirõ'õrã jãjia wïrõa baeberijika simarape.

Werika wejea nare baaeka

13 Wejerïrkapi jãjimarïa wïrõa baemaka ñawa'ri, “Fenicerã maeyarãnu je'e”, narïpupajoarape. I'supaka pupajoatirã Creta jumurika rijepë'rõtõpi yija rãkuũ'murape ate. 14 I'sia be'erõ'õ no'ojirãmarïaja jãjitaka ma'karoka pë'rõtõpi wapururã wïrõa eiũ'murapaka. Jãjia wïrõa Nordeste wãmeika simarape. 15 Jãjia wïrõa wapuru baemaka wãjitãji yija a'riwãruberape. Supa simamaka wïrõa e'ewa'rapaka upakaja yija a'rape mae. 16 Kupaika jumurika Cauda wãmeika rãrïta'aipë'rõtõpi jãjitaka baetiyabeyurõ'õ yija o'rape. Supa imarï ka'wisi be'erõ'õ kumumakarãka naji'abaawa'rapaka ne'erape. Wapurureka sayiepãätirã sanapi'perape. 17 Sanamaajããrapaka be'erõ'õ pãukãrõapi wapuru napï'perape jiyia saña'aokaro'si, wïrõa baemaka saña'mia'si ãrïwa'ri. I'sia be'erõ'õ, “Sirte wãmeika põ'sirõ'õrã wïrõa baepũatarãkareka puri saweripañarañu”, ãripupajoawa'ri, wïrõa sarã eirũkia sayapãia naruerape mae, wapuru jãjia turikoreka. Supa imarï wïrõa baepũatarapaka upakaja yija a'rape mae. 18 Supa imarï aperature wïrõa jãjia baetëatamaka, wapurureka imarapaka waruaka riapakiakarã nabareũ'murape wiibaapañaka sajayaokaro'si. 19 Aperature ate wapurureka imarapaka pãukãrõa, sayapãia, wapuru tuarũkia ba'irïjia riapakiakarã nabarerape. 20 Ì'rãrïmimarïa jimarï okoa umakaka imamaka, tã'pia, aiyakaoka õiberapaka. Supabatirã yijare jãjia wïrõa eimaka, “Õña imaberijika maime”, yija ãripupajoarape.

21 Ì'rãrïmimarïa ba'abekaja yija imarape. Supa imarï i'supaka simamaka ñawa'ri mi'mirïkatirã ikupaka Pablote jairape:

—Creta papitakarã yijairapaka mija yiririkareka, ikupaka ba'iaja majũaberijããrape. Supabatirã wapuru bitamarïberijããrapaka, waruakaoka ririberijããrapaka. 22 Maekaka puri mija wayupi'ria'si. Ika wapuru

ririko'omakaja, ĩ'rĩkaoka makaki riribesarãñuki. ²³ Ikupaka sime: Ñipamaki Tuparã, kiyapaika upakaja yiyi'ririjayuka, ñami yipõ'irã ángelte kipũatako'o. ²⁴ Yipõ'irã eyatirã, ikupaka yire kibojako'o: “Pablo, mikĩkia'si. Romawejearã eyatirã ĩpi César wãjitãji, ‘Oka yire imabeyua’, kire merĩrãñu. Supabatirã Tuparãte mijẽñemaka mire kiã'mitirape. Supa imarĩ mika wapurupi a'yurã nimaupatiji tãrĩpatarãñurã”, ángelte yire ãrĩko'o. ²⁵ Supa imarĩ okajãjia mija imabe yijeyomarã. Tuparãte yi'riwa'ri “Ángelte bojaika upakaja simarãñu”, ñarĩpupajoayu. ²⁶ I'supaka simako'omakaja, jũmurikarã wapura eirãka poto torã matuirãñu,— Pablote yijare ãrãpe.

²⁷ Ĩ'pakuri jẽrĩtarika seyawa'rape Adriático wãmeika riapakiakareka sayapairõ'õrãja wĩrõa yijare baepũatarapaka ruðu. I'siñami ñe'metãjirõ'õjĩrã, “Ka'iarã maeyaerã baayu”, wapururu tuarimajare ãrãpe. ²⁸ Supabatirã ñutakãrõapi ãta kãrõbaatirã “¿No'ojĩrã ĩki sime?”, ãrĩwa'ri najẽrãbaarape. Treinta y seis metros rõ'õjĩrã ĩki simarape. Ñoapañakarã ate najẽrãbaamaka veintisiete metros rõ'õjĩrã ĩki simarape. ²⁹ Átarã eiwa'ri yija ñamia'si ãrĩwa'ri, botarakao wakaika pota pakiaka† ñutakãrõa ñoakapi kãrõbaatirã wapururu itopepẽ'rõtopi sanaña'metarape. Wapururu meñamaka sabaiparũ ãrĩwa'ri i'supaka nabaarape. I'supaka baatirã ñojimarĩji sawãrĩrika yapawa'ri Tuparãte najẽñerape. ³⁰ I'supaka simeje wapururu tuarimajare ru'ririka pũpajoarape. Supa imarĩ wapururu pũ'earã, wakaika pota pakiaka ña'metaerã nabaayu ãñu upakaja kũmumakarãka nayieña'tarape. ³¹ I'supaka nabaamaka ĩawãrũwa'ri, surararãka supabatirã nipamakireoka ikupaka Pablote bojarape:

—Wapururu tuarimajare rurirãkareka, mija tãrĩwãrũbesarãñu,— surararãkare kẽrĩka.

³² I'supaka kẽpak'ã ã'mitiriwa'ri, kũmumakarãka pi'pekopeka nayiita'ruirape, “Sõñu upakaja sameñaparũ”, ãrĩwa'ri.

³³ Bikitojo ñamiji neipupurõ'õ ikupaka Pablote yijare ãrãpe:

—Mija ba'abe pañakama kũpajĩ. Ĩ'pakuri jẽrĩtarika sajaritiyu, wayupi'paraka, ba'abekaja mija ima. ³⁴ Mae mija ba'abe pañakama kũpajĩ. “Jia rikitubaritirã, mija tãrĩrãñu”, ãrĩwa'ri mijare yiba'arũjeyu. Mija wayupi'ria'si. Ĩ'rĩkaoka mijakarã reyabesarãñurã,— Pablote yijare ãrãpe.

³⁵ Supabatirã pan e'tirã, “Jia mibaayu”, Tuparãte kẽrãpe yija ĩarapaka wãjitãji. Supabatirã kũpajĩ ña'kata'arĩ e'tirã kiba'arape. ³⁶ I'supaka kibaamaka ĩawa'ri, okajãjia yija jarape. Supa imarĩ yija imarakamakiji sayija ba'arape. ³⁷ Doscientos setenta y seis rakamaki p'o'imaaja yija imarape

† 27:29 Ancla

i'sia waɸuruɸi a'raɸarã. ³⁸ Yija ba'ariyaɸaraɸarõ'õjĩrã yija ba'araɸe. Ba'aweatirã trigo nabareraɸe, waɸuru wiibaka jayaokaro'si.

Waɸuru ña'mika

³⁹ Sawãrãpaka ɸoto waɸuru tuarimajare jũmurika ãarikoperiɸotojo “I'supaka wãmeika sime i'sia jũmurika”, narĩwãrũberaɸe. I'supaka simako'omakaja jũmuri ritakarã ɸõ'sia õimaka ãatirã, “Torã maɸããye'e”, narĩɸuɸajoaraɸe. ⁴⁰ Supa imarĩ wakaika ɸota ɸakiaka waɸuru ñi'aokaro'si mamarĩ naña'metaeka nayiitatarã. Supa imarĩ ãkirã okowatoɸekarãja satuika. Supabatirã waɸuru temarĩkarũkia sarĩ'mekoreka naɸi'ɸekoɸeka nakuteɸateraɸe ate sanatemarĩkaokaro'si. Supabatirã wĩrõa eirũkia sayapãia saruɸurõ'õɸi imaekato namiatarã. Supa imarĩ ɸõ'sipẽ'rõtorã waɸuru waawa'raɸaka mae. ⁴¹ Torã sawaawa'raɸaka ɸoto koɸakaja waɸuru riarijerã eyaerã baaraɸaka ɸoto ɸõ'siarã waɸuru eitiraɸe. Supa imarĩ koɸakaja saɸũ'erõ'õɸi ɸõ'siarã sayairaɸe. Marãkã'ã baatirã mo'riberijĩka simekã'ãja waɸuru i'toɸepẽ'rõtoɸi jãjia saɸa'kumaka sawa'riũ'muraɸe.

⁴² I'supaka sabaamaka ãawa'ri, wẽkomarãre najããerã baaraɸe surararãka. “Nare majããɸajĩũ, nabariru'ria'si ãrĩwa'ri”, narĩbu'araɸe. ⁴³ I'supaka narĩko'omakaja surara ãɸamaki ɸuri ɸablote õñia imarika yaɸaraɸaki. Supa imarĩ kisurararãkare nare kijããrũjeberaɸe.

—Mija bariwãrũirã wãrũaja bariwa'ritirã riarijerã mija a'ɸe mae,— kërãɸe waɸurureka imaraɸaraɸte mamarĩ.

⁴⁴ Supabatirã aɸerã bariwãrũbeyurãte,

—Waɸuru ɸãimirãkapi mija a'ɸe,— kërãɸe. Supa imarĩ ãrĩkaoka riririmarĩja ka'iarã yija eyaɸatarãe.

28

Malta wãmeika jũmurikarã ɸablote turitaɸaeka

¹ Riarijerã eyatirã, “Malta wãmeika sime ika jũmurika”, yija ãrĩwãrũraɸe mae. ² I'sia ka'iakarã jia yijare baaraɸarã. Okoa jaraɸaka imarĩ, jijia simamaka ɸeka naɸẽ'araɸe. I'supaka baatirã, “Mija ɸekajũɸe”, yijare narãɸe. ³ Supa imarĩ ɸeka ɸõɸoa ɸablote rëaraɸe. I'sia ɸeka kisĩaraɸaka ɸoto ɸeka jũ'rëika ru'riwa'ri saɸi ãñaka ɸoraɸaka. Kĩɸitakarã sakã'rĩjĩ'ĩaraɸe. ⁴ ãñaka kire kukumaka ãatirã, i'sia ka'iareka imaraɸarã ikupaka natiyiaja najaiɸu'araɸe:

—Po'imajare jããrimaji kimarijiyu i'ĩ. Supa imarĩ riapakiakarã kiriribepakã'ã jiyipupaka moñuko* jia pupajoawa'ri ba'iaja kibaaika wapa kire koriatarũjeyu mae,— narãpe.

⁵ I'supaka narĩko'omakaja Pablo puri pekaõ'toarã añaka teratarapaki. Dakoaoka kire baaberapaka. ⁶ Ritaja torã imaraparã puri “Kire sapĩpirãnu je'e, supabatirã ñojimarĩji kipupaririña'rĩrãnu je'e”, narĩkoperape. I'sia be'erõ'õ ñoaka ta'akopetirã kijĩribepakã'ã ãawa'ri, ape upaka napupajoarape ate: “Majiyipupayeerijayuka po'imaja po'iapi ña'rĩjãitirã ketayu mae”, narãpe.

⁷ Peka õ'towã'tarã simarape i'rãkõ'rĩmato ka'ia jũmurikarã imarã ãpamakirika. Publio wãmeiki kimarape iki. Kiwi'iarã yijare e'etoritirã maekarakarĩmi torã yija imarapaka poto jimarĩ jia yijare kibaarape. ⁸ Torã yija imarapaka poto Publio paki, yoyaka, jopirika pitiyika kijĩribayurape. Kipõ'irã ãarĩ Pablote a'rappe. Kipõ'irã eyatirã Tuparãte kijẽnerape. Supabatirã kipitaka wãmarĩa imarapaki pamarã kija'apearapaka poto kijãjirape. ⁹ I'supaka kibaamaka ã'mitiriwa'ri, i'sia jũmurikareka aperiã wãmarĩa imaraparãte kipõ'irã etarape. Supa imarĩ wãmarĩa nima o'rapaka nareoka. ¹⁰ Yijare ã'mitiripẽairã imarĩ, jia yijare nabaarape. Yija a'rirã baarapaka ruðu ritaja yija ba'awa'rirũkia yijare nijirape dakoa jariwa'ririmarĩaja.

Romawejearã Pablote eyaeka

¹¹ Maekarakamaki aiyaka i'sia jũmurikarã yija imarapaka be'erõ'õ a'yaokaro'si wapururã yija jãirape ate. Pu'ea o'yaokaro'si torã tuika simarape i'sia wapuru. Alejandrĩa wãmeirõ'õpi i'taeka simarape. Sapũ'erõ'õpi, jẽrãka najiyipupayeeika Cãstor, supabatirã Pólux rupuko'a upaka baaeka simarape. ¹² I'sia wapuruþi a'ritirã Siracusa wãmeika wejea papitakarã yija eyarape. Maekarakarĩmi torã yija imarape. ¹³ Topi Regiowejearã yija eyarape. Wejerĩĩkapi wĩrõa baerapaka jia yijare jeyobaarapaka. Supa imarĩ aperiĩmiji Pozzuolirã eyatirã torã yija marãpe. ¹⁴ I'sia wejeareka aperiã Jesũre yi'yurãte yija ãatõporape. “Yija põ'irã i'rãkuri jẽritarika mija tuibe”, yijare narãpe. I'sia be'erõ'õ ma'api yija a'riũ'murape Romawejearã. ¹⁵ Romareka Jesũre yi'yurã yija a'rapaka õrĩweitirã nimarape. Yoe naro'si simako'omakaja ma'arã yijare torirĩ netarape. I'rãrimarã, Foro de Apio wãmeika wejearã yijare toraparã. Supabatirã aperiã Tres Tabernas wãmeika wejearã yijare toraparã. Torã nare ãatõpotirã, “Jia mibaayu”, Tuparãte kẽrãpe Pablo. Supa imarĩ jia jĩjimakapi okajãjia kimarape. ¹⁶ Romarã yija eyarapaka be'erõ'õ

* 28:4 La diosa de justicia

wēkomaka imariwi'iarā Pablote nataberape. Kiyapaika upakaja kiro'siji wi'iarā kire nimarūjerape. Torā ĩ'rārīmi upakaja ĩ'rīka surara kire tueroyirape.

Romarā Pablote imaeka

¹⁷ Keyaeka be'erō'ō maekarakarīmireka judiōtatarā imatiyarimajare Pablote akarūjeka. Narērīpataeka poto ikupaka nare kibojaeka:

—Yijeyomarā, dikaoka ba'iaja judiōtatarāte baaberapaki yi'i. Mañekiarāte baaroyikakakaoka ba'iaja jaiberapaki yi'i. I'supaka yibaaberiko'omakaja matatarā Jerusalénrā yire nañ'arape. I'sia be'erō'ō surara ĩpamakite Cesarearā yire pūatarape, “Oka kire ima, oka kire imabeyua”, ārīwa'ri Romakarāre yire jērīaokaro'si. ¹⁸ Yire jērīatirā yire ja'atarika nayapakoperape, “Dika oka mire imabeyua. Supa imarī mire jāāriatarika imabeyuaoka”, ārīwa'ri. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja matatarā yire ja'atarika yapaberaparā. Supa imarī “Ñipamaki Romakaki, ‘Oka miro'si ima, oka mire imabeyua’, yire kērīrika yiyapayu”, ñarāpe. Roma ĩpamaki wājītāji matatarāte yokabaaokaro'simarīa i'supaka ñarāpe. ²⁰ Supa imarī i'sia mijaka jaiokaro'si, mijare yakarūjepūako'o. Judiōtatarāte ta'aroyiki Jesucristo kime. Kire ā'mitiripēaiki ñimamaka, perumijiaپی پی'pekaki ñime,— Pablote ārīka.

²¹ I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire narīka:

—Oka mire imakaka papera Judeaka'iakarāre pūataika e'etoribeyurā yija. Matā'omaja topi i'taraparāoka dakoa mireka ba'iaja jaietaberaparā. ²² “Jiamarīa sime po'imajare Jesúre ā'mitiripēarika”, ārīrikakaka oyiaja yija ā'mitiyu. Supa imarī ika mamaka pūpajoarikakaka, mi'i pūri, ¿marākā'ā samipūpajoayu? I'siakaka yija ā'mitiririyapayu,— kire narīka.

²³ Supa imarī “I'sirīmi marērīye'e je'e”, narīka. I'supaka ārīweatirā naḽibika. Najē'rāpāāekarīmi seyaeka poto rīkimarāja po'imajaka jeyoariwa'ritirā neyaeka Pablote imaekarō'ōrā. Narēpakā'ā ĩatirā, “Ikupaka Jesúre yi'yurāte jā'mebaraka Tuparāte nare imaruḽutarāñu”, ārīwa'ri Pablote bojaeka. Bikitojo ñamiji kibojaū'mueka, rā'itakarā kibojatiyika. Moisés imaroyikakite o'oekekakaka supabatirā Tuparāro'si bojañirimajare o'oekekakakaoka kibojaeka “Jesúre na'mitiripēarū”, ārīwa'ri. ²⁴ ĩ'rārimarā Pablote jaika jia ā'mitirikarā. Apera pūri sā'mitiripēaberikarā. ²⁵ Supa imarī ĩ'rīka upakaja pūpajoaberiwa'ri nokabojiū'mueka. Naḽibirā baeaka ruḽu “Ī'rārimarā yire ā'mitiririyapabeyurā”, ārīpūpajoawa'ri, ikupaka Pablote nare bojaeka:

—Isaíapi ārīwa'ri ikupaka wājia Espiritu Santore bojaeka mañekiarāte:

26 “Ikupaka judíotatarâte yiro'si mija bojape: Īrãkurimarãa yibojaika ã'mitirikoperipotojo, samija õrĩpũawãrũbesarãñu. Yibaaroyika ĩakoperipotojo, “I'supaka Tuparãte baayu”, mija ãrĩwãrũbesarãñu.”

27 Ikuþakaoka Tuparãte ãrĩka Isaiaare: “Yirika yi'ririyaþabeyurã imarĩ, sõrĩpũawãrũbeyurã nime. Supa imarĩ na'mukoþea natãteyu. Supabatirã napĩpiyu, dakoa ĩakoreka. Yirika nayi'riyaþarikareka, nare ñañua, nare yibojaikaoka norĩpũajããeka. I'supaka imawa'ri, ba'iaja nabaaika naja'atarikareka, nare yitããjããeka”, Tuparãte ãrĩka Isaiaare.

28-29 Maekakaoka mija judíotatarã Tuparãrika bojariroka ã'mitiriyaþabeyurã ruþu. Supa imarĩ Tuparãte þo'imajare tããrimajaroka, judíotatarãrã imarãte bojarika simarãñu. Īrã þuri sã'mitiritirã jĩjimaka sayi'rirãñurã,— Þablote nare ãrĩka.

I'supaka kãþakã'ã ã'mitiriwa'ri, natiyiaja okatotobaraka judíotatarãte a'rika.

³⁰ Īþakuri wejejë'rãka jia Þablote torã imaeka. Wi'iareka kima wapa wapaĩjibaraka kimaeka. Torã kire ĩarĩ etaroyikarã rakamakiteje jia ke'etoriroyika. ³¹ Kĩkirimarãja, “Ikupaka Jesúre yi'yurãte jã'mebaraka Tuparãte nare imaruþutarãñu mae”, ãrĩwa'ri nare kibojaroyika. Supabatirã maiþamaki Jesu-cristorika kiwãrõroyika. I'supaka bojabaraka Þablote imaeka þoto makioka “Jesús majaroka miwãrõa'si”, kire ãrĩberika.

I'tojĩrãja sime ruþu.

Primera carta de San Pablo a los Corintios

Pablote p̄apera p̄ūataeka Corintoreka Jesúre yi'yurã imaeakarãro'si

¹ ¿Yaje mija ime Corintokarã? Yi'i Pablo, Sóstenes majeyomakika, “Jia nimarũ”, mijare yija ãrĩp̄ūayu ika p̄aperapi. Kiyapaeka upakaja apóstol ñimaokaro'si Tuparãte yire wã'maeka. Supa imarĩ Jesucristorika bojariroka wãrõtapaiki ñime. ² Mija Corintowejeakarãoka Tuparãte jiyip̄upaka õñurã imarĩ, jia kire baawa'ri mija r̄er̄ir̄ijayu. Jesucristorirã mija imamaka Tuparãte mijare wã'maeka kirirã mija imaokaro'si. I'supaka kibaaeka “Ba'iaja baabekaja nimarũ”, ãrĩwa'ri. I'supaka oyiaja sime ritaja wejeareka Jesucristore ã'mitirip̄earãro'si. Maipamaki kima upakaja ritajaro'sioka niipamaki kime Jesucristo. ³ Mapaki Tuparã, supabatorã maipamaki Jesucristoreoka “Jia nare mija baabe”, ãparaka mijaro'si nare yija j̄er̄er̄ijayu. I'supakaja yija baayu j̄ijimaka p̄upaparakaja mijare nimarũjeokaro'si.

⁴⁻⁵ Jesucristorirã mija imamaka jia Tuparãte mijare jeyobaarijayu. I'supaka kibaamaka, “Jia mibaayu Tuparã”, kire ñar̄ir̄ijayu. Supa imarĩ kioka jia mija jaiokaro'si, supabatorã kirikakaka jia mija õr̄iwapu'awãr̄uokaro'si mijare kijeyobaayu. I'supakajaoka ritaja kiyapaika upakaja mija baawãr̄uokaro'si kirika Tuparãte mijare ja'atayu Jesurirã mija imamaka. ⁶ I'supaka mijaro'si kibaaeka simamaka, “Jesucristorika bojariroka yijare nabojaeka rita sime”, mija ãr̄iwãr̄ueka. ⁷ Supa imarĩ maipamaki Jesucristore etarũkir̄imi ta'abaraka mija ima p̄oto jia mijare jeyobaarijaparaka Tuparãte ime. I'supaka jia mijare kibaamaka dakoja jariwa'ribeyua mijaro'si, kirika mija ba'irabewãr̄ur̄ijayaokaro'si. ⁸ I'supakajaoka Jesucristore mija ã'mitirip̄earija'ata'si ãr̄iwã'ri Tuparãte mijaka imajiparãñu. Supa imarĩ maipamaki Jesucristore p̄er̄ietarãñur̄imi “Oka nareka ima”, maki mijareka ãr̄iwãr̄ubesarãki. ⁹ Supa imarĩ “'Ikuapaka yibaarãñu’, k̄er̄ika upakaja Tuparãte mare baarãñu”, ãr̄iwãr̄ur̄irã mija ime. Supabatorãoka iki Tuparãja imaki Kimaki Jesucristo Maipamakika jia j̄ijimaka maimabu'arijarirã mare wã'maekaki.

Corintokarã ñr̄ika ta'iarãja p̄upajoarimarãja narakakaja nap̄upajoaeka

¹⁰ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Jesucristore p̄ūataekaki ñima imarĩ ikupaka mijare ñañu: Ñr̄ikate p̄upajoairokapiji mija

imabe, rakaka p̄upajoabekaja. I'supaka mija baarākareka ĩrĩka ta'iarāja mija imarāñu. ¹¹⁻¹² “Rakakaja p̄upajoabaraka Corintokarāre ime”, Cloe tā'omajare yire āñu. “ ‘Pablote yija ā'mitirip̄ēayu’, ‘Yija p̄uri Apolore ā'mitirip̄ēairā.’ Supabatirā ‘Pedrote ā'mitirip̄ēairā yija ime’, āñurā, aḗerā ‘Jesúre yija ā'mitirip̄ēayu’, āñurā naro'sijjoka imarā”, āriwa'ri yire nabojayu. ¹³ ¿Dako baaerā i'supaka mija jaibu'ayu je'e? “Cristo ĩrĩkaja kime Maipamaki”, āñurā imaripotojo “¿Rĩkimarāja maiparimarāre ime”, āñurā upaka mija ime bai je'e? ¿Yi'i bai yaḗua tetaekarā mijaro'si reyañjiekaki? “¿Pablorirā yija imaye'e”, āḗaraka ruḗuko'a mija jũjerũjeka bai je'e? Jēno'o Jesúrirā imawa'ri ruḗuko'a mija jũjerũjeka. ¹⁴⁻¹⁵ Mija ḗō'irā imarā, Crisḗo supabatirā Gayore ruḗuko'a yijũjerape. Saḗi āriwa'ri “Kiupaka oyiaja p̄upajoairā yija imamaka, Pablote yijare ruḗuko'a jũjeka”, mija āñaokaro'simarā simarape. Supa imarĩ ĩḗarāte takaja ruḗuko'a yijũjeka simamaka, “Jia sime yiro'si”, ñarĩp̄upajoayu. ¹⁶ (Ā'ā, mae aḗea ñoñu. Estéfanos rĩrāre ruḗuko'a yijũjeka. I'supaka baaekaki ñimako'omakaja aḗerā imabeyurā ruḗuko'a yijũjekarā ñoñuareka). ¹⁷ “Ruḗuko'a mijũjetapaape”, āriwa'rimarā Jesúre yire p̄ũataeka. “Ḗo'imajare tāārimaji kime Cristo”, āḗaraka “Yirika bojariroka mibojatapaape”, āriwa'ri yire kip̄ũataeka. Jiyurika yoka ā'mitiririjiyuwa'ri ḗo'imajare yire yi'rirũ āriwa'rimarā Jesúrika bojariroka yiwārōyu. Yip̄upaka yire āñu upaka jiyurika na'mitiyuapitakaja nare yiwārōrikareka “Mare tāāwa'ri yaḗua tetaekarā Cristore reyaeka”, āririka ōribeyurā ḗo'imajare imajāāeka.

Maro'si Jesucristore reyaekap̄i, āriwa'ri jia maimarijaju āñua jairō'ō

¹⁸ Supa imarĩ Jesucristore yaḗua tetaekarā napatakĩækakaka majaroka ā'mitirikopetirā, “Waḗuju ōriḗũamarĩ oka sime”, nañu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirũkirā. Tuḗarāte yi'riwa'ri kip̄ō'irā a'rirũkirā p̄uri, “Tēriwa'ribaji imaki imarĩ, ika majarokap̄i Tuḗarāte mare tāārāñu”, āñurā maime. ¹⁹ Mija ĩabe, ikupaka sabojayu mamarĩji kiro'si o'orimajire Tuḗarā majarop̄ũñurā o'oeka: “ ‘Jia p̄upajoarika ōñurā imarĩ, jiiitaka sime yija wārōika’, nañua dako waḗamarā ñamajĩ naro'si sayijarirũjerāñu. Jia nap̄upajoakopeika ñiaripe'yorāñu”, Tuḗarāte āriika o'oeka p̄ũñurā.

²⁰ Jesúre reyaekap̄i āriwa'ri bikija sabojatika upakaja sajarika. Supa imarĩ jia p̄upajoarika ōñurā, noñuap̄i Tuḗarāte ōriwārũbeyurā. I'supakajaoka Moisés imaroyikakite jā'meka wārōrimaja, saḗi natāārũkimarā sime. Supabatirā nap̄upaka nare āñu upakaja p̄upajoatirā jia jaiwārũrijayurāoka, saḗi

Tuṣarā ṗō'irā eyawārūbesarāñurā. I'suṣaka ṗuṗajoairāre dakoa waṗamarīa naṗuṗajoaika jarirūjeiki kime Tuṣarā. ²¹ Ritaja jērāko'awārūṗataiki imarī, “Naṗuṗajoaikapi yire ōrībesarāñurā ṗo'imaja”, Tuṣarāte ārīka. I'suṣaka simamaka ikuṣaka simarika kiyapaeka: Kirika bojariroka yi'yurāte ba'iaja jūarūkia imakoṗekareka Tuṣarāte nare tāāeka, “Waṗuju ṗakiriroka sime Jesucristorika bojariroka”, kire ā'mitiripēabeyurāte ārīko'omakaja.

²² “Karemarīa rita ima Pablote yijare bojarikareka, maikoribeyua Tuṣarāte jeyobaaikapī yijare kibaabeajāāeka”, judiōtatarāte ārīṗuṗajoayu. Judiōrākamarīrā ṗuri, “Yija ōñumijikakamarīa Jesucristorika bojariroka imamaka, sayija yaṗabeyu”, ārīṗuṗajoairā. ²³ Tuṣarāte yi'yurā ṗuri, “Maro'si yaṗua tetaekarā Jesúre reyaeka”, āñua majaroka bojarijayurā maimē. Samabojarika ā'mitiririyapaṗabeyurā imarī, judiōtatarāte saṗe'yoyu. Judiōtatamarīrāoka sā'mitiritirā, “Waṗuju ōrīṗūamarī oka sime”, nañu naro'si. ²⁴ I'suṣaka narīko'omakaja ĩrārīmaki judiōrāka, suṗabatirā judiōrākamarīrāoka Tuṣarāte wā'maekarā imarī, Jesúrika bojariroka ā'mitiritirā sayi'yurā maimē. Suṗa imarī “Cristoṗi ārīwa'ri mare tāāekaki imarī, ritaja tērīwa'ribaji kime Tuṣarā. Suṗabatirāoka ritaja ōñuka kime”, marīṗuṗajoarījayu. ²⁵ Tuṣarā ōrīwārūriroka ōrīwārūbeyurā imarī, “Kimakire reyaerā Tuṣarāte ṗūatamaka waṗuju ōrīṗūabekaja kibaaeka”, nañu kire ā'mitiripēabeyurā. “Dika jariwa'ririmarīa yija ōñu”, narīkoṗeko'omakaja, norīkoṗeika tērīwa'ribaji sime Tuṣarāte ōñua. I'suṣakajaoka, “Kimakire reyaerā kipūatamaka tērīrimarīka kimaeka”, nañu. I'suṣaka narīko'omakaja “Tērīribajirā yija ime”, narīkoṗeika i'suṣakamarīa sime. Kimakire ṗūatawa'ri nare tērīwa'ribaji kimaeka.

²⁶ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “Kūṗajījikaja ōrīṗūairā nime”, ṗo'imajare mijareka ārīko'omakaja Tuṣarāte mijare wā'maeka. Suṗabatirā kūṗajījikajaoka mijakarā ṗo'imajare jā'merimaja imaeka. I'suṣakajaoka nimaeka imatiyarimaja makarā mija watōṗekarā. ²⁷⁻²⁸ Tuṣarāte mijare wā'maeka “Jia ōrīṗūabeyurā nime”, kire ōrībeyurāre mijareka ārīko'omakaja. “Jia ōñurā yija ime”, ārīkoṗekarāte “Ba'iaja maṗuṗajoayu”, narīwārūrū ārīwa'ri, i'suṣaka kibaaeka. Suṗabatirā i'suṣakajaoka baawa'ri “Imatiyabeyurā nime”, narīkarāte Tuṣarāte wā'maeka kirirā nimaokaro'si. I'suṣaka kibaaeka “Tērīrā yija ime”, ārīkoṗekarāte wayuṗi'rirū ārīwa'ri. Suṗabatirā ṗo'imajare jiyiṗuṗaka ōrībeyurāte kiwā'maeka, Tuṣarāte yi'ribeyurāte jiyiṗuṗayeikakaka “Dako waṗamarīa sime”, ṗo'imajare ārīwārūokaro'si. ²⁹ I'suṣaka baaiki Tuṣarāte imamaka, kīaika wājītāji, “Imatiyaiki ñimamaka, yire

miwã'maeka", ãrĩpupajoarika imabeyua. ³⁰ I'supaka simamaka Tuparãpi ãrĩwa'ritakaja Jesúre yi'yurã majayu. Kimakipi ãrĩwa'ri mare kitããeka õñurã imarĩ, "Ritaja pupaiki kime", marĩwãrũyu. Cristore reyaekapi ãrĩwa'ri ba'iaja mabaakoþeka wapakoyika simamaka jirã maime kiñakoareka mae. Supa imarĩ kirirã mare jarirũjekaki imarĩ, ba'iaja mabaako'omakaja saja'atabaraka jiapiji kika imarijaturã Tuparãte mare imarũjeyu. ³¹ I'supaka maro'si kibaaeka simamaka, ikupaka sabojayu kioka o'oeka pũñurã: "Maþupayariji maimakaka jĩjimaka bojabekaja Tuparãte maro'si baarijaturakaka takaja jĩjimakapi mabojarijariye'e", ãrĩwa'ri sabojayu.

2

"Yapua tetaekarã Jesúre reyaeka", ãrĩwa'ri samajaroka Pablote bojaeka

¹ Mija põ'irã yeyarapaka þoto Tuparãrika bojariroka, þo'imajare ã'mitirikoribeyua mijare yiwãrõũ'murapaka jia mija õþe yijeyomarã. "Jiitaka õñuka kime", yireka narĩrũ", ãrĩwa'rimarã mijare sayiwãrõraþe. I'supaka jaibekaja, jia mija õrĩwapu'airokapi mijare yiwãrõraþe. ² Mija põ'irã ñimarapaka þoto "Yapua tetaekarã Jesúre reyaekakaka takaja nare yibojaye'e", ãrĩwa'ri mijare yibojaraþe. ³ Mija põ'irã yeyarapaka þoto "Nare bojawapu'atawãrũberijiki ñime", ãrĩwa'ri wãjiaja yitararaþe. ⁴ Cristore reyaekakaka mijare yibojaraþaka "Jia õñurã yija ime", ãñurãte jairokaþimarã mijare yibojaraþe. "Pablote jia bojaika simamaka Cristore yija ã'mitiripẽayu", narĩrũ", ãrĩwa'rimarã mijare sayibojaraþe. I'supaka imabekaja, Espiritu Santorikapĩ maikoribeyua mijare yibaabearapaka iawa'ri yibojaraþaka mija ã'mitiripẽaraþe. ⁵ I'supaka simamaka jia jërãko'airã upaka jiapĩ yijaiiroka mija ã'mitiripẽarikopakaja Tuparãrika iatõþowa'ri Jesucristore mija yi'ririka yiyaparaþe.

Jia Tuparãte mare baaeka morĩwãrũerã Espiritu Santore mare wãrõyu

⁶ Supa simako'omakaja jia pupaka yija wãrõyu Jesucristorika jia õñurãte. Kire ã'mitiripẽabeyurã þuri, supabaturã niparimarã naro'siji, napupamiji tũþikapi najaika upaka yija wãrõbeyu. Niparimarãre reyarãñurĩmi nakaja saririrãñu norĩkoþeika. ⁷ I'supaka simamaka Tuparãrikapi mijare yija wãrõyu. Ika wejea kipo'ijiaerã baaeka ruþubajirã, "Ikupaka baaturã þo'imajare yitããrãñu, supabaturã jiatakaja nare yibaarãñu", kërĩtika. Ruþu i'siroka þo'imajare Tuparãte õrĩrũjeberika imakoþeika nare yija wãrõyu. ⁸⁻⁹ Iroka i'sia ni'i i'rĩkaoka iþarimarãkaki õrĩwapu'abeyua.

Norĩwapu'arikareka Maipamaki tẽrĩrikaja imatiyaikite yapua tetaekarã najããberijããeka. Iroka norĩwapu'aberiko'omakaja, ikupaka kiro'si bojaĩjirimajite o'oekakaka morĩye'e:

“Jijimakapi kire õñurãte jia imarũkia Tuparãte jieweitika p̃o'imajare ĩakoribeyuakaka. Supabatirã apekurioka napupajoabeyua, i'supakajaoka na'mitirikoribeyua”, sabojayu Tuparã majaroka o'oeka pũñurã.

10 I'supaka p̃o'imajare õrĩberika simako'omakaja, maekaka p̃uri sayija õñu Espĩritu Santore yijare sõrĩrũjemaka. I'supaka Espĩritu Santore baayu dakoa jariwa'ririmarĩa õñuka imarĩ. Supa imarĩ ritaja Tuparãte pupajoaimiji p̃ariji õrĩpataiki kime.

11 P̃o'imaja matiyaja, “Iki i'supaka pupajoaiki mae”, ãrĩpupajoawãrũbu'abeyurã maima. I'supaka imarã maimamaka, ĩrĩka p̃o'imajire pupajoaika, ĩrĩkaja kiõrĩrũkia sime. I'supakajaoka sime Espĩritu Santoro'si ĩrĩkaja Tuparãte pupajoaika ritaja kiõñua. 12 Jesũre ã'mitiripẽabeyurã naro'siji napupamiji tĩpikapi nabojakopeika ã'mitiripẽabeyurã yija ime. Espĩritu Santore wãrõika takaja yija ã'mitiripẽayu. Jia Tuparãte mare ja'ataekakaka morĩwãrũerã Espĩritu Santore maro'si kipũataeka. 13 I'supaka simamaka Espĩritu Santore yijare wãrõikapi yija jaiyu. Kire ã'mitiripẽairã imarĩ, yijare kijeyobaaikapi aperã kire ã'mitiripẽairãte yija wãrõwapu'atayu. Yija pupajoaimiji tĩpikapimarĩa wãrõrimaja yija ime.

14 Tuparãte nayi'ribepakãã Espĩritu Santore nare ña'rĩjãiberikarã p̃uri, kijeyobaaikapi nare yija bojaika ã'mitiriwãrũbeyurã. “Wapuju õrĩpũaberi oka sime”, narĩpupajoayu. 15 Espĩritu Santore nare ña'rĩjãikarã p̃uri p̃o'imajare imarijaya ĩatirã, “Ikuþaka sime jia baarika, ĩka p̃uri ba'iaja baarika ima”, ãrĩpupajoawãrũirã. Jesũre yi'ribeyurã p̃uri Espĩritu Santore ña'rĩjãiberikarã imarĩ, “I'supaka ba'iaja nabaayu”, ĩrĩkaoka ãrĩberijiki yijareka. 16 I'supaka mijare yo'opũayu ikupaka Tuparã oka pũñu o'oekarã sabojaika simamaka: “Maipamaki Tuparãte pupajoaika maki õrĩbeyuka. I'supakajaoka maki kire wãrõberijiki”, ãrĩwa'ri sabojayu Tuparã oka pũñu.

I'supaka simako'omakaja Cristore pupajoaimijikakapi mapupajoarijaya Espĩritu Santore mare ña'rĩjãikarã imarĩ.

3

Ikuþaka nime Tuparãrika ba'iraberimaja

1 Mija ã'mitipe yijeyomarã. Mija p̃õ'irã ñimarapaka poto aperõ'õkarã Espĩritu Santore ña'rĩjãitakarãte yiwãrõrapaka upakamarĩa mijare yiwãrõrape. Tuparãte jia yi'riwãrũbeyukajirã mija imamaka, mijaro'siji mija

ɸupamiji ba'ia tɸipakarā mija imarapaka imarĩ me'rāka wārōū'muika upaka Cristorika mijare yiwārōrape. ² I'supaka mija imarapaka simamaka jia Jesucristore yi'yurāte ōñuakaka mijare yiwārōberape ruɸu. Maekakaoka i'supakaja ka'wisikakaka mijare yiwārōwārūbeyukaji ruɸu. ³ I'supaka mijare ñañu Tuparāte ōrībeyurāte baaika upakaja baarika yapairā mija ime ruɸu ārīwa'ri. Ā'mitirikōrĩ je'e. Mija tiyijaja oakiparaka mija jaiyuyebu'arijaju. I'supaka mija imamaka, ĩatirā, “Espĩritu Santore ña'rĩjāiberikarā upaka ɸupajoawa'ri nayapaika upakaja nabaariyapayu”, mijareka ñañu. ⁴ I'supaka imawa'ri, “Pablote ā'mitiripēairā imarā yija ɸuri”, ĩrārimarāre āpakā'ā, “Jēno'o, Aɸolore yi'yurā yija ɸuri”, āparaka mija ārību'arijaju. I'supaka mija imamaka, Tuparāte yi'ribeyurāte baaika upakaja mija baarijaju ruɸu.

⁵ Yi'i Pablo, Aɸolopitiyika Tuparārika ba'iraberimaja yija ime. I'supaka simamaka, yija wārōrapaka yi'riwa'ri Jesure mija ā'mitiripēarape. “Ikupaka rakakaja baarimaja mija imarāñu”, ārīwa'ri Maipamakire yijare jā'meka upakaja yija ba'irabeyu. ⁶⁻⁷ Yi'i mijare mamarĩ wārōū'murapaki. Yibe'erō'ō Aɸolo i'supakajaoka mijare wārōrijarapaki. I'supaka simako'omakaja Tuparā ĩrĩkaja imatiyaiki imarĩ, Jesure yi'yurā mijare jarirūjetirā, saɸi jia kirika mija ōrĩmirĩrkawa'yaokaro'si jia mijare jeyobaarijayuka. I'supaka kimamaka, mamarĩ kirika bojariroka aɸerāte wārōrimaja, sabe'erō'ōɸi sabojawaɸu'atarimajaoka imatiyabeyurā imarā.* ⁸ Tuparārika bojariroka mamarĩ wārōrimaja, sabe'erō'ōɸi bojawawu'atarimajaka ĩrātijiji ba'irabeirā nime. Kirika naba'irabekamijikaka kiōñua simamaka sawaɸa jia Tuparāte nare baarāñu. ⁹ Yi'i, Aɸolopitiyika ĩrĩka upakaja ɸupajoatirā Tuparārika takaja ba'iraberimaja yija ime. Kirirā mija imamaka, mija ɸō'irā Tuparāte yijare ɸūataeka. ¹⁰ Supa imarĩ jia yire jeyobaatirā, mamarītaka kirika bojariroka mijare yiwārōū'muerā Tuparāte mija ɸō'irā yire ɸūataeka. Sabe'erō'ōɸi aɸerā mijare sawārōrimaja imarā mae. Jia wājia ɸupajoabaraka sanawārōrijarirākareka jia simarāñu.† ¹¹ I'supaka simamaka ikupaka āparaka mamarĩ mijare yiwārōū'mueka: “Jesucristopi Tuparāte mare tāāyu”, āparaka mijare yiwārōrape. Aɸeupakapi Tuparāte mare tāārũkia maki mijare wārōberijiki. ¹²⁻¹³ I'supaka simako'omakaja ĩrārimarā imarā wājimiji Tuparārika bojariroka wārōruputairā. Aɸerā

* **3:6-7** La figura dice que Pablo era como sembrador de semillas y Aɸolo el que regaba agua al sembrado después. Pero Dios es el que hizo crecer lo sembrado y los creyentes son como su chagra. † **3:10** La figura dice que los creyentes eran como la casa de Dios. Pablo y otros maestros ayudaron construir esa casa por medio de enseñar bien a los creyentes para que sean fuertes en fé.

ɸuri kirika wārōrimaja imariɸotojo i'suɸakamarīa baairā. Cristore wā'marāñurīmi, wāārō'ōrāja “Ika jia ima, ika ɸuri jiamarīa ima mirākiyu”, āɸaraka kirika maba'irabeka mirāka jia ĩatiyarīji sakīarāñu marākā'ā sime āriwa'ri. ĩākōrī je'e. Wejeje'rākaja simaokaro'si jiyiakaka wi'ia mabaajīñu. Jiamarīakaka samabaajīka ɸuri, wejeje'rākaja simaberijīñu. Wāārō'ōrāja “Jiamarīakaka wi'ia nabaarape”, ɸo'imajare āriřarāñu.† 14 Jia ɸo'imajare nawārōeka mirāka kīarākareka ɸuri, “Jia sime”, kērīrāñu. Suɸa imarī sīatirā jia sawaɸa Cristore nare baarāñu. 15 ɸo'imajare jia wārōberikarāte ba'irabekoɸeka ĩatirā ɸuri “Jiamarīa sime”, kērīrāñu. Suɸa imarī naba'iraberiwawa tōɸoberiripotojo, Cristoka imarūkirā nimarāñu imarika. Ā'mitirikōrī je'e: ikupaɸa sime: Wi'iba'ipi kiwi'ia oomaka, kiru'yu uɸaka imarā nimarāñu. Ritaja kiwi'iareka ima oɸataripotojo saba'ipi ɸuri ru'riɸorikaki imarī, tāñuka. I'suɸaka simarāñu wājimijipi wārōberikarāro'si.

16 Espīritu Santore ña'rījāikarā imarī, mija watopekarā Tuɸarāte imamaka, jiyiɸuɸaka kire ōrīriwi'i uɸaka torā mija ime. ¿I'siakaka ōribeyurā mija ime bai je'e? 17 Tuɸarāka imarā maimamaka, ba'iaja baabekaja maimarika kiyapayu. Suɸa imarī ĩ'rārimarāre rukubaka wārōikapi jiamarīa Jesure yi'yurāre nimabu'arūjeika ɸareaja ba'iaja Tuɸarāte nare jūarūjerāñu.

18 Mija ɸuɸakarāja ɸakirimaja mija jaria'si. Tuɸarāte yi'riɸe'yobaraka naro'siji naɸuɸamiji tīpikapi imarāte ōñua ā'mitiripēatirā “Jia ōñurā yija ime”, mija āri'a'si. I'suɸaka ɸuɸakirāre bojaika yi'ribekaja Tuɸarāte ōñutakaja mija ā'mitiripēajīka jia sime. I'suɸaka mija baamaka ĩatirā “Ōribeyurā nime”, mijareka narīko'omakaja, Tuɸarāte ĩaika wājitāji ɸuri jia ōñurā mija ime. 19 I'suɸaka Tuɸarāte mijare ĩaika simamaka kire yi'ribeyurāte “Jia ōñurā yija ime”, ārikoɸeika dakowapamarīa sime Tuɸarāro'si. Ā'mitirikōrī je'e. Ikupaɸa sabojayu kimajaropūñurā: “Tērīrika ōñurā imarī, aɸerāte bo'ibajirā yija ime’, narīɸuɸajoakoɸeikapiji jiamarīa Tuɸarāte naro'si sabaarāñu”, āriwa'ri sabojayu. 20 Topi aɸea ikupaɸa sabojayu: “Yire yi'ririɸe'yoirāte ɸuɸajoaika ñorīpatayu. “Ritaja ōriɸatairā yija ime”, narīko'omakaja, norīkoɸeika dakoa wapamarīa sime’, Tuɸarāte āñu”, āriwa'ri sabojayu. 21-22 Suɸa imarī mijare wārōrimajare ĩatirā “Ī're yija ā'mitiripēayu, aɸerā wārōrimajare tērīwa'ribaji ōñuka kimamaka”, āɸaraka jījimaka mija ɸuɸaria'si. Jia jījimaka mija

† 3:12-13 La figura dice que las personas que enseñan correctamente son como los que construyen un edificio con materias buenas (oro, plata y piedras preciosas). Los que no enseñan enfocado en lo que hizo Jesucristo, son como los que construyen con materias que no dura (madera, paja y cañas).

imaokaro'si ritaja Tuparāte mijare ja'atayu. Yi'i Pablo, Apolo, Pedropitiyika kirika bojariroka mijare yija wārōerā mija pō'irā yijare kipūataeka. Jia mija imarūkia mijaro'si kibaatika simamaka ōñia mija imatiyikuri, reyaekarā mija imarāka potooka jia Tuparāka mija imarāñu. Supabatirāoka maekaka, ñamajī mija imarijarirūkia jia mijaro'si simarijarirāñu. Ā'mitirikōrī je'e, ritaja ō'ōrā imakaka, jia oyiaja mijaro'si sime. ²³ I'supaka mijaro'si simarijayu Cristore yi'yurā mija ima simamaka. Supa imarī pemawa'ribaji mija wārōrimaja pūpajoabekaja ikupaka sime: Mija ruḡuko'amaki kime Cristo. I'supakajaoka Cristo ruḡuko'amaki kime Tuparā.

4

Apóstolrāka ba'iraberika

¹ “Jesúrikaitakaja ba'iraberimaja nime”, yijareka mija āriḡpūpajoabe. I'supaka simamaka yijare kipūataeka Tuparārika bojariroka po'imajare ā'mitirikoribeyumiji imakoḡekakaka yija wārōerā. ² Ikupaka sime ba'irabeḡjirimaja imarikakaka: Ba'iraberika nare naja'ataekareka jia naba'iraberika ime ḡḡimaka ḡparimarāre naka imaokaro'si. ³ Mija ḡabe, ikupaka sime kirika yiba'iraberikakaka. “Jesúre yapaika upakaja jia Pablote ba'irabeyu”, mija āriḡjika, mija āriberijikaoka marākā'ā imabeyua yiro'si. Supabatirāoka ritaja aḡerāte i'supaka yire āriberikoḡejika marākā'ā imabeyua. “ḡYaje ritaitaka jia Jesúrika yiba'irabeyu jee? Jiamarīa yiba'irabeyu je'e aḡeyari”, āriwārūbeyuka ñime ñoñu upakaja pūri. ⁴ Yiḡpūpajoaikareka jia Jesúrika yiba'irabeyu. I'supaka simako'omakaja, “Oka imabeyua yire”, āriḡḡkimarīa sime. Maiḡamaki Jesús ḡrīkaja ōñuka, “Jia Pablote yirika ba'irabeyu”, āriḡrika. ⁵ Supa imarī kiḡe'rietarāñurimi mabaakoḡeka po'imajare ōribeyua wārō'ōrāja sakibojarāñu. I'supakajaoka kibaarāñu maḡpūpajoaeka mirākakaka. I'sia poto ḡrīka upakaja kirika maba'irabeka mirāka simamaka ḡatirā mabaaka upakaja sawaḡa mare kibaarāñu. Supa simamaka ketarūki ruḡubajirā, aḡerāte baaika ḡatirā “Ba'iaja baairā mija ime”, āḡekaja maimaye'e.

⁶ Mija ā'mitipe yijeyomarā. ḡrīka ta'iarāja mija imaokaro'si yirikakaka supabatirā Apolorika kakaoka mijare yibojayu. Supa imarī simara'aeka upakaja mija pūpajoaerā ikupaka sabojayu: “Po'imajareka mija jairā poto Tuparā majaropūñu āñu pemawa'ribajirā mija baa'si”, āriwa'ri sāñu. Supa imarī “Yijare wārōrimaji pūri mijariki wārōrimajire tēriwa'ribaji jia ōñuka kime”, mija āriḡbu'a'si. ⁷ Dakoa aḡea aḡikate tēriwa'ribaji mijare imarūjeika imabeyua. Ritaja mija baawārūika Tuparāte mijare ja'ataeka sime. I'supaka mijare kija'ataeka

simamaka “Yija õñu upakaja jia kirika yija ba'irabewārũyu”, mija ārĩa'si.

8 Supabaturĩ “Maekaka puri ritaja Tuparārikakaka õñurā yija ime”, mija ārĩkopeyu. I'supakajaoka “Kirika yija ba'irabewārũerā ritaja Espiritu Santore yijare ja'atapataeka”, mija ārĩpupajoakopeyu, yipupajoaikareka. Cristoka jã'mebeyukajirā yija imako'omakaja ¿mija puri kika jã'merimaja jaritirā bai je'e? Karemarĩtaka mija pupajoaika upaka simarikareka, yijaro'sioka jia simajãeka mija upaka kika jã'merimaja yija imaokaro'si. 9 Ape upaka sime yipupakareka yiro'si puri. “Apóstolrāka yija imako'omakaja jiyipupaka po'imajare õrĩbeyurā upaka Tuparāte yijare pũataeka”, yija ārĩwārũyu. Īkõrĩ je'e: Surararākare ñi'aekarā upaka imawa'ri, nipamakite jã'meika poto, po'imajare ĩaika wājĩtāji reyarũkirā upaka yija ime. I'supaka simamaka nimaupatiji po'imaja, supabaturĩ ángelrākaoka yijaro'si simarāka upakaja ĩabaraka imarā. 10 Jesucristore yapaika upakaja yija baamaka “Dako õrĩbeyuratarā nime”, po'imajare yijareka ārĩpupajoayu. “Yija puri, Cristorirā yija imamaka, dika jariwa'ririmarĩa yijare kiõrĩrũjeyu”, mija ārĩpupajoakopeyu. “Tuparāro'si jia baakoẽirā nime”, ĩrārimarāre yijareka āñu. Mija puri “Tērĩwa'ribaji kiro'si baairā Tuparāte yijare imarũjeyu”, mija ārĩpupajoakopeyu. Supabaturĩ jĩjimaka po'imajare mijaka imako'omakaja yijare jiyipupaka norĩbeyu. 11-12 Bikija ba'iaja yija jũara'aeka upakaja maekakaoka yija jũarijayu ruðu. ĩrākurimarĩa yija kēsirabarijayu, okoa ukurijitokopekoko'omakaja okoa yijaro'si jia yija tõpowārũbeyu. I'supakajaoka jarirorõõ, yija o'ajãrũkia imaberirijayua yijaro'si. Ba'iuupaka yijare baawā'imaparaka po'imajare yijare pajewā'imarĩrijayu. Supabaturĩ wi'imarĩrā yija ime. Tuparārika bojariroka yija wārõika simako'omakaja yija imarũkiwapa, yija ba'arũkiwapaoka tõpoerā jimarĩa ba'irabejĩaparijaturā. Ba'iaja po'imajare yijare jaiwā'imarĩko'omakaja, ba'irokapi nare yija okae'ebeyu. I'supaka baabekaja “Jia nare mijeyobaabe, Tuparā”, āparaka naro'si kire yija jẽñerijayu. Ba'iaja yijare nabaata'ako'omakaja nare yija ruþuwapa'e'ebeyu. 13 Ba'iaja yijareka najaiyuyeko'omakaja jiapiji naka yija imarijayu. Burua upaka yijare norĩrijayu. Bikija niape'yora'aeka upakaja maekakaoka i'supakaja niape'yoirā yija imarijayu ruðu.

14 Mijare wapewa'rimarĩa ikupaka mijaro'si yo'oyu. Mamakarāka mawātaika upaka mijare yiwātayu. Supa imarĩ mijare okajãawa'ri ikupaka mijaro'si yo'oyu. 15 Diez mil rakamarā Jesũrika bojariroka mijare wārõrimajare imakopekoko'omakaja yi'i ĩrĩkaja puri kirika mijare

wārōū'murapaki. Mijare yibojamaka ā'mitiritirā Jesúrirā mija jarika. I'supaka mijare wārōū'murapaki imarī, mijapaki upakaja ñime. ¹⁶ Mijapaki upakaja imaki ñimamaka yibaarapaka upakaja mija baarika yiyapayu.

¹⁷ I'supaka mija imarika yapawa'ri Timoteore jibaji mijare wārōerā torā kire yipūatayu. Yimaki upakaja wātaka ñoñuki imarī, Maipamakire yapaika upakaja baaiki kime Timoteo. Supa imarī mijare yiwārōtirapaka mirākaja mijare kiwārōrāñu je'e ate. Supabatarā “Jesúre yi'yuka imarī, ikupaka Pablote imarijayu”, āriwa'ri mijare kibojarāñu. I'sirokajaoka aperiā Jesúre yi'yurāte yiwārōtaparijayu. ¹⁸ “Maḗō'irā puri Pablote etabesarāñu je'e mare kikiwa'ri”, āriwa'ri ĩrārimarā mija pō'ikarāre jiiwariarikoḗeyu. ¹⁹ “Tuparāte yire pūatarāriimi, mijare ĩarī ya'rirāñu”, ñarīpupajoayu. Mija pō'irā yeyarāñurīmi, marākā'ā imawa'ri i'supaka najaiyu āriwa'ri naka sayikorirāñu. “Wapuju jairimirātakaja sanajaiyu je'e aḗeyari”, āriwa'ri nare ñiaeyarāñu. I'supakajaoka karemarītaka Espiritu Santore nare jeyobaaikapī najaika upakaja kika naba'iraberika jia naro'si simamaka ñiaeyarāñu. ²⁰ Napupajoaika upakaja najairijayuapī takaja Tuparārika naba'iraberijarirākareka dako wapamarīa simarāñu. Tuparāte jā'mekarā puri kijeyobaaikapī āriwa'ri kirika ba'iraberijayurā. ²¹ I'supaka simamaka, ikupaka mijare yijēñayu mae: ¿Marākā'ā mija yapayu? “¿Dako baaerā ba'iaja mija baabu'akū'ñu?”, āriwa'ri ¿mijare yiwapeeyarika mija yapayu bai? Ba'iaja baarika ja'ataekarā mija imamaka, ¿jijimakapī mija pō'irā yeyarika mija yapayukā'ā?

5

Wapuju rōmitika wā'imarīrika imabeyua

¹ Apea ikupaka ima. Mijakaki majaroka ikupaka ña'mitiyu. “Kipaki rūmuka ba'iaja kiwā'imarīrijayu”, āriwa'ri sime kimajaroka. I'sia ima ba'itakaja kibaaika. Aperiā puri Tuparāte y'ribeyurā imariḗotojo i'supakaitaka baabeyurā. ² I'supaka mija watopekareka ba'iaja baabaraka imakite imako'omakaja “Aperiā tēriwa'ribaji jia Jesúre yi'yurā yija ime”, āparaka ¿jijimaka mija imarijayu bai je'e? I'supaka imabekaja ba'iaja kibaamaka i'yopi'riwa'ri mijaka kire mija imarūjea'si. ³ Wāārō'ōrā mijaka imaberiripotojo yipupakapī puri mija pō'irā ñimarijayu. Mijaka imaberiripotojo, “Ikupaka ba'iaja kibaaika wapa kiwapakoyirū”, āripupajoaweitikakiji ñime. ⁴ “Ba'iaja baaiki kimamaka ikupaka sawapa kijūarāñu”, āñaokaro'si mija rērīrika yiyapayu. I'supaka mija baarāka poto yipupakapī puri mija pō'irā imaki upakaja ñimarāñu. Supabatarā i'supakajaoka maipamaki Jesucristore mijare

jeyobaarãñu. ⁵ I'supaka simamaka rërĩtirã mija jairãka be'erõ'õ kire mija ãpëã'si, kiyapaika upakaja Satanãre kire baaokaro'si. I'supaka ba'iaja kijũarãñu kipupape'yaokaro'si. Supa imarĩ maipamaki Jesucristore përietarãrĩmi kire kitããrãñu.

⁶ I'supaka ba'iaja baakite mija watopekarã imakopeko'omakaja, “Aperã tërĩwa'ribaji jia Jesúre yi'yurã yija ime”, ãpekaja mija imabe. Mija ãabe. Pan baaokaro'si kũpajĩji levadura marukekopeko'omakaja, jia koyirika sarukuka upaka sime ba'iaja baarikakaka. Ba'iaja baakite mija watopekarã imajĩka ba'iaja baairã upaka oyiaja mija jaripatajĩñu. ¿I'supaka simakaka õrĩbeyurã bai je'e mija? ⁷ I'supaka mijaro'si simakoreka mija watopekarã kire mija imarũjea'si, Tuparãte yapaika upaka oyiaja baairã mija imaokaro'si. Mija ãabe, Pascua baya naro'si jë'rãta'yu poto simaupatiji levadura nawi'iarã ima judiorãkare taarijaju. Levadura bikijaka nawi'iarã ima upaka naro'si sime ba'iaja baarika napupajoamaka. Supa imarĩ “Apekurioka ba'iaja baarũkimarĩrã maimaye'e”, ãrĩwa'ri levadura nawi'iarã ima nataarijaju. I'supakajaoka Pascua baya poto oveja weiwa'yua najããrijaju upaka ba'iaja Jesúre maro'si jũaeka. Ba'iaja mabaaike maro'si wapaĩjiwa'ri kireyaeka õñurã imarĩ, ba'iaja baarika maja'ataye'e. ⁸ Supabatarã “Jimarĩa ba'iaja Jesucristore jũaeka mare tããokaro'si”, ãrĩwa'ri ritaja ba'iaja mabaarijajuya ja'atatarã jĩjimakapi, wãjimiji takaja pupajoabaraka maimarijariye'e, pakirimarĩaja.

⁹ Bikija mamarĩ pãpera mijare yipũataũ'murapakapi ikupaka mijare yibojarape: “Rõmijã ãmirĩjaka baariwã'imarĩrijayurã, i'supakajaoka ãmirĩja rõmijãka baariwã'imarĩrijayurãka mija jeyoaria'si”, ãparaka o'oekepi mijare yibojapũarape bikija. ¹⁰ I'supaka mijare ñarãpe, “Jesúre yi'ribeyurãte mija wapata'ritapabe”, ãrĩwa'rimarĩa. Ikupaka nime Jesúre yi'ribeyurã: Rõmijã ãmirĩja aperãka wã'imarĩrijayurã upaka nime, rĩkimakaja niñerũ rikarihotojo rĩkimabaji yaparijajurã. I'supakajaoka karee'erimaja, supabatarã wapuju imaja jërãka jiyipupayeerijayurã nime Jesúre yi'ribeyurã. I'supaka baarimaja rĩkimarãja nima simamaka, naka imarika yapaberiwa'ri po'imajamatorã mija a'rĩjĩñu. I'supaka simako'omakaja maki i'supakaitaka baaberijĩki. ¹¹ “Ikupaka mija baabe”, ãrĩwa'ri i'supaka mijaro'si yo'opũaeka. “Jesucristore yi'yurã yija ime”, ãrĩrihotojo rõmijã ãmirĩja aperãka wã'imarĩrijayurãka mija jeyoaria'si. Supabatarãoka rĩkimakaja niñerũ rikarihotojo rĩkimabaji yaparijajurã, i'supakajaoka wapuju imaja jërãka jiyipupayeerijayurã, aperãte jaiyuyeirã, wejabiaikaka ukutirã wejabiririjayurã,

supabatorã wapuju pakitorã karee'erimajakaoka mija jeyoaria'si. Supabatorãoka naka mija ba'arioria'si. ¹²⁻¹³ Jesúre yi'ribeyurãte ba'iaja baamaka "Ikuþaka nare mabaaye'e", ãñaokaro'simarãa maima. Tuparã i'rikaja imaki ba'iaja nabaekapi ãriwa'ri sareka jiamarãa nare baarũkika. I'supaka simako'omakaja muþaka Jesucristore yi'yurã imariþotojo ba'iaja nabaaka ja'atarika yapabeyurãka jeyoaribekaja maimaye'e. ã'mitorikõri je'e, ikuþaka sabojayu Tuparãrika bojariroka o'oeka þũñurã: "Mija þõ'irã ba'iaja baabaraka imarijayukaka mija jeyoaria'si", ãriwa'ri sabojayu.

6

Jesucristore yi'ribeyurã þõ'irã okajerĩ a'þekaja, mija tiyiaja oka mija jiebe

¹ Aþea mijare ñaņu mae. Mija bojajããbu'arãka be'erõ'õ, Jesúre yi'yurã þõ'irã i'rãtiji sajierĩ a'þekaja, Jesúre yi'ribeyurã iþarimarã* þõ'irã sajierĩ mija a'yu. ¿I'supaka naþõ'irã mija baaika i'yopi'ribeyurã bai je'e mija? ² Jesúre yi'yurã imarĩ, ñamaji õ'õrã ate kipe'rietarãñurĩmi ritaja þo'imajare baaeka mirãka ãabaraka "Ika jiamarãa ima, ika þuri jia ima", ãrĩrũkirã maima. ¿Yaje sõriwãrũirã mija ime je'e? Ika ka'iareka imarãte wã'marũkirã imariþotojo ¿maekaka dakomarĩjikaja oka dajaka imakoþeika mija jiewãrũbeyu bai je'e? ³ Ángelrãkare baaeka mirãka þariji wã'marũkirã imarĩ, õ'õrã dakomarĩjikaja oka mijare imakaka jia ãawãrũrimaja mija ime. ⁴ I'supaka imarũkirã imariþotojo ¿dako baaerã oka mijareka ima mija tiyiaja sajiebekaja Cristore yi'ribeyurã þõ'irã sajierĩ mija a'ririjayu je'e? ⁵ Mija i'yopi'yaokaro'si i'supaka mijare yibojayu. ¿Ni'i i'rikaoka mija watoþekakaki jiiþañaaka õriþũatirã okajiewãrũiki imaberitiyaikiji bai je'e? Imakoþeiki je'e aþeyari yiþupajoaikareka. ⁶ Supa simako'omakaja i'rãrimarã mijaka imarã okajerikopakaja, nokatorijayu. Jã'rĩbaji sime iþarimaki Jesúre yi'ribeyurã þõ'irã a'ritirã, nawãjitãji naboja-jããbu'aika.

⁷ I'supaka mija tiyiaja mija bojajããbu'ariorayua, Jesúre yi'yurã baarũkimarãa sime. I'supaka baarikopakaja i'rãrimarãre ba'iaja mijare baakoþeika samija rakajepããbe. "Yire jaita'aþakitirã me'maeka i'supaka simaparũ", ãþaraka mija imabu'abe. ⁸ I'supaka baarikopakaja i'rãrimarã mija þõ'irã þo'imajare jaita'aþakitirã karee'erimaja imarijayurã. Najeyomarã Jesúre yi'yurã imariþotojo i'supaka nare ba'iaja nabaariorayu.

* 6:1 Jueces que no eran creyentes

9-10 “Ba'iaja yija baarijayua marā imabeyua Tuṗarāro'si”, āṗaraka ṗuṗajoabekaja mija imabe. “Ba'iaja baarimaja imarī, Tuṗarāte jā'meirō'ōrā eyarūkirāmarīrā nimarāñu”, āñua ḡmija ōrībeyu bai? Mija ā'mitipe, ikupaka nabaayu ba'iaja baairā: Rōmijā ĩmirījaka wā'imarīrijayurā uṗaka nime, suṗabatirā waṗuju imaja jērāka jiyiṗuṗayeerijayurā. I'suṗakajaoka ĩmirīja rōmikirā, rōmijā tīmiakirāoka jeyoika jaritakarā imariṗotojo aṗerāka yaṗabu'arijayurā, suṗabatirā ĩmirīja natiyiaja yaṗabu'arijayurā. Suṗabatirā karee'erimaja, suṗabatirā rīkimakaja niñerū rikairā imariṗotojo rīkimabaji niñerū yaṗarijayurāoka imarā. Aṗerimarā imarā wejabiakaka ukutirā wejabiririjayurā, aṗerāte jaiyuyeirā. Suṗabatirā aṗerā imarā aṗerāte rikaika jaiṗakitirā nare ē'marijayurā. I'suṗaka baarimaja Tuṗarā ṗō'irā eyabesarāñurā. Suṗa imarī nuṗaka ba'iaja baariṗotojo “Tuṗarā ṗō'irā eyarūkirā maimē”, mija āñiṗuṗajoarijaria'si. 11 Bikija ṗuri nimaupaka baabaraka ĩrārimaki mija imaeka ruṗu. Maekaka ṗuri i'suṗaka baabeyurā mija imaokaro'si Espiritu Santore mijare jeyobaayu Jesucristore mijaro'si reyaeka simamaka. Ba'iaja mija baaekareka Tuṗarāte mijare tāēka, suṗabatirā kirirā mijare kimarūjeka mae. I'suṗakajaoka “Ba'iaja nabaeka waṗa yire waṗariabeyurā nime”, Tuṗarāte mijareka āñurā mija ime mae.

12 Ikupaka ĩrārimarā mija watoṗekareka imarāre āñu: “Maekaka Jesúre yi'yurā imarī, ritaja yija yaṗaika uṗakaja baajirā yija ime”, narīkoṗeyu. I'suṗaka simako'omakaja “Ritaja mabaariyaṗarijayuareka ĩrāriba'ikaka jiamarīa imarijayua sime maro'si. Suṗabatirā ĩrāriba'i mabaarijayua, marākā'ā baatirā maja'atawārūberijika sime maro'si. Suṗa imarī i'suṗaka mabaaberjīñu”, ñañu. 13 ĩrārimarā ikupaka āñurā: “Ba'arika maba'aika ña'rījāirūkiaro'si sime ñe'mea. I'suṗakaja mamarīrāja Tuṗarāte ṗo'ijiatikarā maimē. I'suṗaka imarā imarī, imajiparūkimarīa sime mañe'mea, ba'arikaoka”, narīkoṗeyu.† Kēsia mare baamaka, ba'arijayurā maimako'omakaja rōmitika ĩmirījaka ba'iaja wā'imañua baarika mare jitoika naka baarimajamarīrā maimē. Cristore yaṗaika uṗakaja baairā maimaokaro'si Tuṗarāte mare ṗo'ijiaeka. Kirirā imarī, maṗo'iaṗi i'suṗaka baarūkirā maimē. 14 Tuṗarāte kirikaṗi maipamaki Jesucristore ōñia kijariṗe'rirūjeka uṗakajaoka mare kibaarāñu.

15 I'suṗaka imarā imarī, Jesuṗo'iakakaja sime maṗo'ia Tuṗarāte ĩamaka. I'suṗaka ima ōñurā mija ime. ḡI'suṗaka

† 6:13 Había una creencia o pensamiento que a Dios no le importa lo que uno hace con el cuerpo. Por pensar así, tener relaciones sexuales con cualquiera cuando uno tenía el deseo es lo mismo que comer cuando uno tiene hambre.

imaripotojo rōmitika ĩmirĩjaka wā'imañua niñerũpi wapaĩjitrã, mija yapaika upaka koka mija baaika jia sime bai? ¹⁶ Ikuþaka mijare āñrika ñarĩko'o, ĩrĩka upakaja imarã nime Tuparãte ĩamaka. Ika ñañua õrĩwārũekaja mija imabe. Tuparã majaropũñurã o'oeka ikuþaka bojaika: “Rōmiki kirũmuþitiyika ĩrĩka upakaja imarã”, āñwa'ri sabojayu. ¹⁷ Rōmika imarikakaka sabojaika upakaja, Cristorirã maima simamaka kika ĩrĩka upakaja þupairã maima Tuparãte ĩamaka.

¹⁸ I'supaka mare kĩaika simamaka, ba'iaja baabekaja maimaye'e. I'supaka baairã þuri, aþerãka ba'iaja wā'imarĩwa'ri ĩrĩka þo'i upakaja naka imarã. Suþa imarĩ naþo'ia nabitatayu. Aþea ba'iaja baarika upakamarĩa sime rōmitika ĩmirĩjaka ba'iaja wā'imañuaka baarika. ¹⁹ Espĩritu Santore mare ña'ajããiki kime Tuparã. I'supaka mare kiña'rĩjãika þoto maþo'iaja kiwi'iuþaka ima kiro'si. ¿Samija õrĩkopeyu bai je'e? I'supaka simamaka Tuparãrika sime maþo'ia, maro'sitakajamarĩa. ²⁰ Mija ĩabe. Kirirã maimaerã Jesũre reyaĩjekapi āñwa'ri kirirã Tuparãte mare imarũjeka. I'supaka simamaka, maimarijajuareka kiyapaika upaka oyiaja baabaraka jiyiþupaka kire mija õþe.

7

Rōmie'erika

¹ Őñrika yapaþa'ri þaperapi yire mija jaiþũãika mijare yibojaerã baayu mae. “Tuparãte yapaika upakaja imawa'ri kirũmuka baabekaja kimajĩka ¿yaje jia simajĩñu ruku?”, āþaraka yire mija jěrĩapũãika. ² Suþa imarĩ ikuþaka mijare yibojaerã baayu mae: Torã rĩkimarãja ba'iaja baabaraka mija ima simamaka, rōmie'ekaki imaki þuri dakoa okamirãmarĩaja kirũmuka imarimaji kime. I'supakajaoka sime rōmoro'si. ³ Rōmika imakiro'si koyapaika upakaja kiyi'ririjarirãkareka jia simarãñu. I'supakajaoka koimarãñu kirũmu koro'si. ⁴ I'supaka simamaka “Yiþupajoaika upakaja yibaaye'e”, kotĩmite kōñberijĩñu. I'supakajaoka sime ĩmirĩjiro'si. ⁵ Suþa imarĩ tĩmiaiko tĩmite baarika yapaþamaka “Jẽno'o, baabekaja imarimajaja maimaye'e”, mija āñrijayua mija ja'atabe. I'supakajaoka sime ĩmirĩji rōmika imakiro'si. “Tuparãka jaiokaro'sitakaja mako'aþiribu'arijayua maja'ataerã ruþu”, āñwa'ri ĩþarã wã'tarãja sanayi'ribu'ajĩkareka jia sime. Sabe'erõ'õþi þuri nima upakaja nimarijarijĩñu, Satanãre yapaika upaka ba'iaja aþerãka mija baawã'imarĩbu'aa'si āñwa'ri.

⁶ Mija ko'aþiribu'arijayua ja'atarũkamarĩa mijaro'si simako'omakaja, Tuparãka jairã baaeka kũþajĩ ja'atatirã i'supaka mija imatarijarijĩñu mija yapaþĩkareka. “I'supaka

oyiaja mija baarijape”, āriwa'ri mijare jā'merimajimarīka űime. ⁷ Rōmimarīkaja űimako'omakaja jo'ribekaja űima upaka oyiaja ritaja pō'imajare imarikareka jia simajāāeka yireka pūri. I'supaka simakopekō'omakaja ī'rīka ta'iarāja imabeyurā maime. I'supaka maima simamaka marakakaja maimarūkia Tuṕarāte mare ja'ataeka. Supabatirā rōmikirāja, rōmimarīkajaoka jia maimaokaro'si mare kijeyobaayu.

Rōmijā natīmirāre reyataṕaekamarā, īmirīja narōmia reyataṕaekarāka Pablote jaika

⁸ Mae rōmijā natīmirāre reyataṕaekamarā, īmirīja narōmia reyataṕaekarāre ikupaka űaűu: “Rōmimarīa maekaka űima upaka, īmirīja rōmimarīa imarā, i'supakajaoka rōmijā tīmiarīa imarā mija imarijarijīka jia sime. ⁹ I'supaka simako'omakaja rakajepāāwārūbeyurā pūri ne'ebu'ajīka marā imabeyua, dako okamirāmarīaja nimarijayaokaro'si.”

“Tīmiairā, rōmikirākaoka, mija ja'atabu'a'si”, Pablote ārīka

¹⁰ Mae “Ikupaka Maiṕamakire jā'meka”, āriwa'ri tīmiakirāre, rōmikirāreoka yibojaerā baayu ate: Tīmiakirā imarā mija ja'atabu'a'si. űoűu upakaja yīṕupajoaikapimarīa ikupaka mijare yibojayu, i'supakaja Maiṕamakire jā'meka simamaka. ¹¹ Ī'rāko kotīmite ja'atirā apīka īmirījīka tīmiarirīka imabeyua. Apīkaka tīmiaribekaja kotīmi imatikakikaja jia imape'rirā kīka oka kojiejīka jia sime. I'supakajaoka sime īmirījīro'si.

Jesūre yi'yurā kire yi'ribeyurāka e'ebu'arikakaka “Ikupaka sime”, Pablote ārīka

¹² Mae ate Jesūre yi'yuka kire yi'ribeyukoka ne'ebu'aekakaka mijare yibojaerā baayu. Maiṕamakire bojaekamarīa sime ika. Yīṕupajoaika upakaja ikupaka mijare yibojayu: Ikupaka simarijāyu ī'rārimarāro'si: Jesūre yi'ribeyurā oyiaja imabu'atirā, be'erō'ōṕi pūri ī'rīka kire yi'yuka. I'supaka imariṕotojo mija rōmia mijare ja'atarīka yaṕabesarāka nare mija ja'ata'si. ¹³ I'supakajaoka sime rōmijā Jesūre yi'ribeyurāka tīmiarīkarāro'si. Jesūre yi'ribeyurā imariṕotojo mijaka nimariyaṕamaka nare mija ja'ata'si. ¹⁴ Mija tīmiarā Jesucristore yi'ribeyurā nimako'omakaja, īṕarā imariṕotojo ī'rīka upakaja mija ime Tuṕarāte īamaka, kirirā upaka mijare kīarīrīrijāyu. I'supakajaoka īmirīja Jesūre yi'yurāro'si sime. I'supakamarīa simarikareka, kirirāmarīrā mija makarāte imajāāeka Tuṕarāte īamaka. Kirirā upaka mijare kīamaka pūri jīapī mija makarāte kīarīrīrijāyu. ¹⁵ Jesūre yi'yuka rūmu Jesūre yi'ribeyuko imarī, kire koja'atarīyaṕajīka, koyāṕayu upakaja ko'rījīka marā imabeyua. I'supakajaoka īmirīji Jesūre yi'ribeyuka kirūmu Jesūre yi'yukote kija'atarīyaṕamaka kīyaṕayu upakaja

kibaaĩĩũ. I'supaka nayapayu upakaja “Na'riparũ”, ñañaua simako'omakaja ja'atabu'abekaja mija imajĩkareka jĩibaji simajĩũ. I'supakaja po'imajaka okamirãmarĩaja maimarika Tuparãte yapayu. ¹⁶ “Jia natĩmarãka imawa'ri Jesucristore nayi'rirãũ je'e naro'sioka apeyari”, ãrĩwa'ri i'supaka rãmijãro'si ñañaũ. I'supakajaoka sime ĩmirĩjaro'si.

¹⁷ Rakakaja maimaokaro'si Tuparãte mare ja'ataeka. Supa imarĩ mare kiwã'maeka poto maimara'aeka upakaja maimarijarijĩkareka jia sime. Jesũre yi'yurãte rẽnũrõ'õrã yeyaika rakakaja iroka nare yibojarĩjayu. ¹⁸ ĩrãrimarã Jesũre nayi'rirã baaeka rupubajirã judĩotatarã imarĩ, circuncisiõn baatarã imarã. “Mae Jesũre yi'yuka imarĩ circuncisiõn kurare yire baakopeka yo'arãũ”, ãrĩrika imabeyua. ĩrãrimarã Jesũre nayi'rirã baaeka rupubajirã judĩorãkamarĩrã imarĩ, circuncisiõn baaberikarã imarã. “Jesũre yi'riwa'ri circuncisiõn yibaaerã judĩotatakaki jayaokaro'si”, ãrĩrika imabeyua.

¹⁹ Circuncisiõn baaekarã, circuncisiõn baaberikarã maimajĩkaoka marã imabeyua. Tuparãte mare jã'meika upakaja baarika sime imatiyaika. ²⁰ Supa imarĩ Tuparãte mare wã'maeka poto maimara'aeka upaka maimarijariye'e. ²¹ Mia, Jesũre yi'yurã imarihotojo aperedate ba'irabeĩjibaraka “Ba'itaka napoyarã yija ime”, mija ãrĩa'si. I'supaka simako'omakaja mijare naja'atarãkareka puri wãjiaja mija pope. ²² Ikuupaka sime: Aperedaro'si ba'irabeĩjirimaja* mija imakopejĩka marã imabeyua. Jesũre yi'yurã mija jarirũki rupubaji ba'iaja baariroka yi'yurã mija imaeka. Maekaka puri Jesũrirã mija imamaka, i'supaka mija imakopeka kija'ataekarã mija ime kiyapaika upaka baaokaro'si. I'supakajaoka aperedate ba'irabeĩjirimajamarĩrãoka, kire yi'yaokaro'si mijare kiwãmamaka puri kiro'si ba'irabeĩjirimaja upaka mija ime mae.

²³ Ba'iaja Jesũre jũaeka wapa kirirã maimaerã Tuparãte mare wã'maeka. Supa imarĩ Tuparã ĩrĩkaja kime Maĩpamaki imatiyaiki. I'supaka simamaka, “Jia Tuparãka mija imarijitoye'e yija ãũũ upakaja mija imabe”, ãñurãte mija yi'ria'si. ²⁴ Mija ã'mitĩpe yijeyomarã. Tuparãte mare wã'maeka poto maimaeka upakaja maimamirĩrĩkawa'rĩjĩkareka jia sime. I'supaka maimamaka jĩjimaka Tuparãte maka imarijarirãũ.

²⁵ Mae pãperapĩ yire mija jẽrĩapũarapakakaka mijare yibojaerã baayu ate. “Ikuupaka tĩmiamarĩrãre, rãmimarĩrãteoka Maĩpamakire nare jã'meyu”, ãrĩwãrũbeyuka yi'i. I'supaka simako'omakaja Jesũre yire jeyobaarijayuapĩ yipupajoaikakaka wãjiroka mijare yibojaerã baayu. Supa imarĩ yire mija ã'mitirĩpẽarika yiyapayu. ²⁶ “Cristore mija

* 7:22 Esclavos

yi'yuap̄i āriwa'ri ba'itakaja jiamariāpi mijare nabaata'arijayua simamaka rōmimarīa mija ima upakaja mija imarijarijīkareka jia sime”, ñarīp̄upajoayu. ²⁷ “Rōmie'etika imarā, mija rōmia mija ja'ata'si. Rōmimarīa imarā rōmie'erika pakatapekaja mija imabe”, mijare ñañu. ²⁸ I'supaka ñañua simako'omakaja īrīka imirīji rōmie'erika yapajīkite rōmie'ejīka marā imabeyua. I'supakajaoka tīmiaririyapaiko, ba'iaja baawa'rimarīa kotīmiarirāñu. Ka'wisika jūarijayurā maime maekaka. I'supaka simamaka rōmika jaritikarā, tīmiaika jaritikarāro'si ka'wisibaji simarāñu. I'supaka mijaro'si sima'si āriwa'ri “Rōmimarīaja mija imarijarijīkareka jia sime”, āriwa'ri i'supaka mijare yibojayu.

²⁹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “No'ojirāmarīaja sajariwa'yu ō'ōrā maima purirūkia. Supa imarī apekakaka p̄upajoatiyabekaja Cristorika maba'iraberijariye'e”, āriwa'ri ikupaka mijare yibojayu: Rōmika imarā rōmimarīrā upakaja kirika mija ba'iraberijape. ³⁰ Ba'iaja p̄upayurā, ba'iaja mija p̄upayu takaja p̄upajoabekaja mija imabe. Jijimaka imarāoka, jijimaka imarikatakaja mija p̄uparibekaja mija imabe. I'supakajaoka waruaka rīkimaka wapaājirijayurā, sarekaja p̄uparibekaja mija imabe, “Ō'ōrā ñoaka ōñia imarūkimarīrā maime”, ārip̄upajoawārūrā imarī. ³¹ “Maekaka ritaja mabaarijayua, ritaja ima maikaoka imajiparūkimarīa sime”, āñurā imarī, sareka p̄upajoatiyabekaja maimaye'e.

³² Ba'iaja mija p̄uparirika yiyapabeyu. Maipamakirika ba'irabeiki puri rōmimarīka imarī, Jesúre yapaikakaka takaja p̄upayuka. ³³ Rōmika imaki puri kirūmure jia jijimaka kika imaerā jia koka imarikakaka p̄upajoarijayuka. ³⁴ Īakōrī je'e, ikupaka sime kiro'si: Tuparāte yapaika upaka, supabatirā kirūmure yapaika upakajaoka p̄upajoarijayuka kime. I'supakajaoka sime rōmijāro'si. Tīmiamarīrā maipamaki Jesucristorika ba'iraberika p̄upajoairā, “Ritaja kiro'si yija baarijayua ĩatirā jijimaka Cristore imarū”, ārīrika p̄upajoarijayurā. Tīmiairā puri natīmiarāte jia jijimaka imaerā nimarūkiakakaoka p̄upajoarijayurā.

³⁵ “Mija tīmiaria'si, i'supakajaoka mija rōmie'ea'si”, mijare āribeyuki yi'i. Tuparāte yapaika upakaja jia mija imarika yapawa'ri i'supaka mijare ñañu, aperiō'ōrā mija p̄upajoakoreka.

³⁶ Bikijarāja kirūmuro'si kijaiḡātikakote īrīkate e'ebeyua simamaka, “Kopakaja pakiako kojayu mae, kore ye'epaye'e”, āriḡupajoawa'ri kore ke'ejīka marā imabeyua. ³⁷ Apika puri kipupaka kire āñu upakaja rōmimarīaja kimajīka marā imabeyua. Maki jājiap̄i kire jā'meberijīki imarī, kiyapaika upakaja jo'ribekaja kimarū āriwa'ri. Supabatirāoka

rōmimarīaja imarika rakajepãwārūtirā i'supaka kimajīka jia sime. ³⁸ I'supaka simamaka kirūmuro'si imatikakore e'eiki pūri jia baaiiki. I'supaka simako'omakaja rōmimarīaja imarika pūpajoaiki imaki satērīwa'ribaji jia pūpajoaiki.

³⁹ Tīmiaika jaritikako kotīmite ōñia imañujukā'āja apikaka imaberijīko. Kotīmite reyajīka be'erō'ōpi pūri, apika Jesúre yi'yukakajaoka kotīmiarijīkareka jia sime. ⁴⁰ I'supaka simako'omakaja apikate tīmiaririka pūpajoabekaja koimajīka jībaji koimajīñu yireka. Yi'ioaka Espíritu Santore yire jeyobaaikapī i'supaka ārīrijiyuka.

8

Aperāte jia imarūkia pūpajoabekaja, “Dakoa jājibaarika imabeyua yijaro'si”, āparaka ba'iaja aperāte mija baarūjea'si

¹ Waṗuju imaja jērāka jiyipūpayeewa'ri wa'iro'si ri'ia sawājītāji ji'aika upaka napãārijayukaka pāperapī yire mija jērīapūarapaka mijare yibojaerā baayu mae. “Waṗuju napūpajoaika upakaja nabaaeka sime”, ārīwārūrā maime. I'supaka simako'omakaja “Aperāte tērīwa'ribaji ōñurā yija pūri”, ārīkōpeirā mija ime. I'supaka pūpajoabekaja, jia wayūābu'abaraka majeyobaabu'arijariye'e. ² “Jia dakoa jariwa'ririmarīaja ōrīpūairā jaritikarā yija ime”, āparaka waṗuju jaiirā jia ōrīpūabeyurā imarā ruṗu. ³ Aperā pūri, jījimakapī Tuparāte noñua imarī, “Yirirā nime”, kēñurā nime.

⁴ “Waṗuju imaja jērāka jiyipūpayeebaraka wa'iro'si ri'ia naji'aekakaka maba'ajīka”, mija añuakaka mijare yibojaerā baayu mae. “Waṗuju imaja jiyipūpaka noñua ōñimarīa sime. Tuparā ĩ'rīkaja imaki imatiyaiki”, ārīwārūrā maime. ⁵ Waṗuju imaja jiyipūpayeerimaja pūri “Wejepemarā ōika, ka'iarā ima oka majiyipūpayeerūkia sime”, narīpūpajoakoṗeyu. Rita nañu, rīkimakaja sime waṗuju imaja najiyipūpayeekōpeika. ⁶ I'supaka napūpajoaika simako'omakaja, “Maṗaki Tuparā ĩ'rīkaja imaki majiyipūpayeetiyarūkika. Ritaja ṗo'ijiaekaki imarī, kiyapaika upakaja mabaerā mare kīpo'ijiaeka. I'supaka simamaka Jesucristo ĩ'rīkaja kime Maipamaki. Ikipi ārīwa'ri ritaja jia wejea Tuparāte baaeka. Supabaturā ikipi ārīwa'ri ōñia imajiparika maro'si ima”, ārīpūpajoairā maime.

⁷ I'supaka maṗupajoako'omakaja aperimarā Jesúre yi'yurā imariṗotojo jia sakaka ōrīwaṗu'abeyukajirā. Jesúre yi'yurā nimaerā baaeka ruṗubajirā waṗuju imaja jērāka najiyipūpayeeka. “Po'imaja baarirata sime”, ārīwārūbeyurā nime ruṗu. Supa imarī tuparāreka je'awa'ri “Ba'arika napãākōpeka mirāka yija ba'aika sajiyipūpayeewa'ri yija baayu”, narīpūpajoayu. I'supaka pūpajoawa'ri sanaba'akōpeika “Kire yi'riri'ataiki upaka yibaayu

Tuṕarāte ĩamaka”, āñurā najayu. ⁸ I'suṕaka simako'omakaja ba'irĭjia maba'aika, maba'abeyuaoka imatiyabeyua sime Tuṕarāro'si. “Samaba'abesarākareka Tuṕarāte mare wayuĭarāñu”, āñrika ṕuri imabeyua. I'suṕakajaoka “Samaba'arākareka ĩĭjimaka Tuṕarāte maka imarāñu je'e”, āñaokaro'simarĭaoka sime. ⁹ “Dakoa mare jājibaabeyua”, āñurā mija imako'omakaja mija yaṕaika uṕakaja imarika mija rakajebe. I'suṕaka mija imamaka jia Tuṕarāte yi'riwāṕu'abeyukajirāte ĩajĭkareka, mija ima uṕakaja nabaajĭñu je'e. “Tuṕarāreka jia sime, ĩamarĭa sime je'e”, āñwārūbeyurā nimamaka ba'iaja nare mija baaruṕutaika. ¹⁰ Ikuṕaka sime: Jia ōñwārūirā imawa'ri “Wāṕuju imaja jērākaro'siji ri'ia naṕāākoṕeka mirāka samaba'aye'e”, āñwa'ri ba'arĭ sajiyĭṕuṕayeeriwi'iarā mija kākayu. I'suṕaka samija ba'amaka ĩawa'ri, “Naba'aika uṕakaja sayiba'arāñu yiro'sioka”, jia Tuṕarāte yi'riwāṕu'abeyukajikate āñrāñu kiro'si. ¹¹ I'suṕaka simamaka “Wāṕuju imajaro'si ri'ia naṕāākoṕeka mirāka maba'ajĭka marā imabeyua”, āñwa'ri, mija ba'amaka ĩatirā, jia Tuṕarāte yi'riwāṕu'abeyukajikate saba'awa'ri ba'iaja kibaape'ayu ate. “Jia ōñwārūirā yija”, āñurā imariṕotojo mija jeyomakiro'si ba'iaja kibaaika wāṕa Cristore reyaĭjika simako'omakaja ba'iaja kire mija baaruṕatayu. I'suṕaka baawa'ri Cristore kiyi'rikoṕeika ja'atirā mamarĭ kimaeka mijirāja kijayua ba'itakaja sime. ¹² I'suṕaka baawa'ri ba'iaja Jesucristore yi'yurāte mija baaruṕutayu. “I'suṕaka yija baamaka, ba'iaja yijaro'si simarāñu”, āñwārūriṕotojo, i'suṕaka mija baaika ĩatirā i'suṕakajaoka aṕerāte baayu. I'suṕaka mija baaika naro'si takajamarĭa ba'iaja ima. “Yirirāte ba'iaja nabaaiika simamaka, i'suṕakajaoka yire nabaayu”, mijareka Cristore āñriṕuṕajoayu. ¹³ Suṕa imarĭ ikuṕaka mijare ñañu: “Ritaja yibaajĭka ĩaji'atirā yibaaiika uṕakaja baawa'ri ba'iaja aṕikate ĩūaa'si āñwa'ri i'suṕaka yibaaberijĭñu.”

9

“Aṕó stolmarĭka Pablote ime”, āñkarāte “Ikuṕaka sime”, Pablote āñka

¹ Ritaja Tuṕarāte mare jājibaabeyua yibaajĭkareka, marā imabeyua. ¿Aṕó stolmarĭka ñime bai je'e? ¿I'suṕakajaoka maipamaki Jesúre ĩaeka mirāmarĭka ñime bai je'e? I'suṕakajaoka aṕea, “Pablote wārōmaka ā'mitiritirā Jesúre may'riū'murape”, ¿mija āñbeyu bai? ² “Aṕó stolmarĭka Pablote ime”, aṕerāte āñko'omakaja mijareka ṕuri i'suṕaka

* 9:1 Pablo está afirmando que él es apóstol. Algunos en Corinto, por alegar que Pablo no era un apóstol, no prestaron atención a sus instrucciones y enseñanzas.

ɸupajoarika imabeyua je'e. Yiwārōrapaka ā'mitiritirā Jesúre mija yi'rapaka simamaka, “Cristo ɸūatarimaki kime Pablo”, āñurā mija ɸuri.

3-4 ɸo'imajare yire kērājaimaka ā'mitiritirā ikupaka nare yiyi'yu: Apóstolrāka yija imakaka mija ɸupajoabe. Mijare wārōrimaja yija imamaka, yijare mija ji'aika, okoa yijare mija sīaika e'etoririmaja yija ima mija ōñu. 5-6 Mia, apóstolrāka, Pedro, Jesús be'erō'ōkarā narōmiaɸitiyika Jesúre yi'yurāte turirijayu ɸoto nare jeyobaarūkirā. Supa imarī ritaja nare mija jeyobaaika upakajaoka mija baarūkirā yija ime. Apóstolrāka imarī, mijare yija wārōko'omakaja ɸijare ruku mija jeyobaaberijīñu bai je'e? I'supaka simako'omakaja, Bernabēka ba'irabetirā yija yapaika yija tōɸorijayu. 7 Mija ōɸe. Wapa tōɸoirā nime surararāka. I'supakajaoka, iyaka ōteiki sarikayu ɸoto ɸkāaerāmarīa sakiōteyu bai je'e? Aɸea mia: Oveja ĩarīrīrimaji sūɸeokoa kibikerijayu ɸoto ɸsukuberijīki bai je'e mijareka? 8-9 I'supakamarīa sime, maba'irabeikaɸi āriwa'ri sawapa matōɸoyu. Yija takajamarīa imarā i'supaka āñurā. Tuɸarārika bojariroka o'oeke ɸññurāoka i'supakaja sabojayu. Tuɸarā ikupaka Moisés imaekakite kio'orūjeka: “Trigo yapea wa'ibikirāwēkoa rī'kati'baaruirāka ‘Sakaka kūɸajī kiba'arū’, āriwa'ri kiōmea mija ɸi'ɸea'si”, āriwa'ri sabojayu Tuɸarā oka ɸññurā. “Wa'ibikirāwēko takaja jia kimarū”, āriwa'rimarīa i'supaka Tuɸarāte bojaeka. 10 ɸo'imajaro'si ɸariji ɸupajoawa'ri i'supaka Tuɸarāte bojaeka. Ā'mitirikōrī je'e: Rioa ba'iraberimaja, supabatirā trigo yapea ka'rerimajaoka “Sakaka kūɸajī yitōɸoye'e yiro'sioka”, āriɸupajoawa'ri sanaba'irabeyu. 11 Supa imarī Tuɸarārika mijare wārōū'muraparā imarī, “Mare najeyobaarū”, mijareka yija āriɸupajoaika, ɸjiamarīa sime bai je'e? 12 Aɸerā Jesucristorika wārōrimajare “Mare wārōrimaja nimarū”, āriwa'ri “Nare majeyobaaerā”, āriɸupajoairā mija ime. I'supaka mija ɸupajoaika simamaka, “Mamarītaka mare wārōū'muraparā nime Pablorāka. Supa simamaka nare majeyobaatiyaye'e”, aɸerāte tērīwa'ribaji yijareka mija āriɸupajoatiyarūkirā yija ime. I'supaka simamaka “Yijare mija jeyobaabe”, mijare yija ārījīka, jia simakoɸeyu.

I'supaka simako'omakaja, mijare yija jēñeberape. “Niñerū tōɸoerā Pablorākare Jesúrika bojariroka wārōyu”, ɸo'imajare āriɸupajoarikareka yija wārōika na'mitiriɸeaberijāāeka. Supa imarī rīkimakaja yija yapaika imako'omakaja sarakajepāāwa'ri mijare yija jēñeberape. 13 Tuɸarāte jiyiɸupaka ōrīriwi'iarā wa'iro'sia ɸo'imajare kiro'si tarijau. Sajāātirā kiro'si najoejirijayuakakaja torā ba'iraberimajare ba'arijayua jia ōñurā mija ime. Bikijarāja “Yire najoejirākakaka

naba'arãñu”, Tuparãte ãrõtika. ¹⁴ I'supakaja sime Jesúrika bojariroka wãrõrimajaro'si. Maipamaki Jesúre ãrõka “Nawãrõeka wapa kopakaja nare jeyobaarũkirã nime naka wãrũekarã.” ¹⁵ “Tuparã pũatairãre majeyobaaye'e”, ãrõka simako'omakaja ãrãkurioka mijare yijẽñeberape. Yiwãrõriwapa mijare jẽñebeyuka imarĩ, kësia yijĩrĩkõpejĩka marã imabeyua yiro'si. Ikuþaka mijaro'si yo'oika “Yire mija ãjibe”, ãrõwa'rimarĩa sayo'oyu. “Wapamarĩaja Jesúrika bojariroka yibojataparĩjayu”, ãrõwa'ri jĩjimaka ñime.

¹⁶ I'supaka þupajoaiki imaripotojo Jesúrika bojariroka þo'imajare wãrõiki imarĩ, “Jitaki ñime”, ñarĩþupajoabeyu. Kirika yibojatapaerã Jesucristore pũatariki imarĩ, yire kijã'meka upakaja baarijarirũkika ñime. Po'imajare kirika yiwãrõberirikareka yire kijã'meka upaka baabeyuka ñimajĩñu. ¹⁷ Ñoñu upakaja þupajoatirã yiwãrõrikareka þuri, “Sawapa yire nijirũ”, ñarĩjããeka. I'supakamarĩa sime. Cristore yire jã'meka upakaja baaiki imarĩ, aþerãte yiwãrõrijayu. Suþa imarĩ yire najeyobaamaka, suþabatirã najeyobaaberikõpemakaoka nare yiwãrõrijarirãñu. ¹⁸ Ikuþaka sime yiro'si: Sawapa tõporikõpakaja, “Kire ã'mitiripẽairãre Tuparãte tããrũ”, ãþaraka yiwãrõyu. Suþa imarĩ mijare yiwãrõika wapa yiwapajẽñejĩka simako'omakaja mijare yiwapajẽñeberape. I'supaka baaiki imarĩ, jĩjimaka ñime.

¹⁹ Suþa imarĩ yire nawapaãjibeyua simamaka marãkãã baatirã þo'imajare yire jã'mewãrũbeyu. I'supaka simako'omakaja jia þupaiki imarĩ, “Rĩkimabaji þo'imaja Jesucristore na'mitiripẽarijarirũ”, ãrõwa'ri i'supaka yibaayu. ²⁰ Mija ãabe: Judiotatarãka ñima þoto, nima upakaja ñimarijayu. I'supaka ñimamaka “Jesúrika bojariroka nare yibojarãka þoto yire ã'mitiripe'yorimarĩaja, sanayi'rirũ”, ãrõwa'ri i'supaka ñimarijayu. I'supakajaoka Moisés imaekakite jã'meka yi'yurãka ñima þoto nuþakaja ñimarijayu. I'siakaka yi'riberirũkika imaripotojo Jesúre na'mitiripẽarika yapaþa'ri, i'supaka yibaayu. ²¹ Judiotatamarĩrã imarĩ Moisére jã'meka õrĩbeyurãte Jesúrika bojariroka yibojarijayu. Naka ñima nuþakaja baaripotojo, Tuparãte ãmaka ba'ia baabekaja, Jesucristore yapaika upakaja yibaarijayu “Jia Jesucristore nayi'rirũ”, ãrõwa'ri. ²² Jia Tuparãrika õrõwapa'uberiwa'ri “Iroka takapi imawa'ri jia kika maimajĩñu je'e”, ãñurãka ñima þoto, nuþakaja ñimarijayu. Ritaja najãjibaaikakaka niaika wãjitãji baabeyuka yi'i. Jia naka ñimamaka, yiwãrõika ã'mitiritirã “Jiibaji Jesucristore na'mitiripẽarũ”, ãrõwa'ri i'supaka naka ñimarijayu. Po'imaja aþetatarãka ñima þoto nuþakaja ñimarijayu. I'supaka yibaarijayu “Kire ã'mitiripẽairãte Jesúre tããrãñu”, ãrõwa'ri yiwãrõika ã'mitiritirã ãrãrimarãre kire yi'yaokaro'si.

23 “Kire ā'mitiripēairāte Jesúre tããrãñu”, ãñuakaka ðo'imajare ã'mitiripataokaro'si i'siakaka yiba'irabeyu. “Napitiyika yijare jia Tuparāte baarũ”, ãrĩwa'ri i'supaka yibaarijayu.

24 “Tuparā ðo'irā jía yija tōporãñu”, ãrĩwa'ri kiyapaika upakaja baabaraka mija imarijape. Ā'mitirikōrĩ je'e. Rĩrĩrika ðo'imajare koyu ðoto, rĩkimarāja nime rĩrĩrimaja. Nakaki ĩ'rĩkaja imaki tērĩrũkika. Iki imaki jājia rĩrĩtirā aþerāte ruþubajirā eyaiki imarĩ, sawapa tōþoiki. Mamarĩ eyaũ'muiki upaka jia okajājiapi Tuparāte yapaika upakaja baabaraka mija imabe.

25 Narĩrĩrā baaika ruþu “Aþerāte yitēriye'e”, ãrĩwa'ri ĩ'rãrĩmi upakaja narĩrĩkoririjayu. Rĩrĩkōparaka ka'wisitaka najũyau sawapa tōþoerã. Supa imarĩ rĩþaraka tēñukate þũñuakaka kĩkeka bu'ya nijiyu kiruþuko'arã tuaokaro'si. Þũñuakaka imarĩ, ñoaka imarũkimarĩa sime. I'supakamarĩa sime maro'si þuri. Sawapa imajiparũkia mo'abaraka maimarijayu.

26 “Ikupaka yibaarika Tuparāte yapayu”, ãrĩþupajoawãrũtirã Tuparãrika yiba'irabeyu. ĩ'rĩka waþuju rĩrĩkōþeiki upakamarĩa yibaayu. Aþea ĩakōrĩ je'e. ĩ'rĩkaka yitutebu'ajika ðoto, waþuju kotorō'ōrãja tuteberijiki yi'i. “Ikupaka Tuparāte yapayu”, ãrĩwãrũtirã kirika yiba'irabeyu. 27 I'supaka ñimarijayu nare yiwãrōeka be'erō'ō i'yoa yipo'ia yibaakoreka. Supa imarĩ “Jia Tuparãrika yiba'iraberũ”, ãrĩwa'ri ka'wisijũariþotojo yirakajepããrijayu. Jia kirika yiba'irabeika wapa kipō'irã yitōþoye'e ãrĩwa'ri.

10

Bikija judĩotatarāte baaeka majaroka õñurã imarĩ, nuþakamarĩa maimaye'e Tuparāte yi'riwa'ri

1 Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Bikija judĩotatarã ñekiarã imaekarã majaroka mija ye'kariria'si. Nimaupatiji oko ũmakakarokapi* Tuparāte nare ruþutawa'rika. Supabatirã Egĩptoka'iakarãre ru'paraka Okojũaka wãmeika riapakiaka ũ'þuapi natērĩwaata'yaokaro'si nare kijeyobaaeka. 2 I'supaka Riapakiaka Okojũaka wãmeika tērĩwaata'riwa'ri, oko ũmakakarokapi turitapawa'ri Moiséte bojaeka ã'mitiripēairã najarika. Cristore yi'riwa'ri ruþuko'a majũjerũjeika upakaja naro'si simaeka. 3 Supabatirã ĩmiþi Tuparāte ña'atarijarika maná nimarakamakiji naba'arijarika. 4 I'sia be'erō'ō okoa nare jitomaka, āta watoþekapi Tuparāte okoa jururũjeka sanukuokaro'si. Sukutirã, natãrĩka. Āta watoþekapi okoa juruika takajamarĩa nare tããeka. Kire jērãko'abeyurã nimako'omakaja na'yu upakaja Cristore nare ĩarĩrĩka imarĩ,

* **10:1** En el desierto Dios guió a los Israelitas durante el día mediante una columna de nube. Véase Éxodo 13.21, 14.19-22

ikiji i'supaka naro'si baaĵikaki. Īākōrī je'e: I'sia āta upaka Cristore imaeka. ⁵ Tuparā ĩrĳikaja kibaawārūikapi ba'arika, okoa nare kĳjika simako'omakaja rĳikimarāja Tuparāte yapaeka upaka nabaaberika. Ba'iaja nabaarĳarika simamaka, ĳĳimaka Tuparāte naka imaberika. Supa imarĳi kire nayi'riberika pi'ĳwa'ri po'imajamatorā nareyarĳarika.

⁶ "I'supaka yija űekiarāre jūaeka", ārĳwārūripoĳo nabaaeaka upaka baabekaja maimaye'e. ⁷ Supa imarĳi waĳuju imaja jērāka ĩrĳrimarā yija űekiarāte jĳiĳupayeeaka upaka mĳja baa'si. Ritaja nimarĳarika mirākakaka Tuparā majaropūñurā ikupaka sabojayu: "Waĳuju imaja jĳiĳupayeebaraka, ukurūkia ukuwejabĳparaka, ba'abaraka nimaeka. Supabatiĳā ba'iaja baawā'imaparaka nabayatāāeka", ārĳwa'ri sabojayu. ⁸ I'supaka baawa'ri ĳmirĳja rōmĳjāpitiyika ba'iaja baawā'imaparaka nimaeka. Saĳi ārĳwa'ri 23,000 rakamarā ĩrĳrĳmĳji nareyapataeka. I'supaka najūaeka oñurā imarĳi nabaaeaka upaka baabekaja maimaye'e. ⁹ Ika ruĳubajĳrā, ba'iaja nabaarĳarika simako'omakaja "Maiĳamakite ba'iaja mare baabesarāñu", ārĳwa'ri ĩrĳrimarā yija űekiarāre baeaka upaka mabaaberĳye'e. I'supaka ba'iaja nabaaeaka ĳawa'ri āñaka naĳō'irā kiĳūataeka saĳi ĩrĳrimarāre ĳññakaro'si. ¹⁰ Ikupaka sime aĳea ĳākōrĳi je'e: Niĳamaki kimaerā Tuparāte wā'maekakire nakērājaika ĩrĳrimarā. "Moisere kiwā'maberiri imakoĳerape Tuparā", ārĳwa'ri ba'iaja nabaarĳpareaja ĩrĳika āngel Tuparāte pūataeka nare kirĳataokaro'si. I'supaka najūaeka simamaka nabaaeaka upaka baabekaja mĳja imabe.

¹¹ Ritaja yija űekiarāro'si simaeka upakaja o'oeka sime Tuparā oka pūñurā. Weĳetĳia eyaerā baawa'ri i'supakajaoka maro'si sime ika majaroka. I'supaka najūaeka oĳtĳirā, nabaaeaka upaka ba'iaja mabaakoreka kirĳpūñurā o'oeka sime. ¹² Supa imarĳi "Tuparāte yi'rĳrikakaka ĳia oĳtĳirā imarĳi, ba'iaja mabaabeyu", ārĳriĳpoĳo ba'iaja baarika marakajeĳñu. ¹³ Supa imarĳi "Ba'iaja baarika yĳjare jitoika upaka jūabeyurā je'e aĳerā", mĳja ārĳpupajoaika, ritamarĳa sime. I'supakajaoka sime aĳerāro'sioka. Miĳare kērĳka upakaja jeyobaarūkika kime Tuparā. Supa imarĳi "Ba'iaja baarika yĳjare jitoika", ārĳpupajoarĳpoĳo, mĳja pupaka miĳare āñu upaka baabekaja mĳja imawārūĳjayu. Ba'iaja baarika miĳare ĳitokoĳerāka poĳo kirika Tuparāte miĳare ja'atarāñu. I'supaka kibaamaka samĳja rakajeĳāārāñu.

¹⁴ Supa imarĳi ikupaka miĳare űañu yĳjeyomarā. Ba'iaja waĳuju imaja jērāka po'imajare jĳiĳupaka oñna ĳaĳēabekaja mĳja imabe. ¹⁵ ĳia oĳrĳpupakĳrā imarĳi, "Rita Pablote mare boĳayu", ārĳpupajoawārūirā mĳja ime. ¹⁶ Piĳia Jesure ba'aekakaka pupajoabaraka maba'arāka poĳo, "Yĳriwea sime

iyaokoa”, āparaka maro'si kija'ataeka simamaka iyaokoa maḽibaukurijayu. Suḽa imarī sukuerā baaeka, “Jia mibaayu Jesūs. Ba'iaja yija baaika wapañjirā yijaro'si mireyaeka”, āñaokaro'si marēñrijayu. I'suḽaka mabaaika simamaka “Kirirā maime”, marīrijayu. Suḽabatirā “Yiḽo'ia sime ḽan”, āñwa'ri maro'si sakija'ataeka simamaka, saḽibaba'aerā baaeka, “Yaḽua tetaekarā Jesúre maro'si reyañjikatarā maime”, mañu. ¹⁷ Jesúrirā maima simamaka ñ'rātokakaja ḽan maḽibaba'arijayu. I'suḽaka mabaaika simamaka, rikimarā imariḽotojo Tuḽarāka ñ'rīka ta'iarāja imarā maime.

¹⁸ Israel ka'iakarāre baarijayua ḽupaḽoaiḽōñi je'e. Wa'iro'si ri'ia Tuḽarāte najoeñjirijayuakakaja kũḽañi naba'arijayu. I'suḽaka ba'airā imarī ñ'rīka uḽakaja Tuḽarāte jiyiḽupaḽeeyairā nime. ¹⁹ I'suḽaka simako'omakaja “Wapuju imaja jērāka ḽo'imajare baaeka simamaka, wa'iro'si ri'itakaja sanijirijayua, imatiyabeyua sime”, āñwa'ri i'suḽaka mijare ñañu. ²⁰ Ikupaḽa simatiyayu mijare yibojaika: Tuḽarāte ñrībeyurā wapuju imajaro'si ri'ia naḽāñika ḽoto Satanárika ima jiyiḽupaḽeewa'ri suḽa nabaayu. Suḽa imarī i'suḽaka baairāka jeyoaparaka mija ba'aika ḽoto Tuḽarāte jiyiḽupaḽeeyerikoḽakaja, Satanárika ima jiyiḽupaḽa mija ññu. Suḽa imarī i'suḽaka mija baaika yiyapabeyu. ²¹ Maipamaki Cristore reyaekakaka ḽupaḽoawa'ri iyaokoa ḽibaukubaraka, ḽan ḽibaba'abaraka imarijayurā maime kirirā imarī. I'suḽaka imarā imarī, wapuju imaja jiyiḽupaḽeeriwi'irā ba'arika naḽāñikakaka ba'abekaja, ukubekajaoka mija imabe Satanárika imañitiyika mija jeyoarikoreka.

²² “Yirirā imariḽotojo ba'irāka najeyoarijayu”, āñwa'ri Maipamakire boebarirũjebekaja maimaye'e. Kire tērwa'ribaji baawārũbeyurā imarī ba'iaja mijare kibaarũkiareka tārĩwārũbesarññurā mija ime.

Aḽerāoka jia nimaokaro'si maro'si wāñitāji takaja ḽupaḽoabekaja maimaye'e

²³ Mia je'e, ikupaḽa imaja yi'yurā mija ime: “Tuḽarāreka marā imabeyua yijaro'si yija yapaika uḽakaja baarika”, āñwa'ri mija bojayu. I'suḽaka maḽupaḽa mare aññua simako'omakaja ritaja mabaariyapaika mare jeyobaabeyua sime. I'suḽakajaoka Tuḽarāte yapaika baairā majayaokaro'si ritaja mabaariyapaika mabaajika ḽoto mare jeyobaabeyua sime. ²⁴ Suḽa imarī jia maimarũkitakaja ḽupaḽoabekaja aḽerāte jia imaokaro'si nare jeyobaarikaoka maḽupaḽoaye'e.

²⁵⁻²⁶ Mia, ika ka'iareka ima ritaja Tuḽarāte ḽo'ijiaeka sima imarī dika jariwa'ririmarñaja kirika oyiaya sime. Saḽi āñwa'ri ritaja maba'aika jia oyiaya ima. I'suḽaka simamaka wa'iro'si ri'ia aḽea ritaja nawapañjirō'ō “¿Wapuju imaja

jijipupayeeriwi'ikakamarĩ bai sime?", ārĩwa'ri jěrĩabekaja sawapaĩjiritã, mija yo'aba'abe.

²⁷ Jesúre yi'ribeyuka, "Yipõ'irã mija ba'arape", ārĩwa'ri, mijare kibojarãka, mija a'rirãka, kiruputaba'arãka upakaja kire yi'ribi'abekaja mija ba'abe. Supabatirã "¿No'okaka sime ika ri'ia?", aparaka jěrĩabekaja samija ba'abe. ²⁸ Supa simako'omakaja "Waþuju imaro'si napããika mirãka simamaka ba'iaja sime je'e aþeyari", ĩ'rĩkate mijare ārĩrãkareka, kire wayuñawa'ri, mija ba'a'si. I'supaka mija baamaka kiwayupĩ'ribesarãñu. ²⁹⁻³⁰ "Ritaja ba'arika oyiaja sime", mija añua simako'omakaja, " 'Samija ba'a'si', añukate ba'iaja þuparia'si", ārĩwa'ri i'supaka mijare ñañu.

Mija ã'mitipe. "Ritaja maba'aika marã imabeyua", añuka imarĩ, aþerãte ba'iaja baawa'rimarĩa sayiba'aika imarĩ, ¿dako baaerã ĩ'rãrimarã jajairiþareaja sayiba'aja'atajĩñu je'e? Supabatirã ba'aerã baaeka "Jia mibaayu Tuparã", ñarĩrijayua simamaka ba'iaja yireka jairijaririka imabeyua. ³¹ Ikuþaka simatiyayu mija ĩabe. Ritaja maba'aika rakakaja, maba'abeyu þotooka, mukurijayu rakakaja, i'supakajaoka ritaja mabaarijayu rakakaja, Tuparãte yapaika upaka oyiaja mabaarijariye'e þo'imajare jijipupaka kire õñaokaro'si. ³² Supa imarĩ "Jia Jesucristore nayi'rirũ", ārĩwa'ri judiõtatarã, judiõtatarãrãoka, aþerã Jesúre yi'yurãre ba'iaja mija baaruþutakoreka, jia mija þupajoabe. ³³ Yi'i þuri ikuþaka þupajoaiki: Ritaja yibaaika jĩjimakaþi þo'imajare ĩarika yiyapayu. Supa imarĩ ñimarũkia takaja yipupariþeyu. "Jesúre ã'mitiripẽawa'ri jia þo'imajare imarũ", ārĩwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã na'rirũkia imakopeikareka Tuparãte nare tããrika yiyapayu.

11

¹ Jesúre wã'maekaki imarĩ kire ã'mitiripẽawa'ri kimaeka upakaja yibaayu yiro'si. Supa imarĩ yibaaika upakaja mija baabe mijaro'sioka.

"Marěrĩrijayu þoto ikuþaka rõmijãte baajĩka jia sime", añua

² Mija ã'mitipe yijeyomarã. Mijare yiwãrõrapaka upakaja baarijayurã mija ime. Supa imarĩ samija ye'kariribeyua simamaka jĩjimaka ñime. ³ Aþea ikuþaka ima mija õrĩrika yiyapayu. ĩmirĩja ruþuko'amaki kime Jesús. I'supakajaoka rõmijãro'si nime natĩmiarã. I'supakajaoka Jesús ruþuko'amaki kime Tuparã. ⁴ Narěrĩriwi'iarã Tuparãte najaika þoto, kirika kiro'si bojaĩjibaraka sayapãiaþi narupuko'arã ja'aþeabekaja ĩmirĩjare jairijayu. ĩrĩka þuri kirupuko'a kija'aþearikareka "Yirupuko'amakimarĩka kime Cristo", añu upaka kire jijipupayeebeyuka upaka kibaayu. ⁵ Rõmijã þuri, Tuparãte

jaibaraka, kirika bojariroka kiro'si bojañjibarakaoka, narupuko'arã sayapãiaپی ja'apeaeka imarũkirã nime. Rõmo korupuko'arã ja'apeabeyuko پuri kotĩmite jiyipupaka õribeyuko upaka kobaayu. Korupua wi'epatekako upaka i'yoa imako. ⁶ I'supaka simamaka korupuko'arã ja'apearika yapabeyuko پuri, sarekaja korupua kowi'epataparũ. Sapĩ arĩwa'ri “Jiamarĩa yiro'si sime”, añũko imarĩ, korupuko'arã koja'apearũ. ⁷ I'supaka simako'omakaja narẽriwi'iarã Tuparãte najairãka پoto ãmirĩja پuri narupuko'arã ja'apearũkimarĩã imarã Tuparãte kirika upakaja kipo'ijiaeka maimamaka. I'supaka mare kibaaeka simamaka “Ritaja jia baaiki Tuparã”, mañũ. I'supakajaoka ãmirĩjika rũmu imarĩ, korupuko'arã ja'apeaiko koime “Kore imaruputarimaji kotĩmite ime”, mañaokaro'si. ⁸ Ikuپaka sime: ãmirĩjire Tuparãte پو'ijiaeka پoto rõmo yatawi'iũ'apimarĩa kire kipo'ijiaeka. Rõmore پuri ãmirĩji yatawi'iũ'a e'etatrã kipo'ijiaeka. ⁹ Supa imarĩ, ãmirĩjite jeyomarĩa imamaka, ãawa'ri rõmore Tuparãte پو'ijiaeka. Rõmore, jeyomarĩa imamaka, ãawa'rimarĩa. ¹⁰ Supa imarĩ “Yijare imaruputarimaja imarĩ, yija rupuko'amarã nime yija jeyomarã”, arĩwa'ri narupuko'arã ja'apeatirã, narẽriwi'iarã najaiکا پoto jia sime rõmijãro'si. Supabatirã i'supaka nabaamaka ãawa'ri “Jia sime”, ángelrãkare aññaokaro'si, narupuko'arã rõmijãre ja'apearũ. ¹¹ I'supaka simako'omakaja, maipamaki Jesucristore yi'yurã imarĩ, rõmijã naro'siji, ãmirĩja naro'sijioka imaberijãrã. ãrãtiji پوپariwa'ri jeyoaparaka imarũkirã maima. ¹² ã'mitirikõrĩ. ãmirĩji yatawi'iũ'api rõmore Tuparãte پو'ijiaeka. I'supaka simako'omakaja rõmijãپی پو'ijiyurã maima. ãparãwã'taja Tuparãte پو'ijiaekarã oyiaja maima.

¹³ Jia پوپajoaeka mija imabe. Rẽriwi'iarã sayapãia rupuko'arã ja'apeabekaja Tuparãte kojaijĩka zyaje jia simajĩñũ je'e mijareka? Jẽno'o jiamarĩa simajĩñũ. ¹⁴ Supabatirãoka, “Rupua jĩ'ibeyurã watopekarã ãrĩka ãmirĩjite rupua jĩ'ijĩka i'yoa simajĩñũ kiro'si”, arĩپوپajoapatairã maima. ¹⁵ Rõmore پuri rupua ñoaka kojĩĩmaka jiyuriko kore maiyu. Supa imarĩ rupua ñoaka jĩ'ĩwa'ri korupuko'arã ja'apeaiko koime. ¹⁶ Ika mijare yibojaika ã'mitiriyapaberowa'ri “I'supakamarĩa sime”, ãrãrimarãre arĩrãkareka ikuپaka nare ñarĩrãñũ: Yija upaka apea wejeareka Jesũre ã'mitiripẽabaraka imarã “Nare yija bojarijayua yi'riwa'ri ãrãtiji oyiaja simaupakaja sabaarijayurã nime”, arĩwa'ri yibojayu.

“Jesũre پiyia ba'aeka upaka ba'abaraka ba'iaja mija baabu'arijaju”, Pablote nare arĩka

17 Mae ate ika mijaro'si yo'oyu: Tuparāte jiyipupayeeokaro'si rērītirā jia imarikopakaja ba'iaja mija baabu'arijayua simamaka “Jia oyiaja baairā mija ime”, mijareka ñarībeyu. 18 “Narērīrijayu poto ĩrātiji pupajoaberiwa'ri ba'iaja naro'si simarijayu”, nañua mija majaroka ña'mitiyu. “Rita sime je'e apeyari”, ñarīpupajoayu. 19 Jia ĩrātiji imabu'aberiwa'ri mija pibikopejika marā imabeyua je'e. Mija rakakaja mija ārīpupajoairoka ōrīwārūtirā, “Īrā nime wājia pupajoatirā Tuparāte yapaika upakaja baairā”, marīwārūyu. 20 Jesúre piyia ba'aeka upaka rērītirā mija ba'aika poto mija wājitāji takaja pupajoairā imarī, Maipamakire jiyipupayeebeyurā upaka mija baayu. 21 Īaikōrī je'e. Ba'arika mija ba'aika poto wayuoka baairāte pibabekaja mija ba'ayu “Yijarikaja sime”, ārīwa'ri. I'supaka mija baamaka, ba'arimarīa imarāre kēsirabarijayu. Aperā puri jia rīkimaka ba'atirā, jījimakapi ukuwejabiririjayurā. 22 ¿Jia sime bai je'e? Mijaro'siji ba'arika mija yapaye'e mija wi'iarā a'ritirā mija ba'abe. Aperā jia ba'atōpobeyurāte ĩaika wājitāji mija ba'aika ba'iaja i'yoa nare mija jūarūjeyu. Supabatirā Jesúre ā'mitiripēairā nimako'omakaja nare ĩaripe'yoirā upaka mija baayu. I'supaka mija baaika ōrīwa'ri, “Jia baairā mija ime”, ¿mijare ñarīrāñu bai je'e? Jēno'o, jiamarīa sime.

*Ikupaka sime piyia Jesúre ba'aekakaka
(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)*

23 Maipamakire yire wārōekakaka, kopakaja mijare yiwārōtirape. I'supaka simako'omakaja mijare sayibojaerā baayu ate. Maipamaki Jesúre nañi'aerā Judare bojajāēka ñami, pan Jesúre e'erikaeka. 24 Se'erikatirā, “Jia mibaayu Tuparā”, kērīka. Sañakatarutirā ikupaka kika wārūrimajare kērīka: “Āja'a, mija ba'abe. Ika sime yipō'ia. Mijaro'si yireyarāñu. Yireyarāka be'erō'ō mijaro'si yibaaeka mirāka mija pupajoabe. Yire pupajoarija'ataberiwa'ri ikupakaja rērībaraka samija ba'arijape”, kika wārūrimajare kērīka. 25 Naba'aeka be'erō'ō i'supakajaoka iyaokoko'a Jesúre e'erikaeka. Torājīrā ikupaka nare kērīka: “Āja'a, mija ukube. Mijaro'si riwejurubaraka yireyarāñu. Kiriweapi ārīwa'ri ikupaka jia pō'imajare yibaarāñu”, Tuparāte ārīka upakaja simarijarirāñu mae. Yireyarāka be'erō'ō mijaro'si yibaaeka mirāka pupajoabaraka yire ye'karipekaja ikupaka rērītirā samija ukurijape”, nare kērīka. 26 Pan maba'arāka, iyaokoa mukurāka kopakaja maro'si Jesúre reyaeka. Maipamakire etarākarō'ōjīrā jērāika, ikupaka baawa'ri maro'si Jesúre reyaekakaka pō'imajare mija baabeayu.

Ikuṗaka baatirā ṗiyia Maiṗamakire ba'aekakaka maba'aye'e

²⁷ Ikuṗaka simatiyayu: Jesúre ã'mitiripẽairãte wayuĩabeyuka imariṗotojo Maiṗamakire ṗiyia ba'aeka uṗaka kibaaĩka, jiamariã baaiki kime. I'suṗaka baaiki ṗuri maro'sitaka Maiṗamakire riwejurubaraka reyaeka õrĩwãrũberiwari, ba'iaja kibaayu. ²⁸ I'suṗaka simamaka Maiṗamakire ṗiyia ba'aekakaka ba'aerã baaeka, ukuerã baaekaoka jia maṗuṗajoaye'e. "Cristorirãre wayuĩabekaja ba'itakaja nare yibaayu", maṗuṗakapi marĩjikareka, ba'iaja nare mabaarijayua maja'atajĩũ. ²⁹ Jesúrirãre wayuĩabeyurã imariṗotojo ṗan waṗuju maba'amaka, iyaokoa mukumakaoka ba'iaja Tuṗarãte mare jũarũjerãũ. ³⁰ I'suṗaka simamaka waṗuju saba'aekarã rĩkimarãja mija rũetaayu. I'suṗaka imawa'ri ĩrãrimarãre reyarijayu. ³¹ Maba'aerã baarãka ruṗu maimakaka ṗuṗajoatirã aṗerãte mawayuĩabeyua maja'ataye'e. I'suṗaka mabaamaka sawaṗa Tuṗarãte mare waṗajẽñebesarãũ. ³² Maiṗamakite ba'iaja mare jũarũjeyu ate ba'iaja mabaape'akoreka. I'suṗaka baawa'ri kire yi'ribeyurãte ba'iaja baarũkirĩmi seyarãka ṗoto naka ba'iaja mare kijũarũjebesarãũ.

³³ Yijeyomarã, Jesúre ṗiyia ba'aekakaka ba'aerã baaeka mija rẽrĩrãka, ĩrĩka jariwa'ririmariãja ĩrãtiji jajumarĩaja mija ba'abe. ³⁴ Mija wi'iaṗi jia ña'ṗirika ba'atirã rẽrĩriwi'iarã mija a'pe kësia torã mijare baakoreka. Rẽrĩriwi'iarã mija ba'aika ṗuri jia mija ña'ṗiokaro'simarĩaja ima. I'suṗaka ĩrãtiji jia jajumarĩa mija ba'arãkareka ba'iaja Tuṗarãte mijare baabesarãũ. Mija ṗõ'irã eyatirã aṗeakaka mijare yibojarãũ.

12

Jia kirika maba'irabewãrũerã Espĩritu Santore mare ja'ataika

¹ Mae aṗea ṗaṗerapi yire mija jẽrĩaṗũataeka mijare yibojaerã baayu. Jia ṗuṗajoabaraka Cristorika maba'irabewãrũerã Espĩritu Santore mare ja'ataekakaka mija õrĩrika yiyapayu yijeyomarã.

² Jesúre mija yi'rirã baaeka ruṗubajirã, Satanãrika ṗakiroka yi'rira'aekarã imarĩ, waṗuju imaja jẽrãka jiyeka maka jaibeyua mija jiyiṗuṗayeeka. ³ Suṗa imarĩ ikuṗaka mijare yibojaũ'muyu: "Ba'iaja Jesúre jũarũ", ãrĩbeyuka kime Espĩritu Santore kireka ña'rĩjãikamaki. Suṗabatirã Espĩritu Santore jeyobaaikapĩ takaja "Maiṗamakitaki kime Jesús", ĩrĩkate ãrĩwãrũrijayu.

⁴ Cristorika ĩrĩka uṗakaja maba'irabewãrũokaro'si kirika Espĩritu Santore mare ja'atayu. Rakakaja

mabaarũkia mare kija'ataika simako'omakaja Espiritu Santo ĩ'rĩkaja imaki mare saja'atarimaji. ⁵ Tuṕarāte yaṕaika uṕakaja Maiṕamakirika maba'irabeyu. Rakakaja kirika maba'irabeika simako'omakaja Maiṕamaki ĩ'rĩkaro'siji maba'iraberijayu. ⁶ Kirika Tuṕarāte mare ja'atayu, Jesúre yi'yurāte jia majeyobaaokaro'si. Marakakaja aṕeba'ikaka kija'ataika imako'omakaja, Tuṕarā ĩ'rĩkaja i'suṕaka baaiki. ⁷⁻⁸ Ikuṕaka Espiritu Santore rakakaja mare ja'ataeka majeyobaabu'awārũokaro'si: ĩ'rārimarāre “Jia ṕuṕajoatirā bojawārũirā nimarũ”, āriwa'ri norĩwārũokaro'si Espiritu Santore nare ja'atayu. Aṕerā ṕuri Tuṕarāte kirika jia nare ōriwaṕu'atarũjeyu, “Ṕo'imajare sanabojawārũrũ”, āriwa'ri. ⁹ Aṕerā imarā “Yija jēñeika uṕakaja Tuṕarāte yi'ririṕarirāñu”, āñurā. Jiñurāte natāawārũerā kirika Espiritu Santore ja'ataekarā nime aṕerā. ¹⁰ Espiritu Santo kirikaṕi aṕerāte jeyobaaiki maikoribeyua nabaabeawārũerā. Aṕerā “Nare yibojaika ā'mitiritirā yiro'si bojawaṕu'atarimaja nimarũ”, āriwa'ri kirika Espiritu Santore nare ja'atayu. Aṕerā imarā, “Īĩ kime Espiritu Santore jā'meikaṕi jaiki. Īĩ ṕuri Satanárika ima kire jā'memaka i'suṕaka jaiki”, narĩwārũokaro'si Espiritu Santore nare jeyobaayu. Na'mitiribeyua aṕerā oka imakoṕeikaja najaiwārũerā Espiritu Santore jeyobaayu aṕerāte. I'suṕakajaoka na'mitiribeyua simako'omakaja aṕerāte jaika uṕakaja nabojarikatawārũerā kijeyobaayu aṕerāte. ¹¹ ĩ'rĩkaja kime Espiritu Santo kirikaṕi mabaariṕayu rakakaja mare ja'ataiki. Kiyapaika uṕaka oyiaja mabaawārũerā i'suṕaka mare kijeyobaayu.

Īrātijimarĩrā imariṕotojo ĩ'rĩka uṕakaja imarā maima āñurō'ō

¹² Maṕo'iarā ritaja imariṕotojo ĩ'rā ṕo'iji sime. Ā'mitirikōrĩ je'e. Pitaka, ñakoa, ā'mua, ũ'ṕua ritaja ima maṕo'iarā. I'suṕakajaoka maima Jesucristore ā'mitiriṕeairā. Rĩkimarāja imariṕotojo Cristore oyiaja ā'mitiriṕeairā imarĩ, jeyobaabu'abarakā ĩ'rĩka uṕaka oyiaja imarā maima. ¹³ Ritaja tatarā maima. Judiotatarā, judiotatamarĩrāoka, suṕabatirā aṕerāte ba'irabeĩjirā imarĩ, nayapaika uṕaka baawārũbeyurā, aṕerā imarā nabaariyapaika uṕaka baawārũrijayurā. I'suṕaka maimako'omakaja ruṕuko'a majũjerũjeka ṕoto ĩ'rĩka ta'iarāja Espiritu Santore mare imarũjeka. Jesucristore ā'mitiriṕeātirā Espiritu Santore ña'rĩjāikarā oyiaja majarika.

¹⁴ ĩ'rā ṕo'iji maṕo'ia imariṕotojo ritaja sime sareka. ¹⁵ Ũ'ṕua jaika imarikareka, “Pitaka uṕakamarĩa ñima simamaka, ṕo'iarekamarĩa ñime”, ārikoṕeko'omakaja ṕo'iarekaja ima sime. ¹⁶ I'suṕakajaoka ā'mua jaika simarikareka, “Ñakomarĩa ñima simamaka, ṕo'iarekamarĩa ñime”, āriṕotojo

po'iarekajaoka ima sime. ¹⁷ Ñakotaoyo maþo'ia imarikareka, dakoapi ma'mitiriberijãæka. Ñ'mutakaja simarikarekaoka dakoapi mawĩ'iberijãæka. ¹⁸ Ikuþaka sime. Maþo'ia imarũkia kiyapaeka upakaja Tuþarãte mare po'ijiaeka. I'supakajaoka sime Jesucristore yi'yurãro'si. "Rĩkimarãja imariþotojo ĩ'rãtata upaka nimarãñu", Tuþarãte ãrĩtika sime. ¹⁹ ĩ'rãba'ikakaja* maþo'ia imarikareka po'imarĩa simajãæka. ²⁰ Ikuþaka simatiyayu: Maþo'iareka ritaja mareka simako'omakaja ĩ'rãpo'iji sime maþo'ia. I'supakajaoka maima Jesũre ã'mitiripẽairã. Rĩkimarãja imariþotojo ĩ'rĩka upaka oyiaja þupajoawa'ri jeyobaabu'airã maima.

²¹ Ñakoa jaika imarikareka "Yire jeyobaabeyua sime þitaka", sãrĩberijãæka. I'supakajaoka ruþuko'a jaika imarikareka "Yire jeyobaabeyua sime ũ'þua", sãrĩberijãæka. ²² Ikuþaka sime: Maþo'iakaka ima "Dako wapa marĩa sime yiro'si", mañurõ'õ simakoþeko'omakaja imatiyaika sime. ²³ Maþo'iareka ima "Jiyurimarĩa sime", ãrĩþupajoawa'ri jibaji aþerãte sayoiokaro'si jia samairĩrĩrijayu. I'supakajaoka aþea maþo'iareka ima ritaja po'imajare ñakoreka jariroaka jããtirã oyiaja maima. ²⁴ I'supaka simako'omakaja ĩ'rãrikõ'rĩmato ima maþo'iareka sãrĩrĩrimarĩaja jariroaka rã'rĩta'apatabeyurõ'õ. Kiyapaeka upakaja maþo'ia Tuþarãte mare po'ijiaeka. I'supaka kibaæka simamaka maþo'iareka ima "Imatiyabeyua sime yiro'si", mañua simakoþeko'omakaja jibaji mairĩñurõ'õ sime. ²⁵ Maþo'iareka ritaja mareka simako'omakaja ĩ'rãtiji oyiaja sajeyobaabu'ayu. I'supakajaoka maima maro'si. Rĩkimarãja maima simako'omakaja ĩ'rĩka upakaja þupairã imarĩ, majeyobaabu'arijayu. ²⁶ ĩ'rãkõ'rĩmato maþo'ia mare yi'arãka þoto mare yi'abeyurõ'õ þariji sayi'apatayu. Suþabatirã ĩ'rãkõ'rĩmato maþo'ia jiyurika po'imajare ñaikapi ritaja jĩjimaka maima. I'supakajaoka maima Jesũre ã'mitiripẽairã maro'si. Maka imakite ba'iaja þuparirãka, maimaupatiji kika ba'iaja maþupariþatarãñu. Suþabatirãoka maka imakite jĩjimaka imarãka, maimaupatiji kika jĩjimaka maimaþatarãñu.

²⁷ Ikuþaka simatiyayu: Jesũrika ba'irabebarakaja jeyobaabu'arijayurã imarĩ, ĩ'rĩka ta'iarãja Jesũs po'iuþakaja imarã maima. I'supaka simamaka ĩ'rĩka upakaja imatiyairã oyiaja maimarijayu. Maka imaki ĩ'rĩkate maro'si õ'totoirãka maimaupatiji Jesũrika ba'irabeirãro'si jiamarĩa simarãñu. ²⁸ I'supaka Jesũs po'iuþaka ĩ'rĩka ta'iarãja maimamaka, ĩ'rĩka jariwa'ririmarĩa kirika ba'iraberika Tuþarãte mare ja'atayu majeyobaabu'aokaro'si. Mamarĩtaka ĩ'rãrimarãre

* 12:19 Por ejemplo, si el cuerpo fuera compuesto solamente de ojos, o de orejas.

Tuṣarāte wā'maeka aṓstolrāka nimaokaro'si. I'suṓpaka kibaaeka narokabajirā ĩ'rārimarāre naṓuṓarō'ōṓi nare kēñua kiro'si bojaĭjirimaja nare kimarūjeyu. Narokajĭte aṓerā kirika bojariroka wārōrimaja, suṓabatirāoka aṓerā Tuṓarā ĩ'rĭkaja kibaawārūika maikoribeyua bearūkirāro'si nare kimarūjeyu. I'suṓpakajaoka aṓerimarā jĭñurāte tāārimaja nare kimarūjeyu. Aṓerā imarā aṓerāte jeyobaarūkirā, suṓabatirā Tuṓarāte yi'yurā jia natiyiaja ba'iraberuṓutarimaja nimaerā aṓerimarāre kijeyobaarijayu. I'suṓpakajaoka aṓetomaja oka na'mitiribeyua imakoṓeikaja najaiwārūerā kijeyobaayu. ²⁹ ĩ'rāba'ikaka takaja kiro'si maba'iraberāmarĭa Tuṓarāte ritaja ima mare ja'atayu. Ā'mitirikōrĭ je'e: ĩ'rĭka ta'iarāja Jesucristorika bojataṓarimaja oyiaja marĭrā maime. I'suṓpakajaoka ĩ'rĭka ta'iarāja Tuṓarāte mare ōrĭrūjeika kiro'si bojaĭjirimaja oyiaja marĭrā maime. Suṓabatirā ĩ'rĭka ta'iarāja kirika bojariroka wārōrimaja oyiajamarĭa maime. I'suṓpakajaoka ĩ'rĭka ta'iarāja Tuṓarā uṓaka maikoribeyua baabearūkirāmarĭrā maime. ³⁰ ĩ'rĭka ta'iarāja jĭrĭrimajare tāārimaja oyiaja marĭrā, suṓabatirā ĩ'rĭka ta'iarāja majaiwārūbeyua oka imakoṓeika jaiwārūrimaja oyiaja marĭrā maime. Najaika ā'mitiritirā, "Ikupaka ārĭrika nañu", ārĭwārūrimaja oyiaja marĭrā maime. ³¹ "Jia jeyobaabu'aokaro'si Espĭritu Santore mare jeyobaaikapĭ imatiyaika yibaariyaṓayu", ārĭwa'ri Tuṓarāte mija jēñebe. I'suṓpaka mija baarākareka jia simarāñu.

I'suṓpaka mija ārĭrūkia simako'omakaja tērĭwa'ribaji imaroka mijare yiwārōerā baayu mae.

13

Aṓerāte mawayuñajĭka, ika sime imatiyaika

¹ Ritaja aṓetomaja oka jairā imariṓotojo, suṓabatirā āngelrākare jaika ṓarĭji jaiwārūirā imariṓotojo, aṓerāte wayuñabeyurā maimajĭka, "Dakoa waṓamarĭaja najaiyu", ṓo'imajare mareka ārĭjĭñu. ² Tuṓarāro'si bojaĭjirimaja maimaokaro'si ritaja mare kiōrĭrūjerikareka, aṓerāte mawayuñaberijĭka, dakoapĭ ārĭwa'ri imatiyairā maimaberijāāeka. I'suṓpaka imarā imarĭ karerō'ōṓi ritaja imarūkiakaka mare kibojarikareka, suṓabatirā ritaja Tuṓarāte mare ja'ataika morĭrikarekaoka, dako waṓamarĭa simajāāeka. Suṓabatirāoka jia Tuṓarāte yi'riwa'ri "Ika ṓusia miwiarĭkabe Tuṓarā", maṓakā'ā kire mañu uṓakaja kiyi'rĭjĭka simako'omakaja aṓerāte mawayuñaberijĭka, dakowaṓamarĭa simajĭñu. ³ Wayuoka baairāte jeyobaawa'ri marikaika ritaja ĭjirĭṓotojo, aṓerāte mawayuñaberijĭka, dakoa sawaṓa Tuṓarā ṓō'irā matōṓoberijĭñu. Tuṓarārika bojariroka wārōrika

maja'atabepakã'ã “Tuþarã majamarãre yire joeriataparũ”, marĩjika simako'omakaja aþerãte mawayuãberijika, dakoa sawapa jia matõþoberijĩñu.

⁴ Mija ãabe. Ikuþaka sime wayuãabu'arikakaka: Po'imajare ba'iaja mare baako'omakaja, sarakajepããekaja maimaye'e. Sarakajepããirã imarĩ, nare boebaririka imabeyua. Supabaturã “Aþerã yijare jibaji imarã”, ãrĩwa'ri nare ã'mijĩabekaja maimaye'e, ritaja imarã rokarã maimaokaro'si.

⁵ Po'imajare i'yoþi'rikoreka niaika wãjitãji ba'iaja nare mabaabeabesarãñu. Supabaturã maro'si wãjitãji takaja jia þupajoabekaja jia þo'imajare imarikakaka þupajoarika sime. I'supakajaoka ba'ijikaja mare napakã'ã nare boebaririmarĩa sime.

Aþea i'supakajaoka aþikate mare ba'iaja baako'omakaja ñoaka saþi boebaka imapañarimarĩa sime. ⁶ Po'imajare ba'iaja baatika ãtirã, “Ba'iaja baairã nime”, ãþaraka jĩjimaka imarimarĩa sime. I'supaka imabekaja Tuþarãte yapaika upakaja baairã imarãte ãtirã jĩjimaka maimarãñu.

⁷ Wayuãariþupakirã imarĩ, aþerãte ba'iaja mare baako'omakaja nareka majai beyu. Jia nare þupajoawa'ri “Õrĩþũarũkirã nimamirĩrkawa'rirãñu je'e ruþu”, marĩþupajoayu. Ba'iaja rakajepããbaraka aþerãte wayuãarija'atarika imabeyua.

⁸ Wãtaka þo'imajare õrĩrika ja'atarũkimarĩa sime. Tuþarãte mare ãñua kiro'si mabojaĩjika þuri tiyirãka. I'supakajaoka simarãñu þo'imaja oka majai beyua Tuþarãte mare jairũjeika, supabaturã morĩrã Tuþarãte mare ja'ataeka. ⁹ Ikuþaka sime: Maekaka õrĩþũarika Tuþarãte mare ja'ataika simako'omakaja ritaja õrĩþatabeyurã maima. I'supakajaoka mare kiõrĩrũjeika kiro'si mabojaĩjirũkia morĩþatabeyuaoka.

¹⁰ I'supaka maima simako'omakaja kiþõ'irã maeyarãka þoto þuri jia õrĩwãrũtiyairã Tuþarãte mare jarirũjerãñu. Suþa imarĩ i'sirĩmi seyarãka þoto maekaka morĩkoþeika wapamarĩa jarirãka.

¹¹ Mija ãabe: Me'rĩ ñimaeka þoto, ritaja jia yijaiwãrũberika ruþu. Supabaturã, yiþupaka, supabaturã õrĩwãpu'atarikakakaoka, i'supakaja simaeka ruþu yiro'si. Þakiariwa'ri yime'rãrĩ ñimaeka upakamarĩa ñimarijayu mae.

¹² I'supakajaoka maekaka maro'si simañuju ruþu, ritaja Tuþarãrika morĩwãrũbeyua simamaka. Ũþeria majakapi mapema mayaakoþeika upakaja maima Tuþarãrikakaka jia morĩbesarãka. I'supaka simako'omakaja ñamaji Tuþarã þõ'irã eyatirã, kire mairãñu. I'sia þoto mare kiõrĩþataika upakajaoka kire morĩwãrũþatarãñu maro'sioka.

¹³ I'supaka simamaka maekarakaba'ikaka ima maekaka mabaarijarirũkia. Ìakõrĩje'e: Jia Tuþarãte ã'mitiripëarijaparaka maimarijariye'e. Supabaturã “Kiþõ'irã maeyarãka þoto

mare kēñu upakaja jia mare kibaarāñu”, āriḥupajoabaraka imarijarirūkia sime. I'supakajaoka ḥo'imajare jia wayuābaraka maimarijariye'e. Maekarakaba'ikaka mabaarijarirūkia imako'omakaja wayuābu'arikakaka sime tērīwa'ribaji imatiyaika.

14

Tuḥarāte mare jeyobaamaka ikupaka mabaabu'aye'e

¹ Suḥa imarī ḥo'imajare jia mawayuārijarariye'e. I'supakajaoka “Ḥo'imajare miro'si yija bojaījiwārūerā yijare miōrīrūjeika yijare mija'atabe”, āparaka Tuḥarāte mija jēñebe. ² Ikupaka sime: Rērītirā nimarō'ōrā oka kiōrībeyuapi jaikite ḥo'imajare ā'mitiriwārūbeyua. Kipupaka simamaka Tuḥarā īrīkateje saḥi kijaiyu. ³ Aḥika ḥuri Tuḥarāte kire bojarūjeika ḥo'imajare bojaiiki. Kire ā'mitiritirā, jībaji Tuḥarāte nayi'rirāñu. I'supakajaoka jia okajājia imatirā Tuḥarāte yaḥaika upaka nabaaokaro'si, suḥabatirā jīḥuparā nimaerā i'supaka kibojayu. ⁴ Oka kiōrībeyuapi Tuḥarāte jaiki, i'supaka kibaaika kiro'si takaja jia sime. Tuḥarārika na'mitiyuapi aḥerāte bojaikite ḥuri sā'mitiritirā jia ḥo'imajare sōrīwapu'atarijayu. I'supaka kibaaika simamaka jia Jesūre yi'yurāte kiwārōrijayu.

⁵ Īrīka jariwa'ririmarīa aḥetatarā oka mija ōrībeyua imakoḥeika mija jaiwārūrikareka, jia simajāāeka yiro'si. I'supaka jia simako'omakaja aḥerā oka kiōrībeyua kijaika tērīwa'ribaji imatiyaika sime Tuḥarāro'si bojaījirika. Aḥerā oka kijaika ḥo'imajare ā'mitiriwārūbeyua īrīka bojarikatarimajite imajīka ḥuri jia sime. ⁶ Mija ā'mitiḥe yijeyomarā. Mija ḥō'irā eyatirā mija ā'mitiribeyua yijaijīka, dako waḥamarīa mijaro'si simajīñu. Tuḥarāte yire ōrīrūjeika mijare yibojajīka ḥuri jia mijaro'si simajīñu. I'supakajaoka sime Tuḥarārika mija ā'mitiyurokaḥi yiwārōika.

⁷ Ā'mitirikōrī je'e. Īrīkate ma'saka jia ḥuḥuwārūbeyua ā'mitiritirā, “I'siroka kīḥuḥuyu”, ārīwārūbeyurā maime. I'supakajaoka arḥa wameikaḥi bayaoka jia kibirewārūbepakā'ā, “I'siakaka kibireyu”, marīwārūberijīñu. ⁸ Aḥea ima. Surararākare akarimajire tromḥeta wāmeika jia kīḥuḥuwārūberijīka, namajamarāka jīrīrā imatikaja nimawārūberijīñu. ⁹ I'supaka sime, aḥetatarā oka mija ōrībeyua mija jaikoḥeika ā'mitiriwārūberīwa'ri, “I'supaka ārīrika nañu”, aḥerāte ārīwārūberijīñu. I'supaka simamaka, waḥuju ko'torō'ōrāja jairā upakaja mija baajīñu. ¹⁰ Rita sime, ika ritatojo wejeareka ritajatata ḥo'imaja rakakaja noka najaiyu. I'supaka simako'omakaja Īrātataja imarā imarī najaiika ā'mitiribu'awārūirā. ¹¹ I'supaka simako'omakaja

majeyomarākaki ña'mitiribeyuapi yika kijaijika ĩ'rātiji yija ā'mitiribu'abepakā'ā, “Apetomaji upaka kime”, ñarĩrāñu. I'supakajaoka yireka kipupajoarāñu kiro'sioka. ¹² I'supaka mijaro'si simakoreka, Espiritu Santore ja'atarijayua yapaĩrā imarĩ, “Jesúre yi'yurāte yija jeyobaarūkia yijare mija'atarika yija yapayu”, kire mija ārĩrijape.

¹³ I'supaka simamaka aperiāte jeyobaarika pupajoairā imarĩ, “Espiritu Santo yire jeyobaaikapĩ aperiā oka ñorĩbeyua yijaiko'omakaja aperiāte jia sayibojarikataokaro'si mirikakaka yire mija'atabe”, āparaka Tuparāte mija jēñerijape. ¹⁴ Ikuṣaka sime: Tuparāte jiyipupayeebaraka aperiā oka ñorĩbeyua yipupakarā yire ña'rĩjāikapĩ upakaja kire jairipotojo, “I'supaka yijaiyu”, ñarĩwārūbeyu. ¹⁵ I'supaka simamaka ikuṣaka mabaaye'e: Aperikuri aperiā oka morĩbeyua mapupakarā mare ña'rĩjāikapĩ upakaja Tuparāte majairijariye'e, i'supakajaoka mabayakoyaye'e. Aperikuri puri morĩwapu'ataikapĩ kika majairijariye'e, i'supakajaoka kiro'si mabayakoyarijarirāñu. ¹⁶ Ika mijare yibojaika upakaja mija baabe. I'supaka mija baaberijĩkareka, sã'mitiriberiwa'ri “Jia mibaayu Tuparā”, mijare ā'mitiririmajare ārĩwārūberijĩñu. ¹⁷ Kire jiyipupayeebaraka, “Jia mibaayu Tuparā”, jia mañua simako'omakaja, majaika ā'mitiriberiwa'ri jībaji kire nayi'riwārūbeyu. ¹⁸ Mijare tēriwa'ribaji ñorĩbeyua oka imakoṣeika jaiwārūiki ñime. I'supaka imaki imarĩ, “Jia mibaayu Tuparā”, saṣi kire ñañu. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja Jesúre yi'yurāka rēritirā diez mil rakaroka na'mitiribeyuapi nare yijaijika dakowapamarĩaja simajĩñu. Na'mitiriwārūikapĩ puri ĩ'rāpitarakarokatakaja nare yibojako'omakaja sanōriwārūjika jībaji sime yiro'si.

²⁰ Me'rāka jia ōriṣūabeyukajirā upaka mija pupajoa'si yijeyomarā. I'supaka simako'omakaja me'rārĩjaka ba'iaja baakoribeyurā upaka Tuparāte yapaika pupajoabaraka pakayurā upaka jia mija imabe. ²¹ Mija ĩabe, ikuṣaka Tuparā majaropũñurā sabojayu: “Judiotatarā pō'irā apetomajare yipūtatarāñu apea okapĩ nare najaiokaro'si yire ā'mitiribeyurā nimamaka. I'supaka nare yibaako'omakaja, yire nayi'ribesarāñu ruṣu”, ārĩwa'ri sabojayu Tuparā oka pũñurā. ²² Suṣa imarĩ i'supaka Tuparāte mare jairũjeka “Wēkomaka yijare baarāki Tuparā”, kire ā'mitiriripe'yoirāte ārĩwārūokaro'si. Maro'si puri kirika Tuparāte mare ōriũjeika mabojamaka “Maka kime”, marĩwārũyu. ²³ Ikuṣaka sime: Mija rēñurō'ōrā aperiā oka mija ōriṣūbeyua ĩ'rĩka upakaja jaibaraka mija imajika ṣoto, Jesúre yi'ribeyurāte mija pō'irā eyajĩñu. I'supaka mija jairijayu ṣoto ĩakoribeyurā imarĩ, “Wejabisimajataka ĩ'rāre ime”, mijareka narĩrāñu. ²⁴⁻²⁵ I'supaka baabekaja Tuparāro'si

bojaĩjibaraka mija imarõ'õrã ĩ'rĩka Jesúre yi'ribeyuka kãkatorã, Tuparãte mijare õrĩrũjeikarõ'õjĩrãja mija bojarãka jia sakiõrĩwãrũpatarãñu. Supa imarĩ, "Ba'iaja baatiyaiki ñime. Ya'erõ'õrã yipupajoakopeika Tuparãte õña", kẽrĩrãñu. Supabatirã Tuparãte jiyipupayeewa'ri ñukurupatirã, "¡Mijaka Tuparãte ime mirãkiyu!", kẽrĩrãñu.

Jesúre yi'yurãka rẽritirã, ikupaka Tuparãte majiyipupayeeye'e

²⁶ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Ikuþaka mija baarijape mija rẽrĩrijarirãka þoto: ĩrãrimarã imarã bayakoyariyapairã. Aþerã imarã wãrõrika yapairã. Supabatirã Tuparãte nare õrĩrũjeika bojariyapairã nime aþerã. Aþerimarã imarã norĩbeyua simako'omakaja apea okaþi jairika yapairã. Supabatirãoka imarã sabojarikatariyapairã. Ritaja mija baarijayuapei Jesúre yi'yurãte jibaji kire nayi'yaokaro'si nare mija jeyobaarijarijika jia sime. ²⁷ Aþerã oka mija õrĩbeyua mija jairiyapeye'e, ĩþarã, maekarakamaki rõ'õjĩrãja samija jaibe. ĩrĩka mamarĩ, aþika kirokajĩrã mija jairijape. Ma'mitiribeyurokaþi jaikite jairãka be'erõ'õ aþika sabojarikatarãñuka, aþerãte sã'mitiyaokaro'si. ²⁸ Bojarikatarimajire imabesarãkareka, mija rẽñurõ'õrã aþerokaþi jaibekaja mija imabe. ĩrãrimarãja aþerõ'õrã Tuparãka i'supaka mija jairijape. ²⁹ I'supakajaoka, Tuparãte mijare õrĩrũjeika mija bojariyaparãka, ĩþarã, maekarakamaki rõ'õjĩrã mija jaibe. ĩrĩkaja mamarĩ aþika kirokajĩrã mija jairijape. I'supaka mija jaimaka aþerã Jesúre yi'yurã jia sã'mitirirãñurã, "Rita, Espiritu Santore kire õrĩrũjeikaþi kijaiyu", narĩwãrũrãñu. ³⁰ ĩrĩkate jaika þoto aþika sã'mitirirupakite kijairũkia Tuparãte kire õrĩrũjejĩkareka, mamarĩji jaiũ'muikite okata'rĩjĩñu aþikate jaiũ'muokaro'si jia sime. ³¹ ĩrĩkaja mamarĩ kirokajĩrã aþika Tuparãro'si bojaĩjirimajare jaimaka ĩ'rĩka jariwa'rĩrimarĩaja mija jaiwãrũrijarirãñu. I'supaka mija baarãka, jibaji Tuparãrika õrĩwa'ri okajãja þupaparaka jia mija imarãñu. ³² Tuparãro'si bojaĩjirimaji þuri, sakibojarũkirõ'õjite ta'awãrũiki kiþupayariji. Aþerãte jairãka þoto okamarĩaja kime ruþu. ³³ Rukubaka baarika yapabeyuka kime Tuparã. Supa imarĩ ritaja jiyipupaka õrĩbu'abaraka mija rẽrĩrijarirãka jia simarãñu.

I'supaka oyiaja aþerã Jesúre yi'yurãte baarijayua sime narẽrĩrijayurõ'õ rakakaja. ³⁴ Rẽritirã mija imarãka þoto, jairĩ wiriwa'ribekaja ĩmirĩjate jaikatakaja ã'mitirirũkirã nime rõmijã. Kotĩmite ã'mitirirũkiko koime, i'supakaja Moiséte o'oeka simamaka. ³⁵ Kojẽrĩariyapajĩka, nawĩiarã þe'rieyatirã kotĩmite sakoþerĩarũ. Mia, narẽrĩwi'iarã ĩ'rãko rõmore jairãka, "¿Dako baaerã i'yopipekaja kojaiyu?", aþerãte ãrĩþupajoarãñu.

³⁶ ¿Marākā'ā mija p̄p̄ajoayu je'e? Mamarĩ Tuḡarārika bo-
jaũ'muekamarĩrā mija ime. I'suḡakajaoka mija tarāja kirika
bojariroka yi'rikamarĩrā mija ime. I'suḡaka simako'omakaja
¿aḡerā Jesúre yi'yurāte baarijayu uḡaka baarũkimarĩrā mija
ime bai je'e? Jēno'o i'suḡakamarĩa sime. ³⁷ “Tuḡarāte yi-
jare kiōrĩrũjeika bojaĩjirimaja yija ime”, āñurā imarā je'e torā.
I'suḡakajaoka “Kirikaḡi ba'irabeokaro'si Espĩritu Santore yi-
jare ja'atayu”, aḡerā āñurā mijakarā. “I'suḡaka kijeyobaairā
yija ime”, āñurā nimaye'e, “Maiḡamakire jā'meika uḡakaja
ḡablote maro'si o'oyu”, naro'sioka narĩrũ. ³⁸ “Maiḡamakire
jā'meka uḡakamarĩa ḡablote bojayu”, āñukate, “Kiḡuḡajoaika
uḡakaja kijaiyu”, Tuḡarāte kireka ārĩrāñũ.

³⁹ Mija ā'mitiḡe yijeyomarā. Ikuḡaka simatiyayu
maimarũkia: “Tuḡarāte yire āñua bojawārũiki ñimaerā
yire kijeyobaarika yiyḡayu”, āḡaraka kire mija jēñebe.
I'suḡaka simako'omakaja, aḡerā oka na'mitiribeyua jairāte
jājibaarũkimarĩa sime. ⁴⁰ Mija rērĩrijayu rakakaja, jia oyiaja
mija imabe rukubaka baabekaja.

15

*Jesúre reyariḡotojo, ōñia kijariḡe'rikakaka jiibaji ḡablote nare
bojajiika ate*

¹ Yijeyomarā, Jesúrikakaka mijare yiwārōraḡaka jia mija
ōrĩrika yiyḡayu. Ika majaroka bikija mija yi'riũ'mutika
sime. Sayi'rikarā imarĩ, jia Jesúre yi'ririjayurā mija imar-
ijayu. ² Mijare yiwārōraḡaka ā'mitiripēawa'ri Cristore mija
yi'ririja'atabesarākareka ba'iaja mija jũarũkia imakoḡeikareka
Tuḡarāte mijare wayuĩarāñũ. I'suḡaka mija baabesarākareka,
dakowḡamarĩa kire mija yi'rikoḡeika jarirāka.

³ Imatiyairoka mijare yiwārōraḡe Cristore mamarĩ
yire sawārōraḡaka uḡakaja. Ikuḡaka sime ĩakōrĩ je'e:
Ba'iaja mabaaike waḡa Cristore reyaekakaka mijare
yibojaraḡe. I'suḡaka Tuḡarā majaropũñurā bojatika
uḡakaja sajarika. ⁴ “Āta wi'iarā kire natako'omakaja,
maekarakarĩmi be'erō'ō Tuḡarāte ōñia kire jarirũjeka ate”,
ārĩwa'ri bikija sabojatika Tuḡarārika o'oeka pũñurā. ⁵ I'suḡaka
simamaka ōñia kijarika be'erō'ō ḡedrote kire ĩaeka. I'sia
be'erō'ō ĩ'p̄ou'ḡuarāe'earirakamaki kika wārũeka mirārā
ḡō'irā kiḡemakotowirika mae. ⁶ I'sia be'erō'ō 500 rakamaki
bo'ibajirā kire yi'yurā imaekarā ḡō'irā keyaeka. I'suḡaka
kibaaeka ĩaeka mirārā, rĩkimarāja ōñia imarā ruḡu. ĩ'rārimarā
ḡuri reyatikarā. ⁷ I'suḡaka simaeka be'erō'ō Santiago
ḡō'irāoka keyaeka. Sabe'erō'ō nimaupatiji kirika bojariroka
nabojatapaerā kijā'mekarā ḡō'irāoka keyaeka.

8 Nabe'erō'ōpi yireoka kipe makotowirape. Apera apostolrākare kiwā'maeka upakamarīa apostol yire kimarūjerape. 9 "Yire tērīwa'ribaji imatīyairā apera apostolrākare ime", narīpupajoayu. Mia, Jesure yi'yurate ba'iaja baaiki nīmaeka ruḡu. I'supaka nīmaako'omakaja apostol nīmaokaro'si Tuḡarāte yire wā'maeka. 10 Yire wayuīawa'ri, kirika ba'iraberimaji nīmaokaro'si Tuḡarāte yire jā'meka. Jiitaka yire kibaaeka simamaka kirika jia yiba'irabeyu. Sapi ārīwa'ri "Yirika bojataparimaji kimarū ārīwa'ri kire yipūatakopeka", yireka ārībeyuka Tuḡarā. Apera apostolrāka imarāte pemawa'ribaji Tuḡarārika ba'irabeiki nīmaeka jia Tuḡarāte yire jeyobaaeka takapiji. 11 Apostolrākare Tuḡarārika mijare wārōeka, supabatirā mijare yiwārōrapakaoka, marākā'ā imabeyua īrātiji ima simamaka. Sā'mitiritirā samija yi'rape.

Mareyarāka simako'omakaja ōñia Tuḡarāte mare jaripe'rirūjerāñu

12 Apostolrāka īrātiji oyiaja bojairā yija ime. "Kireyaeka simako'omakaja ōñia Cristore jarika ate", ārīwa'ri yija bojarījayu. Mijare sayija bojako'omakaja ḡdako baaerā "Ōñia jaripe'rirūkimarīrā maime mareyarāka be'erō'ō", īrārimarā tokarāre āñu je'e? 13 Īakōrī je'e: Reyariḡotojo ōñia jaripe'rirūkimarīrā maimaberirikareka karemarīa Cristore ōñia jaripe'riberijāāeka. 14 I'supaka simaberirikareka kirika bojariroka yija wārōika jiamarīa imajāāeka. Supabatirāoka dakoa wapamarīaja Cristore mija yi'rijāāeka. 15 Reyariḡotojo ōñia jaripe'ririka imaberirikareka Tuḡarāreka mijare pakirimaja yija imajāāeka, "Ōñia Cristore kijaripe'rirūjeka", āparaka. 16 I'supakajaoka reyarijayurate ōñia jaripe'ririka imaberirikareka, Cristooka ōñia jaripe'riberijāāekaki. 17 I'supaka Jesuro'si simaberirikareka wapuḡu kire mija yi'rijāāeka. I'supakamarīa simarikareka ba'iaja mabaikareka Tuḡarāte mare wayuīaberijāāeka. 18 I'supakajaoka ōñia Cristore jariberirikareka, kire yi'rikarā mirārā reyaekarā ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā na'rika. 19 I'supaka simarikareka, pakirika yi'rikopewa'ri, "Jesucristo upaka, Tuḡarāte ōñia mare jaripe'rirūjerāñu", ārīwa'ri ōñia maimatīyikuriji jia kire yi'ririkareka jiamarītaka simajāāeka. Ba'iaja jūariḡotojo kire yi'rija'atabeyurā imarī, wapuḡu kire yi'rikopeirā maimarikareka, ritaja ḡo'imaja pemawa'ribaji mare nawayuīājāāeka.

20 I'supakamarīa sime. Cristore reyaeka simako'omakaja Tuḡarāte ōñia kire jarirūjeka. Supa imarī iki imaki mamarī ōñia jaripe'riū'muekaki. I'supakajaoka kire yi'yurā upatiji

i'supaka oyiaja jarirãñurã. ²¹ Mamarĩ imaũ'muekakire ba'iaja baaekapĩ ãrĩwa'ri reyarika imaũ'mueka ðo'imajaro'si. I'supaka simako'omakaja Jesúre maro'si reyaãjiekapĩ ãrĩwa'ri õñia jaripe'rirũkia maro'si ðo'ijirika. ²² Adán imaekaki riparãmerã imarĩ, reyarũkirãro'si oyiaja maima. I'supaka simako'omakaja Cristore yi'riwa'ri kirirã majarika simamaka Tuþarãte mare õñia jarirũjerãñu. ²³ Supa imarĩ sõritikaja maimarijayu. Cristo imaki reyaripotojo wããrõ'õrãja mamarĩ õñia jaripe'riũ'muekaki. Ñamajĩ ketarãka ðoto kire yi'rika mirãrãte i'supakajaoka naro'si simarãñu. ²⁴⁻²⁵ Ritaja Tuþarãte ãripe'yomijipĩ jã'meirãte kitẽrĩrãka be'erõ'õ wejetiyia seyarãñu. I'supaka nare baatirã “Kopakaja yimajãmarãre yitẽrĩtiyu. Mae miyapaika upakaja ritaja mijã'mebe”, Kipaki Tuþarãte kẽrĩrãñu. I'supaka Cristore baarãñu “Nare mitẽrĩtiyarãñurĩmi rõ'õjĩrãja ritajare jã'merimaji mire ñimarũjerãñu”, Tuþarãte kire ãpakã'ã. ²⁶ I'supaka simarãka ðoto ðo'imajare reyaika þariji Cristore tiyetarãñu. Sapĩ ãrĩwa'ri ritaja majamarãika maimaoka tiyipatarãka. ²⁷ Mia je'e, ikupaka sabojayu Tuþarãrika o'oeka þũñurã: “Ritaja ãpamaki imarũkikaro'si Tuþarãte kire þũataeka”, ãrĩwa'ri sabojayu. I'supaka simako'omakaja Tuþarãte þuri jã'mebeyuka kime Cristo, “Ritajate yiro'si mijã'mebe”, kire kẽrika simamaka. ²⁸ Supa imarĩ ritaja kimajamarãre Cristore tẽrĩrãka be'erõ'õþi nimaupatireje jã'merimaji kijarirãñu. Supabatirã “Mae ñipamaki mime”, Tuþarãte kẽrĩrãñu. I'supaka kire kẽpakã'ã ritaja dika jariwa'ririmarã ãpamaki Tuþarãte jarirãñu.

²⁹ “Reyaripototaka õñia jaripe'ririka imabeyua”, aþerãte ãrĩkopeikakaka mijare yibojaerã baayu mae. I'supaka ãripupajoaripotojo ¿dako baaerã aþerãteje reyaekarãro'si rupuko'a najũjerũjeyu ãrãrimarã je'e? Reyaekarã õñia jaripe'ririka imaberirikareka þuri, wapuþu dakowapamarãja rupuko'a naro'si najũjeñjikopejããeka. ³⁰ Yijaro'si þuri, Tuþarãrika yija wãrõika ðoto werika sime, rĩkimarãja yijare jããrika ri'kairãte imamaka. ¿Marãkã'ã ãrĩwa'ri werika yijaro'si simako'omakaja sayija wãrõrija'atabeyu ruþu bai je'e? ³¹ Rita mijare ñañu yijeyomarã. ãrãrĩmi jariwa'ririmarãja yire jããrika nari'kayu. I'supaka yiro'si simako'omakaja mijare yiwãrõikapĩ jia Jesucristore mija yi'yua simamaka jĩjimaka ñimarijayaoka rita ima. ³² Éfesowejarã yiwãrõrapaka ðoto, yaiwẽkoa boebaitaka ima upaka imawa'ri yire jããrika ri'kakoperaparã yire yi'ririyaþaberaparã. I'supaka yire nabaamaka “Reyaripotojo õñia majaripe'rirũkia imabeyua”, ãñuka ñimarikareka dako baaerã ba'iaja jũariþotojo nare wãrõka'wisijũaberijããekaki yi'i. Reyaripotojo õñia majaripe'rirũkia imaberirikareka

ɸuri “Ñoaka òñia imarũkimarĩrã maime. Supa imarĩ òñia maimatiyikuriji mayapaika upakaja ukubaraka, ba'abaraka maimaerã”, ãparaka Jesũre yi'ribeyurãte baaika upakaja baairã maimajããeka maro'si.

33 I'supaka simamaka wapuɸu boɸapakirimajare mija ã'mitiripãa'si. Ikuɸaka sime: Ba'iaja baairãka mija jeyoarirãka, jia baarijayurã imaripotojo nuɸaka ba'iaja baairã mija jarirãñu mijaro'sioka. 34 Jia wãjirokapi mija puɸajoape'awa'ri ba'iaja baarika mija ja'atabe. Mija pò'irã ì'rãrimarã Tuparãte òribeyurã imarã je'e. Mija i'yoɸi'yaokaro'si i'supaka mijare ñañu.

Ikuɸaka simarãñu maɸo'ia òñia majariɸe'rirãka be'erò'ò

35 “Reyaripotojo òñia reyaekarãte jariɸe'rirãñu”, ñañu simako'omakaja, ikuɸaka ì'rãrimarãre jërĩajĩñu je'e: “¿Marãkã'ã simamaka reyaeka imaripotojo naɸo'ia òñia jariɸe'ritiyarãka ruku? I'supakajaoka ¿marãkã'ã òirã nimarãñu ruku koɸakaja rabaekarã imaripotojo?”, nañu. 36 I'supaka yire jërĩairã jia puɸajoabeyurã imarã. Ikuɸaka sime ãkòrĩ je'e: Òterikiyapea moteika sajetakaja rabaika. I'supaka simako'omakaja satòsirò'òrã imapi saɸu'yu. Sajea rababerijikareka, marãkã'ã baatirã saɸu'riberijĩñu. 37 ãkòrĩ je'e: Trigo wãmeika òterikia, sayapeapi motemaka saɸu'yu, samoteika upakamarĩa. 38 Samoterãka be'erò'ò pu'ritirã Tuparãte yaɸatika upakaja sajayu. Supa imarĩ òterikiba'i ima upakaja saɸu'ririjayu saro'si. 39 Supabatirã i'supakajaoka sime ika. ã'mitirikòrĩ je'e: Wa'ia, wa'iro'sia, wĩ'ñaka, ɸo'imajaoka ì'rĩka ta'iarã oyiajamarĩa ɸo'ikirã maime. 40 I'supakajaoka mabo'ikakurirã imarũkiaro'siji Tuparãte torã ɸo'ijiaeka. Supabatirã ò'òrã imarũkirãteoka kibaaeka. Ì'rãtijitakamarĩa imaripotojo ì'ɸaba'iwã'taja jiyurika sime. 41 Aiyate yaaika upakamarĩa kiyaaboayu ñamikaki aiya. I'supakajaoka sime tã'ɸia saro'si. Tã'ɸirãka natiyiaja rakaka oyiaja ya'tairã nime.

42 I'supakajaoka maimarãñu maro'si. Reyaekakite mayayerãka be'erò'ò kiɸo'ia rabarãka. I'supaka simako'omakaja Tuparãte òñia kire jarirũjerãka be'erò'ò ɸuri, imajiparũkikaja imarĩ, apekurioka reyarũkimarĩka kimarãñu. 43 Reyaekakite mayayeika, jiamarĩa ima kiɸo'ia mayayeyu. I'supaka simako'omakaja òñia kijariɸe'rirãrò'òjĩrã ɸuri jia jiyurika, rikitubaka kiɸo'ia jarirãka. 44 “Jia ika ka'iareka nimarũ”, ãrĩwa'ri Tuparãte mare ɸo'ijiaeka. I'supaka simako'omakaja mareyarãka be'erò'ò òñia mare kijarirũjerãka ɸoto jibaji kika imarũkirã maime. Ò'òrã òñia maime maɸo'iapi. I'supaka simamaka Tuparã pò'irã

eyatirãoka aþeupakakaka þo'iaþi maimarãñu, torã jia imarũkia.

⁴⁵ Ikuþaka sabojayu Tuþarã majaroþũñurã: “Mamarĩtaka Adán wãmeiki þo'imajire Tuþarãte þo'ijiaeka. Suþabatirã õñika kire kimarũjeka”, ãrĩwa'ri sabojayu. Cristo þuri, Adán upakamarĩa imaki, mareyarãka þoto Tuþarã þo'irã õñia mare imajiparũjerimaji kime. ⁴⁶ I'suþaka simako'omakaja õ'õrã maþo'ia ima saþiji õñia mabo'ikakurirã kika maimajiparũkimarĩa sime ruþu. Mareyarãka be'erõ'õ mare kija'atarãñu þo'i imarãka þuri mabo'ikakurirã kika maimajiparũkia. ⁴⁷ Mamarĩ imaũ'muekakite ka'iaþi Tuþarãte þo'ijiaeka. Saþi ãrĩwa'ri õ'õrã imarũkikaro'siji kimaeka. Kibe'erõ'õ Cristo þuri mabo'ikakurikaki imaki. ⁴⁸⁻⁴⁹ Ika ka'iareka imarã maimamaka, Adán þo'ia imaeka upakaja sime maþo'ia. Īmirã Tuþarã þo'irã õñia majarirãka þoto þuri, Jesuþo'ia upakaja maþo'ia imarãka. I'suþaka maro'si simamaka, kiupaka maimarijariye'e mae.

⁵⁰ Ikuþaka mijare yibojaerã baayu yijeyomarã: Maekaka ima maþo'ia wejejë'rãkaja imarũkimarĩa imarĩ, Tuþarãte ritaja jã'merõ'õrã imabesarãka. ⁵¹ Mija ã'mitipe. Þo'imajare õrĩberika mijare yibojaerã baayu. Cristore þe'rietaerã baarãka ruþu ritaja reyapataekarãmarĩa maimarãñu. I'suþaka simako'omakaja ĩ'rĩka upakaja Tuþarãte maþo'ia o'apatarãñu. ⁵² Ikuþarõ'õþiji maþĩ'rũtaika upaka maþo'ia Tuþarãte o'arãñu. Tromþeta wãmeika okaarirãka þoto, “Wejetiyia seyayu mirãkiyu”, marĩwãrũrãñu. Sokaarirãka þoto reyakoþekarãre mamaka naþo'iaþi õñia jariþe'rirãñu. I'sirĩmi õñia imarãñurãteoka naþo'ia Tuþarãte o'arãñu. ⁵³ Maekaka maþo'ia ima rabarũkia ima simamaka kika õñia maimajiparũkiþi Tuþarãte mare so'arãñu. I'suþaka kibaarãñurã imarĩ aþekurioka reyarũkimarĩa maimarãñu. ⁵⁴⁻⁵⁵ I'suþaka Tuþarãte mare baarãñu kimajaroþũñurã sabojaeka upakaja simamaka. Mia je'e: “Maþo'ia mare o'awa'ri þo'imajare reyaika Tuþarãte tiyetamaka, reyarika imabesarãka. Suþa simamaka ‘Yija reyarãñu’, ãrĩwa'ri kĩkirika imabesarãka maro'si”, sabojayu. ⁵⁶ Ba'iaja baawa'ri mareyarãñu. Tuþarãte jã'meika yi'ribeyurãte reyarika simamaka i'suþaka mare sariatayu. ⁵⁷ I'suþaka simako'omakaja maipamaki Jesucristoþi ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã ma'rirũkia imakoþekareka mare kitããmaka “Jiitaka mibaayu Tuþarã”, jĩjimakaþi kire marĩrijayu.

⁵⁸ I'suþaka simamaka þuþarukubekaja, jia Jesucristore yi'paraka mija imabe yijeyomarã. Suþabatirãoka “Waþuju Tuþarãro'si yija ba'irabekoþeyu”, ãrĩþuþajoabekaja, jiaþi kirika mija ba'iraberijape.

16

Aperāte jeyobaaokaro'si niñerū rēarika

¹ Aperā Jesúre yi'yurāte jeyobaabaraka niñerū mija rēarūkiakaka mijare yijaierā baayu mae. Jesúre yi'yurā Galacia ka'iakarāre yibojaraḡaka uḡakaja mija baajĩkareka jia sime mijaro'sioka. ² Ikuḡaka mija baabe: Domingo rakakaja mija tōḡorijayu uḡaka kūḡajiritirĩjaka mija jierijape. I'suḡaka mija baarijayua simamaka, yeyarāñurĩmi imatikaja simarāñu. ³ Mija ḡō'irā eyatirā, Jerusalénrā niñerū e'ewa'rirūkirāte “Īrā nime se'ewa'rirūkirā”, mija ārĩrāñu. Suḡa imarĩ “Jiirā ḡo'imaja nime. Nare mija e'etope”, ārĩwa'ri ḡapera nare yo'oĩjirāñu Jerusalénkarāre nabeaeyaerā. ⁴ “Naka ya'riye'e je'e”, ñarĩḡuḡajoarākareka, naka ya'rirāñu.

Corintowejearā a'ririka ḡablote ḡuḡajoaeka

⁵ Ō'ōḡi a'ritirā Macedonia wejearā yeyarāñu. Toḡi turitaḡabaraka mija wejea Corintorā yeyarāñu. ⁶ Ñoḡaḡānaka mija ḡō'irā ñimarāñu je'e aḡeyari. ḡu'ejē'rākarō'ōjĩrā torā ñimarāñu je'e aḡeyari. I'sia be'erō'ō aḡea wejea yiyapairō'ōrāja ya'yaokaro'si yire imabeyuakaka yire mija ĩjijyobaarākareka jia simarāñu yiro'si. ⁷ Jajuḡi mija ḡō'irā ĩawa'ririka yaḡabeyuka yi'i. I'suḡaka simamaka, karemarĩtaka Maĩḡamakire yaḡarāka ḡoto ñoaka mija ḡō'irā ñimarāñu je'e. ⁸⁻⁹ I'suḡaka simako'omakaja Éfeso wejearā yituirāñu ḡentecostés baya o'rirāñurō'ōjĩrā. Ō'ōrāja ñimariyapayu ruḡu rĩkimarāja yiwārōika ĩape'yoirāte imako'omakaja, rĩkimarājaoka Tuḡarārika yiwārōika jia sana'mitiririyaḡaika simamaka.

¹⁰ Timoteore mija ḡō'irā eyarāka ḡoto jia kire mija baabe mijare kĩkibekaja kimaokaro'si. I'suḡaka kire mija baabe yuḡakajaoka Maĩḡamakirika ba'irabeiki kimamaka. ¹¹ Ba'iaja kire baabekaja kire mija e'etope. Suḡabatirā jia kire mija jeyobaabe yĩḡō'irā ĩarĩ ketaokaro'si. “I'suḡaka kire mija baabe”, ñañua simamaka ketarika yita'ayu, aḡerā Jesúre yi'yurāḡipitiyika.

¹² “¿Marāḡate majeyomaki Apolore etarāñu ate?”, āḡaraka ḡaperaḡi yire mija jērĩaeka ñiarape. Suḡa imarĩ aḡerā Jesúre yi'yurāka mija ḡō'irā turirĩ keyaokaro'si kire yĩḡakatarikopeḡape. I'suḡaka yibaako'omakaja, “Torā ya'ririka Tuḡarāte yaḡayu maekaka”, kērĩḡuḡajoabeyu ruḡu. Suḡa imarĩ “Mae ya'rĩjĩkareka jia sime”, kērĩḡuḡajoarāñurĩmi mija ḡō'irā turirĩ ke'rirāñu je'e.

Piyia jia ḡablote nare bojatiyaeka

¹³ Jia ḡuḡajoatirā rakajetikarāja mija imabe. Suḡabatirā maĩḡamaki Jesucristore yi'ririya'atabekaja, okajājiḡi mija

puṗajoabe. ¹⁴ Rakakaja ritaja mija baarijayua aṗerāte wayuṗarikapitiyika oyiaja samija baarijape.

¹⁵ Estéfnas imaki, kika imarāṗitiyika Acaya ka'iakarā mamarītaka Tuṗarārika yibojaraṗaka yi'riū'muraparā. Suṗa imarī maekaka aṗerā Jesúre yi'yurāte jeyobaarimaja imarī, i'suṗakajaoka nabaarijayu naro'si. I'suṗaka simaraṗaka ōñurā mija ime. ¹⁶ I'suṗaka simamaka jiaṗi nare mija yi'ririjaririka yiyapayu. I'suṗakajaoka naka Tuṗarārika ba'iraberimajaka jia mija imarika yiyapayu.

¹⁷ Mija tā'omaja Estéfnas, Fortunato suṗabatirā Acaico-tatarāre etamaka jia j̄jimaka ñime. Mija puṗi yoeṗi imarā imarī, yire jeyobaawārūbeyurā. I'suṗaka simamaka mija puḍ'ikarā yipuḍ'irā etairā tarāja puṗi yire jeyobaairā. ¹⁸ Okajājia mija imaerā mijare najeyobaaika uṗakaja yipuḍ'irā etatirā okajājia ñimaerā yire najeyobaayu. I'suṗaka baairāte majiyipuṗayeejikareka jia sime.

“Jia nimarū pu'omaja”, Pablote añṗūaeka

¹⁹ Asia ka'iakarā Jesúre yi'yurā, “Jia nimarū”, mijare añṗūairā. Aquila, kirūmu Prisca, suṗabatirā nawi'iarā Maiṗamakire yi'riwa'ri rēñurāoka, “Jia nimarū”, mijare añṗūairā. ²⁰ Ō'ōkarā muṗaka Jesúre yi'yurāoka, “Jia nimarū”, mijare añṗūairā naro'si. Tuṗarāte yi'yurā imarī, jia j̄jimakaṗi mija jēñetoribu'abe.

²¹ Yi'i Pablu, ñoñu uṗakaja “Jia nimarū”, añṗwa'ri ikupa yipitakaṗi mijaro'si yo'opūayu.*

²² Torā maiṗamaki Jesucristore yapabeyurāte “Ba'iaja Tuṗarāte nare baarū”, añṗwa'ri i'suṗaka mijare ñañu. “No'ojrāmarāja Maiṗamakire pu'rietarūkirmi seyaparū”, añṗwa'ri yapatiyaiki ñime.

²³ “Jia maiṗamaki Jesúre mijare baarijarirū”, mijare ñarṗūayu. ²⁴ I'suṗakajaoka “Jesucristore añṗmitiripēairā mija imamaka, jimarītakaja nare yiwayuṗayu”, mijareka ñarṗūatayu.

I'tojrāja sime ruṗu.

* **16:21** Después de dictar la carta a otra para escribir, Pablo añade su firma para que los lectores sepan que la carta realmente es de él. (Véase 2 Tesalonicenses 3.17)

Segunda carta de San Pablo a los Corintios

Ate Corintowejeakarãro'si Pablote pãpera pũataeka

¹ ¿Yaje mija ime yijeyomarã? Yi'i Pablo, yijeyomaki Timoteopitiyika, “Jia nimarũ”, mijareka yija ãñu. Tuparãte yire jã'meikapĩ ãrĩwa'ri Jesucristorika bojariroka bojataparimaji ñime*. Corintowejeareka supabatirã Acayaka'iarãoka imarã Tuparãte jiyipupayeekaro'si rërĩrijayurãro'si ika pãpera yipũatayu. ² Mapaki Tuparã, supabatirã maipamaki Jesucristopitiyika jia mijare nabaarũ. Supabatirãoka jia pũpaparaka mija imaokaro'si mijare najeyobaarũ.

Pablote ba'iaja jũako'omakaja Tuparãte kire jeyobaaeka

³ Maipamaki Jesucristo Pakika jĩjimaka imawa'ri “Jia mibaayu Tuparã”, kire yija ãrĩrijayu. Mapaki imarĩ, mare kiwayuñayu. Supabatirã ba'iaja mapũparirijayu poto mare jeyobaaokaro'si maka imaki kime Tuparã. ⁴ Ritaja ka'wisika yijaro'si simako'omakaja ba'iaja yija pũparikoreka yijare jeyobaaerã Tuparãte yijaka imajipe. Supa imarĩ yijare kijeyobaaika upakaja aperã ka'wisika jũairãte ba'iaja napũparikoreka nare yija jeyobaawãryu. ⁵ Cristore yi'yurã imarĩ, ba'iaja kijũaeka upakaja yija jũayu yijaro'sioka. I'supaka simako'omakaja Cristorirã yija imamaka, ba'iaja yija pũparikoreka Tuparãte yijare jeyobaayu. ⁶ Jesucristorika bojariroka bojaripareaja ba'iaja yija jũarijayu. I'supaka simako'omakaja, sayija rakajepãarijayu jia mijare jeyobaaokaro'si. I'supaka mijaro'si yija imamaka Cristore mija yi'yua ja'atabeyurã mija imarijarirãñu. Ba'iaja yija jũarijayu poto Tuparãte yijare jeyobaarijayu. I'supaka yija imarijayua õñurã imarĩ, ba'iaja jũarijapotojo okajãjia imawa'ri samija rakajepããyu mijaro'si. ⁷ Yija upakaja Cristore yi'yurã imarĩ, ba'iaja jũarijayurã mija ime. Supa imarĩ “Yijare kijeyobaaika upakaja Tuparãte nare jeyobaarãñu, jia kire nayi'yaokaro'si”, mijareka ãrĩpũpajoairã imarĩ, ba'iaja yija pũparibeyu.

⁸ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Asia ka'iarã tuparaka jimarĩa ba'iaja yija jũarapakakaka mija õrĩrika yija yapayu. Jimarĩtaka ba'iaja jũawa'ri, okajãjimarĩa sarakajepããwãrũbeyurã rõ'õjĩrãrãja yija jarape. Supa imarĩ “Reyarũkirãja yija ime je'e mae”, ãrĩpũpajoabaraka ba'iaja yija pũparape. ⁹ Supabatirã

* 1:1 Apóstol

“Najäärũkirãja yija ime”, yija ãrĩpupajoarape. Supa imarĩ yija pupayariji marãkã'ã yija þo'ia ãarĩrĩwãrũbeyu. I'supaka simako'omakaja “Reyaekarã imakoþeirãte þariji õñia jariþe'rirũjeiki imarĩ, Tuparã ĩ'rĩkaja imaki yijare ãarĩrĩwãrũiki”, yija ãrĩwãrũerã i'supaka yijaro'si simarape. ¹⁰ “Yija reyaerã baayu”, yija ãrĩtirapakarã werikareka Tuparãte yijare o'atarape. Supa imarĩ, “Ñamajĩoka i'supaka oyiaja Tuparãte werikareka yijare baajiparijarirãñu”, ãrĩpupajoawa'ri ba'iaja yija þuparitiyabeyu. ¹¹ I'supaka yijaro'si simaerã Tuparãte mija jẽñeñjirijayuapi ãrĩwa'ri yijare kijeyobaarijaju. Jia Tuparãte yijare jeyobaamaka ĩawa'ri, “Jia mibaayu Tuparã. Mire yija jẽñeika upakaja mibaarape Pablorãkaro'si”, rĩkimarãja þo'imajare kire ãrĩrãñu.

Ikupaka simamaka Corintowejarã Pablote a'riberika

¹² Aþea ikupaka pupajoawa'ri jĩjimaka yija ime. “Tuparãte yapaika upakaja wããrõ'õrãja þo'imajare jia yija baarijaju, nare þakibekaja”, yija þuparõ'õþi yija ãrĩpupajoayu. Ika wejeareka imarã waþuju þupajoatirã nawãrõika upaka mijaka yija imawãrũbeyu. I'supakamarĩa sime, Tuparãte yijare jeyobaamaka jia mijaka yija imawãrũrijaju. ¹³ Supa imarĩ rukubaka mija þupajoaokaro'simarĩa þaþera o'otirã mijaro'si sayija þũatarijaju. Yija wãrõika jia mija õñaokaro'si mijaro'si sayija o'oyu. ¹⁴ Ika mijare yibojaika, “Pablo kijeyomarãþitiyika wãjia bojairã nime”, jia ãrĩwãrũbeyukajĩrã ĩ'rãrimarãre ime ruþu. ĩ'rãrĩmi jia yijare õrĩtirã “ĩ'rã þuri jĩitaka yijare wãrõekarã”, yijareka nimaupatiji narĩrika yija yaþayu. I'supakajaoka maipamaki Jesucristore þe'rietarãñurĩmi “Jia yijare ã'mitiriwa'ri mire nayi'rika”, jĩjimakaþi kire yija ãrĩrãñu.

¹⁵ “Jia yika nime je'e. Supa imarĩ Macedonia ka'iarã ya'rirãka þoto naþõ'ĩþi yo'rirãñu mamarĩ”, ñarĩpupajoakoþerape. I'supaka yibaarikareka ĩþakuri mija þõ'irã eyawa'ri jĩibaji mijare yijeyobaajãeka. ¹⁶ “Macedonia ka'iarã ya'rirãka þoto naþõ'i ñimatawa'rirãñu, supabatirã yiþe'rirãka þotooka i'supakajaoka yibaarãñu ate”, ñarĩpupajoakoþerape. “Judeaka'iarã yeyawãrũokaro'si Corintowejeakarã yire jeyobaarãñurã”, ñarĩpupajoarape. ¹⁷ “Jia þupajoarimarĩaja i'supaka yijare kërãþe bai je'e”, yireka mija ãrĩpupajoayu bai? Tuparãte õrĩbeyurã þuri nañu upakaja baabeyurã imarĩ, “Ã'ã, i'supaka yibaarãñu”, ãrĩripotojo ñamajĩ ate “Jẽno'o, aþe upaka yibaarãñu”, ãñurã. I'supaka ãrĩbeyuka ñime yi'i þuri. ¹⁸ Kẽñu upakaja baaiki kime Tuparã. I'supakajaoka, “Ikupaka yibaarãñu”, ñañua aþe upaka baabeyuka ñime. ¹⁹ Kẽñua upakaja baarijayuka Tuparã Maki Jesucristo. Supa imarĩ “Ã'ã ikupaka yibaarãñu”, ãrĩripotojo,

aþe upaka baabeyuka kime. Kirika bojariroka mijare yija wārōrijayu, yi'i Pablo, Silvano supabatirā Timoteopitiyika. I'supaka simamaka "Ikuþaka yija baarāñu", ārīripotojo aþe upaka yija baabeyu yijaoka. ²⁰ "Ikuþaka jia yibaarāñu yirirāte", kērīka upakaja ritaja Tuparāte baaeka Kimaki Jesucristopi ārīwa'ri. Supa imarī jia Jesucristopi mare kibaarijayua oñurā imarī "Rita, kērīka upakaja baaiki kime", ārīwa'ri Tuparāte majiyipupayeerijayu. ²¹⁻²² Jesucristore mayi'yua maja'atakoreka Tuparāte mare jeyobaayu. Supa imarī ikijioka kime Jesucristorirā maimaokaro'si mare wā'maekaki. Supabatirā kirirā maima beaokaro'si Espiritu Santore mapupakarā kiña'ajāēka. I'supaka kibaamaka, " Jia yirirāte yibaarāñu", kērīka upakaja Tuparāte mare baarāñu", marīpupajoayu.

²³ "Mija pō'irā ya'rirāñu", ñarāþaka mijare þakiberapaki yi'i. Okajājiapi mijare okajāñiyapaberīwa'ri mija pō'irā ya'riberape ruþu. Tuparāte ĩaika wājītāji ikupaka mijare ñañua rita sime. ²⁴ Mijare okajāātīkarā imarīpotojo, "Ikuþaka mija baabe, ikupaka þuri mija baa'si", ārīwa'ri mijare jā'meriyapabeyurā yija. Cristore yi'ritīkarā mija imamaka, jījimaka mija imaokaro'si wārōbaraka mijare jeyobaarika yija yapayu.

2

¹ Bikija mija pō'irā eyatirā, mija þupape'rirā okajājia mijare yijaimaka ba'iaja mija þuparape. I'supaka simako'omakaja, "Tuparāte yapaika upaka baabeyurāte þuri yokajāārāñu je'e ruþu", ñarīpupajoarape. I'supaka simamaka "Ba'iaja naþuparia'si ate", ārīwa'ri mija pō'irā turirī ya'ribeyukaji ruþu. ² Jījimaka yire imarūjerimaja mija ime. Supa imarī okajājiapi mijare yijaijīka ba'iaja þupariwa'ri, marā aþerā jījimaka yire imarūjerimaja imaberijīñurā. ³ "I'supaka naþuparijīñu", ārīwārūtīrā ba'iaja mija þuparirika yapaberīwa'ri mija pō'irā ya'ribeyu ruþu. Mija pō'irā yeyarūki ruþu mijaka okajierika yapawa'ri "Ikuþaka mija baabe", āþaraka þaþera takaja mija pō'irā yīþūatarape. Okajietirā ba'iaja þupapekaja jījimaka yire þuparirūjerūkirā mija imaokaro'si mijare sayīþūatarape. Supa imarī "Naþō'irā yeyarāka þoto jia simamaka ĩatirā jījimaka nimarāñu je'e naro'sioka", ñarīpupajoayu. ⁴ I'sia þaþera mijaro'si yo'orapaka þoto jimarīa ba'iaja yīþuparape yoraparō'ōjīrā. Supa simako'omakaja sīatirā ba'iaja mija þupayaokaro'simarīa þaþera mijare yīþūatarape. "Jia mare wayuĳaiki kime Pablo", mija ārīwārūokaro'si mijare sayīþūatarape.

Ba'iaja mare baakoꝑeraꝑakiteoka mija wayuĩabe, Pablote ārĩka

⁵ Ba'iaja mija watoꝑekarā baaraꝑakite jia imarika yaꝑawa'ri jājia kire mija baaraꝑakakaka mijaro'si yo'oerā baayu mae. Ba'iaja kibaaraꝑaka ā'mitiritirā, ba'iaja yipupaꝑaka simamaka saꝑemawa'ribaji mija imaraꝑe je'e, mijaro'sioka. I'supaꝑa simako'omakaja “Ba'itakaja mijare puꝑarirũjetiyaberapaꝑaki kimaraꝑe je'e”, ñaũu ba'itakaja kijũarika yaꝑaberiwa'ri. ⁶ Ba'iaja kibaaraꝑaka simamaka mija rērāꝑaka ꝑoto “Ikupaꝑa kire mabaaye'e kipupaꝑe'yaokaro'si”, mija ima uꝑatipañakaja ārĩtirā i'supaꝑa kire mija baaraꝑe. I'supaꝑa simamaka maekaka puꝑari puꝑaꝑe'yuka kijayua simamaka koꝑakaja samija ja'atabe. ⁷ I'supaꝑa kire baabekaja, ba'iaja kibaakoꝑekareka ye'kariritirā jia kire mija jeyoaꝑe ate. I'supaꝑa kika mija imabe, tērĩritakaja ba'iaja puꝑariwa'ri “Marākā'ā baatirā jia naka imawārũbeyuka yi'i”, kērĩpuꝑajoakoreka. ⁸ Kika mija jeyoaꝑakā'ā, “Rita yire nawayuũayu ate”, kēñaokaro'si i'supaꝑa kika mija imarika yiyayaꝑu. ⁹ Kire yibaarũjerapaꝑa uꝑakaja mija yi'rirā paꝑera mijare yipũatarapaꝑa imarĩ, “Maekakaoka nare ñaũu uꝑakaja baairā nime”, mijareka ārĩpuꝑajoaiki ñime. ¹⁰ Supa imarĩ ba'iaja baakoꝑekakite ba'iaja baeaka mija ye'karirirākareka i'supaꝑakajaoka simarāũu yiro'sioka. Yire ba'iaja kibaaika imakoꝑeꝑĩka sareka kire yiyayuũajĩũu. Īrĩka uꝑakaja jĩjimaka mija imarika yaꝑawa'ri Cristore ĩaika wājĩtāji i'supaꝑa ñimarijaya. ¹¹ Kire mawayuũaye'e, ba'iaja puꝑawa'ri Satanāre yaꝑaika uꝑakaja kibaa'si. I'supaꝑakajaoka maro'si sima'si, majeyomakite mawayuũajĩũu. Satanāre mare paꝑiriyaꝑaikakaka oñurā maime.

Corintokarā majaroka Pablote ā'mitiririyaꝑaeka

¹² Tróadewejeaerā yeyaraꝑaka ꝑoto Maiꝑamakire yire jeyobaaikaꝑi ārĩwa'ri imatikaja ꝑo'imajare imaraꝑe yire na'mitiyaokaro'si. Supa imarĩ Jesúrika bojariroka nare yiwārõmaka jĩjikakaꝑi tokaarēre yire ā'mitiraꝑe. ¹³ I'supaꝑa simako'omakaja Tróaderā majeyomaki Titore imabepakā'ā ba'iaja yipupaꝑaꝑe. Torājĩrā mae, tokaarēre yimajaroka bojaweatirā Macedoniaka'iarā ya'raꝑe Titore mo'arĩ.

¹⁴ Ba'iaja yipupaꝑariko'omakaja Cristorirā yija imamaka dakoa imabeyua yijare tērĩrũkia mae. Supa imarĩ “Jiitaka mibaayu Tuꝑarā”, āpaꝑara jia yija puꝑarijaya. Supabatirā Cristorika bojariroka bojaꝑibarimaja yija imaokaro'si Tuꝑarāte yijare puꝑataeka ritaja ꝑo'imajare sōñaokaro'si. I'supaꝑa simamaka ĩrākõ'rĩmato jariwa'ririmarija sayija bojataꝑamaka ā'mitiritirā, Cristore nayi'yu. Īakoꝑi je'e, ikupaꝑa sime: Maꝑaõmea majoeika ꝑoto ritaja saꝑĩsia ꝑibika

ritaja þo'imajare wĩ'ika upaka simarijaju. ¹⁵ Cristorika bojariroka yija bojaþibamaka ĩawa'ri jĵimaka Tuþarāte yijaka ime. Kirika yija wārōtaþa, Tuþarā þō'irā a'rirūkirā, suþabatirāoka ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā þariji sā'mitiririjayurā. ¹⁶ Cristore yi'riberirika ima, "Ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'ririwapaþa", āriwa'ri nare yija bojamaka nayi'ribeyu Cristorika yija wārōika ā'mitiririyapabeyurā. Tuþarā þō'irā a'rirūkirāro'si þuri nare yija wārōika nayi'yu ōñia nimajiparūkiroka naro'si simamaka. I'suþaka Cristorika yija wārōrijayua þemawa'ribaji imatiyaika simamaka Tuþarāte yijare jeyobaaberirikareka, marākā'ā baatirā wājia sayija bojawārūberijāēka. ¹⁷ I'suþaka ñañua simako'omakaja, rīkimarāja nime niñerū tōþorijapawa'ri takaja Cristorika bojariroka wārōtaþarimaja. Nuþaka baarijaribeyurā yija þuri. Jesúrira imarī, kirika bojariroka þakirimarāja þo'imajare wārōerā Tuþarāte þūatairā yija ime. I'suþaka þuþajoairā yija ima simamaka kīaika wājitāji wājirokaþi yija wārōrijaju.

3

"Mamarī imara'ekakukukaka be'erō'ō mamakukukaka majaroka mayi'ririjarirūkia ikuþaka sime", Þablote ārika

¹ I'suþaka yo'oko'omakaja "Yija imarā imatiyarimaja", āriwa'rimarīa i'suþaka mijare yija bojaju. Aþerā wārōrimaja þuri "Imatiyarimaja yija ime", ārikoþerijayurā. Mija þō'irā netarijaju þoto þaþera naro'si aþerāte o'oeka mijare nabearijaju. I'suþaka mijare nabeaika þaþera ima, "Jia wārōirā nime", āriwa'ri nawārōirō'ōkarāre no'orūjerijayua. I'suþakajaoka aþerō'ōrā na'yu þoto mijare nawārōikakaka þaþera no'orūjerijaju. Yija þuri, i'suþaka baabeyurā. ² Mijaja imarā "Jia wārōirā yija ime", āþaraka þaþera yija bearūkirā upaka yijaro'si imarā. Yija wārōika yi'riwa'ri ba'iaja mija baaika ja'atatirā aþeuþaka mija o'amaka ĩatirā, "Jia Cristorika bojariroka Þablorākare nare wārōyu", ritaja þo'imajare āriþuþajoarijaju. I'suþaka mija baaika yija þuþakarā sayija ōñu. ³ Cristo þaþera maika upaka imarā mija ime. Kirika bojariroka yija wārōikaþi āriwa'ri Cristore mija þuþaka jia o'aika ritaja þo'imajare ĩawārūpatayu. Aþerā wārōrimaja þaþera o'oeka narikaika upakamarīa mija ime. Tuþarā, ōñia imajiparimaji Espiritu Santore mija þuþakarā mijare kiña'ajāēka simamaka i'suþaka sime. Moisés imaroyikakiro'si ātaþāiarā Tuþarāte o'oeka upakamarīa sime mae. I'suþakamarīa simamaka maþuþaka Espiritu Santojo mare o'arijayuka.

4 Jia mijare yija wārōerā Cristore yijare jeyobaayu. I'supaka simamaka “Nare yija wārōikapi āriwa'ri Cristore yapaika upaka baairā nime”, Tuparāte ĩaika wājītāji yija āriwārūyu. 5 I'supaka jīmaka yija āñua simako'omakaja yija pūpayariji yija ōñuapi āriwa'rimarīa jia yija wārōyu. Tuparāte yijare jeyobaaikapi āriwa'ri takaja ritaja yija baawārūyu. 6 Tuparājaoka imaki kimajaroka mamakukukaka bojaījirimaja yija imaokaro'si yijare jeyobaaiki. Supa imarī “Yimakire ā'mitiripēairāte yitāārāñu”, Tuparāte āñua bojaika sime mamakukukaka majaroka. Supa imarī bikija Moisés imaroyikakite o'oeka āriroyika upakamarīa yija wārōyu mae. Espiritu Santopi āriwa'ri maupaka o'amaka kire mayi'rirūkiakaka sabojayu mamakukukaka majaroka. Bikija Tuparāte jā'meka o'oeka yi'rikopeirā puri nareyarāka be'erō'ō kika imajipabesarāñurā. I'supakamarīa sime mamakukukaka majaroka yi'yurāro'si puri. Espiritu Santore nare ña'rījāimaka Tuparāka ōñia nimajiparāñu āriwa'ri sabojayu.

7-8 Kijā'meika āta pāiarā o'otirā, Moisés imaroyirekakite mamarī Tuparāte kire saja'ataeka. I'sia kire kija'ataekarīmi Tuparāte kīaeka be'erō'ō simamaka jimarī jājia Moisés pema yaaboaeaka. I'supaka simamaka Israeltatarā marākā'ā baatirā sarakajepāāberīwa'ri kipema niariyapaberika. Bikija Tuparāte jā'meka jūtaka simaeka. I'supaka simaeka kopakaja Moisés pema jājia yaaboaeaka. Supa imaripotojo ĩrārīmi upakaja saririrījarika. Bikija Tuparāte jā'meka o'oeka jājia yaaboaikapitīyika pō'imajaro'si kire sakija'ataeka simako'omakaja sayi'riwārūberīwa'ri, Tuparā pō'irā pō'imajare a'riberika āriwa'ri sabojayu. Mamarī kijā'meroyika yaaboaikapitīyika sakija'ataeka simako'omakaja satērīwa'ribaji jia sime ika mamakukukaka majaroka. Supa imarī ōñia imajiparūkiakaka Espiritu Santore maro'si e'era'aeka. I'supaka ima imarī, ñamajī aperiurioka purirūkimarīa sime. 9 Bikija Moisés imaroyikakite kijā'merūkia Tuparāte kire ĩjikakaka puri sayi'riberīwa'ri “Tuparāte yapaika upaka pō'imajare baabepakā'ā ba'iaja nare kimarūjerāñu”, sāñu. I'supaka imaripotojo jājia yaaboaikapi setaeka. Ika mamakukukaka majaroka puri Tuparāte ĩaika wājītāji wājia pō'imajare imarūjericakaka mare bojaika. Supa imarī bikijakaka jājia yaaboaikapi setako'omakaja mamakukukaka puri tērīwa'ribaji imatiyaika majaroka sime. 10 Jia simaroyika mamarī Moiséte jā'meroyika. Supa simako'omakaja satērīwa'ribaji imatiyaika sime ika mamakukukaka majaroka. I'supaka maupajoaika simamaka, “Mamarī imara'aeka majaroka imatiyabeyua sime mae”, marīpupajoayu. 11 Ñoaka

imarūkimarīa imariṭotojo Moiséte jā'meroyika jājia yaaboaika watopekapi etaeka. I'supaka simamaka, ika mamakukukaka majaroka Tuṭarāte mare ja'ataeka ṭuri imajiparūkia imarī, tērīwa'ribaji imatiyaika sime.

12 “Imajiparūkia sime”, jia ōrīwārūrā imarī, kīkirimarīaja ṭo'imajare sayija wārōrijayu. 13 Imajiparūkia simamaka, Moisés imaroyirekaki upaka yija imabeyu. Kipema jājia yaaboaeka yaririjarika Israelkarāre ĩakoreka sayapāiapi kipema kirārīta'aroyika. Kipema jājia yaaboaeka yaririjarika ārīrikopakaja mamarī Moiséte jā'meroyika tiyirijayua. 14 I'supaka simarijariko'omakaja Israelkarā ṭuri satiyirijayua ā'mitiripēaberikarā imarī, maekakaoka i'supakaja imañujurā ruṭu. I'supaka imarā nimamaka, Moiséte jā'meroyirekakaka niaika ṭoto, “Kopakaja Tuṭarāte satiyetaeka”, ārīwārūbeyurā nime. I'supaka imabekaja, Cristore takaja yi'yurā nimajīkareka ṭuri jia sanorīwārūjīñu. 15 I'supaka imariṭotojo maekaka ṭariji Moiséte o'oea wārūrīṭotojo sanorīwārūbeyukaji ruṭu. 16 I'supaka simakoṭeko'omakaja Maipamakire ĩ'rārimarāre yi'riū'mumaka ĩatirā nare kijeyobaayu “Sanīawārūrū”, ārīwa'ri. 17 Espiritu Santopi ārīwa'ri Maipamakire mare jeyobaayu. I'supaka mare jeyobaabaraka maka kimarijayua simamaka, Moiséte jā'meroyika mayi'rikopeka ja'atirā, Cristore yapaika upakaja baawārūrā maimae. 18 Kopakaja jia sōrīwapu'atairā jariwa'ri, Maipamakire ṭupajoarijaparaka, tērīwa'ribaji kima morīwārūrījayu mae. I'supaka maimapi ĩ'rārīmi upakaja jībaji Maipamaki upakaja maimarijarirā Espiritu Santore maṭupaka mare o'arijayu.

4

1 Yijare wayuīawa'ri, yijare wā'matirā kimajaroka mamakukukaka ṭo'imajare wārōrimaja Tuṭarāte yijare imarūjeka. I'supaka simamaka, ba'iaja aṭerikuri yijaro'si simarijayua imako'omakaja, sayija wārōrija'atabeyu. 2 Supa imarī aṭerāte kareaja i'yoa baarijayu upaka baabeyurā yija ime. I'supakajaoka “Jia ṭo'imajare yijare yi'rirū”, ārīwa'ri wapuju nare ṭakibeyurā yija ime. I'supaka imarā imarī, Tuṭarārika bojariroka aṭemijipi so'atirā yija ōñu upakaja yija ṭupajoaika wārōbeyurā yija ime. Supa imarī Tuṭarāte ĩaika wājītāji jia wājiroka norīwapu'atawārūirokapi ṭo'imajare Tuṭarārika yija wārōyu. I'supaka yija baamaka “Ṭakibeyurā nime”, ṭo'imajare yijareka ārīwārūyu. 3 I'supaka yija wārōika simako'omakaja “Ṭablorākare wārōika ĩ'rārimarāre ōrīwapu'atabeyu”, āñurā mija ime ĩ'rārimarā. Ikupaka sime: Maipamakire yi'ririyaṭaberīwa'ri,

ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā imarī, yija wārōika norīwəpu'atawārūbeyu. ⁴ Cristore nayi'ribeyuəpi āriwa'ri ɸo'imajare kipakika upakaja Satanare nare imarūjerijayu ruɸu. Suɸa imarī Jesúrika tērīwa'ribaji imatiyaiki bojariroka ōriwəpu'atabeyaka nare kimarūjerijayu. I'suɸaka nimarijayua simamaka, “Tuɸarāte ima upakaja Jesúre ime”, narīwārūbeyu. ⁵ Jesucristore jiyipupaka ōñurā imarī, yija baarijayuakaka takaja ɸupajoabaraka ɸo'imajare wārōbeyurā yija. “Imatiyairā ɸablorākare ime mirākiyu”, mija āririka yəpaberiwa'ri i'suɸaka yija baabeyu. I'suɸaka baabekaja “Jesucristo kime Maiɸamaki”, āɸaraka yija wārōrijayu. Suɸa imarī mijare ĩarīɸaraka yija ba'irabejirā Jesúre yijare ɸūataeka simamaka, kiyəɸaeka upakaja yija baarijayu. ⁶ Tuɸarā ɸuri ika wejea rubu'ataeka, neia simakoɸekareka saborirūjekaki. I'suɸakajaoka Cristore yija ōriberikoɸekareka, yijare kire kiōriwārūrūjeka. Suɸa imarī Jesucristore yija yi'ɸakā'ā Tuɸarāja tērīriki kimaoka yija ɸuparō'ōrā yijare ōriūrjerəɸaki.

⁷ Tērītakakaka Tuɸarārika bojarī kipūataekarā imariɸotojo “Tērīrirā yija ime”, āribeyurā yija. ĩakōri je'e: Wəɸajā'rīmarīa jotoka'i jototōsiarā wəɸajā'rīa jāma upaka imarā yija ime. I'suɸaka simamaka yija ɸupakarā Tuɸarārika yijareka imarā yija ime. Suɸa imarī “Naɸupajoaikəɸimarīa wārōrimaja nime. Tuɸarā tērīrikaja imakite nare jeyobaaikəɸi jia nabaayu”, ɸo'imajare yijareka āriwārūyu mae. ⁸ ɸo'imajare Jesúrika bojariroka wārōriɸareaja, ĩrākurimarīa ba'iaja yija jūarijayu. I'suɸaka simako'omakaja, sarāja sayija ja'atarijaribeyu. I'suɸakajaoka “¿Marākā'ā yija baarāñu mae?”, āriɸupajoako'omakaja “Tuɸarāte yijare ja'atayu”, āribeyurā yija ime. ⁹ Rīkimarāja yijare ā'mijāirāte imako'omakaja Tuɸarā ɸuri yijare ja'atabeyuka. ĩrākurimarīa yijare jāriika ri'kakəɸeirā imarī, yijare nakāmibaekaka simako'omakaja Tuɸarāte yijare jeyobaaika simamaka yijare najāāwārūbeyu. ¹⁰ Yija turirijayurō'ō rakakaja nime ĩrārimarā yijare jāriika ri'karijayurā. Jesúre najāāekaka upakajaoka yijare najāāriyəɸayu. I'suɸakajaoka ba'iaja kijūaekaka upakaja jūariɸotojo jia sayija rakajəɸāāmaka ĩawa'ri, “Naɸupəkareka Jesúre imamaka, kirikəɸi i'suɸaka nime”, ɸo'imajare āriwārūokaro'si suɸa yija imarijayu. ¹¹ Jesúrika bojariroka yija wārōriɸareareka, ĩrārīmi upakaja yijare jāriika nari'kaika watoɸekarekaja yija imarijayu. I'suɸaka yijaro'si simako'omakaja “Jesúre naɸupəkareka iməɸi āriwa'ri kiupaka jia sanarakajəɸāārijayu”, yijareka ɸo'imajare āriwārūokaro'si i'suɸaka yija jūarijayu. ¹² I'suɸaka ba'iaja yija jūaika simako'omakaja, yija wārōika ā'mitiritirā samija yi'yuaɸi āriwa'ri Tuɸarāka ōñia mija imajiparāñu.

¹³ I'supaka simamaka ba'iaja yija p̄p̄aribeyu. Mija ĩabe, ikupaka sãñu Tuparã majaropũñu o'oeakarã: "Tuparãte yi'yuka imarĩ, kirika bojariroka p̄o'imajare yiwãrõyu", ĩrĩkate ãrĩka. I'supakajaoka yija p̄p̄ajoayu yijaro'si. Tuparãte ã'mitirip̄ẽairã imarĩ, kirika bojariroka ja'atarimarĩaja yija wãrõrijayu. ¹⁴ I'supaka p̄p̄ajoairã imarĩ, p̄o'imaja yijare jããrika rikakoẽika yija kĩkibeyu. Maip̄amaki Jesucristo reyaekakite õñia Tuparãte jaripe'rirũjeka ate. Supa imarĩ Jesurĩã yija imamaka, "Yija reyakoẽeko'omakaja õñia Tuparãte yijare jaripe'rirũjerãñu ate", yija ãrĩp̄p̄ajoayu. I'supakajaoka mijare kibaarãñu. Supabatirã kimarõ'õrã Tuparãte mare e'ewa'rirãñu. ¹⁵ Supa simamaka, "Jia mijaro'si simarũ", ãrĩwa'ri ba'iaja jũariopotjo Tuparãrika bojariroka mijare yija wãrõrijayu. I'supaka yija baaika simamaka ĩ'rãrĩmi upakaja rĩkimabaji Jesucristore yi'yurã p̄o'imajare imarijayu. Kire nayi'yuaĩ ãrĩwa'ri jia Tuparãte nare baamaka "Mare wayuĩaiki imarĩ, jia Tuparãte mare baayu", narĩrijayu. Supa imarĩ "Tẽrĩrikaja imatiyaiki kime", ãrĩwa'ri p̄o'imajare kire jiyip̄up̄ayeerijayu.

¹⁶ I'supaka simamaka ba'iaja p̄p̄apekaja Jesurĩka bojariroka ja'atarimarĩaja yija wãrõrijayu. Yija p̄o'ia ba'iaja jũabaraka rũetaka sajaririjariko'omakaja ĩ'rãrĩmi upakaja yija p̄p̄aka okajãjia imaokaro'si Tuparãte yijare jeyobaarijayu. ¹⁷ Ritaja wejea yija turitap̄arõ'õ ba'iaja yija jũarijaya p̄uri wejejẽ'rãkaja imarũkimarĩa sime. Supa yija jũako'omakaja, "Kika õñia yija imajip̄arũkia p̄uri tẽrĩwa'ribaji jia imarũkia sime yijaro'si", ãrĩp̄p̄ajoawa'ri, maekaka jimarĩ ba'iaja yija jũakoẽika marã imabeyua yijaro'si. ¹⁸ Supa imarĩ ika ka'iareka yija ĩarijaya p̄uri purirũkia sime. I'supakamarĩa yija ĩabeyua p̄uri imajip̄arũkia ima. I'supaka simamaka, maekaka yija ĩarijaya p̄p̄ajoatiyabekaja yija ime. Mabo'ikakurirã maimarũkiakaka p̄uri siaberiripotjo sayija p̄p̄ajoatiyarijayu.

5

¹ Ika mapo'ia wejejẽ'rãkaja õñia imarũkiro'simarĩa sime, ñojimarĩji reyarũkia. I'supaka simako'omakaja "Mareyarãka be'erõ'õ õñia mare jaripe'rirũjetirã mapo'ia Tuparãte mare o'arãñu", marĩp̄p̄ajoayu. I'supaka mare kibaarũki p̄o'ip̄uri maekaka mapo'ia ima upakamarĩa imarãka, õñia imajip̄arũkia imarĩ. ² Ika ka'iareka imabaraka ka'wisika majũarijayu poto Tuparã p̄õ'irã mamaka p̄o'iaĩ imarika map̄p̄ajoarijayu. ³ Yiap̄up̄aka takap̄ijimarĩa Tuparã p̄õ'irã maimarãka simamaka i'supaka ñañu. Mamaka p̄o'ia mare kio'arãkapi kip̄õ'irã maimarãñu. ⁴ Ba'iaja imarikareka rũñurã imariopotjo dakoã okamirãmarĩaja ap̄ekukurã imarika maimariup̄ajoayu. I'supaka map̄p̄ajoaika,

“Po'imarĩrã maimariyapayũ”, ãrĩwa'rimarĩa samapupajoayu. Wããrõ'õrã maima ja'atirã, reyariba'ikakamarĩa po'ikirã maimariyapayũ. ⁵ Supã imarĩ mareyarãka be'erõ'õpi, po'ia mare kija'atarãkapi maimaokaro'si Tuparãte mare po'ijiaeka. Supã imarĩ “Tuparã imaki i'supaka mare baarũkika”, marĩwãrũokaro'si Espĩritu Santore mare kiña'ajããeka.

⁶ I'tojĩtepi ãrĩwa'ri maka kima moñua simamaka, Tuparãte may'yu. Õ'õrã maima poto puri, maipamaki Jesucristo põ'irã maimabeyua simako'omakaja “Mareyarãka be'erõ'õpi puri kika maimarãñũ”, jĩjimaka marĩrijayu. ⁷ Maekaka wããrõ'õrã kire maibeyukajia simamaka i'supaka mañũ. Jesũre yi'yurã imarĩ, “Mare kẽrĩka upakaja maro'si simarãñũ”, marĩpupajoayu samabeyua simako'omakaja. ⁸ Supã imarĩ “Tuparãte ãrĩka upaka baaiki imarĩ mapo'ia mare kio'arãñũ”, mañũ. I'supaka simamaka, reyatirã sarekaja Maipamakika maimariyapakopeyu. ⁹ I'supaka pupajoaripototojo ika ka'iareka õñia maimatiyikuriji jĩjimaka kĩajiyuika mabaarijayu. Õ'õrã maima poto mabaarijayu upakajaoka mareyarãka be'erõ'õpi maimarãñurõ'õrã mabaarãñũ. I'supaka imarijarirũkirã maima. ¹⁰ I'supaka simamaka ritaja ika wejeareka kiro'si mabaaĩjika ĩ'rãrĩmi Cristore ĩarãñũ. I'supaka kibaarãñurĩmi jia, ba'iaoka kiro'si mabaaĩjika ko'apitorãja sawapa matõporãñũ.

Ikupaka sime Tuparãka jia imarika

¹¹ I'supaka kiro'si yija baaĩjika “Kĩarũkia sime”, ãrĩwa'ri Tuparãrika bojariroka po'imajare yi'yaokaro'si jia oyiaja nare yija wãrõrijayu sayija õrĩwãrũirõ'õjĩrãja. I'supaka yija baaika, supabatirãoka kiyapaika upakaja yija imarijayua õñuka Tuparã. I'supaka simamaka samija õñũ je'e mijaro'sioka. ¹² Mija ĩabe. “Jiirã nime”, yijareka mija ãñaokaro'simarĩa i'supaka mijare yija bojayu ate. I'supaka baabekaja “Pablorãkare wapuju mija jaiyuyeyu”, yijare jaiyuyeirãte mija ãñaokaro'si mijare sayija bojarijayu. Ikuþaka nime yijare jaiyuyeirã: “Jia wãrõrimaja nime”, po'imajare nareka ãñaokaro'si nawãrõrijayu. I'supaka baaripototojo “¿Yaje yija puparõ'õpi puri jia Tuparãka yija ime?”, narĩri imakopeyu. ¹³ Tuparãte yijiyipupayeetiyaripareaja “Wapuju wejabiritikakiji kime Pablo”, ĩ'rãrimarãre yireka ãrĩkopeika, marã imabeyua yiro'si. I'supaka narĩko'omakaja “Jia õrĩpũairã imarĩ, Tuparãrika bojariroka jia yijare nawãrõrijayu”, yijareka mija ãrĩpupajoajika jia sime. Jia mijare jeyobaaokaro'si i'supaka yija baayu. ¹⁴ “Cristore mare wayuĩatiyayu”, ãrĩpupajoairã imarĩ, jẽrĩtarimarĩaja kirika bojariroka yija wãrõrijayu. Mare wayuĩawa'ri ba'iaja mabaatika wapa maro'si kireyaĩjika simamaka, kika reyaekarã upakaja maima maro'sioka. ¹⁵ Ritaja po'imajare wayuĩawa'ri ba'iaja nabaeka

wapa Jesúre naro'si reyaĩjika. Ikijioka imaki reyariꝑotojo õña jariꝑe'rikaki. Supa imarĩ “Jĩjimaka maimarũkia takaja ꝑuꝑajoabekaja maimaye'e mae”, ãriꝑuꝑajoawa'ri kĩarijiyuika takaja mabaarijariye'e.

¹⁶ Supa imarĩ ꝑo'imajare ĩatirã “I'supaka nime”, Tuꝑarãte õribeyurãte ãrika upaka yija ãribeyu mae. Cristore yi'ribeyukajirã yija imaroyirapaka ꝑoto ꝑuri “Muꝑakaja imaki kime”, kireka ãriꝑuꝑajoairã yija imaroyirape. Maekaka ꝑuri jia Cristore yi'yurã imarĩ, ape upaka kireka yija ꝑuꝑajoayu. ¹⁷ Supabatirã Jesucristoriki ꝑuri Tuꝑarãte kiꝑupaka o'aekaki imaki. Bikija kimaroyika mirãkareka apeupaka kiꝑupaka o'aekaki imarĩ, mamarokapi oyiaja ꝑuꝑajoaiki kime mae. ¹⁸ Tuꝑarã ĩ'riꝑakaja imaki maꝑupaka o'aiki. Bikija ꝑuri kire jo'ata'arimaja maimaeka simako'omakaja Jesucristore reyaekapi ãriwa'ri “Jia yika mija imabe”, Tuꝑarãte mare ãrika. Supa imarĩ ĩ'sia majaroka ꝑo'imajare yija wãrõikapi jia kika nimaerã, nare bojarimajaro'si yijare kiꝑũataeka. ¹⁹ Mija ĩabe, ikupaka sime ꝑo'imajare yija wãrõika: Ritaja ꝑo'imaja Tuꝑarãte jo'ata'arimaja upaka nimako'omakaja jia kika nimarika kiyapaeka. Supa imarĩ ritaja ba'iaja nabaaike wapa Jesucristore naro'si reyaĩjiokaro'si kire kiꝑũataeka. Supabatirã kire nayi'yuapi ãriwa'ri ðakoa oka nare imabeyua Tuꝑarãte ĩaika wãjitãji. Supa imarĩ jĩjimakapi kirirã nare kimarũjeyu. Ika majaroka ritaja ꝑo'imajare yija wãrõtaꝑaokaro'si Tuꝑarãte yijare ꝑũataeka. ²⁰ I'supaka simamaka Cristoro'si kirika bojariroka bojaĩjirimaja yija ime. Po'imajare yija bojaika Tuꝑarãja etatirã kibojari kopakaja nare sayija bojayu. I'supaka yija ima simamaka, “Kirika bojariroka yi'riwa'ri jia kika mija imabe”, ꝑo'imajare yija ãñuapi ãriwa'ri Tuꝑarãte nare okajããrijayu. ²¹ Mija ĩabe. ĩ'rãkurioka ba'iaja baakoribeyuka Jesúre imako'omakaja, ba'iaja baarimaji upaka reyarũkika Tuꝑarãte kire imarũjeka. I'supaka kibaekapi ba'iaja mabaaike wapa kiwapaꝑoyika simamaka “Ba'iaja nabaaikeꝑitiyika nimabesarãñu mae Yimakirirã imarĩ”, mareka Tuꝑarãte ãñu.

6

¹ Tuꝑarãte yijare jeyobaamaka kimajaroka wãrõrimaja imarĩ, ikupaka mijare yija ãñu: “Mijare wayuĩabaraka, jia Tuꝑarãte mijare baaike simamaka jia kire ã'mitirĩꝑeãarijaparakaja mija imabe. Kire mija yi'riꝑakiwã'imarĩ'a'si.” ² Mija ĩabe, kimajaroka o'oeka imapi ikupaka kãrika:

“Mijare yijeyobaarũkirĩmi seyaeka þoto, mija jẽñerijayua ã'mitiritirã jia mijare yijeyobaaeka ba'iaja mija jũaekareka mija waþu'yaokaro'si”, ãrĩwa'ri sabojayu.

Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Maekaka þuri þo'imajare ã'mitiritikaja, suþabatirã ba'iaja nabaaikeka nare tããerã imatikakiji Tuþarãte imarijayu. Suþa imarĩ maekaka þuri, kire najẽñerãka upakaja kibaarãñu.

³ Kirika bojariroka wãrõtaþabaraka ba'iaja yija baabeyu, “Þakirimajaroka nawãrõyu je'e”, þo'imajare yijareka ãrĩa'si ãrĩwa'ri. ⁴ Suþa imarĩ “Rita sime, wãjia Tuþarãro'si ba'irabejirimaja nime”, þo'imajare ãñaokaro'si Tuþarãte yapaika upakaja baabaraka yija imarijayu. Suþa imarĩ ĩrãkurimarĩa ba'iaja aþerãte yijare baako'omakaja nare yija ruþuwapaeebeyu. I'supakajaoka ba'iaja yija jũarijayu þoto, sarekaja þuþapekaja Tuþarãte yapaika upakaja baabaraka yija ime. Mija ĩabe, ikuþaka sime ba'iaja yija jũarijayua: ⁵ Yijare naþajerijayua, wẽkomaka imariwi'iarãoka ĩrãkurimarĩa yijare natatikoþeyu. Aþerikuri boebarã oyiaja rẽrĩtirã, þiþerikaþi “Nare majããerã”, ãþaraka nakasererijayu. Suþabatirã rĩkimakaja ba'iraberika yijaro'si imamaka, jimarĩa aþerikuri yija rũrĩrijayu. I'supakajaoka ñamiareka kãþekaja yija imarijayua, aþerikuri ba'arika imabeyu þotooka yija kẽsirabarijayu. ⁶ Ritaja i'supaka ima yija rakajepããrijayua ĩawa'ri, “Rita sime Tuþarãte yapaika upakaja Þablorãkare baarijayu”, þo'imajare yijareka ãñu. I'supaka simamaka, jiiþuparã imarĩ, jiirokaþi yija imarijayu. I'supakajaoka jia Tuþarãrika bojariroka õñurã yija ime. Suþabatirã yija yapaþeyua þo'imajare yijare baako'omakaja sayija rakajepããrijayu. Tuþarãte yapaika upakaja baairã imarĩ, jia þo'imajare wayuĩawa'ri, nare yija jeyobaayu. Espiritu Santore yijareka ña'rĩjãika imarĩ, kirikaþi jia yijare kijeyobaarijayu. I'supakajaoka þakirimarĩa, þo'imajare wayuĩairã imarĩ, jia nare yija baarijayu. ⁷ Tuþarãte yijare jeyobaaikaþi kimajaroka bojaika upakaja sayija wãrõrijayu kiyapaika upakaja simaokaro'si. I'supaka kirika bojariroka yija wãrõrijayu þoto, jia yija imamaka ĩawa'ri “Jiþupairã imarĩ, rita yijare nabojayu”, narĩrãñu. ⁸ ĩrãrimarã imarã yijare jiyiþupayeeirã, aþerimarã þuri jẽno'o. I'supakajaoka ĩrãrimarã “Jia baarijayurã nime”, ãñurã imariþotojo, aþerã þuri i'supaka ãrĩbeyurã. Tuþarãte þũataekarã yija imako'omakaja “Waþuju þakirimaja nime”, ĩrãrimarãre yijareka ãrĩkoþeyu. ⁹ Rikimarãjaoka nime yijare õrĩriþotojo, “Ba'iratarã nime”, yijareka ãñurã. “Reyarũkirãja nime”, yijareka narĩko'omakaja, õña yija ime ruþu. I'supakajaoka jimarĩa ba'iaja yijare

nabaaika simako'omakaja reyabeyukajirā yija ime ruḡu. ¹⁰ I'suḡaka simamaka aḡerikuri jimarīa ba'iaja ḡuḡariḡotojo Maiḡamakire jia yijare baarijayua ḡuḡajoawa'ri jījimaka yija imarijayu. I'suḡakajaoka wayuoka baairā imariḡotojo Tuḡarārika bojariroka yija wārōikapi ārīwa'ri rīkimarā jia Tuḡarāte nare baarūkiakaka natōḡoyu. Maekaka dakomarirā yija imako'omakaja Jesūrirā yija imamaka, ritaja jia oyiaja kirika Tuḡarāte yijare ja'atayu.

¹¹ Mija ā'mitipe yija jeyomarā, Corintowejeakarā. Ritaja yija ḡuḡajoaika ya'erimarīaja mijare yija bojayu, mijare wayuūatiyairā imarī. ¹² I'suḡaka mijaka yija imako'omakaja mija ḡuri rakajerimakiji yijaka imarā. ¹³ Ī'rīka kimakarāte wātawa'ri naka kijaika uḡaka mijare yija bojarijayu. Suḡa imarī ba'iaja imabekaja mijare yija wayuūaika uḡakaja yijare mija wayuūabe mijaro'sioka.

¹⁴ Cristore yi'ribeyurāka rīrākibiritiirā mija ima'si. Tuḡarāte yapaika uḡaka baairā, ba'iaja baarijayurāḡitiyika ĩrātiji ḡuḡajoabaraka imawārūberijirā. Mia je'e i'siroka morīwārūokaro'si sime neirō'ō boirō'ōka rukubaka imaberijika āñua. ¹⁵ I'suḡakajaoka, Cristo majamaki imarī, kika ĩrātiji ḡuḡajoawārūbeyuka kime Satanās. I'suḡakajaoka Cristore yi'yurā kire yi'ribeyurāka ĩrātiji ḡuḡajoabaraka imawārūbeyurā. ¹⁶ Naḡuḡaka nare āñu uḡakaja ḡuḡajoatirā waḡuju imaja jērāka nabaaeka jiyiḡuḡaka noñua Tuḡarāte jiyiḡuḡaka ōrīriwi'iarā imaberiri imakoḡeika. I'suḡakajaoka sime maro'si. Tuḡarā ōñia imajipaki maḡuḡakarā ña'rījāitika imarī, i'suḡaka waḡuju ima jiyiḡuḡapayeerāka jeyoaritiyabekaja maimaye'e. Mia, Tuḡarāja ikuḡaka bojaekaki kimajarōḡūñurā:

“Yire yi'yurā ḡuḡakareka ñimajiparāñu. Nimarō'ōḡiji naka ñimarijarirāñu. Suḡa imarī najiyiḡuḡapayeerūkika ñimarāñu. I'suḡakajaoka yirirā nimarāñu naro'si”, ārīwa'ri sabojayu kimajarōḡūñurā.

¹⁷ Ikupaka kēñu aḡea:

“Yirika yi'ribeyurāka ĩrātiji ḡuḡakirā mija ima'si. Suḡabatirā nare mija jeyoaritiya'si, yiyapabeyu uḡaka naka mija baakoreka. Ñañu uḡakaja mija baarākareka, yirirā mija imamaka, jījimaka mijaka ñimarāñu”, mare kēñu.

¹⁸ “I'suḡaka mijare yibaarāñu Mijapaki uḡaka imawa'ri. I'suḡaka mijare yibaamaka yimakarā mija imarāñu”, ārīwa'ri kibojayu Maiḡamaki ritaja tērīwa'ribaji imatiyaiki.

7

¹ Mija ā'mitipe yija jeyomarā. I'suḡaka Tuḡarāte mare bojaeka maro'siji ima. Suḡa imarī Tuḡarāte ĩaika wājītāji

ba'iaja baariyapaberiwa'ri kiyapabeyua, supabatirã mapupajoaika upakaja baabekaja maimaye'e. Ritaja i'supaka imarijayua ja'atagirã, Tuparãte oyiaja jiyipupayeewa'ri, kiyapaika upakaja baabaraka maimaye'e.

Kire nayi'pakã'ã, jjimaka Corintowejeakarãka Pablote imaeka

² Yija jeyomarã, yijare mija wayuñabe. “Ba'iaja baairã nime”, ãrãrimarãre yijareka ãriko'omakaja, nirãreoka yija yapaika upaka ba'iaja baaberaparã yija. I'supakajaoka aperãte ba'iaja baarũjekoribeyurã yija ime. Supabatirãoka yijaro'si niñerũ tõporika yapawa'riji po'imajare wapuju pakiberaparã yija. ³ “I'supaka yijareka jairã mija ime”, ãrãwa'rimarã mijare sayibojayu. Kopakaja jimarã mijare yija wãtatiyayu bikija mijare ñarĩtirape. I'supaka simamaka, mijaka yija imarijayua, yija reyarãñu rõ'õjãrãja mijare yija wayuñarija'atabesarãñu. ⁴ I'supaka simamaka, “Nare yibojaika upakaja yire nayi'rirãñu”, mijareka ñarĩpupajoayu. “Jia Tuparãte yapaika upakaja baairã nime Corintowejeakarã”, ãrĩpupajoawa'ri jjimaka mijaka ñime. Supa imarĩ ba'iaja yija jũarijayua simako'omakaja jĩtakaja yipupayu.

⁵ Tróaderõ'õpi Macedonia ka'iarã yija etarapaka be'erõ'õ ãrãkurioka jĩpañaka jẽritakoribeyukajirã yija imarape. I'supakajaoka yija eyairõ'õ rakakaja ba'iaja oka yijare imarijariroyirapaka. I'supaka simamaka, jimarã tokarãre yijaka okabojiroyirape. Ba'iaja puparirika yijaro'si simarijariroyirape apea. ⁶ I'supaka yijaro'si simarijariroyirapaka simako'omakaja Titore yija põ'irã etamaka jia yija puparape. Ba'iaja puparijayurãte okajãjia imarũjeiki imarĩ, Tuparãte yijare jeyobaarape. ⁷ Titore õ'õrã etarapakapi takaja ãrãwa'rimarã jjimaka yija ime. Mija põ'irã kimarapaka poto, jia mija imamaka kãarapaka imarĩ jjimakapi õ'õrã ketarape. Sapĩ ãrãwa'ri jjimaka yija ime yijaro'sioka. Ikuþaka Titore yijare bojaetarape: “Ba'iaja yija ima ã'mitiritirã Pablote ba'iaja pupayu”, ãrãwa'ri i'supakajaoka Corintokarãre ime naro'si. Supa imarĩ jimarã mire niariyapayu. Supabatirãoka mire wãtawaw'ri miyapaika upakaja nabaarijayu”, ãrãwa'ri kibojaetarape. Sã'mitiritirã, tẽrãwa'ribaji jjimaka ñime mae.

⁸ Supabatirã bikija pãpera mijare yipũatarapaka ãtirã ba'iaja mija puparapakakaka ña'mitirape. I'supaka simako'omakaja “I'sia pãpera yipũataberiri imakoperape”, ãrĩpupajoabeyuka yi'i. Pãpera mijare yipũatarapaka poto “Siatirã ba'iaja napuparirãñu je'e”, ñarĩpupajoakoperape. I'supaka simako'omakaja, ba'iaja mija puparapaka ñojimarãji mijareka so'rape. ⁹ Supa imarĩ siatirã ba'iaja mija pupayuapi ãrãwa'rimarã jjimaka ñime. Ikuþaka sime ã'mitirikõrĩ je'e:

“Ba'iaja baarika ja'atirā Tuparāte yapaika upaka oyiaja nabaarijayu mae”, kērietarapaka ā'mitiriwa'ri j̄jimaka nime. I'supaka simarika Tuparāte yapamaka i'supaka mijaro'si simarape. Supa imarī jiaro'si imarapakaja ba'iaja mija p̄parika simamaka, “Yija p̄perapi ba'iaja nare yija baaberape”, yija ārīp̄pajoayu. ¹⁰ Ba'iaja mabaaike i'atirā ba'iaja Tuparāte mare p̄parirūjeyu. I'supaka kibaamaka, saja'atirā kiyapaika upaka oyiaja mabaakarō'si i'supaka mare kibaayu. I'supaka simamaka ba'iaja mabaaike ye'kariatirā, t̄marīji mare kibaarūkia imareka mare sakitāāyu. Sapi ārīwa'ri ba'iaja p̄parijaribeyurā maime. Topi Tuparāte yi'ribeyurā p̄uri, ba'iaja nabaaikeka ba'iaja p̄paripotojo “Sayija ja'ataerā yijare miwayuābe”, Tuparāte āribeyurā. Supa imarī kip̄ō'irā a'rirūkimarīrā nime. ¹¹ Ā'mitirikōrī je'e. Tuparāte yapaika upaka mijaro'si yo'orapaka i'atirā, ba'iaja mija p̄parape. I'supaka imaripotojo jia yijaka imariyapawa'ri n̄ojimarīji ikupaka mija jarape: “I'tojirāja, ba'iaja mibaarijaya mija'atabe”, mija watopekareka imakite mija ārāpe. Supabatirā “¿Dako baaerā n̄oaitakaja 'Sareka kimaaparū', ārīrūjeirā upaka mabaarape jee?”, āparaka i'yopiyurā mija jarape. “N̄ojimarīji oka yija jieberiripareaja, t̄marīji Tuparāte yijare baarānu je'e”, mija ārīp̄pajoarape. I'supaka imarā imarī yire jiyipupaka ōrīwa'ri jimarīa yire mija iariyapayu. Supa imarī mija watopekarā ba'iaja baarapakite t̄marīji mija baarape ki'yopiyaokaro'si. Supa jia baaraparā mija imamaka dakoa oka imabeyua mijaro'si mae. ¹² I'supaka mija baarūkiakaka mijaro'si yo'orapaka simako'omakaja ba'iaja baarapakite, supabatirāoka sajūarimajire takaja p̄pajoawa'rimarīa sayo'orape. Tuparāte i'aka wājitāji “Rita, jia Pablote majiyipupayeeyu”, āñurā mija jayaokaro'si mijaro'si sayo'oñirape.

¹³ Supa imarī yipapera i'atirā jia yire mija yi'yua ā'mitiritirā okajājia yija jayu. Supabatirā, jai'baraka mijaka Titore imarapakaja simamaka, jia p̄payuka kime mae. J̄jimaka kimaamaka i'awa'ri, t̄rīwa'ribaji j̄jimaka yija jayu mae. ¹⁴ Mija p̄ō'irā ke'rirā baarapakaja poto “Jia mire e'etoritirā, Corintokarāre mire yi'rirānu”, Titore n̄arītirape. Kire n̄arāpaka upakaja mija baarape. Supa imarī dikapi ārīwa'ri kirokapi i'yopi'ribeyuka yi'i mae. “Jia mire nabaarānu”, ārīwa'ri Titore yija bojarapakaja rita kire yija ārāpe mirākiyu. I'supakajaoka i'rākuri upakaja mijare yija bojarapakaja rita simarape. ¹⁵ Jia kika imarika yapawa'ri jiyipupakapi kire mija e'etorape. Supabatirā jijaoka kire mija yi'rape. Ritaja i'supaka kire mija baaeka mirāka p̄pajoabaraka j̄ibaji mijare kiwayuārijayu mae. ¹⁶ Supa imarī “Tuparāte yapaika upaka oyiaja baabaraka

nimarãñu”, ãparaka j̄jimaka mijaka ñime mae.

8

Wayuoka baairãte j̄jimakaꝑi majeyobaaye'e

1 Mija ã'mitiꝑe yija jeyomarã. Ritaja Macedoniakarã* Jesúre yi'yurã majaroka mijare yija bojaerã baayu. Nare wayuñawa'ri jia Tuparãte nare jeyobaaika upakajaoka aꝑerãte jia oyiaja nabaarijayu naro'si. 2 R̄ikimakaja ba'iaja aꝑerãte nare ka'wisijũarũjeko'omakaja j̄jimaka nime. Supabatirã wayuokatakaja baairã imariꝑotojo aꝑerãte jeyobaarika ꝑupajoawa'ri r̄ikimarãja niñerũ narëarape. 3 I'supaka j̄jimakaꝑi narëarapaka yiñakoapi ñiarapaka simamaka, “Rita sime”, ñañu. Nijirũkia imarõ'õjĩrãja ĩjiriꝑotojo wayuoka baairãte wayuñawa'ri, narikataka tuikoꝑeikakaka ꝑariji nare nijirape. Nare sayijẽñeberiko'omakaja wayuoka baairãte jeyobaawa'ri niñerũ yire nijirape naꝑõ'irã saye'ewa'yaokaro'si. 4 “Jesúre yi'yurã wayuoka baairã Jerusalénreka imarãte yija jeyobaayu. Supa imarĩ ika niñerũ naro'si mija e'ewa'pe”, ãparaka yijare sanaja'atarape, nare jeyobaatiyawa'ri. “I'supaka nare jeyobaatirã j̄jimaka yija imarãñu”, ãrĩwa'ri i'supaka nabaarape. 5 “Õ'õjĩrãja najeyobaakoꝑeĩka marã imabeyua”, yija ãrĩꝑupajoarape sanarëaerã baarapaka ruꝑu. I'supaka yija ꝑupajoarapaka simako'omakaja satẽrĩwa'ribaji jia nabaarape. Sanarëaerã baaeka ikupaka narãpe mamarĩ: “Jesús, yija ĩꝑamaki, miyapaika upakaja yija baarãñu.” Supabatirãoka Tuparãte yapaika upakaja baairã imarĩ, “Yijare mija bojarãka upakaja yija yi'rirãñu”, narãpe yijareoka. 6 Supa imarĩ mijaro'sioka j̄jimakaꝑi niñerũ rëabaraka mija ima e'ebaraka Titore imaerã torã kire yija ꝑũatarape. Ikijioka imaki mamarĩtaka niñerũ rëarikakaka mijare jaiũ'murapaki. I'supakajaoka j̄jimakaꝑi samija rëaweaeerã “Nare kijeyobaarũ”, ãrĩwa'ri mija ꝑõ'irã kire yija ꝑũatarape. 7 Supa imarĩ tẽrĩwa'ribaji Tuparãrikakaka jia õñurã imarĩ, i'supaka jia tokarãre mija jeyobaabe. I'supakajaoka “Rita ãñuka kime”, ãrĩwa'ri, Jesucristore oyiaja jia mija yi'ririjayu. Supabatirã kirika bojariroka õñurã imarĩ, jia samija bojawãrũyu. I'supaka baabaraka jimarĩa ꝑo'imajare jeyobaairã mija ime. Supabatirãoka yijare jia wãtatiyairã mija ime. Supa imarĩ wayuoka baairãte tẽrĩrikaja wayuñawa'ri jia nare mija jeyobaabe.

8 Mijare jã'merimarĩa sime, bojarika simamaka i'supaka ñañu. “Jerusalénreka imarãte yija jeyobaarãñu”, ãrĩwa'ri Macedoniakarãre yijare ãrãꝑaka mija õrĩrika yaꝑawa'ri mijare

* **8:1** Corinto se encontró en la provincia de Acaya. Macedonia era una provincia al norte de Acaya. Véase el mapa.

sayibojayu. Sã'mitiritirã “Maro'sioka nare majeyobaaerã”, mija ãrĩrika yaɓawa'ri i'suɓaka mijare yibojayu. I'suɓaka nare mija jeyobaamaka ãtirã, “Ritaoka aɓerãte wayuũairã nime”, mijareka ñarĩwãrũrãñu. ⁹ “Jia mare baaiki kime maiɓamaki Jesucristo”, ãrĩwãrũirã imarĩ, wayuoka baairãte jeyobaarika ɓuɓajoairã mija imabe. Tuɓarãte imarõ'õrã tẽrĩwa'ribaji imatiyaiki imarĩɓotojo mijare wayuũawa'ri saja'atãtirã ɓo'imaji kiɓo'ijirika. Ika ka'iarã kimariɓareaja wayuoka baaiki uɓaka kimaeka. I'suɓaka kimaeka, jia Tuɓarãka dakoa jariwa'ririmarĩaja mija imaokaro'si.

¹⁰ Jia mija imarika yaɓawa'ri mijare yokajããerã baayu. Bikija o'rapajẽ'rãrã mija baaũ'murapakarã ate mija ɓuɓajoarika yiyapayu. “Wayuoka baairãte majeyobaaerã”, ãrĩwa'ri aɓerã ruɓubajirã j̄jimakaɓi niñerũ mija rãaũ'murape. ¹¹ Mamarĩ j̄jimakaɓi samija baaũ'mutirapaka upakajaoka mija rikaikarõ'õjĩrãja ijibaraka j̄jimakaɓiji samija rãawearika yiyapayu. ¹² Marikaika ko'apitorãja maijijika jia sime. Jeyobaarika yaɓawa'ri sakĩjika simamaka ĩ'rãtiji oyiaja sime Tuɓarãro'si. Marikaika tẽrĩwa'ribaji mare jẽñebeyuka kime Tuɓarã.

¹³ Mija rikaika ɓemawa'ribajirã aɓerãte jeyobaatirã wayuoka mija baaerãmarĩa i'suɓaka mijare ñañu. ĩ'rãtijiji mija imaokaro'si i'suɓaka mijare ñañu. ¹⁴ Mija ɓuri maekaka wayuoka nabaaike ɓoto rĩkimakaja mija rikayu. I'suɓaka simamaka nare mija jeyobaabe. Ñamajĩ wayuoka mija baarãka ɓoto ĩ'rã ate rĩkimakaja rikarãñurã je'e aɓeyari. I'suɓaka simajĩkareka mijare najeyobaarãñu. Suɓa baawa'ri ĩ'rãtiji rikaokaro'si jia mija jeyobaabu'arãñu. ¹⁵ I'suɓakajaoka Tuɓarã majaropũñurã Moisés imaroyikakite bojaeka ikupaka ãñu: “Rĩkimakaja maná ayeekarã, kũɓajĩ ayeekarãte sanapibaeka. Suɓa imarĩ kũɓajĩ ayekoɓekarãro'si nayapaeka upakaja simaeka, suɓabatirã rĩkimaka ayeekarãro'sioka saɓiyia tuiberika”, ãrĩwa'ri sabojayu.

“Titorãkare jia mija e'etope”, Pablote ãrĩka

¹⁶ Mijare yijeyobaariyaɓaika upakajaoka Titore mijare jeyobaariyaɓayu kiro'si. Tuɓarãte i'suɓaka kire ɓuɓajoarũjeka simamaka “Jia miɓaayu Tuɓarã”, kire ñañu. ¹⁷ “Nare jeyobaaokaro'si naɓõ'irã me'ɓe ate”, kire ñaɓakã'ã, jia j̄jimakaɓi Titore yire yi'raɓe. I'suɓaka kire ñarĩbeyukajikã'ãja, jimarĩa mija ɓõ'irã a'ririyaɓatikiji kimaraɓe. Suɓa imarĩ kiyapaika upakaja mijare ĩarĩ ke'rirã baayu mae.

¹⁸ Titoka ĩ'rĩka majeyomakite mija ɓõ'irã yija ɓũatayu. Mija õñuka imarĩ, Jesucristorika bojariroka jia bojawaɓu'atawãrũiki kimamaka ritaja Jesucristore

ã'mitiripẽairã jia jiyipupaka kire noñuka kime. ¹⁹ Ñamajĩ Corintopi niñerũ yija e'ewa'rirãka poto, Jerusalénrã yijaka ke'rirã kire naṗũatarape. Torã eyatirã wayuoka baairãte jeyobaawa'ri niñerũ yija ĩjirãñu. I'supaka yija baamaka ĩtirã, "Ritaoka wayuoka baairãte jeyobaairã nime Jesũre yi'yurã", yijareka ṗo'imajare ãrĩpupajoarãñu. I'supaka imawa'ri maĩpamaki Jesucristore najiyipupayeerãñu. ²⁰ "Rĩkimakaja niñerũ narẽarapaka jia naba'iaribeyu", ãrĩwa'ri yijareka nakẽrãjairika yaṗabeyurã yija. I'supaka simakoreka ĩ'rika yijaka a'rirũkika imatiiki. ²¹ Ba'iaja yijare nakẽrãjairika yaṗaberiwa'ri jia oyiaja Tuṗarãte ĩaika wãjitãji yija baarãñu. Supabatirã ṗo'imajare ĩaika wãjitãji i'supakajaoka yija baarãñu.

²² Supabatirã imaki apika majeyomaki mija ṗo'irã naka yipũataerã baaike ate. Kire oñurã imarĩ, "Jia ba'irabeiki kime", yija ãñu. ĩ'rãkurimarã jia jeyobaatiki kimamaka i'supaka yija ãñu. "Jia yi'yurã nime Corintowejekarã", Titore ãṗakã'ã ã'mitiritirã mijare jeyobaarĩ ke'ririyapãtiyayu mae. ²³ Supa imarĩ Titore, aṗerã ĩ'ṗarã majeyomarãṗitiyika mija ṗo'irã yipũatarãñu. Jia Titore oñurã mija ime. Yijeyomaki imarĩ, yupakaja mijare kiwãrõrijayu. Kika ĩ'ṗarã nime aṗerã majeyomarã jia Jesũre yi'yurã. "Jia Jesucristore nayi'yu", ãrĩwa'ri Macedoniakarãre kika ṗũataekarã nime. I'supaka nimamaka ĩtirã jia Cristore jiyipupaka noñu nimaupãtiji. ²⁴ Mija ṗo'irã neyarãka poto jia nare mija e'etorika yiyapayyu. I'supaka mija baamaka, "Ritaoka nare yaṗairã nime", Macedoniakarãre ãrĩpupajoarãñu. I'supaka simamaka " 'Corintokarãre jia nare e'etorirãñu', Pablote yijare ãrãṗaka rita sime", narĩpupajoarãñu.

9

¹⁻² "Jesucristore yi'yurã wayuoka baairãte jeyobaaokaro'si jiaṗi niñerũ narẽayu", mijareka ãñuka imariṗotojo mijaro'si sakaka yo'oerã baayu ruṗu. Acayaka'iareka Corintorã imarãte bikija o'rapajẽ'rã wayuoka baairãte mija jeyobaarika ṗupajoaũ'murapakakaka jĩjimakaṗi o'õrã Macedoniaka'iakarãre yibojarijayu. I'supaka yibojaika ã'mitiritirã jĩjimaka jariwa'ri "Maro'sioka i'supakaja wayuoka baairãte majeyobaaye'e", ãṗaraka rĩkimarãja Macedoniaka'iakarãoka jĩjimakaṗi niñerũ ĩjiriyapairã. ³⁻⁴ I'supaka mijare ãrĩriṗotojo yirupurõ'õ Titorãkare mija ṗo'irã yipũataweiyu niñerũ rẽaweirika mijare najeyobaaokaro'si. ĩ'rãrimarã Macedoniakarãre yika jeyoariwa'rirãñu je'e aṗeyari. I'supaka simamaka Titorãkare mijare jeyobaarãñu " 'Rita sime wayuoka baairãte jeyobaaokaro'si niñerũ rẽaweatikarã nimatiyu', yijare merãṗaka simako'omakaja,

niñerũ narẽaweabeyu ruþu”, Macedoniakarãre yija eyarãka þoto yijare ãrĩkoreka. “Jia wayuoka baairãte jeyobaarika yapairã nime”, aþerãte yija ãñua simako'omakaja i'supaka mija baabesarãkareka nawãjitãji i'yoa yija jũarãñu. Supabatirã i'supakajaoka mija jũarãñu je'e mijaro'sioka. ⁵ I'supaka simakoreka “Yiruþu a'riweitirã nare mija jeyobaaweiaþe”, ãrĩwa'ri majeyomarã Titorãkare mija þõ'irã yipũataweiyu. Niñerũ mija rãaũ'murapaka mija rãaweakaro'si mijare najeyobaarãñu. Supa imarĩ torã yeyarãka þoto, sarẽaweatika mija imarãñu. Supabatirãoka “Ñojimarĩji samañjirika Þablote þakatayu”, ãrĩrika imabesarãka. Jia wayuoka baairãte jeyobaariyapawa'ri jĩjimakaþi mija jĩrijarirãkareka jia simarãñu.

⁶ Nare jĩrã baaeka ikupaka mija þupajoabe: Rĩkimaka ba'arika õtebeyuka kũpaþji ba'arika rikaiki. Rĩkimaka ba'arika õteripupaiki þuri rĩkimakaja ba'arika rikaiki. Ikupaka ãrĩrika sime samarĩjkareka: Rita jia wayuoka baairãte jeyobaarika yapawa'ri jĩrijayukate jia Tuþarãte jeyobaarãñu. Kirikaika wãtaripotojo kũpaþjĩ jĩkite þuri kũpaþjĩ sawaþa Tuþarãte jĩrãñu.

⁷ Supa imarĩ “Õ'õjĩrãja yija jĩrãñu”, mija ãrĩþupajoairõ'õjĩrãja mija jĩrijape. Wãtaripotojo mija jĩjĩkareka þuri jiamarĩa simajĩñu. Supabatirã mija jĩrijapaberiko'omakaja aþikate mijare þakatapakã'ã ã'mitiritirã, mija jĩjĩkaoka jiamarĩa sime. Mija þupakarãja jĩrika yapawa'ri mija jĩjĩka þuri jia sime. Jĩjimakaþi aþerãte jeyobaarijayurãka jĩjimaka Tuþarãte ime.

⁸ I'supaka simamaka mija yapaika þemawa'ribaji mijare kija'atarãñu jia aþerãte mija jeyobaarijayaokaro'si. Jia nare mija baamaka ãtirã mijare kija'ataika i'rãkuri upakaja dakoa jariwa'ribesarãka mijaro'si. ⁹ Mija ãabe. Ikupaka sãñu Tuþarã majaropũñurã o'oeka:

“Tuþarãte jiyipupayeeiki imaki kirikaika wãtarimarĩaja wayuoka baairãte jeyobaarijayuka. Supa imarĩ jia kibaaeka mirãka ye'karirimarĩaja jia Tuþarãte kire baajiparãñu”, ãrĩwa'ri sabojayu.

¹⁰ Tuþarã imaki õterikiyapea moterũkia maro'si imarũjerijayuka. Ikijioka imaki õterikiyapeaþi ba'arika þo'imajare imaokaro'si baarijayuka. I'supaka baiki imarĩ, ritaja jia mijare kija'atarijayu, saþi aþerãte jia mija jeyobaarijayaokaro'si. I'supaka mija jeyobaarijayuapĩ ãrĩwa'ri rĩkimarãja aþerãte jia imarũjeiki kime Tuþarã.

¹¹ Supabatirã dakoa jariwa'ririmarĩaja rikatirã jia aþerãte i'rãkuri upakaja mija jeyobaarũkia mijare kija'atarãñu. Supa imarĩ torã eyatirã mija jeyobaaika nare yija ja'atarãka þoto, “Jia mibaayu Tuþarã”, ãþaraka kire najiyipupayeerãñu.

¹² Ika mija jĩkapaþi jia majeyomarã Jerusalãnrã wayuoka

baairāte mija imarūjerūkitakajamarīa simarāñu. Supabatirāoka i'supaka mija baaikapi āriwa'ri, “Jia mibaayu Tuparā”, āparaka jībaji kire najiyipupayeerāñu. ¹³ I'supaka mija baamaka, “Wapuju pakibekaja ritaitaka Jesurika bojariroka yi'yurā nime”, mijareka narīpupajoarāñu. Supabatirā nare jeyobaatirā, i'supakajaoka apearāte mija jeyobaarāka simamaka, jia Tuparāte najiyipupayeerāñu. ¹⁴ Supabatirāoka “Mare najeyobaaerā Tuparāte nare jeyobaarapakapi, āriwa'ri jia mare nabaayu”, narīrāñu. I'supaka simamaka “Jia yijare nabaayu”, āriwa'ri jia jījimaitakapiji Tuparāte mijaro'si najēñeñjirijarirāñu. ¹⁵ Jia nare baarūkirā mija ima pupajoatirā jījimaka ñime. I'sia tēriwa'ribaji jia mare baawa'ri Kimakire Tuparāte maro'si pūataeka. Sōñurā imarī, dika apea marākā'ā āririka imabeyua maro'si. Supa imarī maimaupatiji “Jitaka mibaayu Tuparā”, kire marīrijariye'e.

10

“Tuparāte yire jā'meka upakaja kirika bojariroka yiwārōrijayu”, Pablote ārika

¹ Yi'i Pablo, oka mijaka jierika yapaiki imarī, ika mijare yibojaerā baaika mija ā'mitiririka yiyapayu. Po'imajare wayuārimaji imarī, jiapiji Jesure nare jairoyika upakaja mijaka yijairiyapayu yiro'si. Tokarā īrārimarā ikupaka yireka āñurā: “Maka kima poto kīkirimakiji maka Pablote jairijayu. Aperō'ōrā imatirā pāperapi maro'si kio'oika poto puri okajājiapi maro'si sakio'oyu”, āparaka yireka najaiyuyerijayu. ² I'supaka simamaka wapuju ba'iaja yireka jairāte mija ā'mitiritiya'si. Yire mija yi'ritiyabe, sapi āriwa'ri mija pō'irā eyatirā okajājia mijare yijaikoreka. I'supaka mijare yijaiberikoperākaoka, “Jesucristore yi'ribeyurā upaka Pablote ime”, āñurāte puri okajājiapi jairika yipupajoayu. ³ Rita sime, mija upakajaoka po'imaja yija ime yijaro'sioka. Jesucristore yi'ribeyurāka yija imarijayua simako'omakaja nimarijayu upakataka baarijaribeyurā yija ime. I'supaka simamaka, noñu upakaja pupajoatirā po'imajare okabojirijayu upakamarīa pakirimiji majaroka yija jaita'ruirijayu. ⁴ Tuparāte yi'ribeyurāte jia jaikopeika upakamarīaja tēriwa'ribaji Tuparārikapi po'imajare yija wārōrijayu. I'supaka nare yija wārōmaka, “Wapuju pakirimiji majaroka yija yi'rikopeyu rukuya”, po'imajare āriwārūrijayu. I'supakajaoka ritaja pakirimiji majaroka yi'yurāte yijare okae'emakaoka nare yija okatērīrijayu sanaja'ataokaro'si. ⁵ “Tuparārika jia wājia imamiji ā'mitiritirā jia kire norīrū”, āñurā imarī, jia napupajoakopekapi wārōrimajare yija okatērīwārūyu Tuparāte jeyobaaikapi. Supabatirā “Aperā

jiibaji pupajoairā yija ime”, āriḥupajoawa'ri, napupajoaimiji Tuparāte nare ōrīrūjebeyua sime. Supa imarī yija wārōika yi'riwa'ri, napupape'yu. Supabaturā Tuparāte yijare jeyobaamaka, Cristore yapaika upaka oyiaja po'imajare yija pupajoarūjerijayu. ⁶ Mija pō'irā yija eyarāka poto Jesucristore yapaika upakaja mija yi'rirāka jia simarāñu. Kire yi'ribesarāñurāte puri sawapa yija yaparāka upakaja yija baarāñu.

⁷ Mija pō'irā ima mija ĩawārūbe: ĩrārimarā mija watopekārā “Jesucristore pūataekarā yija ime”, āñurā. I'supaka āñurā imarī, “Pablorāka Jesucristore pūataekarājaoka imarā naro'si”, narīrū. ⁸ “Maipamaki Jesucristore pūataekarā imarī, mijare okajāabaraka yija wārōyu”, ñañu. I'supaka mijare ñapakā'ā “ ‘Yire na'mitiripēarū’, āriwa'ri i'supaka mare kēñu”, yireka mija āriḥupajoayu je'e. “Cristore mija yi'yua bitatarikopakaja jiibaji Cristore mija yi'ririjayaokaro'si mijare yija jeyobaaerā, maipamaki Jesucristore yijare pūatarape”, ñañu. I'supaka simamaka “Cristore pūataekakimarīka Pablote ime”, wapuju yireka āñuapi maki yire i'yoḥi'rirūjewārūbesarāki. ⁹ “Makīkirika yapawa'ri papeḥapi okajājia mare kijaiḥūarijayu”, mija āriḥupajoajīkareka i'supakamarīa sime. ¹⁰ Mija ĩabe. ĩrārimarā mija watopekareka imarā yire jaiyuyebaraka, ikupaka āñurā: “Papeḥa mare kio'oikapi okajājia jairipotojo maka kima poto puri wayuoka Pablote baaroyi”, nañu. “Supabaturāoka yijare kiwārōroyika poto, ā'mitirijiyubeyua upaka kijaikoperoyi”, āparaka yire najaiyuyerijayu. ¹¹ I'supaka yireka jairijayurā: “Maka kimabeyu poto papeḥapi okajājia mare kijaika upakajaoka maka kimarāka poto mare kibaarāñu je'e”, narīrū.

¹² I'supaka simako'omakaja mija pō'irā ĩrārimarā “Tērīrirā marākā'ā mabaaberijīka yija ime”, napuparō'ōpi āñurā. Supabaturā “Aperāte tērīwa'ribaji Tuparāro'si jairimaja yija ime”, āñurā nime, i'supakataka ārīrika pe'yoiki yi'i puri. Natiyiaja nima ĩajiyutirā, i'supaka narīrijayu. I'supaka napupaka imarā imarī, rukubaka napupajoayu. ¹³ I'supakajaoka “Ritaja ĩrāweje jariwa'ririmarīaja po'imajare yija wārōerā Tuparāte yijare pūataeka”, āribeyurā yija. Ikupaka sime: Jesucristorika wārōrimajamatorā Tuparāte yijare pūataeka imarō'ō watopekareka sime Corintowejea. Supa imarī “Kijā'meikapi mijare yija wārōyu”, mijare yija ārīrijayua rita ima. ¹⁴ Mijare yija wārōmaka, “¿Dako baaerā Pablorākare mija ā'mitiyu?”, mijare narīko'omakaja, nare rupubajirā Jesurika bojariroka mijare yija wārōū'murape. Mija pō'irā Tuparāte yijare pūataberirikareka puri, “Mijare wārōirā yija ime”, mijare yija āriberijāāeka. I'supakamarīa sime. Mijare wārōrimaja yija imaerā Tuparāte mija pō'irā

yijare pũataeka. ¹⁵ Supabaturãoka ïrãrimarãre jaikoþeika upakamarãa yija jaiyu. Aþerãte nare wãrõmaka Jesucristore þo'imajare yi'yua ïtirã "Nare yija wãrõmaka i'supaka nime", ãrãþakirijaribeyurã yija. Ikuþaka yija yaþayu: Jia Jesucristore yi'yurã mija jarirãka rãkimabaji þo'imajare Jesúrika bojariroka yija bojarãñu. ¹⁶ Supa imarĩ i'supaka simarãka þoto mija a'riwa'ribajirã imarãte Jesucristorika bojariroka bojarĩ a'ririka yija yaþayu. Wãrõrimajamatorã yija eyarãka, Jesúrika bojariroka ã'mitirikoribeyurãte sayija wãrõrãka þoto "Ikuþaka jia nare yija wãrõraþe", yija ãrãjãka jia sime. ¹⁷ I'supaka jãjimakaþi nabaarijayuakaka ïrãrimarãre jaikoþeko'omakaja, ikuþaka sabojayu Tuþarã majaropũñurã o'oeka: "Maþuþayariji mabaaiakakaka jãjimaka bojabekaja Tuþarãte maro'si baarijayuakaka takaja jãjimakaþi mabojarijariye'e", ãrãwa'ri sabojayu. ¹⁸ Supa imarĩ ïrãka "Jia wãrõiki ñime", kërikoþejãka, dakowapamarãa sime. "Ïï kime jia wãrõiki", Tuþarãte ãrãrijayukate þuri, "Jiitaki kime", marãwãrũyu maro'sioka.

11

"Þakirimiji majaroka wãrõrimaja Tuþarãte pũataekamarãrã nime", Pablote ãrãka

¹ "Imatiyaiki ñime", ãþaraka aþerãte bojabaraka õrãpũabeyurãte ãñu upaka yijaiko'omakaja yire mija ã'mitiripëarika yiyapayu ruþu. I'supaka mija þo'irã þakirimiji majaroka wãrõirãte ã'mitiparaka mija rakajepããika upakaja yireoka mija rakajepããbe ruþu. ² Jesucristore takaja mija ã'mitiripëarijaririka yiyapayu. Æ'mitirikõrĩ je'e: Ïrãko rõmo aþikaka baakoribeyuko kotĩmi imarukikaka takaja koþuþajoayu. I'supaka koima upakajaoka Cristore oyiaja ã'mitiripëairã mija ime. Yi'i imaki i'supaka mija imaerã mamarĩ mijare wãrõũ'murapaki. Supa imarĩ Tuþarãte þuþajoaika upakajaoka mijare yiþuþajoayu yiro'si. "Jesúre na'mitiripëarija'ata'si", ãrãwa'ri i'supaka ñimarijayu. ³ Mia. Bikija Satanãre ãñakarã ña'rãjãitirã Eva imaroyikakote jia kijaiþakika. "I'supakajaoka nare kibaarãñu je'e aþeyari", mijareka ñarãþuþajoayu. "Jia Jesucristore õñurã imariþotojo þakirimiji majaroka ã'mitiritirã Cristore jia nayi'ribesarãñu je'e", ãþaraka ba'iaja mijareka yiþuþayu. ⁴ Ikuþaka sime: Aþerã waþuju kotorõ'õþiji wãrõrĩ netamaka, "Ikuþaka Jesúre ime", ñarãka upakamarãa nawãrõko'omakaja jãjimakaþi nare mija ã'mitiyu. I'supakajaoka yija wãrõika ã'mitiripëawa'ri Espiritu Santore mijare ña'rãjãikarã imariþotojo, kima upakamarãakaka mijare naboþapakã'ã "Rita, i'supaka kimekã'ã", mija ãñu. Supabaturãoka "Ikuþaka ba'iaja

mabaaika wapa Jesucristore maro'si wapaļjika”, ñarīka upakamarīa nawārōko'omakaja nare mija ā'mitiririjayu. ¿Dako baaerā jījimakaṗi naṗakimajaroka mija ā'mitiyu je'e? ⁵ “Tuṗarāte pūataekarā aṗerāte tērīwa'ribaji oñurā yija ime”, āṗaraka nawārōrijarikoṗeyu. I'suṗakaja āñurā imariṗotojo “Yibo'ibajirā imabeyurā nime”, ñariṗuṗajoayu. ⁶ Jia jaiwārūtiyairāte jaika upaka jaiberiripotojo Tuṗarārika bojariroka jia wājia oñuka ñime. I'suṗaka simamaka kimajaroka jia mijare yibojawapu'atawārūrāṗe. Ī'rākurimarīa yire ā'mitirika mirārā imarī, “Jia Tuṗarārika oñuka Ṗablote ime”, yireka ārīwārūrā mija ime.

⁷ Tuṗarārika bojariroka mijare yiwārōraṗaka ṗoto sawapa mijare jēñeberaṗaki yi'i. I'suṗaka yibaamaka, “Imatiyairāte baaika upakamarīa baaiki kime”, āṗaraka yireka mija jaiyuyeyu je'e. “Tuṗarāka jia nimarū”, ārīwa'ri waṗamarīaja jia mijare yijeyobaaraṗe. ¿Yaje jiamarītakaja sime je'e i'suṗaka mijare yibaaraṗaka? Jēno'o, jia baawa'ri i'suṗaka mijare yibaaraṗe. ⁸ Aṗerā Jesúre ā'mitiripēairāte niñerū yire pūatarāṗaka e'etoritirā mijare wārōbaraka ñimarāṗe. Mijare jēñebeyuka ñimako'omakaja, aṗetata Cristore yi'yurā yire saṗūatarāṗarā. ⁹ Mija ṗō'irā ñimarāṗaka ṗoto wayuoka yibaaraṗe. I'suṗaka imariṗotojo mija ṗō'irā jia ñimaerā, “Yire mija jeyobaabe”, mijare ārīberaṗaki yi'i. Macedonia ka'iakarā Cristore yi'yurā mija ṗō'irā eyatirā jia ñimawārūerā wayuoka yibaaika yire nijiraṗe. Ī'rākurioka niñerū mijare jēñekoriberāṗaki yi'i. Maekakaoka i'suṗakaja ñime ruṗu. ¹⁰ Jesúre wājia yiṗuṗaka jarirūjekaki imarī, wājia kibojaeka upakaja mijare yibojayu yiro'sioka. “Mijare sawapa jēñebekaja yiwārōrijayu”, ñañu. I'suṗaka ñañuapi jījimaka ñime. I'suṗaka ñimamaka Ī'rārimarā Acayaka'iakarā Corintorā imarāte yire jaiyuyekoṗeika marā imabeyua. ¹¹ Mijare jēñebeyuka imarī, ¿mijare wayuūabeyuka ñime bai je'e? Jēno'o i'suṗakamarīa sime. Jimarīa mijare wayuūaiki imarī, i'suṗaka yibaayu. Tuṗarāoka jia soñuka i'suṗaka mijaka ñima.

¹² Suṗa imarī mijare wapa jēñerimarīaja yiwārōrijarirāñu. Waṗuju ṗakirika wārōrimaja ṗuri sawapa mijare jēñerijayurā. “Tuṗarāro'si Ṗablorākare ba'irabeļjika upakaja yija ba'iraberijayu”, narīṗakika mija ārīwārūokaro'si, waṗamarīaja mijare yija wārōrijayu. ¹³ Tuṗarāte aṗóstolrākamarīrā nime i'suṗaka baairā. Ṗakirimaja imarī, “Jesúrika bojariroka yija wārōerā kiṗūataekarāoka yija ime yijaro'si”, narīṗakirijayu. ¹⁴ I'suṗaka narīrūkia ōrītikaja ñimarāṗe. Satanásoka ángelrāka jia baairā upaka ṗemakotowiyuka aṗerikuri, ṗo'imajare ṗakiokaro'si. ¹⁵ I'suṗaka kimarijayua simamaka, “Kire yi'yurā ṗuri kopakaja kiupaka jayurā”, mijare ñañu. Suṗa

imarĩ “Tuṕarãro'si yija jā'meika simamaka ikuṕaka mija baabe jia kika mija imaokaro'si”, nañu Satanáro'si ba'irabejirimaja ṕo'imajare ṕakibaraka. I'suṕaka nabaaiḱaṕi “Jia Tuṕarãro'si ba'irabejirã nime”, ṕo'imajare ãrĩṕuṕajoarika nayapayu. Ba'iaja nabaaiḱa waṕa tẽrĩrikaja ĩrãrĩmi ba'iaja jũarũkirã nime.

“Jesũro'si ba'irabejirimaji imarĩ, ba'iaja yijũarape”, Pablote ãrĩka

16 Ikuṕaka jairimaji marĩka imariṕotojo ĩrĩka “Ikuṕaka jia baaiḱi ñime”, ãrĩwa'ri bojataṕarimaji uṕaka yijairã baayu. I'suṕaka yijaikoṕeko'omakaja, “Jia õrĩṕũabeyuka kime Pablo”, yireka mija ãrĩṕuṕajoa'si. I'suṕaka simaberikoṕerãkaoka “Jia õrĩṕũabeyuka uṕaka Pablote jaiyu”, yireka mija ãrĩkoṕeko'omakaja, i'suṕaka yijairãñu. Koṕakaja ṕakirimajaroḱa wãrõrimajare ã'mitiyurã mija ime. Suṕa imarĩ nare mija ã'mitiririjayu uṕakaja yire mija ã'mitiṕe ruṕu. 17 Ika mijare yijaika uṕakamarĩa mijare jaijĩki maiṕamaki Jesucristo ṕuri. Kiuṕaka jaibekaja õrĩṕũabeyurãte jairijayu uṕaka yijaiyu. 18 Ritaja wejeareka imarã uṕaka “Ikuṕaka jia baairã yija ime”, ãñurã mija watoṕekarã ima simamaka nuṕakaja mijare yijairã baayu yiro'sioka. 19 “Jia õñurã yija ime”, ãñurã imakoṕerĩṕotojo “Tuṕarãte ṕũataekarã yija ime”, ãṕaraka õrĩṕũabeyurãte jaikaja mija ã'mitirĩṕearijayu. Suṕa imarĩ yireoka mija ã'mitirirãñu je'e. 20 Naṕoyarã uṕaka mijare naba'iariko'omakaja nare mija e'etoririjayu. “Mijare yija wãrõika waṕa yijare mija waṕaĩjibe”, mijare narĩrijayua akata'abekaja nañu uṕakaja nare samija ĩjirijayu. Suṕabatirã jia nimarijarirũkitakaja ṕuṕajoatirã nayapaika uṕakaja mijare nabaarũjerijayu. Suṕabatirãoka mija ĩṕarimarãtarã uṕaka mijare naba'iaririjayu. I'suṕakajaoka jia nare mija yi'ribeyu ṕareareka mijare naṕemaṕarijayu. Ritaja i'suṕaka mijare nabaako'omakaja sarũṕekaja nawãrõika mija ã'mitirĩṕearijayu. 21 “Okajãjimarã nime”, yijareka mija ãñurã imarĩ, mijare nabaarijayu uṕakaja yija baawãrũbeyu. 22 I'suṕaka mijare yija baabeyua, jiamarĩa ruku sime je'e mijaro'si? Mae ate ĩrãrimarã “Ikuṕaka jia baairã yija ime”, ãṕaraka bojataṕarimaja uṕaka mijare yijairã baayu. I'yorimarĩaja i'suṕaka nañua simamaka, i'suṕakajaoka yijaiye'e yiro'sioka.

22 Hebreotatarã imarĩ, “Aṕerãte tẽrĩwa'ribaji imatiyairã yija ime”, nañu. I'suṕaka narĩkoṕeika marã imabeyua, hebreotatakijioḱa ñime yiro'si. Aṕea “Israelka'iakarã imarĩ, Tuṕarãrirã yija ime”, nañu. Yi'ioḱa Israel ka'iakakiji ñime yiro'si. Suṕabatirã “Abraham riṕarãmerã yija ime”, nañu. Abraham riṕarãmijioḱa ñime yiro'sioka. 23 Suṕabatirãoka “Jia Jesũro'si ba'irabejirã yija ime”, nañu. (I'suṕakaja õrĩṕũabeyuka

upaka yijairijayu yiro'si). Nare pemawa'ribaji Jesúro'si ba'irabejirimaji ñime. Mija ñabe. “Cristoro'si yija ba'irabejiryu”, wapuju nañua simako'omakaja yi'i puri jimaritakaja kiro'si ba'irabejirijayuka. Supabatirã nare pemawa'ribaji wëkomaka imariwi'iarã po'imajare yire tarijaju, Tuparãrika yiwãrõriparea. I'supakajaoka nare tãrwa'ribaji yire napajeroyirape. Supabatirãoka ïrãkurimarãa yire jãarika nari'kakoperape. ²⁴ ïrãpitarakakuri yire nañi'arape. Yire nañi'aroyirapaka rakakaja treinta y nueve rakakuri ajeapi yire napajeroyirape. ²⁵ Supabatirã maekarakakuri timaritakaja yapuapi yire napajerape. Supabatirã yire jããerã ïrãkuri atapi yire najããbarekoperape. Sapi ya'rapaka wapuru maekarakakuri ña'mirapaka. ïrãkuri yiña'mirapaka poto ïrãrimi supabatirã ïrã ñami riapakiakareka yapuarã ñi'ajï'ikaki ñimarape. ²⁶ I'supakajaoka jimaritakaja Tuparãrika bojariroka wãrõtãpabaraka yituriroyirape. I'supaka turitãpabaraka tãrrikaja werika yijũarijaju. Æ'mitirikõrï je'e. Riaka werikirõ'õ, kareba'arimajare werika imarõ'õ yituritãparoyirape. Supabatirã yitã'omaja imariþotojo werika imarã þõ'irã, supabatirãoka aþetatarãte werika imarõ'õrã yituritãparoyirape. I'supakajaoka wejea jo'baka werika imarõ'õrã, wejemato, riapakiaka werika imarõ'õrãoka yituritãparape. Supabatirã wapuju “Jesúre ã'mitiripëairã yija ime”, ãrïriþotojo werika imarã watoþekarã yituritãparape. ²⁷ Niñerũ yiba'ariwapa tõþoerã ka'wisika ba'irabebaraka ïrãkurimarãa kãrïrimarãaja yiwãrïroyirape. I'supakajaoka ïrãkurimarãa ba'arika, okoa jia yiro'si imaberïroyirapaka imamaka, aþerikuri puri kã'sitakaja ñimaroyirape. I'supakajaoka rikimaka jariromarïka ñimarapaka simamaka jimarãa jijia yijũaroyirape.

²⁸ I'supaka ñimakaka takajamarãa ba'iaja yipuparape. “¿Marãkã'ã nime ruku aþewejeakarã Jesúre ã'mitiripëairã? ¿Yaje rita jia kire nayi'ririjayu ruku?”, ãrïþupajoabaraka jimarãa ba'iaja yipuparijaju. ²⁹ Jesucristore jia ã'mitiripëatiyabeyurã imarï, ba'iaja baabaraka, ba'iaja napupayua ñiaika poto, nupakaja ba'iaja þupayuka ñime yiro'sioka. Supabatirã Jesúre ã'mitiripëaikite ba'iaja baarũjeirãka puri boebaka ñime. ³⁰ Yibaaikakaka jairika yiro'si simajikareka ritaja ka'wisika yire so'rapakakaka ã'mitiritirã “Okajãjimarïki kime”, ïrãrimarãre ãñuakaka yijairã baayu. ³¹ Ika mijare yibojaika, “Rita Pablote ãñu”, Tuparãte yireka ãrïwãrũyu. Maipamaki Jesús Paki majiyipupayeejiparũkika kimamaka, kãika wãjitãji ritaitaka mijare yibojayu. ³² Ikupaka yijũarape: Damasco wãmeika wejearã ñimarapaka poto, “Pablote ñi'atirã

wēkomaka nabaarū”, āriwa'ri, wejeta'irō'ōrā ima koperekarā surararākare kipūatarape, tokaki ĩpi Aretas rokajite jā'merimaji. ³³ Yire wēkomaka nabaarika yapariṣotojo yire nare kiñi'arūjewārūberape. I'sia wejea ta'tekarā kūpajika kopereka imaraparō'ō pi'iuṣakapi yire jāātatirā aṣepē'rōtorā yijeyomarāre yire ruetarape. Okajājimarika imariṣotojo i'supaka Tuṣarāte yire jeyobaarapaka simamaka topi yiru'rape.

12

Makārārūñuroka uṣakapi Tuṣarāte imarō'ō Pablote kīarūjerape

¹ Naṣuṣayariji ṣuṣajoatirā ṣakirimajaroka wārōrimajare mijare bojarika yiyapabeyu. I'supaka simako'omakaja “Tuṣarāte ṣūataekaki Pablote ime”, yireka añurā mija jariberiko'omakaja makārārūñuroka uṣakapi Maiṣamakire yire beaeka mirākakaka mijare yibojaerā baayu mae. ²⁻³ Bikija mabo'ikakuri ṣiyikuku kimarō'ōrā Tuṣarāte yire e'eeyarapaka be'erō'ō botarakaoū'ṣuarāe'earirakakuri wejejē'rāka seyawa'yu mae. Torā yire ke'eeyaeka, “I'supaka baatirā yire ke'eeyaeka”, āriwārūbeyuka yi'i. ¿Yaje rita ritikataka yire ke'ewa'rape jee, yiṣuṣakatakaja ke'ewa'rape je'e aṣeyari? Tuṣarā i'rīkaja sōñuka. Rita sime, “I'supaka baatirā yire ke'eeyaeka”, āriwārūbeririṣotojo “Jiirō'ōrā Tuṣarāte yire e'eeyaeka”, ñaṣu ate. ⁴ Torā yeyarapaka ṣoto ṣo'imaja okapi mabojawārūbeyua ña'mitirape. Torā ña'mitirika mirāka yire bojarūjebeyuka Tuṣarā. ⁵ I'supaka yiro'si simarapakapi “Ōriṣūatiyaiki ñime”, ārijika uṣaki imakoperiṣotojo ṣuṣa ñarībeyu. Yiṣuṣayariji ṣo'imajare yijaika ṣoto tērīrimarika ñima nare yijairijayu. ⁶ “Ikuṣaka yiro'si simarape”, āṣaraka jīimakapi ṣo'imajare yibojataparikareka, ṣakirimaji uṣakamarīa ñimajāāeka ṣakirimajaromarīa bojaiki imawa'ri. I'supaka simako'omakaja, “Ikuṣaka yiro'si simarape”, āriwa'ri tērīritaki uṣaka jīimakapi ṣo'imajare sabojatapabeyuka yi'i, “Aṣerā ṣemawa'ribaji ōriṣūatiyaiki Pablote ime”, yireka narīrika yapaberiwa'ri. I'supaka ñimaberiko'omakaja jia yibaarijayua ĩatirā, i'supakajaoka yiwārōrijayua ā'mitiritirā, yire norīrika ṣuri yiyapayu. ⁷ Makārārūñuroka uṣakapi Tuṣarāte yire bearapaka tērīrikaja imatiyaikakaka imarapaka. I'supaka beaririṣotojo, “Aṣerāte tērīwa'ribaji imatiyaiki ñime”, ñarīrika yapaberiwa'ri Satanārikakaka ya'rarika yire rīkarapakareka Tuṣarāte yire ĩarīrīberape. ṣuṣa imarī ṣota mare ṣaaiika be'erō'ō maka'wisijūarijayu uṣaka yire simarijayu. ⁸ “Yiya'raika yire mibayabe”, āriwa'ri maekarakakuri Maiṣamakire yijēñekopereape. ⁹ I'supaka kire ñapakā'ā,

ikupaka yire kiyi'rape: “Jēno'o, mire yibayaberiko'omakaja, mire yiwayuñaikapi āriwa'ri yijeyobaaika takaja miyapayu. Mia, marākā'ā baaberijika mima poto jiihaji mika imawa'ri mire jeyobaarimajiro'siji nime”, kērāpe. Supa imarī i'supaka nīmakaka jījimakapi yijairijayu. I'supaka simako'omakaja, “Cristorika kire ja'ataikapi jia kiro'si Pablote ba'iraberijayu”, pō'imajare yireka āriwārūyu mae. ¹⁰ I'supaka simamaka Cristoriki imarī, marākā'ā baaberijiki imariṭotojo yipupaka puri jia ima. Ī'rākurimarīa ba'iaja pō'imajare yire jaiwā'imarāpe “Ki'yopi'rirū”, āparaka. Supabatirōoka yiyapaika imaberiroyirapaka yiro'si. I'supakajaoka ĩ'rākurimarīa jajua pō'imajare yire baata'arape. Supabatirā Jesurika bojariroka yiwārōmaka, ĩ'rākurimarīa ka'wisika yijūarape. I'supaka simako'omakaja jījimaka nime āriṭupajoabaraka, “Marākā'ā baawārūberīwa'ri iamarīa imarāka Cristore jeyoariyapatiyayu.” I'supaka simamaka rikitubamarīa nīmakopeikareka jia Cristore yire jeyobaayu.

Corintowejeakarāre pūpajoabaraka, ba'iaja Pablote pūparika

¹¹ Kopakaja ōriṭūabeyuka upaka yimajārobojaweyu. “Yija pō'irā Tuparāte pūataekaki imarī, mare wārōrimaji Pablote ime”, mija āriṭbeyua simamaka nōñu upakaja i'supaka mijare nāñu. “Wapamarīki Pablote ime”, Tuparārika wārōkōpeirāte yireka āñu upakaja nīmajāāeka Tuparāte yire jeyobaaberirikareka. I'supaka simako'omakaja “Jiitaka wārōrimaja nime”, mija āriṭkōpeirā yire pēmawa'ribajimarīrā nime. Supa imarī “Tuparāte kire jeyobaamaka jia Pablote mare wārōyu”, mija āriṭi imakōperape. ¹² Mia, mija pō'irā nīmarapaka poto apōstol imarī maikoribeyu upaka ima mijare yibearijarape. Ī'rākurimarīa samija ĩaeka simamaka “Rita oka, Tuparāte pūataekaki Pablote ime”, yireka mija āriṭi imakōperape. ¹³ “Aperā Jesucristore ā'mitiripēairāte jiyipupayeeripotojo, mare puri Pablote jiyipupayeebeyu”, mija āñua ĩrita sime bai je'e? “Yire mija jeyobaabe jia nīmaerā”, aperāte nārāpaka upaka mijare āriṭberapaki imariṭotojo ĩ'rātiji oyiaja jiyipupaka mijare nōñu. I'supaka simako'omakaja “Aperāte kijēñerapaka upakaja, yijare kijēñeri imakōperape”, āriwa'ri yireka mija jairijayu. ĩYaje rita ba'iaja mijare yibaarape je'e? Ba'iaja mijare baaberapaki imarī, marākā'ā baatirā “Jiamarīa yibaarapakareka yire mija wayuñabe”, mijare nārīwārūbeyu.

¹⁴ Ī'pakuri mija pō'irā yituritika. Supa imarī maekarakakurireka mija pō'irā turirī a'yaokaro'si mae puritaka yipupajoaū'muyu ate. Ā'mitirikōrī je'e: Makarāirā puri namakarāte yapaika tōpoerā niñerū jierijayurā. Me'rārījaka puri napakiarāro'si i'supaka baabeyurā. Topi āriwa'ri

yimakarã upaka yireka mija imamaka, mija p̄o'irã ñimarãka poto niñerũ mijare jẽñebesarãki yi'i. Mijare p̄uri jia yika mija imarika yiyap̄arãnu, jia mijare yiwãrõrimirĩrĩkawa'yaokaro'si. ¹⁵ Mijare wayuñawa'ri mijare yijeyobaariyap̄ayu. “Jesúre na'mitirip̄earũ”, ãrĩwa'ri ritaja yibaawãrũika upakaja rũrĩtiyaika rõ'õjĩrã mijare yijeyobaarijarirãnu. Jia mijare wayuñaiiki ñimamaka yire mija wayuñabesarãkareka, ba'iaja yip̄uparirãnu.

¹⁶ Mijaka ñimarapaka poto dakoa mijare yijẽñeberapaka õñurã mija ime. I'supaka simako'omakaja, “Ritaja pakirika jia õñuka imarĩ, Pablote mijare pakiyu niñerũ mijare karee'eokaro'si”, ĩrãrimarãre yireka ãnu je'e. ¹⁷ “Map̄o'irã kip̄ũatarap̄arãpioka Pablote mare pakika”, ¿mija ãrĩp̄upajoayu bai je'e? Jẽno'o mijare pakiberapaki yi'i. ¹⁸ Titore apika Jesúre ã'mitirip̄eaiikipitiyika mija p̄o'irã yip̄ũatarape niñerũ mija rẽawearika najeyobaaokaro'si. ¿Yaje Titore mijare pakirape je'e? Jẽno'o mijare pakikoriberapaki kime. Yupakaja jia p̄upajoaiki imarĩ, mijare jeyobaariyap̄awa'ri jia Tuparãrika bojariroka mijare kiwãrõeka, niñerũ mijare jẽñebekaja.

¹⁹ “Ba'iaja baabeyurã nime”, yijareka ãrĩwa'ri jĩjimaka yijaka mija imaokaro'si takajamarĩa, i'supaka mijare ñãnu. Ikupaka simatiyayu, ĩakõrĩ je'e: Jesúrĩrã imarĩ, kiyapaika upakaja mijare yija jairijayu Tuparãte ĩaika wãjitãji. Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Ritaja mijare yija bojarijayua, “Jiibaji Jesúre na'mitirip̄earijarirũ”, ãrĩwa'ri mijare sayija bojayu. ²⁰ Mijareka p̄upajoabaraka ba'iaja yip̄uparijayu. “Mija p̄o'irã yeyarãka poto ba'iaja baabaraka mija imarãka ñiaeyarãnu je'e ap̄eyari”, mijareka ñarĩp̄upajoarijayu. Wapabu'abaraka, supabatirã ap̄erãte oakiparaka mija imarãka ñiaeyarãnu je'e. I'supakajaoka boebap̄araka, supabatirã rakakaja nap̄upajoaika upakaja baawa'ri jia jeyoaribekaja mija imarijayaoka ñiarãnu je'e. I'supakajaoka okabaap̄akibu'abaraka, supabatirã wapuju jaijairika baabaraka mija imarãka ñiarãnu je'e. Ap̄erãte tẽrĩwa'ribaji p̄upajoairã upaka baabaraka, supabatirã rakakaja p̄upajoawa'ri rukubaka mija rẽñua ñiaeyarãnu je'e ap̄eyari. Supabatirã, “Jesúre yapaika upakaja baabekaja nimañuju je'e”, ñarĩp̄upajoaika upaka mija imamaka ĩatirã mijaka yiboobarirãnu. I'supakajaoka jĩjimaka yika mija imabesarãnu mijaro'sioka. ²¹ Ate mija p̄o'irã yeyarãka poto ba'iaja baabaraka mija ima ñiaeyarãkareka “Nare yiwãrõrapaka upakaja yi'ribeyurã nime”, ãrĩwa'ri Tuparã wãjitãji yi'yop̄irirãnu. Supabatirã “Bikija rĩkimarãja ba'iaja nabaakeka saja'atabekaja dajaka nabaarijayu je'e ap̄eyari. Supabatirãoka ba'iaja rõmijãte

nabaariwã'imarĩrijayu. I'supakajaoka napupajoarijayu upakaja wããrõ'õ ba'iaja nabaarijayu ruþu", ãparaka ñiaeyarãka, ba'itakaja yipuparirãñu.

13

Ika pãperapi piyia jia Pablote nare okajããeka

¹ Ika ya'rirã baaikapĩ maekarakakuri mija põ'irã yeyarãñu. Torã eyatirã Tuþarã majaropũñu o'oekarã ãñu upakaja yibaarãñu. Mia je'e: "Ĩrĩkate ba'iaja baamaka ñaekarã jaijeyobaabaraka ĩ'parã, maekarakamarã 'Rita sime. I'supakatakaoka kibaarape', ãñurãte imajĩkareka, okajierika sime kika", ãrĩwa'ri sabojayu. ² Bikija ĩ'þakuri mija põ'irã yiturapakareka, ba'iaja baairãte jia yokajããrape "Ba'iaja nabaaike naja'atarũ", ãrĩwa'ri. Mae mija põ'irã imaberiripotojo pãperapi, "Ba'iaja mija baaika mija ja'atabe", ñañu ba'iaja baarijaturãte. Aþerãpitiyika ba'iaja baabaraka nimamaka ñiaeyarãkareka, ba'iaja nabaaike wapa tĩmarĩji nare yibaarãñu. ³ " 'Rita Cristore õñuapi mibojarijayu', yija ãrĩwãrũokaro'si, kirika yijare mibeabe", mija ãñua sime. I'supaka simamaka, kirikapĩ tĩmarĩji nare yibaamaka ĩawa'ri "Cristore jã'meika upakaja kirikapĩ jairijayuka Pablote ime", yireka mija ãrĩwãrũrãñu je'e. Okajãjimarĩa imabeyuka Cristo mijaka. Ba'iaja baairãte jiamarĩa jũaokaro'si kirika baabearimaji kime. ⁴ Mupaka þo'iki imariþotojo, yapua tetaekarã kire napatakãieka simamaka, okajãjimarĩki upaka Cristore reyaeka mija õñu. I'supaka kire nabaako'omakaja, Tuþarãrikapĩ ãrĩwa'ri õñia kime mae. Cristorirã imarĩ, kiupakaja okajãjimarĩrã yija ime þo'imajare yijare ĩamaka. I'supaka simako'omakaja kirirã imarĩ, Tuþarãrikapĩ ãrĩwa'ri kiyapaika upakaja yija baarijayu. I'supaka imarã imarĩ, sapĩ ãrĩwa'ri mija põ'irã ba'iaja baairãte tĩmarĩji yija baarãñu, jia nayi'rirũ ãrĩwa'ri.

⁵⁻⁶ Mija ĩabe. Cristore mija yi'yua þupajoatirã "¿Yaje rita Jesucristore yi'yurã maimẽ?", mija ãrĩþupajoabe. "¿Mija þupakareka Cristore ña'rĩjãikarã mija ima õribeyurã mija bai je'e?" Toþĩ þuri "Jesũre mapupakarã ña'rĩjãiberikarã maimẽ", ãñurã þuri kire yi'ribeyurã nime. I'supaka simakoþeko'omakaja " 'Jia kire yi'yurã yija ime', ãñurã mija ime", mijareka ñarĩþupajoayu. Supa imarĩ mamarĩtaka kirika bojariroka mijare yija bojarapaka ã'mitiritirã jia kire mija yi'rapaka simamaka, "Rita, Cristore nare õrĩrũjeikapĩ Pablorãkare yijare bojarijayu", ãrĩwãrũirã mija ime. ⁷ Ba'iaja baabaraka mija ima yija ĩaeyarãkareka, Cristore yijare sajã'metika simamaka, jiamarĩa mijare yija jũarũjerãñu. I'supaka mijare yija baarãkareka "Cristore nare jã'meikapĩ

i'supaka Pablorākare mare baayu”, mija āriwārūrāñu. I'supaka mijare baariyapaberiwa'ri ba'ia mija baakoreka Tuṣarāte mijaro'si yija jēñējirijayu. Suṣa imarī Tuṣarāte yapaika upakaja mija baarākareka ṣuri, ba'iaja mijare yija baabesarāñu. Suṣa mijare yija baabepakā'ā īatirā “Yaje rukuya Cristore jā'meikaṣi tūmarīji yijare nabaatiyajiñu”, yijareka mija ārikoṣejikaoka, marā imabeyua yijaro'si. I'supaka simako'omakaja kiyapaika upaka oyiaja mija baaritakaja yija yaṣayu. ⁸ Suṣa imarī mija ṣō'irā yija eyarūki ruṣu kiyapaika upakaja baatikarā mija imarākareka ṣuri kijā'meikaṣi ba'iaja mijare yija jūarūjebesarāñu. Kiyapaika upakaja Cristore yijare jā'metikarā imarī, mijare jeyobaarimaja yija ime, ba'ia upakaja mijare baabekaja. ⁹ Suṣa imarī mija ṣō'irā eyatirā, jia Cristore yi'yurā mija ima īawārūtirā okajājiapi mijare yijaibesarāñu. “Okajājimarīrā imarī, Cristorikaṣi Pablorākare beabeyu”, yijareka mija ārikoṣejika, marā imabeyua yijaro'si. Jia mija yi'pakā'ā īawa'riji, jia jījimaka imarūkirāja yija ime. Suṣabatirā “Mire ā'mitiripēawa'ri miyapaika upaka oyiaja nabaarū”, āriwa'ri, Tuṣarāte mijaro'si yija jēñerijayu. ¹⁰ I'supaka simamaka mija ṣō'irā eyatirā, okajājiapi mijare yijairiyapabeyu. Suṣa imarī ya'rirā baaike ruṣu, ika ṣaṣera mijare yiṣūatayu jībaji Jesúre yi'ṣaraka mija imaokaro'si. I'supaka mijare baarimaji nīmaokaro'si Maiṣamakite yijare jā'meka. Suṣa imarī kire mija yi'yua bitatarikoṣakaja jībaji kire mija yi'ririjayaokaro'si mijare yija jeyobaarijayu.

¹¹ Ō'ōjīrāja mijaro'si yo'oyu yijeyomarā. Jia mija imabe, Jesúre yapaika upaka oyiaja baabaraka. Ritaja ika ṣaṣeraṣi mijare yibojaika jia ā'mitiripēabaraka mija imabe. Īrīka upakaja ṣuṣajoabaraka, oka imarijarirākaoka jiapi sajiebaraka mija imabe. I'supaka mija baamaka, Tuṣarā, mare wayuārimajire, mijaka imajiparāñu. Suṣabatirā jījimaka mare imarūjeiki kime. ¹² Jesúre ā'mitiripēairā imarī, mija rēririjayu ṣoto jia jījimakaṣi jēñebu'abaraka mija imarijaṣe.

¹³ Ō'ōkarā Jesúre ā'mitiripēairā, “Jia nimarū”, āriwa'ri oka mijaro'si naṣūatayu. ¹⁴ “Jia nare mibaabe”, āriwa'ri maiṣamaki Jesucristore mijaro'si yijēñeyu. “Suṣabatirā Tuṣarāte mijare wayuāika jia ōñurā mija imaokaro'si, suṣabatirāoka Eṣpīritu Santo jia mijaka imajiparijayuka kimarū”, āriwa'ri ritaja mijaro'si yijēñējirijayu yijeyomarā.

I'tojīrāja sime ruṣu.

Carta de San Pablo a los Filipenses

Pablo, kijeyomaki Timoteopitiyika Filiposwejeakarãro'si papera napũataeka

¹ Yijeyomarã Filiposkarã, Jesucristore jia baaikapi kirirã imarijaturã, supabatirã kire yi'yurãte imaruputarimaja, i'supakajaoka nare jeyobaarimaja “Jia mija imabe”, ãrĩwa'ri oka mijaro'si yija pũatayu. Yi'i Pablo, yijeyomaki Timoteopitiyika mijaro'si sayija pũatayu Jesucristoro'si ba'irabejirimaja imarĩ. ² Supa imarĩ, Mapaki Tuparã, supabatirã maipamaki Jesucristoreoka “ Jia dako okamirãmarĩaja nimarũ”, ãrĩwa'ri jia nare mija jeyobaabe”, ãparaka mijaro'si nare yija jẽnerijayu.

“Filiposwejeakarã Jesucristore ã'mitiripẽairãte jia mibaayu Tuparã”, Pablote ãrĩka

³ Mijareka yipupajoarijayu rakakaja “Jia mibaayu”, Tuparãte narĩrijayu. ⁴⁻⁵ Supabatirã Tuparãte mijaro'si yijẽneika rakakaja jĩimakapi kire yijairijayu. Tuparãte mija yi'riũ'muekarõ'õjĩtepi, maekakaoka aperiãte Jesurika bojariroka bojatapabaraka yire mija jeyobaarijaya simamaka i'supaka yibaarijayu. ⁶ Rita sime, jia Tuparãte mija pupaka baaũ'mutika simamaka, kiyapaika upakaja mija imamirĩrikawa'yaokaro'si mijare kijeyobaarijarirãñu, Jesucristore etarãñurĩmi rõ'õjĩrãrãja. ⁷ Mijare wãtaiki imarĩ, i'supaka mijareka yipupajoayu. Yire jeyobaariipupakirã imarĩ, ĩrãkurimarã yiyapaika yire mija pũatarijayu. Mia je'e, wẽkomaka imariwi'iarã imarihotojo Jesurika bojarirokakaka yapabeyurã wãjitãji “Ikuþaka sime”, ãrĩwa'ri nare okae'ebaaraka, yibojajiirijayu. I'supaka yibaayu po'imajare yibojawãrõrũkia Tuparãte yire ja'ataeka simamaka. I'supaka ñimarijaya simamaka jia ñimaokaro'si yire mija pũatarijaya jia sime. ⁸ Jesucristore wãtaka mijare õñuapi ãrĩwa'ri i'supakajaoka mijaka ñima Tuparãte õñua. I'supaka imaki imarĩ jimarã mijare ñiaripakatayu ate. ⁹⁻¹¹ I'supaka imawa'ri, ikuþaka Tuparãte mijaro'si yijaiĩjirijayu. “Jia mire õrĩrijaparaka miyapaika upakaja imamirĩrikawa'yurã imarĩ jiiibaji wayuĩabu'airã nimarũ. I'supaka imawa'ri miyapaika upaka imarika najẽrãko'arũ”, ãrĩwa'ri Tuparãte mijaro'si yijaiĩjirijayu. I'supaka yiyapayu “Jia baarijaririka ja'atabekaja nimarũ”, ãrĩwa'ri. Supa mija imamaka ĩatirã “Dakoa okamirãmarĩaja jia yika nima nareka ñoñu”, Cristore pe'rietarãñurĩmi mijareka kẽrĩrika yiyapayu. Supabatirãoka

Jesucristore mijare jeyobaaikapi “Tuɓarāte yaɓaika uɓakaja baarijajurā nimarū mae”, mijareka ñaŋu. Suɓa imarī mijare kijeyobaamaka ĩtirā, “Tēriwa'ribaji jia baaiki Tuɓarāte ime”, āɓaraka aɓerāte kire jiyiɓuɓayeeokaro'si naro'sioka kire yijaiĭjirijayu.

“Rīkimarāja Jesucristorika bojariroka ā'mitiripēairāte ime”,
ɓablote ārika

¹² Yijeyomarā, Jesúrika bojariroka yiwārōriɓareareka ba'iaja yijūaika simako'omakaja, ɓo'imajare yibojar-ija'atabeyua sime. I'suɓaka yiro'si simako'omakaja rīkimarāja aɓerā yibojaika ā'mitiriwārūtirā kire nayi'ririjayuakaka jia mija ōriwārūbe. ¹³ Mia je'e, “Cristore kiyi'yu ɓi'iwa'ri wēkomaka imariwi'iarā kime”, ika wejea ĩɓamaki wi'ia ĩarīrimaja surararākare yireka āririjayu. Suɓabatirā ɓo'imaja ritaja ika wejeareka imarāoka i'suɓaka yireka ɓuɓajoarijajurā. ¹⁴ Suɓa imarī, Cristore yi'ririya'ataberiwa'ri wēkomaka imariwi'iarā ñima ōriwa'ri, rīkimarāja ika wejea Maɓamakire yi'yurā jibaji kirika bojarijajurā ba'iaja jūarika kīkibekaja.

¹⁵ I'suɓaka simako'omakaja, ĩrārimarā ɓuri, “Wēkomaka imariwi'iarā ɓablote ima marā imabeyua”, āñurā. I'suɓaka āñurā imarī, “ɓablote bojaikakaka ā'mitiriberiwa'ri rīkimabaji yijare ā'mitiripēairāte imarāñu je'e”, nañu yibaarijajuyakaka oakiyurā. Aɓerā ɓuri jia yika imawa'ri jiaɓi Cristorika bojariroka bojarijajurā. ¹⁶ I'suɓaka yire wayuñairā imarī, “Tuɓarāpi āriwa'ri wēkomaka imariwi'iarā ɓablote ime. Suɓa imarī Romawejeekarā ĩɓarimarā Cristorika bojariroka bojarika nayapabeyua simako'omakaja ɓablote sanajēĩamaka, nawājitāji jia yi'riwārūiki kime”, āñurā nime. ¹⁷ Aɓerā imarā yire ɓemawa'ribaji imarika yaɓakoɓewa'ri “Cristorika bojariroka yija wārōmaka yijare takaja ā'mitiripēairāte imarāñu je'e. I'suɓaka simamaka sā'mitiritirā yijare oakiriwa'ri, wēkomaka imariwi'iarā kimarō'ōpi ba'iaja ɓablote ɓuɓarirāñu”, narīkoɓeyu.

¹⁸⁻¹⁹ I'suɓaka nabaarijajuyua marā imabeyua yiro'si. Ritaja Cristorika bojariroka nawārōrijajuyupi āriwa'ri jījimaka ñime. I'suɓaka imarijajuyuka imarī, “Tuɓarāte yiro'si mija jēñejimaka, suɓabatirā Espiritu Santore yire jeyobaamaka ɓariji ritaja yijūaika jia oyiaja yiro'si sawaɓu'rirāñu”, ñarīɓuɓajoayu. ²⁰ I'suɓaka ɓuɓajoaiki imarī, ĩɓarimarā wājitāji naka yijairāka ɓoto, “Dakoa i'yomarija jaiki ñimarijarirāñu”, āñuka ñime. Suɓa imawa'ri Cristorika bojariroka jia wājia yibojarijariroyika uɓakaja nare sayibojarijayayuyu. Suɓa imarī yire najēriawearāka ɓoto, yire najāākoɓejīka, yire naɓoatajīkaoka, marā imabeyua yiro'si. Ritaja yibaarijajuyua

Cristore jiyipupayeerūkiakaka simarika yiyapayū. ²¹⁻²² Supa imarī, yire najāābesarākareka ritaja yibaarijayuapi jia Cristore jiyipupayeebaraka pō'imajare imarika yiyapayū. Yire najāākoperākaoka jiiibaji yiro'si simarāñu Cristoka jia imarūkika ñima simamaka. I'supaka simako'omakaja yire nāpōatarākarekaoka, Cristorika bojariroka yibojamaka rikimarāja sā'mitiripēarāñurā. Supa imarī, “¿Dika jiiitaka imatiyaika je'e?”, āriwārūbeyuka ñime. ²³ I'supaka simamaka “Ika i'paba'iwā'taja jia yiro'si ima”, ñariwārūbeyu. I'supaka simako'omakaja reyatirā mabo'ikakurirā jiiibaji kika imarika simarāñu je'e yiro'si ñari'pupajoarijayu. ²⁴ I'supaka yipupaka imako'omakaja mijare jeyobaabaraka òñia imarika yiyapayū jiiibaji mijaro'si simaerā. ²⁵ Supa imarī “Jiiibaji Tuparāte yi'paraka jiiimaka kika nimaokaro'si nare wārōbaraka, naka ñimarāñu ate”, āri'pupajoaiki ñime. ²⁶ Topi wēkomaka imariwi'iarā ñima be'erō'ō mija pō'irā yeyarāka poto, “Wēkomaka imariwi'iarā kimaraparō'ōpi Pablote mi'pōaeka jiiitaka kire mibaayu”, Jesucristore āparaka jia jiiimaka mija imarāñu.

²⁷⁻²⁸ I'supaka simako'omakaja, wēkomaka imariwi'iarā yiro'si simarāka upakaja simakoperāka marā imabeyua. Jia Cristorika bojariroka yi'yurā imarī, sabojaika upakaja jia baabaraka mija imarijape. I'supaka mija baabe mija pō'irā yeyarāka uparāka, yeyabesarākarekaoka jia i'rātiji pupajoirā imawa'ri, Cristore yi'riri'atabeyurā mija ima ñoñaokaro'si. I'siapi āriwa'ri, a'perāte mijare okabaako'omakaja i'rīka ta'iarāja imarā imarī, Jesurika bojariroka mijare yiwārōrapaka upakaja mija imarijayua ñorīrāñu. I'supaka imarā imawa'ri ba'iaja mijare baarijayurā ru'pu wayupi'ribekaja mija imabe. I'siareka mija ima i'atirā “Rita, Tuparāka òñia imajiparūkirā ñime. Yija pūri ba'iaja nare jaiwā'imañurā yija imari'pareareka, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā imarā”, narī'pupajoarāñu. Mijare yibojaiika upatiji Tuparātakiji imaki ritaja sabaarimaji. ²⁹ I'supaka imaki imarī, jia mijare baawa'ri kirirāro'si Tuparāte mijare wā'maeka, “Yimakire yi'paraka nimarū, supabatirāoka jia kire yi'riwa'ri ba'iaja jūabaraka nimarū”, āriwa'ri. Supa imarī kire mija yi'yua ja'atabekaja mija imamaka i'atirā a'perāoka Cristore yi'riri'āñurā. ³⁰ Supa imarī mija pō'irā ñimarapaka poto ba'iaja yire nabaarapaka mija i'arapaka upakaja jūairā mija ime mijaro'sioka mae. I'supakajaoka ò'ō Romawejearā a'perāte ba'iaja yire baaika majaroka mija ā'mitiyu ate.

“Tērīriki imariḗotojo ‘Imatiyaiki nime’, āriberikaki Cristo”,
 Pablote ārika

¹⁻² Kirirā mija imamaka, jia ḗupaparaka mija imaokaro'si Cristore mijare jeyobaayu. I'supakajaoka mijare kiwātayu imariāja mija imakoreka. Supabatirāoka rīrākibiparaka Espiritu Santore mijaka imarijayu. Topi jia Cristore mare wayuāika simamaka jijimaka nimaokaro'si ikupaka mija imarika yiyapayu: Mija jeyomarāka īrātiji ḗupakirā mija imabe. I'supakajaoka ritaja mija imaupatiji, jia wayuāibu'abaraka īrika ta'iarāja imawa'ri, Cristore yapaika upakaja īrārokarekaja nā'rīyaarīji ḗupajoairā mija imabe. ³ Aḗerāte ḗemawa'ribaji imarika yapabekaja mija imarijape. I'supakajaoka “Ḗo'imajare yijare jiyiḗupayeerū”, āriwa'ri mija baaikakaka mija jaiasi. I'siroka ḗupajoaberiwa'ri “Yijare tērīwa'ribaji imatiyairā nime je'e aḗeyari aḗerā”, āriwa'ri jiyiḗupaka nare mija ōririjape. ⁴ Mijaro'si takaja jia mija imarūkia ḗupajoabekaja aḗerāte jia imarūkiakakaoka mija ḗupajoarijape.

⁵ I'supaka mijare nānu Jesucristore imaekarokapiji ōritirā kiupaka mija imarijayaokaro'si. Īākōri je'e, ikupaka sime:

⁶ Tuparāka īrātiji imariḗotojo, “Tērīriki Tuparāte ima upakaja nima yija'atabesarānu”, āribeyuka Cristore imaeka.

⁷ I'supaka āribekaja, tērīwa'ribaji kima ja'ataturā, ḗo'imaji kipo'ijirika. Supabatirā ba'irabejirimaji imatiyabeyuka upaka kijarika.

⁸ Supa imarī ika ka'iarā kimaeka ḗoto, “Yire ḗemawa'ribajika mime”, ānuka upaka Kipakire kiyi'ririjarika. I'supaka imaekaki imarī, ba'iaja baarimajare najāāroyika upaka yapua tetaekarā kire napatakāeka, sarā kireyaokaro'si ḗariji Tuparāte kiyi'rika.

⁹ Supabatirā kireyaeka be'erō'ō ōnia kire jariḗe'rirūjetirā, ikupaka Tuparāte kire ārika: “Ritaja ima ḗemawa'ribajirā jiyiḗupaka ōrīrūkika mimabe. Supa imarī ritaja imarā ḗemawa'ribaji īpi mimarānu”, kire kērīka.

¹⁰ I'supaka Tuparāte kire ārika seyarāka ḗoto nimaupatiji kipoiji'aekarā: Mabo'ikakurirā imarā, ō'ōrā imarāoka, ka'irokareka imarā ḗariji Jesúre najiyiḗupayeerānu.

¹¹ Nawājitāji kimarāka ḗoto “Ritaja imarā īpamaki Jesucristore ime”, wāārō'ōrāja ritaja imarāte kire ārīrānu. I'supaka baawa'ri Kipaki Tuparāteoka jiyiḗupaka norīrānu.

Jesucristore imaekarokapi ōritirā saḗiji mija imarijape kire yi'ribeyurā wājitāji

12 Yijeyomarã, i'supaka Cristore baaeka pupajoawa'ri i'supakajaoka Tuparãte mija yi'rijĩñu. Mija pō'irã ñimarapaka poto jia kire yi'yurã mija imamaka ñiarape. Maekaka puri mija pō'irã ñimabeyua simamaka torã ñimarapaka poto jia kire mija yi'rapaka upakaja jibaji kire yi'paraka mija imarika yiyapayu. Supa imarĩ ba'iaja mija jũarũkiareka Tuparãte mijare satããeka simamaka kire kĩkibaraka, kiyapaika upakaja mija baarijape. 13 I'supaka mijare ñañu “Yiyapaika takaja baariupakirã nimarũ”, arĩwa'ri Tuparãte mijare jeyobaarijayua simamaka.

14 Ñ'mitirikõrĩ je'e: Mija baaika upakaja, ba'iaja jaibu'abekaja, jĩjimakapi mija imarijape. 15-16 I'supaka mijare ñañu, oka baabekaja, jia wãjiroka oyiaja baarijayurã mija imaokaro'si. Supa imarĩ ika wejeareka ba'iaja baarimaja watopekarã imarihotojo, “Tuparãte yapaika upaka baairã nime. Dakoa oka imabeyua nareka”, mijareka narĩrãñu. I'supaka jia baairã mija imarãkareka, Tuparãte yapairoka nare mija bearãñu. Supa imarĩ Cristore pe'rietarãñurĩmi “Nare yibojaeka upakaja baarijayurã nime”, aparaka jĩjimakapi kire sayibojarãñu. 17-18 Tuparãte yapaika upakaja Jesurika bojariroka yibojaripareaja, yire najãarũjerãñu je'e apeyari.* I'supakajaoka sayi'yurã imawa'ri, ba'iaja mija jũarijayua simako'omakaja mijaka jĩjimaka ñime. I'supaka imaki imarĩ i'supakajaoka yika mija imarika yiyapayu yiro'si.

Timoteo, Epafrodito pitiyika ĩparãte Filiposwejarã Pablote nare pũataripupajoaeka

19 Maiipamaki Jesure yaparãka upakaja, ñojimarĩji mija pō'irã Timoteore yipũatarãñu je'e, yimajaroka mijare kibojamaka jia mija pupayaokaro'si. I'supaka simarãkareka õ'õrã ate kipe'rietarãka poto mija majaroka yire kibojamaka ã'mitiritirã jia yipuparirãñu yiro'sioka. 20 Jia mija imarika pupajoatiyaiki kimamaka, mija pō'irã kire yipũataripayayu. Maki apika kiupaka pupajoaiki imabeyuka õ'õrã. 21 Apeã puri narĩmijitakaja nimarũkiakaka pupajoabaraka imarã. I'supaka imawa'ri Jesucristore yapaika upaka baarijaririka pupajoabeyurã nime. 22 I'supaka pupajoairãte ima simako'omakaja, “Timoteo puri Jesucristore yapaika upakaja baarijayuka”, arĩwa'ri mija õñuka kime. I'supaka kireka mija õñua imarĩ, “Kimaki upakaja jia Pablote kijeyobaarijayu, rĩkimabaji Cristorika bojariroka yi'yurãte imarika yapawa'ri”, kireka añurã mija ime. 23 Supa imarĩ, “Ikupaka ĩparimarãre yire baarãñu”, ñarĩwãrũrãka poto, Timoteore mija pō'irã

* **2:17-18** Pablo compara su posible muerte con una ofrenda a Dios. También considera la fe de los filipenses como un ofrenda a Dios.

yipūatarāñu yimajaroka mijare kibojaerā. ²⁴ Supabatorā “Yi'ioaka ñamajī naḡō'irā ya'rirāñu je'e aḡeyari”, ñarīpupajoayu. I'supaka yibaajīka, ñipamakire yire jeyobaarākaḡi ārīwa'ri supa simarāñu.

²⁵ Majeyomaki Epafroditore yire jeyobaaerā mija pūatarapaka jia sime. Yijūaika upakaja ba'iaja jūaiki kime kiro'si Cristorika bojariroka wārōrimaji imarī. Supabatorā “Cristorika bojariroka mija boja'si”, sā'mitiriḡe'yoirāte āñua imako'omakaja, yire jeyobaarimaji kime Epafrodito. Jia yire jeyobaarimaji kimako'omakaja mija pō'irā kire yipe'ataerā baayu.

²⁶ Ikuḡaka sime: “Wāmarā yijarapaka majaroka ā'mitiritirā, ba'iaja Filiposkarāre pupayu je'e”, ārīwa'ri ba'iaja pupayuka imarī, mijare ĩarika kiyapayu. ²⁷ Rita simarape, kūpajīkarō'siji kireyarūkia jariwa'rikopeko'omakaja Tuparāte kire wayuñamaka kitārāpe. Yire pariḡi wayuñawa'ri, “Wēkomaka imariwī'iarā kima poto ba'iaja kipupayua pemawa'ribaji Epafroditore reyamaka ba'iaja Pablote puparia'si”, ārīwa'ri, Tuparāte kire tāārape. ²⁸ I'supaka simamaka ñojimarīji mija pō'irā kire yipe'ataerā baayu. Supa imarī jia dakoa risirika ba'ijūaberikaki upakaja mija pō'irā keyamaka ĩatirā jījimaka mija imarāñu. I'supaka kire yipe'atarāka be'erō'ōḡi puri, ba'iaja puparitiyabekaja ñimarāñu yi'ioaka. ²⁹⁻³⁰ Ñoakurirā mija ima simamaka marākā'ā baatorā Cristorika bojariroka yiwārōika yire mija jeyobaawārūbeyu. “Kire kijeyobaarū”, ārīwa'ri mija pūatarapaki puri jia yire jeyobaaiki. I'supaka imaki imariḡotojo koiteje kireyakoperapaka simamaka jia jiyipupaka kire mija ḡpe. Jia jājika mija pō'irā keyamaka jījimakaḡi kire mija e'etope mija upakaja Maipamakiriki kima simamaka. Supabatorā, i'supakajaoka jia jiyipupaka mija ḡpe kiupaka imarāte.

3

Maipamaki Jesucristore ḡrīrika sime ritaja ima pemawa'ribaji imatiyaika

¹ Yijeyomarā, jia jījimaka mija imabe “Jesucristorirā yija ime”, ārīwa'ri. Bikija mijaro'si yo'orapakakaka, maekakaoka jiaḡi so'otirā mijare yipūatayu ate, sīatorā wapuḡu pakirimajaroka bojarimajare mija yī'rikoreka.

² Werika yaiwēkoa* upaka ba'iaja baairā nime. Supa imarī pakirikaḡi sawārōrimajare rakajekaja mija imabe. Supabatorā “Tuparārirā imaokaro'si circuncisión baarika

* 3:2 Los judíos llamaban a los no judíos perros. Pero Pablo dice que estos maestros judíos realmente son los perros por tratar de imponer la circuncisión y otros ritos a los cristianos.

sime”, narĩpakirijayu. ³ “Circuncisión baaekarã imarĩ Tuparãrirã yija ime”, narĩkoƣeika. Maa ƣuri Tuparãrirã maime. Cristore yi'yurã ƣuri Espĩritu Santore mare jeyobaamaka Tuparãte jia jiyiƣupaka morĩrijayu. Supabatirã Jesucristore majiyiƣupayeeyu “Maro'si kireyaekapi Tuparãte mare wayuãrijayu”, ãrĩwa'ri jĩjimaka maimarijayu. “Maƣo'ia mabaaikapi ãrĩwa'ri Tuparãrirã majarirãñu”, ãrĩbeyurã maime. ⁴⁻⁵ Karemarĩa yiñekiarãte ƣupajoaekaroka yiƣupajoarikareka “Moisere jã'mekakaka aƣerãte yi'yua ƣemawa'ribajirã jia sayi'yuka ñime”, ãñuka ñimajĩñu. ĩakorĩ je'e, ikupaka ñimaeka bikija: “Tuparãriki kimarũ”, ãrĩwa'ri ĩƣotẽñarirakarĩmi yiƣo'ijirika be'erõ'õ circuncisión yire nabaeka. Benjamĩn imaekakaki riƣarãmi ñime judiotataki imarĩ. Supabatirã aƣika yiñekijioka kimaeka Abraham. ĩrãtomajaja nimaeka yiñekiarã. I'supaka imaekarã imarĩ, judiotatarã tiyiaja tĩmiaribu'atirã namakarãrikaki imarĩ, judiotataki takiji ñime. Supa imarĩ fariseokaka ƣupajoaiki ñimaeka. I'supakajaoka Moises imaroyikakite Tuparãte jã'mekakaka jia jiyiƣupaka sõƣaraka sayi'yuka ñimakokaka ruƣu. ⁶ I'supaka sayi'rityawa'ri, “Cristore yi'yurã ƣuri Moiseje jã'mekakaka riatarika ƣakatayurã imarã”, ãriƣupajoakokokobaraka jimarĩa ba'iaja nare baawã'imañuka ñimaroyika. I'supaka ñimamaka, “Moiseje jã'meka yi'ribeyuka ƣablote ime”, marã yireka ãrĩberiroyirekarã. ⁷⁻⁸ I'supaka ñimaeka simako'omakaja “Sapi ãrĩwa'ri, jĩjimaka Tuparãte yika ime”, ãrĩbeyuka ñime mae. Maekaka ƣuri Cristore yi'yuka ñimamaka bikija ñimakokeroyirapaka wapamarĩa ima. Supabatirãoka maĩƣamaki Jesucristore õrĩrika ritaja tẽrĩwa'ribaji ima simamaka ritaja imakokokokobaraka wapamarĩa ima yiro'si. Jiibaji kire õrĩriyapawa'ri, “Ritaja yibaaroyirapaka mirãka jia Tuparãka ñimarũkiro'simarĩaja sime mirãkiyu”, ãrĩwãrũiki ñime mae. Supa imarĩ ritaja yiro'si jiitaka imaeka mirãka ja'ataekaki ñime, Cristorikitakaja jayaokaro'si. ⁹ Kiriki imarĩ, “Moiseje jã'meka yi'riwa'ri Tuparãka jia ñime”, ñarĩbeyu. Cristore yi'riwa'ri takaja ƣuri jia Tuparãka ñime. Sapi ãrĩwa'ri Tuparã ñakoreka ba'iaja baabeyuka ñime mae. ¹⁰ Supa imarĩ, ikupaka simamaka jiibaji Cristore ñorĩriyapayu: Reyariƣotojo Tuparãte õñia kire jarirũjekapi ãrĩwa'ri kiyapãika upakaja ñimariyapayu. Supabatirãoka kika rĩrãkibiyuka imarĩ, ba'iaja Cristore jũaeka upakaja Tuparãte yi'riwa'ri ba'iaja yijũarãkareka, marã imabeyua. I'supaka imawa'ri Cristore reyaeka upakaja jia Tuparãte yiyi'ririyaƣayu yireyarãka rõ'õjĩrã. ¹¹ I'supaka ñime, “Yireyarãka be'erõ'õƣi õñia Tuparãte yire jarirũjerãñu”, ãrĩwa'ri.

“Tuparãte yapaika upaka oyiaja baabaraka maimaye'e”,

Pablote ārika

¹² Ritaja mijaro'si yo'oika “Yi'i p̄uri kopakaja sayi'ripatatirā Tuparāte yapaika upakaja jaritiki mae”, āriwa'rimarīa űaűu. I'supaka simamaka, Cristore ima upakaja imarika yapawa'ri kiyapairokapi űimarijaju, saja'atabekaja. I'supaka yibaarijaju kiupakaja jia baaiki űimaerā yire kiwā'maeka simamaka. ¹³ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “Cristore ima upaka takaja jaritiki űime”, āribeyuka yi'i. Ikuḡaka sime: Jia sareka baabaraka űimaroyirapaka p̄uri p̄upajoarija'atarijayuka űime. Saḡupajoabekaja yirupurō'ō Cristore yapaika upaka oyiaja yipupajoarijaju. Kiyapaika upakaja yibaaokarāka rō'ōjirāja yibaarāűu. ¹⁴ Cristore imarokapi imaki jaririka yapawa'ri, űűia űimatiyikuriji i'supaka baarika ja'atabeyuka űime. I'supaka baawa'ri, sawaḡa yitōporāűu Tuparā pō'irā yeyarāka poto. Supa imarī Jesucristore yiro'si reyaeka simamaka mabo'ikakurirā Tuparāte yire imarūjerāűu űűia Jesūka űimajipaokaro'si.

¹⁵ Supa imarī, yipupajoaika upaka oyiaja mija p̄upajoabe ritaja jia Cristore yi'yurā upatiji. I'supaka imariḡotojo aḡerō'ōpaűakarā mija p̄upajoaika waarīkaĵikareka jia samija űűaokaro'si Tuparāte mijare jeyobaarāűu. ¹⁶ Mia je'e: Tuparāte yapaika morīwapu'atatika rō'ōjirāja kiyapaika upakaja maimaye'e.

¹⁷ Yijeyomarā, supa imarī, Tuparāte yapaika upaka űimara'aeka upakaja mija imarijape mijaro'si. Mija wājitāji yija baarapaka upakaja torā imarāte baarijapakā'ā nareka ĵaji'abaraka mija imabe. ¹⁸⁻¹⁹ Ī'rārimarā p̄uri “Cristore yi'yurā yija ime”, āriḡipotojo, ba'iaja imarijajurā. Supabatirāoka ba'iaja baarika maja'ataokaro'si yapua tetaekarā Cristore reyaekakaka wapamarīa upakaja naro'si sime. Tuparāte yapaika upaka baabekaja, napupakapi nabaarijitoika upakaja baarijajurā nime. Supabatirāoka, i'yorimarīaja ĵĵimakapi najeyomarāre sanabojarijaju. I'supaka nabaarijaju Cristore yi'ribeyurāte baaika takaja p̄upajoairā imarī. I'simijipi āriwa'ri ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā nime. I'supaka nimarijajuakaka ĵrākurimarīa mijare yibojatika upakaja, mijare sayibojape'ayu ate ba'iaja nareka p̄upariwa'ri. ²⁰ Jesucristore yi'yurā maimamaka, maro'si p̄uri i'supakamarīa sime, mabo'ikakuri maimajiparūkirō'ō maro'si ima simamaka. Supabatirāoka “Mabo'ikakurirō'ōpioka maipamaki Jesucristore i'tarāűu ba'iaja majūarūkia imaekareka mare tāārī”, āriḡupajoawa'ri ĵĵimaka maima. ²¹ Supa imarī maḡo'ia reyarūkia imakoḡeika kio'arāűu ĵiika kima upaka simaokaro'si. I'supaka mare kibaarāűu ritaja baawārūpataiki imarī.

4

¹ Supa imarī, yijeyomarā, jia mija ā'mitipe. Mijare wātaka ōñuka imarī, jimarīa mijare ñariyapayu. Jijimakapi mijareka ñarīpupajoarijayu. I'supaka mijare yo'oika upakaja jia maipamakire Jesucristore jia yi'paraka mija imarijape.

“Mijare yiwārōrapaka upakaja jia Cristore yi'paraka mija imarijape”, Pablote ārika

² Jiamā mijare ñañu Evodia, Síntiquepitiyika ĩ'pakorāwā'taja ĩ'rāko upakaja mija pupajoabe, Maipamakire yi'riwa'ri kirirā mija ima simamaka. ³ Supa imarī tokaki, jia yire jeyobaarapaki, jia Evodia, Síntiquepitiyika ĩ'pakorāre mijeyobaabe oka najiebu'arū āriwa'ri. I'supaka ñañu Cristorika bojariroka bojabaraka torā ñimarapaka poto jia yire jeyobaaraparā nimamaka. I'supaka yika nimarapaka poto imarapakioka Clemente, supabatirā ritaja aperiā yire jeyobaarimaja. Yire jeyobaaraparā, “Ikarakamarā nime yika imajiparūkirā”, āriwa'ri nawāmea kipō'irā Tuparāte o'ojī'aekarā.

⁴ Mija ĩabe. Maipamakirirā mija ima pupajoawa'ri mija jijimaape. Supabatirā i'sirokaoka ate mijare ñarīpe'ayu jijimaitakaja mija imarijape āriwa'ri. ⁵⁻⁶ Supabatirāoka jia oyiaja aperiāte mija baarijape “Jiipuparā nime”, ritaja mijareka nañaokaro'si. Ikuṣaka mija ōpe: No'ojirāmarīaja sajariwa'yu ō'ōrā Maipamakire etarūkia.

Sapi āriwa'ri wayupiribekaja mija imabe. Ba'iaja puparikopakaja mija yapaikareka Tuparāte jēñebaraka mija imarijape. Mañu upakaja ā'mitiyuka kimamaka, “Jiitaka oyiaja yire mibaayu Tuparā”, kire āparaka mija imarijape. ⁷ Ka'wisika jūaripotojo ba'iaja pupapekaja mija imaerā, Tuparāte mijare jeyobaarijarirāñu Jesucristorirā mija imamaka. Supa imarī ka'wisika jūaripotojo “¿Marākā'ā simamaka ba'iaja pupapekaja sareka maimē?”, āñurā mija imarāñu.

⁸ Yijeyomarā, ikuṣaka sime: Wājimijikaka oyiaja pupajoabaraka mija imarijape. I'supakajaoka po'imajare jiyipupaka ōrīrikakaka, jiiroka takapi oyiaja imarikakakaoka mija pupajoabe. Supabatirā jiitakaja ima simamaka jijimaka po'imajare ā'mitiyu oyiaja pupajoabaraka mija imabe.

⁹ Supabatirāoka, mijare yiwārōrapaka upakaja baabaraka mija imabe. Ritaja yibaarapaka, mijare yijairapakaoka kopakaja ōñurā mija ime. I'supaka baabaraka mija imarākareka okamirāmarīaja mijare imarūjebaraka Tuparāte mijakaja imajiparijarirāñu.

Filiposkarāre kire jeyobaamaka jijimaka Pablote imaeka

¹⁰ Jia yire mija baayu, yire wayuñawa'ri yiyapaika yire mija pūataika. Supa imarī, jijimakapi “Jiitaka yire

mibaayu”, Tuparāte ñaṅu. Ñoaka yire saṕũataerā mija ba'erapaka simako'omakaja “Marākā'ā saṕũataberiwa'ri suṕa nabaarape je'e”, mijareka ñarĩṕupajoayu. ¹¹ “Jimarĩtakaja sayiyapakoperape”, āriwa'rimarĩa i'suṕaka ñaṅu, rĩkimaka yirikajĩka, dakomarĩa ñimakoṕeikaoka yiyapaika uṕakaja jĩjimakaṕi oyiaja imawārũtikaki ñime. ¹² I'suṕaka simamaka yiba'arũkia ima ṕoto, simabeyu ṕotooka Cristore yire jeyobaaika simamaka okamirāmarĩaja ñimarijayu. Suṕabatirāoka wayuoka baaiki ñima ṕoto, yiyapaika yireka ima ṕotooka jĩjimaka oyiaja ñime. ¹³ Cristore yire jeyobaamaka, ritaja ka'wisika, ka'wisimarĩaoka i'suṕaka imawārũtikaki ñime. ¹⁴ I'suṕaka ñimako'omakaja yire jeyobaawa'ri niñerũ yire mija ṕũatarapaka jĩitakaja yire mija baarape.

¹⁵⁻¹⁶ Filiposkarā, yire mija jeyobaarapakapĩ āriwa'ri mija ka'ia Macedoniapĩ ya'rape aṕerō'ōrā wārōṭapaokaro'si. Mamarĩtaka Cristorika bojariroka yi'yurā mija jarapaka be'erō'ō i'suṕaka yire mija jeyobaarape. Aṕerō'ōkarā ṕuri nare yiwārōmaka Cristore ā'mitiripēaraparā imariṕotojo, i'suṕaka yire jeyobaaberaparā. Mija ṕuri, Tesalōnicawejearā ñimarapaka ṕoto ĩ'rākurimarĩa niñerũ yire ṕũataraparā. ¹⁷ “Ate i'suṕakajaoka niñerũ yire mija ṕũatajĩṕarika yiyapayu”, āriwa'rimarĩa i'suṕaka mijare ñaṅu. Jia yire mija baamaka sawapa jia Tuparāte mijare ja'atarika ṕuri yiyapayu. ¹⁸ Yire mija ṕũatarapaka ṕuri simaja Eṕafroditore yire ĩjirape. Yire sakĩjirapaka ṕoto sañiamaka yiṕupajoarapaka ṕemawa'ribajirā yiro'si mija ṕũataeka mirākirape. I'suṕaka mija baarapakapĩ āriwa'ri jia jĩjimaka Tuparāte mijaka ime. ¹⁹ Suṕabatirā ritaja jia oyiaja ima ĩṕamaki kime Tuparā. I'suṕaka imaki imarĩ Jesucristorirā mija imamaka ritaja mija yapaika uṕakaja mijare ĩjirimaji kime. ²⁰ I'suṕaka simamaka Maṕaki Tuparāte jĩjimakaṕi majiyiṕupayeejĩṕaye'e. I'suṕaka oyiaja simarijarirũ.

“Jia ṕo'imajare imarũ”, Pablote ārika

²¹ Mae torā imarā, Cristore ā'mitiripēairāro'si “Jia mija imabe”, āriwa'ri oka yiṕũatayu. Suṕabatirā yika Jesũre yiṕaraka imarāoka i'suṕakajaoka mijaro'si ṕũatairā. ²² I'suṕakajaoka ritaja Cristore yi'yurā ō'ōrā imarāte mijareka āṅu. Suṕabatirā Romakaki ĩṕiro'si ba'iraberimaja Cristore yi'yurā i'suṕakajaoka āñurā.

²³ Jia maiṕamaki Jesucristore mijare baarijarirũkirāro'siji mija imarũ mijareka ñaṅu.

I'tojĩrāja sime ruṕu.

Primera carta de San Pablo a los Tesalonicenses

Tesalónicawejeakarãro'si Pablote pãpera pũataeka

¹ ¿Yaje mija ime Tesalónicawejeakarã? Yi'i Pablu, supabatirã majeyomarã Silvano, Timoteopitiyika ika pãpera mijaro'si yija pũatayu. I'supaka mijaro'si sayija pũatayu Mapaki Tuparãrirã, supabatirã maipamaki Jesucristorirãoka mija imamaka. I'supaka simamaka Mapaki Tuparãte jia mijare baarũ, jia mija imaokaro'si.

Tesalónicakarã Jesúrika bojariroka jia ã'mitiripẽaekarã

²⁻³ I'supakajaoka mijaka jjimaka imawa'ri, “Jia mibaayu Tuparã”, mijaro'si kire yija ãrĩrijayu. I'supaka mijaro'si yija baarijayu, mijaka yija imaroyirapaka poto, Jesucristore yi'yurã imarĩ, jia kiro'si mija baaroyirapaka yija õñua simamaka. ã'mitirikõrĩ je'e: Wayuñabu'airã imarĩ, jia mija jeyobaabu'aroyirape. I'supakajaoka “Rita sime maipamaki Jesucristore ate pe'rietarũkia”, ãñurã imarĩ, ba'iaja jũarika mija rakajepããrijariroyirape. I'supaka mija imamaka, ĩ'rãkurimarĩa Mapaki Tuparãte mijaro'si yija jẽñeĩrijiyayu. ⁴ Mija ã'mitipe yijeyomarã, Tuparãte mijare wayuñarijayu. I'supakajaoka “Tuparãte nare wã'maeka”, yija ãrĩpupajoayu mijareka. ⁵ Jesucristorika bojariroka mijare yija wãrõu'murapaka poto okatakapimarĩa mijare sayija wãrõrape. Espĩritu Santore yijare jeyobaarapakapi ãrĩwa'ri jia mijare sayija wãrõrape. I'supaka yija baarapaka simamaka “Rita sime ika majaroka”, ãrĩpupajoawãrũraparã imarĩ, samija ã'mitiripẽatirape. Supabatirãoka mija põ'irã yija imarapaka poto jia yija baaroyirapaka ĩaraparã imarĩ, “Jia maimaokaro'si mapõ'irã netarape. Ritaitaka oka namajaroka ma'mitiriroyi mirãkiyu”, ãrĩwãrũraparã mija ime. I'supaka pupajoaraparã mija imamaka, “Tuparãte wã'maekarã nime”, mijareka yija ãrĩpupajoayu.

⁶ Tuparãrika bojariroka mija yi'pakã'ã ĩawa'ri, aperãte ba'iaja mijare baako'omakaja, Espĩritu Santore jeyobaarapakapi ãrĩwa'ri jjimakapi samija ã'mitirape. “Pablorãkaro'si, Jesúro'sioka i'supakaja simaeka”, ãrĩwãrũwa'ri, jjimakapi sã'mitiritirã samija yi'rape mijaro'sioka. ⁷ I'supaka mijaro'si simarapaka simamaka Macedonia* ka'iareka imarã supabatirã Acaya ka'iarãoka jia mija imaroyirapaka ĩaji'araparã imarĩ,

* 1:7 Provincia (o departamento) romana en Grecia. Tesalónica se encontró en Macedonia en el norte de Grecia. Acaya fue el departamento al sur de Macedonia.

mija upakajaoka tokarā Jesucristore ā'mitiripēarijayurāte baaroyirape naro'si. ⁸ Supa imarī Maiḡamakirika bojariroka Macedonia ka'iakarā, Acaya ka'iakarā takajamarīa imaraparā sā'mitiraparā. Supabatirā “Jesúrika bojariroka jia yi'yurā nime”, mijareka narīḡupajoarijaju. I'supaka simamaka, aḡerāte dirokapi āriwa'ri rīkimaitakaja yija bojaberijīka sime, kopakaja ritaja sana'mitiriwārūtiika simamaka. ⁹⁻¹⁰ I'supaka simamaka, “Jesucristorika bojariroka nare mija wārōeka jia Tesalónicakarāre yi'yu”, āriwa'ri yijare nabojaju. “Wapuju imaja jērāka jiyiḡupaka norīkoperoyirapaka ja'ataraparā nime, Tuparā ōñia imakite takaja jiyiḡupayeewa'ri. Supabatirāoka Tuparā Maki, Jesús mabo'ikakurirā maekaka imaki ō'ōrā etarūkika kime. Ikiji imaki ḡo'imajare kire jāāeka simakopeko'omakaja ōñia Tuparāte kire jarirūjeka. Supa imarī ba'iaja wēkomakareka maimarūkia imakopeikareka Jesúre mare tāāeka. I'supaka simamaka jia Tuparāka imarā imarī, Jesúre etarūkia jījimakapi ta'abaraka maimaerā', āparaka ḡo'imajare bojabaraka nimarijaju”, āriwa'ri yijare nabojaju.

2

Tesalónicawejearā Pablote ba'irabeka

¹⁻² Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Mija pō'irā eyarī yija a'rapaka ḡoto Filiposwejearā mamarī yija eyaū'murape. Torā yija imarapaka ḡoto yijare jiyiḡupayeekakaja jimarīa ba'iaja yijare nabaarape. Mija wejearā yija eyarapaka ḡoto rīkimarāja yijare jo'ata'airāte imako'omakaja okajājia yija imaokaro'si Tuparāte yijare jeyobaarape. Supa imarī, “Ika majaroka mija bojapibarika yija yapabeyu”, mija wejeakarāre yijare ārikoḡeko'omakaja, kirika bojarirokakakapi kīkirimarīaja mijare yija bojarape. Supa yija baarapaka ōrītiirā imarī, “Jia maimaerā Pblorākare mare wārōrape. Maḡō'irā nimarapaka ḡoto rīkimarāja ḡo'imaja Jesucristorika bojariroka yi'raparā”, yijareka āñurā mija ime. ³ I'supaka simamaka wapuju jairimirākamarīa mijare yija majarobojaroyirape. Rita imaroka mijare yija wārōrape. Supabatirā mijare yija pakiberape. Jia yija tōḡookaro'si ba'iaja ḡuparirokapiimarīa mijare yija bojarape. ⁴ Yijare ōrīwārūiki imarī, “Yiyapaika upakaja baairā nime”, yijareka āriḡupajoaekaki Tuparā. Supa imarī yijare kīḡūataeka kirika bojariroka yija wārōokaro'si. I'supaka simamaka kiyapaika upakaja yija baarijaju. Ā'mitirikōrī je'e: ikupaka sime: Tuparāte jījimaka yijaka imarika takaja yaparijayurā yija ime. Jījimaka ḡo'imaja yijaka imarū āriwa'rimarīa nare yija wārōyu. ⁵ Yija wārōrapaka mija ā'mitirijiyuokaro'si wapuju jia mijaka jaiberaparā yija.

I'supakajaoka niñerũ sawapa tōpokaro'simarĩa mijare sayija wārōrape. Tuḡarāte yijare ĩaika wājītāji rita mijare añurā yija ime. ⁶ Supa imarĩ “Jiitarā mija ime”, ḡo'imajare yijareka añāokaro'simarĩa mijare sayija wārōrape. ⁷ Apóstolrāka yija imako'omakaja, mijare jā'merũkirā uḡarā yija imakoḡerape. I'supaka baarimarĩaja rōmo komakarāte wayuũaiko imarĩ nare kowātaika upakaja mijare yija baarape. ⁸ Mijare wayuũawa'ri jĩjimakaḡi Tuḡarārika bojariroka mijare yija wārōriyapaḡiyarape. I'siatakajaro'simarĩa, ritaja yija baawārũkarō'ōjĩrāja mijare yija jeyobaariyapaḡarape, mijare wayuũairā imarĩ. ⁹ Mija ā'mitiḡe yijeyomarā. Mija ḡō'irā yija imarapaka ḡoto jājia yija ba'iraberapaka mija ōñu. Yija ba'iraberiwatopekarekaja Tuḡarārika bojariroka mijare yija wārōrape wapaḡarĩaja. Nami, ĩmi ḡariji i'supaka yija baarape yija yapaḡapaka mijare jēñekoreka.

¹⁰ Mija ḡō'irā yija imarapaka ḡoto jia oyiaja mijaka yija imaroyirape. I'supaka imaroyirapaḡarā imarĩ, Tuḡarāte yapaika upakatakaja yija baarijariroyirape. I'supaka yija imamaka ĩawa'ri, “Jia oyiaja baarijayurā nime”, yijareka añurā mija ime. I'supaka simamaka yijare mija ĩaika upakajaoka Tuḡarāte yijare ĩayu kiro'si. ¹¹ Supa simamaka “Jiitakaja yijare nawārōrape”, yijareka añurā mija ime. Supa simamaka ĩ'rika kimakire wayuũaika upakaja jia mijare yija baamaka mija ōñu. ¹² I'supaka baarapaḡarā imarĩ, jia ḡupaḡaraka okajājia mija imaerā “Tuḡarāte yapaika upaka oyiaja mija baarijape jĩjimaka mijaka kimaokaro'si”, āḡaraka mijare yija bojaroyirape. I'supaka mijare yija bojaroyirape jiiḡakapi mijare kiwā'mayu kijā'merũkirā mija imaokaro'si. Supabatirā mijare kiakayu tēriwa'ribaji kima mija ōñāokaro'si.

¹³ Supa imarĩ, Tuḡarārika bojariroka mijare yija bojarapaka ḡoto, “Naḡupaka nare añua ḡupaḡoapakitirāmarĩa yijare nawārōrape. Rita Tuḡarārika bojariroka sime”, āriḡupaḡoairā mija imarape. Rita mija ḡupaḡoayu, Tuḡarārika bojariroka sime. Sayi'yurā mija imamaka, kiyapaika upaka oyiaja mija baawārũerā mijare kijeyobaarijayu. I'supaka simamaka, mijare ḡupaḡoawa'ri, “Jia mibaayu Tuḡarā”, kire yija āririjayu. ¹⁴ Yijeyomarā, Judeaka'iakarā, Jesucristore jiyiḡupaka ōñāokaro'si rēririjayurā upaka mija jayu mae. Mija wejeakarāre ba'iaja mijare baata'amaka ba'iaja mija jūarijayu upakajaoka najūarijayu Judeaka'iarā Jesucristorirā naro'si. ¹⁵ Ā'mitirikōri je'e: Judiorāka kire yi'riberikatata nimaeka maḡamaki Jesucristore jāāekarā. Nañekiarāoka i'supakaja baarijarikarā Tuḡarāro'si bojaĩjirimaja imaroyirekarāte. I'supaka baara'aekarā upaka imarā maekakaoka ĩ'rākurimarĩa nawejeaḡi yijare ḡoatarijayurā. I'supaka imarā imarĩ, ritaja

po'imajare majamarã nime. Supa imarĩ ba'iaja Tuparãte naka ime. ¹⁶ Ritaja po'imaja majamarã imarĩ, "Judiotatamarĩrãteoka Jesúre tããriyapayu", ãrĩwa'ri nare yija bojamaka judiotatarãre yijare sabojarũjebeyu. Rikimakaja ba'iaja nabaarijayua imatika imako'omakaja ĩrãrĩmi upakaja ba'iaja nabaarijayu. Bikijarãja i'supaka nabaarijarika ĩara'aekaki imarĩ, "Ba'iaja nabaarijayu wapa ba'iaja nare yijũarũjerũkirĩmi no'ojĩrãmarĩa sajariwa'yu sarã seyarũkia", Tuparãte ãrĩpupajoayu.

Tesalónicawejeakarã pō'irã turipe'arĩ Pablote a'ririyaþaeka

¹⁷ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Mijare yija pe'ritaparapaka be'erõ'õpi no'ojĩrãmarĩaja mijareka yija pupajoarape ate. Mija pō'irã imaberiripotojo yija pupakapi puri mija pō'irã imarã upakaja yija imarape. Supa imarĩ, ate jimarĩa mija pō'irã a'rirã yija rutukoperape. ¹⁸ Yi' Pablo ĩ'rãkurimarĩa mija pō'irã a'ririka yirutukoperape. I'supaka ñimako'omakaja, Satanãre yiro'si satã'teroyirape. ¹⁹ I'supaka mijareka pupajoairã imarĩ, maipamaki Jesúre etarãka poto, ikupaka kire yija ãrĩrãñu: "Tesalónicakarã mirika bojariroka nare yija wãrõrapaka poto, jia sayi'raparã. Supa imarĩ, ja'atarimarĩaja jia sayi'rimirĩrkawa'yurã nime", ãrĩwa'ri jĩjimakapi kire yija bojarãñu. I'supaka kire bojarũkirã imarĩ, mijaka yija imariyapayu ate. Aperã tẽrĩwa'ribaji mijareka pupajoawa'ri, jĩjimaka yija ime. ²⁰ Rita sime, jia mijareka puparitirã jĩjimaka yija õñurã mija ime.

3

¹⁻² I'supaka simamaka mija majaroka ã'mitiririka yapairã imarĩ, sarakajepããwãrũberiwari yija jeyomaki Timoteore mija pō'irã yija pũatarape. Yupakajaoka Tuparãte ba'irabeĩjirimaji imarĩ, Jesucristorika bojariroka bojatarimaji kima õñurã mija ime. I'supaka imaki kimamaka, jibaji Jesucristore mija yi'yaokaro'si, supabatirã ba'iaja jũaripotojo, sarakajepããekaja mija imaokaro'si mija pō'irã kire yija pũatarape. Yija ĩ'parã puri Atenas wãmeika wejearã tuiraparã. ³ Ba'iaja jũawa'ri, ba'iaja napuparia'si ãrĩwa'ri Jesucristorika bojariroka mija ja'atakoreka mija pō'irã kire yija pũatarape. Æ'mitirikõrĩ je'e: Jesúre yi'yurã maimamaka, aperãte ba'iaja mare baayu. "I'supakaja yire yi'yurãro'si simarãñu", Tuparãte ãrĩtika simamaka, kire yi'paraka sarakajepããrũkirã maima. ⁴ I'supakajaoka mijaka yija imarapaka poto "Jesúre yi'yurã mija imamaka, ba'iaja aperãte mijare baarãñu", ãrĩwa'ri mijare yija bojatirape. Mijare yija bojarapaka upakaja mijaro'si simarapaka simamaka, jia sõrĩwãrũtikarã mija ime mae. ⁵ I'supaka simamaka "Jesucristore naja'ataokaro'si Satanãre kopakaja

nare pakitirape je'e apeyari", ariwa'ri ba'iaja mijareka yipuparape. I'supakajaoka "Nare kitēriākareka wapuju wapamarīa nare yija wārōkoperapaka jarirāka je'e apeyari", mijareka nariipupajoarape. I'supaka jūairā mija imamaka, mija majaroka ōririka rakajepāāwārūberīwa'ri Timoteore mija pō'irā yipūatarape.

⁶ Mae mija pō'irā turapaki Timoteore ō'ōrā pe'rietayu. Supa imarī ō'ōrā etatirā mijamajaroka yijare kibojayu. Ikupaka kēnu: "Jesucristore jia yiririjayurā nime ruḡu, ariwa'ri. Supabatirā i'supakajaoka wayuīabu'airā nime. 'Mijareka jia yija pupajoayu', nañu", ariwa'ri yijare kibojaetayu. Supabatirāoka " 'Yijare mija iariyaparijayu upakajaoka mijare iarika yija yapakoperoyi', nañu", ariwa'ri kibojayu. ⁷ I'supaka mijareka kēnuā ā'mitiritirā "Jesúre nayi'ririġa'atabeyu mirākiyu", ariwa'ri ba'iaja jūarijayurā imariḡotoġo jġimaka yija ime. ⁸ "Cristore ġiapī yiriñujurā nime ruḡu", kēpakā'ā ā'mitiritirā jia yija pupayu mae. ⁹ I'supaka mija imamaka, mijareka pupajoabaraka, "ġia mibaayu Tuparā", yija ariġia'atabeyu. I'supakajaoka Tuparāka yija ġaika ḡoto, "Jesucristore jia yiyurā nimamaka ġia mibaayu", ariipupajoawārūtirā ġia jġimaka mijare yija ōñu. ¹⁰ ġmiareka, namiareka pariġi Tuparāte yija ġēñerġayu, mija pō'irā yija eyaokaro'si yijare ġijeyobaaerā. Mija pō'irā yija a'ririyaḡayu, ġiġbajī Jesucristore mija ā'mitiriḡēaokaro'si mija ōriḡeyua mijare yija wārōerā.

¹¹ Mija pō'irā ġarī yija a'rirā Mapaki Tuparā, supabatirā maipamaki Jesucristore ġia yijare ġeyobaarū. ¹² ġiġbajī wayuīabu'abaraka mija imariġarirā Maipamakire mijare ġeyobaarū, i'supakaja mijaro'sioka aḡerāte mija wayuīaerā ġijeyobaarū. I'supaka mijare kibaarū, mijare yija wayuīamiriġkawa'yu upakaja mija imaokaro'si. ¹³ I'supaka maipamaki Jesúre yija ġēñeyu, ġia oyiaġa mija baaerā ġijeyobaaokaro'si. I'supaka mijare ġijeyobaamaka, wāġia pupajoairā mija imarāñu. Supa imarī, maipamaki Jesúre, ġirirāka pe'rietarāñuġimi, Mapaki Tuparāte ġarāka wāġitāġi, dakoā okamirāmarġaġa mija imarāñu. Ikupaka oyiaġa simariġarirū.

4

Tuparāte ġia ġajiyuikakaka

¹ Mae ate yija ġeyomarā, aḡea mijaro'si yo'oerā baayu. "Ikupaka mija imarākareka, jġimaka Tuparāte mġaka imarāñu", ariwa'ri mijare yija wārōraḡe. "I'supakaja imariġayurā nime ruḡu", mijareka yija āñu. ġiyaḡaika upaka oyiaġa ġiġbajī mija baariġaririka yija yaḡayu. I'supaka mijare

yija okajãrijayu mijare yija wãrõokaro'si Maipamakire yijare jã'meka simamaka.

² Maipamaki Jesúre yijare jã'meka upakaja yija wãrõrapaka õritikarã mija ime. ³ Supa imarĩ rõmimarĩka, tĩmiamarĩko, supabatirã rõmiki, tĩmiaiko, ba'iaja baabu'arika imabeyua. Kirirã mija ima simamaka, kiyapaika upaka oyiaja mija baarika Tuparãte yapayu. ⁴⁻⁵ Mija rõmimarĩrã, tĩmiamarĩrãka wapuju baabekaja mija imabe. Tuparãte yi'ribeyurã puri, ba'upakaja baariwã'imarĩrijayurã. Nabaaike upaka baabekaja mija imabe mija puri. I'supaka baabekaja, rakajepãarikakaka õrĩwãrũirã mija imabe. I'supaka imarã imarĩ Tuparãte yapaike upakaja baabaraka po'imajare jiyipupaka õñurã mija imarãñu. ⁶ Supa imarĩ, i'supaka ba'iaja mija baawã'imarĩa'si, rĩrãkibiparaka mijaka imarãte ba'iaja mija baakoreka. "I'supaka baairãte ba'iaja Tuparãte baarãñu", ãrĩwa'ri mijare yija bojatirape. ⁷ Ba'iaja mabaaerãmarĩa Tuparãte mare wã'maeka. Kirirã imarĩ, kiyapaika upaka oyiaja baabaraka maimarika kiyapayu. ⁸ Tuparãte yi'yurã imariþotojo, ika yija wãrõika yapabeyurã, yijare takajamarĩa ãaripe'yoirã. I'supaka imawa'ri Tuparãteoka yi'ribeyurã nime. Espiritu Santore Tuparãte mijareka ña'ajããeka, ba'iaja nabaaike naja'atarũ ãrĩwa'ri.

⁹ Mija ã'mitipe, wayuñabu'arikakaka mijare yibojaerã baayu. Mija wayuñabu'aokaro'si Tuparãte mijare wãrõtika simamaka yija puri, dakoa ãrĩwa'ri sakaka mijaro'si o'obeyurã. ¹⁰ Rita, jia wayuñabu'airã mija ime. I'supaka imarã imarĩ, ritaja Macedonia ka'iareka Jesúre yi'yurãte jia mija wayuñayu. I'supaka simamaka, jiiþaji nare mija wayuñamirĩrĩkawa'ririka yija yapayu. ¹¹ I'supaka oyiaja dakoa okamirãmarĩaja, mija þupayariji jia mija imabe. Supabatirãoka ba'irabebaraka imarãte ba'iaja baata'abekaja mija imabe. I'supaka baabekaja jia imaerã mija þupayarijikaja ba'irabebaraka mija imabe mijare yija bojaeka upakaja. ¹² I'supaka mija baarãka dakoa wayuoka baaberwa'ri aþerãte ba'iaja baata'abekaja mija imarãñu. I'supaka mija baamaka ãatirã Jesúre yi'ribeyurã þariji jia jiyipupaka mijare norĩrãñu.

Ikupaka sime Maipamakire pe'rietarũkia

¹³ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Jesucristore yi'rika mirãrãte reyaekakaka mijare yija bojaerã baayu, ba'iaja mija þuparikoreka. "Reyakoperiþotojo õñia najaribesarãñu ate", ãrĩwa'ri narupurõ'õ jĩjimakaþi þupajoabekaja nime Tuparãte yi'ribeyurã puri. Supa imarĩ wayuþi'ritiyairãja nime. Nimaupaka mija imarika yija yapabeyu. Mija puri "Jesúre yi'rika mirãrã imarĩ reyaekarã õñia jaritirã Tuparã þõ'irã a'rirãñurã", ãrĩþupajoairã. ¹⁴ "Jesúre reyariþotojo

õña Tuparâte kire jaripe'rirũjeka", ãrĩpupajoawãrũirã imarĩ, "Jesũre ã'mitiripẽaeka mirãrãteoka õña Tuparâte jaripe'rirũjerãñu. Supabatirã mabo'ikakuriþi Jesũre pe'rietarãka þoto, kika nare ke'ewa'rirãñu", ãrĩwãrũirã maima.

15 Maipamakite yire õrĩrũjekakaka sime ika mijare yibojaika. Maipamakire pe'rietarãrĩmi kire yi'rika mirãrã reyaripotojo õña jaripe'ritirã, kipõ'irã a'rirãñurã. Ô'õrã õña imañujurãoka naka ã'rãtiji oyiaja kipõ'irã a'rirãñurã.

16 Ikuþaka simarãñu: Maipamakire jã'memaka mabo'ikakuri jãjia okaarirãka. Supabatirã ángelrãka ãpamakite jãjirokaþi jairãñu, i'supakajaoka Tuparã tromþeta okaarirãka. I'supaka sokaarirãka watoþekaþi maipamaki Jesucristojo ruira'arãki mabo'ikakuriþi. Oko ãmakakarã kimarãka þoto kire ã'mitiripẽaeka mirãrã reyaekarãte õña jaripe'rirãñu.

17 Supabatirã Jesũre ã'mitiripẽairã õña imarãteoka õña kijarirũjeirãþitiyika oko ãmakaka imarõ'õrã Tuparãte mare akamiarãñu. Torã a'ritirã Maipamakika mako'aþirirãñu, kika imajipaoþaro'si. 18 I'supaka imarũkia õñurã imarĩ, jia rikitubakaþi sakaka jaibu'abaraka mija imabe. "I'sia þoto reyaeka mirãrã maka õñiaja nimarãñu ate mirãkiyu", ãñurã imarĩ ba'iaja þuparitiyabekaja mija imabe.

5

Jesũre pe'rietarũkia ta'atikaja maimarijariye'e

1 Yijeyomarã, "I'sirĩmi ketarãñu Maipamaki. I'sijẽ'rã rõ'õjĩte simarãñu", ãrĩwa'ri mijaro'si ãrĩo'obeyuka yi'i. 2 I'supaka ñãñu "I'sirĩmi Jesucristore etarãñu je'e", ãrĩwãrũberirika sime", ãrĩrika õñurã mija imamaka. "I'tojĩte mawi'iarã kareba'arimajire etarãñu", marĩwãrũbeyu upaka sime Maipamakire etarũkia.

3 I'sia þoto, "Kopakaja dakoa jũarũkimarĩrã maima", ãrĩwa'ri þupajoabaraka þo'imajare imatirãka þoto, ikuþarõ'õþiji ba'itakaja naro'si simarãñu. I'supaka najũarãka þoto, marãkã'ã baatirã ãrĩrãkaoka nakaki ru'riwãrũbesarãki. ã'mitirikõrĩ je'e: Ikuþarõ'õþiji rõmore makarãrãrã þakatayu upaka simarãñu. Makioka satã'tebesarãki. 4-5 Yijeyomarã mija þuri, ketarũkia õrĩtikarã imarĩ, ikuþarõ'õþiji ketarãka þoto þupatabesarãñurã. Jesũre yi'ribeyurãro'si þuri morĩbeyu þoto, ñami kareba'arimajire etaika upakaja simarãñu.

Nima upakamarĩa imarã imarĩ, ketarũkia ta'airã mija. 6 I'supaka simamaka, kãrĩtikarã upakamarĩa, Maipamakire etarũkia ta'atikaja maimaye'e. Supabatirãoka Tuparãte yapabeyuakaka rakajekaja maimaye'e. Tuparãte õrĩbeyurã þuri kãrĩtikarã upakaja imarã ketarũkia õrĩbeyurã imarĩ.

7 ã'mitirikõrĩ je'e: Tuparãte yi'ribeyurã, ñami makãñu þoto morĩbeyu upaka, Jesũre pe'rietarũkia õrĩbeyurã nime.

I'supakajaoka ñami ukuwejabiyurâte rakajebekaja ima upakaja nime. ⁸ Tuparâte yi'yurã puri, boirõ'õ simamaka jia ritaja ñairã upaka imarã maima. I'supaka maima simamaka, kiyapabeyua rakajekaja, jia oyiaja baabaraka maimaye'e. "Kẽñu upakaja baaiki kime Jesús", ãrĩwa'ri jia kire mayi'riye'e. Supabatirãoka jia mawayuĩabu'aye'e. "Jesũre yi'yurã maimamaka ba'iaja mabaaika wapa Tuparâte ba'iaja mare baabesarãñu", ãrĩwa'ri pupajoaweitikaja maimarãñu. I'supaka oyiaja pupajoabaraka maimarijariye'e Satanãre ba'iaja mare baata'akopeka mayi'rikoreka. ⁹ "Ba'iaja nabaaika wapa ba'iaja nare yibaarãñu", ãrĩwa'rimarĩa Tuparâte mare wã'maeka. Maipamaki Jesucristore reyaekapi ãrĩwa'ri mare sawapa kijẽñebesarãñu. ¹⁰ Jia mare baawa'ri maro'si kireyaeka kika maimajipaokaro'si. Supa imarĩ, kipe'rietarãñurĩmi õñia imarâte, reyaekarãteoka mare ke'ewa'rirãñu kika maimajipaokaro'si. ¹¹ I'siakaka õritirã imarĩ, jaibu'abaraka, jeyobaabu'abaraka, jĩjimakapi rikitubaka mija imarijape.

Piyiroka Pablote nare okajããeka

¹²⁻¹³ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Mija põ'irã imarã imaruputarimaja, "Jesucristore yapaika upaka mabaarijariye'e", ãrĩwa'ri mijare okajããrijayurã. I'supaka jia mijare nimaruputaika simamaka jiyipupaka nare mija õrĩrika yiyapayu. Nare mija wayuñarijape. I'supakajaoka ritajaka jia mija imabe.

¹⁴ Yijeyomarã, mija põ'irã ba'irabebekaja imarâte, "Pupape'ritirã, mija ba'irabebe", ãrĩwa'ri okajãjiapi mija bojabe. Mija põ'irã imarã ba'iaja puparibaraka imarâte, jia okajãjia napupajoaokaro'si nare mija jeyobaabe. I'supakajaoka Tuparâte yapabeyuakaka rakajebeyurã, supabatirã jia Tuparâte yi'ribeyukajirãteoka mija jeyobaabe. Jajumarĩaja jia jĩjimakapi ritajaka mija imabe. I'supaka mija imarijaririka yija yapayu.

¹⁵ Jia mija pupajoabe. Aperãte ba'iaja mijare baakopeko'omakaja nare mija ruwuwapae'ea'si. I'supaka baabekaja jia oyiaja mija imabu'abe. Supabatirã ritaja wejeareka imabayurãkaoka i'supakaja mija imarijape.

¹⁶⁻¹⁸ Tuparâte pupajoabaraka jĩjimaka mija imarijape. I'supakajaoka kika mija jairijayua mija ja'ata'asi. I'supakajaoka jia, jiamarĩaoka mijaro'si simarãka, "Jia mibaayu Tuparã", kire mija ãrĩrijape. Jesucristorirã mija imamaka, i'supaka mija baarika Tuparâte yapayu.

¹⁹ Mija watopekareka Espĩritu Santore mijare jeyobaarãka poto kire mija ã'mitiripe'yoa'si. Ìakõrĩ je'e: i'supaka mija baajĩka okoapi pekaõ'toa yataika upaka mija

baajĩñu. ²⁰ I'supakajaoka, “Ikuþaka Espiritu Santore yire õrĩrũjeika”, aĩwa'ri Tuþarãro'si bojaĩjirimajare bojaikakaka aĩmitirĩpe'yobekaja mija imabe. ²¹ Sã'mitirĩpe'yobekaja “¿Yaje rita Tuþarãrikataka najaiyu? Noñu upakaja þupajoatirã najaiyu je'e aþeyari”, aĩwa'ri jia mija aĩmitĩpe ruþu. “Rita Tuþarãrika najaiyu”, mija aĩwãrũrãrõ'õjĩrã þuri nare mija yi'pe. ²² Ritaja Tuþarãte yapabeyua mija aĩmitirĩpe'a'si.

²³ Tuþarã imaki jia ña'rĩyaarĩji maimaokaro'si mare jeyobaarimaji. I'supaka simamaka ikuþaka mijaro'si kire yija jẽñerijayu: “ ‘Ba'iaja baabekaja jia oyiaja baabaraka nimarũ’, aĩwa'ri nare mijeyobaabe. Suþa imarĩ, mire takaja aĩmitirĩpeabaraka nare mimarũjebe”, aĩwa'ri kire yija aĩrijayu. I'supakajaoka, “Jia oyiaja baabaraka Jesúre na'mitirĩpearũ, kiyapaika upakaja þupajoabaraka nimarũ”, aĩwa'ri Tuþarãte yija jẽñeĩjirijayu. Suþa imarĩ, maipamaki Jesucristore þe'rietarãñurĩmi dikaoka ba'iaja baabeyurã mija imarika yija yapayu. ²⁴ I'supaka maimaokaro'si, “Yire takaja mija aĩmitirĩpeabe”, Tuþarãte aĩrika. I'supaka mare jã'meiki imarĩ, kiyapaika upakaja mabaawãrũerã jia mare jeyobaaririrũkika kime.

“Õ'õjĩrãja sime, jia nimarũ”, Þablote aĩrika

²⁵ Yijeyomarã, yijaro'sioka Tuþarãte mija jẽñeĩjibe.

²⁶ Mija rẽrĩrãka þoto jĩjimakaþi mija jẽñabu'abe, Jesúrirã imarĩ.

²⁷ Tokarã Jesúre aĩmitirĩpeairã imarã upatikaja rẽritirã, ika þapera nare mija jaibojabe. Ritaja sã'mitirika Maipamakire yapamaka i'supaka mijare yijã'meyu.

²⁸ “Maipamaki Jesucristore jia mijare baarũ”, aĩwa'ri kire yijẽñerijayu.

I'tojĩrãja sime ruþu.

Segunda carta de San Pablo a los Tesalonicenses

Jesucristore yi'yurã Tesalónicakarãro'si Pablote pãpãra pũataeka ate

¹ Jesucristore yi'yurã Tesalónicawejeakarã, ¿yaje mija ime? Yi'i Pablo, supabatirã majeyomarã Silvano, Timoteopitiyika ika pãpãra mijaro'si yija pũatayu, Maṗaki Tuṗarãrirã, maipamaki Jesucristorirãoka mija imamaka. ² “Jia Tesalónicakarãre mija baabe”, ãrĩwa'ri Maṗaki Tuṗarãte, supabatirã maipamaki Jesucristoreoka mijaro'si yija jẽñerijayu. I'supakajaoka yija baayu jia dako okamirãmarĩaja mijare nimarũjeokaro'si.

³ Mija ã'mitipe yijeyomarã, jibaji Jesucristore yi'riwa'ri, ĩrãrĩmi upakaja jibaji mija wayuĩabu'arijayua simamaka “Jia mibaayu Tuṗarã”, kire yija ãrĩrijayu mijareka yija pũpajoaika rakakaja. Supa imarĩ, i'supaka Tuṗarãte yija ãrĩrijayua jia sime. ⁴ I'supakajaoka, yija eyarijayurõ'õrã, aṗerã Jesúre yi'yurãte i'supaka mija imakaka jĩjimakaṗi yija bojarijayu. “Tesalónicawejeakarã jia Tuṗarãte yi'yurã imarĩ, kire yi'ririja'atabeyurã. I'supakajaoka wayuṗi'ribekaja, okajãjia pũpajoairã nime, aṗerãte ba'iaja nare baako'omakaja, sanarakajepããrijayu”, ãrĩwa'ri nare yija bojayu. ⁵ Tuṗarãte yi'yurã mija imamaka, aṗerãte ba'iaja mijare baayu. I'supaka simako'omakaja “Tuṗarãte ãñu upakaja kibaarãñu”, ãñurã imarĩ kire mija yi'ririja'atabeyu. Supa imarĩ “Ba'iaja nare imabeyua”, mijareka ãrĩwa'ri ritajare kijã'merãka ṗoto kika mijare kimarũjerãñu. I'supaka Tuṗarãte baarũkia õrĩwa'ri, “Rita, jia oyiaja baaike kime”, ãrĩwãrũirã maima.

⁶ Jia wãjioyaja baaike imarĩ, ba'iaja mijare baairãte ba'iaja kibaarãñu. ⁷ Maekaka ba'iaja jũairã imariṗotojo i'supaka oyiaja imajiparũkimarĩrã mija ime, ĩrãrĩmi sakitiyetarãka simamaka. I'supakajaoka yijaro'si ba'iaja yija jũakoṗeika kitiyetarãñu. Maipamaki Jesús, kiángelrãka tẽritaka baawãrũirãṗitiyika ki'tarãka ṗoto i'supaka kibaarãñu. Mabo'ikakuriṗi ki'tarãñu, ṗeka jũ'rẽika upaka jãjia yaaboaike watoṗekapi. ⁸ Torãjĩte Tuṗarãte õrĩriyapabeyurã imarĩ, Jesúrika bojarirokaoka ã'mitiripe'yoirãte ba'iaja kibaarãñu. ⁹ Ba'iaja jũajiparũkirã nimamaka, Maipamakire imarõ'õ tá'teka oyiaja naro'si imajiparãka. Tẽrĩwa'ribaji kirikaṗi jĩitaka kiyaaboaike ĩarũkimarĩrãro'si nimarãñu. ¹⁰ I'supaka kibaarãñu Jesúre ate etarãñurĩmi. Supa imarĩ jĩjimakaṗi kirirãte kire e'etorirãñu. Kire ĩatirã “Jĩitaki kime. Tẽrĩwa'ribaji jia mare

baaiki kime”, āriwa'ri kire najiyipupayeerāñu. Mijare yija wārōrapaka yi'yurā imarī, naka mija imarāñu mijaoka.

¹¹ Ika pupajoawa'ri Tuparāte mijaro'si yija jēñejiparijaju. Kiyapaika upakaja baairā mija imaokaro'si mijare kiakaeka. Supa imarī, kiyapaika upaka mija baamaka ĩawa'ri “Nare yakaikapi āriwa'ri yirirā najayua jia sime mae”, kēñaokaro'si, kire yija jēñerijaju. Supabatirā “Simaupatiji jia baarika nayapaika nabaawārūokaro'si nare mijeyobaabe. Supabatirā mire yi'riwa'ri nabaarijajua jia saweiokaro'si mirikapi nare mijeyobaabe”, āparaka kire yija jēñerijaju. ¹² I'supaka pō'imajare ĩarāka wājitāji jia mija baamaka ĩawa'ri maipamaki Jesucristore najiyipupayeerāñu. Kirirā mija ima simamaka, i'supakajaoka mijare kibaarāñu. Tuparā, maipamaki Jesucristopitiyika jia mijare nabaamaka i'supaka mijaro'si simarāñu.

2

Ikupaka simarāñu Jesucristore etaerā baarāka ruḡu

¹ Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Maipamaki Jesucristore etarāñu ate kika maimaokaro'si mare rēarī. I'supaka simarāka simamaka ketarūkirīmikaka mijare yiwārōerā baayu mae. ² Ikuḡarō'ōḡiji, “Kopakaja Jesúre etarijē'raka seyatiyu”, āriwa'ri ĩrārimarāre mijare bojapakimaka ā'mitiritirā, ōriḡūabeyurā upakataka rukubaka mija pupajoa'si. Supabatirā “Rita mijare ñañu. Espiritu Santo yijare sōrīrūjerapaki”, narīpakikopemakaoka nare mija yi'ria'si. I'supakajaoka “Paperapi Pablote yijare sabojayu”, napakā'ā nare mija ā'mitiripēa'si. ³ I'supaka mijare ārīkōpeirāte mija bojapakirūjea'si. Ketaerā baarūki ruḡu ikupaka simarāñu: Tuparāte ja'atatirā “Kimajamarā yija ime”, āriwa'ri pō'imajare kire yi'ribesarāñu. I'tojīte Ba'iaja baarimijikaka jā'meikite etarāñu. Ikiji kime “Ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā yipūatarūkika”, bikijarāja Tuparāte ārīkaki. ⁴ Ikuḡaka Ba'iaja baarimijikaka jā'meikite baarāñu: Ritaja jiyipupaka pō'imajare ōrīrijayua imakōpeika nareka kijājibaarāñu. Tuparā majamaki kima imarī, “Tērīrikiji ñime, yire takaja mija ā'mitiripēabe”, pō'imajare kērīrāñu. I'supaka kipupaka ima simamaka Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā kākatirā imatiyairō'ōrā eyarupariritirā, “Tuparāja yi'i”, kērīpakirāñu.

⁵ Mijaka ñimarapaka poto i'supaka imarūkiakaka mijare yibojawārōtirape. “Ye'kariribeyurā nimarijiyu”, mijareka ñarīpupajoayu. ⁶ Ba'iaja baarimijikaka jā'meiki i'tawārūbeyukajika maekaka. “Ikuḡaka simamaka ki'tawārūbeyu ruḡu. Ketarūkirīmi ruḡubajirāja ketakoreka kire satá'teyu ruḡu”, āriwa'ri mijare yibojarapaka ōñurā mija

ime. ⁷⁻⁸ Supa simako'omakaja, p̄o'imajare õr̄wār̄ubeyuapi, ba'iaja wejeareka Satanare baaũ'mutiya. I'supaka baariṗotojo, wāār̄õ'õr̄aja etarũkikate etawār̄ubeyu ruṗu. Kire tá'teikite kire ĩṗēabesar̄aka ṗoto ṗuri ritaja ṗo'imaja wājītāji Ba'iaja baarimijikaka jā'meikite etarāñu. I'supaka kima imako'omakaja maiṗamaki Jesúre kire tēr̄irāñu. Ketarāñur̄imi tēr̄iwa'ribaji kibaawār̄ũika beawa'ri, kiṗuritar̄akapiji kire kiriatarāñu. ⁹ Ika yibojaika ruṗubajirā, ikupaka simarāñu: Satanarikapi ār̄iwa'ri Ba'iaja baarimijikaka jā'meiki ritaja maikoribeyua ṗo'imajare beaṗakir̄i etarāki. ¹⁰ Ritaja ba'iaja baawār̄ũiki imar̄i, ba'iaja imarika tiyibeyur̄õ'õr̄a a'rirũkir̄ate saṗi kiṗakir̄añu. Tuṗar̄ar̄ika bojariroka yi'ririyaṗaberiwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyur̄õ'õr̄a na'rir̄añu. Kirika bojariroka nayi'ririkareka ṗuri saṗi natār̄ir̄ũkia simajāēka. ¹¹ Sanayi'riberika simamaka, Tuṗar̄ate rukubaka nare ṗuṗajoar̄ũjer̄añu Ba'iaja baarimijikaka jā'meiki ṗakirimajaroka nayi'yaokaro'si. ¹² Tuṗar̄ar̄ika bojariroka ā'mitirip̄ēabekaja, j̄ijimakapi ba'iaja baarijayur̄ate ba'iaja imarika tiyibeyur̄õ'õr̄a a'yaokaro'si i'supaka kibaarāñu.

Ikupaka Jesucristore yi'yur̄ate ime

¹³ Mija ā'mitipe yija jeyomar̄a, jia Maiṗamakire wayuĩair̄a. Wejea kiṗo'ijiaeka ṗotor̄aja kitāār̄ũkir̄a mija imaokaro'si Tuṗar̄ate wā'matikal̄a mija ime. Supa imar̄i, Esp̄iritu Santore mijare jeyobaaikapi ba'iaja baarika ja'atatir̄a, kirika bojariroka yi'riwa'ri õñia mija imajip̄aokaro'si i'supaka Tuṗar̄ate baaeka. I'supaka mijaro'si simaeka ṗuṗajoawa'ri "Jia mibaayu Tuṗar̄a", mijaro'si yija ār̄ija'atabesar̄añu. ¹⁴ Jesucristorika bojariroka mijare yija wār̄õekapi ār̄iwa'ri Tuṗar̄ate mijare wā'maeka. I'supaka simamaka, mabo'ikakurir̄a maeyar̄aka ṗoto ritaja ima tēr̄iwa'ribaji kirika maiṗamaki Jesucristore bear̄añu. I'supakajaoka simarāñu mijaro'sioka kika.

¹⁵ Yijeyomar̄a, i'supaka imarũkir̄a imar̄i, Jesucristore mija yi'yua ja'atarimar̄iaja mija imabe. Ritaja wājirokakaka mijare yija wār̄õrapaka, supabatiṗar̄a ṗaperapi mijare yija o'orapakaoka mija ā'mitirip̄ēarijape. ¹⁶⁻¹⁷ Jia Maṗaki Tuṗar̄a mare baaiki, supabatiṗar̄a mare wayuĩaike imar̄i, j̄ijimaka ṗuṗajoabaraka maimaer̄a mare kijeyobaaeka. "Kika õñia maimajip̄ar̄añu", ār̄iwa'ri sata'abaraka jia j̄ijimaka mare ṗuṗarir̄ũjeiki kime. Supa imar̄i, jia oyiaja baabaraka, ba'iaja jairimar̄iaja mija imaokaro'si mijare kijeyobaar̄ũ maiṗamaki Jesucristopitiyika.

3

“Yijaro'si Tuṣarāte mija jēñējirijape mijaro'sioka”, Pablote ārika

¹ Mae piyia mijare yibojaerā baayu yijeyomarā. Ņojimarīji Maiṣamakirika bojariroka aṣerō'ōrā yija bojaṣibaokaro'si Tuṣarāte mija jēñebe. Suṣabatirāoka kirika bojariroka ā'mitiriwa'ri jia jījimaka samija yi'raṣaka uṣakaja aṣerāte sayi'yaokaro'si. ² I'suṣakajaoka, ba'iaja baairāte ba'iaja yijare baakoreka, Tuṣarāte nare tā'terā yijaro'si kire mija jēñebe. I'suṣaka mija baabe rīkimarāja aṣerā Jesucristore ā'mitiripeariyapabeyurāte ima simamaka. ³ I'suṣaka imarijaturāte ima simako'omakaja mare ja'atabeyuka kime Maiṣamaki. I'suṣaka imaki imarī kire mija yi'ririya'atakoreka mijare kijeyobaarāñu. Suṣabatirā Satanāre ba'iaja mijare baakoreka, mijaro'si kire kitā'terāñu. ⁴ “Kēñu uṣakaja baaiki kime Maiṣamaki. Suṣa imarī, kire yi'yurā nimamaka, jia oyiaja Tesalōnicakarāre baawārūokaro'si nare kijeyobaarāñu. I'suṣaka simamaka nare yija ārika uṣakaja nayi'ririjarirāñu”, mijareka yija āririjayu. ⁵ Suṣabatirā “Tuṣarāte nare wayuūaika norīwārūrū. Suṣabatirāoka ba'iaja jūariṣotojo mirakajepāāeka uṣakaja sanarakajepāāwārūokaro'si nare mijeyobaabe”, āriwa'ri maiṣamaki Jesúre mijaro'si yija jēñējirijayu.

Maimauṣatiji ba'irabebarakā oyiaja maimajīkareka jia sime

⁶ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Maiṣamaki Jesucristore mare jā'memaka, ikupaka mijare yija jā'meyu: Īrika Jesúre yi'yuka imariṣotojo ba'iraberiyapabeyukaka mija jeyoaria'si. Yija wārōeka uṣaka baabeyuki kime. ⁷ Mija ṣō'irā yija imarapaka ṣoto ba'irabebekaja imaberapārā yija. I'suṣaka yija baarapaka mija ĩarapaka simamaka, i'suṣakajaoka mija baabe mijaro'si. ⁸ Suṣabatirā mijaba'arika waṣamarīaja yija ba'aberape. Mijare takaja jēñebekaja, ĩmiareka, ñamiarekaoka, jājia yija ba'iraberape yija yaṣarapaka yijare mija ĩjikoreka. ⁹ Mijare wārōrimaja yija imamaka, yijare mija jeyobaarūkirā imariṣotojo mijare sayija jēñeberape. Yijare ĩatirā “Nuṣakaja mabaaye'e maro'sioka”, mija āñaokaro'si suṣa yija baarape. ¹⁰ Mijaka yija imarapaka ṣoto, “Ba'iraberiyapabeyuka ṣuri ba'abekaja kimarū”, mijare yija ārāpe. ¹¹ I'suṣaka yija ārāpaka simako'omakaja “Maekaka ĩ'rārimarā nawatoṣekarā ba'irabebekaja imarā. Suṣabatirāoka aṣerā jia ba'iraberijaturāte najo'ayu're”, āriwa'ri yijare nabojayu. ¹² “Jia imaokaro'si, aṣerāte jo'arimarīaja mija ba'irabebe mijaro'siji, mija ba'iraberiwapaṣiji mija yaṣaika mija waṣaṣiokaro'si”, āriwa'ri nare yija jā'mepūayu, maiṣamaki Jesucristore jā'meka uṣakaja.

13 Mija ã'mitiþe yijeyomarã. Jia mija baarijayua mija rūrĩa'si. 14 Ī'rãrimarã ika þapera yo'oeka yi'ribeyurã imarã je'e aþeyari. I'supaka nimamaka "Ī'rã imarã Pablote jã'meika yi'ririyaþabeyurã", ãrĩwãrũtirã naka mija jeyoaria'si. I'supaka nare mija baarãkareka ni'yoþi'ririãñu. I'supaka mija baabe naþupape'ririũ ãrĩwa'ri. 15 I'supaka nare baariþotojo nare mija majamarãria'si. Jesúre yi'yurã nimamaka, nare mija okajããbe ba'iaja nabaarijarikoreka.

"Jia mija imabe", ãþaraka Pablote naro'si o'otiyika

16 Jia maimaokaro'si mare jeyobaaike kime Maiþamaki. I'supaka simamaka, ĩ'rãkuri upakaja jĩjimakaþi jia mija imaokaro'si mijare kijeyobaarũ. Supabatirã ritaja mijaka kimajiþarũ.

17 "Jia nimarũ", ãþaraka yi'i Pablo yipitakaþi ika mijaro'si yo'oyu. I'supakaja satiyiyu þapera yo'oika. I'supaka o'oiki ñime. Sĩawa'ri "Rita oka Pablote þũataeka sime", mija ãrĩwãrũokaro'si. 18 Ritaja mija imauþatireje jia maiþamaki Jesucristore baajiþarũ.

I'tojĩrãja sime ruþu.

Carta de Santiago

Judíorāka Jesucristore yi'yurāro'si p̄ap̄era o'otirā Santiagore p̄ūataeka

1 Yaje mija ime yijeyomarā. Tuṗarā, suṗabatirā maiṗamaki Jesucristore yaṗaika uṗakaja baarijayuka Santiago nime ika p̄ap̄era mijaro'si p̄ūataiki. Ba'iaja jūawa'ri ṗibikarā, aṗetomaja watoṗekarā ī'ṗoū'ṗuarāe'earirakatata judíorāka imarāro'si ika yo'oyu.

Kire majēñemaka ōrīwārūrika Tuṗarāte mare ja'atayu

2 Mija ā'mitiṗe yijeyomarā. Ba'iaja jūarijayurā imariṗotojo “Jia oyiaja yijaro'si simarāñu”, j̄jimaka ārīṗuṗajoairā mija imabe. ³⁻⁴ Suṗa imarī ba'iaja mijaro'si simarijariko'omakaja j̄ibaji Tuṗarāte ā'mitiripēairā mija jaririjayu. I'suṗakajaoka “Kire mayi'rija'ataberiye'e”, ārīwārūirā mija ime. Suṗa imarī ba'iaja mijaro'si simarijariko'omakaja, wayuṗi'ribekaja kire yi'riwa'ri samija rakajep̄āñu. I'suṗaka imawa'ri j̄ibaji Tuṗarāte yaṗaika uṗakaja imarā mija jaṗakā'ā dakoa mijaro'si jariwa'ribesarāka.

5 Suṗa imarī “Ba'iaja yijūaika ṗoto, ikuṗaka nimarika Tuṗarāte yaṗayu”, mija ārīwārūberiyē'e, kire samija jēñebe. I'suṗaka mija baamaka j̄iṗi mijare sakiōrīrūjerāñu, ritaja nayapaika uṗaka ṗo'imajare jeyobaarimaji imarī. ⁶⁻⁸ Toṗi ṗuri kire jēñebaraka, “Yijare sakiōrīrūjebesarāñu je'e aṗeyari”, mija ārīṗuṗajoa'si. Ōrīkōrī je'e: Rukubaka ṗuṗajoabaraka imarijayurā ī'rārokaṗiji n̄a'rīyaarīji imawārūbeyurā. Saṗi ārīwa'ri, “Tuṗarāte yija jēñeika uṗakaja yijare sakija'atabesarāñu je'e”, āñurā nimamaka, dakoa nare kiōrīrūjebesarāñu.

9 Mija ā'mitiṗe aṗeroka: “Wayuoka baairā imariṗotojo, Jesucristore yija ā'mitiripēaika simamaka, Tuṗarā n̄akoareka imatiyairā yija ime”, āñurā ṗuri j̄jimaka imarijayurā. ¹⁰ Mia, ba'irījia rīkimakaja rikairāoka, n̄oaka nare imarūjerūkimariā simamaka, Jesucristore yi'yurā jariwa'ri “Imatiyarimajamarīrā yija imaroyikā'ā”, āñurā ṗuri j̄jimaka imarijayurā. ¹¹ Ōrīkōrī je'e: N̄oaka ijia yaamaka taya j̄ñua. I'suṗakajaoka sō'ōrika j̄rīwa'ri j̄j̄jika saro'si. Suṗa imarī jiyurika sōibeyu. Maeje mijare yibojaweaike uṗaka nime rīkimaka ba'irījia rikairā. “Rīkimabaji mayaparijayua matōṗoerā”, āṗaraka sawaṗa niñerū mo'arīji reyarūkirā nime.

“Ka'wisika jūariṗotojo yire yi'riwa'ri sarakajep̄ãrijayurāte jia yibaarāñu”, Tuṗarāte añu

12 Ka'wisika jūarijayurā imariṗotojo okajājirā imarī, samarakajep̄ãrijayua iatirā “Jia yire nayi'yu”, Tuṗarāte mareka ārīrāñu. Supa imarī “Yika rīrākibiriwa'ri yire yi'ririjayurāte õña imajiparika yija'atarāñu”, Tuṗarāte ārīka simamaka jia mare kibaarāñu. 13 Supa imarī ba'iaja mija baarijitoika, “Tuṗarā yire sajā'meiki”, āpekaja mija imabe. Tuṗarā imaki, ba'iaja baarijitobeyuka, supabatirā, ba'iaja mare baarūjebeyuka. 14-15 I'supaka simako'omakaja, maṗupakarāja ba'iaja baarika ṗupajoatirā, “Jia simaṗajīñu je'e yiro'si”, marīrijayu. I'supaka maṗupajoaikapi ārīwa'ri ba'iaja mabaarijayu. Supabatirāoka ba'ioyiaja baarijayurā maimarijarirāka, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā maimarāñu.

Tuṗarātaki ṗuri ba'iaja mare baarūjebeyuka

16 I'supaka simamaka, “Tuṗarāja yijare sajā'meiki ba'iaja yija baaokaro'si”, ārīwa'ri ṗakirika mija ṗupajoa'si yijeyomarā. 17 I'supaka mare imarūjebeyuka imarī, jia Mapaki Tuṗarāte mare baayu, kiyapaika upakaja maimamirīrīkawa'yaokaro'si. I'supaka baarimaji Tuṗarājaoka kime, aiyaka, tā'pia ritaja ṗo'ijjaekaki. Kip̄o'ijjaeka ṗuri sarā'rārika, sayaaboaioka o'arijayua simako'omakaja Tuṗarā ṗuri kimarijayuareka o'abeyuka imarī, jia ima oyiaja mare ja'atajiparimaji kime. 18 Supa imarī kiyapairokapi kirika rita bojariroka mayi'pakā'ā õña kika maimajiparūkia Tuṗarāte mare ja'atatika. Supa imarī “Yirirā nimarū”, mareka kērītika simamaka ritaja kip̄o'ijjaekareka mamarījiji kire yi'riū'muekarā maime.

Tuṗarārika bojariroka ā'mitiritirā sima upakaja mayi'ririjariye'e

19 Yijeyomarā, ika mijare yibojaerā baaika mija ye'kariritiya'si. Tuṗarārika rita bojariroka mijare jaibojarāñurāte jiaṗi mija ā'mitiripēabe. I'supakajaoka mija ṗupakareka ima ñojimarītaka nare bojabekaja mija imabe. Supabatirā ñojimarīji nare mija boebaria'si. 20 Topi ṗuri waṗuju boebayurā maimarākareka, jiirokapi maimarika Tuṗarāte yapaika upaka majaribesarāñu. 21 I'supakajaoka ritaja ba'iaja baarika imakaka mija ja'atabe. Supabatirāoka “Tērīriki ñime”, ārīkopeikite ṗupajoaika upaka ṗupajoabekaja mija imabe. I'supaka imawa'ri, Tuṗarārika bojariroka mijare kiōrīrūjeikakaka takaja jiaṗi mija yi'ririjape. I'supaka mija imarākareka ṗuri ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia imakoṗeikareka Tuṗarāte mijare tāārāñu.

22-24 Ōrīwārūikōrī je'e: Ūperiapi īrīkate kipepa yaeripotojo jiamarīa ima rū'rēbekaja ke'rirāka i'supakaja satuirāñu. Ōjimarī i'supakaja ima kiye'karirirāñu. I'supaka mija imajīñu Tuṡarārika bojariroka ā'mitiriripotojo samija yi'riberijīkareka. Tuṡarārika bojariroka ā'mitiritirā sāñu upakaja yi'rirūkia sime. Supa mabaabesarākareka pūri, "Tuṡarāte yi'yurā yija ime", mañua, moñu upakaja mapakiyu. ²⁵ Tuṡarārika bojariroka jia wārūbaraka sayi'ririjayukate pūri, ba'iaja baarika kire saja'atarūjerijayu. Rita sime Tuṡarārika bojariroka. Supa imarī saye'kariribekaja, sajà'meika upakaja baarijayukate, ritajareka jia kire sakijeyobaarijarirāñu.

²⁶ Aperiimarā pūri "Tuṡarā ñakoareka, kire jiyipupaka oñurā imarī, kiyapaika upakaja baarijayurā yija ime", añurā. I'supaka añurā imaripotojo ba'iaja najairijayua ja'atabeyurā imarī, noñu upakaja pakirimaja nime. I'supaka imarā nimamaka "Tuṡarāte jiyipupaka oñurā yija ime", narīkopeika wapamarīa sajayu. ²⁷ Mapaki Tuṡarāreka ikupaka nime kire jiyipupaka oñurā: Pakiamarīa jarikarā wayuoka baairāte, supabatirā natīmiaka reyatapaekarāteoka jia jeyobaairā, i'supakajaoka ba'iaja baarimajare ima upaka jaribeyurā nime.

2

Īrātiji oyiaja jia jiyipupaka morību'aye'e

¹ Mija ā'mitiṡe yijeyomarā. Ritaja ima pemawa'ribajirā imatiyaiki maipamaki Jesucristore ima simamaka, jiyipupaka kire morīrijayu. "Jia kire yi'yurā yija ime", añurā imaripotojo, wayuoka baairāte wayuūabekaja, ba'irījia rīkimaka rikairāte takaja jia jiyipupaka ōrīrijayurā mija ime. ² Mia je'e: Karemarīa mija rērīrijayurō'ōrā īrīka wapajā'rīakaka jarirooka jāātirā, sajeyoa* i'supakajaoka kīṡitawājoarā taka'ratatirā etaiki. Apika imaki wayuoka baaiki imarī, jariromajaka jāātirā etaiki. ³⁻⁴ Jia jarirooka jāātirā etaikite jiyipupaka ōrīwa'ri, "Ikarā mirupabe", mija añu. Wayuoka baaikite pūri, "Torāja mirīkamape, merīberiyē'e torāja mirupapabe", mija ārīrijayu. I'supaka wayuoka baairāte añurā imaripotojo, "Imatiyairā nime", ārīwa'ri jia rīkimakaja ba'irījia rikairāte mija baairokapi pūri ba'iaja mija baayu. I'supaka simamaka īrātiji jiyipupaka ōrību'aberīwa'ri, īrīka ta'iarāja imarijaribeyurā mija ime.

⁵ Ate jia mija ā'mitiṡe yijeyomarā. "Yire mija ā'mitiripēabe", Tuṡarāte ārīkaroka yi'yurā rīkimarāja nime wayuoka baariṡotojo sayi'yurā. "Wayuoka baairā ba'iratarā nime", Tuṡarāte yi'ribeyurāte nareka ārīrijayua imaripotojo,

* 2:2 Anillo

Jesucristore yi'yurā nimamaka, “Jiibaji kire yi'yurā najarirū”, āriwa'ri jia Tuparāte nare jeyobaarijarirāñu. Supa imarī kērīka upakaja kika rīrākibiriwa'ri kire yi'ririjayurā kijā'merūkirō'ōrā eyarūkirā imarā. ⁶⁻⁷ I'supaka kērīka simako'omakaja wayuoka baairāte jiyipupaka ōribeyurā mija ime. Wayuoka baairāreka i'supaka ōriipotojo, rīkimaka ba'irījia rikairāte takaja jiyipupaka ōririjayurā mija ime. “¿Nāpareareka ba'iaja majūarijaju”, mija āriwārūbeyu bai je'e? Mia: Ba'iaja mijare baawa'ri iparimarā pō'irā mijare okabaarī ne'ewa'ririjaju. Supabātirā jītakiji Jesúre imako'omakaja kirika bojariroka ā'mitiriripe'yowa'ri ba'iaja kireka jaiyuyeirā nime. Jesúrirā imariipotojo ¿dikapī āriwa'ri jia nareka mija pupajoayu je'e?

⁸ Ikupaka maipamaki Jesúre mare jā'meka: “Miṗo'ia miwātaika upakaja aṗerāteoka miwayuñabe”, āriwa'ri sabojayu Tuparā majaropūñureka. I'supaka sareka āñua mija yi'rirākareka jia baairā mija imarijarirāñu. ⁹ Ika mijare ñañua ōñurā imariipotojo, jia mijare eyairāte takaja mija wayuñamaka, “Mija ōñu upakaja ba'iaja baairā mija jaju, yijā'meika yi'ribeyurā imarī”, Tuparāte mijare āñu. ¹⁰ Mare kijā'meika simaja yi'yurā imariipotojo, ĩrāba'i mayi'ribeyua imarākareka, “Ba'iaja baairā nime yijā'meika yi'ribeyurā imarī”, mareka kērīrāñu. ¹¹ Ikupaka sime aṗeba'i Tuparāte bojaeka: “Rōmikirā, i'supakajaoka tīmiakirā, aṗerāka ba'iaja baawā'imapekaja mija imabe. Supabātirāoka ṗo'imajare jāābekaja mija imabe”, mare kērīka. Rōmikirā ṗuri i'supaka kērīka yi'paraka imarā, aṗerāka ba'iaja baawā'imaribeyurā imariipotojo ṗo'imajare mija jāārākareka kijā'meika yi'ribeyurā mija imarāñu. ¹²⁻¹³ Ba'iaja baarika maja'ataokaro'si kirika bojariroka Tuparāte mare ōrīrūjeyu. I'supaka simamaka samayi'rika, mayi'riberikaoka ĩatirā simaupakaja sawapa mare kibaarāñu. Supa imarī mokapī, maimabaayu upakaja aṗerāte mija wayuñabe. Īakōrī je'e: Aṗerimarāre wayuñabekaja imarā, nare wayuñabekaja sawapa Tuparāte nare jēñerāñu. Aṗerāte wayuñabaraka imarā ṗuri “Wayuñarikapī Tuparāte yijare ĩarāñu”, āriwa'ri jījimaka imarā.

*Jia baarijayurā maima ĩatirā, “Rita jia yire yi'yurā nime”,
Tuparāte mareka āriñu*

¹⁴ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Īrīka “Cristore yi'yuka ñime”, āriipotojo, Tuparāte yapaika upaka aṗerāte kijeyobaabesarāka, dakowapamarā kijaikoṗeika jarirāka. I'supaka simamaka “Cristore yi'yuka ñime”, kēñutakapīji Tuparāte tāārūkimarīka kime. ¹⁵⁻¹⁶ Ā'mitirikōrī je'e: Īrārimarā mupaka Tuparāte yi'yurāte kēsia baajīka, supabātirā jariroakaoka wayuoka nabaajīka ĩariipotojo, “Ba'arika, jariroakaoka jia mija tōṗoerā Tuparāte jia mijare baarū”,

ãrĩrimĩrãkaja mija ãñua jiamarĩa sime. I'supaka ãrĩripotojo nare jeyobaariþupamarĩã mija imajĩka waþamarĩaja simajĩñu nare mija jaikoþeika. ¹⁷I'supakajaoka sime Tuþarãte yi'ririkakaka. “Tuþarãte yi'yurã yija ime”, ãñurã imariþotojo aþerãte jeyobaariþupamarĩã nimajĩka, kire yi'riberiwari supra nabaajĩñu.

¹⁸Yijaika yi'riberiwari ikupaka ĩrãrimarãre yire ãrĩjĩñu je'e aþeyari: “¿Yaje Tuþarãte miyi'rityayu je'e mi'ioka?”, yire narĩjĩñu. I'supaka napakãã, “Ãã, Tuþarãro'si jia yibaarijayuapi kire yi'yuka ñima mijare yibeayu”, nare ñarĩãñu. I'supaka imaki imarĩ, jia nabaarijayua yire nabeabepakãã, “Jia Tuþarãte yi'yurã nime”, nareka ãrĩwãrũbeyuka yi'i. Yire þuri ritaja jia yibaarijayua ĩatirã, “Rita, jia Tuþarãte yi'yuka kime”, narĩwãrũrãñu. ¹⁹Napupajoaikapi þuri “Īrĩkaja kime Tuþarã”, ãrĩþupajoairã nime. Rita sime. I'supaka rita ima najaike simako'omakaja aþerãte wayuĩabeyurã nimamaka, “Tuþarãte yi'yurã nime”, nareka marĩwãrũbeyu. ĩakorĩ je'e: “Īrĩkaja kime Tuþarã”, ãrĩþupajoairã nime Satanãrika ima naro'si. Sõñurã imariþotojo tararikapi kire nakĩkirijayu nare kiwẽkomabaarũkirã imarĩ. ²⁰⁻²¹Jia mija ã'mitipe õrĩþuariþupamarĩã. Aþerãte jeyobaabeyurã mija imamaka, dako waþamarĩa sime Tuþarãte yi'yu upaka mija imakoþeika. Sõñurã mija imaerã mañeki Abraham imaroyikaki majarokakaka mijare yibojaerã baayu mae. Jia Tuþarãte yi'yuka imawa'ri kimakireje kiro'si kijoejĩrã baakoþeka. I'supaka kibaamaka ĩawa'ri, “Jiitakaja yi'yuka kime Abraham”, Tuþarãte kireka ãrĩka. ²²⁻²³Tuþarãte jiitakarãja yi'rityaiki imarĩ kiyapaeka upakaja Abrahamre baaeka. I'supaka kibaekapi “Jiitakaja Tuþarãte yi'rimirĩrkawa'yuki kijarika”, kireka ãrĩwãrũirã mija ime. Bikijarã ikupaka Tuþarã majaroka bojaĩjirimajire o'oeka: “Jia Tuþarãte yi'yuka Abrahamre imaeka. Supa imarĩ ‘Dako okamirãmarĩaja jia yika kima ñoñu’, Tuþarãte ãrĩka”, sãñu. I'supaka kireka kẽrĩka be'erõõ Tuþarãte yi'rityawa'ri kimakireje kiro'si kijããerã baakoþeka simamaka Tuþarã majaropũñurã o'oeka rita ima.† Supabatirãoka “Yijeyomaki mime”, Abrahamre kẽrĩka”, sãñu.

²⁴I'supaka Abrahamre baaeka õñurã imarĩ, “Tuþarãte yija yi'yu”, mañujĩkatakapi marĩa jia kika majayu”, ãrĩwãrũirã maima. Kire yi'riwari, kiyapaika upakaja baabaraka maimarãkareka “Dakoa okamirãmarĩrãja jia yika nima ñoñu”, Tuþarãte mareka ãrĩãñu. ²⁵Ikupaka sime aþea: Niñerũ e'eokaro'si ĩmirĩjaka ba'iaja wã'imarĩrĩrõmo imariþotojo

† 2:22-23 Véase Génesis 15.1-6; 22.10-12.

ikupaka Rahab imaroyikakote baaeka Tuparāte yi'riwa'ri. Judiorāka ĩpamarāre pūataekarāre etamaka ĩatirā, “Mija majamarāre mijare jāā'si, yiwi'iarā mija ru'rikākabe. Supabatirā ma'a mija ru'riwa'rirūkirō'ō mijare yibojarāñu”, nare kōrīka jia nare baawa'ri.† I'supaka kobaamaka ĩatirā, “Jiitaka baaiko koime”, Tuparāte koreka ārīka. ²⁶ Ōrīkōrī je'e: Maṗo'ia ōñimakimarīa simajīka dakoapī ārīwa'ri ōñia imaberijīka. I'supaka imarika upakajaoka sime, Tuparāte yapaika upakaja baaberikoperipotojo, “Kire yi'yurā yija ime”, marīkoṗejīka.

3

Ba'iaja jairikapī ārīwa'ri rīkimakaja ba'iaja mabaarījayu

¹ Yijeyomarā, ĩrīka upakaja Tuparārika bojariroka wārōrimaja oyiaja imarika mija pūpajoa'si. ĩrārimarāja sawārōrimaja mija imajīkareka jia simajīñu. Ikupaka mija ōñu: Tuparārika nare nawārōika upakaja nayi'riberijīkareka, aṗerā pēmawa'ribaji sawapa nare Tuparāte jēñerāñu. ² Rīkimakaja sime ba'iaja mabaaika. I'supaka simako'omakaja, sarakajepāātirā jia jaibaraka imarā tarāja nime ritaja Tuparāte yapaika upakaja baawārūrijayurā. ³ Kūpajīka marērōkaka imako'omakaja, saṗi jaibaraka rīkimaka ba'iaja maṗoajiyeyu. Ā'mitirikōrī je'e: ikupaka sime ba'iaja majaika: Jo'baki kawarute imakoṗeko'omakaja kūpajīka pērumijia kirijokoṗearā maṗi'peikapī ārīwa'ri kire mabaarūjeika upakaja yi'yuka kime. ⁴ I'supakajaoka sime jo'baka kūmua saro'si. Wīrōa jājia baeko'omakaja kūpajīka wērūpāiapī samatemarīkawārūyu, ma'ririyaṗairō'ōrā sa'ririka yaṗawa'ri. ⁵ I'supakajaoka sime marērōkaka. Kūpajīka simako'omakaja saṗi ārīwa'ri aṗerāreka ba'iaja majaiyu, “Imatiyairā imarī, aṗerāte pēmawa'ribajirā yija ime”, ārīpūpajoawa'ri. Mia, i'supakajaoka sime peka saro'si. Kūpajītakajīkapī mawāāika imaripotojo jo'baka riopakiaka sajoeyu. ⁶ I'supaka sime marērōkaka. Saṗi ba'iaja jaibaraka rīkimarā aṗerāte ba'iaja majūarūjeyu. Majaika ā'mitiritirā “Ritaoka ba'iaja baairā nime”, aṗerāte mareka ārīwārūrijayū. Ba'iaja jaiwa'ri maimarika mabitatarījayu. Supabatirā aṗerāte ba'iaja baairā majarirūjeyu. Satanāre ba'iaja mare jairūjemaka, i'supaka maro'si simarījayu. ⁷ Mia. Ritaja ba'irījia ima, wīñaka, āñaka, supabatirā riakakakaoka ṗo'imajarūjewārūrā maimē. ⁸ I'supaka simako'omakaja ba'iaja majaika ṗoto, “I'supaka jaibekaja maimaye'e”, ārīwārūbeyurā maimē, sarakajepāāwārūberīwa'ri. I'supakajaoka āñaka mare kukuika

† 2:25 Véase Josué 2.1-21.

ɸoto sayi'aika upaka majaikapi ba'iaja aɸerāte maimarūjeyu. ⁹⁻¹⁰ I'supaka simamaka “Jia yijare mibaayu”, Maɸaki Tuparāte āñurā imariɸotojo, “Ba'iaja najūarū”, āñwa'ri aɸerāreka majairijayu. Yijeyomarā, i'supaka jaiyuyebu'abekaja maimaye'e, “Ñima upakaja nimarū”, āñwa'ri Tuparāte ɸo'ijiaekarā maimamaka. ¹¹ Ōrīkōrī je'e: ¿Okokoɸea jia waria okoa ɸoataika, jū'akapitiyika rukubaka ɸorijīka rukuya mijareka? ¹² I'supakajaoka higuerajūki imariɸotojo olivo wāmeika ōterikirika upaka ruiberijīka. I'supakajaoka iyaka, higueraika upaka rikariberijīka. Supa imarī okoa rukubaka imabeyu upaka aɸerāreka ba'iaja jaibekaja maimaye'e yijeyomarā.

Tuparāte mare jeyobaamaka ōrīɸupairā maimarāñu

¹³ Īrīka mija ɸō'irā “Tuparāte yapaikakaka ōrīɸupaiki ñime”, āñukate imajīkareka jia oyiaja kibaajīñu. I'supakajaoka aɸerāte ɸemawa'ribaji imabekaja, jia nare kijeyobaarijarijīñu. I'supaka kibaamaka ĩtirā, “Jia ōrīɸupaiki imawa'ri, jia baawārūiki kime”, aɸerāte kireka āñrāñu. ¹⁴ Aɸerāte oakiriwa'ri nare mija ā'mijīārāka, supabatirā aɸerāte ɸemawa'ribaji imarika mijaro'si takajīkaja ɸupajoariɸotojo, “Jia ōrīɸupairā yija ime”, āɸaraka jījimakapi aɸerāte mija jaikoɸeyu. I'supaka imawa'ri jia wājia imakopeikakaka mija ā'mitiriɸeyorijayu. ¹⁵ I'supaka imarā Tuparāte yapaika upakamarīa ɸupajoawa'ri, ōrīɸupakirāmarīā nime. Wejeareka imarāte ɸupajoairokapi nimarijayu. Supabatirāoka Espīritu Santore ā'mitiriɸēabekaja, ba'iaja naɸupaka nare āñua Satanārikapi i'taika sime. ¹⁶ I'supakajaoka nare oakīparaka aɸerāte na'mijīārāka, supabatirā “Nare ɸemawa'ribaji ōñurā yija ime”, narīārāka rukubaka ɸupajoairā jariwa'ri, i'supakajaoka ritaja nayapaika upakaja ba'iaja baairā najarirāñu. ¹⁷ I'supaka mare simakoreka, ikuɸaka sime Tuparāte yapaika upaka imarikakaka: Jia oyiaja baabaraka, supabatirāoka jia aɸerāka imariyapawa'ri oka naka jiebaraka maimarijarirāñu. I'supaka simamaka aɸerāte āñua ā'mitiritirā, mayapaikatakaja ɸupajoabekaja, jia nare mawayūārāñu. Supabatirāoka wayuñabu'awa'ri jia ĩrātiji jeyobaabu'abaraka maimarijariye'e. I'supakajaoka wapuju ɸakibu'abekaja, mañu upakaja baabaraka maimaye'e. ¹⁸ Supabatirā aɸerāka jia imarijariwa'ri, oka jiebaraka jia natiyiaja nimaerā aɸerāte jeyobaarimaja ɸuri jūtakaja baairā imarā. I'supaka imarā nimamaka, najeyobaairāoka jia imarā jarirāñurā naro'si.

4

*Ba'iaɸupakiräre ima upaka imarika yaɸaberiswa'ri Tuparäte
yapaika upaka maimaye'e*

1 I'supaka yi'ribu'abeyurã imarĩ mija tiyiaja jãjirokapi ba'iaja jaibu'arika imarijayua mijaro'si. Īakõrĩ je'e: Mija ɸupaka mijare añu upakaja baariyaɸawa'ri Tuparäte yapaika upaka mija baabeyu. 2 I'supaka imarã imarĩ mija yapaika upaka mijare imarũjebeyuräte mija ri'kakopeyu. Nayapaika upaka ima tõɸowãrũiräte ĩatirã nare mija oakiririjayu nupaka satõɸowãrũbeyurã imarĩ. Marãkã'ã baatirã satõɸowãrũbeyurã imarĩ, boebariwa'ri okajãjiapi mija ɸiɸebu'arijayu. I'supaka mijaro'si sime mija yapaika Tuparäte mija jẽñerijaribeyua simamaka. 3 Kire mija jẽñekopeika ɸoto ba'iaɸiji kire mija jẽñeika simamaka mijare sakija'atabeyu. Mia je'e: Mijaro'sitakaja ɸupajoabaraka Tuparäte mija jẽñekopeyu, jĩjimaka mija imarũkitakaja ɸupajoarijayurã imarĩ. 4 I'supaka imawa'ri Tuparäte yaɸabeyuräte ima upaka mija ime mijaro'si. Tuparäte yi'ribeyurã ɸuri, õñia nimatiyikuriji nayapaika takaja ɸupajoawa'ri ba'iaja baarijayurã nime. Nupaka ɸupajoawa'ri ba'iuapakaja Tuparäte baawã'imarĩrimaja upaka mija jayu. 5 Rita sime, ĩakõrĩ je'e. Ikuɸaka sabojayu Tuparã majarõɸũñurã kire bojaĩjirimajire o'oeka: Mare kiɸo'ijiaeka simamaka, "Yire oyiaja ã'mitiripẽatiyairã nimarũ", ãrĩwa'ri Tuparäte mare wayuĩayu. 6 I'supaka simamaka "Jia ɸo'imajare yire ã'mitiripẽarũ", ãrĩwa'ri nare jeyobaarika ɸupajoarijayuka kime Tuparã. Rita ñañu ĩakõrĩ je'e: "Naɸupaka nare ɸakimakaja 'Õrĩtiyairã yija ime', añuräte jeyobaabeyuka kime Tuparã. 'Aɸeräte ɸemawa'ribaji imabeyurã yija ime', añuräte ɸuri jia kijeyobaayu", ãrĩwa'ri sabojayu kimajarõɸũñurã. 7 I'supaka ima ɸupajoawa'ri "Tuparã, ñipamaki mime", ãrĩwa'ri kiyapaika upaka oyiaja baabaraka mija imabe. Sapi mija imarãkareka Satanãre mija ɸe'yomaka mijare ba'iaja baarũjewãrũberiswa'ri mijareka kiru'rirãñu. 8 Tuparãka jiiɸaji rĩrãkibiɸaraka mija imarãkareka jiiɸaji mijare kiwayuĩarãñu. Mija ã'mitipe ba'iaja baairã. I'supaka mijare baaiki kimamaka ba'iaja mija baaika ja'atirã, jia oyiaja mija imarijaɸe. I'supakajaoka ba'iaja ɸupajoabekaja "Tuparäte yapaika takaja yija baarãñu", ãrĩwa'ri ĩ'rãrokapiji ña'rĩyaarĩji mija imabe. 9 Mia je'e: Ba'iaja baariɸotojo jĩjimaka mija imarijayu. I'supaka imabekaja, "Ba'itakaja baairã yija ime", ãɸaraka rĩomarĩtirã mija ɸupape'ɸe. 10 Topi mae kireka ɸemawa'ribaji mija ɸupaka baabeyurã mija ima ĩatirã "Imatiyairã nimajiparũ", Tuparäte mijareka ãrĩrãñu.

Majeyomarãre ba'iaja jaiwã'imarĩbekaja maimaye'e

¹¹ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Ba'iaja jaiwã'imarĩbu'abekaja mija imabe. Supabatirã “Ba'iaja imawa'ri ba'iaja jũarũkirã nime”, nareka mija ãrĩrijarĩa'si. Ika mijare ñañua yi'pekaja ba'iaja mija jeyomarãreka jaiwã'imañurã mija imarãkareka þuri, “Mija þo'ia mija wãtaika upakaja aþerãte mija wãtabe”, ãrĩwa'ri Tuparãte jã'meika yi'ribeyurã mija imarãñu. “Tuparãte jã'meika yi'rirũkimarĩa sime”, ãñurã upaka “Ba'iaja jũarũkirã nime”, mija ãrĩkoþeyu. ¹² I'supaka simako'omakaja Tuparã ĩrĩkaja imaki “Ikupaka jia mija baabe”, ãrĩwa'ri mare jã'mewãrũiki. Supa imarĩ Tuparãjaoka imaki ritaja þo'imajare baaika ĩawãrũtirã, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã na'rirũkia imaekareka nare jeyobaaiki. I'supakajaoka, ikijioka imaki ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã þo'imajare þũatarimaji. ĩTuparã ĩrĩkaja i'supaka baarimajire imako'omakaja mija jeyomarãreka “Ba'iaja baarimaja nime”, ãrĩwãrũirã mija ime bai je'e?

Tuparãte jẽrĩabekaja kibo'ibajirã upaka maþuþayariji majẽ'rãko'aberijĩñu

¹³ Mia je'e. “Ireje ma'riberiye'e, waeroka apea wejearã a'ritirã ĩrãkuri wejejẽ'rãkareka mawaruaka ĩjĩpatatirã rĩkimakaja niñerũ matõþoari”, ãþaraka jĩjimaka mija imarijaju ĩrãrimarã. I'supaka ãñurãte yokajãerã baayu mae. ¹⁴ “Waeroka i'supaka yijaro'si simarãñu”, mija ãrĩwãrũbeyua sime. Ñoaka õñia imarũkimarĩrã maima. ĩakõrĩ je'e: Bikitojo namasika ruika ñojimarĩji rirĩpataika upaka maima. ¹⁵ “Tuparãte yaþajĩkareka, õñia yija imatiyikuri ikupaka yija baarãñu, isiaoka yija baajĩñu”, mija ãrĩrãka jia simarãñu mijaro'si. ¹⁶ I'supaka simako'omakaja Tuparãte yaþaika þuþajoabekaja mija þuþayariji mija baarũkitakaja bojarijaparaka jĩjimaka mija ime. I'supaka mija bojakopeika yaþabeyuka Tuparã. ¹⁷ Supa imarĩ ika mijaro'si yo'orijayua ĩatirã, “Ikupaka maimarika Tuparãte yaþayu're”, ãrĩwãrũriþotojo samija baabesarãkareka, ba'iaja baairã mija imarãñu.

5

“Aþerãte ba'iaja baawa'ri, wayuoka baabeyurã ba'iaja jũarãñurã”, Santiagore ãrĩka

¹ Dakoa wayuoka baabeyurã imariþotojo Tuparãte yi'ribeyurã, yire mija ã'mitiritiyabe. Ñamajĩ ba'iaja jũarũkirã imarĩ ba'itakaja þuþaribaraka mija imabe. ² Mia je'e, ritaja mija rikaika rabaika upaka sime. Supabatirã, jĩa jariroaka mija rikakoþeikaoka butu ba'arikaro'siji sime. ³ Supabatirã mija oro, i'supakajaoka mija niñerũ rĩkimakaja tõþotirã samija

jietarupamaka bitamarika upaka sajayu. I'supaka simamaka ĩawa'ri "Wayuoka baairāte sapi najeyobaari imakopeyu", aperature mijareka āriāñu. No'ojirāmarīaja wejetiyia seyarūkia jariwa'riko'omakaja rikimabaji niñerū mija mo'arijayu. Sapi āriwa'ri ba'iaja baarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirāja mija ime. ⁴ Apea, mija oteriki rioa ba'iraberimajare wapañjibeyurā mija ime. I'supaka mija baaika ĩaiki kime Tuparā. Supabatirā "Jia naro'si yija ba'irabeko'omakaja, yijare nawapañjibeyu", mijareka nañua ā'mitiyuka kime. ⁵⁻⁶ Supabatirā ba'iaja baabeyurāteje mija okabaarijayu ĩparimarā wājitāji. I'supaka nare mija baaripareareka ĩrārimarā wayuoka baairāteje najāāroyika. I'supaka ba'iaja nare mija baamaka, marākā'ā mabaaberijika naro'si simamaka ba'iaja nare mija baeaka narakajepāāeka. Dika jariwa'ririmarīaja rikairā imarī ōñia mija imatikurijikaja mija baariyapaika upakaja baarijaturā mija ime. Ikuṣaka sime ā'mitirikōrī je'e: Wa'ibikirāwēkoa najāāerā baaika ruṣu rikimakaja sanaji'ayu jia ũkirika sajarirāka ṗoto sajāāokaro'si. I'suparā mija imamaka "Ōñia nimarō'ōjitejika takaja jia nimakopeyu, ba'iaja jūarūkirā imariṗotojo", Tuparāte mijareka āñu.

Ba'iaja jūariṗotojo Tuparāte yi'riwa'ri samarakajepāāye'e

⁷ Yijeyomarā wātaka ñoñurā, mae apea ate mijare yibojaerā baayu. Ā'mitirikōrī je'e: Aperature ba'iaja mijare baariwā'imarīko'omakaja Maipamakire i'tarūkia ṗupajoabaraka kiyapaika upakaja baabaraka mija imarijape. Mia apea, ikuṣaka oterikia oterimajire ime: Sakiōterāka be'erō'ō ṗu'erō'ō seyarāka ṗoto "Jājia yiro'si jariwa'ri jia saruirāñu je'e", āriwa'ri jajumarīaja sakita'ayu. ⁸ I'supakajaoka mija imarijape mijaoka, Maipamakire pe'rietarūkia ta'abaraka kiyapaika upaka baarija'atabekaja. "No'ojirāmarīaja sajariwa'yu ṗo'imajare baaika mirāka ĩarī ketarūkia", āriwa'ri i'supaka mija imabe.

⁹ Yijeyomarā, "Ba'iaja baarimajarata nime", āparaka Tuparāte yi'yurāreka jaibu'abekaja mija imabe, sawapa Maipamakite ba'iaja mijare jūarūjekoreka. "No'ojirāmarīaja sajariwa'yu kipe'rietarūkia", āriwa'ri i'supaka mijare ñañu. ¹⁰ Yijeyomarā, ā'mitirikōrī je'e. Ikuṣaka nimaeka Tuparāro'si bojañjirimaja: Ba'iaja ṗo'imajare nare baako'omakaja, sarakajepāābaraka Tuparāro'si bojañjirijaparaka nimaeka. I'supaka nimaeka simamaka nimaeka upakaja mija imabe mijaro'si. ¹¹ Ōrīkōrī je'e: Ba'iaja jūariṗotojo Tuparāte yi'riwa'ri sarakajepāārijaturāreka "Jiirā nime Tuparā ñakoareka", āñurā maime. I'supaka kimaeka Job imaroyikaki kiro'si. ĩrāba'imarīa ba'iaja jūariṗotojo Tuparāte yi'riri'atabeyuka

kimaeka. Supa imarĩ ba'iaja kijũaeka be'erõ'õpi puri jia imarika kitõpoeaka õñurã mija ime. Supa simamaka "Mare wayuĩatiyaiki imarĩ, jia Tuparãte mare baarũkirã maimẽ", ãñurã mija ime.

¹² Yijeyomarã ikupaka sime aþea imatiyaikakaka: "Ikuþaka yija baarãñu", mija ãñu be'erõ'õ simaupakaja mija baarijape. Rita mija ãñua, "Tuparã þariji õñuka yija ãñua", mija ãrĩa'si. Supa imarĩ rita ãrĩrijayurã mija imamaka, "Jee", mija ãrĩrãka, "Jẽno'o", mija ãrĩrãkaoka, mijare nayi'rirãñu. I'supaka imarã mija imamaka, sawapa Tuparãte mijare jẽñebesarãñu.

Ikuþaka sime Tuparãte yi'riwa'ri kire jẽñerika

¹³ Aþea mia. Ka'wisika mija jũaika þoto, "Tuparã, yire mijeyobaabe", kire mija ãrĩrijape. I'supakajaoka jjimaka mija imarãka þoto Tuparãte jiyiþupayeebaraka mija bayakoyabe. ¹⁴⁻¹⁵ I'supakajaoka ĩrĩkate wãmarĩa jarirãka þoto Cristorika yi'yurãte imaruþutarimajare mija akabe. Nare mija akamaka wãmarĩa imaki þõ'irã etatirã kũpajĩ iyebaka kiþo'iarã nabu'arãñu. Supabatirã "Marãkã'ã baawãrũberiwari Tuparã puri kire tããrãki", ãrĩwa'ri kire najẽñemaka, wãmarĩa imakite jãjirãñu. Supabatirã ba'iaja kibaaeka kireka imajĩkarekaoka sareka kire kiwayuĩarãñu. ¹⁶ I'supaka wayuĩaiki Tuparãte imamaka ba'iaja mija baaika mija bojabu'abe. Samija bojabu'arãka be'erõ'õpi mija tiyiaja Tuparãte mija jẽñebe sareka mijare kijieokaro'si. Tuparãte yapaika upakaja jiiþuparã maimarãkareka, kire majẽñeika upakaja jiaþi mare ã'mitiritirã tẽrĩwa'ribaji mare jeyobaarũkika kime. ¹⁷ Tuparãro'si bojaĩjirimaji, Elías imaroyirekaki, muþaka þo'imajiji imaekaki kiro'si. I'supaka imariþotojo, Israel ka'iarã okoa jaririka yapaberiwari Tuparãte kijẽñeka upakaja, maekarakakuri wejẽ'rã aþejẽ'rã ñe'metãjirõ'õjĩrã okoa jariberika. ¹⁸ I'supaka simaeka be'erõ'õ, torã okoa jaririka yapawa'ri Tuparãte kijẽñemaka okoa jarika ate. I'supaka sabaaka be'erõ'õpi jia õterikia ruika mae.

¹⁹⁻²⁰ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Mija watoþekarã ĩrĩka Tuparãte yapaika upaka imarika õrĩriþotojo saja'atawa'ri ba'iaja baarimaji jarijikite, mija jeyobaabe. Jia Jesucristore yi'yuka kijariþe'aokaro'si kire jeyobaaiki puri jia kire baarãki. Ika jia mija õþe: I'supaka jia kire kijeyobaamaka, rĩkimaka ba'iaja kibaaikareka Tuparãte kire saye'kariarãñu. I'supaka simamaka kireyarãka þoto ba'iaja jũarika tiyibeyurõ'õrã ke'rirũkia imakopeikareka kire kitããrãñu.

I'tojĩrãja sime ruþu.

Primera carta de San Juan

Jesucristore yi'yurãro'si Juanre o'oeka

¹ Yijeyomarã, “Ikuþaka Jesucristore ime”, ãrĩwa'ri mijaro'si yo'oerã baayu mae. ã'mitirikõrĩ je'e: Tuþarãte ãñu upakaja mare baabeaiki imarĩ, imajiparũkirã mare imarũjerimaji kime. Suþabatirãoka wejea þo'ijirirã baaeka ruþubajirã imatikaki kime. Yija õñu upakaja kire yija ã'mitirika, kire yija ãaeka, suþabatirã kire raberoyikarã imarĩ, i'suþaka mijare sayibojayu. ² Kika yija imaroyika þoto kire yija ãaeka simamaka, “Rita sime”, ãrĩwa'ri mijare sayibojaerã baayu. ã'mitirikõrĩ je'e: Iki Jesucristojo imaki mareyarãka þoto õñia kika mare imajiparũjerũkika. Suþabatirãoka, Kipaki Tuþarãka imajiparoyikaki kimaeka. I'suþaka simamaka, Tuþarãte yija þõ'irã kire þũataeka kire yija ãaokaro'si. ³ I'suþaka simamaka yija ãaeka, yija ã'mitirika mirãkaoka mijare yibojayu yijaka ã'rĩka upakaja mija þupajoaokaro'si. Maþaki Tuþarãte, Kimaki Jesucristopitiyika ã'rĩka upakaja napupaka ima upakaja þupajoairã yija ime yijaro'si. Suþa imarĩ, i'suþakajaoka mija imarika yaþawa'ri ikupaka mijaro'si yo'oyu. ⁴ Ikuþaka mijare sayibojayu ã'rĩka upaka oyiaja þupajoatirã jjimaka maimaerã.

Jia Tuþarãka maimarijarirã, ba'iaja baabekaja maimaye'e

⁵⁻⁶ Mija ã'mitipe. “Ba'iaja baariroka imabeyua Tuþarãreka”, ãþaraka Jesũre yijare bojarape. Ikuþaka sime: Ba'iaja baarijayurã imariþotojo “Tuþarãte þupajoaika upakajaoka þupakirã yija ime yijaro'si”, ãñurã þuri jairimirãkatakaja sa-jairiwã'imañurã. I'suþaka imawa'ri, wãjiroka ima yi'ribeyurã nime. ⁷ I'suþaka baabekaja Tuþarãte þupajoaika upaka jia oyiaja baabaraka maimarãka þuri, ã'rĩka upakaja maimarijarirãñu. I'suþaka simamaka Kimaki Jesucristore maro'si ri-wejurubaraka reyañikapi ãrĩwa'ri ritaja ba'iaja mabaarijayua marka kiye'kariarijayu.

⁸ “Ba'iaja baabeyurã yija ime”, ãñurã þuri, waþuju imaja yi'yurã imariþotojo noñu upakaja napo'iaja þarebaarijayurã. ã'rãjaoka imarã wãjiroka þupajoarika yaþaberirijayurã. ⁹ I'suþaka baabekaja “Ikuþaka ba'iaja yibaayu”, ãþaraka wããrõ'õrãja Tuþarãte samabojarãkareka, sakiye'kariarijarirãñu. I'suþaka mare baatirã “Oka nare imabeyua mae”, mare kãrĩrãñu. I'suþaka jia mare kibaarãñu wãjirokapi kãñu upaka oyiaja baaiki imarĩ. ¹⁰ “Ba'iaja baairã oyiaja þo'imajare ime”, Tuþarãte ãrĩtika sime. I'suþaka

simako'omakaja “Ba'iaja baakoribeyurā yija ime”, āñurā puri “Tuṣarāte āñua ṣakirika sime”, āñurā uṣaka nime.

2

Tuṣarāka maro'si maimakaka jaijirimaji kime Jesucristo

¹ Ā'mitirikōrī je'e. Yimakarā uṣakaja wātaka ñoñurā mija ime. Suṣa imarī, ba'iaja mija baakoreka, ikuṣaka mijaro'si yo'oyu. Aṣerikuri ba'iaja mabaarijayua simako'omakaja, Jesucristore maro'si Maṣaki Tuṣarāka jaijirijayu. Tuṣarāte ĩarijiyuika oyiaja baaiki imarī, i'suṣaka maro'si baawārūiki kime. ² I'suṣaka baaiki imarī, ba'iaja mabaaika waṣa maro'si kireyaeka, ṣaṣi ārīwa'ri ba'iaja mabaaika Tuṣarāte mare ye'kariarūkia simamaka. Maro'si takajamarīa, ritaja ṣo'imajaro'si ṣariji i'suṣaka simaokaro'si suṣa kibaaeka.

³ Ikuṣaka sime: Tuṣarāte jā'meika uṣakaja yi'riwa'ri, “Kire ōñurā maimē”, marīwārūyu. ⁴ “Tuṣarāte ōñurā yija ime”, ārīriṣotojo, kijā'meika yi'ribeyurā puri, waṣuju ṣakirimaja nime. I'suṣaka nabaarijayu Tuṣarārikakaka wājia ima uṣaka imarijaribeyurā. ⁵ Tuṣarāte jā'meika uṣakaja baarijayuka puri, kire yaṣatiyarīji yaṣaiki. I'suṣaka imawa'ri, “Tuṣarāka ĩrātiji ṣuṣaika maimē”, marīwārūrāñu. ⁶ Suṣa imarī, “Tuṣarāka ĩrātiji ṣuṣakirā maimē”, mañaokaro'si Jesucristore imaroyika uṣakaja imarijaririka sime.

Bikijakaka jā'merika simako'omakaja mamaka uṣakaja jā'meika

⁷ Yijeyomarā, ika ṣaṣerapī maekaka jā'merikakaka ṣo'ijiyumarīa mijare yibojayu. Bikijarāja mawayuñabu'arūkia mija ā'mitiriū'mura'atikaja sime. ⁸ Maejekakamarīa simako'omakaja, ṣo'imajare wayuñabaraka Jesucristore imaroyika ṣuṣajoatirā “Mamamiji yi'rimirīrkawa'rirūkiaro'si sime”, marīwārūyu mae. Mijaoka sā'mitiripēairā imawa'ri aṣerāte wayuñairā mija imarijayu mae. Suṣa imarī, “Ba'iaja baarika ja'atagirā, mamaka jia imarūkia yijare beairā nime”, ṣo'imajare mijareka āñu.

⁹ ĩrīka, “Ba'iaja baabekaja Tuṣarāka ĩrātiji ṣuṣajoabaraka ñime”, ārīriṣotojo, Cristore yi'yukate ĩaripe'yoiki Tuṣarāka jia imabeyuka ruṣu. ¹⁰ Cristore yi'ririjayurāte wayuñaiiki puri, Tuṣarāte ṣuṣajoaika uṣaka jia oyiaja baarijayuka kime. I'suṣaka imaki imarī, ba'ia ṣuṣajoaberīwa'ri jia oyiaja Tuṣarāka kimarijayu. ¹¹ Suṣabatirā Cristore yi'yurāte ĩaripe'yoiki puri Tuṣarāka ĩrātiji ṣuṣajoabeyuka kime. I'suṣaka baarijari, Tuṣarārikakaka yi'ririyaṣabeyuka imarī, ba'iaja kibaarijarirāñu. Ōrīkōrī je'e: Neirō'ōrā mawejapayu uṣaka imaki kime.

- 12 Yimakarã upakaja wātaka ñoñurã, “Jesucristore reyaekapi ãrĩwa'riji ba'iaja mabaaike Tuparãte mare saye'kariaeka”, ãñurã mija imamaka, ika pãpera mijaro'si yo'oyu.
- 13 Pakiarimarã, jia Cristore yi'yurã imarĩ, mija ã'mitipe mijaro'sioka. Wejea p'o'ijirirã baaeka ruḡubajirã imaũ'muekakite õñurã mija imamaka, ika pãpera mijaro'si yo'opũayu. Mija ã'mitipe bikirimaja, kire yi'rimirĩkawa'yurã. Satanás, ba'iaja baarimajite ĩ'rãpẽ'rõtorãja taairã mija ime. I'supaka imarã mija imamaka, ika pãpera mijaro'si yo'oyu.
- 14 Yimakarã upaka wātaka ñoñurãro'si sayo'oyu ika, Maḡaki Tuparãte õñurã mija imamaka. Mija pãkiarimarã, wejea p'o'ijirirã baaeka ruḡubajirã imaũ'muekakite õñurã mija imamaka, ika pãpera mijaro'si yo'opũayu. Mija bikirimaja, okajãjirã imawa'ri, Tuparãrika bojariroka jia yi'ririjayurã mija ime. Supa imarĩ, Satanás, ba'iaja baarimajite ĩ'rãpẽ'rõtorãja taairã mija ime. I'supaka mija imamaka, ika pãpera mijare yipũatayu.

15 Ika wejeareka ba'iaja baarimajare baarijayuakaka baarika pũpãpekaja mija imabe. Supabatirãoka ba'irĩjia mija yapaikareka takaja mija pũparia'si. Wejeareka ba'iaja imakoḡeika yapatiyaiki pũri, Maḡaki Tuparãte yaḡabeyuka kime. 16 Ika wejeareka ba'iaja baarimajare pũpajoairokapi mija pũpajoa'si. ã'mitirikõrĩ, ikupaka pũpajoairã nime: Ba'iaja baarĩtakaja yaḡawa'ri, naḡupaka nare ãñu upaka ba'iaja nabaarijayu. Supabatirã ritaja ima jiyurika ĩawa'ri, ritaja rikarika nayapayu. I'supakajaoka “Mia. Dakoareka wayuoka baabeyuka ñime”, ãrĩwa'ri jĩjimaka nare simaḡakirũjeyu. I'supaka ba'iaja nabaarijayua ika wejeakarã p'o'imajapĩji p'o'ijiyua imarĩ, Maḡakirikamarĩa sime. 17 Ika wejeareka Tuparãte yi'ribeyurã, supabatirã ba'iaja nabaarijitoikaoka pũrirãka. Tuparãte yapaika upaka oyiaja baairã pũri õña imajiparãñurã.

Rĩkimarãja Cristore yaḡabeyurã imarã

18 Mija ã'mitipe yijeyomarã. Kũḡajĩji sajariwa'yu wejetiyiarã seyarũkia. I'supaka simaerã baarãka ruḡu “Cristore Jo'ata'aikite* i'tarãñu”, ãrĩwãrũtikarã mija ime. I'supaka simarãka simako'omakaja, aḡerã rĩkimarãja Cristore jo'ata'airã imatirijayurã maekakaoka. I'supaka simamaka, “Koyiaja sajariwa'yu wejetiyiarã maeyarũkia”, marĩpũpajoawãrũrijayu. 19 Ikupaka nime, ã'mitirikõrĩ je'e: “Maka imakoḡerapãrã Jesucristore mayi'yurokamarĩa yi'rikoḡeirã nimarãpe”, nareka

* 2:18 El Anticristo

āriwārūrā maime. I'supaka imawa'ri mare nakōrōtapaṛape. I'supaka Jesucristore mayi'yu upakaja nimarikareka pūri mare nakōrōtapaṛberijāāeka. Supa nabaamaka, “Jesucristorirāmarirā nime”, marīwārūrījāyū.

²⁰ Mija pūri jia rita wājimijikaka Tuparārika ōñurā imarā. I'supaka mija ime Espiritu Santore mijareka Jesúre ña'ajāāeka simamaka. I'supaka mijare kibaaeka simamaka, “Ika nawārōika rita sime, ika pūri pakirika ima”, āriwārūrā mija ime. ²¹ Rita ima ōribeyurā mija imamakamarā ikupaka mijaro'si yo'oyu. Rita ima mija ōriwārūyū. I'supakajaoka rita wājimijikakamarā ĩrārimarāre wārōrapaka ā'mitiritirā, “Pakirimaja nime”, āriwārūrā mija imamaka, ika papeṛapi mijare sayibojayū. ²² Ikuṛaka nañu pakirimaja: “Jā'merūkika Tuparāte wā'maekakimarāka kime Jesús.” I'supaka pakirimaja Cristore jo'ata'airā nime. Supa imawa'ri “Jesús Pakimarāka Tuparāte ime, supabatirā Kimakimarāka kime Jesús”, āñurā nime pakirimaja. ²³ “Tuparāmakimarāka kime Jesús”, āñuka pūri, Tuparārikimarāka kime. “Tuparā Makitaki Jesúre ime”, āñuka pūri Jesús Pakika ĩ'rātijiji pūpaiki kime.

²⁴ Cristorika bojariroka ā'mitiparaka mija imara'aeka ā'mitiripēabaraka mija imabe. I'supaka mija baarijarirākareka Jesús, Kipakika ĩ'rātiji pūpapaṛaka rīrākibiritiirā mija imarijarirāñu. ²⁵ I'supaka simarāñu, “Yire ā'mitiripēairā ōñia imajiparāñurā”, Jesucristore mare āritika simamaka.

²⁶ Ā'mitirikōrī je'e: ĩrārimarā naṛupajoaika upakaja wapuṛu pakirika mijare wārōriyapairā. I'supaka ōñurā imarī, rakajekaja mija imaokaro'si ika papeṛa mijaro'si yo'opūyayū. ²⁷ Jesucristore mijareka Espiritu Santo ña'ajāāekarā imarā mija pūri. Mijaka imaki imarī, mijare wārōrimaji Espiritu Santore imarijāyū. I'supaka imarā imarī, aṛerate mijare wārōrika yapabeyurā mija ime. Dika jariwa'ririmarā, pakirimarāja Espiritu Santore mijare wārōrijayurā imarī, rita imatiyaika mijare kiwārōrijayū upakaja mija imarijape. I'supaka imawa'ri Jesucristoka ĩ'rātiji pūpapaṛaka jia mija imarijape.

²⁸ Yimakarā upakaja wātaka ñoñurā, ika jia mija ā'mitipe. Jesúka ĩ'rātijiji pūpapaṛaka, kiyapaika upakaja jia mija imarijape. I'supaka mija baarijarirākareka, ate ketarāñurīmi kiñakoareka i'yoṛi'ribekaja mija imarāñu.

²⁹ “Tuparāte ĩarijiyuika oyiaja baaiki kime Jesús”, mija āriwārūika simamaka, “Jia oyiaja baarijāyurā nime Tuparā makarā”, āriwārūrā mija ime.

3

Tuparārirā maimakaka

¹ Mija ã'mitipe. Maṗaki Tuṗarã imaki mare wayuãtiyaiki. I'suṗaka maka imawa'ri, “Yimakarã mija ime”, mare kēñu. Rita sime i'suṗaka mare kēñua, kimakarã tarãjaoka maima. I'suṗaka simako'omakaja, rĩkimarãja nime ṗo'imaja i'suṗaka maima ãwãrũbeyurã. Tuṗarãte õrĩbeyurã imarĩ, kimakarã maima niawãrũbeyu. ² Mija ã'mitipe yijeyomarã. Tuṗarã makarã maima mae. I'suṗaka simako'omakaja kimakarã maimamaka, ñamajĩ aṗeupaka mare kimarũjerũkia ṗuri, mare kiõrĩrũjebeyua sime. Maekaka sõrĩbeyurã imariṗotojo “Jesũre etarãñurĩmi ṗuri, kire ãawa'ri kima uṗakaja maimarãñu”, ãrĩwãrũirã maima. ³ “Rita, kima yija ãarãñu”, ãñurã ba'iaja baabekaja nimarijaju, “Cristore ba'iaja baakoribeyu uṗaka yija imariyapayu”, ãrĩwa'ri.

⁴ Ba'iaja baarijaturã ṗuri Tuṗarãte jã'meika yi'ribeyurã imarã. Mia, kijã'meika yi'riberirika sime ba'iaja baarika. ⁵ I'suṗaka simamaka, ba'iaja baakoribeyuka Jesucristore ima õñurã mija ime. I'suṗaka imaki imawa'ri, “Ba'iaja nabaaike yiwapakoyimaka, ba'iaja baape'abekaja nimarũ”, ãrĩwa'ri, ika ka'iarã ketaeka”, ãrĩwãrũirã mija ime. ⁶ Jesũka rĩrãkibiritiirã imarã, ba'iaja baarijaribekaja nime. Ba'iaja baarijaturã ṗuri Jesucristore jẽrãkoaberiwa'ri kika i'rãtiji ṗuṗaribeyurã imarã. ⁷ Yimakarã uṗakaja wãtaka ñoñurã, “Ba'iaja mabaajĩka marã imabeyua”, mijare bojaturãte mija ã'mitirĩṗe'a'si. Tuṗarãte yapaika uṗakaja baarijaturã mija imajĩkareka, Cristo jia oyiaja baaiki uṗaka mija ime. ⁸ Ba'ioyiaja baarijaturã ṗuri Satanãre kire jã'meika uṗakaja baarijaturã imaki. I'suṗaka ñañu, wejea ṗo'ijirirã baaeka ruṗubajirã ba'iaja baarimajiji imara'aekaki Satanãre imatika simamaka. I'suṗaka imara'aekaki imarĩ ba'iaja ṗo'imajare kibaarũjerijaju riataokaro'si õ'õrã Tuṗarã Makire etaeka.

⁹ Ba'iaja baabeyuka Tuṗarãte imamaka, i'suṗakajaoka nime kimakarã naro'si. Jia oyiaja imarũkirã Tuṗarãte nare jarirũjeika simamaka ba'iaja baarũkimarĩrã nime. ¹⁰ Ikupaka nime Tuṗarãrirã, suṗabatirã Satanãrirã. Mia je'e: “Jesucristore yi'yurã yija ime”, ãrĩriṗotojo, Tuṗarãte ãjijubeyua baairã kirirãmarĩrã nime. Suṗabatirã Tuṗarãte yi'yurãte ba'iuṗakaja õñurãoka kirirãmarĩrãoka imarã.

Ĩrãtiji wayuãabu'abaraka maimarijariye'e

¹¹ Bikijarãja Cristore mija yi'riũ'muekarõ'õjĩteṗi “Matiyiaja jia mawayuãabu'arijariye'e”, ãñua õrĩtirã mija ime. ¹² Caĩn imaekakite baaeka uṗaka mabaaberijĩñu. Satanãre yi'riwa'ri jiiṗupaki kibe'erõ'õkaki imaekakite kijããeka. Ikupaka ãrĩwa'ri kire kijããeka. ã'mitirikõrĩ je'e: Ba'ika imarĩ, “Jiika kime yirĩĩ”, ãṗaraka kire ã'mijãwa'ri i'suṗaka kire kibaaeka.

13 Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ika wejeareka ba'iaja baarimaja imarāte mijare ā'mijāmaka, “Aya, ¿dako baaerā yijare na'mijāyu?”, āriḥupajoabekaja mija imabe. 14 Cristore yi'ribeyukajirā maimaroyika poto reyatikarā upakaja maimaeka ruḥu Tuḥarāte ḥakoareka. Maekaka ḥuri ḍḥia imajiparūkirā imarī, aḥeupaka maḥupaka mare o'aekarā maima. I'supaka maima ḍḥurā maima aḥerā kire yi'yurāte mawayuḥarijayua simamaka. Nare wayuḥabeyurā ḥuri reyatika upakaja imarā. 15 I'supaka simamaka Cristore yi'yukate ā'mijāiki ḥuri kire jāārimaji upakaja kime, Tuḥarāte ĩamaka. Suḥabatirā “Po'imajare jāārimaji ḍḥia imajiparūkimarīkaja kime”, āriwārūrā mija ime. 16 Ikuḥaka sime: Jesucristore maro'si reyaekakaka ḍḥurā imarī, “Mare wayuḥaiki kime”, āriwārūrā maima. Sōḥurā imarī, i'supakajaoka aḥerā kire yi'yurāte wayuḥawa'ri mareyarāka rō'ḍjirā jērāika nare jeyobaabaraka maimarijariye'e. 17 Aḥeroka, kikoyiaja ba'irījia rikaiki, “Tuḥarāka rīrākibiritiiki ḥime”, āriḥipotojo Jesúre yi'yurā wayuoka baairāte jeyobaabeyuka kima simamaka i'supaka kērīkoḥeika ḥakirika oyiaja kiro'si jayua. 18 Wātaka ḥoḥurā, rita jia aḥerāte wayuḥariḥupakirā imawa'ri nare majeyobaarijariye'e. Moka mirākapi takaja nare mawayuḥakopejīka ḥuri jiamarīa sime.

Jesúre yi'yurā imarī Tuḥarāte kīkibekaja imarika

19 I'supaka nare wayuḥariḥupakirā imarī, nare jeyobaarijayurā nime. Suḥa imarī “Tuḥarāte rita wājia bojaika yi'ririjayurā maima”, marīwārūrījayu. I'supaka simamaka Tuḥarāte ĩaika wājītāji kīkirimarīaja maimarijayu. 20 “Tuḥarārika bojariroka jia yi'ribeyurā yija ime je'e”, maḥupaka āḥuaja ba'iaja maḥuparirākareka, “Jia Tuḥarāka maimabesarāḥu je'e”, marīḥupajoarijayu. Ba'iaja maḥupayua simako'omakaja, saḥemawa'ribaji mare wayuḥaiki Tuḥarāte ime. Suḥabatirāoka maimarijayuakaka ritaja ḍḥuka kime. I'supaka imaki imarī, ba'iaja maḥupayureka mare jeyobaawārūiki kime. 21 Yijeyomarā, mija ā'mitipe. Moḥu upakaja ba'iaja maḥuparibesarākareka, kīkibekaja maimarijarirāḥu Tuḥarāte ĩaika wājītāji. 22 Suḥabatirāoka Tuḥarāte āḥua yi'riwa'ri kiyapaika upakaja baairā maimamaka, kire majēḥeika poto mayapaika upakaja mare kiyi'rirāḥu. 23 Mija ā'mitipe, ikuḥaka Tuḥarāte mare jā'meka: “Yimaki Jesucristore yi'ḥaraka mija imarijape. Suḥabatirā mijare kijā'meka upakaja wayuḥabu'abaraka mija imabe.” 24 I'supaka kērīka jiyiḥupaka ḍrīrijayurā ḥuri Tuḥarāte yapaika upakaja kika ĩ'rātiji ḥupajoairā imarī rīrākibiritiirā imarā. Espiritu Santore mare kiḥa'ajāāeka simamaka, i'supaka maima moḥu.

4

“¿Yaje rita Espiritu Santore jeyobaaikapitaka nawārōtiyayu je'e?”, āriwa'ri jia mija ā'mitiririjape

¹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “Tuṣarā oka bojañjirimaja yija ime Espiritu Santore yijare jeyobaamaka”, āñurāte mija ṗō'irā etarāñu. I'suṣaka naṗakā'ā “¿Yaje rita oka Espiritu Santore nare jeyobaaikapī nawārōtiyayu je'e?”, āriwa'ri jia nare mija ā'mitipe. “Pakirimaja nimarākareka nare mayi'riberiyee”, āriwa'ri i'suṣaka mijare ñañu. Ika wejea sareka maima ritatojoreka rikimarāja pakiriwārōrimajare ime. ² “Maṗo'ia upaka kipo'ijirirā ika wejeareka Tuṣarāte ṗūataekaki kime Jesucristo”, āñua wārōrāñurāte ṗuri “Rita oka, Espiritu Santore jeyobaaikapitaka jairā nime”, nareka mija āriwārūrāñu. ³ Aṗerimarā ṗuri i'sirokapi wārōbeyurā imarī, Espiritu Santore jeyobaaikapimarīa wārōirā nime. I'suṣaka nabaayu, Cristore Jo'ata'aikirikakaka wārōrimaja imarī. I'suṣaka simamaka “I'suṣaka ima wārōrimajare imarāñu”, āñua ōrītikarā mija ime. Maekakaoka “Ika wejea ritatorekaja nimatiyu i'suṣaka ima wārōrimaja”, āriwa'ri mijare yibojayu.

⁴ Mija ā'mitipe wātaka ñoñurā. Tuṣarārirā mija ime. Suṗabatirā ṗakimajaroka nawārōika mija ā'mitiripe'yoyu. Satanāre ṗakirika wārōrimajare jeyobaako'omakaja ĩrāṗē'rōtorāja nare mija baayu Satanāre tēriwa'ribaji ōñuka kimamaka Tuṣarā. ⁵ Tuṣarāte yaṗabeyumiji wārōrimaja ṗuri ṗo'imajare waṗuju ṗuṗajoairokapiji wārōirā. I'suṣaka nawārōmaka, ika ritatojo wejeareka imarāte nare ā'mitiripe'ayyu Tuṣarāte ōriberiwari. ⁶ Maa ṗuri, Tuṣarārirā maime. I'suṣaka simamaka mawārōrijayua ā'mitiripe'airā nime Tuṣarāte yi'yurā ṗuri. Tuṣarāte yi'ribeyurā ṗuri, mawārōrijayua ā'mitiripe'yoirā. Suṗa imarī nawārōika ā'mitiritirā, “Ika rita bojariroka sime. ĩsia ṗuri waṗuju ṗakirimajaroka sime”, āriwārūrā maime.

Mare wayuñarimaji Tuṣarāte ime

⁷ Mija ā'mitipe yijeyomarā, mawayuñabu'arijariye'e, aṗerāte mare wayuñarūjerijayuki Tuṣarāte ima simamaka. Suṗa imarī wayuñabu'arijayurā nime Tuṣarā makarā, suṗabatirā jia kire ōñurā nime. ⁸ ṗo'imajare wayuñarimaji Tuṣarāte imamaka, wayuñabu'abeyurā ṗuri kire ōribeyurā nime. ⁹ Ikuṗaka Tuṣarāte maro'si baeeka mare wayuñawa'ri: Kimaki ĩrīkaja imakiteje maro'si kīṗūataeka ōñia maimajiparū āriwa'ri. ¹⁰ Ikuṗaka sime aṗerāte wayuñarika: Tuṣarāte mayapaika upakamarīa sime. Ikuṗaka sime, ĩakōri je'e: Tēririkaja mare wayuñawa'ri Kimakire maro'si Tuṣarāte ṗūataeka kireyaekapi āriwa'ri ba'iaja mabaaike ye'kariaokaro'si.

11 Mija ã'mitipe yijeyomarã, i'supaka Tuparãte jimarã mare wayuñatiyaeka simamaka, mawayuñabu'ajññu maaoka. 12 Maki imabeyuka Tuparãte ñaiki. I'supaka simako'omakaja mawayuñabu'ajñkareka kika ñ'rãtiji pupakirã maima. Supabatirã kiupakaja mare kijarirũjeyu. Supa imarĩ kire yapatiyarĩji yapairã majayu. 13 Tuparãte Espiritu Santore mare ña'ajããeka simamaka, "Kika ñ'rãtiji pupakirã maima, supabatirã kiupakaja mare kijarirũjeyu", ñrĩwãrũirã maima. 14 Supabatirã yija ñaeka mirãka mijare yija bojaerã baayu. Ritatojo wejeareka imarãte tããrimaji imarũkikaro'si Kimakire maro'si pũataekaki Mapaki. 15 "Tuparã Maki kime Jesús", ññurã puri, Tuparãka ñ'rãtiji pupakirã nime. I'supakajaoka naka kime kiro'si.

16 Tuparãte mare wãtaika koritiirã imarĩ, mare kiwayuñaikakaka yi'ririjayurã maima.

Mija ñabe: Po'imajare wayuñarijayuka kime Tuparã. Supa imarĩ, kiupakaja apherãte wayuñarijayurã puri, Tuparãka ñ'rãtiji pupakirã nime, supabatirã kiupakaja nare kijarirũjeyu. 17 I'supaka imarã imarĩ, Tuparãte yapaika upakaja po'imajare wayuñairã majayu. Supa simamaka po'imajare kiwã'marãñurĩmi seyarãka poto "Ba'iaja mare kibaarãñu je'e", ñrĩwa'ri kíkibekaja maimarãñu, Jesucristore imarijarika upakaja õ'õrã maimarijayua simamaka. 18 Tuparãte yapatiyarĩji yapairã imarĩ kire makíkibesarãñu. I'supaka imawa'ri kire makíkirkũkia imakopeika ñ'rãpẽ'rõtorãja mataayu. "Ba'iaja yibaaika wapa ba'iaja Tuparãte yire baarãñu je'e", ñrĩpupajoairã puri sarupu kíkibaraka ba'iaja pupayurã. "I'supaka nimamaka jia kire yapatiyarĩji yapabeyukajirã nime rupu", nareka marĩwãrũyu.

19 Mamarĩji Tuparãte mare wayuñau'nutika simamaka, kire, supabatirã po'imajareoka yapatiyarĩji yaparijayurã maima maaoka. 20 "Tuparãka rĩrãkibiritiiki ñime", ñrĩripotojo, apika kire yi'yukate ñarĩpe'yoiki puri pakirimaji kime. Wããrõ'õrã imarãte wayuñabeyuka puri, wããrõ'õrãja imabeyuka Tuparãteoka yapawãrũbeyuka kime. 21 Ikuþaka Tuparãte mare jã'meka: "Yire mija yaparãkareka Jesũre yi'yurãteoka mija wayuñabe."

5

Tuparã makarã imarĩ, kiyaþaika upakaja baarijarirũkirã maima

1 "Mare kitããerã Tuparãte wã'maekaki kime Jesús", ñrĩwa'ri sayi'yurã puri Tuparã makarã nime. Supabatirã Mapaki Tuparãte yapatiyarĩji yapairã imarĩ, kire yi'yurãteoka nawayuñayu. 2 I'supaka simamaka Tuparãte yapawa'ri

i'supakajaoka kijã'meika añũ upakaja yi'riwa'ri “Kire yi'yurãte wayũarũkirã maimẽ”, marĩwãrũrijayu. ³ Tuɓarãte jã'meika yi'yurã imarĩ, “Tuɓarãte yãpatiyarĩji yãparijayurã maimẽ”, marĩwãrũyu. Supabatirãoka “Kijã'meika ka'wisitakamarĩaja sime”, marĩwãrũyu. ⁴ I'supaka maũ Tuɓarã makarã imawa'ri, wejearitatorãja ima ba'iaja baarimijikaka ĩrãpẽ'rõtorãja mataarijayu. I'supaka ba'iaja baarimijikaka nabaaike upakaja mabaabeyu Jesucristore yi'riwa'ri. ⁵ Supabatirã “Tuɓarã Maki kime Jesús”, ãrĩrijayurã imarã, wejearẽka ima ba'iaja baabeyurã.

“Yimaki Jesũre ime”, Tuɓarãte ãrĩka

⁶⁻⁸ Õ'õrã kimaeka poto maekarakaba'ikaka kireka õrĩwa'ri “Tuɓarãte pũataekaki kime Jesucristo”, maũ. Mamarĩ, okoapĩ Jesucristore kirupuko'a jũjerũjeka. Supabatirãoka sabe'erõ'õpĩ yãpua tetaekareka riwejurubaraka kireyaeka. I'supakajaoka rita añũka imarĩ, “Tuɓarã Maki kime Jesucristo”, Espĩritu Santore mare ãrĩrijayu. Ika maekarakaba'i õñurã imawa'ri, “Tuɓarã Maki kime Jesucristo”, marĩwãrũyu. Jesũre kirupuko'a jũjerũjeka, supabatirã yãpua tetaekareka kiriwejurueka, Espĩritu Santore mare bojarijayua maekarakawãme imariɓotojo ĩrãtiji oyiaja sabojayu. ⁹ Po'imajare mare añũa yi'rĩrũkia oyiaja sime. I'supaka simako'omakaja “Yimaki kime ĩĩ”, Tuɓarãte ãrĩkaroka takaja ima saɓemawa'ribajirã mayi'rĩrũkia. ¹⁰ Tuɓarã Makire yi'yurã ɓuri, “Kimakireka Tuɓarãte bojaeka rita sime”, ãrĩwa'ri naɓupakarã sõñurã nime. “Tuɓarã Makimarĩka Jesũre ime”, ãñurã ɓuri Tuɓarãte kireka bojaeka yi'ribeyurã nime. I'supaka ãñurã imarĩ, “Waɓuju ɓakirika sime ‘Yimaki Jesũre ime’, Tuɓarãte añũa”, narĩrijayu. ¹¹ Mija ã'mitĩpe, ikupaka sime Tuɓarãte kireka bojaekakaka: Kimakĩpi ãrĩwa'ri õñia mare kimajĩparũjeka. ¹² Tuɓarã Makika ĩrãtiji ɓupakirã, õñia kika imajĩpatiirã imarã. Kika ĩrãtiji ɓupamarĩrã ɓuri kika õñia imajĩpabeyurã.

Bojajĩbaraka ɓiyia Juanre naro'si o'oeke

¹³ Tuɓarã Makire yi'yurã imarĩ, kika õñia imajĩparã mija ime. I'sia jia mija õñaokaro'si ika ɓãpera o'otirã mijaro'si yĩɓũatayu.

¹⁴ I'supaka simamaka jia kika ĩrãtiji ɓupakirã imarĩ “Tuɓarãte yãpairokapi kire majẽñerãkareka, mare kiã'mitirĩpẽarãñũ”, ãñurã maimẽ. ¹⁵ “Mare ã'mitirĩpẽaiki kime Tuɓarã”, ãñurã imarĩ, “Kire majẽñeika upakaja mare ja'ataiki kime”, ãrĩɓupajoairãoka maimẽ.

¹⁶ Ikupaka sime apea: ĩrĩka Jesũre yi'yuka, mija watoɓekakaki imariɓotojo ba'iaja kibaaika mija ĩarãkareka,

Tuṕarāte kiro'si mija jēñeñibe. Ba'iaja jūarūkiwapa imakoṕeikareka Tuṕarāte ye'kariariba'ikaka simaye'e i'suṕaka kiro'si mija baarāka. I'suṕaka kiro'si mija baamaka ba'iaja kibaaikareka Tuṕarāte kire wayuñarāñu ate jia kika kimaokaro'si. Aṕeba'i ba'iaja baarika ima, sawapa ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkia. I'suṕaka ĩ'rīkate baarākareka, “Kiro'si Tuṕarāte mija jēñebe”, mijare ārībeyuka yi'i. ¹⁷ Ritaja ba'iaja mabaaika jiamarīa oyiaja ima Tuṕarāte ĩaika wājītāji. I'suṕaka simako'omakaja, ba'iaja mabaaika simauṕatimarīa sime Maiṕamakire imarō'ō mare tá'terūkia.

¹⁸ Ikuṕaka moñu: Tuṕarāmakarā imarī ba'iaja baari-jaribeyurā maima, Tuṕarā Makire mare ĩarīñua simamaka. Suṕa imarī Satanāre ba'iaja mare baarūjewārūbeyu. ¹⁹ “Tuṕarā makarā maima”, ārīwārūrā maima. Kire yi'ribeyurā ika wejearitatorjoreka imarāte ṕuri ba'iaja Satanāre baarūjerijayu. ²⁰ Mia je'e, ikuṕakaoka moñua sime: Ika maima ka'iarā Tuṕarā Makire ṕo'ijirika. Suṕabatirā Tuṕarā imatiyaikite moñaokaro'si mare kiōrīwārūrūjeka. Suṕabatirā Kimaki Jesucristoka ĩ'rātiji uṕakaja ṕuṕakirā imarijayurā imarī, Tuṕarārīrāoka maima. Ikiji Tuṕarā kime, suṕabatirā ikijioka kime mare ōñia imajīṕarūjeiki. ²¹ Yijeyomarā, i'suṕaka kima ōñurā imarī, wṕuju ṕo'imajare baṕo'ijiaeka mija yi'ririjaria'si.*

I'tojrāja sime ruṕu.

* **5:21** Juan quería que los creyentes rechazen las enseñanzas falsas que no dicen la verdad de como es Jesucristo. Lo mismo como los ídolos de dioses falsos no muestran la verdad de como es Dios.

Apocalipsis

Makārārũuroka upakapi Jesucristore Juanre bojaeka

¹ Ika papperareka o'oeka bojaika ikuparō'ōpiji imarũkiakaka. I'supaka imarũkia kiyapaika upaka baarijayurāte sōñaokaro'si Kimaki Jesucristore sakija'ataeka Tuparā, nare sakibojaokaro'si. Supa imarĩ ángelte yipō'irā kipũataeka yire sakiōrĩwārũrũjeokaro'si. Juan, kiyapaika upaka baarijayuka ñime. ² Yi'i Juan, yire pemakotowiritirā ángelte ritaja yire bearapakarō'ōjĩrāja yibojayu, saɸemawa'ribaji pañakarāja ɸeawa'ri ɸakibekaja. I'supaka yiro'si simarape Tuparārika bojariroka Jesucristore yire ōrĩrũjemaka.

³ I'supaka ima ikuparō'ōpiji etararirāka simamaka ikupaka mijare ñañu mae. Supa imarĩ ika ñañua bojarimaja, supabatirā sayi'rirāñũrāoka jia jĩjimaka imarijarirāñũrā.

Īpotēñarirakaweje Jesúre yi'yurā imaekarāro'si Juanre o'oeka

⁴⁻⁵ Mae, Asia ka'iarā ĩ'potēñarirakawejeareka Jesúre yi'ririɸaparaka imarāro'si ika yo'oyu yi'i Juan. Supa imarĩ Tuparā, Jesucristo, Espĩritu Santoɸitiyika maekarakamarā jia mijare najeyobaarũ, jia naka mijare imarũjewa'ri. Bikija imara'aekaki imariɸotojo maekakaoka imarijayuka Tuparāte ime. I'supakajaoka ñamajĩ imajĩparāki kime. I'supakajaoka Tuparāte jā'merupa wājitāji imarijayurā ĩ'potēñarirakamarā imarā*. Espĩritu Santo ritaja ōrĩɸataiki kime ārĩrikopakaja i'supaka kiwājitāji nimarijayu. Supabatirā Jesucristo imaki Kĩpakire āñua upakatakaja bojarimaji. I'supaka imaki imarĩ, reyariɸotojo ōñia kijariɸe'rika ate. I'supaka kibaaũ'muekapi ārĩwa'ri rĩkimarāja reyariɸotojo sabe'erō'ō ōñia jariɸearāñũrā ate. Supa imarĩ ritatojo wejeareka ĩɸamarāre jā'meiki kime. I'supakajaoka mare wātawa'ri maro'si riwejurubaraka kireyaekapi ba'iaja mabaaika kiwapakoyika. ⁶ I'supaka mare kibaaeka simamaka, kijā'merũkirāro'siji maimarāñũ. Supabatirā kurarāka upakajaoka Kĩpaki Tuparāte yapaika upakaja baarimaja maima. Supa imarĩ, “Ritaja ĩɸamaki imarĩ dika jariwa'ririmarāja jā'mewārũɸataiki kime. I'supaka kimamaka aɸea ima ɸemawa'ribaji jĩitakaja jiyiɸupaka morĩrũkika kime”, āɸaraka jĩjimaka kika maimarijarirāñũ. I'supaka oyiaja imarijarirũkikaro'si simarũ.

⁷ Ikupaka imarũkiaoka jia mija ōrĩrijape, ĩakōrĩ je'e: Oko ũmaka watoɸekapi Cristore i'tarāñũ. Ritatojo wejeareka imarā, supabatirā kire jāāekarā ɸarijioka ĩapatarāñũrā

* 1:4-5 Siete espĩritus

i'supaka imarāka. “Ba'iaja yijare kijūarūjerāñu”, āriwa'ri orirāñurā. I'supaka simarū.

8 Ikuḡaka kibojayu: “Alfa,[†] Omega upaka imaki ñime. Alfa ñime ñañu ritaja ḡo'ijiaekaki imarī. Supabatirā Omega ñañua ‘Ñamajī wejea tiyirūjerūkika ñime’, āririka sime. Ritaja ima tērīwa'ribaji imaki ñime. Bikija imara'aekaki imariḡotojo maekakaoka imarijayuka ñime. Supabatirā yi'ijioka imaki imajiparijarirūkika”, āriwa'ri Tuḡarāte bojayu.

Juan, makārārūñuroka upakapi Cristore kīaeka

9 Yi'i Juan, Jesucristore yi'yuka ñime mija jeyomaki imarī. Mija upakaja Tuḡarāte yire jā'mērūkikaoka ñime yiro'si. I'supaka imaki imarī, mija upakajaoka ḡo'imajare yire ba'iaja jūarūjerijayu, Maiḡamakirirā upatiji i'supaka oyiaja jūarūkirā maima simamaka. I'supaka jūariḡotojo Jesucristore ā'mitiripēaiki imarī, sayirakajepāayu. Supa imarī Patmos wāmeirō'ō jūmurikarā yire nataarape Tuḡarārika bojariroka yibojarapaka ḡareaja wēkomakareka ñimaokaro'si. 10 Domingorīmi Tuḡarāte jiyiḡupayeebaraka ñimarapaka ḡoto, Espiritu Santorikapī yire ña'ajāāekaki. Ikuḡarō'ōḡiji makārārūñuroka upakapi yire kīarūjerape. I'supaka ñimarapaka ḡoto yipēterō'ōḡi tromḡeta naḡupuika jājia okaayurō'ōjīrā jājirokapi ī'rīkate jaimaka ña'mitirape. 11 Toḡi mae ikupaka yire kērīkorape:

—Maekaka mire yibeaike ḡaperarā samio'obe. Supabatirā Asiaka'iarā Jesúre yi'yurā ī'ḡotēñarirakawejeareka imarāro'si samipūatabe. Ikuḡaka wāmeika sime wejea samipūatarūkīrō'ō: Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadelfia, supabatirā Laodiceakarā nime,— kērīkorape.

12 Torājīrā mae “¿Maki torā yire jaiki?”, āḡaraka jorowa'ri yiyoirape kire īarika yaḡawa'ri. Yoira baakōrī ī'ḡotēñarirakabi ḡeritērīa yaaboaike orokaka baaeka imamaka ñiarape. 13 Supabatirā sawatōpekarā ī'rīka ḡo'imaji upaka īoikite imarape. Kijariroaka saya upaka ima kiūḡusikarō'ōjīrā ñoaka jāāiki kimarape. I'supakajaoka orokaka baaeka kikārīmaki wājītājī jāāḡiaekaki kimarape. 14 Supabatirā kirupuko'a kirupua boitaka sōirape. Kiñakoa ḡuri ḡeka jū'rēika upaka ḡirapaka. 15 I'supakajaoka kiū'ḡua bronze najoeika ḡoto ya'taika upaka sōirape. Kijaika āta jājia we'rīrīkaika upaka okaarapaka. 16 Supabatirā kipitaka ritapē'rōtōḡi ī'ḡotēñarirakamaki tā'ḡia kirikarape. Kirijokōḡeḡi ī'ḡapē'rōtōwā'taja oḡijieka sara wararapaka. Kipema jītakaja aiyate yaaika upaka ḡirapaka.

[†] 1:8 En el alfabeto griego, alfa es la primera letra y omega es la última.

17 Torājīrā mae kire ĩakopekaja kiwājītāji ña'rītīrā, jaiber-ijīka, rī'meberijīka yijarape. I'suṓaka yibaamaka kīpitaka ritapē'rōtoṓi yire rabetirā, ikuṓaka yire kērāpe:

—Mikīkia'si. Ritaja ṓo'ijiaekaki imarī, suṓabatirā ñamajī wejea tiyirūjerūkika ñime.† 18 Ōñia imajīparūkika ñime, reyariṓotojo ōñia yijariṓe'rika be'erō'ō apekurioka reyarūkimarīka ñima simamaka. I'suṓaka imaki imarī, nareyaikareka ṓo'imajare e'etorirūkika ñime ōñia nimajīpaokaro'si. Suṓabatirāoka toṓi nare ja'ajiyerūkimarīka ñime. Suṓa imarī reyaeka mirārāte imarō'ō koṓereka wierimajiji ñime,— yire kērāpe makārārūñuroka uṓakapi yīṓ'irā ṓemakotowiritirā.

19 I'suṓaka yire ārīweatirā ikuṓaka yire kērāpe ate:

—Maekaka, ñamajī imarūkiaro'si samiaika simamaka ika miaika uṓakaja samio'obe. 20 Mia, ritapē'rōto ĩṓotēñarirakamaki tā'ṓia yirikaika ĩariṓotojo, “I'suṓakaro'si simekā'ā”, ārīwārūbeyuka mime. Ikuṓaka imarūkiaro'si i'suṓaka sime: ĩṓotēñarirakamarā tā'ṓia miaika ima ĩṓotēñarirakawejekarā yire ā'mitirīṓearimajare imaruṓutarimaja ārīrikoṓakaja. I'suṓakajaoka sime ṓeritērīa yaaboaike miaika. ĩṓotēñarirakawejerā yire yī'yurāte ime ārīrikoṓakaja sime,— yire kērāpe.

2

Éfeso wāmeika wejeareka imaeakarāro'si ṓapera o'otirā Juanre ṓūataeka

1 I'tojīrā, yire ṓemakotowirapakire ikuṓaka yire ārāpe ate:

—Éfessoreka imaki yire ā'mitirīṓearimajare imaruṓutarimajiro'si ikuṓaka mio'obe: “ĩṓotēñarirakamarā tā'ṓia rikaiki, i'siarakatērīoka ṓeritērī watoṓekarā turitapaki imarī ikuṓaka yibojayu: 2 Ā'mitirikōrī je'e. Ritaja mija baarijayua ōñuka ñime. I'suṓaka simamaka, ṓo'imajare yire yī'ririka yaṓawa'ri mija ka'wisijūayu. I'suṓakajaoka aṓerāte ba'iaja mijare baako'omakaja yire mija yī'ririja'atabeyua jia ñoñua sime. I'suṓakajaoka ‘Cristorika bojariroka bojarimaja yija ime’, ĩrārīmarāre ārīṓakiko'omakaja, ‘¿Yaje rita nañu?’, āñurā mija ime. Suṓa imarī nabaarijayua jia ĩawārūtīrā, i'suṓakajaoka nawārōika ā'mitiritirā, ‘Wapuju ṓakibaraka ba'iaja baairā nime’, mija āñua ñorīṓataika sime. 3 I'suṓaka imarijayurā imarī, aṓerāte ba'iaja mijare baako'omakaja yire ā'mitirīṓearija'atabeyurā mija ime. Ka'wisika imarijayuareka wayuṓi'pekaja sarakajeṓārijayurā

† 1:17 La traducción en español dice: “Yo soy el primero y el último.” También en Apocalipsis 2.8 y 22.13, y Isaías 41.4; 44.6; 48.12

imarĩ, yire mija yi'yua ja'atabeyurã mija ime. ⁴ I'supaka simako'omakaja mamarĩtaka yire yi'riũ'mubarakã yika mija rĩrãkibirapaka upakamarĩa imarã mija jayu mae. I'supaka simamaka mijaka jia jĩjimaka imabeyukajika ruþu yi'i. ⁵ Supa imarĩ, yika rĩrãkibiriwa'ri jia yire mija yi'riũ'murapãrõõ þupape'ritirã, 'Jia mika yija imarapaka upakamarĩa yija jayua ba'itaka sime', añurã mija jape. Supa aparakã mamarĩ yika jia imatiyawa'ri jia mija baarapaka upakaja mija baabe ate. I'supaka mija baabesarãka no'ojĩrãmarĩaja mija peritẽria yaaboabaraka imakopeika mijareka se'marĩ yetarãnu. I'supaka yibaarãkareka yire jiyiþupayeerimajare rẽrĩrijaribesarãnu torã mae. ⁶ Mae mijare ñãnu, jia yika mija imarapaka upakamarĩa jayurã imariþotojo ĩ'rãba'i jia mija baayu ñiamaka. Nicolaĩtas tatarãte ba'iaja baaika mija ĩariþe'yoika jia sime. I'supakajaoka sime yiro'si. ⁷ Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurã. Jia samija õrĩþũariyapaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaaikapi yibojaika jia mija ã'mitipe. Ba'iaja nabaakopeka naja'atayu Satanãre ĩ'rãþẽ'rõtorãja baairã. I'supaka baarãñurãte Tuparã rioñe'metãji õñioyapurika nare yiji'arãnu", ãrĩwa'ri mio'obe,— yire kërãpe makãrãrũñuroka upakapi yire pemakotowirapaki.

*Esmirna wãmeika wejeareka imaekarãro'si þapera o'otirã
Juanre þũataeka*

⁸ Sapemajirã ikupaka yire kërãpe ate:

—Esmirna wejearã yire ã'mitiripẽarimajare imaruþutarimajiro'si ikupaka mio'obe: "Ritaja þo'ijiaekaki imarĩ, supabatirã ñamajĩ wejea tiyirũjerũkika ñime. Yi'ijioaka imaki reyariþotojo õñia jariþe'rikaki. I'supaka jarikaki imarĩ ikupaka mire ñãnu: ⁹ Mia je'e. Ba'iaja mijare nabaamaka, jiamarĩa mija jũarijayua õñuka ñime. Supabatirã wayuoka baairã mija imaoka ñorĩþataika sime. I'supaka mija ima simako'omakaja Tuparãte mijare saja'ataekapi ãrĩwa'ri, imatiyaika rikairã mija ime. I'supakajaoka 'Judiorãka imarĩ, Tuparãrirãtakaja yija ime', aparakã, 'Ba'iaja baarimaja nime', aparakã mijareka kẽ'rãjairimajareoka õñuka ñime. I'supaka nabaayu Tuparãte yi'riberiwa'ri Satanãre yapaika upaka baarijayurã imarĩ. ¹⁰ Wẽkomaka imariwi'iarã ba'iaja mija jũarijarirãka kĩkibekaja mija imabe. I'supaka Satanãre nare þupajoarũjemaka ĩ'rãrimarãre torã natarãnu. Yire mija ã'mitiripẽaika mija ja'atarika yapakopewa'ri i'supaka mijare kibaata'arãnu ĩ'þapitarakarĩmirõ'õjĩrã. I'supaka jũariþotojo mijare najããrãkarõ'õjĩrãoka, yire mija ã'mitiripẽarija'ata'si. I'supaka samija rakajepããrãkareka, 'Õñia imajiparũkirã nimarũ', mijareka ñarĩrãnu. ¹¹ Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurã. Jia samija õrĩþũariyapaye'e,

Espíritu Santore yire jeyobaaikaꝑi yibojaika jia mija ã'mitipe. Ba'iaja jūariꝑotojo yire ã'mitiripẽabaraka imarijaturã þuri, ba'iaja jūarika tiyibeyurõ'õrã yiꝑūatarãñurãka a'rirūkimarĩrã nime", ãrĩwa'ri mio'obe, — yire þemakotowirapakire mijare bojayu.

Þérgamo wãmeika wejeareka imaekarãro'si þapera o'otirã Juanre þūataeka

12 Torãjĩrã ate yire þemakotowirapakire ikupaka yire ãrãþe:
—Þérgamo wejearã yire ã'mitiripẽarimajare imaruþutarimajiro'si ikupaka mio'obe: "Mia je'e ikupaka ñañu i'þapẽ'rõto opika sara rikaiki imarĩ. 13 Ritaja mija imarijaturã ñiaika simamaka, Satanãre jã'meirõ'õrã mija imaoka ñorĩpatayu. Torã imariꝑotojo yire yi'riwa'ri Satanãre ã'mitiripẽabeyurã mija ime. Mia je'e, torã jia yire yi'riwa'ri Antipãs wãmekite yirika bojariroka bojaja'atabeyuka kimamaka, kire najããeka. I'supaka tokarãre kire baako'omakaja yire mija yi'yua ja'atabeyurã mija imarape. 14-15 I'supaka simako'omakaja Balaam imaroyirekaki, Balac imaroyikate kiwãrõekamijikaka yi'yurãte ã'mitiripẽarijaturã nime i'rãrimarã mija þõ'irã. Supa imarĩ jĩjimaka mijaka imabeyukajika yi'i. Mia je'e, ikupaka sime Balaamre wãrõekamijikaka: 'Israelkarãre ikupaka mibojabe ba'iaja nabaakarõ'si: "Jẽrãka jiyeka jiyiþupaka õrĩwa'ri, wa'iro'si ri'ia yija þããrijaturã mija ba'arãka marã imabeyua. I'supakajaoka yija tã'omaja rõmitikaka mija yapaika upakaja mija wã'imarĩkoþebe", ãrĩwa'ri Balaamre kire wãrõeka. Bikija Israelkarãre Balaamre wãrõeka yi'riwa'ri ba'iaja nabaãeka. I'supakajaoka i'rãrimarãre mija watopekarã ba'iaja baarijaturã Nicolaitas tatarãte wãrõika yi'riwa'ri. 16 I'supaka simamaka 'Þakirimajaroka ã'mitiripẽawa'ri ba'iaja mija baa'si', nare ãrĩbeyurã mija imarãkareka no'ojĩrãmarĩaja mija þõ'irã yeyarãka þoto yirijokoþearã sara imapi ba'iaja nare yibaarãñu sana'mitiripẽarija'atabepakã'ã. 17 Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yi'þaraka imarijaturã. Jia samija õrĩþūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikaꝑi yibojaika jia mija ã'mitipe. Ba'iaja nabaãka ja'ataeka imarãte þuri ba'arika maikoribeyua manã wãmeika yiji'arãñu. Supabatirã ãta boia mamaka wãmea sarã o'oeka ima nare ñijirãñu, so'oeka marãoka iawãrũbeyua simarãñu. I'supaka simako'omakaja se'etorirãki i'rĩkaja sãawãrũrãki", ãrĩwa'ri mio'obe, — makãrãrũñuroka upakapi yire þemakotowirapakire bojarape.

Tiatira wãmeika wejeareka imaekarãro'si þapera o'otirã Juanre þūataeka

18 Topi ikupaka makārārũñuroka upakapi pemakotowirapakire yire ārãpe ate:

—Tiatirarã yire ã'mitiripëarimajare imaruputarimajiro'si ikupaka o'otirã miþũatabe: “ ‘Peka jũrëika upaka yiñakoa ya'taiki ñime. I'supakajaoka, bronze najoemaka saya'taika upaka saya'tayu ñu'þua', yi'i Tuþarã Makiji mijare yibojayu. ¹⁹ Ritaja mija baaika õrĩþataiki ñime. Supa imarĩ ‘Po'imajare wayuñarimaja, supabatirã yire ã'mitiripëairã nime’, mijareka ñarĩrijayu. I'supakajaoka ritaja aþerãte mija jeyobaaika õrĩþataiki ñime. Yire ã'mitiripëairã mija imamaka, ba'iaja aþerãte mijare baarijayu. I'supaka mijare nabaako'omakaja yire mija ã'mitiripëaika ja'atabeyurã mija ime. I'supaka simamaka ‘Mamarĩ yire nayi'riũ'murapaka þemawa'ribaji jia baairã nime’, mijareka ñaũ. ²⁰ I'supaka simako'omakaja ikupaka mija baarijayu: Ī'rãko rõmo Jezabel wãmeikote ba'iaja jaiko'omakaja ‘Kopakaja, mijaitiyibe mae’, kore ãþekaja wiriwirikã'ãja kore mija ã'mitirikopeyu. Supa imarĩ mijaka jĩtakaja jĩjimaka ñimabeyukaji ruþu. Mia je'e ikupaka kõrĩrijayu: ‘Tuþarãro'si jaiĩjirirõmojo ñime.’ I'supaka imako imarĩ ‘Aþerãka mija yapaika upakaja mija wã'imarĩkopebe. I'supakajaoka jërãka jiyiþupayeewa'ri sapõ'irã wa'iro'si ri'ia napãaika mija ba'akopejĩka’, aþaraka kobojaþakirijayu. I'supaka kõþakã'ã ã'mitiritirã, rukubaka þupajoairã jariwa'ri, yire yi'yurãte ba'iaja baayu. ²¹ I'supaka simamaka ba'iaja kobaaika ja'atarika yapa'wa'ri, yita'akoperape ruþu. I'supaka simako'omakaja, ba'iaja kowã'imarĩrijayua ja'atariyapabeyuko koime. ²² Mia, i'supaka koima simamaka, ‘Jimarĩa wãmarĩa jaritirã, kokãrĩþeyurũkiareka ba'iaja kojũapeyurãñu’, koreka ñaũ. Supabatirã koka wã'imarĩrijayurã upatireje i'supakajaoka yibaarãñu i'supaka ima ja'atabekaja nimarãkareka. ²³ Supabatirã kowãrõika ã'mitiripëawa'ri i'sirokapi imarijayurãteoka yiriataþatarãñu. I'supaka yibaarãka ïatirã, ‘Ritaja maþupajoaika õrĩþataiki kime’, yireka narĩwãrũrãñu ika wejeareka yire yi'yurã upatiji. Supabatirãoka ‘Maimarijayu upakaja, tẽrĩrika ima, þemakapañakaja imaoka mare sakiwapaþaiyu’, mija ãrĩwãrũrãñu. ²⁴⁻²⁵ Tiatirareka imarã Ī'rãrimarã þuri kowãrõika ã'mitiripëabeyurã. ‘Ikupaka sime imatiyaika bojariroka makioka õrĩbeyua’, ãrĩwa'ri þakirirõmore wãrõika ã'mitiripëarimajare mijare bojako'omakaja samija ã'mitiriripe'yoyu. ‘Imatiyaika bojariroka sime’, narĩþakiyu Satanãrika simako'omakaja. I'supaka ima ã'mitiriripe'yoirã mija imamaka aþea mijare jã'mebesarãki yi'i. Mae mijare ñarĩrã baaika upakatakaja mija imarijape. Mia je'e: Yiþe'rietarũkia ta'abaraka jia yire ã'mitiripëarija'atabekaja

mija imarijape. ²⁶⁻²⁸ Yire ã'mitiripëarija'atabekaja, supabatiřã õñia nimatiyikuri yiyapaika upaka baarija'atabeyurãte ikupaka ñarĩrãñu: 'Ritaja wejeakarãre mijã'mebe', Yipakire yire ãrĩka upakaja, 'Ritaja wejeakarãre jã'meirã mija imarãñu', nare ñarĩrãñu. I'supaka simamaka Tuparãte yiririyaþabeyurã ritatojo ika wejeareka imarãte wã'imakaja mija riatarãñu. Supabatiřã yire ã'mitiripëarija'atabeyurã mija imamaka, wãrĩrika ru'ara'aerã baaika þoto tã'þia õaika mijare yija'atarãñu 'Ba'iaja baarika tẽñurã nime', ãrĩwa'ri. ²⁹ Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yiparaka imarijayurã. Jia samija õrĩþũariyaþaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaaikapi yibojaika jia mija ã'mitipe", ãrĩwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

3

Sardes wãmeika wejeareka imaekarãro'si þapera o'otirã Juanre þũataaka

¹ I'sia þemajĩrã ikupaka yire kërãpe ate:
—Sardes wejeareka yire ã'mitiripëairãte imaruþutarimajiro'si ikupaka mio'oĩjibe: "I'þotẽñarirakamarã upaka tẽrĩwa'ribaji imatiyaiki Espĩritu Santo þupakapi baarijayuka ñime. Supabatiřã I'þotẽñarirakamarã tã'þia* rikaiki ñime. Mia je'e: Ritaja mija baaika õrĩpataiki ñime. Mijare ãtatiřã 'Cristore jia yiyurã nime', þo'imajare mijareka ãrĩko'omakaja yireka þuri yiyapaika upaka baabeyurã imarĩ, yire ã'mitiripëabeyurã upakaja mija ime. ² Jia mija þupajoabe! Yire yiribeyurã upakaja mija jayua simamaka, jia þupape'ritirã yire mija ã'mitiripëabe ate, yire mija yiyua mija ja'atakoreka. Tuparã ñakoarekaoka kiyapaika upakataka baabeyurã mija ime ruþu. ³ Supabatiřã mamarĩ yirika bojariroka mija wãrũũ'murapakakaka jia mija þupajoape'abe. I'supaka jia sõrĩwapu'ape'atirã, ba'iaja mija baaika mija ja'atabe. I'supaka mija baabesarãkareka, ikuparõ'õþiji karee'erimajire etaika upakaja mija õrĩbeyurõ'õþiji mija þõ'irã etatirã mijare sayiwapaþairãñu. ⁴ I'supaka simako'omakaja, I'rãrimarã takaja imarã Sardereka ba'iaja baabeyurã. I'supaka imarã þuri jariooka ka'imarĩa jããirã upaka imarã. Supa imarĩ 'Ba'iaja baariþe'yoirã imarĩ, jia boia jariooka jããtirã yika nimarãñu', ñãñua jia sime. ⁵ I'supaka simamaka imarãreje Satanãre I'rãþẽ'rõtõrãja baairãte jariooka jia boia yijããrũjerãñu. Supa imarĩ 'Ikarakamarã nime yika imajiparũkirã', þapera þũñurã ãñua yirũ'rẽbesarãñu. I'supakajaoka, Yipakire ãrãka wãjitãji, supabatiřãoka

* 3:1 Véase versículo 1.20. Los siete líderes de las siete iglesias

kiángelrākare ĩarāka wājītāji ‘Yire yi'yurā nime’, nareka ĩarĩrāñu. ⁶ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōrĩpũariyapaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaaikapĩ yibojaika jia mija ā'mitipe”, ārĩwa'ri mio'obe,— yire kibojaraþe.

Filadelfia wāmeika wejeareka imaekarāro'si þapera o'otirā Juanre þũataeka

⁷ —Topi ate Filadelfia wejeareka yire ā'mitiripēairāte imaruþutarimajiro'si ikupaka mio'oĩjibe: “Tuþarāpi imarijayuka imarĩ ñañu upakaja baarijayuka ñime. Suþabatirā ĩpi David imaroyikaki riþarāmi imarĩ, kiupakajaoka Tuþarārirāre jā'merimaji ñime. I'supaka simamaka ĩ'rĩkate yijā'merũkirō'ōrā kākakaro'si koþereka yiwierāka, maki satātewārũberijĩki. Suþabatirāoka ĩ'rĩkate sarā kākakoreka koþereka yitāterāka maki wieberijĩki. ⁸ Ritaja mija baarijayua ōñuka ñime. Po'imajare mijare ĩaikareka þuri 'Imatiyarimaja nime', mijareka ārĩbeyurā. I'supaka mijareka nañua simako'omakaja yiwārōeka jia yi'ririayurā mija ime. Suþabatirāoka aþerāte kĩkiwa'ri 'Jesucristore yi'ribeyurā yija', ārĩbeyurā mija ime. Mija ĩabe, maki mijare jājibaakoreka, koþereka mijaro'si yiwieyu, yibojariroka mija wārōrijayaokaro'si. ⁹ Mija ā'mitipe. Torā imarā þakirika jaibaraka ‘Tuþarārirā yija ime’, ārĩriþotojo Satanāre yapaika upaka baarijayurā. I'supaka imarā nimamaka ñamajĩ mija wājītāji nare yiñukuruþarũjerāñu mijare najiyiþupayeekaro'si. I'supaka nare yibaarāñu 'Jesucristore wātairā nime', mijareka nañaokaro'si. ¹⁰ ‘Ba'iaja aþerāte mijare baako'omakaja, yire ā'mitiripēabaraka mija imabe’, mijare ñarāþaka upakaja yi'yurā mija ime. Suþa imarĩ ritaja þo'imajare ba'iaja jũarijē'rāka seyarāka þoto mijare ĩarĩparaka ñimarijarirāñu. I'tojĩte ritatojo wejeareka imarāte ĩatirā 'Ĩrā imarā ba'iaja jũawa'ri þupape'ritirā yire ā'mitiripēairā, aþerimarā þuri jēno'o bajijayurā', ñarĩwārũrāñu. ¹¹ Mia, no'oĩrāmarĩa ikuparō'ōþiji eyarũkika ñime. I'supaka simamaka yire mija ā'mitiripēarijayua ja'atabekaja mija imabe. I'supaka mija imamaka, ñamajĩ jibaji Tuþarāte mijare baarāñu. Suþa imarĩ ba'iaja baairāte mija ā'mitiripēa'si. ¹² Yire ā'mitiripēarija'atabesarāñurāte, Yipaki þō'irā yeyarũjerāñu. Suþa imarĩ Yipaki Tuþarāte jiyiþupaka ōrĩriwi'iarā bota ima upaka torā imajiparũkirāro'si nimarāñu, toþi þorirũkimarĩrā. I'supaka nimamaka, maekarakawāme nare yiwāmejĩ'arāñu. Ikuþaka sime i'sia: Yipaki Tuþarā wāmea, mamaka Jerusalén wāmea, suþabatirā mamaka yiwāmea nareka yo'oekarā nimarāñu. Ikuþaka sime: ĩmipi Yipakire wejea mamaka ruetarāñu. ¹³ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka

imarijayurã. Jia samija õrĩpũariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapi yibojaika jia mija ã'mitipe", ãrĩwa'ri mio'obe.—

Laodicea wãmeika wejeareka imaekarãro'si papera o'otirã Juanre pũataeka

¹⁴ Torãjĩrã yire pemakotowirapakire ikupaka yire jairape ate:

—Laodiceawejeareka yire ã'mitiripeairãte imaruputarimajiro'si ikupaka mio'oĩjibe: “Yi'ipi ãrĩwa'ri Tuparãte pupajoaika upakaja simaokaro'si baarimaji ñime. Ritaja ñarĩka upakaja baawa'ri, wãjiroka Tuparãte ima bojarijayuka ñime. Supabatirã yi'ipi ãrĩwa'rijioka ritatojo ika wejeareka ima Tuparãte po'ijiaeka. I'supaka imaki kime, ika mijare bojaiki', ãrĩwa'ri naro'si mio'obe. ¹⁵ Ritaja mija baaika õrĩpataiki ñime. Yire yi'ririja'atabeyurã mija imako'omakaja, 'Jiibaji kika marĩrãkibipakã'ã jia sime', yireka ãrĩbeyurã mija ime. I'supaka imarã imarĩ, ukurũkia ijitakamaria, supabatirã jijitakamarĩa upaka mija ime. I'supaka mija imarika yapabeyuka yi'i. ¹⁶ I'supaka yika imarã mija imamaka, jiamarĩa imawa'ri, kopakaja mijare yija'ataerã baayu mae. ¹⁷ Mia, 'Ritaja Tuparãrikakaka õrĩwãrũirã maimae. Supa imarĩ rĩkimakaja ba'irĩjia rikairã upaka imawa'ri, dakoa mare jariwa'ribeyua', mija ãñu. I'supaka mija ãrĩko'omakaja, yiñakoareka imatiyaika õrĩpũabeyurã mija ime jia yire ã'mitiripeabeyurã imarĩ. Ba'irĩjimarirã, supabatirã jariromarĩrã, yoibeyurã upaka mija ime mijare ñiaikareka. ¹⁸ I'supaka mija imamaka, ikupaka mijare yibojaerã baayu mae. Mija ã'mitipe, yire yi'ripẽawa'ri jia okajãjia mija imariyapaye'e, ba'iaja mija pupaka ima ja'atirã, yire mija jẽñebe. I'supaka mija baamaka 'Tuparãte yapaika upakaja maimaye'e', ãñurã mijare ñimarũjerãñu. Ìakõrĩ je'e: I'supaka mija imamaka, oro rukuberika yireka waruayurã upaka yirika imatiyaikakaka mija õrĩwapu'arãñu. Jariromarĩrã imarĩ i'yoa jũarikopakaja jariroaka boia yire jẽñetirã sajããirã upaka mija imabe yiñakoareka ba'iaja baabeyurã mija imaokaro'si. I'supakajaoka jia ãokaro'si ñakoĩkoa yapairã upaka kĩkirimarĩa yire mija jẽñebe yipupajoaika õñurã mija imaokaro'si. ¹⁹ Mija ã'mitipe. Wãtaka ñoñurã upatata yokajãmaka, ba'iaja mija baaika mija ja'atabe. Saja'atirã yire takaja ã'mitiripeairã mija imabe. ²⁰ Mija ãbe, 'Naka rĩrãkibiparaka ñimarũ', ãrĩwa'ri mijare yakayu. I'supaka simamaka yoka ã'mitiripeatirã, 'Ã'ã, i'supakaja mika yija imarũ', yire ãñurãka jia ñimarãñu. ²¹ Supa imarĩ ba'iaja jũaripotojo yire ã'mitiripearija'atabekaja imarijayurãte, mabo'ikakurirõ'õrã yire jã'mejeyobaarimaja ñimarũjerãñu. Yipakire yi'ririja'atabeyuka imarĩ, kire jã'mejeyobaarimaji

ñima upakaja nimarãñu yika naro'si. ²² Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurã. Jia samija õrĩpũariyapaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaakapi yibojaika jia mija ã'mitipe", ãrĩwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

4

Ikupaka mabo'ikakurirã Tuparãte jiyipupayeebaraka nima-maka Juanre ãaeka

¹ I'supaka simarapaka be'erõ'õ ikupaka simarape ate: Mabo'ikakurirã kopereka wieka imamaka ñiarape. Sañiarapaka poto trompeta jãjia okaayu upakapi yire jaiũ'murapakite ikupaka yire ãrãpe ate:

—Õ'orã mi'tabe, ñamajĩ imarũkiakaka mire yibeakaro'si,— yire kërĩkorape.

² Topi mae makãrãrũñuroka upakapi ñimarapaka poto mabo'ikakurirã Espĩritu Santore yire eyarũjerape. Torã eyatirã ãpi ruparikũmuareka* ãrĩkate rupamaka ñiarape.

³ Åta jaspe, supabatirã cornalina ya'tarika ima upaka ya'taiki kimarape torã ruparapaki. Torã ruparapaki wã'tarã ne'epurea, esmeralda wãmeika ãta upaka ya'taika imarapaka.

⁴ Supabatirã kiruparaparõ'õrã ãrĩka po'imaji baatirã botarakamaki pakiarimarã saya boia jããtiirã kiwã'tarã narãkuruparape ruparikũmuapitiyika. ãparimarãro'si simarape ruparikũmua. Supabatirã orokaka baaeka bu'ya tuaekarã nimarape.

⁵ Supabatirã nañe'metãji nipamakire ruparapakũmupi wĩpoa yaajiyeika upaka sabaarape. I'supaka baawa'ri jãjitaka wĩpoa jaika upaka sokaarape. Kiruparapaka wãjitãji ãpotẽñarirakabi peka jũ'rẽika imarapaka. I'supaka peka jũ'rẽrapaka Espĩritu Santo kopakaja ima simarape.

⁶ I'supakajaoka Tuparã ruparikũmuwãjitãji riapakiaka jia waria okoika imarapaka.

Supabatirã, botarakamarã maikoribeyu upaka ãoirã watopekarã kiruparape. Napemape'rõtopi, napeterõ'õpioka rĩkimakaja ñakokirã nimarape. ⁷ Mamarĩ õiũ'murapaki yaia león upaka ãoika imarapaki. Apika imarapaki wa'ibikirãwẽko upaka ãoiki. Kibe'erõ'õjĩte kimarape po'imaja pema upakaja pemaiki. Piyika imarapaki awapakiaka wiyu upaka imaki.

⁸ Maikoribeyurã upaka ãoirã nimarapaka imarĩ, ãrõtẽñarirakato kajekirã nimarape. Napo'iareka rĩkimakaja ñakoirã nimarape, nakajerokarõ'õpioka. ãmi, ñami pariiji Tuparãte jiyipupayeebaraka ikupaka nabayakoyarijau:

—Ba'iaja baakoribeyuka mime. Ba'iaja baakoribeyuka mime. Ba'iaja baakoribeyuka mime. I'supakajaoka

* 4:2 En la Biblia el trono de un rey es un simbolo de autoridad y poder.

ritaja ima tēriwa'ribaji imaki mime. I'supakajaoka bikija imara'aekaki imariṗotojo, maekakaoka imarijayuka mime. Suṗabatirā mi'ijioka imaki imajiparijarirūkika,— āṗaraka nabayakoyarape.

9 Īpire kiruṗarikūmuarā ruṗamaka ĩatirā kire jiyiṗuṗayeebaraka ikuṗaka narīrijayu:

—Ritaja ima ṗemawa'ribajirā jītakiji mime. Suṗa imarī mi'i ĩrīkaja tēririkaja jiyiṗuṗaka ōrīrūkika mimarijayu. Jītaka mibaayu,— āṗaraka reyariba'imarīka imakite najiyiṗuṗayeeyu.

10 Īrākurimarā i'suṗaka baabaraka nima ṗoto veinticuatro rakamarā ṗakiarimarā kiwājītāji mo'ipāñawa'yurā reyariba'imarīka imakite jiyiṗuṗayeebaraka. Suṗabatirā nabu'ya orokaka baaeka e'etatirā kiwā'tarā ṗāājiyetirā ikuṗaka kire narīrijayu ate:

11 —Yija ĩṗamaki Tuṗarā, mi'i ĩrīkaja imaki jiyiṗuṗaka yija ōrīrūkika. Suṗabatirā mi'ijioka imaki ritaja ṗo'ijiaekaki, miyapaeka uṗakaja miṗo'ijiaeka ritaja imañujua ruṗu. I'suṗaka simamaka ikuṗaka ṗo'imajare mire ārīrijarirūkika mime: “Ritaja ima ṗemawa'ribajirā jītakiji imarī, mi'i ĩrīkaja tēririkaja jiyiṗuṗaka ōrīrūkika mime. I'supakajaoka ritaja jā'merimaji mime”,— kire narāṗe.

5

Ṗapera bupeka wierimaji

1 I'suṗaka simarapaka be'erō'ō ĩpire kiruṗarikūmuarā ruṗarapaki ṗitaka ritape'rōtopi ṗapera bupeka kirikamaka ñiarape. Saṗemarā, sarokapioka o'oeka, suṗabatirā ĩṗotēñarirakaba'i ṗapatāteka simarape sareka. ²Topi mae ángel tēriwa'ribaji imatiyaiki ṗemakotowiritirā ikuṗaka ārāpaki:

—¿Maki imaki Tuṗarā ñakoareka, ika ṗapera bupeka ṗapatāteka bebetirā sawierūkika?— ārīwa'ri jājirokapi kijērīakoperape.

³⁻⁴ I'suṗaka kēriko'omakaja ni'ioka, ĩmirā imaki, ika wejeareka imakioka, suṗabatirā marokakakurikakioka sawierūkika Tuṗarā ñakoareka imaberapaki. ĩrīka sīatirā jairimajire imabepakā'ā ĩawa'ri jimarā yorape. ⁵ I'suṗaka ñimamaka ĩatirā, ĩrīka ṗakiaki ikuṗaka yire bojarapaki:

—I'tojrāja mioritiyibe. Ō'ōrā miyoibe mae. Ō'ōrā ĩrīkate ime Satanāre tērikaki. León jājika uṗaka ĩṗi marākā'ā mabaaberijīki Judátatarākaki, suṗabatirā David ĩṗi imaroyirekaki riṗarāmi imarī, ĩṗotēñarirakakuku ṗapera ṗapatāteka wierūkika kime,— ārīwa'ri yire kibojarape.

6 I'supaka simarapaka poto, pakiarimarā watopeka, supabatorā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā watopekarā, ipi rupanikūmua imaraparō'ōrā irika Oveja weiwa'yua upaka ioikite* imarape. Po'imajare kire jāēka kāmia kire imako'omakaja ōñia imakite ñiarape. Supabatorā ipotēñarirakabi wakaiki kimarape okajājiki imarī. Topi i'sirakaojoka ñakoika kimarape. Espiritu Santo, tēriritakire ika ka'ia irākō'rīmatomarīa Tuparāte pūatayu ārīrikopakaja simarape kiñakoa. 7 Topi mae Tuparā rupanikūmurō'ōrā ke'rape pāpera bupeka e'erī. Sarā keyarapaka poto kipitaka ritapē'rōtopi Tuparāte kire sījarape. 8 I'supakajaoka botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā, supabatorā veinticuatro rakamarā pakiarimarā, kiwājītāji namo'ipāñawa'rape kire jiyipupayeewa'ri. Nimirakamarāja baya koyabaraka nabirerijayua arpa rikatorā, i'supakajaoka orokaka seroa narikarape. Sareka sajāitarape samajoemaka jia jiiñisia ooika. Sanajoeka ūmakaka mirīwa'yua, Tuparāte yi'yurā kire najēñerijayu upakaja imarapaka. 9-10 Supabatorā kiwājītāji mo'ipāñawa'raparā ikupaka mamaroka ma'mitirikoribeyu bayakoyaraparā:

—Po'imajare mire jāēka. I'supaka mire nabaako'omakaja ritaja wejeareka imarā po'imajaro'si, i'supakajaoka ritaja po'imajatatarāte imabayu upakaja, supabatorā noka ima upakaja jaibaraka imarāte mireyaeka riweapi ārīwa'ri ba'iaja naba aika miwapakoyika, Tuparārirā nimaokaro'si. I'supaka mibaaeka simamaka kurarāka upakaja, Mipaki Tuparāte yapaika upakaja baairā nime naro'si. Supabatorāoka mi'ipi ārīwa'ri ritatojo wejeareka imarāte jā'mewārūrūkirā nime. I'supaka simamaka mi'ijioka imaki pāpera bupeka wierūkika,— āparaka nabayakoyarape.

11 Torājirā ate, Tuparā rupanikūmu wā'tarā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā, supabatorā veinticuatro rakamarā pakiarimarāre ima pēterō'ōpi, narupurō'ōpioka rikimarāja āngelrāka imaraparāre bayakoyarape. Rikimarāja majoapataberijīñurā nimamaka ñiarape. 12 Topi mae jājirokapi ikupaka nabayakoyarape:

—Po'imajare ba'iaja baaikareka nare tāāwa'ri, Oveja weiwa'yua upaka imakite reyaeka. I'supaka baaekaki imarī tērīriki, supabatorāoka jia wājia ōñuka kime. I'supakajaoka dika jariwa'ririmarīa jā'mewārūiki kimamaka, ritaja kirika oyiaja sime. I'supakaja imaki imarī kire oyiaja jiyipupayeerūkika kime. Supabatorā “Ritaja ima tērīwa'ribaji jīitakiji kime”, po'imajare

* 5:6 El cordero representa a Jesucristo.

ārīrūkika Oveja weiwa'yua upaka imakite ime, —
āparaka jiyipupakapi āngelrākare kireka bayakoyarape.

13 Supabaturā ritaja ōñirā Tuparāte pō'ijiaekarā mabo'ikakurirā imarā, ō'ōrā imarāoka jaimaka ña'mitirape. I'supakajaoka ka'ia watopekārā imarā, okowatopekareka ima pariiji jaimaka ña'mitirape. Supabaturāoka Tuparā, Oveja weiwa'yua upaka imakite pariiji jiyipupayeebaraka ikupakā'ā nabayakoyarape:

—Īpi kiruparikūmuareka rupakite, kiwā'tarā Oveja weiwa'yua upaka imakiteoka majiyipupayeerūkirā nime. Jiyipupaka mijare ōrīrijariwa'ri, “Jiitarā mija ime”, ritaja mijare narīrijarirū. Ritaja ima pemawa'ribajirā jiitarāja, supabaturā ritaja jā'merimaja imarijayurā mija ime. I'supaka oyiaja simarijarirū,— nareka najaikopakā'ā ña'mitirape.

14 Topi mae,

—I'supaka oyiaja baarijarirūkia simarū,— botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparāte ārīkorape.

Supa imarī i'toñteje, ĩpiruparikūmuarā ruparapakite, supabaturā Oveja weiwa'yua upaka imakite jiyipupayeewa'ri veinticuatro rakamarā pakiarimarāre nawājitāji mo'ipāñawa'rape.

6

Īrōtēñarirakaba'i saṣapatāteka ima paṣera bupeka

1 I'supaka simarapaka be'erō'ō Oveja weiwa'yua upaka imakite, mamarīkakuku paṣera bupeka paṣatāteka kiwiemaka ñiarape. Torājirā mae, botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparākaki wīpoa jājitaka jā'mitaika upaka jaibaraka ikupaka ārāpaki:

—Mi'tabe.—

2 I'supaka kēpakā'ā ĩapūataerā baakōrī, ĩ'rīka kawaru boikate i'tarijapakā'ā ñiarape. Kīpemarā tuyurapakite tēmupāia rikatirā, kirupuko'arā bu'ya Tuparāte kire tuaekaki kimamaka ñiarape. Sapi āriwa'ri tērīrimaji imarī, aṣeka'iarā imarāte tērīrijari ke'rape mae.

3 Supabaturā Oveja weiwa'yua upaka imaki ate aṣekuku paṣera bupeka paṣatāteka kiwierapaka poto ikupaka apika maikoribeyu upaka imarapakite ārīkorape:

—Mi'tabe.—

4 I'supaka kēpakā'ā kawaru jū'akite i'tarijapakā'ā ñiarape. Kīpemarā tuyurapakite sara pō'imajare jāārūkia Tuparāte ĩjikakite imamaka ñiarape. Pō'imajare jāābu'abaraka imaokaro'si Tuparāte jā'mekaki kimarape.

⁵ I'kire a'ritaparapaka be'erō'ō Oveja weiwa'yua upaka imaki apekuku papera bupeka papatāteka kiwierape. I'tojite ate apika maikoribeyu upaka imarapakite ārīkorape,

—Mi'tabe.—

Torājirā yoirā baakōrī kawaru neikate ñiarape. Kipemarā tuyurapaki no'ojirā rīkia jērābaarūkia rikaiki kimarape. ⁶ Supabatirā maikoribeyurā upaka imaraparā watopekapi ikupaka sārīkorape kawaru pamarā tuyurapakite:

—Trigo, supabatirā cebada ijitirā kūpajirīti niñerū sawapa e'erūkia samijarirūjebe. I'supaka simamaka ĩrārīmi ba'iraberiwapa ĩrāwajojīkaja trigo tōporika simarāñu. I'supakajaoka simarāñu ĩrārīmi ba'iraberiwapa maekarakawajojīka cebada tōporika simarāñu. I'supaka simako'omakaja, olivopitiyika, iyaka ĩ'paba'i ōterikia mirūetarirūjebesarāñu. Iyaokoa, olivo iyebaka yo'arūkiaoka wapajā'rīmarā mijarirūjerāñu,— āparaka sajaikorape kawaru pamarā tuyurapakite.

⁷ I'kire a'rapaka be'erō'ō, apekuku papera bupeka papatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. I'supaka kibaarapaka be'erō'ōjite ikupaka piyika maikoribeyu upaka imarapaki ārīkorapaki:

—Mi'tabe.—

⁸ Supa kērāpaka be'erō'ōjite, pō'ibosirika jūaiki upaka ōika poyaiki kawarute ñiarape. Kipemareka tuyurapaki reyarika jā'merimaji wāmeiki kimarape. Kibe'erō'ō imarapaki, “Reyaeka mirārāte imarō'ō”, wāmeiki kimarape. I'supaka nimarapaka poto ikupaka Tuparāte nare ārīkorape:

—Ika wejeareka imarā pō'imaja pitā'muapi, kēsīapi, risirikapi, makapoyamakapīoka mija jāāpatabe. I'supaka baawa'ri ritaja pō'imajare botarakario'ro pibatirā ĩ'rāo'ro purirāñu,— kērīkorape.

⁹ Torājirā ate apekuku papera bupeka papatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. Supa kibaarapaka poto joejiritērī wā'tarā najāāekarāte imamaka ñiarape. I'supaka torā nimamaka ñiaraparā ōñia nimaeka poto Tuparā majaroka wārōbaraka “Jesūre yi'yurā yija ime”, nañua ja'atabeyurā nimamaka Tuparāte ā'mitiripēabeyurāre jāāekarā nimarape. ¹⁰ ĩ'rā mae jājirokapi ikupaka ārāparā:

—Ritaja jā'merimaji, ĩ'rākuri ba'iaja baakoribeyuka mime, supabatirā wājia bojarijayuka imarī, meñu upakaja baaiki mime. I'supaka simamaka, yijare jāāraparāte ba'iaja baamaka ĩatirā, “Ba'iaja imarika tiyibesarāka mijaro'si”, nare merirūkia, ¿no'ojirā yaje sarā seyarūkia jariwa'yua? — kire narāpe.

¹¹ I'supaka napakā'ā saya upaka jariroaka jia boia nare kījirape. Nare sījitirā,

—Jajua baabekaja mija imabe. Aþerã imañujurã ruþu mija uþakaja yimajaroکا bojarimaja. Saþi'iwa'ri ba'iaja baarimajare nare jããrũkirã nime,— Tuþarãte ãrãþe.

¹² Torãjĩrã ate, aþekuku þaþera buþeka þapatãteka Oveja weiwa'yua uþaka imakite wieraþe. I'suþaka kibaarapakarõ'õjĩte jãjia ka'ia iyirapaka. I'suþaka sabaarapaka þoto ãmikaki aiyate ta'sikã'ãja ririwa'raþe. Suþabatirã ñamikaki jũ'aitakaja riwerõ'õjĩrã jarapaki kiro'si. ¹³ Suþabatirã tã'þia ka'iarã jũjirapaka, rĩkimaka higuerarika wĩrõa baepatemaka jũjika uþaka. ¹⁴ Torãjĩrã mae wejeþema ñe'metãjirã ta'ritatirã sarirapae. I'tojĩteje þusia, jũmurika imakoþeikaoka aþerõ'õrã oyiaja Tuþarãte wiatapatarapae. ¹⁵ I'suþaka simamaka ãta wi'iarã, þusiareka ãta watoþekarã þo'imajare ru'raþe. Īþarimarã, suþabatirã jã'merimaja, imatiyarimaja, imatiyabeyurãoka, suþabatirã aþerãro'si ba'iraberimaja, aþerãro'si ba'irabejibeyurãoka, sareka naru'rikãkarapae. I'suþakajaoka rĩkimaka niñerũ rikairã, wayuoka baairãþitiyika ritaja þo'imajare sarã ru'raþe. ¹⁶⁻¹⁷ Suþabatirã ikuþaka þusia narãþe mae:

—Yijare mika'ratãtebe ĩþi ruþarikũmuarã ruþarapakite yijare ãtõþokoreka. Suþabatirãoka Oveja weiwa'yua uþaka imakite ba'iaja yijare jũarũjekoreka. Koþakaja i'suþaka þo'imajaro'si imarũkirĩmi yijare seyayu mae. I'suþaka simamaka ni'ioکا sareka ru'riwãrũbesarãki,— ãþaraka þusia najairapae.

7

144,000 rakamarã Israel ka'iakarãre Tuþarãte ãarĩrãrãñu

¹ Torãjĩrã mae botarakamarã ángelrãkare ñiarapae. Īrĩka jã'ãtipẽ'rõtoþi rĩkamarapaki. Aþika wayeruþitikapĩ, aþika rĩkamarapaki wejerĩrĩkapĩ. Suþabatirã aþika aþeþẽ'rõto wejerĩrĩkapĩ rĩkamarapaki. I'suþaka rĩkamaritirã wĩrõa riabo'i, yaþubo'irã, ka'iarã baekoþeikaoka nabaetiyirũjerapae. ² Torãjĩrã aþika ángel jã'ãtikapĩ i'tamaka ñiarapae, Tuþarã, õñia imajĩþarimaji wãmea kio'o'jĩ'arũkia* rikatirã. Suþabatirã aþerã ángelrãka riapakiaka, ka'ia Tuþarãte ba'iaja baarũjekarã þõ'irã etatirã jãjirokapĩ ikuþaka nare kãrãþe:

³ —Yaþua, riaka, ka'ia mija bitata'si, Tuþarãte yaþaika uþakaja baarimaja kũ'arã kiwãmea yija o'o'jĩ'arãñu ruþu. I'suþaka nare yija baarãka be'erõ'õþi þuri, samija bitatapuarãñu,— nare kãrãþe.

⁴⁻⁸ Torãjĩrã mae,

—Nimauþatiji þuri 144,000 rakamarã nime Israelkarã Tuþarã wãmea yija o'o'jĩ'arũkirã,— sãrĩkorapaka ña'mitirapae.

* 7:2 El sello de Dios

Ā'mitirikōrī je'e: ikupaka wāmeirā nimarape
 Ī'poū'puarāe'earirakatata imaraparā: Judā imaroyirekaki
 tatarā doce mil rakamarā imaraparā. Topi apera
 i'siarakamarā oyiaja nimarape ikupaka wāmeirā:

Rubén,
 Gad,
 Aser,
 Neftalí,
 Manasés,
 Simeón,
 Leví,
 Isacar,
 Zabulón,
 José,
 Benjamín

Ī'poū'puarāe'earirakatata nimarape. Ī'rātata upakaja doce mil
 rakamarā nimarape.

*Rīkimarāja saya boia jāāirā Tuparāte jiyipupayeebaraka
 imaraparā*

⁹ I'sia be'erō'ō Tuparā ruparikūmu wājītāji, supabatirā
 Oveja weiwa'yua upaka imaki wājītāji rīkimarāja po'imajare
 rīkamapakā'ā nīarape. Ī'rāka'ikarāmarīrā, Ī'rāwejekarāmarīrā,
 ritaja po'imaja oka jairā, supabatirāoka ritaja po'imajatata
 upatikarā nimarape. Supa imarī marākā'ā baatirā ma-
 joapuaberijīñurā nimarape. Nimaupatiji saya boia jāātirā
 ne'eļjoa ūoika rikabaraka nimarape. ¹⁰⁻¹¹ Topi mae jījimaka
 imawa'ri jājīrokapi ikupaka narāpe:

—Tuparāte jā'mebaraka ruparijajurō'ōrā rupaki, supabatirā
 Oveja weiwa'yua upaka imakipitiyika Ī'parāwā'taja jia-
 marīareka mare tāārimaja nime,— napakā'ā ūa'mitirape.

I'supaka po'imajare āñukā'āja, Tuparā ruparikūmu
 wā'tarā botarakamarā maikoribeyu upaka imarāte
 imarape. Supabatirā veinticuatro rakamarā pakiarimarāre
 ima pēterō'ōpi, narupurō'ōpioka ritaja āngelrākare
 rīkajiyerape. Topi nimaupatiji kiruparikūmu wājītāji Tuparāte
 jiyipupayeebaraka namo'ipāñawa'rape. ¹² Supabatirā kire
 jiyipupaka ōrīwa'ri, ikupaka jaibaraka nimarape:

—Rita sime. “Jiitakiji mime”, mire po'imajare ārīrijarirūkika
 mime. I'supakajaoka ritaja pemawa'ribajirā jiitak-
 iji mime, ritaja ōñuka, “Jiitaka yijare mibaarijaju”,
 mire po'imajare ārīrijarirūkika mime. Ritaja po'imaja
 jiyipupaka mire ōñurā, tērīritakiji mimamaka, maki
 apika mire pemawa'ribaji tērīriki imabeyuka. Tuparā,
 i'supaka oyiaja miro'si simajiparijarirū,— āparaka ni-
 marape.

¹³ I'supaka narãpaka be'erõ'õ, ï'rïka pakia kite ikupaka yire ãrãpe:

—¿Marã nime saya upaka ima jariroaka boia jããtirã imarã? ¿No'okarã nime?— yire kërãpe.

¹⁴ Supa kërãkã'ã ikupaka kire yiyi'rape:

—Õrïbeyuka yi'i. Mi'i pañaka õñuka je'e, yire samibojabe,— kire ñarãpe.

I'supaka kire ñapakã'ã ikupaka yire kibojarape:

—Jimarï jũarũkijẽ'rãka seyamaka sareka aperedate nare ba'iaja baamaka rakajepããwa'ri nareyarïjarika simako'omakaja Jesũre yi'ririja'ataberikarã nime. I'supaka imarã imarï, ba'iaja baakoribeyurã nime Tuparãte ïamaka. Supa imarï Oveja weiwa'yua upaka imaki riweapi nasaya upaka ima jariroaka jũjetirã, jia boioyiaja jããtirã upaka nime.

¹⁵ I'supaka simamaka ïpire kiruparikũmuarã ruparapaki wãjitãji kire jiyipupayeebaraka nime. Supabatirã kiwi'iarã, ïmi, ñamioka kiyapaika upakaja baarijayurã imarï, dakoa jũarũkimarïrã nime, Tuparãte nare ïarïrïjarirãñurã imarï.

¹⁶ Supabatirã kësirababeyurã, okoa ukurijitobeyurã, supabatirã aiyapekareka ijia jũarũkimarïrã nimarãñu.

¹⁷ I'supaka nimaerã Tuparã ruparikũmuwãjitãji imaki imarï, jia oveja tuerimaji upaka Oveja weiwa'yua upaka imakite nare ïarïrïrãñu kiro'si. Supabatirã õñio okoa imarõ'orã nare sasïarï kiruputawa'rïrãñu. Supa imarï “Apekurioka ba'iaja jũarũkimarïrã, i'supakajaoka oriãpe'arũkimarïrã nimarũ”, ãparaka jia Tuparãte nare baarãñu,— ãrïwa'ri yire kibojarape.

8

Piyikuku pãpera bupeka pãpatãteka imarãpaka kiwierãparõ'õ

¹ Torãjïrã mae Oveja weiwa'yua upaka imaki ï'potẽñarirakakuku pãpera bupeka pãpatãteka ima kiwierape. Sakiwierãpakarõ'õjïte treinta minuto rõ'õjïrã mabo'ikakurirõ'õ ña'kikã'ãja jarãpaka. ² I'supaka simarãpaka be'erõ'õ ï'potẽñarirakamarã ángelrãkare Tuparã wãjitãji narïkamapakã'ã ñiarape. Supabatirã ï'potẽñarirakao trompeta Tuparãte nare ïjïkarã nimarape. ³ I'tojïrã ate apika ángel orokaka baaeka õñioka pearũkia rikatirã etarãpaki. Tuparãte jiyipupayeeawa'ri joejïriritẽria orokaka baaeka wãjitãji pemaari keyarïkarape. Torã kimarãpaka poto, rïkimakaja õñioka ima ïpi ruparikũmuarã ruparãpakite kire ïjïrape joejïriritẽrãrã kijoeokaro'si. Tuparãro'si sajoejïbaraka kirirãre kire jẽñerãpaka kipõ'irã eyarãpaka ïmakakaka ï'rãtiji.

⁴ Õñioka kijoeika ïmakajijïsia pïtiyika kire najẽñerïjayua

Tuparā pō'irā eyarapaka. ⁵ Torājīrā ōñioka p̄earūkia kirikarapakarā Tuparāte jiyipupayeebaraka joejiritēñiakaka p̄eka ya'tarika sarā kijāñporotarape. I'supaka sabaatirā ika wejearitatorāja sakiwe'aña'tarape. Supa kibaarapakarō'ōjite jimarīa jājia wīp̄oa yaarapaka. Jājia jaitirā yoepi apea jā'mijiyeriokabayurape. Torājite ka'ia iyirapaka mae.

Trompeta ángelrākare pupueka

⁶ Torājīrā mae, trompeta pupuokaro'si sarikatikaja ī'p̄otēñarirakamarā ángelrākare imarape.

⁷ Mamarītaka sapupurapakite pupurapakaka, ī'rātiji riwerukubaka okoa jiyikapitiyika p̄eka ya'tarika jūjirapaka. I'supaka sabaarapaka be'erō'ōpi ka'ia wejeareka ima ñe'metāji rokajīrā* ru'arī ojbakarāja oorarapaka. I'supakajaoka yapua, taya ōñia ñe'metāji rokajīrā oorarapaka.

⁸ Kirokajite imarapakite pupurapaka poto p̄usia rīkamaka upaka jū'rētirā riapakiakarā saña'rape. Supabatirā riapakiaka ñe'metāji rokajīrā soko riwearo'si jarapaka. ⁹ I'supaka simamaka riapakiakareka imakopeika ñe'metāji rokajīrā jīrīpatarapaka. I'tojīrā rō'ōjīrājaoka kūmupakiaka sareka imarapaka ña'mipatarapaka.

¹⁰ I'tojīrā apika ángel pupurapaki ate. I'kire pupurapakarō'ōjite, īmipi tā'p̄ipakiaka p̄eka jū'rēika upaka jū'rēña'rāpaka ñiarape. Riaka, supabatirā okoa kopeapi juruika nukuroyika imaoka ñe'metāji rokajīrā ru'ajī'ari saña'rape. ¹¹ I'supaka baarapaki Jīmia wāmeiki tā'p̄ire imarape. Ikipi āriwa'ri ñe'metāji rokajīrā ru'ajī'ari jīmia okoa jarapaka. I'supaka simamaka sukutirā rīkimarāja p̄o'imajare reyarape.

¹² I'tojite kirokajīkaki ángelte pupurape. Sakipupurapaka poto aiyaka, ñamikakioka, ñe'metāji rokajīrā sayaaboaike ruirīkarapakaka. Rīkamakaja tā'piaoka imarapaka ñe'metāji rokajīrā rirīpatarijarapakaka. I'supaka imawa'ri botarakakuri aiyajērā rō'ōjīrā ī'rārīmi upakaja aiyate neiñamita'rape. Ñamikaki i'tojīrājaoka ñoaka ī'rāñami upakaja neiñamita'riri jarapaki.

¹³ Topi mae yu'awa'ri ñaerā baakōrī awaka wirapaka ñiarape. Iki mae jājirokapi ikupaka ārīkorapaki:

—Aya, ba'itakaja ritatojo wejeareka imarāte jūaerā baayu. Maekarakamarā ángelrāka trompeta pupubeyukajirā imarāte sapupurāñu poto i'supaka simarāñu,— kēri korapaka ña'mitirape.

9

Kopea tiyibeyuakaka

* 8:7 La tercera parte de la tierra

¹ Torājīrā apika saṣuṣurapaki. I'kire saṣuṣurapakarō'ōjīte tā'pi upaka ūoika űa'rāpaka ate. I'ki imarapaki kopea tiyibeyua wierūkia Tuṣarā kire ūjikaki. ² Suṣa imarī, saṣi mae kopea kiwierape. Sakiwierapaka ṣoto, ṣeka jājia jū'rēwa'ri ūmakapuyu upaka saṣi ṣorapaka. I'sia ritatojo wejeṣemarā koyimaka aiyate neiñamita'rape. ³ I'supakajaoka ūmaka watopekaṣi rīkimakaja űimia kāriṣorapaka no'ojariwa'ririmarīa ritatojo wejeareka simarape. űimia imako'omakaja kūaparāka upaka tuteika Tuṣarāte nare imarūjerape. ⁴ Suṣa imarī “Taya, yaṣua, ōterikia ṣuri mija bitata'si”, āriwa'ri Tuṣarāte okajāāeka simarape. “Tuṣarāriki kime ū'ī, āñua wāmea nakū'areka o'ojī'abeyurāte oyiaja ba'iaja mija baabe”, Tuṣarāte āritikarā simarape. ⁵ “Ba'iaja ṣo'imajare mija jūarūjebe”, Tuṣarāte ārikarā nimako'omakaja, “Ṣo'imajare mija jāābe”, kēriberikarā nimarape. Suṣa imarī ūrāṣitarakamarā aiyarō'ōjīrā ṣo'imajare tutebaraka nare kimarūjerape. I'supaka kijā'merapakaṣi āriwa'ri nare satuteka kūaparāka tuteika yi'aika upaka nare sayi'amaka jimarīa ba'iaja najūarape.

⁶ I'supaka simarāka ṣoto jimarīa ṣo'imajare reyariṣakata'rikoṣerāñu. I'sia yaṣariṣotojo reyawārūbeyurā nimarāñu.

⁷⁻⁸ űiarapakareka űimi upaka imakoṣeraparā kawarurāka jīñaokaro'si imatikarā upakaja nimarape. Suṣabatirā ṣo'imapeṣa upaka ṣemakirā, orokaka baaeka bu'ya narupuko'arā tuaekarā, suṣabatirā rōmitirupua upaka rupukirā nimarape. Noṣia ṣuri yaioṣia upaka ūoika imarapaka. ⁹ I'supaka imaraparā imarī ṣeruakaka baaeka wa'itītia ūoika jāāirā nimarape. Nawirapaka ṣoto jimarī sokaarikorape, ka'iaṣi tūrūrūkia yiewa'ṣaraka rīkimaka kawaru rīñua okaayu upaka. ¹⁰ ūrājaoka űimia imariṣotojo kūaparāka upaka ṣīkokirā imaraparā. I'supaka imaraparā imarī ūrāṣitarakamarā aiyarō'ōjīrā ṣo'imajare tutebaraka nimarape. ¹¹ Suṣabatirā niṣamaki āngel mirāki imaroyikaki, kopea tiyibeyua ūṣamaki kimarape. Hebreo okaṣi kiwāmea imarapaka Abadón. Suṣabatirā griego okaṣi ṣuri Aṣolión wāmeiki kimarape. Riatarimaji āririka simarape i'supaka kiwāmea imarapaka.

¹² I'supaka simarape mamarītaka ba'iaja jūaū'murūkia. Mija ūabe, i'sia be'erō'ōṣi ūṣakurikaka jariwa'riñujurapaka ruṣu.

¹³ I'supaka simarapaka be'erō'ō apika tromṣeta ṣuṣurapaki. Kiṣuṣurapakarō'ōjīte Tuṣarā wājītāji kire joejiritērīa orokaka baaeka botarakaba'i wakaika imarapaka watopekaṣi sa-jaikorape. ¹⁴ Suṣabatirā torā tromṣeta ṣuṣurapaki āngelte ikupaka sārāpaka űa'mitirape:

—Riapakiaka Éufrates wāmeirarijerā botarakamarā ángelrāka jī'apairāte mikototabe,— sāpakā'ā űa'mitirape.

¹⁵ I'supaka sārīkorapaka poto botarakamarā ángelrākate kikitotarape. Ritatojo wejeareka imarā pō'imajare űe'metāji rokajīrā* najāāpuaokaro'si, “I'siwejeje'rāreka, i'ki aiyareka, i'sirīmireka, i'tojīrā aiyajēraka imarāka poto nare mija jāābe”, ārīwa'ri kijā'metikarā nimarape. ¹⁶ Nare kikitotarapaka be'erō'ō rīkimarāja surararāka kawaru pamarā tuyumaka űiarape. I'supaka nimarapaka poto, “Doscientos millones rakamarā nime”, sārīkorapaka űa'mitirape.

¹⁷ Supa imarī makārārūñuroka upakapi naro'si oyiaja peruakaka baaeka jāāirā nimamaka űiarape. Jū'apañaka ya'tarika, supabatirā neipañakarāja jī'mia, supabatirā apea azufre upaka jū'sipoa simarape najīrīriko'a. I'supakajaoka kawaru imarihotojo yaia león rupuko'a upaka rupuko'akirā nimarape. Narijokoapeapi peka, űmakaka porapaka, supabatirā dajaka jīsia azufre sapijioka porapaka. ¹⁸ I'siarakaba'i kawaru rijokopeareka porapakapi ārīwa'ri, ritatojo wejeareka imarā pō'imajare űe'metāji rokajīrā puajiyerapaka. ¹⁹ Supabatirā āñarupuko'a upaka pīkoika imatiirā, narijokoapeapi, napīkorō'ōpioka pō'imajare jāārika oñurā nimarape.

²⁰ Rīkimarāja pō'imajare najāārapaka ĩaripotojo, ba'iaja nabaarijayua ja'ataberaparā aperiimarā ruṑu. Supabatirāoka Satanārika ima jiyipupayeerimaja imarī, waṑuju imaja jērāka oro, plata, bronce, ātakaka, yaṑuakakaoka baabaraka nimaroyirape jiyipupaka noñaokaro'si. Nabaarapaka yoibeyua, turibeyua, ā'mitiribeyua simako'omakaja jiyipupaka sōrīrijaparaka nimarijarape ruṑu. ²¹ Supabatirā pō'imajare jāārika, ye'oaṑi aṑerāte nabitarijayua, rōmitika nawā'imañua, nakaree'erijayuaoka ja'atabeyurā nimarape.

10

Ángel papea bupeka rikaekakite imaekarō'ō

¹⁻² I'supaka simamaka űiarapaka be'erō'ō, ĩ'rīka ángel jājika űmakakapi butekaki, mabo'ikakuripi ruirā'amaka űiarape. Mae mia, kirupuko'a bo'i ne'eṑurea imarapaka. Kipema aiyaka upaka yaarīkaiki imatirā kiñika peka jū'rēika upaka kimarape. Ikijioka papea bupekajīka wietikaja rikarapaki. Kiū'pua ritapē'rōto riapakiakarā rī'karipotojo, aṑepē'rōtopi pūri bo'irā kirī'karape. ³ Supabatirā yaia león akaika upaka jājirokapi kiakaseremaka, ĩ'potēñarirakakuri wīṑoa kire yi'rikorapaka. ⁴ Wīṑoa jaikorapaka upaka yo'oerā baamaka, mabo'ikakurirō'ōpi ikupaka yire sārīkorape:

* 9:15 La tercera parte de la humanidad

—Wĩpoa jairapaka aƣerāte miboja'si. Supabatirā samio'oa'si,— yire sārĩkorape.

⁵⁻⁷ Torājĩrā ate ĩ'rāpē'rōto kiũ'pua riapakiakarā rĩkamarĩtirā aƣepē'rōto ka'iarā rĩkamañukate ritapē'rōto kipitaka ĩmirā mi'matatirā, ikupaka kērāpe:

—Tuparā ōñia imajipaki wejepema, ka'ia, riapakiaka supabatirā ritaja sareka ima ƣo'ijiaekaki. I'supaka simamaka, rita sime kĩaika wājitāji ikupaka ñañua: Kopakaja i'tojĩrāja sime mae, dakoa mata'arũkia imabeyua aƣea. Piyika ángelte ƣupurāka ƣoto “Ikupaka yibaarāñu”, kērĩka upakaja Tuparāte baarāñu. Bikija ƣuri ritaja ƣo'imajare kibojaberika ruƣu. I'supaka simako'omakaja kiro'si bojaĩjirimajare takaja sakibojaeka. I'supaka simamaka nare kibojaeka upakaja simarāñu piyikate saƣupurāka ƣoto,— kērāpe.

⁸ Topi ate ĩmipi ikupaka yire sārĩkorape:

—Ángel, ĩ'rāpē'rōto kiũ'pua riapakiakarā rĩkamarĩtirā, aƣepē'rōto bo'irā rĩkamañuka ƣo'irā me'ƣe. Kipō'irā a'ritirā ƣapera buƣeka kirikaika me'ebe, — yire sārĩkorapaka ña'mitirape.

⁹ I'supaka sārĩkorapaka ā'mitiritirā kipō'irā ya'raƣe. Kipō'irā eyatirā ƣapera buƣeka kireka yijēñerape. Topi ikupaka yire kērāpe:

—Āja'a, samiba'abe. Samiba'arāka ƣoto mumioko upaka mirijokoƣearā sajariko'omakaja mise'kurarirāñu,— yire kērāpe.

¹⁰ I'supaka kēƣakā'ā, se'etirā, yiba'arape. Sayiba'arapaka be'erō'ō mumiokoa mukuika upaka yirijokoƣearā sajarape. I'supaka simako'omakaja sayiba'arapaka be'erō'ō yiñe'meā yire yi'arapaka. ¹¹ Topi ikupaka yire kērāpe ate:

—ƣo'imatata imauƣatiji, naka'iareka noka jaibaraka imarā upatiro'si, supabatirā ritaja ĩƣarimarāre, “Ikupaka mijare simaerā baayu”, Tuparāro'si bojaĩjirika ima mire ate,— ángelte yire ārāpe.

11

Ĩƣarā rita ima jaiwaƣu'ataĩjirimaja

¹ I'sia be'erō'ō jērābaarũkia ángelte yire ĩjirape. Sijitirā ikupaka Tuparāte añua ángelte yire ārāpe:

—Ikapi yire jiyiƣupaka ōrĩriwi'ia mijērābaape, supabatirāoka sareka joeĩjiritērĩa mijērābaabe. I'supakajaoka yiwi'iarā dikarakamarā yire jiyiƣupayeerimajare imarika mijoabe.

² Yiwi'ipēte ĩ'rākō'rĩmato ƣuri mijērābaa'si, yire yi'ribeyurāte imarũkirō'ō simarũ ārĩwa'ri nare ñijikarō'ō simamaka. ĩrā imarā maekarakakuri wejejē'rāka aƣejē'rā ñe'metājirā Jerusalénwejeakarāre ba'iaja baataƣaririrāñurā. ³ Supa

simako'omakaja i'parā yire jaiwaḡu'ataĩjirimajare yipũatarāñu. Jariromajaka kĩkeka najããmaka ĩatirã “Ba'iaja yija baaikareka yija ḡuḡape'riri imakoḡeyu”, ḡo'imajare ārĩrũ ārĩwa'ri. Maekarakakuri wejeje'rãka aḡeje'rã ñe'metãjirõ'õjĩrã nare ñorĩrũjeika ḡo'imajare bojabaraka imarãñurã,— Tuḡarãro'si ángele yire ārãḡe.

4 Ika i'paba'i uḡaka imarã nime Tuḡarãte jaiwaḡu'ataĩjirimaja, ĩakõrĩ je'e: Wejeipamaki Tuḡarã wãjitãji olivo i'pajũki, suḡabatirã i'siarakabijioka ḡeritẽria yaaboaika uḡaka nime. * 5 Suḡa imarĩ namajamarãre ba'iaja nare baakoḡemaka, narijokoḡeḡapi jũ'rẽḡoyua. I'suḡaka ima simamaka saḡi nare najoeriatapayua. 6 Suḡabatirã okoa najarirũjebepakã'ã, jaribesarãka. Suḡa imarĩ “Tuḡarãro'si jaibaraka yija imarãka wejeje'rãrõ'õjĩrã okoa jaribesarãka”, nañu. I'suḡakajaoka okoa riwearo'si jarirãka, suḡabatirã ika wejeareka imarãteoka ba'iaja najũaerã nayapaika uḡakaja† baarimaja nime.

7 Torãjĩrã, Tuḡarãte jaiwaḡu'ataĩjibaraka nima ḡuyarirãka ḡoto werikapakiaki koḡea tiyibeyurõ'okakite naka jĩrĩ mirĩeyarañu. I'suḡaka baawa'ri, nare kijããrãñu. 8 I'suḡaka nare baatirã ma'a ñe'metãjirã nare kipããjijyerãñu, wejeareka bikija yaḡua tetaekarã niḡamakire naḡatakãeakarõ'õrã. Torã imatiyaika wejeareka imarã ba'iaja baairã imarĩ, Sodoma, suḡabatirã Egiḡtoka'iakarãre ba'iaja baaroyika uḡaka baairã nime. 9 Maekarakarĩmi imaeka aḡerĩmi wãjitãji aiyarõ'õjĩrã namajaka torã imarãka. Torãjĩrã ritaja ḡo'imatatarãte namajaka ĩarãñu. Namajaka ĩaripotojo nare ã'mijãeakarã imarĩ, nare nayayerũjebesarãñu. 10 Torãjĩrã mae, jaiwaḡu'atarimajare reyamaka, rĩkimarãja ḡo'imajare jĩjimaka jarirãñu. I'suḡaka imawa'ri “Maekaka koḡakaja i'parã ba'iaja mare baata'arimajare riyu”, ãḡaraka rẽritirã jĩjimakaḡi ba'irĩjia ḡibabu'abaraka nimarãñu.

11 Suḡa nimarapaka ḡoto maekarakarĩmi be'erõ'õ aḡerĩmi ĩmi ñe'metãjirõ'õjĩrã simarapaka ḡoto, õñia Tuḡarãte nare jarirũjeḡe ate. I'suḡaka nare kibaamaka, nami'mirĩkarãka ĩatirã, jimarĩa ḡo'imajare nare kĩkirape. 12 Toḡiji mabo'ikakuripi,

—Õ'õrã mija i'tabe,— jãjirokaḡi nare sãrĩkorape.

Sã'mitiritirã, nare ã'mijĩarimaja ñakoarekaja, oko ũmaka watoḡekaḡi na'rape. 13 Mabo'ikakurirã na'rapakarõ'õjĩte jimarĩ jãjia ka'ia iyirapaka. I'suḡaka sabaamaka rĩkimaitakaja wi'ia imarapakakaka kũḡajĩ sakuyuḡaterape‡. I'suḡaka

* 11:4 Véase el libro de Zacarías 4.1-4, 11-14 † 11:6 Hacerles sufrir con toda clase de plagas. ‡ 11:13 Se derrumbó la décima parte

baawa'ri siete mil rakamarā ɸo'imajare sariatarape. Ōñia jariwa'raparā ɸuri sīatirā ɸuɸatawa'ri “Tērīritakaji mabo'ikakurirā imakite ime”, narāpe Tuɸarāreka.

14 Mamarīrokajitekaka ba'iaja jūarūkia ima kopakaja yi-bojaweayu. Sabe'erō'ōjite no'ojirāmarīaja ba'iaja najūarika jariwa'rapaka.

ɸiyika ángelte tromɸeta ɸuɸueka

15 Ka'ia jimarī jājia iyirapaka be'erō'ō, ɸiyika ángelte tromɸeta ɸuɸurape. Sakipupurapaka ɸoto mabo'ikakurirō'ōɸi rikimarāja jājirokapi ikupaka narīkorape:

—Ritatojo wejeareka imarāte najā'meika kopakaja Tuɸarāte tiyetayu mae. Maiɸamaki Tuɸarā, suɸabatirā Cristoɸitiyika, ɸo'imaja īɸamarā najayu. Suɸa imarī ritatojo wejeareka imarāte jā'mejiparimaji kimarāñu,— narīkorape.

16-17 I'supaka simekā'āja veinticuatro rakamarā ɸakiarimarā Tuɸarā wājītāji īɸarimarāre ruɸarūkiareka naruparape. Saɸi mi'mitirā ka'iareka namo'ipāñawa'rape, Tuɸarāte jiyiɸuɸayeewa'ri. Toɸi ikupaka narāpe:

—Yija īɸamaki Tuɸarā, ritaja ima ɸemawa'ribaji imaki mime. Suɸa imarī bikija imara'aekaki imariɸotojo, maekakaoka imaki mime. Jia mibaayu yija īɸamaki, tērīriki imarī, maekaka ritatojo wejeareka imarā ɸo'imajare jā'merimaji mijayu.

18 Mia je'e, nimaupatiji ɸo'imatata mire yi'ribeyurā jimarīa mire nape'yorijarika. I'supaka īatirā, nare miboebaritiyaeka. Suɸa imarī reyaeka mirārā ba'iaja nabaakeka ɸareareka nare ba'iaja mibaarūkirīmi kopakaja seyayu mae. Simako'omakaja mire yi'yurāte ikupaka mibaarāñu: Miro'si bojawaɸu'atarimaja, īɸarimarā, suɸabatirā imatiyabeyurāoka, mire yi'riwa'ri jia nabaakeka mirāka simamaka sawaɸa jia nare mibaarāñu mae. Ika wejeareka ɸo'imajare riatarijayurā ɸuri, nare miriatarāñurīmi seyayu mae, — narāpe.

19 I'sia be'erō'ō mabo'ikakurirā Tuɸarāte jiyiɸuɸaka ōrīriwi'ia wieka ñiarape. Satōsiarā imatiyaikoto imarapaka. I'sikoto tōsiarā “Ikupaka yire yi'yurāro'si yibaarāñu”, āñua o'oeka imarapaka. Sañiarapaka ɸoto ikuɸarō'ōɸiji jājia wīɸoa ɸaarapakarō'ōjite ka'iaoka iyirapaka. Suɸabatirā okojiyia werikitaka jūjirapaka.

12

Rōmo ɸō'irā kajuyaiɸakiaka upaka īoika eyaeka

1-2 Sabe'erō'ō mabo'ikakurirā imatiyaika pemakotowipakā'ā ñiarape. Mia, aiyate yaaika upaka saya jāāekako koimarape. Ñamikakirā rīkamañukoreka i'pou'puarāe'earirakamaki tā'pia kobu'yareka imarapaka. Yataarikako imawa'ri sarikarika pakataparaka ba'iaja kojūarape. ³ Be'erō'ōjite ate ñiarape: Kowā'tarā kajuyai'pakiaka upaka iōika jū'apakiaka, i'potēñarirakao i'parimarā bu'yakaka tuaeka rupuko'aika simarape. Supabatirāoka i'pāpitarakabi sawaka imarapaka. ⁴ Tā'pia ñe'metāji rokajirā* kipīkoapi kipaña'ruiarape. Supabatirā rōmo wā'tarā keyarīkarape, komakarāka pō'ijipakā'ā ba'aokaro'si. ⁵ I'supaka kimekā'aja ritaja pō'imaja i'pamaki imarūkikate korikarape. Tu'parāte pūataekaki imarī, jia jā'mewārūrūkika kimarape. Kajuyai'pakiaka upaka iōika kire ba'ariya'pamaka kire korikarapaka be'erō'ō Tu'parāte ru'parō'ōrā kire kija'apearape, kika jā'merimaji kimaokaro'si. ⁶ I'supaka kibaarapaka potojo pō'imajamatorā kipako mirākote ru'rape. “Ō'ōrā jia kore ñiarīrīrāñu”, Tu'parāte ārītikarō'ōrā ko'rape. Torā koimarapaka poto maekarakakuri wejeje'rā apeje'rā ñe'metājirō'ōjirā kore i'arīparaka Tu'parāte imarape.

⁷ I'supaka kore kibaarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōrā pitā'muareka imarāte ñiarape. Miguelrirā āngelrāka, kajuyai'pakiaka upaka iōikirirāka najirāpe. ⁸ I'supaka simako'omakaja Miguelrākare natērīwārūberape. Supa imarī mabo'ikakuri Tu'parāte imarō'ōrā imarūkimarīrā najarape. ⁹ I'supaka nare baatirā kajuyai'pakiaka upaka iōikire kirirāpitiyika Tu'parāte poatarape ika ka'iarā takaja nimaokaro'si. Tu'parāte poatarapakiji kime Satanás wāmeiki. Ikijioka imaki bikija āñakarā ña'rījāiroyikaki. Supabatirā ritatojo wejeareka imarāte pakirimaji kime. I'supakajaoka Diablo wāmeika kime ba'iaja jaita'arimaji ārīrirokapi. ¹⁰ Torājirā mae jājirokapi ikupaka sārīkorape:

—Kopakaja Tu'parāte yi'ririjaparaka imarā pō'imajare tāārūkirīmi seyayu. Supabatirā ritaja ima tērīwa'ribaji imaki imarī, ritaja wejeareka pō'imajare kijā'meū'muyu. Supabatirā “Yiro'si ritaja wejeareka imarāte mijā'mebe”, Tu'parāte kire āñua simamaka, nare jā'merimaji Cristore ime kiro'si. I'supaka kime Tu'parā, Satanāre poataekaki imarī. Kipoataekaki imaki Jesúre yi'yurāte ba'iaja baata'arimaji. Īmi, ñami pari'iji Tu'parāte i'rika wājitāji mupaka Cristore yi'yurāte jaita'rubaraka, “Ba'irā nime”, Tu'parāte ārīrijarikopeiki.

¹¹ I'supaka nare kijai'pakiko'omakaja, Oveja weiwa'yua upaka imakite reyaeka riweapi ba'iaja nabaarijaya

* 12:4 La tercera parte de las estrellas

kijūjemaka, Satanáre tēřikarā majeyomarā. “Jesúrika bojariroka mawārōmaka ōřiwārūbeyurāte mare jāārāñu je'e', marīko'omakaja okajājiapi rakajebekaja maimaye'e. Supa imarī samabojarija'ata'si”, narīpupajoaeka. I'supaka imawa'ri ba'ikate natēřika.

12 Satanáre ō'ōrā imawārūbepakā'ā, jia jījimaka maime mae. Mija ka'iareka imarā puri, supabatirā wapurupi riapakiakareka imarijayurāteoka ba'iaja sabaarāñu. I'supaka mijaro'si simarāñu mija pō'irā Satanáre ruiwa'yua simamaka. “Ńojimarīji Tuṣarāte wēkomaka yire baarūkia jariwa'yua”, ārīwa'ri jimarīa kiboebayu mae. Supa imarī ba'iaja mijare jūarūjebaraka kimarijayu,— sārīkorape.

13 “Mabo'ikakurireka űimapi kopakaja ka'iarā Tuṣarāte yire poatayu”, ārīwa'ri makarāārapako mirāko rōmore sarīrāpe kajuyaiṣakiaka upaka űoika. 14 Kore kirīřiko'omakaja awapakikajea īṣato jo'barito Tuṣarāte kore ĩjirape kowiyaokaro'si. Supa imarī po'imajamatorā eyaerā kajuyaiṣakiaka upaka űoika kowiritapawa'rape. Torā maekarakakuri wejejē'rāka aṣejē'rā ñe'metājirā ba'arika kore jī'abarakā Tuṣarāte kore ĩarīrāpe. 15 Koruṣpakā'ā ĩatirā, kore jāārika kiri'kakoperape. Supa imarī kirijokopeapi rīkimakaja okoa kīpoatarape kore ña'metarika yaṣakopewa'ri. 16 I'supaka kibaako'omakaja Tuṣarāte kore jeyobaamaka, ka'ia ru'ritaraparō'ōrā okoa kīpoatakoperapaka ririwa'rapaka. 17 I'supaka simamaka ĩatirā, jimarīa rōmore kiboebarape. Kore jāāwārūberiwari koriṣarāmerāka jīrīři ke'rape. ĩrā nimarape, Tuṣarāte jā'meika yi'yurā, supabatirā ritaja Jesucristore nare bojaekakaka ja'atabeyurā. 18 Topi mae riapakirijerā kajuyaiṣakiaka upaka űoikite tuiřikarape.

13

Īrīka werika maikoribeyu upaka űoiki riapakiakakaki

1-2 I'sia be'erō'ō ĩrīka werikapakiaki maikoribeyukate riapakiakapi marīra'arape. ĩpotēñarirakao rupuko'a, supabatirā ĩṣapitarakabi bu'ya tuaeka wakaiki kimarape.* Supabatirā jimarīa Tuṣarāreka jaika kirupuko'a upatikaja o'ojī'aeka kimarape. Yaiupaka űoiki imariṣotojo oso wāmeika upaka jo'baka űṣuiki kimarape. Supabatirā león rijokope upaka simarape kirijokopea. Kajuyaiṣakiaka upaka űoiki kiōñua kire ja'ataekaki kimarape. Supa imarī, “Yiruparikūmuarā ĩpi upaka mirupabe. Tēřitaka űima upaka mire űimarūjeyu. Supabatirā ritaja wejeareka

* 13:1-2 Los diez cuernos coronados representan diez reyes.

imarā ɸo'imajare yijā'meika uɸaka nare mijā'mebe", kajuyaiɸakiaka uɸaka ɔikite kire ārāɸe. ³ Ī'rō kiruɸuko'arā matārīberijīkarō'ōjīrā jo'baka kāmimirāka yayaeka sareka imarāɸaka. I'suɸaka imariɸotojo "¿Dako baaerā kireyatiyaberika jee?", āɸaraka rīkimarāja ritatojo wejeareka imarā kire yi'ririjayurāte imarāɸe. ⁴ Suɸabatirāoka, kajuyaiɸakiaka uɸaka ɔikite jiyiɸuɸayeebaraka ɸo'imajare imarāɸe, werikaɸakiakite kijā'merūkia kija'atamaka. I'suɸakajaoka werikaɸakiakite jiyiɸuɸayeebaraka ikuɸaka narāɸe:

—Maki aɸika ĩ'ī rō'ōjīrā imaki imabeyuka, suɸa imarī marā ɸitā'muareka kire tērīwārūberijīrā,— āɸaraka nimarāɸe.

⁵⁻⁶ "Yi'ī ĩ'rīkaja imaki tērīwa'ribaji imatiyaiki. Maki aɸika űima uɸaka imabeyuka", werikaɸakiakite ārāɸe. I'suɸaka āɸaraka, "Tuɸarāte ima uɸaka imaki yi'i", ba'iaja āɸaraka kimarāɸe, "I'suɸaka jaibekaja mimabe", Tuɸarāte kire ārīɸepakā'ā. Suɸa imarī maekarakakuri wejejē'rāka aɸejē'rā űe'metājirō'ōjīrā "Tuɸarā, kika imarā, kimarō'ō oka waɸamarīa ima", āɸaraka ba'iaja ɸo'imajare jairuɸutabaraka kimarāɸe. ⁷ I'suɸakajaoka Tuɸarāte ā'mitiripēairāte tērāɸaki kimarāɸe. Suɸabatirā ritatojo wejeareka imabayurāte jā'merimaji kijarāɸe, "Jēno'o, ba'iaja nare mibaa'si", Tuɸarāte kire ārīɸeyukaji simamaka ruɸu. ⁸ Ritatojo wejeareka imarāɸarā ima uɸatipāñakaja kire jiyiɸuɸayeeirā oyiaja jarāɸarā. Oveja weiwa'yua uɸaka imaki, najāāekakite rikarāɸaɸūñurā nawāmea o'oberikarā nimarāɸe. Ika wejea Tuɸarāte ɸo'ijiaerā baaeka ruɸubajirā "Īrā nimarāñu yire yi'riwa'ri ōñia imajiparūkirā", ārīwa'ri nawāmea kīɸaɸera ɸūñurā Jesúre o'otikarā nime.

⁹ Tuɸarāte bojaika mija ōrīwaɸu'atariyaɸaye'e jia samija ā'mitipe:

¹⁰ "Yirirā imawa'ri Cristore na'mitiripēamaka wēkomaka imariwi'iarā ĩ'rārimarāre ne'ewa'rirāñu", Tuɸarāte āñua uɸakaja naro'si simarāñu. I'suɸakajaoka "Aɸerimarā najāārūkirā nime", kēñu uɸakaja naro'si simarāñu.

Suɸa simamaka yirirā imarī, i'suɸaka jūariɸotojo, rakajepāāeka mija imabe. Suɸabatirā, yire mija yi'yua ja'atabekaja mija imabe.

Aɸika weriki maikoribeyu uɸaka ɔiiki ka'iakaki

¹¹ I'sia be'erō'ō aɸika weriki waɸuju ko'torō'ōɸiji ka'iaɸi kiwararīkamaka űiarāɸe. Ī'ɸabi waka yabirījaka oveja weiwa'yua waka uɸaka wakaiki imariɸotojo, kajuyaiɸakiaka jairāɸaka uɸaka kijairāɸe kiro'si. ¹² Mamarīkaki werikaɸakiaka kāmimirāka yayaekakite jā'merāɸaka uɸakaja kibaarāɸe. Suɸa imarī jiyiɸuɸaka ritaja ɸo'imajare kire yi'yaokaro'si kibe'erō'ōjī etarāɸakite kiro'si ba'iraberāɸe.

13 I'supaka mamarĩkakiro'si ba'irabewa'ri maikoribeyua upaka kibaaroyirape. Ā'mitirikōrĩ je'e, ikupaka pariiji kibaaroyirape: Po'imajare ĩaika wājitāji peka jū'rēika ĩmipi kiña'aroyirape. 14 I'supaka mamarĩkakite jeyobaairokapi ba'irabewa'ri ritatojo wejeareka imarā po'imajare kipakirape. I'supaka nare kipakimaka, "Tuparā upakaja imaki kime", mamarĩkakireka ārĩpupajoairā najarape. Mamarĩkaki matārĩberijika upaka kāmia yayaeka mirāki jērāka po'imajare kibaapo'ijiarūjerape. I'supaka kibaarape "Ba'itakaja po'imajare pakibekaja mimabe", Tuparāte kire ārĩberapakā'ā. 15 I'supaka Tuparāte kire ārĩberapaka simamaka, mamarĩkaki jērāka kiyiatarūjerape. Po'imaja upaka jaika sakijarirūjerape. I'supaka imawa'ri, "Yire jiyipupaka ōrĩbeyurā, jāārūkirā oyiaja imarāñurā", ārĩwa'ri sajairape. 16 Topi imaraparā upatireje mamarĩkaki wāmea kio'o'jĩ'arūjerape. Īrārimarā naṗitaka ritape'rōtorā, aṗerimarā nakū'arā kiwāmea o'o'jĩ'aeakarā nimarape. Imatiyarimaja, imatiyabeyurāoka, rĩkimakaja niñerū rikairā, wayuoka baairā, jia naṗupayariji imarāteoka, aṗerāte naṗoyarā upakaja ba'irabeĩjirimajareoka ni'ioaka jariwa'ririmarĩaja mamarĩkaki werikapakiaki wāmea kio'o'jĩ'arūjerape. 17 Sawapa wapaĩjirika nari'kako'omakaja kiwāmea o'o'jĩ'aberikarāte nayapakoperapaka ĩjirika kijājibaarape. I'supakajaoka simarape kiwāmea o'o'jĩ'abeyurā niñerū tōpoerā ba'irĩjia ĩjirika imaberapaka. Kire ĩawārūrūkia kopakaja kiwāmea, supabatirā kinúmero simarape.

18 Kiwāme kopakaja simarape 666. Po'imaja wāmea ārĩrika simarape samarĩjikareka. "I'supaka ārĩrikopakaja sime", ārĩwārūokaro'si jia samija ĩawārūbe.

14

Oveja weiwa'yua upaka imaki, kirirā ciento cuarenta y cuatro mil rakamarāṗitiyika imarapak

1 I'supaka simarapak be'erō'ō Sión wāmeika ṗusipemarā Oveja weiwa'yua upaka imakite rĩkamapakā'ā ñiarape. Ciento cuarenta y cuatro mil rakamarā po'imajare kika imarape. Nakū'arā kiwāmea, Kipaki wāmeaoka nareka o'o'jĩ'amo'mekarā nimarape. 2 Sabe'erō'ōjĩte mabo'ikakurirō'ōpi ikupaka sokaarikorape ate. Āta jājia okaayu upaka, wĩpoa jājia ṗaaika upaka, supabatirā rĩkimarāja arṗa birebaraka nimarō'ō upaka sokarĩkamarāpe. 3 Botarakamarā maikoribeyu uparā, supabatirā veinticuatro rakamarā ṗakiarimarā ĩṗire ruṗarapak wājitāji imaraparā. Nawājitāji ciento cuarenta y cuatro mil rakamarā mamaka baya koyabaraka imaraparā. Nirā aṗerā imaberaparā nabayakoyarapak ōñurā. Ritatojo

wejeareka imarāte Satanāre jā'merūkiareka waṗu'rikarā nimarape. ⁴ Waṗuju rōmitika baariwā'imarībeyurā uṗaka imarika ṗuṗajoairā, waṗuju ima jiyiṗuṗayeebeyurā imarī, Tuṗarāte takaja jiyiṗuṗayeeirā nimarape. Suṗabatirāoka Oveja weiwa'yua uṗaka imakite a'yu uṗakaja, kika a'ririjayurā. Ritatojo wejeareka imaraṗarāre ĩtirā kirirā, Tuṗarārirāoka nimaerā ba'irokareka mamarī kitāāekarā nimarape. ⁵ Suṗa imarī ĩ'rīkaoka ṗakirimaji imaberapaki naka, Tuṗarāte ĩaika wājītāji ṗaremarirā nimarape.

Maekarakamarā ángelrāka Tuṗarāte bojawaṗu'ataĵirimaja

⁶ Sabe'erō'ō ĩ'rīka ángelte mabo'ikakurirō'ōrā wiṗakā'ā ĩiarape. Iki imaraṗaki, “Kimakipi āriwa'ri ṗo'imajare oñia imajiṗarūkia Tuṗarā ja'ataikaki”, majaroka o'ariba'imarīa āñua bojarimaji. Ritaja ka'iareka dikaoka jariwa'ririmarīa, suṗabatirā ṗo'imajatata jariwa'ririmarīa, noka imabayu uṗakaja jairā, suṗabatirā ritaja wejeareka imarāte sabojarimaji kimarape. ⁷ Suṗa imarī ikupaka jājirokapi kijaikorape:

—Ritaja ima tērīwa'ribaji imaki Tuṗarāte imamaka, saṗi āriwa'ri kire mija jiyiṗuṗayeebe. I'suṗaka ñañu ṗo'imajare ba'iaja baaika waṗa jēñerūkirīmi seyaika simamaka. Tuṗarā imaki wejepema, ka'ia, riaka, okoa juruṗoajiyekaoka baaekaki. I'suṗaka baaekaki kimamaka jiyiṗuṗaka kire o'rīrūkirā mija ime,— ángelte ārīkorape.

⁸ Sabe'erō'ō aṗika ángelte wirapaka ĩiarape. Ikuṗaka ki-jaikorape:

—Babiloniawejea, suṗabatirā sareka imarāte ba'iaja baariṗareareka Tuṗarāte sariatarape. Babiloniakarā ba'iaja ritatojo wejeareka imarā Tuṗarāte naja'ataokaro'si baata'airā imaraṗarā,— ángelte ārīkorape.

⁹⁻¹⁰ I'sia be'erō'ō aṗika ángelte ĩiarape. I'kioka ikupaka jājirokapi jaikorapaki:

—Werikapakiakite jiyiṗuṗayeeirā, suṗabatirā kijērāka nabaapō'ijiarapakite jiyiṗuṗayeeirāoka, kiwāmea naṗitakarā, nakū'arā o'ojī'arūjekarāte boebariwa'ri Tuṗarāte ba'iaja nare jūarūjerāñu. Mia je'e, i'suṗaka nimamaka sawaṗa azufre ṗeka jū'rēirō'ōrā ba'iaja jūarī na'rirāñu. Tuṗarārirā ángelrākare ĩarāka wājītāji, suṗabatirā Oveja weiwa'yua uṗaka imakite ĩarāka wājītājioka, ba'iaja najūarāñu. ¹¹ Ba'iaja nabaeka ṗareaja nare joerāka ũmakaka ṗuri tiyirūkimarīa imarāka. I'suṗaka werikapakiaki uṗaka imaraṗakite jiyiṗuṗaka oñurā, suṗabatirā kijērāka baaekaoka jiyiṗuṗayeeawa'ri kiwāmea o'ojī'aeakarā ba'iaja jūajiparāñurā,— kērīkorape.

¹² I'supaka simamaka, Tuparārirā, kijā'meika yi'paraka Jesúreoka yi'ririjayurā imarī, kire yi'ririja'atarimarīa sime naro'si.*

¹³ I'sia be'erō'ō mabo'ikakuripi ikupaka yire sārīkorape:

—Mire yibojaika mio'obe. Maiḡamaki Jesúre yi'ririja'atabekaja reyaekarā, jījimaka mija imabe, — yire sārīkorape.

I'supaka sārīkorapaka ā'mitiritirā, ikupaka Espíritu Santore ārīkorape:

—Rita sime, i'supakatakajaoka simarū. Ka'wisi be'erō'ō naba'iraberijayua ja'atitirā, najērītarañu. Mabo'ikakurirā neyarāka ḡoto, ba'iaja jūaekarā imariḡotojo kiyapaika upakaja jia nabaaeka oñuka imarī, jia sawapa Tuparāte nare baarāñu,— Espíritu Santore ārīkorape.

“Ritatojo wejeareka imarāte ba'iaja baaeka ĩatirā, wēkomaka nare mibaabe”, ángelte ārīkorape

¹⁴ I'tojrā oko ũmakaka boia ima ḡemarā ḡo'imaji upaka imakite ruḡamaka ñiarape. Orokaka baaeka bu'ya tuaekaki sara oḡika rikaiki kimarape. ¹⁵ Torājīrā mae, aḡika ángel Tuparāte jiyiḡupaka ōrīriwi'iaḡi kiḡopakā'ā ñiarape. Oko ũmakapemarā ruḡarapakite jājirokapi ikupaka ārīkorape:

—Kopakaja ka'iareka ima ōterikia rabaerā baaika mae, supa imarī sata'tepatetirā same'eḡatabe,— kire kērīkorape.†

¹⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ta'tepatetirā oko ũmakaka ḡemarā ruḡarapakite se'erape.

¹⁷ I'sia be'erō'ō, ĩmirā Tuparāte jiyiḡupaka ōrīriwi'iaḡi aḡika ángelte ḡorape ate. I'kioka sara oḡika rikarapaki kiro'si.

¹⁸ I'sia be'erō'ō, aḡika ángel, joeĳiritērīa ĩarīrīrimaji, aḡika ḡō'irā ke'pakā'ā ñiarape. Toḡi mae oḡika sara rikarapakite jājirokapi ikupaka kērīkorape:

—Ka'iareka ima iyaka rēñua mae. Supa imarī misara oḡikapi sata'tetirā same'ebe,— kire kērīkopakā'āja ña'mitirape. (Kire na'mitiriḡēberika wapa Jesúre nare jēñerāñu ārīrikopakaja simarape i'supaka baarika).‡

¹⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, kisarapi ka'iareka imarapaka ōterikia ta'tepatetirā ke'erape. Se'etirā, sokoia bikerūkīrō'ōrā sakitaarape. “ḡo'imajare ba'iaja baaika ĩatirā jimarīa ba'iaja Tuparāte nare jūarūjerāñu”, ārīrika upaka sime i'sia.

²⁰ Supa imarī weje a'riwa'rīrā iyaka narī'kaḡa'serape. Sanarī'kaḡa'semaka riaka upaka sajururape

* **14:12** Posiblemente este versículo es un comentario de Juan al oír lo que dijo el ángel. † **14:15** La primera cosecha puede ser la recogida de la gente rebelde para castigarla, o posiblemente es la recogida de los creyentes para rescatarlos. ‡ **14:18** Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la figura.

riwea. Supabatirā trescientos kilómetro rō'ōjīrā yoerā sajuruwa'rape. I'supaka baawa'ri kawaru wāmujā'ārō'ōjīrā ĩkiria saarape.

15

Īpotēñarirakamarā ángelrāka ba'iaja ꝑo'imajare jūarūkia rikarimaja

¹ I'sia be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōrā aꝑea maikoribeyua imatiyaikakaka ñiarape. Ángelrāka Īpotēñarirakamarā narakakaja ba'iaja ꝑo'imajare jūarūkiakaka narikarape. Jimarīa ꝑo'imajare boebariwa'ri, saꝑi ꝑiyia ba'iaja Tuꝑarāte nare jūarūjerāñu, “Ba'iaja nabaarijaya naja'atarū”, āriwa'ri.

² Supabatirā riꝑakiaka jia waria okoika ꝑeka jū'rēika uꝑaka ima rukubaka imaria simamaka ñiarape. I'siriarijerā rīkimakaja ꝑo'imajare rīkajiyerape. Werikaꝑakiaki uꝑaka imaki, supabatirā kijērāka ꝑo'imajare baaeka jiyiꝑuꝑayebeyurā, supabatirāoka kinúmero jī'ĭtabeyurā imarī werikaꝑakiakite tērīkarā nimarape. Supabatirāoka arꝑa Tuꝑarāte nare ĩjika ꝑariji narīkajiyerape. ³ Saꝑi Tuꝑarāro'si kiꝑo'imajare imaruꝑutarimaji imaroyirekaki, Moiséte bayakoyaroyireka mirāka bayakoyabaraka nimarape. I'supakajaoka Oveja weiwa'yua uꝑaka imakite jiyiꝑuꝑayeokaro'si ikuꝑaka nabayakoyarape:

—Tuꝑarā, ritaja ima tērīwa'ribaji imaki imarī, ritaja ima ꝑemawa'ribaji jūtaka mibaaika ime. Jia wājirokaꝑi meñu uꝑakaja jia oyiaja baaiki mime. Ī'rākō'rīmato ka'iareka jariwa'ririmarīa ꝑo'imaja ritaja ĩꝑamaki imajiparijaya mime.

⁴ Yija ĩꝑamaki, marā mire kīkibekaja, supabatirāoka mire jiyiꝑuꝑayebekaja imabesarāñurā. Mi'i ĩrīkaja ĩ'rākurioka ba'iaja baakoribeyuka mimamaka, i'supaka nimarāñu. Ritatojo wejeareka mire yi'ribeyurāte jiaꝑi miwēkomabaarāka ꝑoto ritaja ꝑo'imaja ima uꝑatataja miꝑō'irā rērīrāñurā mire jiyiꝑuꝑayeokaro'si, — bayakoyabaraka narāpe.

⁵ I'supaka bayakoyabaraka nimarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōrā Tuꝑarāte jiyiꝑuꝑaka ōrīriwi'iarā kima kuraraka wiritamaka ñiarape. ⁶ Torā Tuꝑarāte jiyiꝑuꝑaka ōrīriwi'iaꝑi Īpotēñarirakamarā ángelrāka ba'iaja ꝑo'imajare jūarūkia rikairāte ꝑoꝑakā'ā ñiarape. Jariroaka jia boia ka'imarīa jāatirā, wa'eyoka orokaka ōñimaki wājītājirō'ōjīrā jērāyua naji'arape. ⁷ Torājīrā mae Īpotēñarirakato seroa orokaka baaeka botarakamarā maikoribeyu uꝑaka imaraparākakite rikarape. Supa imarī Īpotēñarirakamarā ángelrākare nimarakamakireje sakījimaka ñiarape. Kire

yi'ribeyurā rīkimarāja ɸo'imajare imamaka, Tuɸarā, ōñia imajiparimajire boebayuakaka ōñijīrika ɸururapaka sareka. ⁸ Seroa nare kījirapaka ɸoto Tuɸarāte jiyiɸupaka ōrīriwi'iarā ūmakaka ɸururapaka. I'supaka sabaarape ritaja ima ɸemawa'ribajirā jūitakiji Tuɸarāte ima beawa'ri. Tērīritakiji imakite torā imarapaka simamaka, i'supaka simarape. Ī'poteñarirakamarā ángelrākare ba'iaja ɸo'imajare jūarūkia rikairāte saba'irabetiyibeyukaji ūmakaka torā ɸurumaka, makioka kākaberijrō'ō simarape.

16

Tuɸarāte boebayuakaka ōñijīrika ɸururika seroareka ima

¹ Sabe'erō'ō Tuɸarāte jiyiɸupaka ōrīriwi'iaɸi ikupaka Ī'poteñarirakamarā jājirokapi ángelrākare sārīkorapaka ña'mitirape ate:

—Tuɸarāte ĩaripe'yoirā ɸo'imajare ba'iaja jūaerā, seroareka mija rikaika ōñijīrika ka'iarā mija we'aña'tabe. I'supaka samija baabe, Tuɸarāte boebayuakaka sarā ima simamaka,— sārīkorape.

² Topi mae mamarīkaki ángelte seroareka kirikarapaka ka'iarā kiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka ɸoto werikapakiaki jērāka nabaekakite jiyiɸupayeeirā, supabatorā kiwāmea o'ojī'aekarāte naɸo'iarā dajaka ā'mika kāmia nare ɸo'ijirapaka.

³ Kibe'erō'ōjī imarapaki ángelte seroapi kirikarapaka riapakiakarā kiwe'aña'tarape. Sakiwe'aña'tarapaka ɸoto, reyaekarā riweupakaja okoa jararapaka mae. I'supaka sabaamaka, riapakiakareka ima, ba'irījiaka ritaja jīrīpatarapaka.

⁴ Ī'parā be'erō'ōjīkaki ángel seroapi kirikarapaka riakarā, supabatorā okokoɸeapi ɸoyurō'ōrā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka ɸoto riwearo'si okoa jarapaka saro'si mae. ⁵ Ángel okoa ĩarīrīrimajire ikupaka jaikorape:

—Tuɸarā, jia wājirokapi meñu upakaja jia oyiaja baaike mime. I'supakajaoka bikija imara'aekaki imariɸotojo, maekakaoka imarijayuka mime. I'supaka simamaka ɸo'imajare ba'iaja baaike ĩakoɸeka boebariwa'ri, ikupaka nare mibaayu:

⁶ Miyi'yurāte najāāmaka, jimarā nariwea jururapaka. Supabatorā miro'si bojaĵirimajare i'supakajaoka nabaarape. I'supaka baaraparā nimamaka okoa naro'si imabepakā'ā, “Riwearo'si jayujaja nukurū”, meñua jia sime,— kērīkorape ángel okoa ĩarīrīrimaji.

⁷ I'supaka kērīkorapaka be'erō'ō joeĵiritērīa imarō'ōpi ikupaka kire sayi'rikorape:

—Rita sime Tuṣarā, i'suṣakatakaoka sime. Yija ḭṣamaki, ritaja ima tērīwa'ribaji imatiyaikiji mime. Ritaja ḭawārūiki imarī, ṣo'imajare ba'iaja baaeka imarō'ōjīrāja jiirokapi nare sawaṣa jēñeiki mime,— sārīkorape toṣi.

⁸ Maekarakamarā be'erō'ōjīkaki ángel seroapi kirikarapaka aiyakarā sakiwe'aña'tarape. I'suṣaka kibaarapaka ṣoto aiyapeka jājia ṣo'imajare joerapaka. ⁹ I'suṣaka kibaarapakapi oobaraka ba'itakaja ṣo'imajare jūarape. I'suṣaka nare sabaako'omakaja, ba'iaja nabaaika ja'atabekaja nimarape. Suṣabaturā kijā'merapakapi ritaja ba'iaja jūawa'ri Tuṣarāte jiyiṣuṣapeerika ṣo'imajare yaṣaberape. I'suṣaka imawa'ri kire jiyiṣuṣapeerikorapakaja ba'iaja Tuṣarāreka jaiabaraka nimarape.

¹⁰⁻¹¹ Botarakamarā be'erō'ōjī imarapaki ángelte, ikupaka baarape: Werikapakiaki jā'meruparikūmu ṣemarā seroareka kirikarapaka kiwe'aña'tarape. I'suṣaka kibaarapaka ṣoto jā'mebaraka kimaraparō'ō neiñamita'rapaka. I'suṣaka imawa'ri ritaja nare sayi'amaka marā baaberiwa'ri narērōkaka ṣariji nakukurijarape. I'suṣaka imariṣotojo ba'iaja nabaaika ja'atabekaja, Tuṣarā, mabo'ikakurirō'ōrā jā'merimajireka ba'iaja jaiabaraka nimarape.

¹² Īrāṣitarakamarā be'erō'ōjīte imarapaki ángelte seroapi kirikarapaka riapakiaka Éufrates wāmeirarā sakiwe'aña'tarape. I'suṣaka kibaamaka riaka sarekaja ṣoṣorapaka. I'suṣaka sajarape jā'ātika ṣērōtopi i'taraparā ḭṣarimarāre nasurararākapitiyika nawaata'yaokaro'si.

¹³ I'suṣaka simarapaka be'erō'ō Satanárika ima maekarakamarā ḭṣaruka uṣaka ḭoika ṣiisarape. Īrīka imarapaki kajuyaiṣakiaka uṣaka ḭoiki rijokoṣeapi ṣorapaki. Aṣika ḭṣaruka ṣorapaki werikapakiaki rijokoṣeapi. Aṣika ḭṣaruka imarapaki weriki waṣuju ṣakibaraka, “Tuṣarāro'si bojaḭjirimaji ṣime”, ārāṣaki rijokoṣeapi ṣorapaki. ¹⁴ Īrā maekarakamarā Satanárika ima ḭṣaruka uṣaka ḭoirā imaraparā maikoribeyua baabearimaja. I'suṣaka simamaka ritatojo wejeareka imarā ḭṣarimarāte, nasurararākapitiyika Īrīka jariwa'ririmarā narērīrūjerape. Tuṣarā, ritaja ima tērīwa'ribaji imaki, ṣiyia ṣo'imajare ba'iaja baaika waṣa kijēñerāṣimi seyarāka ṣoto ṣitā'mua ṣo'ijjataokaro'si torā na'rape. ¹⁵ “Yire mija ā'mitipe”, Jesucristore ārīkorape: “Ttojīte mawi'iarā kareba'arimajire etarāñu', mija ārīwārūbeyu mijaro'si ima uṣaka sime yetarūkia saro'si. Yetarūkia ta'abaraka yiyapaika uṣakaja baabaraka imatikaja imarāñurā ṣuri jījimaka imarāñurā. I'suṣaka imarā imarī, rakajetikaja najariroaka jāātikarāja imarā uṣaka nimarāñu.

I'supaka imarãñurã þuri jariromarĩa imawa'ri aþerã wãjitãji i'yopi'ribeyurã upaka nimarãñu”, kërĩkorape.

¹⁶ Supa imarĩ Satanarika ima ka'iareka imarã ìþarimarãre narëriũjerãrõ'õ Harmagedón wãmeika sime boarikarõ'õ Hebreo okapi.

¹⁷ Piyika ángel seroapi kirikarapaka wapuko'torõ'õrã sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka þoto Tuparãte jiyipupaka õririwi'iarã kiruparikũmua imarõ'õpi ikupaka jãjirokapi sajaikorape:

—Kopakaja satiyiyu mae,— sãrĩriokaabayurape.

¹⁸ I'supaka sãrĩkorapaka tiyiwa'raparõ'õjĩte wĩþoa yaataira'katirã, þaarapaka. Supabatirã werika okaaribaraka ka'ia jãjia iyirapaka, sareka þo'imajare imaeka þoto siyika þemawa'ribajirã. ¹⁹ Siyirapakaka ìrãtiji Babiloniawejea imakoperapaka maekarakaweje upaka sajarirĩkarape. I'supakajaoka ritaja wejeareka imakopeika wejea riripatarapaka. Babiloniakarã ba'iaja nabaaika ye'kariribeyuka imarĩ, nare boebariwa'ri ba'itakaja napareareka Tuparãte nare jũarũjerape. ²⁰ I'supakajaoka ka'ia iyimaka jũmurika, supabatirã þusia riripatarapaka. ²¹ Supabatirã ìmipi okojiyia cuarenta y cinco kilos rõ'õjĩrã ima jũjirapaka. I'supaka jũjirapaka nare þa'semaka jimarĩa ba'iaja Tuparãreka jaibaraka þo'imajare imarape.

17

Werikapakiakite, rõmoka imaeka

¹ Supabatirã ìþotëñarirakamarã ángelrãka seroa rikaraparãkakite yipõ'irã etarape. Topi mae ikupaka yire kërãþe:

—Õ'õrã mi'tabe, rĩkimaka riamakairõ'õrã ima ba'iaja baariwejea, sakaka mire yibojaerã baayu. Mia je'e: Ritaja ìmirĩjaka wã'imarĩtiyaiko upaka sareka imarã nimamaka, Tuparãte ba'iaja nare jũarũjerãñu. ² I'supaka i'sia wejeakarãre ba'iaja nare baaruputamaka, ritatojo wejeareka imarã ìþarimarãre ba'iaja naka baarape. ìmirĩjaka wã'imarĩrirõmote ba'iaja nare baaruputaeka imarĩ, ikupaka nimarape i'sia wejeakarã: Wapuju imaja jiyipupaka õñurã imarĩ, ritatojo wejeareka imarãte jiyipupaka sanoñaokaro'si maerumajaka upaka nare nimarũjerape,— ángelte yire ãrãþe.

³ I'supaka yire kërãþaka þoto Espĩritu Santore jeyobaaikapi ãriwa'ri ikupaka yire sabaarape: ìrĩka ángel þo'imajamatorã yire e'ewarapaki. Torã eyatirã werikapakiaki jũ'aka imarapaki þemarã rõmore ropamaka ñiarape. Tuparãte jaiyuyerikakaka wãmea o'oeka kireka jĩ'ijiyerapaka. Supabatirã ìþotëñarirakao rupuko'a, ìþapitarakabi wakaiki

kimarape. ⁴ Kosaya iyayapea upaka ñoika, supabatirã jũ'aka imarapaka. Supabatirã rĩkimakaja, orokaka, supabatirã ãta wapaãã'riakaka, perlas wameikakaka baaekaoka kojiioka kop'oiareka imarapaka. Supabatirãoka ikupaka seroa orokaka baaeka pururika: Noñu upakaja pupajoatirã dajaitakaja nabaeka wapuju imaja kojiyipupayeerijayua, supabatirãoka ba'itakaja kowã'imañua korikarape. ⁵ Ikupaka ãrĩrikopakaja kokũ'arã majërãko'abeyua wãmea o'ojĩ'aeka imarapaka. ã'mitirikõrĩ je'e: "Babiloniawejea", ãñua simarape kowãmea. "Ritajaka ba'iaja baawã'imarĩrimajare wãrõrimajo imarĩ, napako upaka koime. Supabatirã ritaja ba'ia Tuparãte yapabeyuakaka po'imajare wãrõrimaja Babiloniawejeakarãre ime", ãrĩrika simarape kokũ'arã o'ojĩ'aeka. ⁶ Kore ñiawãrũmaka, ikupaka koimarape: Iyaokoa ukutirã wejabiyuko upaka koimarape. Tuparãrirã, supabatirã kirika bojariroka yi'riwa'ri bojarimajare najããrapaka riwea kopakaja simarape i'sia iyaokoa. I'supaka koimamaka marãkã'ã ãrĩberijĩka yijarape.

⁷ I'supaka ñimamaka, ikupaka ángelte yire bojarape:

—¿Dako baaerã i'supaka mime? Rõmo miako'oko, "Ikupakaro'si simekã'ã", merĩwãrũokaro'si mire sayibojawapu'ataerã baayu. Supabatirã werikapakiaki ã'potẽñarirakao rupuko'aiki, ã'papitarakabi wakaiki kore e'ewa'pakã'ã miako'oki, "Ikupakaro'si simekã'ã", jia merĩwãrũerã ã'paba'iwã'taja mire sayibojawapu'ataerã baayu. ⁸ Werikapakiaki miako'oka bikija õñia kimarape ruðu. Imariþotojo maekaka puri kimabeyu. I'supaka simako'omakaja torã kime morĩbeyu þoto kopea tiyibeyurõ'õpi þorira'atirã kimarãñu. I'supaka kibaamaka ãatirã, jimarãa ritatojo wejeareka imarãte pupatarãñu. I'supaka imariþotojo sabe'erõ'õpi puri Tuparãte kire riatarũkirõ'õrã ke'rirãñu. Kipapera pũñurã Tuparãte nawãmea o'oberikarã nime werikapakiaki upaka imakite ãatirã pupatarũkirã. Ika wejea kipo'ijiaerã baaeka ruþubajirã kipapera pũñurã Tuparãte o'oeka, "Ikarakamarã nime õñia imajiparũkirã", ãrĩwa'ri sakio'oeka.

⁹ Sarekaja ã'mitiriwãrũikiro'si puri õrĩrũkia sime. ã'potẽñarirakao rupuko'aiki miako'a ã'potẽñarirakabi pusi upaka sime. I'supakajaoka koime rõmo sapemarã ropako'oko. Aþeroka ã'potẽñarirakamarã ã'parimarã upaka sime kirupuko'a. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja ã'rãþitarakamarã nime ã'parimarã bikija reyaekarã. Nabe'erõ'õ tuikaki imaki maekaka po'imajare jã'merijayuka. Kibe'erõ'õjĩ imarũkika puri õibeyukajika ruðu. Ñamajĩ puri matikurijĩkaja po'imajare kijã'mekoperãñu. I'supaka imariþotojo Tuparãte ãrĩrãka

upakaja kiro'si simarãñu. ¹¹ Werikapakiaki imaroyirekaki, maekaka p̄uri õñia imaberipotojo ñamajĩ p̄uri nabe'erõ'õ p̄iyia jã'merimaji kimarãñu. Ī'potẽñarirakamarã jã'meka mirãrãte jã'meka upakaja jã'merimaji kimarãñu. I'supaka ba'iaja kibaarãka be'erõ'õp̄i p̄uri Tuþarãte riatarũkikaro'siji kime.

¹² Ī'p̄apitarakabi waka miako'a, Ī'p̄apitarakamaki ĩparimarã upaka ima. I'supaka simako'omakaja, p̄o'imajare jã'meũ'mubeyukajirã nime ruþu. Ñamajĩ werikapakiakika jã'merũkirãro'si nime. I'supaka baarimaja imariþotojo ñoaka jã'mebaraka nimabesarãñu. ¹³ Ī'p̄apitarakamarã imariþotojo ĩ'rĩka ta'iarãja p̄upajoairã nimarãñu. I'supaka imarã imarĩ, “Miyapaika upakaja mibaarika yapawa'ri mikaja mire jeyobaabaraka yija imarãñu”, werikapakiakite narĩrãñu. ¹⁴ I'supaka imawa'ri Oveja weiwa'yua upaka imakika najĩrĩrãñu. Supa simako'omakaja nare kitẽrĩrãñu. Supa imarĩ aþerã imatiyarimaja tẽrĩwa'ribaji imaki imarĩ supa kibaarãñu. Supabatirã ĩparimarãtarã imarã ĩpamaki kime. Oveja weiwa'yua upaka imakika imarã Tuþarãte wã'maekarã imarĩ, kire ye'kariribekaja kiyapaika upakaja baarijayurã nime,— ángelte yire ārãþe.

¹⁵ Ikupaka aþea ángelte yire bojarãþe:

—Rõmore ruþairõ'õrã, rĩkimakaja ima riamaka miako'a, p̄o'imaja kopakaja riamaka ime. Supa imarĩ ĩrã wejekarã jariwa'ririmarĩa, ĩrãtata p̄o'imaja þããwa'rimarĩa, supabatirã naka'iareka imabayurã upatataja sime miako'a.

¹⁶ Ī'p̄apitarakamaki ĩparimarã werikapakiaki upaka imakika miako'orã, rõmore ĩariþe'yorimaja nime. Supa imarĩ ba'iaja kore baawa'ri, ritaja koba'irĩjia ě'matirã jariromarĩko kore naja'atarãñu. Supa imarĩ kore jããtirã, kori'ia ba'apuatirã, kou'a p̄uri þekarã najoeriatarãka. Iko rõmore ima upaka ima weje simamaka i'supaka sanariatarãñu.* ¹⁷ I'supaka i'sia wejeakarãre nabaarãñu kipupajoaika upakaja Tuþarãte nare baarũjemaka. Supabatirã ĩ'rĩka ta'iarãja p̄upajoawa'ri werikapakiakite niþamaki nimarũjerãñu. Supa imarĩ kiyapaika upakaja kire najeyobaarãñu, “Kopakaja sajẽ'rãka ñarĩkarã seyayu mae”, Tuþarãte ārĩrãñu rõ'õjĩte. ¹⁸ I'ko rõmo miako'oko ba'itaka wejea kopakaja koime. I'supaka simamaka tokarã ĩparimarã aþea wejeakarã ĩparimarãte jã'merimaja imarã,— ángelte yire ārãþe.

18

Babiloniareka imaekarãte ba'iaja jũaeka

* **17:16** Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la figura.

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōpi ángel já'merimajite ruira'amaka ñiarape. Jájia ya'tariki imarĩ, ka'ia ritatojo kiyaaoarape. ² I'tojĩrã mae, jájirokapi ikupaka kēřikorape:

—Babiloniawejea ririrũkiaro'si sime. I'supakajaoka sareka imakopeirãte purirãñu. I'supaka baawa'ri Satanarika ima wejea, supabatirã ritaja wiriba'ia, ba'iriji dajaka wejearo'si sajarirãñu.

³ Mia, ikupaka baarijayurã nimarape: Babiloniakarã ba'iaja baarirōmo upaka imarĩ, ritatojo wejeareka imarãte wapuju imaja jiyipupaka òñurã najayaokaro'si nare sãawejabarijayuko koime. Supa imarĩ ritatojo wejeareka imarã ĩparimarã ba'iaja koka nabaarape. I'supakajaoka aperi'ōkarãreka ba'irijia wapa'jã'rĩakaja yapatiyawa'ri, sanawapaĩjirape. Supa imarĩ ritatojo wejeareka waruomarãre rĩkimakaja niñerũ tōpoirã najarape,— ángelte arãpe.

⁴ I'supaka kērãpaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōpi ikupaka Tuparãro'si sãřikorape:

—Yire ã'mitiripearijayurã, i'sia wejearã mija ima'si. I'supakajaoka ba'iaja nabaarapaka upaka baabekaja mija imabe, ba'iaja najũarapaka upaka mija jũakoreka.

⁵ Tokarãre ba'itakaja baarijaparaka ima kopakaja ñiarũñaayu,— kiro'si sãřikorape.

⁶ I'supaka simamaka boebariwa'ri ba'iaja baarimajare ritarũkirãte ikupaka sãřikorape:

—Aperãte ba'iaja nabaarapaka simamaka, sapemawa'ribaji ba'iaja nare mija baarãñu.

⁷⁻⁸ Mia je'e, rĩkimakaja dako jariwa'ririmarĩaja rikairã nime. “Imatiyairã maimẽ”, arĩpupajoairã imarĩ, nayapaika upakaja nabaarijayu. I'supaka nabaarijayu ko'apitorō'ōjĩrãja ba'iaja nare mija jũarũjebe. “Jã'merimaja rōmijã maimẽ. Natĩmiarã nare reyatapamaka ba'iaja pupayurã upakamarĩa maimẽ”, arĩpupajoairã nimako'omakaja, ĩrãrĩmi tokarãre ba'iaja jũarãñu. Supa imarĩ reyairã, kėsia jũarũkirã, supabatirã aperi ba'iaja puparirikarekaja imarãñurã riomaka imawa'ri. Supabatirã nawejea oorãka. Ika ñañu ritaja i'sia wejeareka imarãte yijoeriatarãka simamaka. I'supaka ñañu ritaja ima tērĩwa'ribaji yirikapi sayibaarãka simamaka, — Tuparãro'si sãřikopakã'ã ña'mitirape.

⁹ —I'sia wejea ooripakã'ã ĩatirã, jimarĩa apea ka'iareka imarã ĩparimarãre ba'iaja puparirãñu, “Nimamaka dako jariwa'ririmarĩaja yija yapaika upakaja naka

yija baakoꝑeroyirape”, ãparaka. I'supaka İparimarãre ãrĩrãñu Babiloniakarãka ba'iaja baarijeyoarika mirãrã. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja Babiloniakarãka ba'iaja jũarika yapaberiwari ñoakurirãja natuirãñu. Toꝑi oꝑaraka ikupaka narĩrãñu:

“¡Aya! Jimarĩa jo'baka wejepakiaika imariꝑotojo sooriyu. Ritaja ima aꝑeriweje bo'ibajirã imatiyairõ'õ simakoꝑerape. I'supaka simako'omakaja tokarãre ba'iaja baariꝑareareka ikuparõ'õꝑiji i'supaka Tuparãte sabaayu”, nawejeareka imabayurã İparimarãre ãrĩrãñu.

¹¹⁻¹⁴ I'supakajaoka oro, ꝑlata, ãta wapajã'rĩa, ꝑerlas, sayapãia wapajã'rĩakaka*, supabatirã jia jiiĩsia jĩaikakaka yapua wapajã'rĩa ima, marfilkaka nabaekaka, ꝑeruakaka, supabatirã broncekakaoka nabaekakaka, ayabaka, supabatirã jiiĩsia naꝑo'ia imaerã iyebaka naꝑukerũkia, supabatirã canela, ba'irĩjia ba'arika rukerũkia jiiibaji jĩsika, iyaokoa, iyebaka yo'aba'arũkia, trigo, trigo jĩa oyeka, naꝑoyarã, wa'ibikirãwẽkoa, oveja, kawaru, supabatirãoka kawarupi tũrũrũki upaka na'ririjayuaoka, ritaja õ'õrã yija bojaekarakaba'i Babiloniakarãre e'etoparaka imakoꝑeroyirape. I'supaka simamaka İakoꝑeka ritaja waruaka nare İjirimaja mirãrã oribaraka nimarãñu. I'supaka nimarãñu ritaja narikakoꝑeika ꝑupajoawari,

“No'orã aꝑekurioka sayija İjibesarãñu mae. Jĩakaka nayapakꝑeroyirapaka, supabatirã ritaja ba'irĩjia wapajã'rĩa narikakoꝑeroyirapaka ꝑitiyika naririwa'yu mae, aꝑekurioka sanarikaerãmarĩa”, narĩrãñu.

¹⁵ Supa imarĩ Babiloniarã ba'irĩjia İjiritã rĩkimakaja niñerũ tõꝑokoꝑeka mirãrã, soorãñurĩmi yoeꝑi oribaraka nimarãñu, “Naka İ'rãtiji ba'iaja torã yija jũaa'si”, ãrĩwa'ri. ¹⁶ Toꝑi imatirã ikupaka ba'iaja ꝑuparibaraka narĩrãñu:

“¡Aya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea. Rõmo jiyuritaka imakote ima upaka imaweje simakoꝑeroyirape. Supabatirã sayapãia wapajã'rĩa iyayapea İoika supabatirã jũ'aka jããtirã, rĩkimakaja kojiioka koꝑo'ireka imarapaka, orokaka baaekaka, supabatirã ãta wapajã'rĩakaka baaekaka, ꝑerlas wameikakaka baaekaka upaka imaweje simakoꝑeroyirape.

¹⁷ Supabatirãoka ritaja narikakoꝑeroyirapaka ñojimarĩji oopataika”, ba'irĩjia torã İjikꝑeroyikarãte ãrĩrãñu.

Wapuru İparimarã, naro'si ba'iraberimaja, supabatirã wapurupi waruaka e'ewa'ritirã İjirimaja ñoakuripi i'supaka imarãka İañumarãñurã. ¹⁸ I'supakajaoka ate, Babilonia

* 18:11-14 Telas de lino fino, seda, de color pũrpura y rojo

oobaraka jimarĩa sũmakapupakã'ã ĩawa'ri pañebaabarakã ikupaka nakasererãñu: “T'siweje imaroyiraparõ'õjĩrã ima weje imabeyua mae”, narĩrãñu. ¹⁹ Tẽrĩrikaja ba'iaja pupariwa'ri narupuko'areka ka'ia napearãñu. I'supaka baatirã pañebaabarakã ikupaka narĩrãñu:

“¡Aya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea imakoperoyirapaka. Wapuru jo'baka rikairã sapi waruaka torã e'ewa'paraka nare ĩjiritã, rĩkimakaja niñerũ tõpokoperoyiraparã. Ñojimarĩji soopatayu mae”, narĩrãñu wapurureka imarã,— mabo'ikakurirõ'õpi Tuparãro'si sãrĩkorape.

²⁰ Torãjĩrã ikupaka sajaikopakã'ã ña'mitirape ate:

—I'sia wejea oopatamaka ĩatirã, jĩjimaka mija imabe mabo'ikakurirõ'õreka imarã. Kirika bojariroka mija bojaerã Cristore pũataekarã, Tuparãte nare ãñua bojaĩjirimajaoka, supabatirã Tuparãte y'i'yurã upatiji jĩjimaka mija jape. I'supaka mija imabe torã imaroyiraparãte ba'iaja mijare baawã'imarĩka wapa ba'iaja najũaika simamaka,— sãrĩkorape.

²¹ Torãjĩrã ate apika ángel jãjikate ñiarape. Supã imarĩ, jo'baka ãta trigo mukerũkia upaka ima e'etirã riakarã kiyiatarape. I'supaka sabaatirã, ikupaka kẽrãpe:

—Ãta yiyiataika upakaja, Babilonia Tuparãte riatapatarãñu. Supã imarĩ apেকurioka po'imajare ĩape'arũkimarĩa simarãñu.

²² I'supaka simamaka torã arpa birebaraka nabayakoyarijayua, supabatirã ma'saka napupuriyayua, trompeta napupuriyayua, apেকurioka ã'mitirirũkimarĩa sajarirãñu. Supã imarĩ i'sia wejeareka jia oyiaja ba'irĩjia baarika õñurã apেকurioka sarã ba'irabebarakã imabesarãñurã. I'supakajaoka simarãñu trigo oyerimajaro'sioka.

²³ I'supakajaoka jia yaaboabarakã torã ima apেকurioka yaaboabarakã imabesarãka. Supabatirã jĩjimaka pitañi'awa'ri nimariyayua imabesarãka mae. Mija ã'mitipe Babiloniawejeakarã. Ritatojo wejeareka imabayurã bo'ibajirã waruamarã mijakarã imakoperape. Mija ye'oapi ritatojo wejeareka imarãte mija pakirape mija waruaka takaja nayapatiyaokaro'si. Supã imarĩ Tuparãte jiyipupayeebeyurã najarape.

²⁴ Tuparãte nare ãñua bojaĩjirimajare, supabatirã kire y'i'yurãte, i'supakajaoka ritaja po'imajatatakarãre jããbaraka mija imaroyirape. I'supaka mija baaroyirapaka wapa

ba'itakaja mija jūayu mae, — āta jo'baka riakarā
yiatarapakite ārāpe.

19

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō rīkimarā mabo'ikakuriḗi na-
jaimaka űa'mitirape. Ikuḗaka jājirokapi narīkorape:

—“Aleluya. Tērīrikaja jiika maipamaki Tuparāte ime”, kireka
marīrijariye'e. I'ki Tuparāja imaki ba'iaja imarika tiy-
ibeyurō'ōrā ma'rirūkia imakopekareka mare tāāekaki.
Ritaja ima bo'ibajirā imaki kime, supabatirā ritaja ima
pemawa'ribajirā jīitakiji kime.

² “Ba'iaja ritajaka wā'imarītiyaikote yiwēkomabaarāñu”, rita
āñuka imarī, wapuḗumarīa ba'iaja kore kibaayu.
Ba'iaja kobaekapi ritatojo wejeareka imaekarāte
ba'iaja koimaruḗutaeka. I'supaka simamaka
Tuparāte yapaika baaroyiraparāte jāāekakote, i'supaka
kobaaroyirapaka ĩarapaki imarī, kore kiritarape mae,
— narīriokabayurape mabo'ikakurirō'ōḗi.

Ba'iaja ritajaka wā'imarītiyaiko upaka ḗo'imajare Babiloni-
awejeakarā ba'iaja imaruḗutairā imamaka i'supaka narāpe.

³ Supabatirā ikupaka narīriokabayurape ĩrājaoka ate:

—“Tērīrikaja jiika maipamaki Tuparāte ime”,
kireka marīrijariye'e, Babiloniawejea ooeaka
ūmakapuritiyirūkimarīa ima simamaka,— narīkorape.

⁴ I'supaka narīkorapaka ḗoto, Tuparā ruḗarikūmu wājitāji
veinticuatro rakamarā pakiarimarā, supabatirā botaraka-
marā maikoribeyu upaka imaraparāte mo'ipāñawa'rape. Toḗi
imatirā ikupaka narāpe:

—I'supaka nañua rita sime. Tērīrikaja jiika maipamaki
Tuparāte ime,— narāpe kire jiyiḗupayeewa'ri.

⁵ I'supaka simarapaka be'erō'ō Tuparā ruḗarikūmua
imarō'ōḗi ikupaka sajaikorape:

—“Tērīrikaja jiika mime”, āparaka jījimaka Tuparāka
maimaye'e. ḗo'imajare ĩaika wājitāji imatiyarimaja,
imatiyabeyurā upaka imakoḗeirāoka, ritaja kiyapaika
upakaja kiro'si baarijayurā kire jiyiḗupayeebaraka
jījimaka maimarijariye'e,— sārīkorape.

Jesús, Oveja weiwa'yua upaka imakiro'si nabayakoyaeka

⁶ I'supaka simarapaka be'erō'ō, rīkimarāja jairiokabayurā,
supabatirā āta okaayu upaka, supabatirā wīḗoa jaika upaka
baatirā ikupaka narīkorape:

—Aleluya. I'supaka imaki imarī, ritajare kijā'merijayu.
Supa imarī “Ritaja imabo'ibajirā tērīrikiji imaki kime”,
āparaka kire majiyiḗupayeerijariye'e.

⁷ Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'airã upaka mija imarĩmi seyayu mae. I'supaka simamaka Tuparãte jĩjimakaپی jiyiپupaka õparaka maimaye'e, kika maimajiparãka imarĩ. Oveja weiwa'yua upaka imaki jeyomakore* ketarũkia jĩjimakaپی ta'atikaja koima upaka kirupu nimarijayu.

⁸ Jíakaka boia ka'imarĩa jariroaka najããrũkia Tuparãte nare jirape,— sãrĩkorape.

Najããika ka'imarĩa ima, “Ba'iaja baabekaja Tuparãte yi'yurã”, ãrĩrikopakaja simarape.

⁹ Sarokajite ikupaka ángelte yire ãrãpe ate:

—Mae mire ñarĩrã baaika jia samio'obe: “Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'aika upaka baarãka baya niaerã kioyi-bojaekarãre jĩjimaka jarirãñu juitaka Tuparãte nare baamaka”, ãñua mio'obe,— ángelte yire ãrãpe.

Supabatirã,

—Rita sime ika mire yibojaika, Tuparãrika bojariroka imatiyaika simamaka,— yire kërãpe.

¹⁰ I'supaka kępakã'ã, jiyiپupaka kire õrĩwa'ri kiwãjitãji yimo'ipãñarape.

—Mimo'ipãña'si yiwãjitãji. Mima upakaja, supabatirã mijeyomarã Jesúre yi'yurã upakajaoka Tuparãte yapaika baaiki ñime yiro'si. Supabatirã “Ikupaka kime Tuparã”, ãrĩwa'ri Jesúre wãrõekakaka bojarijayurã maima. I'supaka ãrĩrãtiji bojarijayurã maimamaka, Tuparãte takaja mijiyiپupayeetiyabe,— ángelte yire ãrãpe.

Kawaru boika pëmarã tuyuki tẽrĩritakaja imarimaji

¹¹ I'supaka kërãpakaka be'erõ'õ, mabo'ikakurirã kopereka upaka wiritamaka ñiarape. Sawiritarapakaka poto kawaru boika torã rĩkamarapakaki pëmarã, ãrĩka pò'imajire tuyurape. “Kẽrĩrijayu upakaja baaiki, wãjimiji bojarimaji”, wãmeiki kimarape kireka tuyurapakaki. Wãjia pò'imajare jã'meiki, supabatirã kimajamarãre ba'iaja baaeka pi'iwa'ri pitã'mua pò'ijiaiki kimarape.

¹² Kiñakoa pëka jũrẽika upaka yaaboarapakaka. Kirupuko'areka rĩkimakaja niپarimarã mirãrã bu'ya tuaekaki kimarape. Wãmea kireka o'oji'aeka, i'ki ãrĩrkaja kiõñua simarape.

¹³ Riwearã ñu'aeka saya upaka jariroaka jããiki kimarape. “Tuparãte nare ãñu upakaja pò'imajare baabeaiki ñime”, ãñua wãmeiki kimarape. ¹⁴ Supa imarĩ kisorararãka mabo'ikakurirã jario boia ka'imarĩa jããekarã imaraparã. Supabatirã kawaru boirã pëmarã tuyutirã kibe'erõ'õ na'ririjarape. ¹⁵ Narupurõ'õ a'ririjarapakaki rijokopereka sara opika imarapakaka. Sara kopakaja kioka

* 19:7 La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.

imarãñu. I'supaka kiokapi kimajamarãre ĩ'rãpẽ'rõtorãja kibaarãka simamaka. I'supaka imawa'ri ritaja jã'mewãrũiki imarĩ, ba'iaja baarimajare baaika ĩaripe'yowa'ri nare kiwẽkomabaarãñu. Ritaja ima tẽrĩwa'ribaji imaki Tuṣarãte nare boebaṣakã'ã ba'itakaja nare baarimaji kimarãñu kiro'si. ¹⁶ Kijariroakarã suṣabatirã kirijoarãoka ikupaka ãñua o'oeka jĩ'itarapaka: “Ĩ'i kime ritaja ĩṣarimarã ĩṣamaki, suṣabatirãoka ritaja imatiyarimajare jã'merimaji”, ãñua simarape.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka simarapaka be'erõ'õ ĩ'rĩka ángelte aiyakareka rĩkamapakã'ã ñiarape. Wejeṣemareka wiyua wayurika rabarika ba'arimajaka simamaka ikupaka jãjirokapi nare kẽrãpe:

—Tuṣarãte mijaro'si baaweirãka mija ĩara'abe. Kawaru boiareka tuyukate jããpaterãkakaka rẽrĩra'atirã ṣo'imaja rabarika mija ba'arape. ĩṣarimarã, suṣabatirã jãjirã, kawarurãka, naṣemapi a'ririjayurãteoka suṣabatirã surararãka ĩṣarimarã, naṣuṣayariji imarijayurã, toṣi i'supakajaoka aṣerãte ba'irabeĩjirimaja, imatiyarimaja, imatiyarimajamarĩrãoka nari'ia mija ba'arape, — ángelte nare árãpe.

¹⁹⁻²⁰ I'supaka simarapaka be'erõ'õ werikapakiaki upaka imarapaki ritaja ĩṣarimarã nasurararãkapitiyika nare kirẽamaka ñiarape. Suṣabatirã torã imarapaki kijeyomakioka “Yi'i imaki Tuṣarãro'si bojaĩjirimaji”, árikoṣebaraka werikapakiakite ĩaika wãjitãji maikoribeyua baabeawa'ri, werikapakiaki jẽrãka jiyiṣupaka õrãṣarã ṣo'imajare, suṣabatirã kiwãmea o'ojĩ'araparãre kipakirape. I'supaka imaraparãte rẽrãpe, kawaru ṣemarã tuyurapaki, suṣabatirã kisurararãkapitiyika ṣitã'mua ko'api'yaokaro'si. Kawaru boika ṣemarã tuyurapaki naka jĩṣaraka ĩṣarã ba'iaja baarimajare kiñi'arape. Supa imarĩ werikapakiaki, suṣabatirã, “Tuṣarãro'si bojaĩjirimaji ñime”, áriroyirapakiteoka õñirãja ṣeka azufrepi jũ'rẽiritarã nare kitaarape. ²¹ Suṣabatirã ĩṣarimarã, nasurararãkapitiyika etaraparãte ṣuri kawaru boika ṣemarã tuyurapaki kirijokoṣearã sara imarapakapi ba'iuṣakaja nare jããpaterapaki. I'supaka simamaka dajaka ima ba'aika wayurika koṣakaja ña'ṣirapaka kijããpateraparã ri'ia ba'abaraka.

20

Mil rakakuri wejejẽ'rãka jã'mebaraka Jesúre imarũkia

¹ I'sia be'erõ'õ, mabo'ikakurirõ'õṣi ṣerumijia jo'baka, kajuyaiṣakia upaka ĩoikite kipi'ṣerũkia rikatirã ángelte ruira'amaka ñiarape. Suṣabatirã koṣea tiyibeyua ima kiwierũkiaoka kirikarape. ²⁻³ Ruetatirã kajuyaiṣakia upaka

ĭoikite kiĭni'arape. Mia je'e mae, i'supaka kibaarapaki kime Satanás, bikija añaka upaka ĭoiki po'ijiritirā pakiroyirekaki. Kire ĩi'atirā perumijiaĭi ángelte kire pi'perape, ñoaka mil rakakuri wejejē'rā rō'ōjirā koĭea tiyibeyurō'ōrā kimaokaro'si. Supabaturā sareka kire kitāterape ñoaka po'imajare pakibekaja kimaokaro'si. I'sia be'erō'ōpi puri matikuriji kimaerā kire kija'ataerā baarape.

⁴ Topi mae jā'mebaraka narupairō'ōrā rupajiyeraparāte ĩiarape. Mia je'e mae, Jesúre ye'kaririberiwa'ri, kimajaroka ja'atabeyurā, werikapakiakire kijērākapiiyika jiyipupayeeberowa'ri kiwāmea nakū'arā, supabaturā napitakarā o'ojī'aberika mirārā nimarape. Supa imarī wāmua natoata'ruekarā imariĭotojo, ōñia jariĭe'ritirā mil rakakuri wejejē'rāka Cristoka jā'merimaja nimarape. ⁵ Aĭerā reyaekarā puri mil rakakuri wejejē'rāka kijā'merāka be'erō'ōrā ōñia jariĭe'rirūkirā imaraparā. ⁶ Supa imarī wāmua natoata'ruekarāte mamarīji ōñia Tuparāte jariĭe'rirūjemaka jĭjimaka nimarāñu. Kire ā'mitiripēairā imarī, aĭekurioka nareyabesarāñu. Supa imarī Tuparāte yapaika kurarākare baaika upaka baarimaja nimarāñu. I'supakaja Cristoro'sioka baarimaja imarī, mil rakakuri wejejē'rāka kika najā'merāñu.

Piyia Satanáre nakutekoĭeka

⁷ Mil rakakuri wejejē'rāka o'rirāka be'erō'ō ja'atarūkika kime Satanás. ⁸⁻⁹ Topi poritirā Gog wāmeirā, supabaturā Magog wāmeirāte kiyapaika upakaja baarūjebataka kimarāñu ate. Gog, supabaturā Magog koĭakaja ritatojo wejeareka Tuparāte yapabeyutatarā nimarāñu.

I'sirokapi nare kipakirāka ā'mitiritirā ritaja ka'iaĭi narērīrāñu, pitā'mua Tuparārīrāka ko'api'yaokaro'si. Tērīrikaja rīkimarā nimarāñu ritaja tatararā po'imaja. Supa imarī, Tuparāte wātaka ōñurāre imaweje namorape. I'supaka nabaako'omakaja ĭimiĭi ĭeka Tuparāte kimajamarāre ña'atarāñu, nimaupatiji nooriyaokaro'si. ¹⁰ I'supakajaoka ĭeka azufreĭi jū'rēiritarā Satanáre, po'imajare ĭakirimajire, kitaarāñu. I'sia rupubaji sarekajaoka werikapakiaki, supabaturā "Tuparāte bojaĭjirimaji ĩime", āĭĭpakiroyikakite kitaekarō'ōrā simarape. I'supaka nare kibaamaka ĭmiareka, ĩamiarekaoka ba'iaja jūarīji torā nimarāñu.

Po'imajare imaeka mirāka upakaja ĭatirā piyitaka sawapa Tuparāte nare jēñerūkia

¹¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō jo'baka tērīriki ruparīkūmua boitaka imarapararā ĭrīkate rupamaka ĩiarape. Ritaja ima bo'ibajirā tērīrikiji kimamaka, kīarapaka wājitāji ritatojo wejea rirapaka. I'supaka baawa'ri aĭekurioka

maiberijika sajarape. ¹²⁻¹³ Riapakiakarã ña'miririkarã pupamirãka supabatirã reyaekarã pupamirãka tuikarõ'õrã ima potirã õña kijaripe'rirũjerape ate. Reyaeka mirãrã õña jaripe'ritirã, torã ruparapakiki wãjitãji narikajiyemaka ñiarape. Imatiyarimaja, imatiyabeyurãoka nimarape. Torã narikajiyerapaka poto pãpera pũñu Tuparãte wierape. I'sipũñurã ritaja po'imajare baaeka mirãka o'oeka imarapaka. I'supaka simamaka sareka ãtirã, "Ikupaka baaeka mirãrã mija ime", torã ruparapakite nare arãpe. Supabatirã "Ikarakamarã nime yika imarũkirã", arĩwa'ri kio'oeka pũñuoka kiwierape. ¹⁴⁻¹⁵ I'sia be'erõ'õ reyaeka mirãrãte imaeka mirãrõ'õ rãrãrĩ e'etirã peka azufrepi jũ'rãiritarã Tuparãte sataarape. Supabatirã pãpera pũñurã "Ikarakamarã nime yika imajiparũkirã", ãñua kirikarapãpũñurã nawãmea o'ojĩ'aberikarãte ãtirã peka jũ'rãiritarã nare kitaarape. I'supaka baawa'ri apekurioka nare kãabesarãñu.

21

Wejea mamaka, wejepeama mamaka imarũkia

¹ Ritatajo ka'ia, riapakiaka, wejepeama rirapaka be'erõ'õ, mamaka ate Tuparãte ka'ia, wejepeama po'ijiamaka ñiarape.

² I'supaka simamaka jia oyiaja baabaraka nimarũkirõ'õ mamaka Jerusalén Tuparã põ'ipi ruirã'atirã saña'rĩpañamaka ñiarape. Ìakõrĩ je'e: Rõmo pitañi'aerã baaeka kotĩmite kore ãjijuokaro'si saya jia jããweitirã koima upaka jiyurika imarõ'õ simarape. ³ I'supaka sabaarapaka be'erõ'õjĩte, Tuparã ruparikũmua imarõ'õpi ikupaka jãjirokapi sãrĩkorape:

—Mija ãbe. ¡Po'imajaka Tuparãte ime mae! I'supaka simamaka, "Mabo'ikakurireka Tuparãte ime", arĩrika imabeyua. Po'imajaka Tuparãte ima simamaka, i'supakajaoka nime naro'si, "Yija ãpamaki mime", kire arãparaka. ⁴ Tuparãka imarimaja nimamaka reyarika, ba'iaja puparirika, oririka, arĩmika najũakopekãoka imabesarãka mae. Supabatirã nare kijiyipupayeerãñu ate norikoreka. I'supaka simarãñu bikija ba'iaja jũrika imakopeka imabepakã'ã,— sãrĩkorape mabo'ikakurirõ'õpi.

⁵ Torãjĩrã kiruparikũmuarã rupatiirã ikupaka Tuparãte yire arĩkorape:

—Miabe, ritaja bikija imakoferoyireka, mamaka oyiaja sõ'toarã yo'ayu mae,— kãrĩkorape.

I'supakajaoka,

—Ika mire yibojaika upakaja samio'obe. Mire pakibeyuka yi'i. Mire yibojaika upakaja ñamajĩ simarãñu,— yire kãrĩkorape.

⁶ I'supaka yire arĩweatirã, ikupaka yire kibojakorape ate:

—Kopakaja ritaja yijieyu mae. I'supaka simamaka Alfa, Omega upaka imaki ñime. Alfa ñime ñañu ritaja po'ijjaekaki imarĩ. I'supakajaoka Omega ñañua “Ñamajĩ wejea tiyirũjerũkika ñime”, arĩrika sime. Okoa ukurika mare jitotiyaiaka upaka yire pupajoatirã, yire jẽñeirãte ba'iaja najũaeka be'erõ'õ yipõ'irã netarãka poto õnio okoa wapamarĩaja nare yisĩarãñu nimajipaokaro'si. ⁷I'supakajaoka yibaarãñu yire ã'mitiripẽarija'atabesarãñurãte. Yire takaja jiyipupaka õrĩrãñurã puri, yimakarã upakaja yika imarãñurã. ⁸Jesúre ã'mitiripẽabeyurã puri ikupaka baarijayurã: “Po'imajare mare ã'mijã'si”, arĩwa'ri kire ã'mitiripẽabeyurã, i'supakajaoka yiyapabeyua baairã, po'imaja jããrimaja, nayapaika upakaja rõmitikaka wã'imarĩrijayurã, supabatirã po'imajare bitarijayurãteoka wẽkomaka yibaarãñu. I'supakajaoka wapuju imaja jẽrãka jiyipupayeeirã, supabatirã pakirimajareoka peka jũ'rẽitarã nare yitaarãñu apækurioka nare ãakoreka,— yire kërĩkorape.

Mamaka Jerusalén wãmeika

⁹I'supaka simarapaka be'erõ'õ i'rĩka ángelte yipõ'irã etarape. Iki imarapaki i'potẽñarirakamarãkaki ba'iaja po'imajare jũarũkia seroarã rikaeka mirãki. Mae, ikupaka yire kërãpe:

—Dajoa, Oveja weiwa'yua upaka imaki rũmuro'si imarũkikote mire yibeerã,— yire kërãpe.

¹⁰I'supaka yire kërãpaka be'erõ'õ, Espíritu Santore yire jeyobaamaka ikupaka yire sabearape: Pusia jo'baka ãmitakarãja ima rupututuarã yire ke'ewa'rape. Torã kika yeyarapaka poto ba'iaja baarũkimato, mamaka Jerusalénwejea Tuparã põ'ipi ruirã'atirã saña'rĩpañarapaka yire kibearape.

¹¹Mia je'e, i'siwejea puri Tuparãte yaaboikaþiji yaaboaiweje imarapaka. I'supaka imawa'ri ãta jaspe wãmeika jia waria mayoiwapu'ataika upaka õirõ'õ simarape. ¹²⁻¹³I'sia wejerijerã jia ãmirã jaarãkueka simarape. Supabatirã i'poũ'puarãe'earirakao koperekaika simarape. Jã'ãtipẽ'rõtopi maekaraka kopereka, wayerupitipẽ'rõtopi i'siaraka koperekajaoka. Supabatirã wejerĩrika pẽ'rõtopioka i'siraka kopereka, ma'karoka pẽ'rõtopi i'tojĩrãjaoka koperekaika simarape. Israelkarã i'poũ'puarãe'earirakatatarã imarã wãmea i'rãba'iji kopereka rakakaja o'ojĩ'aeka imarapaka. I'supakajaoka kopereka rakakaja i'rãrimaki ángelrãkare sareka rĩkarape. ¹⁴I'supaka simamaka, ãta pããtateka õrĩa'si arĩwa'ri i'poũ'puarãe'earirakao sajà'ãrã ãta jo'bari'okapi turirupamo'meka simarape. I'pawãjoũ'puarãe'earirakamaki Oveja weiwa'yua upaka imakite pũataekarã, apóstolrãka wãmea jĩ'itarapaka, nimarapaka upatiji ãta imarapaka simamaka.

15 Ángel yika jairapaki wejea kijērābaarūkia orokaka baaeka rikarapaki, kopereka, supabatirā āta pāātateka jērābaarūkiaro'si. 16 Supa imarī sakijērābaamaka, dos mil doscientorakakuri kilómetro rō'ōjīrā oyiaja sajērāka simarape, sajo'baka, sañoakaoka. 17 Āta pāātateka po'imajare jērābaaikapi sakijērābaamaka, sesenta y cinco metros rō'ōjīrā mo'rīa simarape.

18 Jaspe wāmeika ātakaka baaeka simarape wejea āta pāātateka. Supabatirā apeapi rukebekaja orotakakaka baaekaweje simarape. 19 Supabatirā āta pāātateka rokarā ĩ'poū'puarāe'earirakao āta ima, jia jiyurika āta wapajā'rīakaka baaeka simarape. Mamarīkao, jaspe, jia waria ya'tarikakaka imarapaka. Rokajīkao zafiro wejepema jī'mia upaka imarapaka. ĩ'porokajīkao wāmea ágata pūñua upaka jī'mia imarapaka. Maekarakaorokajīkao esmeralda imarapaka. 20 Supabatirā botarakaorokajīkao āta ónice jū'aka boiapitiyika yariraka imarapaka. ĩ'rāpitarakaorokajīkao jia jū'aka cornalina imarapaka. ĩ'rōtēñarirakaorokajīkao jū'sipoa crisólito imarapaka. ĩ'potēñarirakaorokajīkao jī'mia berilo imarapaka. Maekarakaotēñarirokajīkao jū'sipoa topacio imarapaka. Botarakaotēñarirokajīkao crisoprasa jī'miajaoka imarapaka. Piyio bo'io wejepema upaka jī'mia āta jacinto imarapaka. Piyio imarapaka amatista arebosiakaka. 21 ĩ'poū'puarāe'earirakato kopereka ñiarape. Sarakakaja ĩ'rō perlakaka baaeka simarape. Supabatirāoka wejeñe'metāji imarapaka ma'a apeapitiyika rukubekaja orotakakaka baaeka imarapaka.

22 I'sia wejeareka Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'ia ĩatōpoberapaki yi'i. Maipamaki Tuparā ritaja ima bo'ibajirā tēñirikaja imaki, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakiteoka napō'irāja nimamaka nayapairō'ōrāja po'imajare nare jiyipupayeerape. I'supaka simamaka nare jiyipupayeerūki wi'ia imabeyurō'ō simarape. 23 I'supakajaoka ritaja ima pemawa'ribajirā jīitakiji Tuparāte imaraparō'ō imarī, ikiji torā yaaboarapaki. Supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakioka i'supakajaoka kiyaaboarape. Supa imarī aiyate yaaika, ñamikakite yaaboikaoka yapabeyurō'ō simarape. 24 I'sia wejea yaaboaikapi ritatojo wejeareka imarāte jia imarijarirāñu. Niparimarā narikarijayua wapajā'rīa imatiyaikakaka e'era'atirā Tuparāte nijirāñu kire jiyipupaka ōrīwa'ri. 25 I'supaka nabaarūkirō'ō imarī, wiekaja kopereka imajiparijarirūkirō'ō simarāñu. I'supaka simarāñu ñamia imabesarāñurō'ō imarī. 26 Torā ritaja wapajā'rīa imatiyaikakaka ritatojo wejeareka imarāoka narikaika e'era'atirā Tuparāte nijirāñu kire jiyipupayeewa'ri.

27 I'supaka simamaka Tuparāte yapabeyua imarūkimarīrō'ō imarī ba'iaja baarimaja, pakirimajareoka sakākabesarāñu. Oveja weiwa'yua upaka imaki pāpera pūñurā, “Ikarakamarā nime yika imarūkirā”, āriwa'ri nawāmea sareka o'ojī'aeakarā takaja kākarūkirō'ō simarāñu.

22

1 I'supaka yire kibearapaka be'erō'ō, jia waria ima riaka ōñio okoraka imajiparūkiria ángelste yire bearape. Tuparā ruparikūmua, supabaturā Oveja weiwa'yua upaka imaki ruparikūmuarā sarupaka imaria simarape. 2 Wejeñe'metāji ma'a imarapakarā sañe'metājite juruteparia simarape. Supabaturā i'siriarijereka ī'pāpē'rōto wā'tarāja ōñio yapua rīkajiyerapaka. Ī'rīka aiya o'atarimarīaja ruirijayua simamaka, Ī'rākuri wejeñe'rākareka ī'pōū'puarāe'earirakakuri ruirijayua simarape. Ritatojo wejeareka imarāte jiiokaro'si ōñioka simarape sapūñua. 3 Supabaturā Tuparāte ĩaripe'yoika imabeyurō'ō simamaka, “Ba'iaja simarū”, kērīrūkimato simarāñu. Torā Tuparārika, supabaturā Oveja weiwa'yua upaka imaki ruparikūmua imarāka. I'supaka simamaka ritaja torā imarāñurā Tuparāte yapaika upaka oyiaja baabaraka kire najiyipupayeerijarirāñu. 4 Maekaka maki Tuparāte ĩabeyua simako'omakaja, wejea mamaka kipo'ijiarāñurō'ōrā puri kire ĩarika imarāka. Supabaturā kiwāmea nakū'areka kio'o'jī'arāñu. 5 Supabaturā maipamaki Tuparāja nare kiyaaboarāñurō'ō imarī, aiyaka, yaaboaika yapabeyurō'ō simarāñu. Supabaturāoka ñamia imabeyurō'ō simarāñu. I'supakajaoka torā kika jā'mebaraka nimajiparāñu.

Jesucristore etarūkia koyiaja jariwa'yua

6 I'sia be'erō'ō ikupaka ángelste yire ārāpe ate:

—Ritaja makārārūñuroka upakapi Tuparāte mire ĩarūjeika, mire kiā'mitirirūjeikaoka rita ima. I'supaka simamaka ritaja mire yibojaika upakaja simarāñu. Maipamaki Tuparā imaki kiro'si bojañirimajare jia jaiwārūerā nare jeyobaarijayuka. I'supaka imaki imarī, ikijioka imaki ika ritaja mire yibojaerā yire pūatarapaki,— yire kērāpe.

7 Supabaturā ikupaka yire kērāpe ate:

—Ikupaka Jesúre āñu: “Mija ā'mitipe. Ñojimarīji mija pō'irā ya'rirāñu ate. I'supaka simamaka, ika majaroka 'Ikupaka simarāñu', āriwa'ri Tuparāte bojaekakaka o'oeka pūñurā yi'yurā jījimakapi imarāñurā”, kērībojayu,— ángelste yire ārāpe.

8 Juan ñime ika ritaja ĩatirā, sā'mitiritirāoka so'oiki. Ángelste yire sabearapaka poto jiyipupaka kire ōriwa'ri kiwājītāji yimo'ipāñarape. 9 Ikupaka puri yire kērāpe:

—Mimo'ipãña'si. Miupakaja Tuṣarãte yaṣaika uṣakaja baaiki ñime yiro'sioka. Tuṣarãro'si bojañjirimaja, suṣabatirã ika ṣaṣera ṣũñu o'oeka yi'yurã uṣakaja imaki ñime. I'suṣaka simamaka, Tuṣarãte takaja mijiyiṣuṣayeebe,— ángelte yire ārãṣe.

¹⁰ Torãjirã ate ikupaka yire kērãṣe:

—Ika majaroka mio'oika, ṣo'imajare miōrĩrũjebe, samio'oika uṣakaja simarũkia koyiaja jariwa'yua simamaka.

¹¹ Koyiaja sajariwa'ṣakã'ã, ba'iaja baarimaja ṣuri nima uṣakaja nabaarijariyayaye'e nayapaika uṣakaja nimaṣarũ. I'suṣakajaoka ba'iaja ṣuṣajoairã naṣuṣaka nare añu uṣakaja naṣuṣajoaṣarũ. Suṣabatirã “Jia baairã nime”, Tuṣarãte nare añurã ṣuri jĩjimaka kiyapaika baabaraka nimarũ. I'suṣakajaoka Tuṣarãte jiyiṣuṣaka ōrĩwa'ri ba'iaja baarika ja'atarika yaṣairãja sanaja'atarijarirũ,— ángelte yire ārãṣe.

¹² Ikupaka Jesúre ārãṣe:

—Mija ñabe. Ñojimarĩji mija ṣō'irã ya'rĩrãñu ate. Mija ṣō'irã eyatirã ṣo'imajare baaeka uṣakaja jia baaekarãte, i'suṣakajaoka ba'iaja baaekarãte simauṣakaja sawaṣa nare yibaarãñu. ¹³ I'suṣaka yibaarãñu Alfa, Omega uṣaka imaki imarĩ. Yi'ĩṣi ārĩwa'rĩji ritaja simaũ'mueka. Suṣabatirã yi'ĩṣi ārĩwa'rĩjioka ritaja ima tiyirãka.

¹⁴ Ba'iaja nabaaike jũjerũjekarã saya uṣaka ima jariroaka ka'imarĩa jãairã uṣaka imarã. Īrãtarãja imarã wejea mataka Tuṣarãte ṣo'ijiarãñurō'ōrã kãkarũkirã. Suṣabatirãoka torã eyatirã ōñio yaṣurika ba'arũkirã. I'suṣaka imarãñurã imawa'ri, jĩjimaka torã nimarijarirãñu. ¹⁵ Mia je'e: Aṣerãte bitarijayurã, nare sajitoika uṣakaja aṣerãka wã'imarĩrijayurã, ṣo'imajare jããrijayurã, waṣuju imaja jērãka jiyiṣuṣayeeirã, suṣabatirã ṣakirikapiji imarijayurã, Tuṣarãte yaṣabeyua baawa'ri, kiṣō'irã aṣekurioka eyabesarãñurã.

¹⁶ I'suṣaka simamaka yi'i, Jesús, i'sia majaroka mijare ángelte bojaerã kire yiṣũataeka, yire yi'riwa'ri rērĩrijaparaka jĩjimakaṣi sōrĩwãrũrijayurã mija imamaka. David imaroyikaki riṣarãmi mirãki ñime. Yireka ṣuṣajoaweitirã “Wãrĩrika ru'ara'aerã baaika ruṣujĩte warara'aiki tã'pia jo'baki uṣaka Tuṣarãte ṣũatarãki kimarãñu”, Moisés imaekakite o'oeka,— Jesúre ārãṣe.

¹⁷ Espĩritu Santo, suṣabatirã Oveja weiwa'yua uṣaka imaki jeyomako * Īrãtiji oyiaja jairã.

—Mija i'tabe Cristore yi'yurã mija jayaokaro'si, — ṣo'imajare nañu.

I'suṣakajaoka aṣerãte narĩrũ sã'mitiyurã naro'si.

* 22:17 La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.

—Ōñio okoa ukurika mijare jitomaka, waɸamarĩaja sukurĩ mija i'tabe,— nañu.

¹⁸ —Ika ɸaɸera jaiika ã'mitiririjarirãñurãte, yi'i, Jesús ikupaka nare sabojarijayuka: Ika ɸaɸera ɸũñurã o'oeka ima ɸemawa'ribaji noñu upakaja ɸuɸajoatirã o'orãñurãte ba'iaja Tuɸarãte baarãñu ika ɸaɸera ɸũñurã ãñu upakaja.

¹⁹ Supabatirã ika ñañua wapuɸu ɸakibaraka ĩrãriba'i e'etairã òñio yaɸurika ba'arũkimarĩrã nimarãñu. I'supaka imarãñurã imarĩ, wejea mamaka Tuɸarãte ɸo'ijiarãñurõ'õrã eyarũkimarĩrã nime. Iɸũñurã ñañu upakaja simarãñu ba'iaja baarimajaro'si.

²⁰ “Rita iɸũñurã sãñu”, ãñuka imarĩ, “Ñojimarĩji mija ɸõ'irã ya'rirãñu ate”,— Jesúre ãñu.

—Meñu upakaja simarũ. Mi'tabe Ñipamaki Jesús,— mire ñañu.

²¹ Maiɸamaki Jesús ritaja jia oyiaja Tuɸarãrirãte kibaarũ. I'supaka oyiaja simarijarirũ.

I'tojĩrãja sime ruɸu.